

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

2019

Redno letno poročilo

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Redno letno poročilo za leto 2019

Ljubljana, april 2020

Miha Lobnik, zagovornik načela enakosti

Predgovor predstojnika Zagovornika načela enakosti

Redno letno poročilo za leto 2019 je nastajalo, tik preden nas je doletela epidemija koronavirusa in se je naše življenje zelo spremenilo. Zato to poročilo govori o svetu, kakršen je bil in v katerem smo se pri Zagovorniku načela enakosti posvečali vprašanjem enakih možnosti, enakopravnosti in preprečevanja diskriminacije. Danes, ko poročilo za leto 2019 zaključujemo, je že jasno, da nam epidemija prinaša številne nove izzive in naloge.

V poročilu, ki je pred vami, je predstavljeno, kako smo na ravni posameznih primerov presojali in ugotavljali, ali gre za zakonsko prepovedano diskriminacijo ali ne. Hkrati pa poročilo predstavlja tudi širši, družbeni, torej sistemski pristop našega delovanja. Bralcu tako na več načinov pokaže, katere izzive s področja varstva pred diskriminacijo smo v Sloveniji leta 2019 zaznali in kakšne rešitve smo zanje predlagali.

V tretjem letu delovanja neodvisnega organa za varstvo pred diskriminacijo se je podvojilo število prejetih prijav in tudi naših raziskav ter z njimi povezanih sistemskih rešitev v obliki priporočil, predlogov posebnih ukrepov in posebnih poročil.

Z rebalansom proračuna 2019 smo vlagali v razvoj in stabilizirali delovne pogoje. Žal pa tudi v zadnji četrtini leta 2019 ni šlo brez nepotrebnih finančnih omejevanj Ministrstva za finance, ki je poseglo v že sprejeti proračun in omejilo rabo že odobrenih sredstev. Zaradi takšnega oviranja dela samostojnega državnega organa leta 2019 ni bila izvedena dalj časa načrtovana vseslovenska javnomnenjska raziskava o razširjenosti diskriminacije. Praksa Ministrstva za finance je v nasprotju s priporočili Evropske komisije o standardih za organe za enakost iz leta 2018 in priporočili Sveta Evrope za boj proti rasizmu in nestrpnosti na nacionalni ravni.

S sodelavkami in sodelavci, ki se vsakodnevno srečujejo s težavami ljudi, ugotavljamo, kako zelo ljudje potrebujejo pomoč in podporo, kadar se počutijo zapostavljene in izključene. Poročilo, ki je pred vami, ponuja najbolj razčlenjen in poglobljen način govora o diskriminaciji pri nas doslej. Na celovit način predstavlja prispevek te institucije k pravičnejši in solidarnejši družbi. Ob tej priložnosti se za to še posebej zahvaljujem profesionalni in predani ekipi, ki je vse to soustvarjala, in vsem, ki podpirajo razvoj in delovanje Zagovornika načela enakosti.

Leto 2019 je bilo leto rasti in razvoja, a tudi leto izgub. Tako se za vso pozitivno energijo, ki jo je delila z nami, s hvaležnostjo spominjamo drage sodelavke Zdenke Jagarinec, ki nas je konec leta 2019 žal za vedno zapustila.

Svet in družba zaradi letošnje krize ne bosta več takšna, kot sta bila. Toda tudi v tej novi realnosti bo Zagovornik načela enakosti nadaljeval z obravnavo posamičnih primerov diskriminacije kot tudi s sistemskimi predlogi za spodbujanje enakopravnosti.

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

V Ljubljani, april 2020

Povzetek poročila

Redno letno poročilo je sestavljeno iz štirih vsebinskih delov, ki so razvrščeni v 18 poglavij. Prvi del vsebuje osnovne informacije o poslovanju in delovanju Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) v preteklem letu, drugi del predstavlja delo na posameznih primerih, tretji del pa je namenjen aktivnostim v okviru sistemskega dela oziroma varstvu pred diskriminacijo na družbeni ravni. V zadnjem delu sta dve prilogi; prevod Poročila Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti v Sloveniji in pregled prejetih priporočil iz Univerzalnega periodičnega pregleda OZN za Slovenijo v letu 2019.

V prvem delu poročilo **v prvem poglavju** opredeljuje pravne podlage za ustanovitev Zagovornika, kronološki pregled njegove vzpostavitve ter poslovanje v preteklem letu. V okviru tega dela je **v drugem poglavju** vključen tudi tabelarni pregled izvajanja zakonsko opredeljenih nalog in dejavnosti v skladu z 21. členom Zakona o varstvu pred diskriminacijo, ki jih je Zagovornik izvedel v letu 2019.

Drugi del poročila predstavlja vsebine na področju izvajanja pristojnosti svetovanja, informiranja in podpore ter postopkov ugotavljanja diskriminacije. Te vsebine so **od tretjega do sedmega poglavja** in predstavljajo delo organa na ravni posamezenih primerov.

V **tretjem poglavju** je predstavljen splošni pregled dela Zagovornika na posameznih primerih in med drugim vključuje skupno statistično poročilo o delovanju organa pri izvajanju pristojnosti svetovanja in podpore ter postopkov obravnave in ugotavljanja diskriminacije.

Nadalje je **v četrtem poglavju** podrobneje predstavljeno delo Zagovornika na področju svetovanja, informiranja in podpore žrtvam diskriminacije. Predstavljeni so načini izidov postopkov svetovanja in izbor anonimiziranih primerov svetovanja, informiranja in podpore.

V **petem poglavju** je opisano delo Zagovornika v okviru spremljanja in zastopanja strank pred sodišči.

V **šestem poglavju** je opisano delo Zagovornika na področju priprave ocen diskriminatornosti predpisov, ki so predpogoj za izvajanje pristojnosti vlaganja zahtev za presojo ustavnosti in zakonitosti predpisov.

V **sedmem poglavju** pa sledi statistična in vsebinska predstavitev dela Zagovornika na področju ugotavljanja diskriminacije skozi vodenje upravnih postopkov v posameznih primerih. Predstavljeni so izidi postopkov ugotavljanja diskriminacije, zatem pa je predstavljen tudi izbor anonimiziranih primerov ugotavljanja diskriminacije. V tem poglavju so opisana tudi tista ravnanja, ki ne ustrezajo veljavni zakonski definiciji diskriminacije v smislu ZVarD in opredeljeni primeri, v katerih Zagovornik diskriminacije v skladu z zakonom ne more ugotavljati.

Zagovornik je svoje naloge in aktivnosti varstva pred diskriminacijo izvajal tudi na sistemski oziroma družbeni ravni, kar je podrobneje opisano v tretjem delu poročila, **od osmega do vključno sedemnajstega poglavja**.

V **osmem poglavju** je predstavljena pravna podlaga za izvajanje varstva pred diskriminacijo in spodbujanje enakosti na sistemski oziroma družbeni ravni ter pregled vsebin po posameznih poglavjih.

Deveto poglavje predstavlja predstavitev, analizo podatkov in informacij, ki jih je Zagovornik na podlagi pisnih poizvedb z namenom spremljanja stanja diskriminacije v državi pridobil od naslednjih državnih organov: inšpektoratov, Varuha človekovih pravic, Policije, Vrhovnega državnega tožilstva in sodišč.

V **desetem poglavju** so predstavljena priporočila, ki jih je v letu 2019 izdal Zagovornik in so eno njegovih ključnih orodij pri doseganju cilja odprave ali preprečitve diskriminacije na sistemski ravni. Priporočila so namenjena zakonodajalcem, vladnim resorjem, lokalni upravi in drugim subjektom.

V **enajstem poglavju** je podrobneje predstavljen institut posebnih ukrepov, saj ima Zagovornik po 21. členu ZVarD pristojnost predlagati sprejetje posebnih ukrepov za izboljšanje položaja oseb, za katere je bilo ugotovljeno, da so v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine. Naslovniki predlogov posebnih ukrepov so vsi subjekti javnega in zasebnega sektorja, za katere velja prepoved diskriminacije po ZVarD.

Dvanajsto poglavje je namenjeno predstavitvi vseh raziskovalno-analitičnih aktivnosti, ki jih je Zagovornik opravil v letu 2019 s ciljem zbiranja informacij in spremljanja splošnega stanja varstva pred diskriminacijo v državi. Posebej je poudarjen problem pomanjkanja ustreznih raziskav in podatkov o enakosti, ki pomembno vplivajo na kakovost priprave ukrepov za varstvo pred diskriminacijo na družbeni ravni in na spremljanje učinkovitosti izvajanja teh ukrepov.

Trinajsto poglavje je pregled vseh oblik sodelovanja z različnimi subjekti v javnem sektorju. Dobršen del sodelovanja na ravni državne uprave je povezan s predstavljanjem dela in pristojnosti Zagovornika ob predstavitvi letnega poročila o delu Zagovornika za leto 2018.

Štirinajsto poglavje je namenjeno predstavitvi Zagovornikovih aktivnosti na področju civilne družbe, saj ga med drugim tudi 15. člen ZVarD zavezuje k sodelovanju in posvetovanju pri oblikovanju rešitev in predlogov za doseganje ciljev ZVarD, torej varstva pred diskriminacijo in zagotavljanja enakega obravnavanja. Skozi različne oblike sodelovanja Zagovornik posredno opravlja tudi druge zakonsko predpisane naloge, kot je npr. osveščanje.

Petnajsto poglavje je namenjeno predstavitvi sodelovanja Zagovornika s predstavniki v gospodarstvu. V treh terenskih obiskih, ki jih je izvedel v letu 2019, je organiziral tudi delovna srečanja s predstavniki regionalnega gospodarstva. Izkušnje s teh srečanj kažejo, da delodajalci potrebujejo jasne in nazorne informacije o tem, kako preventivno ravnati, da bi zagotovili varstvo pred diskriminacijo. Da bi te informacije zagotovil, je Zagovornik opravil raziskavo o upravljanju raznolikosti na delovnem mestu in primerih dobrih praks.

V **šestnajstem poglavju** so predstavljeni sklopi osveščevalnih, izobraževalnih in obveščevalnih aktivnosti Zagovornika, s katerimi izpolnjuje svojo zakonsko pristojnost in nalogo osveščanja splošne javnosti (21. člen ZVarD).

V **sedemnajstem poglavju** je pregled vseh mednarodnih aktivnosti, ki jih je v letu 2019 izvedel Zagovornik. Mednarodno sodelovanje Zagovornika načela enakosti je določeno v deveti alineji 21. člena ZVarD, poleg tega pa so Zagovornikove aktivnosti na mednarodni ravni bistveno bolj obsežne. Vključujejo sodelovanja v okviru različnih večstranskih organizacij, izmenjavo informacij, mednarodna izobraževanja, pa tudi različne oblike dvostranskega sodelovanja.

Mednarodna dejavnost Zagovornika prispeva h krepitvi znanja in veščin sodelavcev Zagovornika, kar pomembno prispeva k večji učinkovitosti organa pri izvajanju zakonskih pristojnosti in nalog. Prav tako pa to prispeva k mednarodnemu ugledu države kot celote.

Četrty del poročila vsebuje **osemnajsto poglavje**, kjer sta predstavljeni dve aktualni prilogi, in sicer; prevod Poročila Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti o Sloveniji, ki je bil objavljen 5. junija 2019 in pregled priporočil Univerzalnega periodičnega pregleda OZN (november 2019) ter odziv Vlade Republike Slovenije nanje z dne 30. januar 2020.

Kazalo

1	UMESTITEV IN DELOVANJE ORGANA	18
1.1	PRAVNE PODLAGE VARSTVA PRED DISKRIMINACIJO	19
1.2	KRONOLOŠKI PREGLED VZPOSTAVITVE ORGANA	20
1.3	POSLOVANJE IN DELOVANJE ZAGOVORNIKA	22
1.3.1	Proračun Zagovornika	22
1.3.1.1	Priprava proračuna Zagovornika za leti 2020–2021	24
1.3.1.2	Sprememba programske klasifikacije proračuna Zagovornika	24
1.3.2	Finančno poslovanje	26
1.3.3	Kadrovsko poslovanje	26
1.3.4	Infrastruktura in informatika	27
1.3.5	Upravno in splošno poslovanje ter druge obveznosti iz naslova zakonitosti poslovanja	27
2	NALOGE IN DEJAVNOSTI ORGANA	28
2.1	UVOD	29
2.2	PREGLED IZVAJANJA NALOG IN DEJAVNOSTI PO 21. ČLENU ZVARD	30
3	PREGLED DELA ZAGOVORNIKA S POSAMEZNIMI PRIMERI	40
3.1	PREGLED POGLAVIJ S PODROČJA IZVAJANJA SVETOVANJA, INFORMIRANJA, PODPORE TER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE	41
3.2	ZAKONSKA PODLAGA NA NACIONALNI RAVNI	43
3.3	TEMELJNI POJMI	44
3.3.1	Obstoj diskriminacije	44
3.3.2	Namen diskriminirati	44
3.3.3	Osebne okoliščine	45
3.3.4	Področja družbenega življenja	45
3.3.5	Oblike diskriminacije	46
3.4	PRISTOJNOSTI ORGANA	48
3.5	SKUPNO STATISTIČNO POROČILO O POSAMEZNIH PRIMERIH SVETOVANJA IN UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE	49
3.5.1	Metodološko pojasnilo	49
3.5.2	Statistika rešenih zadev za obdobje 2012–2018	50
3.5.3	Statistika rešenih zadev v letu 2019	50
3.5.4	Zatrjevane osebne okoliščine diskriminacije v zadevah, zaključenih v letu 2019	51
3.5.5	Zatrjevana področja življenja, kjer se diskriminacija dogaja v zadevah, zaključenih v letu 2019	53
3.5.6	Zatrjevane oblike diskriminacije v zadevah, zaključenih v letu 2019	55

4	SVETOVANJE, INFORMIRANJE IN PODPORA	56
4.1	POSTOPEK SVETOVANJA PRI ZAGOVORNIKU	57
4.2	URADNE URE IN KOMUNIKACIJA S STRANKAMI	58
4.3	STATISTIKA SVETOVANJ, INFORMIRANJ IN PODPORE	58
4.4	PREDSTAVITEV ANONIMIZIRANIH PRIMEROV NA PODROČJU SVETOVANJA, INFORMIRANJA IN PODPORE	60
4.4.1	Osebne okoliščine	60
4.4.2	Področja družbenega življenja	71
5	ZAGOVORNIŠTVO – ZASTOPANJE IN SPREMLJANJE V SODNIH POSTOPKIH	76
5.1	UVOD	77
5.2	PRVI PRIMER ZASTOPANJA STRANKE PRED SODIŠČEM	78
6	OCENA DISKRIMINATORNOSTI PREDPISOV	80
6.1	UVOD	81
6.2	PREGLED VSEBIN S PODROČJA OCENE DISKRIMINATORNOSTI PREDPISOV	82
7	UGOTAVLJANJE DISKRIMINACIJE	84
7.1	POSTOPEK UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE PRI ZAGOVORNIKU	85
7.2	POSTOPKI, SPROŽENI PO URADNI DOLŽNOSTI	86
7.3	STATISTIKA POSTOPKOV UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE	87
7.4	PREDSTAVITEV ANONIMIZIRANIH PRIMEROV NA PODROČJU UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE	89
7.4.1	Osebne okoliščine	89
7.4.2	Področja družbenega življenja	101
7.5	RAVNANJA, KI NE POMENIJO DISKRIMINACIJE V SMISLU ZVARD	106
7.5.1	Izjeme od prepovedi diskriminacije	106
7.5.2	Osebna izbira in ne osebna okoliščina	107
7.5.3	Odsotnost posega v pravice, pravne interese ali ugodnosti	109
7.5.4	Ravnanje, ki ne posega v pravice drugih	110
7.5.5	Razlika med diskriminacijo in drugimi krivicami oziroma nepravilnostmi	111

7.6	OMEJITVE ZA UGOTAVLJANJE DISKRIMINACIJE PRED ZAGOVORNIKOM	113
7.6.1	Tekoči postopki pred drugimi državnimi organi	113
7.6.2	Zasebna in druga razmerja zunaj pravnega urejanja	113
8	VARSTVO PRED DISKRIMINACIJO NA DRUŽBENI RAVNI	114
8.1	PRAVNA PODLAGA V ZVEZI Z VARSTVOM PRED DISKRIMINACIJO NA DRUŽBENI RAVNI	115
8.2	PREGLED POGlavIJ AKTIVNOSTI VARSTVA PRED DISKRIMINACIJO NA DRUŽBENI RAVNI	117
9	PODATKI O PRIMERIH DISKRIMINACIJE PRI DRUGIH DRŽAVNIH ORGANIH	122
9.1	UVOD	123
9.2	OBRAVNAVANI PRIMERI DISKRIMINACIJE V LETU 2019 – INŠPEKTORATI	124
9.2.1	Inšpektorat RS za delo	125
9.2.2	Inšpektorat RS za obrambo	126
9.2.3	Inšpektorat RS za šolstvo in šport	127
9.2.4	Tržni inšpektorat RS	128
9.2.5	Zdravstveni inšpektorat RS	129
9.2.6	Analiza podatkov o primerih diskriminacije, ki so jih predložili inšpektorati	129
9.3	OBRAVNAVANI PRIMERI DISKRIMINACIJE V LETU 2019 – VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC	131
9.4	OBRAVNAVANI PRIMERI DISKRIMINACIJE V LETU 2019 – POLICIJA	132
9.4.1	Prekrški po Zakonu po varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1) – vzbujanje nestrpnosti	133
9.4.2	Kazniva dejanja po 131. členu KZ-1 – Kršitev enakopravnosti	133
9.4.3	Kazniva dejanja po 297. členu KZ-1 – Spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti	134
9.5	OBRAVNAVANI PRIMERI DISKRIMINACIJE V LETU 2019 – TOŽILSTVA	135
9.6	OBRAVNAVANI PRIMERI DISKRIMINACIJE V LETU 2019 – SODIŠČA	137
10	PRIPOROČILA ZAGOVORNIKA	142
10.1	OBRAZLOŽITEV KONCEPTA PRIPOROČIL ZAGOVORNIKA	143
10.2	PRIPOROČILA ZAGOVORNIKA V LETU 2019	144
10.2.1	Priporočila za predlagane zakone	145
10.2.2	Priporočila za veljavne zakone in druge predpise	148
10.2.3	Priporočila za odpravo ugotovljenega diskriminatornega ravnanja	150
10.2.4	Priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja	153

11	POSEBNI IN DRUGI UKREPI ZA ODPRAVO DISKRIMINACIJE IN SPODBUJANJE ENAKEGA OBRAVNAVANJA	156
11.1	OBRAZLOŽITEV KONCEPTA POSEBNIH UKREPOV	157
11.2	ZAGOVORNIKOVI PREDLOGI ZA SPREJETJE POSEBNIH UKREPOV	159
11.3	PREGLED IZVAJANJA POSEBNIH IN DRUGIH UKREPOV NA MINISTRSTVIH IN VLADNIH SLUŽBAH	162
11.3.1	Povzetki odgovorov ministrstev in vladnih služb	163
11.3.2	Analiza odgovorov ministrstev in vladnih služb glede političnih in normativnih ukrepov	173
11.3.3	Analiza odgovorov ministrstev in vladnih služb glede posebnih ukrepov	177
11.3.4	Analiza odgovorov ministrstev in vladnih služb glede ukrepov za zaposlene v teh organih	179
12	RAZISKOVALNO – ANALITIČNA DEJAVNOST ZAGOVORNIKA	184
12.1	POMEN RAZISKAV, ŠTUDIJ IN ANALIZ ZA DELO ZAGOVORNIKA	185
12.2	PREGLED RAZISKOVALNO – ANALITIČNE DEJAVNOSTI ZAGOVORNIKA	188
12.3	RAZISKAVE	190
12.3.1	Raziskava dobrih praks upravljanja raznolikosti in spodbujanja enakosti v malih in srednjih podjetjih v Sloveniji	190
12.3.2	Ciljna raziskovalna projekta	192
12.3.2.1	Strukturna diskriminacija kot ovira pri doseganju cilja dostojnega življenja za vse	192
12.3.2.2	Zmanjševanje in odpravljanje diskriminacije na podlagi etničnega porekla, rase ali vere	193
12.3.3	Načrtovana izvedba raziskave o doživetju in izkušnjah javnosti s sovražnim govorom	194
12.3.4	Načrtovana izvedba ponovitve javnomnenjske raziskave o doživljanju diskriminacije	195
12.3.5	Sodelovanje pri vsebinski zasnovi raziskave o integraciji delavcev iz drugih držav članic EU v Sloveniji	196
12.3.6	Sistematičen pregled obstoječih raziskav o diskriminaciji	197
12.4	ŠTUDIJE IN ANALIZE ZAGOVORNIKA	198
12.4.1	Povzetek študije o odvzemih volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi	198
12.4.2	Povzetek študije o položaju interspolnih ljudi v medicinskih postopkih	201
12.4.3	Povzetek analize o varovanju in dostopnosti pravic otrok	204
12.4.4	Povzetek analize o položaju gluhih v visokem šolstvu	205
12.5	POIZVEDBE ZAGOVORNIKA – VIR ŠTUDIJ IN ANALIZ	208

13	SODELOVANJE ZAGOVORNIKA NA DRŽAVNI RAVNI	214
13.1	UVOD	215
13.2	SODELOVANJE ZAGOVORNIKA Z ORGANI DRŽAVNE UPRAVE	216
13.2.1	Predsednik Republike Slovenije	216
13.2.2	Državni zbor Republike Slovenije	217
13.2.3	Državni svet Republike Slovenije	218
13.2.4	Vlada Republike Slovenije	220
13.2.5	Evropski parlament	230
13.3	SODELOVANJE ZAGOVORNIKA Z DRUGIMI DRŽAVNIMI ORGANI	231
13.3.1	Ustavno sodišče Republike Slovenije	231
13.3.2	Varuh človekovih pravic	232
13.3.3	Informacijski pooblaščenec	233
13.3.4	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije	233
13.3.5	Policija	234
13.4	SODELOVANJE ZAGOVORNIKA V MEDRESORSKIH SKUPINAH IN STROKOVNIH SVETIH	235
13.4.1	Medresorska komisija za človekove pravice	235
13.4.2	Kontaktna skupina za Nacionalni akcijski načrt za ČP v gospodarstvu	236
13.4.3	Strokovni svet za enakost spolov	237
13.4.4	Svet Varuha za človekove pravice	237
13.5	SODELOVANJE ZAGOVORNIKA Z ORGANI LOKALNE SAMOUPRAVE	239
13.6	SODELOVANJE ZAGOVORNIKA Z JAVNIMI ZAVODI IN JAVNIMI (GOSPODARSKIMI) SLUŽBAMI	241
13.7	SODELOVANJE ZAGOVORNIKA Z DRŽAVNIMI INSTITUCIJAMI NA LOKALNI RAVNI	242
14	SODELOVANJE ZAGOVORNIKA S CIVILNO DRUŽBO	244
14.1	PREGLED SODELOVANJA ZAGOVORNIKA S CIVILNO DRUŽBO	245
14.2	DIALOG S PREDSTAVNIKI ORGANIZACIJ CIVILNE DRUŽBE PO POSAMEZNIH OSEBNIH OKOLIŠČINAH	247
14.2.1	Dialog z organizacijami pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije	247
14.2.2	Dialog z registriranimi cerkvami in verskimi skupnostmi	249
14.2.3	Dialog z nevladnimi organizacijami na področju pravic otrok	251
14.2.4	Dialog z nevladnimi organizacijami na področju enakosti spolov	252
14.3	POSVETOVANJA ZAGOVORNIKA	254
14.4	UDELEŽBA ZAGOVORNIKA NA DOGODKIH V ORGANIZACIJI CIVILNE DRUŽBE	258

15	SODELOVANJE ZAGOVORNIKA Z GOSPODARSTVOM	264
15.1	PREGLED SODELOVANJA ZAGOVORNIKA Z GOSPODARSTVOM	265
16	OSVEŠČANJE, IZOBRAŽEVANJE IN INFORMIRANJE	266
16.1	PREGLED DELOVANJA ZAGOVORNIKA V OKVIRU OSVEŠČANJA, IZOBRAŽEVANJA IN INFORMIRANJA	267
16.2	DELO ZAGOVORNIKA V LOKALNEM OKOLJU – TERENSKI OBISKI	269
16.3	OSVEŠČEVALNE AKTIVNOSTI ZAGOVORNIKA NA SEJEMSKIH PRIREDITVAH	274
16.4	ZAGOTAVLJANJE DOSTOPNOSTI ZAGOVORNIKA IN DRUGE OBLIKE OSVEŠČANJA	277
16.5	OSVEŠČANJE PREK UDELEŽBE V DRUGIH AKTIVNOSTIH IN DOGODKIH	280
16.6	IZOBRAŽEVALNE AKTIVNOSTI ZAGOVORNIKA	281
16.7	PREGLED MEDIJSKEGA DELOVANJA ZAGOVORNIKA	288
17	MEDNARODNO SODELOVANJE ZAGOVORNIKA	290
17.1	UVOD	291
17.2	EVROPSKA MREŽA ORGANOV ZA ENAKOST EQUINET	292
17.2.1	Letno zasedanje Generalne skupščine Equinet	292
17.2.2	Delovne skupine Equineta	293
17.2.2.1	Delovna skupina za oblikovanje politik	293
17.2.2.2	Delovna skupina za pravo enakosti	294
17.2.2.3	Delovna skupina za enakost spolov	294
17.2.2.4	Delovna skupina za komunikacijske strategije	295
17.2.2.5	Delovna skupina za raziskave in zbiranje podatkov	295
17.2.2.6	Equinetova skupina za svobodo gibanja	296
17.2.3	Seminarji in druge aktivnosti v okviru Equinet	297
17.3	EVROPSKA KOMISIJA	299
17.4	AGENCIJA EVROPSKE UNIJE ZA TEMELJNE PRAVICE	304
17.5	SVET EVROPE	305
17.6	ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV	309

17.7	MEDNARODNA IZMENJAVA INFORMACIJ V ZVEZI Z DISKRIMINACIJO	311
17.7.1	Izmenjava informacij v okviru Delovne skupine Equineta za pravo enakosti	311
17.7.2	Druge mednarodne izmenjave informacij	312
17.8	MREŽA ORGANOV ZA ENAKOST V JUGOVZHODNI EVROPI	318
17.9	DRUGI MEDNARODNI DOGODKI	319
17.10	DVOSTRANSKO SODELOVANJE ZAGOVORNIKA	326
18	PRILOGI	330
18.1	POVZETEK POROČILA EVROPSKE KOMISIJE PROTI RASIZMU IN NESTRPNOSTI O SLOVENIJI (PETA FAZA SPREMLJANJA)	331
18.2	POROČILO EVROPSKE KOMISIJE PROTI RASIZMU IN NESTRPNOSTI O SLOVENIJI	332
18.3	POVZETEK UNIVERZALNEGA PERIODIČNEGA PREGLEDA OZN	367
18.4	ODLOČITEV VLADE RS O 215 PRIPOROČILIH, KI JIH JE REPUBLIKA SLOVENIJA PREJELA NA INTERAKTIVNEM DIALOGU V OKVIRU UNIVERZALNEGA PERIODIČNEGA PREGLEDA STANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC 12. 11. 2019 V ŽENEVI	369
19	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	390
20	KAZALO KLJUČNIH POJMOV	394
20.1	PO OSEBNIH OKOLIŠČINAH	394
20.2	PO PODROČJIH	400
20.3	PO OBLIKAH DISKRIMINACIJE	402
20.4	PO RESORJIH	404
20.5	PO DRUGIH DRŽAVNIH ORGANIH	408

1 UMESTITEV IN DELOVANJE ORGANA

1.1 Pravne podlage varstva pred diskriminacijo

Varstvo pred diskriminacijo, kot jo opredeljuje Zakon o varstvu pred diskriminacijo¹ (ZVarD), je ena temeljnih človekovih pravic, utemeljenih s 14. in 63. členom Ustave Republike Slovenije² (Ustava).

Za uresničevanje te pravice je v skladu z ZVarD ključna vloga Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) kot samostojnega državnega organa. Tako je Državni zbor Republike Slovenije (Državni zbor) 21. aprila 2016 sprejel ZVarD, ki je stopil v veljavo 24. maja 2016. ZVarD predstavlja nacionalno pravno podlago za nastanek novega neodvisnega državnega organa Zagovornika. Ob tem je ZVarD odpravil kršitev prava Evropske unije (EU) zaradi neizpolnjevanja evropskih direktiv o enakosti, zaradi česar je bil proti Republiki Sloveniji (RS) tudi formalno uveden postopek (kršitev št. 2014/2093).

V skladu s pravnim redom EU Zagovornik opravlja naloge organa za enakost, s čimer Slovenija zagotavlja izvajanje 15., 21., 23., in 39. člena Listine Evropske unije o temeljnih pravicah in ustrezen prenos naslednjih direktiv:

- Direktiva Sveta 2000/43/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost;
- Direktiva Sveta 2000/78/ES o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu;
- Direktiva Sveta 2004/113/ES o izvajanju načela enakega obravnavanja moških in žensk pri dostopu do blaga in storitev ter oskrbi z njimi;
- Direktiva 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu (preoblikovano);
- Direktiva 2014/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o ukrepih za lažje uresničevanje pravic, podeljenih delavcem v okviru prostega gibanja delavcev.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

14. člen Ustave Republike Slovenije
(enakost pred zakonom)

V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katero koli drugo osebno okoliščino.
Vsi so pred zakonom enaki.

¹ Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg

² Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a

1.2 Kronološki pregled vzpostavitve organa

Predstojnik novega organa Miha Lobnik je bil izvoljen v Državnem zboru 25. oktobra 2016. Takoj po izvolitvi je bila opravljena primopredaja poslov in pregled dokumentacije prejšnjega »zagovornika«, ki je z drugačnim mandatom, v skladu z Zakonom o uresničevanju načela enakega obravnavanja³ (ZUNEO) kot javni uslužbenec deloval v okviru Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ). V novembru 2016 so se začeli izvajati uradni postopki ustanovitve in registracije novega organa (matična številka, davčna številka, izdelava žiga ...).

Zagovornik je 1. januarja 2017 postal neposredni proračunski uporabnik, vendar brez osnovnih pogojev za samostojno delo. Med decembrom 2016 in oktobrom 2017 je predstojnik skupaj s prvimi sodelavci deloval v dveh pisarnah v prostorih MDDSZ. Oktobra 2017 je Zagovornik vzpostavil samostojni sedež organa in začel delovati v (najetih) prostorih na Železni cesti 16 v Ljubljani.

Leta 2017 je Zagovornik imel za svoje delovanje dodeljenih le 250.000 evrov proračunskih sredstev. Za vzpostavitev organa in okrnjeno delovanje v prvem samostojnem proračunskem letu 2017 je Zagovornik namenil skupno 225.352 evrov proračunskih sredstev. Zagovornik je spomladi 2017 pripravil tudi prvi fazni, vsebinski in finančni načrt za leti 2018 in 2019. Zagovornik je za opravljanje minimalnega obsega z zakonom določenih dolžnosti in nalog za leto 2018 predvidel finančni načrt v višini 1.110.000 evrov. Ob spremembi proračuna je Ministrstvo za finance (MF) za proračunsko leto 2018 Zagovorniku dodelilo manj kot polovico potrebnih sredstev, torej le 500.000 evrov. Za vzpostavitev in delovanje organa v drugem letu obstoja, tj. 2018, je Zagovornik namenil skupno 497.830 evrov proračunskih sredstev. Ob rebalansu proračuna za leto 2019 je bilo organu, marca 2019, glede na predstavljen načrt delovanja za leto 2019, dodeljenih 1.100.000 evrov. V tretjem letu obstoja je Zagovornik v proračunskem letu 2019 uporabil skupno 1.038.620 evrov proračunskih sredstev. Preostanka pravic porabe (več kot 45.000 evrov) zaradi zunanjih omejitev s strani MF ni bilo mogoče uporabiti.

31. decembra 2016 je bil pri Zagovorniku zaposlen le predstojnik organa. Leto kasneje, 31. decembra 2017, je imel organ poleg predstojnika še sedem zaposlenih, od tega tri pripravnike.

Dve leti po sprejetju ZVarD, 25. maja 2018, je skladno s 50. členom MDDSZ Zagovorniku prenehalo zagotavljati administrativno-tehnično podporo. To je Zagovorniku na MDDSZ v prvem letu delovanja zagotavljalo 19 pooblaščenih oseb z različnimi nalogami (administracija, finančno poslovanje, proračun, informatika, kadrovske zadeve, pravne službe). Od 25. maja 2018 je moral Zagovornik v celoti samostojno zagotavljati ustrezno kadrovske zasedbo in infrastrukturo za samostojno delovanje. Za zagotavljanje zakonitosti poslovanja je moral Zagovornik urediti pogoje in vzpostaviti samostojni sekretariat organa, glavno pisarno, zagotoviti izvajanje proračunske, finančne in kadrovske službe ter izvesti prehod na samostojno

3 Uradni list RS, št. 93/07 – uradno prečiščeno besedilo

informacijsko delovanje. Šlo je za vsestranski proces vzpostavljanja samostojnega delovanja celotnega organa, ki se je delno izvedel do konca leta 2018, ko je bila zaključena postavitve lastnega informacijskega sistema in je vključevala tudi prenos vseh podatkovnih baz iz MD-DSZ oziroma MJU.

Zagovornik je imel po dveh letih obstoja, 31. decembra 2018, poleg predstojnika še 16 zaposlenih, od tega eno pripravnico. Na dan 31. decembra 2019 pa je bilo pri Zagovorniku poleg predstojnika zaposlenih še 19 oseb.

1.3 Poslovanje in delovanje Zagovornika

V državni upravi predstavlja delovanja organa tiste aktivnosti, ki omogočajo pogoje za zakonito in uspešno izvajanje zakonsko določenih dejavnosti oziroma nalog organa. Potrebno je stalno zagotavljanje učinkovitega, uspešnega, gospodarnega, transparentnega in zakonitega poslovanja organa. V prvih letih obstoja je moral Zagovornik, poleg izvajanja zakonsko določenih nalog, poskrbeti tudi za sistem, ki podpira pravilno in zakonito poslovanje.

Področja delovanja organa, ki jih je treba ustrezno izvajati, so:

1. proračun,
2. finančno poslovanje,
3. kadrovsko poslovanje,
4. infrastruktura in informatika,
5. upravno in splošno poslovanje ter druge obveznosti iz naslova zakonitosti poslovanja.

1.3.1 Proračun Zagovornika

Za leto 2019 so bila organu z rebalansom proračuna Republike Slovenije za leto 2019 dodeljena finančna sredstva, potrebna za naslednjo fazo razvoja in vzpostavitve, s čimer je država sledila Priporočilom Evropske komisije o standardih za organe za enakost iz junija 2018, in sicer da je treba nacionalne organe za enakost ustrezno finančno opremiti, da bodo lahko izvajali vse z zakonom določene naloge. Tako so bila Zagovorniku marca 2019 dodeljena proračunska sredstva v višini 1.100.000 evrov in je lahko nadaljeval v letu 2018 začete procese, povezane z vzpostavitvijo kadrovskih kapacitet in programskih ciljev.

V skladu s prvim odstavkom 1. člena Pravilnika o zaključku izvrševanja državnega in občinskih proračunov za leto 2019⁴ je lahko Zagovornik, kot neposredni uporabnik proračuna Republike Slovenije, v letu 2019 iz proračuna prevzemal obveznosti do vključno ponedeljka, 2. septembra 2019. Čeprav je imel Zagovornik v proračunu za leto 2019 zagotovljena in načrtovana sredstva za določene aktivnosti, je bilo za prevzemanje obveznosti iz proračuna od 3. septembra 2019 naprej potrebno predhodno soglasje MF. V tem času pa MF ni odobrilo nekaterih Zagovornikovih predlogov za prevzem finančnih obveznosti, zato Zagovornik ni mogel izpeljati nekaterih za leto 2019 že načrtovanih aktivnosti.

S strani MF je bilo tako zavrnjeno soglasje za izvedbo javnomnenjske raziskave o dojemanju diskriminacije v Sloveniji 2019 in raziskave na temo sovražnega govora v skupni vrednosti 35.709 evrov. Zavrnjena sta bila tudi soglasje za tisk zloženke o diskriminaciji zaradi nosečnosti in starševstva v vrednosti 4.000 evrov ter soglasje za nakup promocijskega materiala

⁴ Uradni list RS, št. 53/19

Zagovornika v višini 6.400 evrov, s pomočjo katerega bi Zagovornik učinkoviteje izvajal osveščevalne aktivnosti. MF je tako Zagovorniku zavrnilo soglasja za izvedbo načrtovanih dejavnosti (in za katere je imel zagotovljena sredstva v proračunu) v skupni vrednosti 46.109 evrov.

Takšna praksa zavračanja soglasij s strani MF je problematična, saj vladni organ ne bi smel drugemu samostojnemu in neodvisnemu državnemu organu na ta način posredno določati, katere vsebinske naloge in dejavnosti bo s svojim, v Državnem zboru že sprejetim proračunom, lahko izvedel. Takšno nedopustno poseganje vladnega organa v neodvisno delovanje Zagovornika je tudi v nasprotju s Priporočili Evropske komisije o standardih za organe za enakost iz junija 2018 in Splošnimi priporočili Sveta Evrope o organih za načelo enakosti za boj proti rasizmu in nestrpnosti na nacionalni ravni iz februarja 2018.

Zaradi omenjenih zavrnitev soglasij MF v tem letnem poročilu niso predstavljeni nekateri rezultati projektov, ki so bili predvideni v letu 2019, vendar iz navedenih razlogov niso bili izvedeni.

Vlada, ki med letom znižuje proračunska sredstva ministrstvom in drugim vladnim organom, prevzema za neizvedbo njihovih programov tudi politično odgovornost, medtem ko za krčenje programov samostojnih državnih organov, neposredne odgovornosti ne nosi.

Na podoben problem je opozorilo tudi Ustavno sodišče Republike Slovenije v svojem Poročilu o delu 2019, kjer je izpostavilo, »... da je treba pri pripravi sprememb in dopolnitev zakona, ki ureja javne finance, upoštevati zlasti tri sklope vprašanj: (1) ustavni položaj neodvisnih in samostojnih ustavnih organov, kakršno je tudi Ustavno sodišče, pri oblikovanju proračuna oziroma njegovega rebalansa, (2) prepoved omejevanja razpolaganja med proračunskim letom s sredstvi, odobrenimi z odločitvijo Državnega zbora, ter (3) dopustnost nadzora nad finančnim poslovanjem teh ustavnih organov le od organov, ki so tudi sami ustavno opredeljeni kot neodvisni in samostojni državni organi.«⁵

V proračunskem letu 2019 je Zagovornik za svoje delovanje namenil skupno 1.038.620 evrov sredstev. Od tega je bilo za kadre namenjenih 709.290 evrov, za materialne stroške 310.259 evrov ter 19.070 evrov za investicije in investicijsko vzdrževanje.

Konec januarja 2019 in na začetku februarja 2019 je bil pri Zagovorniku izveden inšpekcijski nadzor nad izvajanjem Zakona o javnih financah in predpisov, ki urejajo poslovanje s sredstvi državnega proračuna. Nadzor je izvedel Urad Republike Slovenije za nadzor proračuna, ki deluje v okviru MF.

V okviru revizije Splošnega dela predloga zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2018 in Pravilnosti izvršitve državnega proračuna za leto 2018 je Računsko sodišče marca 2019 tudi pri Zagovorniku preverjalo pravilnosti izvrševanja proračuna za leto 2018. Zagovornik je sproti in že v času izvedbe revizije odpravil ugotovljene nepravilnosti, tako da s strani Računskega sodišča Zagovorniku v končnem poročilu niso bila izdana nobena priporočila, prav tako Zagovorniku ni bila izdana zahteva po predložitvi odzivnega poročila.

5 Ustavno sodišče Republike Slovenije: Poročilo o delu 2019, str. 13.
Dosegljivo na: https://www.us-rs.si/media/usrs_letnoporocilo_2019.pdf

1.3.1.1 Priprava proračuna Zagovornika za leti 2020–2021

Zagovornik je 5. avgusta 2019, skladno z zakonodajo, pripravil Predlog finančnega načrta (PFN) za proračun 2020–2021, v katerem je bilo za dosledno izvajanje vseh z ZVarD predpisanih nalog in za dokončanje razvoja organa potrebnih skupno 1.890.000 evrov integralnih sredstev. V PFN-ju je Zagovornik v skladu s 16. členom Zakona o javnih financah celovito pisno predstavili položaj samostojnega državnega organa znotraj proračuna in podrobno utemeljil razloge za dodatne potrebe. PFN za leti 2020 in 2021 je ključen za nadaljnje proračunsko načrtovanje in vsebuje natančno utelemljene obrazložitve potreb, zasnovan pa je v skladu z mednarodnimi priporočili za organe za enakost. MF je, ne da bi za to navedlo kakršne koli argumente, obšlo vse utemeljitve Zagovornika in sredstva za 2020–2021 omejilo na vrednosti iz leta 2019. Za leto 2020 to pomeni 1.141.000 evrov.

Zato je Zagovornik 5. septembra 2019 MF poslal prilagojeni PFN v višini 1.444.991 evrov integralnih sredstev, čeprav s tem prilagojenim načrtom organ v predvidenih letih ne bi mogel izvajati nekaterih svojih z zakonom določenih nalog in dejavnosti. Prilagojen PFN je obravnavala tudi Vlada RS, ki pa predloga ni podprla.

V okviru seznaitve s Predlogom proračuna Republike Slovenije 2020–2021, ki je potekala na Odboru Državnega zbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide, 10. oktobra 2019, je Zagovornik člane odbora seznail, da je na predlog proračuna v skladu z Zakonom o javnih financah podal nesoglasje, ker meni, da predlagani proračun v višini 1.141.000 Zagovorniku ne bo omogočil izvajanja vseh z zakonom predpisanih nalog in obveznosti.

Zagovornik je 14. oktobra 2019 vsem poslankam in poslancem poslal tudi pisno prošnjo za dodelitev dodatnih in nujno potrebnih sredstev za izvedbo zakonsko določenih programskih nalog Zagovornika ter predlagal, da v obliki dopolnila odobrijo dodatna sredstva, s katerimi bo mogoče izvajati vse zakonsko določene naloge. Odbor za finance oziroma Državni zbor predloga Zagovornika za povečanje proračunskih sredstev za proračun 2020–2021 ni podprl.

1.3.1.2 Sprememba programske klasifikacije proračuna Zagovornika

Zagovornik je 24. julija 2019 v okviru priprave Predloga finančnega načrta Zagovornika za leti 2020 in 2021 MF poslal predlog spremembe programske klasifikacije Zagovornika. Z delovanjem organa in skozi prakso se je namreč pokazalo, da trenutna umestitev Zagovornika v programsko klasifikacijo Državnega proračuna Republike Slovenije ne sovпада z nalogami in pristojnostmi, kot jih določa ZVarD, in da jo je zato treba ustrezno prilagoditi. MF Zagovornikovega predloga ni upoštevalo in ni uvedlo predlaganih sprememb programske klasifikacije. Po sestanku s predstavniki MF je Zagovornik, 8. avgusta 2019 pripravil dopolnjen predlog spremembe programske klasifikacije.

Predstavniki MF so nato potrdili vsebinsko ustreznost predlogov Zagovornika glede programske klasifikacije ter opozorili na določene omejitve. V proračunu 2020–2021 zaradi časovne zadrege in tehničnih izzivov MF še ne more celovito urediti predlaganih prilagojenih sprememb programske klasifikacije proračuna. Zagovornik je 24. decembra 2019 na MF ponovno poslal **nujne spremembe programske klasifikacije proračuna**, ki zadeva Zagovornika, s predlogom, da bi se te spremembe uredile že v proračunu za leto 2020.

Zagovornik namreč meni, da ni ustrezno, da je v okviru

podprograma »010203: Odprava in preprečevanje kršitev človekovih pravic«
ukrep »1318-17-0001: Delovanje Zagovornika načela enakosti« umeščen pod
specifični cilj »C5798: Mnenja, predlogi in priporočila Varuha človekovih pravic«,

ampak bi moral biti edino smiselno umeščen pod že obstoječi

specifični cilj »C7285: Mnenja, predlogi in priporočila Zagovornika načela enakosti«.

Zagovornik ocenjuje, da je obstoječa rešitev neustrezna, saj gre za dva različna samostojna državna organa, ki imata z različnima zakonoma predpisane različne specifične naloge in pristojnosti, zato učinki delovanja ene institucije ne morejo prispevati k drugi, saj »mnenj, predlogov in priporočil Varuha« Zagovornik ne more izdajati.

S predlagano nujno spremembo programske klasifikacije proračuna, ki zadeva Zagovornika, se je dne 22. oktobra 2019 strinjal tudi Varuh človekovih pravic (Varuh).

MF do 30. aprila 2020 predlaganega popravka še ni izvedel.

01: POLITIČNI SISTEM		
C3947: Izvajanje pristojnosti in pooblastil varovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov	PFN - 1214	01: POLITIČNI SISTEM
I04084: Učinkovito in uspešno reševanja prejetih pobud - delež rešenih pobud		
C3951: Analiza in ocena stanja na področju človekovih pravic ter priprava strokovnih mnenj, predlogov in priporočil	PFN - 1214	0102: VARSTVO USTAVNOSTI, NADZOR PRAVNE DRŽAVE IN ČLOVEKOVH PRAVIC
I04083: Izdelani predlogi, priporočila in mnenja - Število izdelanih predlogov priporočil in mnenj		
C5798: Mnenja, predlogi in priporočila Varuha človekovih pravic	PFN - 1214	010203: Odprava in preprečevanje kršitev človekovih pravic
I05920: Mnenja, predlogi in priporočila Varuha		
C7570: Ozaveščanje, spodbujanje enakopravnosti in preprečevanje diskriminacije	PU - 1318	1318-17-0001: Delovanje Zagovornika načela enakosti
I10208: Število izvedenih izobraževanj in usposabljanj		
I10209: Število izdanih publikacij		
I10210: Število izvedenih raziskav		
I10211: Število izdanih neodvisnih poročil in priporočil		
I10212: Število podanih predlogov za sprejetje posebnih ukrepov		
I10213: Število udeležb na mednarodnih konferencah, sodelovanje v mednarodnih telesih		
I10214: Število opravljenih dialogov o preprečevanju diskriminacije		
I10215: Število pravnih subjektov javnega sektorja, pri katerih se spremlja stanje na področju varstva pred diskriminacijo		
C7571: Podpora in pomoč žrtvam diskriminacije in pravno zastopanje	PU - 1318	1318-17-0001: Delovanje Zagovornika načela enakosti
I10216: Število obravnave vprašanj in opravljenega informiranja strank		
I10217: Število pobud za zastopanje in spremljanje pobudnikov v sodnih postopkih		
I10218: Število prejetih pobud za začetek postopka ustavnosti oziroma zakonitosti		
C7572: Sprejem prijav, ugotavljanje in ukrepanje za odpravo diskriminacije	PU - 1318	1318-17-0001: Delovanje Zagovornika načela enakosti
I10219: Število prejetih pobud diskriminacije		
I10220: Število obravnavanih pobud diskriminacije (še iz leta 2017 ali prej)		
I10221: Število odstopov drugim inšpektoratom ali drugim organom		
I10222: Število predlogov za uvedbo prekrška pristojni inšpekciji		
C7288: Odprava in preprečevanje diskriminatorskih ravnanj	PFN - 1318	01: POLITIČNI SISTEM
I09481: Število izdanih mnenj in pojasnil na področju varstva pred diskriminacijo		
C7287: Zagotavljanje ustreznega varstva pred diskriminacijo	PFN - 1318	0102: VARSTVO USTAVNOSTI, NADZOR PRAVNE DRŽAVE IN ČLOVEKOVH PRAVIC
I09480: Število obravnavanih zadev		
C5798: Mnenja, predlogi in priporočila Zagovornika načela enakosti	PFN - 1318	010203: Odprava in preprečevanje kršitev človekovih pravic
I09561: Število izdanih mnenj, predlogov in priporočil		
C7515: Zagotovitev optimalnih delovnih pogojev	PU - 1318	1318-18-S001: Investicije organa
I10026: Izvedba predvidenih investicij		

Skica: Oris trenutno veljavne in neustrezne programske klasifikacije Proračuna Republike Slovenije, ki zadeva Zagovornika, s predlogom MF-ju kako napako odpraviti.

1.3.2 Finančno poslovanje

Na podlagi opravljenih zunanjih nadzorov je Zagovornik v letu 2019 sprejel dodatne akte s področja finančnega poslovanja, posodobil obstoječe akte ter izvedel postopke za izboljšanje delovanja sistema notranjih kontrol. Z upoštevanjem vseh predlogov Računskega sodišča, ima organ ustrezno dopolnjen pravno-formalni okvir finančnega poslovanja in notranjih kontrol.

Zagovornik se je tudi za leto 2019 odločil za izvedbo notranje revizije poslovanja. Ker nima organizirane lastne notranje revizijske službe, je za nadzor nad poslovanjem organa v letu 2019 najel zunanjega izvajalca. Prvi del notranje revizije, ki je zajemal področje kadrovskega poslovanja (sklenitev delovnih razmerij, obračun plač, področje internih aktov ...) je bil izveden konec oktobra 2019, drugi del, ki je obsegal pregled finančnega poslovanja Zagovornika za leto 2019, pa je bil izveden v začetku leta 2020.

1.3.3 Kadrovsko poslovanje

V okviru revizije Splošnega dela predloga zaključnega računa proračuna Republike Slovenije za leto 2018 in Pravilnosti izvršitve državnega proračuna za leto 2018, ki jo je izvedlo Računsko sodišče, je bil opravljen nadzor tudi na področju kadrovskega poslovanja. Zagovornik je že v postopku revizije sproti podajal pojasnila in odpravljal posamezne pomanjkljivosti, zato večjih odstopanj na tem področju ni bilo. Poleg tega je bil oktobra 2019 izveden tudi prvi del notranje revizije s strani zunanjega izvajalca, ki je zajemal področje kadrovskega poslovanja in obračuna plač.

V letu 2019 so bili popolnjeni in oblikovani oddelki, ki v skladu s sistemizacijo prispevajo k smiselni delitvi dela pri izvajanju z zakonom določenih nalog. Ti oddelki so:

- **Oddelek za sistemsko spremljanje, ozaveščanje in preventivo na področju diskriminacije**, ki vključuje tudi mednarodno sodelovanje in kjer je sodelovalo **šest oseb**. Oddelek je odgovoren za izvajanje sistemskih nalog organa, vse od raziskav, študij in analiz stanja diskriminacije na nacionalni ravni, spremljanja splošnega stanja varstva pred diskriminacijo, pripravo poizvedb, priporočil, predlogov posebnih ukrepov in posebnih poročil. Sem sodijo tudi aktivnosti osveščanja, izobraževanja, sodelovanja z različnimi deležniki ter spremljanje in izmenjava razpoložljivih informacij znotraj Evropske unije ter drugo mednarodno sodelovanje.
- **Oddelek za ugotavljanje diskriminacije, svetovanje in zagovorništvo**, kjer je sodelovalo **šest oseb**. Oddelek je odgovoren za nudenje neodvisne pomoči in podpore diskriminiranim osebam, svetovanje in sodelovanje v izbranih sodnih postopkih ter pripravlja pregled ustavnosti določenega pravnega akta. Zaradi finančnega in kadrovskega manka se tudi postopek ugotavljanja diskriminacije izvaja v tem in ne ločenem oddelku.
- **Oddelek za splošne, kadrovske in finančne zadeve**, ki izvaja naloge sekretariata in administrativno-tehnične podpore, je odgovoren za delovanje organa v okviru proračuna, finančnega in kadrovskega poslovanja, poleg tega skrbi tudi za infrastrukturo in informatiko ter upravno in splošno poslovanje organa. V tem oddelku so sodelovale **tri osebe**.

- **Kabinet Zagovornika** izvaja naloge koordinacije in usklajevanja oddelkov, poleg tega pa vključuje tudi odnose z javnostmi. V kabinetu so tako sodelovale **štiri osebe**.

V letu 2019 je pri Zagovorniku ena oseba uspešno zaključila pripravništvo. Na dan 31. decembra 2019 je bilo pri Zagovorniku ob predstojniku zaposlenih še 19 oseb.

1.3.4 Infrastruktura in informatika

Zagovornik najema samostojne prostore na naslovu Železna cesta 16 v velikosti 463,64 m². Organ je v letu 2019 v obsegu sredstev, namenjenih za investicije, posodobil računalniško ter pisarniško opremo. Informacijsko poslovanje in vzdrževanje je v letu 2019 potekalo samostojno.

1.3.5 Upravno in splošno poslovanje ter druge obveznosti iz naslova zakonitosti poslovanja

Organ je v letu 2019 opravljal vse obveznosti iz upravnega poslovanja, ravnanja z dokumentarnim gradivom in drugega splošnega poslovanja. To pomeni, da je bilo v organu urejeno področje varstva pri delu, promocije zdravja pri delu, register tveganj, načrt integritete in izogibanja konfliktu interesov. Prav tako je ustrezno urejen delovni čas, opravljanje dela na domu ter spoštovanje vseh drugih zakonskih obveznosti poslovanja organa.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Čeprav je imel Zagovornik v proračunu za leto 2019 zagotovljena in načrtovana sredstva za določene aktivnosti, jih brez soglasja Ministrstva za finance od 3. septembra 2019 naprej ni mogel koristiti. Zato Zagovornik ni mogel izvesti nekaterih za leto 2019 že načrtovanih aktivnosti. Takšno poseganje vlade v neodvisno delovanje Zagovornika je tudi v nasprotju s Priporočili Evropske komisije o standardih za organe za enakost iz junija 2018 in Splošnimi priporočili ECRI o organih za načelo enakosti za boj proti rasizmu in nestrpnosti na nacionalni ravni iz februarja 2018.

2 NALOGE IN DEJAVNOSTI ORGANA

2.1 Uvod

Priporočila Evropske komisije o standardih za organe za enakost iz junija 2018 in Splošna priporočila Sveta Evrope o organih za načelo enakosti za boj proti rasizmu in nestrpnosti na nacionalni ravni iz februarja 2018 govorijo o treh ključnih funkcijah organov za enakost. Tem sledi tudi Zagovornik načela enakosti (Zagovornik):

Informiranje, svetovanje in zagovorništvo

Nudjenje neodvisne pomoči in podpore diskriminiranim, svetovanje in sodelovanje v nekatere izbranih sodnih postopkih. Poleg tega 38. člen Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) Zagovorniku omogoča tudi postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti pri Ustavnem sodišču. Več o tem v naslednjih poglavjih: 3. Pregled dela Zagovornika s posameznimi primeri; 4. Svetovanje, informiranje in podpora; 5. Zagovorništvo – zastopanje in spremljanje v sodnih postopkih; 6. Ocena diskriminatornosti predpisov.

Sprejemanje prijav in ugotavljanje diskriminacije

Ugotavljanje diskriminacije v posamičnih primerih, kjer organ preiskuje in ugotavlja/odloča ali je v določenem primeru šlo za diskriminacijo (postopek poteka na način upravnega postopka in se zaključi z ugotovitveno odločbo). Več o tem v poglavju 3. Pregled dela Zagovornika s posameznimi primeri in v poglavju 7. Ugotavljanje diskriminacije.

Raziskovanje, spremljanje, priporočila in osveščanje

Sistemsko delo, ki vključuje raziskovanje in analize stanja diskriminacije na nacionalni ravni, na podlagi česar se pripravijo objave neodvisnih poročil, priporočil in predlogov posebnih ukrepov. Sistemske naloge vključujejo tudi: spremljanje splošnega stanja, osveščanje, izobraževanje in izmenjavo razpoložljivih informacij znotraj Evropske unije ter drugo mednarodno sodelovanje. Več o tem v poglavjih od 8. Varstvo pred diskriminacijo na družbeni ravni do vključno poglavja 17. Mednarodno sodelovanje Zagovornika.

Zagovornik v skladu z 19. členom ZVarD: »... deluje kot samostojen državni organ s pristojnostmi, kot jih določa ta zakon. Zagovornik opravlja svoje naloge po tem zakonu ali po drugih zakonih samostojno v okviru in na podlagi ustave in zakonov.«

21. člen ZVarD natančneje opisuje naloge in pooblastila Zagovornika, zato zaradi večje preglednosti opravljenega dela, za vsako od zakonsko določenih obveznosti iz 21. člena, predstavljamo kratko obrazložitev opravljenih nalog v organu v preteklem letu.

2.2 Pregled izvajanja nalog in dejavnosti po 21. členu ZVarD

V nadaljevanju je zbirni pregled dejavnosti oziroma nalog organa, ki izhajajo iz 21. člena ZVarD, in njihove realizacije v letu 2019. Dejavnosti so potekale v več oddelkih.

Sistemske naloge je izvajal Oddelek za sistemsko spremljanje, ozaveščanje in preventivo na področju diskriminacije (oddelek A), ki vključuje tudi mednarodno sodelovanje.

Naloge na področju svetovanja in ugotavljanja diskriminacije je izvajal Oddelek za ugotavljanje diskriminacije, svetovanje in zagovorništvo (oddelek B).

Koordinacijo med oddelki in predstojnikom organa je opravljal Kabinet Zagovornika (kabinet).

Oddelek za splošne, kadrovske in finančne zadeve (oddelek D) je opravljal vse naloge sekretariata in administrativno-tehnične podpore.

I.

Opravljanje neodvisnih raziskav o položaju oseb z določeno osebno okoliščino, zlasti spola, narodnosti, rase ali etničnega porekla, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti ter ostalih vprašanj v zvezi z diskriminacijo oseb z določeno osebno okoliščino (prva alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko in kakšne neodvisne raziskave so bile izvedene v letu 2019?
Odgovor	V letu 2019 je Zagovornik izvedel pet neodvisnih raziskav.
Pojasnilo	V letu 2019 je Zagovornik opravil eno raziskavo, dve študiji ter dve analizi, in sicer: • raziskavo dobrih praks upravljanja raznolikosti in spodbujanja enakosti v malih in srednjih podjetjih v Sloveniji; • študijo o odvzemih volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi; • študijo o položaju interspolnih ljudi v medicinskih postopkih; • analizo o sposobnosti otrok uživati in varovati pravice; • analizo o položaju gluhih v visokem šolstvu. V letu 2019 je Zagovornik načrtoval tudi izvedbo dveh raziskav, in sicer javnomnenjsko raziskavo o dojemanju diskriminacije ter o izkušnjah javnosti s sovražnim govorom. Na podlagi odločitve Ministrstva za finance (MF) Zagovornik kot samostojni proračunski uporabnik od 2. septembra 2019 ni mogel prosto razpolagati z lastnimi proračunskimi sredstvi, temveč samo na podlagi posebnih soglasij MF za vsako porabo proračunskih sredstev posebej. MF za navedeni raziskavi v letu 2019 Zagovorniku ni izdalo soglasja, čeprav je sredstva za ta namen Zagovornik v svojem proračunu imel. Raziskavi zato nista bili izvedeni.
Izvedba	To dejavnost je v koordinaciji kabineta ⁶ izvajal oddelek A ⁷ .
Poglavje	12. Raziskovalno – analitična dejavnost Zagovornika (str. 184)

⁶ Kabinet – Kabinet Zagovornika

⁷ Oddelek A – Oddelek za sistemsko spremljanje, ozaveščanje in preventivo na področju diskriminacije

II.

Objavljanje neodvisnih poročil in dajanje priporočil državnim organom, lokalnim skupnostim, nosilcem javnih pooblastil, delodajalcem, gospodarskim subjektom in drugim subjektom v zvezi z ugotovljenim položajem oseb z določeno osebno okoliščino, in sicer glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije (druga alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko neodvisnih poročil je bilo pripravljenih (objavljenih) v letu 2019?
Odgovor	Zagovornik je v letu 2019 pripravil in objavil eno redno letno poročilo za leto 2018 ter začel pripravljati dve posebni poročili.
Pojasnilo	Redno letno poročilo je objavljeno na spletni strani Zagovornika,⁸ predstavljeno je bilo tudi v Državnem zboru Republike Slovenije (Državni zbor) na 9. redni seji Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide ter 6. redni seji Komisije za peticije, človekove pravice in enake možnosti, 13. junija 2019. V letu 2019 je Zagovornik začel pripravljati tudi dve posebni poročili, ki bosta objavljena in predstavljena v letu 2020, in sicer: • Posebno poročilo o odvzemih volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi ter • Posebno poročilo o položaju interspolnih ljudi v medicinskih postopkih.
Izvedba	To aktivnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek A.
Poglavje	12.4 Študije in analize Zagovornika (str. 198)

Vprašanje	Koliko priporočil je bilo izdanih (ter komu) v zvezi s položajem oseb z določeno osebno okoliščino (katero) glede preprečevanja / odpravljanja diskriminacije v letu 2019?
Odgovor	V letu 2019 je Zagovornik izdal skupno 27 priporočil.
Pojasnilo	Priporočila so bila izdana za odpravo ali preprečevanje diskriminacije. Izdana so bila za posamezne primere ali za zakonodajne predpise. Od skupno 27 priporočil jih je bilo 22 naslovljenih na različna ministrstva, dve priporočili drugim osebam javnega prava, tri priporočila pa na osebe zasebnega prava. Priporočila, ki so vključevala osebno okoliščino, so se največkrat nanašala na: spol (5), narodnost/etničnost (5), kraj bivanja/ rezidentstvo (4), starost (4), invalidnost (2), zdravstveno stanje (2), starševstvo, spolno usmerjenost in državljanstvo.
Izvedba	To aktivnost sta v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajala oddelek A in B ⁹ .
Poglavje	10. Priporočila Zagovornika (str. 142)

⁸ Redno letno poročilo za leto 2018 dosegljivo na:
<http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2019/10/Redno-letno-poro%C4%8Dilo-2018.pdf>

⁹ Oddelek B – Oddelek za ugotavljanje diskriminacije, svetovanje in zagovorništvo

III.

Opravljanje nalog inšpekcijskega nadzora na podlagi predlogov iz 5. poglavja tega zakona glede spoštovanja določb tega ali drugega zakona, ki določa njegovo pristojnost (tretja alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko predlogov za ugotavljanje diskriminacije iz 5. poglavja ZVarD je v letu 2019 obravnaval Zagovornik?
Odgovor	V letu 2019 je Zagovornik obravnaval 134 predlogov za obravnavo diskriminacije. Zagovornik je inšpektoratom in drugim organom odstopil devet zadev ter pristojni inšpekciji podal dva predloga za uvedbo prekrška.
Pojasnilo	V letu 2019 je Zagovornik obravnaval 134 predlogov za obravnavo diskriminacije; od tega je bilo 83 predlogov, prejetih v letu 2019, 51 predlogov, pa prenesenih iz prejšnjih let. V letu 2019 je zaključil 63 postopkov ugotavljanja diskriminacije, 71 pa jih je še v obravnavi. V postopkih ugotavljanja diskriminacije je izdal 36 odločb in sklepov v upravnem postopku ter dosegel štiri poravnave znotraj postopka. Ostali izidi postopka so največkrat vključevali še: odstop inšpekciji, ustavitev postopka, neformalno rešitev zadeve, pisno pojasnilo, prenos v sistemski oddelek, neodzivnost stranke ... Zagovornik je odstopil inšpektoratom in drugim organom skupno devet zadev ter podal dva predloga za uvedbo prekrška pristojni inšpekciji.
Izvedba	To aktivnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek B.
Poglavje	3. Pregled dela Zagovornika s posameznimi primeri (str. 40) 7. Ugotavljanje diskriminacije (str. 84)

IV.

Zagotavljanje neodvisne pomoči diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo v smislu svetovanja in pravne pomoči strankam v drugih upravnih in sodnih postopkih, povezanih z diskriminacijo (četrta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko diskriminiranim osebam je bila v letu 2019 zagotovljena neodvisna pomoč v upravnih in drugih sodnih postopkih, povezanih z diskriminacijo?
Odgovor	V letu 2019 je Zagovornik zagotavljal neodvisno pomoč 139 osebam.
Pojasnilo	Zagovornik je v letu 2019 opravil skupno 902 uri svetovanja, v katerih je neodvisno pravno pomoč nudil 139 osebam; od tega je bilo 112 svetovanj telefonskih in 140 pisnih ali osebnih.
Izvedba	To aktivnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek B.
Poglavje	3. Pregled dela Zagovornika s posameznimi primeri (str. 40) 4. Svetovanje, informiranje in podpora (str. 56)

V.

Osveščanje splošne javnosti o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje (peta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Kako se je v letu 2019 osveščalo splošno javnost o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje?
Odgovor	Zagovornik je v skladu z mednarodnimi priporočili določil cilje komuniciranja, prednostne ciljne skupine, ključna sporočila ter različne komunikacijske poti. Osveščanje je potekalo čez celo leto.
Pojasnilo	Zagovornik je v letu 2019 postavil kot cilj komuniciranja prepoznavnost organa v splošni javnosti in državni upravi ter širjenje informacij o varstvu pred diskriminacijo. Informacije za splošno javnost je Zagovornik v letu 2019 objavljaj na spletni strani www.zagovornik.si (97 objav) in na družabnih omrežjih Facebook (493 objav) in Twitter (325 objav). V letu 2019 je Zagovornik vzpostavil sistem naročil na e-novice, na katere se uporabniki prijavijo na spletni strani ter obveščanje medijev s sporočili za javnost (19 v letu 2019). Zagovornik je leta 2019 izvedel 13 izobraževalnih in 8 osveščevalnih delavnic za različne javnosti, 4 terenske obiske in 12 dogodkov v organizaciji ali so-organizaciji. V osveščevalnih aktivnostih je Zagovornik dejavno sodeloval na treh večjih sejemskih prireditvah, ki so povezane z osebno okoliščino starosti (stari in otroci). Z namenom osveščanja je Zagovornik v letu 2019 opravil štiri strukturirane dialoge z nevladnimi organizacijami, se udeležil več kot 35 strokovnih posvetov, konferenc in drugih strokovnih dogodkov in izvedel več kot 60 različnih oblik sodelovanj s predstavniki civilne družbe, gospodarstva, socialnimi partnerji in državnimi institucijami. V letu 2019 je Zagovornik svojo osnovno informativno zloženko izdal tudi v jezikih avtohtonih narodnih skupnosti - madžarskem in italijanskem jeziku ter v pisavi za slepe (brajici). Razdelil je tudi več kot 10.000 zloženek z osnovnimi informacijami o diskriminaciji, okoli 1000 rednih letnih poročil za leto 2018 v slovenščini in približno 200 poročil v angleškem jeziku. Zagovornik je v lahkem branju za osebe z intelektualnimi ali psihosocialnimi invalidnostmi pripravil: • osnovno predstavitev organa ter zakonskih pristojnosti in nalog, • obrazec za prijavo diskriminacije in • navodila za izpolnjevanje obrazca.
Izvedba	To aktivnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek A.
Poglavje	16. Osveščanje, izobraževanje in informiranje (str. 266)

VI.

Spremljanje splošnega stanja v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami (šesta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Na kakšen način se je v letu 2019 spremljalo splošno stanje na področju varstva pred diskriminacijo in položaj oseb z določenimi osebnimi okoliščinami?
Odgovor	V letu 2019 je Zagovornik spremljal stanje na področju varstva pred diskriminacijo s poizvedbami, v kar je bilo vključenih 74 različnih pravnih subjektov. Stanje na področju varstva pred diskriminacijo je Zagovornik spremljal tudi skozi strukturiran dialog z nevladnimi organizacijami.
Pojasnilo	V letu 2019 je Zagovornik pozval 14 ministrstev in štiri organe v sestavi, da naj poročajo o sprejetih in izvajanih posebnih ukrepih. K sporočanju informacij o primerih diskriminacije, ki so jih obravnavali v letu 2019, je Zagovornik hkrati pozval tudi dva državna organa (Urad RS za meroslovje, Urad RS za nadzor proračuna), dva neodvisna državna organa (Varuha človekovih pravic in Informacijskega pooblaščenca), tri javne agencije in 19 inšpektoratov in inšpektorskih organov. Poleg tega je Zagovornik zaprosil za podatke o obravnavanih primerih diskriminacije v letu 2019 tudi vseh 66 sodišč v Sloveniji. Zagovornik je za informacije na način pisnih poizvedb (z namenoma spremljanja splošnega stanja diskriminacije v državi) zaprosil tudi dva univerzitetna klinična centra, Komisijo Republike Slovenije za medicinsko etiko in Nacionalni inštitut za javno zdravje. Z namenom spremljanja splošnega stanja v državi na področju varstva pred diskriminacijo je Zagovornik v letu 2019 opravil tudi štiri strukturirane dialoge z nevladnimi organizacijami.
Izvedba	To aktivnost sta v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajala oddelka A in B.
Poglavje	9. Podatki o primerih diskriminacije pri drugih državnih organih (str. 122) 11.3 Pregled izvajanja posebnih in drugih ukrepov na ministrstvih in vladnih službah (str. 162) 12.5 Poizvedbe Zagovornika – vir študij in analiz (str. 208) 14. Sodelovanje Zagovornika s civilno družbo (str. 244)

VII.

Predlaganje sprejetja posebnih ukrepov za izboljšanje položaja oseb, ki so v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine (sedma alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Kateri posebni ukrepi so bili v letu 2019 predlagani v sprejem za izboljšanje položaja oseb v manj ugodnem položaju (katerem) zaradi določene osebne okoliščine (katere)?
Odgovor	Zagovornik je v letu 2019 izdal dva predloga za sprejetje posebnih ukrepov za izboljšanje položaja skupine oseb z določeno osebno okoliščino, ki je v manj ugodnem položaju. V letu 2019 je Zagovornik pozval ministrstva k predložitvi podatkov o sprejetih in izvajanih posebnih ukrepih, na podlagi katerih je opravil analizo o izvedenih posebnih ukrepih.
Pojasnilo	Zagovornik je v letu 2019 izdal dva predloga za sprejetje posebnih ukrepov za izboljšanje položaja skupine oseb z določeno osebno okoliščino, ki je v manj ugodnem položaju, in sicer: • Pobuda Zagovornika načela enakosti za sprejetje posebnih ukrepov z namenom večje uravnoteženosti spolov v nadzornih in poslovnih organih gospodarskih družb ter • Priporočila glede sprejetja posebnih ukrepov za izboljšanje zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti. V letu 2019 je Zagovornik opravil tudi analizo prejetih odgovorov ministrstev in vladnih služb o izvedenih posebnih ukrepih. Iz podatkov je razvidno, da so sicer ministrstva razmeroma dejavna pri izvajanju ukrepov za zagotavljanje enakosti, vendar nekateri ukrepi ne izpolnjujejo vedno vseh bistvenih značilnosti posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti po ZVarD. Zagovornik ugotavlja, da je za izvajanje posebnih ukrepov v smislu ZVarD ključnega pomena poznavanje in spremljanje položaja oseb z določeno osebno okoliščino, kar zahteva sistemsko in sistematično zbiranje ter obdelavo podatkov o enakosti (equality data).
Izvedba	To aktivnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek A.
Poglavje	11. Posebni in drugi ukrepi za odpravo diskriminacije in spodbujanje enakega obravnavanja (str. 156)

VIII.

Sodelovanje v sodnih postopkih zaradi diskriminacije v skladu s tem zakonom (osma alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	V koliko in katerih sodnih postopkih, je v letu 2019 v skladu z ZVarD sodeloval Zagovornik?
Odgovor	Zagovornik je v letu 2019 zastopal oziroma spremljal eno stranko pred sodiščem v postopku zaradi diskriminacije.
Pojasnilo	Zagovornik je v letu 2019 prejel in obravnaval dva predloga primerov zastopanj in spremljanj strank v sodnih postopkih. Za prevzem primera zastopanj in spremljanj strank v sodnih postopkih se je odločil v enem od dveh primerov. Tožba Zagovornika je bila vložena 3. oktobra 2019 pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani, in sicer proti Društvu kolesarskih sodnikov Slovenije, ki tožniku ni več dopustilo sojenja na tekmovanjih zaradi dopoljene starosti 70 let. Omejitev delovanja kolesarskih sodnikov na starost 70 let je tožena stranka kljub opozorilu tožnika vnesla v svoj statut. Tožena stranka kljub pozivu Zagovornika, ki je diskriminacijo predhodno ugotovil v ugotovitvenem upravnem postopku po ZVarD, diskriminatornega statuta ni spremenila. V tožbi je Zagovornik zatrjeval neposredno diskriminacijo zaradi starosti ter zahteval prenehanje diskriminacije (na način spremembe statuta in izdaje licence za kolesarskega sodnika), nadomestilo zaradi diskriminacije in objavo sodbe v medijih.
Izvedba	To aktivnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek B.
Poglavje	5. Zagovorništvo – zastopanje in spremljanje v sodnih postopkih (str. 76)

IX.

Zagotavljanje izmenjave razpoložljivih informacij o diskriminaciji z organi Evropske unije (deveta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Koliko in katere informacije je v letu 2019 izmenjeval Zagovornik na mednarodnem področju?
Odgovor	Zagovornik je v letu 2019 izvedel 17 medsebojnih izmenjav informacij o diskriminaciji v okviru Evropske unije in mednarodnih organizacij.
Pojasnilo	Zagovornik je v letu 2019 od Delovne skupine Equineta za pravo enakosti prejel 11 prošelj za informacije s strani organov za enakost iz drugih držav članic Evropske unije o tem, na kakšen način so določena področja urejena v Sloveniji. Poleg tega je Zagovornik obravnaval še šest drugih obširnejših mednarodnih poizvedb oziroma vprašalnikov iz različnih mednarodnih organizacij, in sicer dvakrat za FRA, dvakrat za OZN in dvakrat za Equinet. Skupno je v letu 2019 izvedel 17 medsebojnih izmenjav informacij o diskriminaciji. V namen izmenjave informacij je Zagovornik v angleški jezik prevedel tudi redno letno poročilo za leto 2018, ki je objavljeno na spletni strani Zagovornika, izvode poročila pa je poslal članicam Equineta in tujim veleposlaništvom v Sloveniji. Redno letno poročilo, prevedeno v angleški jezik, je Zagovornik razdelil tudi na različnih mednarodnih konferencah in sestankih delovnih skupin Equineta.
Izvedba	Dejavnosti sta v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajala oddelka A in B.
Poglavje	17.7 Mednarodna izmenjava informacij v zvezi z diskriminacijo (str. 311)
Vprašanje	Na koliko mednarodnih dogodkih s področja varstva pred diskriminacijo je v letu 2019 sodeloval Zagovornik?
Odgovor	V letu 2019 se je Zagovornik udeležil 47 mednarodnih strokovnih posvetov, konferenc in drugih dogodkov.
Pojasnilo	Zagovornik se je v 47 mednarodnih dogodkih udeležil: 15 srečanj v okviru združenja Equinet, 26 drugih strokovnih konferenc in srečanj ter 6 bilateralnih dogodkov.
Izvedba	Dejavnosti sta v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajala oddelka A in B.
Poglavje	17 Mednarodno sodelovanje Zagovornika (str. 290)

X.

Opravljanje drugih nalog, določenih s tem zakonom (deseta alineja 21. člena ZVarD)

Vprašanje	Katere so druge naloge, določene s tem zakonom?
Odgovor	Med druge naloge, določene s tem zakonom, spada obravnava pobud za presojo ustavnosti (38. člen ZVarD).
Vprašanje	Koliko pobud za presojo ustavnosti je v letu 2019 obravnaval Zagovornik?
Odgovor	V letu 2019 je Zagovornik obravnaval 15 pobud za presojo ustavnosti.
Pojasnilo	V letu 2019 je Zagovornik pripravil 15 ocen diskriminatornosti predpisov, od katerih je tri zadeve zaključil. V eni zadevi je ocenil, da je predpis diskriminatoren in je pristojnemu ministrstvu podal priporočilo za zakonsko spremembo, v dveh zaključenih zadevah pa ni ocenil, da bi bil predpis diskriminatoren in se posledično ni odločil za vložitev zahteve za oceno ustavnosti in zakonitosti. Ostalih 12 zadev je bilo prenesenih v 2020 v nadaljnjo obravnavo.
Izvedba	To aktivnost je v koordinaciji s predstojnikom in kabinetom izvajal oddelek B.
Poglavje	6. Ocena diskriminatornosti predpisov (str. 80)

3 PREGLED DELA ZAGOVORNIKA S POSAMEZNIMI PRIMERI

3.1 Pregled poglavij s področja izvajanja svetovanja, informiranja, podpore ter ugotavljanja diskriminacije

Od **tretjega do vključno sedmega poglavja** je predstavljeno delo organa na področju izvajanja pristojnosti svetovanja, informiranja in podpore tistim, ki menijo, da so doživeli diskriminacijo, ter na področju postopkov ugotavljanja diskriminacije.

Najprej je v **tretjem poglavju** predstavljen **splošni pregled dela Zagovornika načela enakosti (Zagovornika)** na posameznih primerih. Pregled vključuje predstavitev zakonske podlage za izvajanje pristojnosti Zagovornika ter tri osnovne elemente za izvajanje teh pristojnosti – osebne okoliščine, področja družbenega življenja ter vrste oziroma oblike diskriminacije. Poglavje vključuje skupno statistično poročilo o delovanju organa pri izvajanju pristojnosti svetovanja in podpore ter postopkov obravnave in ugotavljanja diskriminacije z vidika zaključenih zadev. Statistični podatki so predstavljeni v tabelah.

V **četrtm poglavju** je podrobneje predstavljeno **delo Zagovornika na področju svetovanja, informiranja in podpore žrtvam diskriminacije**. Opisan je način, na katerega Zagovornik strankam svetuje in podpira žrtve diskriminacije. Predstavljeni so načini izidov postopkov svetovanja, zatem pa je predstavljen tudi izbor anonimiziranih primerov svetovanja, informiranja in podpore, in sicer ločeno po osebnih okoliščinah in področjih, na katerih prihaja do diskriminacije.

V **petem poglavju** je opisano **delo Zagovornika na področju zagovorništva, in sicer zastopanja strank pred sodišči**. Zagovornik je v letu 2019 izvajal zastopanje stranke v postopku pred sodiščem v enem strateškem primeru.

V **šestem poglavju** je opisano **delo Zagovornika na področju priprave ocen diskriminatornosti predpisov**, ki so predpogoj za izvajanje pristojnosti vlaganja zahtev za presojo ustavnosti in zakonitosti predpisov. Predstavljeni so primeri ocen diskriminatornosti, ki jih je Zagovornik obravnaval, vsebine, ki jih je naslovil, in izidi teh primerov.

V **sedmem poglavju** pa sledi **statistična in vsebinska predstavitev dela Zagovornika** na področju ugotavljanja diskriminacije skozi vodenje upravnih postopkov v individualnih primerih. Opisan je način, na katerega Zagovornik vodi postopke ugotavljanja diskriminacije. Predstavljeni so izidi postopkov ugotavljanja diskriminacije, zatem pa je predstavljen tudi izbor anonimiziranih primerov ugotavljanja diskriminacije po osebnih okoliščinah in področjih, na katerih prihaja do diskriminacije.

V sedmem poglavju so opisana tudi ravnanja, ki ne ustrezajo definiciji diskriminacije po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD). To so lahko ravnanja, ki so dopustna, saj sodijo v eno od izjem od prepovedi diskriminacije, ali pa ravnanja, ki sicer niso dopustna, vendar pri njih ne gre za diskriminacijo, temveč za kršitev drugih predpisov.

Diskriminacija po zakonski ureditvi tudi ni takrat, kadar razlikovanje ne temelji na osebni okoliščini v smislu ZVarD, in takrat, ko ravnanje ne posega v pravice, pravne interese ali ugodnosti osebe. V določenih primerih pa Zagovornik diskriminacije niti ne more ugotavljati. Gre predvsem za vprašanja, o katerih že potekajo postopki pred drugimi državnimi organi, in vprašanja, ki sodijo v zasebno sfero, ki je ZVarD ne ureja.

3.2 Zakonska podlaga na nacionalni ravni

Temeljni akt, na podlagi katerega Zagovornik izvaja svoja pooblastila, je ZVarD, ki opredeljuje personalno in materialno pristojnost Zagovornika. Personalna pristojnost se nanaša na vprašanje, kdo lahko uveljavlja varstvo pred diskriminacijo. To so predvsem fizične osebe ali skupine oseb. Pravna oseba lahko varstvo pred diskriminacijo uveljavlja le, če je izpostavljena diskriminaciji zaradi osebnih okoliščin fizičnih oseb, ki so povezane s to pravno osebo (3. odstavek 1. člena ZVarD), na primer kot njeni člani, ustanovitelji ali vodstvo oziroma upravljavci. Materialna pristojnost pa se nanaša na področja, na katerih je v Sloveniji diskriminacija prepovedana.

ZVarD poleg tega opredeljuje tudi pristojnosti Zagovornika ter posamezne oblike diskriminacije, pri katerih lahko Zagovornik ukrepa (6.–12. člen).

Zagovornik poleg ZVarD še vedno uporablja tudi Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO), in sicer za zadeve, prejete pred 24. majem 2016, ko je začel veljati ZVarD. Postopke ugotavljanja diskriminacije Zagovornik vodi skladno z Zakonom o splošnem upravnem postopku. Predlogi za obravnavo in vprašanja, ki jih prejema, se nanašajo na številna področja, ki so v Sloveniji obsežno zakonodajno normirana. Zato pri svojem delovanju Zagovornik uporablja tudi vse druge predpise, ki veljajo v Republiki Sloveniji – ustavo, zakone in podzakonske akte.

3.3 Temeljni pojmi

3.3.1 Obstoje diskriminacije

ZVarD v 2. členu določa varstvo pred diskriminacijo zaradi različnih osebnih okoliščin na področjih družbenega življenja, pri uresničevanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pri uveljavljanju pravic in obveznosti ter v drugih pravnih razmerjih na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem, civilnem ali drugem področju. Diskriminacija pomeni vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničenje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti.

Za ugotavljanje diskriminacije je potrebno:

- ugotoviti obliko diskriminacije;
- opredeliti področje, na katerem se je diskriminacija zgodila;
- identificirati osebno okoliščino, zaradi katere se diskriminacija dogaja;
- ugotoviti, ali obravnava posega v pravice, svoboščine, koristi ali ugodnosti osebe;
- ugotoviti vzročno zvezo med osebno okoliščino in neenako obravnavo, ki posega v pravice, svoboščine, koristi ali ugodnosti osebe;
- ugotoviti, ali različna obravnava sodi v katero od izjem od prepovedi diskriminacije, ki ne pomenijo kršitve zakona.

Le ravnanje, ki vsebuje vse navedene elemente, zakonsko gledano pomeni diskriminacijo po ZVarD. Druga neželena, sporna ali krivična ravnanja, ki niso povezana z osebnimi okoliščinami in / ali ne predstavljajo posega v pravice, svoboščine, pravne interese ali ugodnosti, ne štejejo za diskriminacijo. Lahko pa gre za druga nezakonita ravnanja, za katera so pristojni drugi organi.

3.3.2 Namen diskriminirati

Za obstoj diskriminacije ni treba dokazati, da je kršitelj namenoma diskriminiral, dovolj je, da je do diskriminacije prišlo oziroma bi do nje lahko prišlo. Presojajo se torej dejanski učinki, ki jih ima določeno ravnanje na osebo ali skupino, ne pa vprašanja, ali je imel kršitelj namen diskriminirati. Kršitelj se torej ne more izvzeti iz odgovornosti z argumentom, da njegov namen ni bil diskriminirati, če je obravnava dejansko povzročila diskriminatorne učinke.

3.3.3 Osebnе okoliščine

ZVarD v 1. členu opredeljuje namen in vsebino zakona, ki je zagotavljanje varstva pred diskriminacijo, in sicer na podlagi specifičnih osebnih okoliščin. ZVarD povzema predvsem osebnе okoliščine, navedene v Ustavi RS in v Kazenskem zakoniku (KZ-1).

Te osebnе okoliščine so: spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katera koli druga osebnа okoliščina.

Iz obrazložitve členov predloga ZVarD izhaja, **da so osebnе okoliščine tiste prirojene ali pridobljene osebnе značilnosti, lastnosti, stanja ali statusi**, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka.

Glede na navedeno Zagovornik kot druge osebnе okoliščine, ki v ZVarD niso izrecno navedene, šteje tudi državljanstvo (državljanstvo druge države članice EU, državljanstvo tretje države), nosečnost, starševstvo, zdravstveno stanje, kraj rojstva, barvo kože, kraj bivanja itn. Osebnе okoliščine je mogoče povezati tudi s pravnimi osebam, kadar je glede na okoliščine to smiselno, in sicer zaradi povezave z osebnimi okoliščinami članstva, ustanoviteljev ali oseb, ki jo vodijo in upravljajo.

Varstvo pred diskriminacijo je z zakonom zagotovljeno tudi osebam, ki so kakor koli (pravno ali dejansko) povezane z osebo z določeno osebnо okoliščino (npr. z zakonsko zvezo ali sorodstvom, druženjem itn.) Kršitelj se torej ne more izvzeti iz odgovornosti z argumentom, da oseba, ki jo je diskriminiral, osebnе okoliščine nima, ima pa jo z njo povezana oseba. V tem primeru gre za obliko diskriminacije, ki jo imenujemo »diskriminacija prek povezave« (prva alineja 2. odstavka 5. člena ZVarD).

Varstvo pred diskriminacijo je z zakonom zagotovljeno tudi osebam, ki so diskriminirane iz razloga, ker jim je določena osebnа okoliščina pripisana. Ni torej pomembno, ali oseba dejansko ima določeno osebnо okoliščino, če je bila diskriminirana, kakor da bi to osebnо okoliščino imela. Kršitelj se torej ne more izvzeti iz odgovornosti z argumentom, da oseba, ki jo je diskriminiral zaradi določene osebnе okoliščine (ker ji jo je pripisal), te osebnе okoliščine dejansko nima (druga alineja 2. odstavka 5. člena ZVarD).

3.3.4 Področja družbenega življenja

ZVarD v 2. členu opredeljuje področja družbenega življenja, na katerih je v skladu s pravom Evropske unije zagotovljeno enako obravnavanje in prepoved diskriminacije. Našteta področja izhajajo iz direktiv Evropske unije in iz prakse Sodišča EU. Skladno z ZVarD se enako obravnavanje nanaša samo na področja družbenega oziroma javnega življenja (vključno s civilnimi in gospodarskimi zadevami), torej na področja, na katerih posamezniki in posameznice (ali v določenih primerih tudi pravne osebe) uveljavljajo svoje pravice oziroma izvajajo dolžnosti, ter nastopajo v pravnem prometu, ne velja pa za zasebna razmerja (npr. družinska, prijateljska ali intimna razmerja). Izjema je nadlegovanje, saj to tudi v zasebnih razmerjih lahko pomeni kršitev prepovedi diskriminacije.

Področja družbenega življenja, na katerih poteka varstvo pred diskriminacijo, so zlasti (ne pa izključno):

Delo in zaposlovanje

- Pogoji za dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica (vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja, ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem);
- dostop do vseh oblik in do vseh ravni karierne orientacije in svetovanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, nadaljnega poklicnega usposabljanja in preusposabljanja, vključno z delovno prakso;
- zaposlitveni pogoji in pogoji dela, vključno s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi in plačami.

Članstvo v sindikatih

- Članstvo in vključevanje v organizacijo delavcev ali delodajalcev ali v vsako organizacijo, katere člani opravljajo določen poklic, vključno z ugodnostmi, ki jih zagotavljajo take organizacije.

Socialne pravice

- Socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo;
- socialne ugodnosti.

Zdravstveno varstvo

- Zdravstveno varstvo.

Izobraževanje

- Vzgoja in izobraževanje.

Trg dobrin in storitev

- Dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.

3.3.5 Oblike diskriminacije

ZVarD v skladu z direktivami Evropske unije opredeljuje pojma neposredna in posredna diskriminacija ter definira ravnanja, ki poleg neposredne in posredne oblike diskriminacije pomenijo diskriminacijo. V skladu z določbami direktiv EU se za diskriminacijo štejejo tudi nadlegovanje in spolno nadlegovanje ter navodila za diskriminacijo, prepovedani so povračilni ukrepi zoper diskriminirano osebo ali osebo, ki ji pomaga (viktimizacija). Kot posebna oblika diskriminacije je določeno tudi pozivanje k diskriminaciji.

Oblike diskriminacije so:

- neposredna diskriminacija (prvi odstavek 6. člena ZVarD),
- posredna diskriminacija (drugi odstavek 6. člena ZVarD),
- nadlegovanje (prvi odstavek 8. člena ZVarD),
- spolno nadlegovanje (drugi odstavek 8. člena ZVarD),
- navodila za diskriminacijo (9. člen ZVarD),

- pozivanje k diskriminaciji (prvi odstavek 10. člen ZVarD),
- javno opravičevanje zapostavljanja ali preziranja oseb ali skupine oseb zaradi osebnih okoliščin (drugi odstavek 10. člena ZVarD),
- viktimizacija (11. člen ZVarD).

ZVarD opredeljuje tudi hujše oblike diskriminacije. Določenost hujših oblik diskriminacije je skladno s tretjim odstavkom 39. člena ZVarD relevantna tudi za določanje višine odškodnine za nepremoženjsko škodo v sodnih postopkih. Prav tako je zakonodajalec za prekrške, ko gre za hujše oblike diskriminacije, določil višje globe, ki jih lahko izrekajo pristojni inšpektorati.

Hujše oblike diskriminacije so:

- večkratna diskriminacija (12. člen ZVarD),
- množična diskriminacija (12. člen ZVarD),
- dolgotrajna, ponavljajoča se diskriminacija (12. člen ZVarD),
- diskriminacija s težko popravljivimi posledicami (12. člen ZVarD),
- diskriminacija v razmerju do otrok (12. člen ZVarD),
- diskriminacija v razmerju do drugih slabotnih oseb (12. člen ZVarD),
- podajanje ali širjenje rasističnih, versko, narodnostno in spolno razlikovalnih pozivov, napeljevanje, ščuvanje, hujskanje k sovraštvu in diskriminaciji ter širše javno pozivanje, ki spodbuja k diskriminaciji (prvi odstavek 10. člena ZVarD).

Po vsebini med hujše oblike diskriminacije, ki jih ZVarD sicer ureja v 12. členu, torej spada tudi podajanje ali širjenje rasističnih, versko, narodnostno in spolno razlikovalnih pozivov, napeljevanje, ščuvanje, hujskanje k sovraštvu in diskriminaciji ter širše javno pozivanje, ki spodbuja k diskriminaciji (prvi odstavek 10. člena ZVarD). Čeprav gre za kvalificirano obliko pozivanja k diskriminaciji, je ta oblika urejena drugje, in sicer v prvem odstavku 10. člena ZVarD. Po oceni Zagovornika bi bilo ustrezneje, tudi z nomotehničnega vidika, da bi bilo to t. i. kvalificirano pozivanje k diskriminaciji (ZVarD ga kvalificira kot hujše prepovedano ravnanje) uvrščeno v 12. člen k drugim hujšim oblikam diskriminacije.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

63. člen Ustave Republike Slovenije

(prepoved spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti ter prepoved spodbujanja k nasilju in vojni)

Protiustavno je vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti.

Protiustavno je vsakršno spodbujanje k nasilju in vojni.

3.4 Pristojnosti organa

Zagovornikove pristojnosti s področja obravnave posameznih primerov so opredeljene v členih 33 do 44 ZVarD ter v 21. členu ZVarD. Razdelimo jih lahko na naslednja področja:

- zagotavljanje neodvisne pomoči diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo v smislu svetovanja in pravne pomoči strankam v drugih upravnih in sodnih postopkih, povezanih z diskriminacijo (4. alineja 21. člena ZVarD);
- postopek ugotavljanja diskriminacije na predlog diskriminirane osebe (33. člen ZVarD);
- postopek ugotavljanja diskriminacije po uradni dolžnosti (34. člen ZVarD);
- zahtevanje predložitve podatkov in dokumentov, potrebnih za ugotavljanje diskriminacije (37. člen ZVarD);
- vložitev zahteve za presojo ustavnosti in zakonitosti (38. člen ZVarD);
- zastopanje strank v sodnih postopkih (1. odstavek 41. člena ZVarD);
- spremljanje osebe v sodnih postopkih (4. odstavek 41. člena ZVarD);
- inšpekcijski nadzor (1. odstavek 42. člena ZVarD);
- odstop pristojni inšpekciji, če postopek pred Zagovornikom ne bi bil smiseln (4. odstavek 42. člena ZVarD);
- odstop pristojni inšpekciji, če kršitelj ne spoštuje odločbe Zagovornika (43. člen ZVarD).

Do konca leta 2019 je Zagovornik izvajal pristojnosti: zagotavljanja neodvisne pomoči diskriminiranim osebam; ugotavljanja diskriminacije na predlog diskriminirane osebe; ugotavljanja diskriminacije po uradni dolžnosti; zahtevanja potrebnih podatkov za ugotavljanje diskriminacije; zastopanja strank v sodnih postopkih; odstopanj pristojnim inšpekcijam v izvedbo prekrškovnega postopka.

V letu 2019 še ni vlagal zahtev za presojo ustavnosti ter še ni izvajal spremljanja strank v sodnih postopkih.

Zagovornik je v letu 2019 na podlagi prejetih predlogov za ugotavljanje diskriminacije in po uradni dolžnosti izvajal ugotovitevne upravne postopke.

3.5 Skupno statistično poročilo o posameznih primerih svetovanja in ugotavljanja diskriminacije

Zagovornik je v letu 2019 hkrati obravnaval nezaključene zadeve, prejete med leti 2012 in 2018, ki so bile prenesene v leto 2019, kot tudi zadeve, prejete v letu 2019. Nekatere od nezaključenih zadev, prejetih v obdobju od 2012 do 2016, je Zagovornik prevzel ob primopredaji od prejšnjega zagovornika, ki je deloval pod drugačnim mandatom in v okviru MDDSZ, torej iz obdobja pred ustanovitvijo samostojnega državnega organa. Večinoma je šlo za pobude in prijave, ki jih je bilo treba obravnavati v skladu z ZUNEO.

3.5.1 Metodološko pojasnilo

Pri pripravi statističnega pregleda zadev, zaključenih v letu 2019, je bila uporabljena enaka metodologija kot za redno letno poročilo za leto 2018. S poročanjem za leto 2018 je Zagovornik začel poročati o zadevah, ki so bile v danem koledarskem letu zaključene, ne glede na to, v katerem letu so bile prejete. Oznaka »zaključeno« pomeni, da je bil določen primer oziroma zadeva zaključena glede na pristojnosti Zagovornika, ne pomeni pa, da je bila morebitna diskriminacija vedno tudi odpravljena. O razlogih za to, je več pojasnjeno na naslednjih straneh.

Druga ključna sprememba metodologije statističnih poročil za leto 2018 je tudi v tem, da so bile do vključno leta 2017 kot zadeve v obravnavi evidentirane zgolj zadeve ugotavljanja diskriminacije, ne pa tudi vprašanja, prošnje za svetovanja ter pomoč in podporo, ki jih je Zagovornik prav tako nudil osebam. Razlog za takšno spremembo je v porastu števila takih zadev. Obravnava vprašanja ali prošnje za svetovanje ali podporo zahteva obsežen angažma posameznega strokovnega sodelavca ali sodelavke. Zagovornik tudi v takem primeru odpre novo zadevo pod ločeno klasifikacijsko številko, delo na takšni zadevi pa lahko obsega tudi več tednov ali mesecev, če je svetovanje stranki zahtevnejše ali če priprava odgovora na vprašanje zahteva zbiranje podatkov ali obsežen študij posamezne problematike.

Za vse zadeve v obravnavi Zagovornik zbira podatke, ki jih potrebuje za končno statistično obdelavo. Ključni so podatki o osebni okoliščini, področju diskriminacije in obliki diskriminacije, zbira pa tudi podatke o tem, ali je pobuda podana anonimno oziroma ali je prijavitelj znan, ali gre za kolektivnega ali individualnega pobudnika, ali je bila pobuda prejeta neposredno s strani žrtve ali posredno na drug način. Zagovornik označi datume, ko je bila pobuda prejeta in kdaj je bila zadeva zaključena in kakšen je bil izid zadeve.

V poročilu za leto 2019 lahko Zagovornik za tiste zadeve, v katerih je bila diskriminacija ugotovljena, potrdi, da so elementi, ki so jih zatrjevali pobudniki, tudi dejansko ugotovljeni, ali pa je ugotovil drugačne elemente. Pri vseh ostalih zadevah, v katerih diskriminacija ni bila ugotovljena, pa statistika še vedno prikazuje s strani pobudnikov zatrjevane osebne okoliščine, področja in oblike diskriminacije.

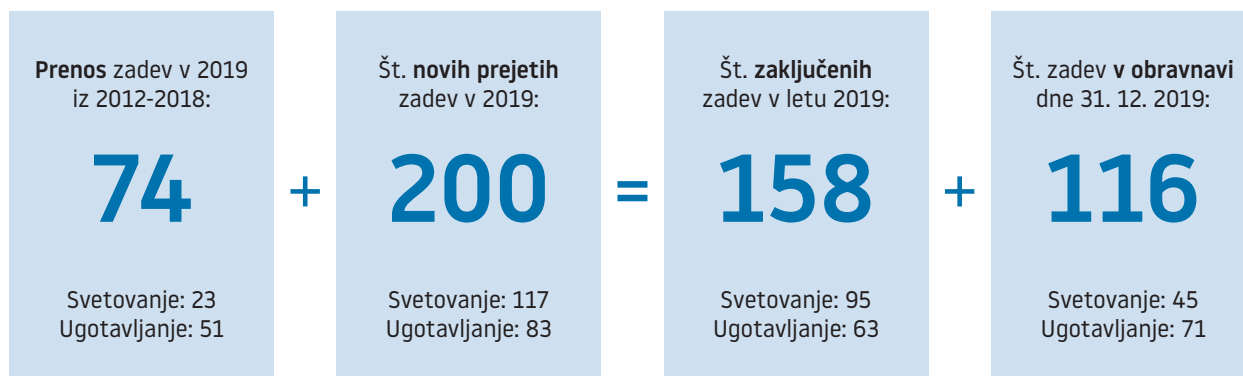
3.5.2 Statistika rešenih zadev za obdobje 2012–2018

V obravnavi po 31. decembru 2019 ostaja skupno še 19 zadev, prejetih v obdobju 2012–2018 (10 iz obdobja 2012–2017 in 9 iz leta 2018). Zagovornik je v letu 2019 rešil skoraj vse preostale zadeve, prevzete od prejšnjega zagovornika, ki je deloval pod drugačnim mandatom v okviru MDDSZ, razen 10 zadev, ki so bile prenesene v leto 2020. V teh zadevah gre večinoma za kontinuirana svetovanja in eno zadevo izdaje mnenja po ZUNEO. **Iz navedenih podatkov je razvidno, da je Zagovornik v letu 2019 uspešno odpravil zaostanke ter zaključil reševanje skoraj vseh zadev, prejetih ob primopredaji iz obdobja pred ustanovitvijo Zagovornika kot samostojnega državnega organa.**

3.5.3 Statistika rešenih zadev v letu 2019

V leto 2019 je bilo iz prejšnjih let prenesenih v obravnavo 74 zadev, od katerih je bilo 55 zadev v letu 2019 tudi zaključenih. V letu 2019 je Zagovornik prejel v obravnavo še 200 novih zadev, od katerih so bile v letu 2019 zaključene 103 zadeve. V letu 2019 je bilo torej skupaj obravnavanih 274 zadev. Od tega je bilo 158 zaključenih, v leto 2020 pa prenesenih še 116 nerešenih zadev. Od teh nerešenih jih je bilo 19 prejetih v obdobju 2012–2018 in 97 prejetih v letu 2019.

Grafični prikaz statistike obravnavanih in rešenih zadev v letu 2019

Zaključeni primeri zajemajo zadeve, v katerih je bilo osebam nudeno svetovanje skladno s četrto alinejo 21. člena ZVarD, in zadeve, v katerih je potekal postopek ugotavljanja diskriminacije po 5. poglavju ZVarD. Od 158 zadev, zaključenih v letu 2019, je 60 odstotkov oziroma 95 zadev zajemalo svetovanje, v 40 odstotkih ali 63 zadevah pa je potekalo ugotavljanje diskriminacije.

3.5.4 Zatrjevane osebne okoliščine diskriminacije v zadevah, zaključenih v letu 2019

Najpogosteje zatrjevana osebna okoliščina diskriminacije v zadevah, zaključenih v letu 2019, je bil **spol (14 odstotkov)**. Sledi seštevek osebnih okoliščin **narodnosti, rase in etničnega porekla (13 odstotkov)**.

Zatrjevana osebna okoliščina **invalidnosti** se je pojavila v **11 odstotkih**, sledile pa so spolna usmerjenost (pet odstotkov), starost (pet odstotkov), vera ali prepričanje (štirje odstotki), kraj bivanja (trije odstotki), družbeni položaj (dva odstotka), jezik (dva odstotka), državljanstvo druge države članice (dva odstotka) in državljanstvo tretje države (en odstotek). Zagovornik je obravnaval tudi po en primer zatrjevane diskriminacije zaradi spolne identitete in premoženjskega stanja (en primer ustreza približno enemu odstotku).

V letu 2019 ni bilo zaključenih nobenih predlogov za obravnavo diskriminacije, prošenj za svetovanje ali vprašanj, pri katerih bi bila zatrjevana diskriminacija na podlagi spolnega izraza ali izobrazbe.

V 16 odstotkih zadev je bila zatrjevana druga osebna okoliščina, na primer zdravstveno stanje, nosečnost in starševstvo.

Iz statističnega pregleda po osebnih okoliščinah je tudi razvidno, da v 20 odstotkih zaključenih zadev osebna okoliščina ni bila navedena oziroma je iz opisa ravnanja ni bilo mogoče razbrati. **V primerjavi z letom 2018, ko je bil delež takih zadev višji (53 odstotkov), je torej delež zadev brez osebne okoliščine izrazito upadel.** Iz navedenega je razvidno, da se je povečala ozaveščenost javnosti o tem, da je osebna okoliščina bistveni element za ugotavljanje diskriminacije ter za izvajanje pristojnosti Zagovornika.

V tabeli se vsota naštetih osebnih okoliščin ne sešteje v skupno število primerov, zaključenih v letu 2019 (158). Razlog je, da en pobudnik lahko zatrjuje diskriminacijo na podlagi več osebnih okoliščin hkrati ali pa podatek o osebni okoliščini kot vzroku za diskriminacijo sploh ni bil podan.

Tabela: Zatrjevane osebne okoliščine diskriminacije v zadevah, zaključenih v letu 2019

Zatrjevane osebne okoliščine diskriminacije		Svetovanje, informiranje	Ugotavljanje diskriminacije	Svetovanje in ugotavljanje skupaj	Odstotek skupaj (%)
1.	spol	6	18	24	14
2.	narodnost	5	7	12	7
2.1	rasa ali etnično poreklo	5	6	11	6
2.2	jezik	1	2	3	2
3.	vera ali prepričanje	1	5	6	4
4.	invalidnost	10	9	19	11
5.	starost	2	6	8	5
6.	spolna usmerjenost	7	2	9	5
7.	spolna identiteta	0	1	1	1
8.	spolni izraz	0	0	0	0
9.	družbeni položaj	1	3	4	2
10.	premoženjsko stanje	0	1	1	1
11.	izobrazba	0	0	0	0
12.1	državljanstvo druge EU članice	2	1	3	2
12.2	državljanstvo tretje države	1	1	2	1
12.3	kraj bivanja	3	2	5	3
Drugo		16	12	28	16
ni osebne okoliščine		31	4	35	20

3.5.5 Zatrjevana področja življenja, kjer se diskriminacija dogaja v zadevah, zaključenih v letu 2019

V letu 2019 je bilo največ zaključenih zadev s **področja zaposlovanja in dela: 16 odstotkov** zadev se je nanašalo na področje zaposlitvenih pogojev in pogojev dela, vključno s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi in plačami; **13 odstotkov** se je nanašalo na **področje pogojev za dostop do zaposlitve**, samozaposlitve in poklica, vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja, ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem; 0,5 odstotka (en primer) pa na področje dostopa do vseh oblik in do vseh ravni karijerne orientacije in svetovanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, nadaljnjega poklicnega usposabljanja in preusposabljanja, vključno z delovno prakso.

20 odstotkov primerov se je nanašalo na **dostop do dobrin in storitev**, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji in preskrbo z njimi. S področja **vzgoje in izobraževanja** je Zagovornik zaključil **10 odstotkov** primerov. S področja socialne zaščite, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom, pa je zaključil devet odstotkov primerov. Sledi še področje dostopa do socialnih ugodnosti (trije odstotki).

Zagovornik ni obravnaval nobenega primera s področja včlanjevanja in vključevanja v organizacijo delavcev ali delodajalcev ali organizacijo, katere člani opravljajo določen poklic, vključno z ugodnostmi, ki jih zagotavljajo take organizacije.

28 odstotkov zadev se je nanašalo na druga področja, ki v zakonu niso izrecno navedena, med njimi so delovanje sodišč, upravno delovanje državnih organov, pogoji javnih razpisov ter področje medijev.

V tabeli se vsota naštetih področij življenja ne sešteje v skupno število primerov, zaključenih v letu 2019 (158), saj lahko en pobudnik zatrjuje diskriminacijo na več področjih življenja hkrati ali pa na drugih področjih, ki v zakonu niso izrecno opredeljena.

Tabela: Zatrjevana področja življenja v zadevah, zaključenih v letu 2019

Področja, kjer se zatrjuje diskriminacija	Svetovanje, informiranje	Ugotavljanje diskriminacije	Svetovanje in ugotavljanje skupaj	Odstotek skupaj (%)
1. Dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica, vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja, ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem.	7	11	18	13
2. Dostop do vseh oblik in do vseh ravni karierne orientacije in svetovanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, nadaljnjega poklicnega usposabljanja in preusposabljanja, vključno z delovno prakso.	0	1	1	0,5
3. Zaposlitveni pogoji in pogoji dela, vključno s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi in plačami.	18	5	23	16
4. Članstvo in vključevanje v organizacijo delavcev ali delodajalcev ali v vsako organizacijo, katere člani opravljajo določen poklic, vključno z ugodnostmi, ki jih zagotavljajo take organizacije.	0	0	0	0,5
5. Socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom.	7	5	12	9
6. Socialne ugodnosti.	4	0	4	3
7. Vzgoja in izobraževanje.	6	8	14	10
8. Dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, vključno s stanovanji, in preskrbo z njimi.	12	16	28	20
9. Drugo.	23	17	40	28

3.5.6 Zatrjevane oblike diskriminacije v zadevah, zaključenih v letu 2019

ZVarD opredeljuje več različnih oblik diskriminacije. Najpogostejša zatrjevana oblika diskriminacije v zadevah, zaključenih v letu 2019, je bila neposredna diskriminacija v 72 odstotkih. Druga najpogostejša zatrjevana oblika diskriminacije je bila posredna diskriminacija (14 odstotkov), sledijo nadlegovanje (10 odstotkov) ter pozivanje k diskriminaciji (2 odstotka) in viktimizacija (2 odstotka).

V letu 2019 Zagovornik ni zaključil nobenega primera s področja navodil za diskriminacijo in spolnega nadlegovanja.

V tabeli se vsota naštetih področij življenja ne sešteje v skupno število zadev, zaključenih v letu 2019 (158). En primer lahko namreč izkazuje značilnosti več oblik diskriminacije hkrati, v nekaterih primerih pa ni mogoče govoriti o obliki diskriminacije, saj ne gre za primer s področja diskriminacije.

Tabela: Zatrjevane oblike diskriminacije v zadevah, zaključenih v letu 2019

Zatrjevane oblike diskriminacije	Svetovanje, informiranje	Ugotavljanje diskriminacije	Svetovanje in ugotavljanje skupaj	Odstotek skupaj (%)
Neposredna diskriminacija	53	44	97	72
Posredna diskriminacija	10	9	19	14
Nadlegovanje	8	5	13	10
Spolno nadlegovanje	0	0	0	0
Navodila za diskriminacijo	0	0	0	0
Viktimizacija	0	3	3	2
Pozivanje k diskriminaciji ali javno opravičevanje zapostavljanja in preziranja	0	3	3	2
Od tega:				
množična	17	24	41	/
večkratna	3	9	12	/

4 SVETOVANJE, INFORMIRANJE IN PODPORA

4.1 Postopek svetovanja pri Zagovorniku

Svetovanje posameznikom, informiranje in podpora najprej zajema preučitev položaja osebe na način opredelitve problema in ugotovitve, ali zadeva sodi v pristojnost Zagovornika načela enakosti (Zagovornik). Če zadeva sodi v pristojnost Zagovornika – torej če je podana osebna okoliščina in se zadeva nanaša na področje življenja, ki sodi pod Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD), Zagovornik stranki svetuje, ji pojasni svoje pristojnosti, možnosti ukrepanja in naloge ter s stranko poišče najprimernejši način za ukrepanje.

Pri tem se Zagovornik srečuje tudi s posamezniki, ki niso pripravljeni ukrepati (npr. podati predloga za obravnavo), saj se ne želijo izpostavljati ali želijo ostati anonimni, potrebujejo pa informacije in napotke, kako ravnati, če bi se odločili za ukrepanje. Nekateri posamezniki poizvedujejo, ali je v njihovem primeru mogoče ukrepati tudi, če ostanejo anonimni. V tem primeru Zagovornik pojasni, da je to odvisno od okoliščin primera; če gre za primer, ki se nanaša na točno določeno ravnanje v zvezi s konkretno osebo in konkretnim kršiteljem, potem anonimnosti ni mogoče zagotoviti, saj ni mogoče preiskovati konkretnega ravnanja na način, da se hkrati ne razkrije identiteta prijavitelja. Če pa gre za primer, v katerem je žrtev več in do diskriminacije prihaja zaradi zahtevanih pogojev ali širše prakse, je anonimnost mogoče ohraniti in hkrati voditi postopek obravnave.

Če je stranka že udeležena v drugih sodnih ali upravnih postopkih, pa je vprašanje, ki ga zastavi Zagovorniku, povezano z diskriminacijo, Zagovornik stranki svetuje, kako lahko vprašanja diskriminacije izpostavi v tekočih postopkih. Strankam lahko pomaga tudi pri pisanju pritožb in drugih vrst pisanj v postopkih pred drugimi državnimi organi, kadar so ti postopki povezani z diskriminacijo ali bi lahko povzročili diskriminacijo.

Kadar stranke niso zadovoljne z izidi postopkov pred drugimi organi jih Zagovornik informira, da lahko izide teh postopkov izpodbijajo le s pravnimi sredstvi, ki so predvideni v teh postopkih. Zagovornik enako svetuje strankam, ki menijo, da so bile v teh postopkih diskriminirane. Zagovornik namreč ne deluje kot hierarhično nadrejeni organ drugim državnim organom, ki skozi vodenje upravnih ali sodnih postopkov izvajajo naloge s svojega delovnega področja.

Kadar stranka na Zagovornika naslovi vprašanje ali prošnjo za svetovanje s področja, ki ne sodi v njegovo pristojnost, Zagovornik stranko usmeri na drug pristojni organ oziroma ji neobvezno svetuje o možnih drugih ukrepih oziroma pravnih sredstvih, ki so predvidena na določenih področjih, urejenih z zakonom.

4.2 Uradne ure in komunikacija s strankami

Zagovornik je skladno z zakonom in poslovnikom za prijavitelje in osebe z vprašanji dostopen na elektronski pošti (gp@zagovornik-rs.si), telefonski številki (080 81 80), navadni pošti (Železna cesta 16, Ljubljana) in v času uradnih ur na fizičnem naslovu organa po predhodnem dogovoru.

Uradne ure Zagovornika so od ponedeljka do petka od 10.00 do 12.00, ob sredah pa tudi popoldne od 15.00 do 18.00. V času uradnih ur zaposleni pri Zagovorniku ob predhodnem dogovoru sprejemajo prijavitelje tudi osebno na naslovu organa Železna cesta 16 v Ljubljani. Zagovornik je telefonsko dostopen na brezplačni telefonski številki 080 81 80.

4.3 Statistika svetovanj, informiranj in podpore

V letu 2019 je Zagovornik pisno zaključil 95 zadev s področja svetovanja in opravil dodatnih 112 telefonskih svetovanj, v katerih je stranke informiral o svojih pristojnostih in možnostih, ki jih imajo v primerih diskriminacije, svetoval jim je v postopkih, ki jih stranke že vodijo pred drugimi državnimi organi v zvezi z diskriminacijo, ter jih podpiral pri pisanju vlog in dopisov, povezanih z varstvom pred diskriminacijo.

Zagovornik lahko zadeve, ki jih vodi kot primere svetovanja, informiranja in podpore zaključi na različne načine. V primerih vprašanj, ki jih prejme, in pa prošenj za svetovanje, podporo ali pomoč stranki, tem poda ustni ali pisni odgovor oziroma pojasnilo. Nekatere zadeve so rešene tudi na način, da Zagovornik s poizvedbo pri kršitelju doseže razrešitev zadeve. Dve zadevi, v katerih je Zagovornik izvajal svetovanje, sta bili preneseni med zadeve za oceno diskriminatornosti predpisov, saj je stranka nanj naslovila vprašanje o ustreznosti zakonskih predpisov z vidika prepovedi diskriminacije.

Dejavnik, ki prav tako vpliva na način zaključka zadeve, je zakonska podlaga. Prejšnji zakon (ZUNEO) je predvideval izdajo mnenj, ki jih novi zakon (ZVarD) ne predvideva več. Mnenja, ki so bila izdana v letu 2019, so bila torej izdana na podlagi ZUNEO, in sicer v zadevah, ki jih je Zagovornik prejel pred 24. majem 2016, ko je začel veljati ZVarD.

Zaključki postopkov so odvisni tudi od odzivnosti prijavitelja. Če prijavitelj ni odziven in ne odgovori na prošnjo za dopolnitev, iz izvirne vloge pa ni mogoče pridobiti zadostnih informacij za pripravo pojasnila, se postopek zaključi zgolj z uradnim zaznamkom.

Tabela: Izidi postopkov pred Zagovornikom za zadeve, zaključene v letu 2019

Izidi postopkov pred Zagovornikom	Število	Odstotek (%)
Nasvet – pisno pojasnilo	60	63
Zagovornik je ugotovil, da v zadevi ni pristojen	20	21
Prenos med postopke ocene diskriminatornosti	2	2
Neformalna rešitev zadeve	3	3
Neodzivna stranka (neodzivni prijavitelj)	2	2
Mnenje	1	1
Uradni zaznamek in drugo	7	8
SKUPAJ	95	100

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

V letu 2019 je Zagovornik zaključil 95 zadev s področja svetovanja in opravil 112 telefonskih svetovanj, v katerih je stranke informiral o možnostih, ki jih imajo v primerih diskriminacije ter jih podpiral pri pisanju vlog in dopisov, povezanih z varstvom pred diskriminacijo.

4.4 Predstavitev anonimiziranih primerov na področju svetovanja, informiranja in podpore

V nadaljevanju je z anonimiziranimi primeri opisana praksa Zagovornika na področju svetovanja, informiranja in podpore. Izbrani primeri iz dela Zagovornika so predstavljeni po osebnih okoliščinah in področjih diskriminacije.

4.4.1 Osebne okoliščine

Spol

PRIMER SVETOVANJA (1)

Stranka ob podpisu pogodbe o zaposlitvi za določen čas delodajalca ni obvestila, da je noseča. Po tem, ko je o nosečnosti obvestila kadrovsko službo, je morala na zagovor k direktorici. Hkrati je slišala za govorice, da se zaradi odhoda na starševski dopust po vrnitvi s tega ne bo več vrnila na delo. Zagovornika je zaprosila za svetovanje.

Zagovornik je stranki podal pojasnilo, da je vsakršna diskriminacija zaradi nosečnosti ali starševskega dopusta prepovedana tako po ZVarD kot tudi po Zakonu o delovnih razmerjih (ZDR-1). Posamezniki oz. posameznice, ki kandidirajo za prosto delovno mesto, oziroma zaposleni niso dolžni razkriti svojih podatkov o nosečnosti, starševstvu in jih s tem v zvezi tudi ne sme doleteti nikakršna sankcija. ZDR-1 izrecno določa, da delodajalec pri sklepanju pogodbe o zaposlitvi od kandidata ne sme zahtevati podatkov o nosečnosti kot tudi ne o družinskem oziroma zakonskem stanu, o načrtovanju družine oziroma drugih podatkov, če niso v neposredni zvezi z delovnim razmerjem. Delodajalec ne sme pogojevati sklenitve pogodbe o zaposlitvi s pridobitvijo navedenih podatkov ali z dodatnimi pogoji v zvezi s prepovedjo nosečnosti ali odlogom materinstva ali z vnaprejšnjim podpisom odpovedi pogodbe o zaposlitvi s strani delavca. Če bi delodajalec deloval v nasprotju z opisanim in od kandidatke zahteval podatke o nosečnosti, bi tovrstno ravnanje predstavljalo prekršek, za katerega se lahko delodajalec denarno kaznuje. Zagovornik je stranko povabil, da lahko zaradi diskriminacije poda predlog za obravnavo ali povpraša za dodatne informacije, kot drugo možnost ukrepanja pa ji je predstavil tudi prijavo na Inšpektorat RS za delo.

(št. zadeve 0702-28/2019, pojasnilo z dne 13. 5. 2019)

PRIMER SVETOVANJA (2)

Na Zagovornika je prijaviteljica naslovila pobudo v zvezi z zatrjevano diskriminacijo zaradi nosečnosti pri dostopu do zaposlitve. Prijavila se je na javni natečaj, uspešno prestala preizkuse in zbrala največ točk od vseh kandidatov. Po razgovoru pri predstojniku organa je bila obveščena, da je bil javni natečaj neuspešen, saj ni bil izbran nihče od kandidatov.

Zagovornik je na podlagi predložene pobude in dokazov, ki jih je predložila pobudnica, izvedel postopek ugotavljanja diskriminacije in delodajalca ter člane natečajnih komisij pri delodajalcu zaprosil za podatke o poteku natečajnega postopka in razlogih za njegovo razveljavitev. Ker je bila pobuda vložena še pred uveljavitvijo ZVarD, jo je Zagovornik obravnaval skladno s prejšnjim Zakonom o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO – UPB1). Zagovornik je pretehtal vsa zbrana dejstva in dokaze ter pravna stališča delodajalca in na tej podlagi sprejel **mnenje**, da je v predmetni zadevi delodajalec kršil prepoved diskriminacije iz drugega odstavka 4. člena ZUNEO-UPB1.

Na podlagi zbranih dokazov je Zagovornik ugotovil, da je bila prav nosečnost pomemben razlog za to, da je pri delodajalcu prišlo do nasprotovanja kandidatki, ki se je izkazala za najuspešnejšo. Vsi ostali razlogi za razveljavitev javnega natečaja (da nihče od kandidatov ni bil primeren za zasedbo delovnega mesta, da nihče od kandidatov ni bil dovolj strokovno usposobljen, da je obstajal dvom v zakonitost natečajnega postopka) so se začeli pojavljati kasneje, v procesu utemeljevanja odločitve za nazaj. O dejstvu, da je bila nosečnost pobudnice osebna okoliščina, ki je pomembno, če ne celo odločilno vplivala na izbirni postopek ter na odločitev o njegovi razveljavitvi, je Zagovornik sklepal na podlagi prepričljivih navedb predlagateljice, dokazov, ki jih je ta predložila, in izpovedbe prič, ki so jih v postopku pisno predložile. Zagovornik je v zadevi izdal mnenje.

(št. zadeve 0700-41/2014-MDDSZ/65, mnenje z dne 25. 10. 2019)

PRIMER SVETOVANJA (3)

Zagovornik je prejel vprašanje, ali gre na podlagi 14. odstavka 145. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2)¹⁰ za posredno diskriminacijo na podlagi osebne okoliščine spola in starševstva. Po navedeni določbi so vsi samostojni podjetniki prvo leto od datuma vpisa podjetja v poslovni register oproščeni 50 odstotkov plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, drugo leto od datuma vpisa pa so oproščeni 30 odstotkov plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Podjetnica, ki je poiskala nasvet Zagovornika, je ugodnost oprostitve plačila dela prispevkov lahko koristila le delno, saj je 16 mesecev po začetku opravljanja dejavnosti odšla na starševski dopust. Obdobje osmih mesecev, ko bi lahko uveljavljala ugodnost, je teklo v času, ko je koristila starševski dopust. Odobritev prenosa te ugodnosti v čas po končanem starševskem dopustu pa ni bila mogoča. Finančna uprava RS je stranki pojasnila, da takšna možnost »v računalniškem sistemu ne obstaja«.

¹⁰ Uradni list RS, št. 96/12, 39/13, 99/13 – ZSVarPre-C, 101/13 – ZIPRS1415, 44/14 – ORZPIZ206, 85/14 – ZUJF-B, 95/14 – ZUJF-C, 90/15 – ZIUPTD, 102/15, 23/17, 40/17, 65/17, 28/19 in 75/19.

Zagovornik je v zadevi pristopil na Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MD-DSZ) kot pripravljavca zakona. Na podlagi zbranih podatkov je izdal mnenje, da nezmožnost prenašanja ugodnosti na čas po zaključku koriščenja starševskega dopusta pomeni diskriminacijo zaradi starševstva in spola. Navedena določba ZPIZ-2 neposredno sicer ne postavlja nobene osebe oziroma skupine oseb z določeno osebno okoliščino v manj ugoden položaj. Gre za navidezno nevtralno določbo, ki velja enako za vse osebe, ki prvič začnejo z opravljanjem samostojne pridobitne ali poklicne dejavnosti. Vendar posredno na določene skupine vpliva na način, da so te postavljene v manj ugoden položaj. Za podjetnico, ki tako v prvih dveh letih delovanja podjetja odide na starševski dopust, to pomeni, da lahko s tem izgubi ugodnost manjšega plačevanja prispevkov v času, ko je odsotna, in je v tem primeru v slabšem položaju kot samostojni podjetniki moškega spola in samostojne podjetnice, ki ne koristijo starševskega dopusta. Osebe, ki koristijo starševski dopust (in so do tega tudi po zakonu upravičene), namreč v času koriščenja tega dopusta prispevkov ne plačujejo same in ugodnosti po ZPIZ-2 ne morejo koristiti. Podjetniki in podjetnice, ki koristijo starševski dopust, bi morali imeti možnost koristiti ugodnost po vrnitvi s starševskega dopusta.

Vprašanje je Zagovornik prejel v času veljavnosti ZUNEO, zato je v zadevi vodil neformalni postopek, ki ga je zaključil z izdajo mnenja. Na MDDSZ pa je naslovil tudi priporočilo, da se samostojnim podjetnikom in podjetnicam, ki se odločijo za koriščenje starševskega dopusta v prvih dveh letih po vpisu podjetja v register, omogoči mirovanje pravice do delne oprostitve plačevanja obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter da se takšna možnost omogoči tudi v računalniškem sistemu Finančne uprave Republike Slovenije.

(št. zadeve 0700-42/2015-MDDSZ, mnenje z dne 23. 8. 2019)

Rasa, narodnost ali etnično poreklo

PRIMER SVETOVANJA

Z Zagovornikom je stopila v stik žrtev verbalnega rasističnega napada, do katerega je prišlo na športni prireditvi. Tako kršitelja kot žrtev je obravnavala policija zaradi prekrška po Zakonu o varstvu javnega reda in miru. Zagovornik je žrtev informiral o tem, na kakšen način potekajo prekrškovni postopki, katere pravice ima in na katere vidike dogajanja opozoriti, da bo v prekrškovnem postopku upoštevan vidik diskriminacije zaradi rase. Žrtvi je pomagal pri pripravi obrambe v postopku, ki je tekel zoper njo zaradi načina, kako se je odzvala na rasističen napad.

(št. zadeve 0702-26/2019, svetovanje z dne 19. 4. 2019)

Jezik

Zagovornik v letu 2019 ni zaključil primerov svetovanj s področja diskriminacije zaradi jezika.

PRIMER SVETOVANJA

Pri Zagovorniku je anonimno po elektronski pošti poiskala nasvet stranka in opisala diskriminatorno obravnavo, ki je je deležna na delovnem mestu. Stranka je pripadnica ene od manjšinskih etničnih skupnosti, zaradi svoje narodnosti in vere pa je na delovnem mestu izpostavljena verbalnim žalitvam in opazkam s strani sodelavcev ter posegu v pravice iz delovnega razmerja (omejevanje odmora za malico, obremenjevanje z dežurstvi, nalaganje dela drugih zaposlenih). Nadlegovanju in trpinčenju se je nato pridružilo tudi ignoriranje s strani zaposlenih, zato se je žrtev začela držati zase ter se tudi zapirati vase. Podpore s strani nadrejenega žrtev ni dobila, temveč se je nadrejeni pridružil posmehovanju, ki so ga izvajali sodelavci. Zaradi tovrstne obravnave, ki traja že več let, je žrtev utrpela tudi zdravstvene težave.

Zagovornik je žrtvi obsežno svetoval z različnimi možnostmi, ki jih lahko uveljavi. Vsak delodajalec je skladno s 47. členom Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1) dolžan vsakemu delavcu zagotavljati delovno okolje brez nadlegovanja, skladno s 6. členom ZDR-1 pa je dolžan vsakemu delavcu zagotavljati enako obravnavo v času zaposlitve. Zagovornik je žrtev povabil, da lahko vloži predlog za obravnavo, na podlagi katerega lahko Zagovornik izvede postopek ugotavljanja diskriminacije.

(št. zadeve 0702-17/2019/4, svetovanje z dne 8. 3. 2019)

Invalidnost

PRIMER SVETOVANJA

Zagovornik je prejel sporočilo, v katerem stranka navaja, da kot mati zmerno gibalno oviranega otroka ne more uveljavljati pravice do dodatnih treh dni dopusta po tretjem odstavku 159. člena Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1). Ta določa, da ima delavec, ki neguje in varuje otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo v skladu s predpisi, ki urejajo družinske prejemke, pravico do najmanj treh dodatnih dni dopusta. Stranka je zaposlena v državni upravi, za zaposlene v državnih organih pa se uporablja Zakon o delavcih v državnih organih (ZDDO).¹¹ Ta v drugem odstavku 39. člena določa pravico do dodatnih petih dni dopusta, vendar jo omejuje samo na delavce, ki negujejo in varujejo težje telesno ali zmerno, težje ali težko duševno prizadete osebe. Ne priznava pa je delavcem, ki varujejo zmerno gibalno ovirane otroke, ne glede na to, da je otroku izdana odločba CSD in odločba o zagotovitvi spremljevalca v vrtcu. Navedeno izhaja tudi iz pravnega mnenja Ministrstva za javno upravo. Stranka je zatrjevala, da je navedena zakonodaja zastarela (ZDDO je bil sprejet leta 1990) in je v nasprotju s krovnimi zakoni na področju delovnih razmerij in z ustavo, saj pomeni diskriminacijo zmerno gibalno oviranih otrok. Stranka je Zagovornika zaprosila za mnenje in pomoč pri doseganju cilja, da bi se ZDDO razlagal skladno s splošno delovnopravno zakonodajo.

¹¹ Uradni list RS, št. 15/90, 2/91-I, 5/91, 18/91, 22/91, 4/93, 18/94 – ZRPJZ, 70/97, 87/97 – ZPSDP, 38/99, 56/02 – ZJU in 8/20.

Zagovornik je vprašanje preučil. Po določbi 5. člena Zakona o javnih uslužbencih (ZJU)¹² za delovna razmerja javnih uslužbencev velja splošna delovnopravna zakonodaja (ZDR-1) samo, če ZJU ali drug poseben zakon ne določata drugače. Za položaj stranke se torej uporablja ZDDO, vendar ker ta ne ureja pravnega položaja staršev, zaposlenih v državnih organih, ki skrbijo za zmerno gibalno oviranega otroka, je Zagovornik ocenil, da gre v tem primeru za pravno praznino. Razlaga predpisov zaradi pravne praznine povzroča slabšo obravnavo zaposlenih (in njihovih otrok) v državnih organih, ki ne dosegajo zakonsko določene stopnje invalidnosti, in sicer v primerjavi s tistimi, ki dosegajo to stopnjo (torej v primerjavi z zaposlenimi znotraj državne uprave – ti dobijo pet dni dodatnega dopusta po ZDDO), kot tudi v primerjavi s tistimi, kjer starši niso zaposleni v državnih organih (ki tudi v primeru lažje npr. gibalne oviranosti ali dolgotrajnejših zdravstvenih stanj, ki pogojuje posebne potrebe, dobijo tri dni dodatnega dopusta po ZDR-1). Zagovornik meni, da se v tem položaju zastavlja zlasti vprašanje, ali gre za primer razlikovanja zaradi invalidnosti.

Zagovornik je stranki pojasnil, da po ZVarD ni pristojen za podajo mnenj v posameznih primerih, niti načelnih ali usmerjevalnih mnenj o razlagi predpisov. Stranki pa je pojasnil, da v postopkih pred drugimi državnimi organi lahko nudi pomoč žrtvam diskriminacije pri uveljavljanju njihovih pravic. Predlagal je, da stranka formalno uveljavlja pravico do dodatnih dni dopusta, zoper izdani sklep o dopustu pa vloži pritožbo. V primeru zavrnitve pritožbe je na voljo upravni spor, v katerem se lahko zastavi vprašanje neustavnosti ureditve drugega odstavka 39. člena ZDDO. Stranka lahko zatrjuje, da mora delodajalec pri odmeri dopusta upoštevati prepoved diskriminacije preko povezave zaradi invalidnosti in tudi zdravstvenega stanja skladno s 6. členom ZDR-1 ter 4., 5. in 6. člena ZVarD. Zagovornik pa je stranko obvestil, da ji lahko v postopku pomaga.

Zagovornik je v povezavi s primerom zaznal, da je skupina poslancev in poslank Državnega zbora v zakonodajni postopek vložila predlog sprememb ZDDO z dne 5. 12. 2019. Novela predvideva, da se besedilo 39. člena ZDDO nadomesti z besedilom, ki bo skladno s 159 členom ZDR-1. V primeru sprejetja novele bodo vprašanja, ki jih je na Zagovornika naslovila stranka, razrešena.

(št. zadeve 0702-44/2019/2, pojasnilo z dne 27. 8. 2019)

Spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz

PRIMER SVETOVANJA (1)

Na Zagovornika sta naslovili vprašanje istospolni partnerici, ki sta sklenili partnersko skupnost. Ob rojstvu otroka je pristojna upravna enota zavrnila vpis starševstva tiste od partneric, ki ni rodila otroka, v rojstni list. Partnerici sta zoper zavrnitev vpisa vložili pritožbo na MDDSZ. Zagovornika pa sta zaprosili za pregled pritožbe in pripravo morebitne dopolnitve.

¹² Uradni list RS, št. 63/07 – uradno prečiščeno besedilo, 65/08, 69/08 – ZTFI-A, 69/08 – ZZavar-E in 40/12 – ZUJF.

Zagovornik je strankama v postopku svetoval pri pripravi dopolnitve pritožbe z namenom, da se v pritožbenem postopku poudarijo naslednja dejstva. Dne 24. maja 2016 je začel veljati Zakon o partnerski zvezi (ZPZ),¹³ ki izrecno ne ureja vprašanja samodejnega vpisa partnerke biološke matere otroka, s katero je partnerka sklenila partnersko zvezo, v otrokov rojstni list (kot drugega starša). V drugem odstavku 2. člena pa ZPZ določa, da ima partnerska zveza, ki jo skleneta osebi istega spola, »na vseh pravnih področjih enake pravne posledice, kot jih ima zakonska zveza, razen če ta zakon določa drugače«. Ker ZPZ ne določa drugače, pa tudi izrecno ne izključuje vpisa registrirane partnerke kot drugega starša v matični register ter s tem v rojstni list otroka, ni razloga, da ne bi za to vprašanje veljale enake pravne posledice, kot veljajo za vpis materinega zakonca.

Zakon o matičnem registru v 18. točki prvega odstavka 4. člena določa, da se v matični register za državljanke, enako kot podatki o sklenitvi zakonske zveze, vpisujejo tudi podatki o registrirani istospolni partnerski skupnosti (zdaj: sklenjeni partnerski zvezi). To pomeni, da matični register vsebuje vse podatke o sklenjeni partnerski zvezi, na podlagi katerih lahko matičar samodejno na rojstni list otroka vpiše tudi partnerko, ki je sklenila partnersko zvezo z materjo.

Zakon o matičnem registru¹⁴ v prvi točki prvega odstavka 4. člena določa, da se v matični register vpišejo podatki o otrokovih starših. Kdo so otrokovi starši, določajo 112., 113. in 114. člen Družinskega zakonika.¹⁵ Mati je določena po splošnem načelu »mater semper certa est« (mati je vedno znana) skladno s 112. členom Družinskega zakonika. Po določbi 113. člena Družinskega zakonika »za očeta otroka, rojenega v zakonski zvezi, velja mož otrokove matere.« Glede na to, da je vpis očetovstva v primeru, da je otrok rojen v zakonski zvezi, samodejen in opravljen neposredno na podlagi podatka o zakoncih, vpisanega v matični register, se očetovstvo domneva in je torej vpis očetovstva v rojstni list pravna posledica zakonske zveze. Ker pa ZPZ pravne posledice sklenjene partnerske zveze izenačuje s pravnimi posledica zakonske zveze, je edini možni izid v tej situaciji samodejen vpis partnerke biološke matere kot drugega starša v rojstni list otroka. Namen ZPZ je bil očitno – glede na to, da to področje izrecno ni izključeno iz ZPZ – zagotoviti samodejni vpis partnerke kot drugega starša v rojstni list, po analogiji z domnevo očetovstva iz 113. člena Družinskega zakonika.

Zagovornik je partnericama tudi svetoval, naj izpostavita vprašanje diskriminacije otroka na podlagi kraja rojstva. Medtem ko v njenem primeru, pristojna upravna enota partnerice matere ni vpisala v rojstni list otroka, je druga upravna enota v drugem sorodnem primeru v rojstni list vpisala obe materi kot starša. Partnerici sta skladno z Zagovornikovim svetovanjem vložili dopolnitev pritožbe. Zagovornika sta naknadno obvestili, da je bil pritožbeni postopek uspešen.

(št. zadeve 0702-29/2019, svetovanje z dne 27. 5. 2019)

¹³ Uradni list RS, št. 33/16.

¹⁴ Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo

¹⁵ Uradni list RS, št. 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19 in 67/19 – ZMatR-C

PRIMER SVETOVANJA (2)

Zagovornik je prejel prošnjo za svetovanje s strani državljanu druge države, ki je v Sloveniji vrsto let zaposlen, hkrati pa že dlje časa prebiva v istospolni skupnosti z državljanom Slovenije. Partnerske zveze parterja še nista sklenila. Stranka je že zaprosila za državljanstvo na podlagi 12. člena Zakona o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS),¹⁶ kot družinski član slovenskega državljanu. S strani Ministrstva za notranje zadeve je stranka prejela odgovor, da se pri pridobivanju državljanstva zunajzakonska skupnost ne enači z zakonsko zvezo iz 12. člena ZDRS. Stranka je Zagovornika zaprosila za nasvet.

Zagovornik je tematiko preučil in stranki pojasnil, da po 12. členu ZDRS v primeru istospolnih partnerjev, ki niso sklenili partnerske zveze, ni mogoče pridobiti državljanstva za družinskega člana. Stranko je napotil na dve možnosti, ki obstajata v njenem primeru. Prva je pridobitev državljanstva z redno naturalizacijo po 10. členu ZDRS, ki omogoča pridobitev državljanstva po desetih letih prebivanja v Sloveniji, kar je pogoj, ki ga bo stranka kmalu izpolnila.

Druga možnost pa je pridobitev državljanstva za družinskega člana po 12. členu ZDRS v primeru istospolnih partnerjev, ki sta tudi uradno sklenila partnersko zvezo. Zakon o partnerski zvezi (ZPZ) namreč v drugem odstavku 2. člena določa, da ima sklenjena partnerska zveza na vseh pravnih področjih enake pravne posledice, kot jih ima zakonska zveza, razen če ZPZ določa drugače. Ker ZPZ ne izključuje možnosti pridobitve državljanstva, mora biti sklenjena partnerska zveza pri pridobitvi državljanstva po 3. odstavku 12. člena ZDRS izenačena z zakonsko zvezo.

Zagovornik je stranko zaprosil, da jo ob odločitvi za sklenitev partnerske zveze in posledično za vložitev prošnje za državljanstvo iz naslova sklenjene partnerske zveze, o izidu postopka in morebitnih težavah pri tem obvešča z namenom nadaljnjega ukrepanja Zagovornika.

(št. zadeve 0702-23/2019, svetovanje z dne 2. 4. 2019)

Starost

PRIMER SVETOVANJA

Na Zagovornika je naslovila vprašanje stranka, ki je navedla, da je brezposelna in da doma skrbi za mater, ki je oseba z invalidnostmi. Na center za socialno delo je podala vlogo za osebne asistenta na podlagi Zakona o osebni asistenci (ZOA)¹⁷ in prejela negativno odločbo. Njena mati je namreč starejša od 65 let, zakon pa pravico do osebne asistencije priznava samo osebam do 65. leta starosti. Stranka je menila, da gre za diskriminacijo na podlagi starosti. Zagovornika je zaprosila za nasvet.

Strokovna služba Zagovornika je stranki telefonsko svetovala. Pojasnila ji je možne pritožbene poti ter pojasnila, da gre v tej zadevi za zakonsko določeno starostno omejitev, ki jo je mogoče odpraviti le s

¹⁶ Uradni list RS, št. 24/07 – uradno prečiščeno besedilo in 40/17

¹⁷ Uradni list RS, št. 10/17 in 31/18.

spremembo zakona ali pa pred Ustavnim sodiščem predstaviti argumente, zakaj je starostna omejitev nesorazmeren ukrep. Kot alternativa je bila stranki predstavljena možnost, da zaprosi za status družinske pomočnice, o čemer prav tako odloča center za socialno delo. Do družinskega pomočnika pa so upravičeni tudi starejši od 65 let. Za pridobitev dodatnih informacij s postopkom za pridobitev tega statusa je Zagovornik stranko napotil na center za socialno delo. Hkrati jo je glede na njen položaj brezposelne osebe tudi obvestil o možnosti za povišanje socialne pomoči iz naslova dodatka za delovno aktivnost, z namenom izboljšanja njene lastne šibke finančne situacije.

(št. zadeve 0702-1/2019, pojasnilo z dne 7. 1. 2019)

Družbeni položaj

PRIMER SVETOVANJA

Pri Zagovorniku je po elektronski pošti poiskala nasvet stranka v zvezi z obravnavo na centru za podeljevanje metadona. Navajala je, da ji je center odredil, da mora zaradi svojega zdravstvenega stanja po metadon hoditi šele ob popoldanskih urah, kar ji onemogoča izvajanje drugih aktivnosti v tem času, s katerimi si zagotavlja preživetje. Njeno stanje naj bi namreč motilo druge prejemnike metadona, zaradi česar je center stranko začel naročati ob poznejših urah. Stranka se je počutila diskriminirano in je Zagovornika zaprosila za nasvet.

Zagovornik je stranko pisno in telefonsko informiral o svojih pristojnostih, o tem, kaj štejemo za diskriminacijo, in v katerih primerih lahko ukrepa. V primeru stranke, glede na razpoložljive informacije, še ni prepoznal elementov diskriminacije, saj prejetje določenega zdravila o specifični uri še ne pomeni nujno diskriminacije, na ta način stranki namreč pravica do zdravstvene obravnave ni zanikana. Stranki je Zagovornik svetoval, naj si v komunikaciji z zdravstveno službo še naprej prizadeva za določitev termina, ki ji bo bolj ustrezal.

Hkrati je stranko informiral, na kakšen način lahko poda lastnoročno podpisan predlog za obravnavo pri Zagovorniku, če želi, da Zagovornik v tem primeru vodi postopek ugotavljanja diskriminacije. Zagovornik namreč postopek ugotavljanja diskriminacije vodi po pravilih Zakona o splošnem upravnem postopku, ki za sprožitev zahteva podpisano vlogo stranke.

(št. zadeve 0702-57/2019, pojasnilo z dne 8. 10. 2019)

Premoženjsko stanje

Zagovornik v letu 2019 ni zaključil svetovanj s področja diskriminacije zaradi premoženjskega stanja.

PRIMER SVETOVANJA

Na Zagovornika je naslovila vprašanje stranka, ki jo je zanimalo, ali gre za neenako obravnavo in diskriminacijo javnih uslužbencev, zaposlenih na enem od ministrstev. Uslužbenci tega dela ministrstva so različno uvrščeni v plačne razrede, čeprav naj bi imeli isto izobrazbo in naj bi opravljali enako delo.

Zagovornik je na podlagi zbranih dejstev ugotovil, da so bili v sindikalnih pogajanjih za nekatera delovna mesta izpogajani višji plačni razredi, in sicer na podlagi višje stopnje izobrazbe in dodatnih delovnih zahtev in nalog, predpisanih za delovna mesta, vključena v višje plačne razrede. Te razlike med delovnimi mesti lahko predstavljajo tudi ustrezen razlog za različno uvrstitev v plačne razrede. Različno vrednotenje delovnih mest v kontekstu sistemizacije delovnih mest je bistveni element in tudi osnovni namen obstoja tovrstne sistemizacije, zato različno plačilo za posamezno delovno mesto, pri čemer se lahko upošteva tudi različna izobrazba, samo po sebi ne pomeni, da gre za diskriminacijo v smislu ZVarD. Vendar pa mora biti zahtevana izobrazba za določeno delovno mesto primeren, ustrezen in sorazmeren ukrep glede na cilj, ki se s tem zasleduje. To pa Zagovornik preveri v vsakem postopku posebej.

Hkrati je Zagovornik stranko informiral, na kakšen način lahko poda lastnoročno podpisan predlog za obravnavo pri Zagovorniku, če želi, da Zagovornik v tem primeru vodi postopek ugotavljanja diskriminacije. Zagovornik namreč postopek ugotavljanja diskriminacije vodi po pravilih Zakona o splošnem upravnem postopku, ki za sprožitev zahteva podpisano vlogo stranke.

(št. zadeve 0701-44/2018, svetovanje z dne 8. 1. 2019 in 11. 1. 2019)

Druge osebne okoliščine

Državljan tretje države ali druge države članice EU

PRIMER SVETOVANJA

Na Zagovornika je prošnjo za svetovanje naslovil državljani in rezident Republike Hrvaške, ki sto odstotkov osebnega dohodka zasluži v Sloveniji, ne more pa izkoristiti olajšave za vzdrževane družinske člane, ne v Sloveniji, kjer dela, ne na Hrvaškem, kjer živi. V zadevi je bil ključen 116. člen Zakona o dohodnini,¹⁸ po katerem oseba, ki je rezident druge države članice Evropske unije, lahko uveljavlja v Sloveniji davčne olajšave, če z dokazili dokaže, da znašajo njeni dohodki, doseženi v Sloveniji, najmanj 90 odstotkov njenega celotnega obdavčljivega dohodka v davčnem letu in če dokaže, da so v državi njenega rezidentstva dohodki, doseženi v Sloveniji, izvzeti iz obdavčitve.

¹⁸ Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 9/12 – odl. US, 24/12, 30/12, 40/12 – ZUJF, 75/12, 94/12, 52/13 – odl. US, 96/13, 29/14 – odl. US, 50/14, 23/15, 55/15, 63/16, 69/17, 21/19, 28/19 in 66/19.

Zagovornik je v zadevi posredoval v komunikaciji med stranko in Finančno upravo Republike Slovenije (FURS), od katere je pridobil tudi pojasnila. FURS je pojasnil, da stranka do olajšave ni upravičena zato, ker njeni dohodki niso izvzeti iz obdavčitve na Hrvaškem, kot zahteva 116. člen Zakona o dohodnini. Opozoril pa je tudi na načelo izogibanja dvojnemu obdavčevanju z metodo navadnega odbitka, ki temelji na Sporazumu med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o izogibanju dvojnega obdavčevanja in preprečevanju davčnih utaj v zvezi z davki od dohodka in premoženja.¹⁹

V postopku svetovanja se je postavilo vprašanje primerljivih položajev. FURS je zagovarjal, da so v Sloveniji v primerljivem položaju le slovenski državljani in nerezidanti, ki so rezidenti Slovenije, med tem, ko rezidenti in nerezidenti niso v primerljivem položaju. Zagovornik je v tem prepoznal problem in FURS opozoril na primer Sodišča Evropske unije iz leta 1995 Finanzamt Köln Altstadt v Schumacker. V zadevi je sodišče odločilo, da mora država nerezidentstva delavcem, ki v njej dosegajo ves ali skoraj ves družinski dohodek, omogočiti uveljavljanje vseh davčnih olajšav, kakor jih lahko njeni rezidenti. Ti nerezidenti namreč zaradi manka obdavčljivega dohodka v državi rezidentstva, olajšav tam dejansko ne morejo uveljavljati. To pa po mnenju sodišča vodi v posredno diskriminacijo na podlagi državljanstva.

Na podlagi navedenih dejstev, razjasnjenih v procesu svetovanja, je Zagovornik naslovil priporočilo za dopolnitev sporazuma med Slovenijo in Hrvaško o izogibanju dvojnega obdavčevanja, v katerem je opozoril FURS na Direktivo 2014/54/EU o prostem gibanju delavcev EU, ki določa pravico državljanov EU, da se svobodno preselijo v drugo državo članico ter da tam delajo in/ali prebivajo zaradi zaposlitve. V priporočilu je Zagovornik predlagal, da se za te nerezidente za izogibanje dvojnega obdavčevanja uporabi metoda oprostitve s progresijo (in ne metoda navadnega odbitka) oziroma drug ustrezen način, ki bo tovrstnim nerezidentom omogočil uveljavljanje davčnih olajšav. FURS se na priporočilo še ni odzval.

(št. zadeve 0702-11/2019, priporočilo z dne 24. 4. 2019 in pojasnilo z dne 7. 6. 2019)

Sindikalna aktivnost

PRIMER SVETOVANJA

Sindikata, ki delujeta na področju socialnega varstva, sta Zagovornika obvestila o diskriminaciji ene od delavk s strani njenega delodajalca, in sicer zaradi njenega aktivnega sodelovanja v sindikatu. Diskriminacija naj bi se odražala v tem, da se je delavka večkrat prijavila na razpisana prosta delovna mesta, vendar nikoli ni bila izbrana. Zagovornika sta stranki zaprosila za pomoč.

Zagovornik je stranki informiral o svojih pristojnih in zahtevanih elementih, da lahko ugotavlja diskriminacijo. Sindikalno aktivnost žrtve Zagovornik nedvomno šteje za osebno okoliščino v smislu ZVarD, saj ta izhaja tudi iz Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1). V nadaljevanju je Zagovornik stranki informiral, da je

¹⁹ Uradni list RS – MP, št. 16/05

treba v postopku ugotavljanja diskriminacije, če se bo delavka zanj odločila, izkazati vzročno zvezo med osebno okoliščino in slabšo obravnavo ter da pavšalne navedbe ne zadostujejo. V postopkih ugotavljanja diskriminacije velja pravilo obrnjenega dokaznega bremena. To pomeni, da se dokazno breme, da ni diskriminiral, na kršitelja prevali šele, ko žrtev domnevne diskriminacije verjetno izkaže, da je do diskriminacije prišlo. Nadalje je Zagovornik stranko informiral tudi o načinu, kako lahko poda predlog za obravnavo in katere nujne elemente mora ta imeti.

Hkrati je Zagovornik stranko tudi informiral, da lahko delavka argumente s področja diskriminacije uveljavlja tudi v primeru, da pred delovnim sodiščem izpodbija odločitev delodajalca, da je ne bo zaposlil. V takih primerih lahko Zagovornik z neizbrano kandidatko v postopku sodeluje ter ji pri tem pomaga.

(št. zadeve 0702-61/2019, pojasnilo z dne 11. 11. 2019)

Zdravstveno stanje

PRIMER SVETOVANJA

Na Zagovornika je naslovila vprašanje oseba, ki je navedla, da je s strani delodajalca izpostavljena diskriminaciji zaradi zdravstvenega stanja. Zaradi kršitev pravic iz delovnega razmerja je želela podati opomin delodajalcu, v primeru neodprave kršitev pa tudi izredno odpoved. Delodajalec je stranki zaradi bolniškega staleža nameraval znižati plačo za 45 odstotkov. Prosila je za pomoč pri pripravi dokumentacije in za informacije o svojih pravicah.

Zagovornik je stranko informiral o določbi 111. člena ZDR-1, ki določa razloge, v primeru katerih je mogoče podati izredno odpoved s strani delavca, o postopkih ter o rokih, ki jih za podajo izredne odpovedi s strani delavca določa ZDR-1. Zagovornik je stranki pritrdil, da je kršitev prepovedi diskriminacije iz 6. člena ZDR-1 eden od zakonitih razlogov za podajo izredne odpovedi. Opozoril je tudi, da mora biti za podajo izredne odpovedi izpolnjen tudi pogoj, da ob upoštevanju vseh okoliščin in interesov obeh pogodbenih strank ni mogoče nadaljevati delovnega razmerja do izteka odpovednega roka oziroma poteka časa, za katerega je bila sklenjena pogodba o zaposlitvi.

(št. zadeve 0702-20/2019, pojasnilo z dne 19. 3. 2019)

4.4.2 Področja družbenega življenja

Dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica

PRIMER SVETOVANJA

Na Zagovornika je naslovila vprašanje slabovidna oseba, ki deluje v enem od društev. Društvo je objavilo razpis za zaposlitev za nedoločen čas, na katerega se je oseba prijavila, saj je za to izpolnjevala pogoje. Oseba je izvedela, da naj bi društvo želelo zaposliti osebo brez invalidnosti, zato jo je zanimalo, na kakšen način je v takih primerih možno ukrepanje.

Zagovornik je pojasnil svoje pristojnosti in možnost ugotavljanja diskriminacije na podlagi vloženega predloga za obravnavo. Osebi pa je svetoval, da lahko poišče pomoč tudi na Inšpektoratu Republike Slovenije za delo ter poda prijavo o kršitvi prepovedi diskriminacije. Inšpektorat ima namreč tudi prekrškovne pristojnosti.

(št. zadeve 0702-52/2019, svetovanje, 2019)

Dostop do karijerne orientacije in svetovanja

Zagovornik v letu 2019 ni zaključil primerov svetovanj s področja dostopa do vseh oblik in do vseh ravni karijerne orientacije in svetovanja, poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, nadaljnjega poklicnega usposabljanja in preusposabljanja, vključno z delovno prakso.

Zaposlitveni pogoji in pogoji dela, vključno s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi in plačami

PRIMER SVETOVANJA

Na Zagovornika je oseba anonimno po elektronski pošti naslovila vprašanje in opisala diskriminatorno obravnavo, ki jo je deležna na delovnem mestu. Stranka je pripadnica ene od manjšinskih etničnih skupnosti, zaradi svoje narodnosti in vere pa je na delovnem mestu izpostavljena verbalnim žalitvam in opazkam s strani sodelavcev ter posegu v pravice iz delovnega razmerja (omejevanje odmora za malico, obremenjevanje z dežurstvi, nalaganje dela drugih zaposlenih). Nadlegovanju in trpinčenju se je nato pridružilo tudi ignoriranje s strani zaposlenih, zato se je žrtev začela držati zase ter se tudi zapirati vase. Podpore s strani nadrejenega žrtev ni dobila, temveč se je nadrejeni pridružil posmehovanju, ki so ga izvajali sodelavci. Zaradi tovrstne obravnave, ki traja že več let, je žrtev utrpela tudi zdravstvene težave.

Vsak delodajalec je skladno s 47. členom Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1) dolžan vsakemu delavcu zagotavljati delovno okolje brez nadlegovanja, skladno s 6. členom ZDR-1 pa je dolžan vsakemu delavcu

zagotavljati enako obravnavo v času zaposlitve. Zagovornik je žrtev povabil, da lahko vloži predlog za obravnavo, na podlagi katerega lahko Zagovornik izvede postopek ugotavljanja diskriminacije.

Po določbi 200. člena Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1) ima delavec, ki meni, da delodajalec ne izpolnjuje obveznosti iz delovnega razmerja, ali krši katero od njegovih pravic iz delovnega razmerja, pravico pisno zahtevati, da delodajalec kršitev odpravi oziroma, da svoje obveznosti izpolni. Če delodajalec v roku osmih delovnih dni po vročeni pisni zahtevi delavca ne izpolni svoje obveznosti iz delovnega razmerja oziroma ne odpravi kršitve, lahko delavec v roku 30 dni od poteka roka za izpolnitev obveznosti oziroma odpravo kršitev s strani delodajalca, zahteva sodno varstvo pred pristojnim delovnim sodiščem.

Žrtev lahko zoper delodajalca zaradi kršitev ZDR-1 poda prijavo na Inšpektorat Republike Slovenije za delo, ki lahko na podlagi ugotovitev opravljenega inšpekcijskega nadzora delodajalcu naloži izvedbo ukrepov za prenehanje trpinčenja in nadlegovanja. V primeru njihove neizpolnjenosti s strani delodajalca temu kot prekrškovni organ določi tudi kazni globe.

Hkrati je Zagovornik žrtvi svetoval, da obišče osebnega zdravnika ter si s pridobitvijo zdravstvene dokumentacije zagotovi dokaze o posledicah diskriminacije za primer, če bi se odločila uveljavljati katerega koli od navedenih postopkov.

(št. zadeve 0702-17/2019/4, svetovanje z dne 8. 3. 2019)

Članstvo v organizacijah delavcev in delodajalcev

Zagovornik v letu 2019 ni zaključil primerov svetovanja s področja članstva in vključevanja v organizacijah delavcev ali delodajalcev ali organizacijah, katere člani opravljajo določen poklic, vključno z ugodnostmi, ki jih zagotavljajo take organizacije.

Socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom

PRIMER SVETOVANJA

Na Zagovornika je naslovila vprašanje stranka, ki je navajala diskriminacijo in neenako obravnavo pri upokojevanju. Stranka je med opravljanjem dela zbolela, zaradi česar ni bila več zmožna delati. Ko je izpolnila pogoje za upokojitev, naj bi Zavod za invalidsko in pokojninsko zavarovanje (ZPIZ) upokojitev zavrnil, zaradi česar je stranka vložila tožbo zoper ZPIZ. Stranki je bila priznana določena stopnja invalidnosti, s katero se ni strinjala. Upokojila pa se je lahko šele več let kasneje, kot je pričakovala. Zagovornika je stranka zaprosila za pomoč v svoji sodni zadevi.

Zagovornik je zadevo stranke preučil ter najprej ugotovil, da v zadevi stranke ni zaznati očitka neenake obravnave zaradi katere od osebnih okoliščin. Zato vprašanja, ki jih je stranka naslovila na zagovornika, niso v njegovi pristojnosti.

Stranka vodi sodni postopek s področja pravice do upokojitve. Zagovornik je stranko obvestil, da v odločitve in postopke drugih državnih organov, ki so pristojni za naloge s svojih delovnih področij, ne more posegati in jih nadzorovati, saj mora stranka zato uveljaviti pravna sredstva, ki so predvidena v posameznih postopkih. Če bi se izkazalo, da postopek pred drugim državnim organom odpira vprašanja diskriminacije, Zagovornik stranki lahko svetuje v tem postopku s svojega področja delovanja. Vse argumente, ki jih je stranka predstavila Zagovorniku, pa mora uveljavljati v tekočem sodnem postopku s področja upokojitve. Hkrati je Zagovornik stranki sporočil, da je še naprej na voljo za informacije in svetovanje.

(št. zadeve 0702-56/2019, pojasnilo z dne 16. 10. 2019)

Socialne ugodnosti

PRIMER SVETOVANJA

Pri Zagovorniku je poiskala nasvet oseba, ki ji Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ) ni odobril višjega dodatka za pomoč in postrežbo. Navedena ugodnost je opredeljena z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2). Ta ugodnost ni odvisna od premoženjskih razmer upravičenca, temveč je pogojena z zakonsko določenim statusom osebe in mnenjem invalidske komisije ali drugega izvedenca ZPIZ, da je osebi za opravljanje osnovnih življenjskih potreb nujno potrebna stalna pomoč in postrežba drugega ali da gre za osebo, ki ji ta pravica po zakonu pripada zaradi določenih zdravstvenih okoliščin. Višino oziroma odmero dodatka za pomoč in postrežbo ureja 103. člen ZPIZ-2, ki določa tri možne zneske dodatka v razmerju do najnižje pokojninske osnove.

Iz dokumentacije stranke po oceni Zagovornika ni bilo razvidno, da bi šlo v zadevi za vprašanje diskriminacije zaradi določene osebne okoliščine stranke, temveč za vprašanje, ali stranka izpolnjuje zakonske pogoje za dodelitev višjega dodatka za pomoč in postrežbo. Zagovornik je stranko obvestil, da v odločitve in postopke drugih državnih organov, ki so pristojni za naloge s svojih delovnih področij, ne more posegati in jih nadzorovati, saj mora stranka zato uveljaviti pravna sredstva, ki so predvidena v posameznih postopkih. Če bi se izkazalo, da postopek pred drugim državnim organom odpira vprašanja diskriminacije, Zagovornik stranki lahko svetuje v tem postopku s svojega področja delovanja.

(št. zadeve 0702-6/2019, pojasnilo z dne 5. 2. 2019)

PRIMER SVETOVANJA

Na Zagovornika je s pomočjo pooblaščenke naslovila vprašanje prosilka za mednarodno zaščito, ki za svojega otroka kot tujka s statusom prosilke ni upravičena do znižanega plačila vrtca. Ker je šlo za vprašanje zakonske ureditve, Zagovornik ni vodil postopka ugotavljanja diskriminacije po Zakonu o splošnem upravnem postopku, temveč je opravil poizvedbe z namenom svetovanja stranki.

V zadevi je pridobil podatke od Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ). Iz pojasnil izhaja, da se predpisi upravičenosti do znižanega plačila vrtca ne vežejo na status tujca, temveč na to, ali ima oseba status davčnega zavezanca. Materijo ureja Zakon o vrtcih,²⁰ ki v 32. členu določa, da starši, ki niso zavezanca za dohodnino v Republiki Sloveniji, plačujejo polno ceno programa, v katerega je otrok vključen. Starši tujci lahko vključujejo otroke v vrtec, vendar so do subvencije iz občinskega proračuna upravičeni le, če izpolnjujejo pogoj davčne zavezanosti ter če imajo začasno prebivališče v Republiki Sloveniji. Če starši ne izpolnjujejo teh pogojev, tudi ne morejo uveljavljati nižjega plačila vrtca na podlagi izjeme iz 31. člena Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev.²¹ Po tej izjemi lahko center za socialno delo v izjemnih primerih določi nižje plačilo vrtca, če bi plačilo vrtca ogrozilo socialno varnost oseb ali iz drugih pomembnih razlogov.

Po mnenju MIZŠ odločitev o znižanem plačilu vrtca pa lahko sprejme tudi občina na podlagi 21. in 28.b člena Zakona o lokalni samoupravi, saj predšolska vzgoja sodi med izvirne pristojnosti občine. Zagovornik je tako stranki svetoval, da skladno z navedenimi določbami naslovi prošnjo neposredno na občino. Hkrati pa jo je seznanil, da če se bo v Republiki Sloveniji zaposlila, bo s tem postala zavezanca za plačilo dohodnine, s tem pa bo postala tudi upravičenka do subvencije za vrtec.

(št. zadeve 0700-20/2019, pojasnilo z dne 16. 10. 2019)

Dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti

PRIMER SVETOVANJA

Zagovornik je bil s strani tretje osebe obveščen o dveh oglasih za oddajo stanovanj v najem, ki sta bila objavljena na spletnem portalu za oglaševanje oddaje nepremičnin v najem. V prvem oglasu je bil stavek: »Oddamo sobo študentu (samo slovenskim državljanom!)«, v drugem pa stavek: »Preferiramo nekonfliktne mlade osebe, študente ali zaposlene, po možnosti mlajše od 30 let. Delavci in tujci, ki nimajo

²⁰ Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJF0 in 55/17.

²¹ Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJF0, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US, 88/16, 61/17 – ZUPŠ, 75/17, 77/18 in 47/19.

slovenskega državljanstva, ne pridejo v poštev. Obvezno je razumevanje in sposobnost komunikacije v slovenskem jeziku.« Stranka je na Zagovornika naslovila prošnjo za podporo pri tem vprašanju.

Zaradi vrste očitno razlikovalnih pogojev iz oglasov, ki so neposredno v slabši položaj postavljale osebe glede na njihovo starost, državljanstvo, jezik in status zaposlenosti oziroma študenta, posredno pa tudi glede na njihovo narodnost in družbeni položaj, je Zagovornik portal pozval, da oglasa nemudoma umakne ter osebe, ki so ju objavile, obvesti o razlogih za umik. Portal je obvestil, da dejstvo, da je stanovanje ali soba, ki se oddaja v najem, v zasebni lasti, ni pomembno. Zagovornik je po 1. odstavku 2. člena ZVarD namreč pristojen, ne le za nadzor nad diskriminacijo, ki se pojavi v javnem sektorju, ampak tudi za tisto, ki se pojavlja v zasebnem sektorju, torej tudi nad najemodajalci, ki so fizične osebe in oglašujejo prosta stanovanja ali sobe na spletu. Prepoved diskriminacije pa zavezuje tudi ponudnike storitev oglaševanja oddaje nepremičnin. Zagovornik je o pozivu obvestil prijavitelja.

Portal se je na poziv odzval in Zagovornika obvestil, da sta bila oba oglasa že izklopljena s strani obeh fizičnih oseb. Dodatno pa je portal oglasa še blokiral, da ne bi bila možna ponovna aktivacija. Oba ponudnika sta bila o pozivu obveščena in seznanjena z Zakonom o varstvu pred diskriminacijo. Zagovornik pa je prijavitelja obvestil o izidu primera.

(št. zadeve 0702-21/2019, poziv z dne 19. 3. 2019)

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik je za vprašanja in prijave diskriminacije dostopen po elektronski pošti (gp@zagovornik-rs.si), telefonski številki (080 81 80), navadni pošti (Železna cesta 16, 1000 Ljubljana) in v času uradnih ur na fizičnem naslovu organa po predhodnem dogovoru. Uradne ure so od ponedeljka do petka od 10.00 do 12.00, ob sredah pa tudi popoldne od 15.00 do 18.00.

5 ZAGOVORNIŠTVO – ZASTOPANJE IN SPREMLJANJE V SODNIH POSTOPKIH

5.1 Uvod

Pristojnost zastopanja in spremljanja žrtev v sodnih postopkih, sproženih na podlagi 39. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD), je določena v 41. členu ZVarD, ki ureja vlogo Zagovornika načela enakosti (Zagovornika) in nevladnih organizacij. **Ta določba opredeljuje posebne pogoje, ki jih mora izpolnjevati Zagovornik za zastopanje diskriminiranih oseb v tožbah pred sodišči.** Zakon določa, da lahko v imenu Zagovornika opravlja procesna dejanja le oseba, ki je zaposlena pri Zagovorniku in ima opravljen pravniški državni izpit (1. odstavek 41. člena ZVarD).

Za nevladno organizacijo, ki ji je v ZVarD prav tako poverjena možnost zastopanja diskriminiranih oseb v sodnih postopkih, veljajo ista pravila, poleg tega pa mora imeti ta organizacija tudi status delovanja v javnem interesu na področju varstva pred diskriminacijo in varstva človekovih pravic (2. odstavek 41. člena ZVarD).

Če se Zagovornik in diskriminirana oseba ne dogovorita za zastopanje, lahko **Zagovornik osebo v postopku tudi samo spremlja**, a pod pogojem, da oseba s tem soglaša. Spremljanja ni treba izkazovati s pooblastilom, temveč diskriminirana oseba v postopku le izjavi, da jo določena oseba, zaposlena pri Zagovorniku, spremlja in da želi, da je v postopku prisotna.

Enako velja, če oseba želi, da jo spremlja oseba, zaposlena pri nevladni organizaciji, ki ima status delovanja v javnem interesu na področju varstva pred diskriminacijo in varstva človekovih pravic.

5.2 Prvi primer zastopanja stranke pred sodiščem

Zagovornik je v letu 2019 prvič prevzel zastopanje stranke, ki je pred sodiščem vložila tožbo zaradi diskriminacije.

Tožba je bila vložena 3. oktobra 2019 pred Okrajnim sodiščem v Ljubljani proti Društvu kolesarskih sodnikov Slovenije, ki tožniku ni več dopustilo sojenja na tekmovanjih zaradi dopolnjevanja starosti 70 let. Omejitev delovanja kolesarskih sodnikov na starost 70 let je tožena stranka kljub opozorilu tožnika vnesla v svoj statut. Pri tem se je sklicevala na pravila mednarodne kolesarske zveze, ki vsebujejo enako omejitev. Tožena stranka kljub pozivu Zagovornika, ki je diskriminacijo predhodno ugotovil v ugotovitvenem upravnem postopku po ZVarD, diskriminatornega statuta ni spremenila.

V tožbi je Zagovornik zatrjeval neposredno diskriminacijo zaradi starosti ter zahteval prenehanje diskriminacije (na način spremembe statuta in izdaje licence za kolesarskega sodnika), nadomestilo zaradi diskriminacije in objavo sodbe v medijih. Ključni argumenti, ki jih je v tožbi izpostavil tožnik, se nanašajo na to, da tožena stranka ni izkazala, kateri legitimen cilj zasleduje postavitve starostne omejitve, prav tako pa ni izkazala, da bi bila takšna starostna omejitev primerno in nujno potrebno sredstvo za zasledovanje ciljev. Izpostavil je, da je prepoved diskriminacije zaradi starosti po sodni praksi Sodišča Evropske unije temeljno načelo prava Unije. Navajal je tudi, da sklicevanje na pravila mednarodne kolesarske zveze ni ustrezno, saj pravila mednarodne nevladne organizacije ne morejo prevladati nad nacionalnim pravom kot tudi ne nad pravom Evropske unije (EU). Za primer, če je cilj zagotoviti, da so kolesarski sodniki zmožni opravljati to funkcijo, je tožnik navedel, da bi bilo vprašanje ocenjevanja zmožnosti za opravljanje funkcije veliko primerneje urediti na način individualnega preverjanja zmožnosti osebe. Postopek pred sodiščem je v teku, Zagovornik pa bo v letu 2020 nadaljeval z zastopanjem v tej zadevi.

6 OCENA DISKRIMINATORNOSTI PREDPISOV

6.1 Uvod

Določba 38. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) Zagovorniku načela enakosti (Zagovornik) podeljuje pooblastilo za vlaganje zahtev za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov pred Ustavnim sodiščem Republike Slovenije. Če Zagovornik oceni, da je kakšen zakon ali drug predpis diskriminatoren, o tem lahko obvesti predlagatelja postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti ali z zahtevo začne postopek za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisa ali splošnega akta, izdanega za izvrševanje javnih pooblastil.

Zagovornik določbo izvaja na način, da pred odločitvijo o začetku postopka za oceno ustavnosti ali zakonitosti najprej opravi oceno diskriminatornosti predpisa. Gre za interni postopek pri Zagovorniku, ki ne poteka na način ugotavljanja diskriminacije po upravnem postopku, saj upravni postopek ni namenjen ugotavljanju diskriminacije, ki obstaja na ravni predpisov.

Ocene diskriminatornosti Zagovornik izvaja na lastno pobudo ali na pobudo stranke. Šele na podlagi pripravljene ocene o diskriminatornosti predpisa se Zagovornik odloča o vložitvi zahteve za oceno ustavnosti in zakonitosti na Ustavno sodišče RS.

V letu 2019 je Zagovornik izvajal 15 ocen diskriminatornosti predpisov, od katerih je tri zadeve zaključil, ostalih 12 zadev je bilo prenesenih v leto 2020 v nadaljnjo obravnavo. V eni zadevi je ocenil, da je predpis diskriminatoren in je pristojnemu ministrstvu podal priporočilo za zakonsko spremembo, v dveh zaključenih zadevah pa ni ocenil, da bi bil predpis diskriminatoren in se posledično ni odločil za vložitev zahteve za oceno ustavnosti in zakonitosti.

6.2 Pregled vsebin s področja ocene diskriminatornosti predpisov

Zadeve, ki jih je zaključil, so se nanašale na naslednje teme:

- Zagovornik je obravnaval vprašanje, ali je starostna omejitev subvencioniranja mesečnih vozovnic za javni prevoz za študente na 32 let skladna s prepovedjo diskriminacije. Zagovornik je ocenil, da omejitev ni skladna s prepovedjo diskriminacije, saj ne izpolnjuje testa sorazmernosti. Pristojnemu ministrstvu je priporočil, naj zakon ustrezno spremeni. Zakon je bil ustrezno spremenjen.
- Zagovornik je obravnaval vprašanje, ali predlog najavljenih sprememb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki jih je MDDSZ najavilo dne 16. julija 2019, pomeni morebitno diskriminacijo moških v primerjavi z ženskami. Zagovornik je ocenil, da predlagana zakonska sprememba ne krši prepovedi diskriminacije.
- Zagovornik je obravnaval tudi vprašanje, ali zahteva po znanju slovenskega jezika za opravljanje strokovnega izpita za študente fizioterapije pomeni diskriminacijo zaradi jezika. Zagovornik je ocenil, da zakonska zahteva, ki zasleduje varstvo pacientov in ustrezno izvajanje pojasnilne dolžnosti, ne krši prepovedi diskriminacije.

Zadeve, ki so na dan 31. 12. 2019 še v reševanju in se nanašajo na naslednje tematike:

- dostop do oploditve z biomedicinsko pomočjo za samske ženske;
- dostop do potrošniških kreditov;
- izredna naturalizacija za mladoletne tujce brez spremstva;
- mirovanje obveznosti plačila premij poklicnega pokojninskega zavarovanja;
- obveznost upoštevanja prežिवninskih obveznosti pri ocenjevanju kreditni sposobnosti;
- oprostitev plačila sodnih taks za tujce;
- pogoji za strokovne vodje šol vožnje;
- pogoji za uveljavljanje pravice do osebne asistencije po Zakonu o osebni asistenci (2 primera);
- prejemanje invalidske pokojnine;
- zakonska zveza za istospolne partnerje.

7 UGOTAVLJANJE DISKRIMINACIJE

7.1 Postopek ugotavljanja diskriminacije pri Zagovorniku

Ugotavljanje diskriminacije poteka po upravnem postopku na podlagi prejetih predlogov za obravnavo diskriminacije, ki jih Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) prejme od strank po 33. členu Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) in v postopkih, sproženih po uradni dolžnosti v skladu s 34. člen ZVarD.

Zagovornik vsak predlog za obravnavo, ki ga stranka pošlje, najprej preuči in ugotavlja, ali je izpolnjeno trditveno breme. To pomeni, da preveri:

- ali so podana dejstva, ki upravičujejo domnevo, da je bila kršena prepoved diskriminacije;
- ali je navedena osebna okoliščina, zaradi katere naj bi šlo za slabšo obravnavo;
- ali je obravnavo, zaradi katere je vložen predlog za obravnavo, takšne narave, da posega v pravice, svoboščine, ugodnosti ali pravne koristi ter
- ali obstaja vzročna zveza med osebno okoliščino in slabšo obravnavo.

Zagovornik preveri tudi, ali so podane vse bistvene sestavine predloga za obravnavo, določene v 36. členu ZVarD. Če trditveno breme ni izpolnjeno ali če manjkajo bistvene sestavine vloge, stranko zaprosi za dopolnitev po predpisih, ki urejajo splošni upravni postopek. Ko prejme popolno vlogo, v kateri je izpolnjeno trditveno breme, po 37. členu ZVarD, preveri navedbe pri domnevnem kršitelju ali drugih subjektih, od katerih lahko zahteva predložitev tistih podatkov in dokumentov, ki so v skladu z načelom sorazmernosti nujno potrebni za obravnavo posameznega primera za ugotovitev obstoja diskriminacije. Državni organi, lokalne skupnosti, nosilci javnih pooblastil ter pravne in fizične osebe Zagovorniku na njegovo zahtevo brezplačno predložijo vse podatke, tudi osebne, in dokumente, ki jih Zagovornik nujno potrebuje za ugotovitev, ali v obravnavanem primeru obstaja diskriminacija.

Zagovornik nima zakonsko določenih mehanizmov ali sankcij za primere, ko se domnevni kršitelji ali drugi subjekti ne bi odzvali na pozive za podatke. Iz prakse sicer izhaja, da subjekti, pozvani za podatke in odgovore, v postopku večinoma odzivno sodelujejo. Ko ne sodelujejo, jih Zagovornik lahko le ponovno pozove k odzivu, na koncu pa sprejme odločitev na podlagi razpoložljivih dejstev in dokumentacije. Narava postopka ugotavljanja diskriminacije, v katerem je ključno pravilo obrnjenega dokaznega bremena, zavezance spodbuja, da sodelujejo v postopku, saj se v primeru izpolnitve trditvenega bremena predlagatelja dokazno breme prevladi na zavezance, ki morajo dokazati, da niso diskriminirali. Če zavezanci ne izkoristijo priložnosti za dokazovanje, da niso diskriminirani, ima to lahko zanje neugodne posledice v postopku.

Ob tem velja tudi ponovno navesti, da je tiste pobude, ki jih je Zagovornik prejel še v času veljavnosti Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO), obravnaval po tem zakonu. Zato je v letu 2019 vodil tudi neformalne postopke in izdajal mnenja skladno z 12. do 16. členom ZUNEO in, ne le postopke po ZVarD in ZUP.

V letu 2019 je Zagovornik vodil 134 postopkov ugotavljanja diskriminacije. Od tega jih je bilo 83 prejetih v letu 2019, 51 pa je bilo v leto 2019 prenesenih iz prejšnjih obdobj. V letu 2019 je zaključil 63 postopkov ugotavljanja diskriminacije, 71 pa jih je v letu 2020 še v obravnavi.

7.2 Postopki, sproženi po uradni dolžnosti

Ko Zagovornik postopek ugotavljanja diskriminacije sproži po uradni dolžnosti skladno s 34. členom ZVarD, ugotavljanje dejstev in zbiranje dokazov o obstoju diskriminacije poteka na enak način, in sicer skladno s 37. členom ZVarD in skladno z ZUP.

V letu 2019 je Zagovornik vodil 16 postopkov, ki so bili sproženi po uradni dolžnosti. Od tega je bilo v letu 2019 zaključenih 7 postopkov.

Od 16 postopkov, začeti po uradni dolžnosti, je Zagovornik 11 postopkov uvedel na podlagi anonimne prijave, vprašanja ali prijave tretje osebe (ki ni žrtev diskriminacije), v 5 primerih pa je postopek sprožil na lastno pobudo. V 3 primerih, ko je prijavo podala anonimna oseba ali tretja oseba, Zagovornik postopka po uradni dolžnosti ni uvedel.

Zadeve, ki jih je Zagovornik zaključil v letu 2019, so se nanašale na naslednje teme:

- oglaševanje prostega vstopa izključno za ženske na športno prireditev; ugotovljena diskriminacija zaradi spola;
- pogoj slovenskega državljanstva za pevce na tekmovanju za pesem Evrovizije; diskriminacija zaradi državljanstva ni bila ugotovljena;
- neuresničitev odločbe Ustavnega sodišča o financiranju zasebnih šol brez koncesije; diskriminacije zaradi izbire šole in vere ni bila ugotovljena;
- spremembe v standardih za posedanje nepokretnih stanovalcev doma starejših občanov; diskriminacija zaradi invalidnosti ni bila ugotovljena;
- dostop do električne energije pod ugodnejšimi pogoji za člane v sindikatih; diskriminacija ni bila ugotovljena;
- obravnava transspolne osebe v zdravstvenem zavodu; diskriminacija zaradi spolne identitete ni bila ugotovljena;
- zavrnitev pokopa žrtev vojnih in poveljskih pobojev romske narodnosti; diskriminacija zaradi rase ni bila ugotovljena.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik vsak predlog za obravnavo diskriminacije najprej preuči in ugotavlja, ali je izpolnjeno trditveno breme. To pomeni, da preveri:

- ali so podana dejstva, ki upravičujejo domnevo, da je bila kršena prepoved diskriminacije;
 - ali je navedena osebna okoliščina, zaradi katere naj bi šlo za slabšo obravnavo;
 - ali je obravnava, zaradi katere je vložen predlog za obravnavo, takšne narave, da posega v pravice, svoboščine, ugodnosti ali pravne koristi ter
 - ali obstaja vzročna zveza med osebno okoliščino in slabšo obravnavo.
-

7.3 Statistika postopkov ugotavljanja diskriminacije

Zagovornik je v letu 2019 **vedel 134 upravnih postopkov ugotavljanja diskriminacije, od tega jih je 63 zaključil**. Zagovornik zadeve lahko zaključi na različne načine. V postopkih ugotavljanja diskriminacije, ki jih vodi po 33. ali 34. členu ZVarD, ima pristojnost izdajanja odločb, sklepov in odstopov drugim pristojnim organom. V letu 2019 je Zagovornik **izdal 29 odločb in 7 sklepov, od tega 6 sklepov o ustavitvi postopka in 1 sklep o zavrženju zadeve**.

Od 29 izdanih odločb pa devet odločb še ni zajetih v statistiki zaključenih zadev za leto 2019. Razlog za to je, da v teh devetih zadevah še vedno poteka spremljanje, na kakšen način bo odločba uresničena, ali v zadevi poteka upravni spor pred Upravnim sodiščem, ali pa se še čaka, ali bo zoper odločbe katera od strank vložila tožbo v upravnem sporu. V šestih zadevah, ki jih je Zagovornik zaključil z izdajo odločbe, je bila diskriminacija ugotovljena, v osmih zadevah diskriminacija ni bila ugotovljena, v šestih zadevah pa je bila izdana zavrnilna odločba. Poleg tega je Zagovornik diskriminacijo z odločbo ugotovil še v štirih zadevah, ki pa še niso zaključene, saj v zadevah poteka spor pred Upravnim sodiščem. V letu 2019 je Zagovornik diskriminacijo z odločbo torej ugotovil v desetih zadevah.

Zaključki postopkov so odvisni od odzivnosti prijavitelja. Če prijavitelj ni odziven in ne odgovori na prošnjo za dopolnitev, pa iz izvirne vloge (predloga, prošnje, dopisa in podobno) ni mogoče pridobiti zadostnih informacij za odgovor, se postopek zaključi z uradnim zaznamkom.

Zagovornik v očitnih primerih kršitev, kot so npr. odkrito diskriminatorni oglasi za prosta delovna mesta, pozove zavezanca k odpravi kršitve. Ko zavezanec upošteva poziv Zagovornika k prenehanju diskriminatorne obravnave, gre za neformalno rešitev zadeve, ki se zaključi z uradnim zaznamkom. Nekatero zadevo, v kateri so stranke zahtevale ugotavljanje diskriminacije, so se zaključile s pojasnilom Zagovornika, saj je stranka na ta način prejela več informacij in podpore, kot če bi bila njena vloga zgolj zavržena zaradi nepristojnosti Zagovornika.

V eni zadevi je bil predlog za uvedbo postopka ugotavljanja diskriminacije prenesen med ocene diskriminatornosti predpisov, saj se je v času postopka izkazalo, da je stranka predlog vložila zaradi domnevno diskriminatorne zakonske ureditve. V štirih zadevah, ki so bile vložene še v času veljavnosti ZUNEO, je Zagovornik izdal mnenje. Eno zadevo pa je Zagovornik prenesel v sistemski oddelek za namen nadaljnjega spremljanja strukturne diskriminacije.

Tabela: Izidi postopkov pred Zagovornikom za zadeve ugotavljanja diskriminacije, zaključene v letu 2019

Izidi postopkov pred Zagovornikom	Število	Odstotek (%)
odločba – ugotovitvena – diskriminacija je ugotovljena	6	9
odločba – ugotovitvena – diskriminacija ni ugotovljena	8	13
odločba – zavrnilna – ne gre za vprašanje diskriminacije	6	9
sklep o ustavitvi postopka	2	3
sklep o zavrženju iz procesnih razlogov	1	2
odstop inšpekciji	1	2
neformalna rešitev zadeve	3	5
nasvet – pisno pojasnilo	21	33
neodzivna stranka	9	14
ocena diskriminatornosti	1	2
mnenja	4	6
prenos v sistemski oddelek	1	2
SKUPAJ	63	100

7.4 Predstavitev anonimiziranih primerov na področju ugotavljanja diskriminacije

7.4.1 Osebne okoliščine

Spol

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik načela enakosti je po uradni dolžnosti začel postopek ugotavljanja morebitne diskriminacije pri Javnem razpisu za spodbujanje raziskovalcev na začetku kariere 2.1, ki ga je objavila Republika Slovenija, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) dne 13. julija 2018. Zagovornik je ugotavljal, ali pogoji javnega razpisa ter ravnanje MIZŠ v primerih, ko raziskovalci zaradi daljše odsotnosti želijo zamrzniti projekt, MIZŠ pa tega ne omogoča in vztraja pri zamenjavi raziskovalca za čas odsotnosti, ustrezajo posredni diskriminaciji po drugem odstavku 6. člena ZVarD. Zagovornik je kot osebne okoliščine, na podlagi katerih posamezniki uživajo varstvo pred diskriminacijo, prepoznal nosečnost, starševstvo, spol in zdravstveno stanje. Zagovornik je ugotovil, da pravila javnega razpisa nobene od skupin oseb z določeno osebno okoliščino ne postavljajo neposredno v slabši položaj, so navidezno nevtralna in veljajo enako za vse raziskovalce. Vendar pa slabše učinkujejo na raziskovalce ali raziskovalke, ki so odsotni zaradi svojih osebnih okoliščin. Odsotnost raziskovalca povzroča nezmožnost participacije pri razvoju znanosti, ki jo sicer omogoča projekt, manjšo znanstveno uspešnost raziskovalca, nižje točke A' in A'', manjšo konkurenčnost v primerjavi s kolegi, ki s projekta niso odsotni daljše časovno obdobje, kar vse rezultira v manjši uspešnosti pri pridobivanju nadaljnjih projektov. V javnem razpisu je navedeno, da lahko MIZŠ v obdobju izvajanja projekta (operacije) presoja podaljšanje obdobja upravičenosti, pri čemer to presoja restriktivno, in sicer na podlagi objektivnih razlogov ter na podlagi soglasja organa upravljanja. V postopku je Zagovornik ugotovil, da je ravnanje MIZŠ v praksi drugačno, saj MIZŠ v tovrstnih primerih omogoča izključno nadomeščanje raziskovalca ali raziskovalke. Vendar pa obstajajo tudi druga za raziskovalce milejša sredstva za doseganje istih ciljev, kar vključuje tudi možnost podaljšanja projektov. Iz mnenja organa upravljanja tako izhaja, da se koriščenje porodniškega dopusta lahko obravnava tudi kot izjemna okoliščina, zaradi katere je podaljšanje projekta možno. Zagovornik je ugotovil, da obravnava zasleduje legitimne cilje, vendar izbrana sredstva niso primerna in potrebna. Da reševanje situacij izključno z nadomeščanjem ni nujno potrebno, izhaja že iz dejstva, da obstaja tudi možnost podaljšanja projektov, kar je za raziskovalca ali raziskovalko, ki je vodja projekta, milejši in ugodnejši ukrep. Omogoča jim prekinitev dela iz naslova odsotnosti zaradi starševstva ali zdravstvenega stanja in vrnitev na delo po zaključku odsotnosti ter nadaljevanje z delom na projektu, s tem pa nadaljnji razvoj raziskovalnih kompetenc in znanstvene uspešnosti. Zagovornik je ugotovil, da MIZŠ v skladu s svojim dokaznim bremenom ni uspelo izkazati, da bi bila neenako obravnavanje raziskovalcev in raziskovalk oz. praksa MIZŠ v skladu z ZVarD, s čimer tudi ni uspelo upravičiti izjeme od prepovedi posredne diskriminacije. Zagovornik je tako ocenil, da navedeni pogoji javnega razpisa kažejo na neenako obravnavo raziskovalcev na podlagi osebne okoliščine nosečnosti oziroma starševstva. Javni razpis je namenjen mlajši generaciji raziskovalcev, ti pa so v obdobju, ko si ustvarjajo družino in lahko takšni pogoji razpisa (tj. nezmožnost podaljšanja obdobja financiranja v primeru prekinitve dela na projektu za čas odsotnosti) pomenijo diskriminacijo zaradi starševstva ali nosečnosti in tudi zaradi spola: Noseče so namreč samo ženske, hkrati pa se tudi po

javno dostopnih podatkih za koriščenje starševskega dopusta v večjem delu še vedno večinoma odločajo predvsem ženske. MIZŠ se je odzvalo pozitivno in napovedalo, da bo odločitev Zagovornika spoštovalo in upoštevalo tudi pri nadaljnjem načrtovanju javnih razpisov.

(št. 0700-14/2019, odločba z dne 9. 7. 2019)

Rasa, narodnost ali etnično poreklo

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE (1)

Kupec, tuj državljan na obisku v Sloveniji, je opravil nakup v trgovini, ob izhodu pa ga je ustavila varnostna služba in ga povabila v skladiščne prostore trgovine na kontrolo računa, ob čemer ga je najprej površinsko pregledala. Ker je med nakupom uporabljal mobilni telefon in se po njihovi oceni tudi sicer sumljivo vedel, je po mnenju varnostne službe pri njem obstajal sum storitve kaznivega dejanja tatvine. Ker pri površinskem pregledu domnevno ukradenega artikla niso našli, so od njega zahtevali osebni dokument, in ker ga pri sebi ni imel, so ga pridržali do prihoda policije. Pri izvajanju ukrepov so se sklicevali na 48., 49. in 51. člen Zakona o zasebnem varovanju.²²

Predlagatelj je pri Zagovorniku vložil predlog za obravnavo, v katerem je zatrjeval, da varnostna služba ni imela utemeljenega razloga za zaustavitev ter menil, da je bil izpostavljen rasni diskriminaciji. Zagovornik je v postopku ugotovil, da so v zadevi podani vsi elementi neposredne diskriminacije zaradi rase. Z izvedenimi ukrepi je varnostna služba posegla v človekove pravice in temeljne svoboščine predlagatelja, in sicer v zasebnost predlagatelja iz 35. člena Ustave Republike Slovenije in v svobodo gibanja iz 32. člena Ustave. Zagovornik je ugotovil, da varnostna služba ni izkazala zadostno utemeljenih razlogov za poseg v pravice predlagatelja. Zagovornik je zbral dokaze, iz katerih izhaja, da je bil predlagatelj podvržen ukrepom tudi zaradi svojih osebnih okoliščin, in sicer rase. Predlagatelj je, kot je sam navedel, temnopolt.

Iz zbranih dokazov je izhajalo, da je varnostnik, ki je poklical policijo zaradi zadržanja predlagatelja, v sporočilu navedel, da je v trgovino prišel »sumljiv tujec, temne polti, oblečen v umazano trenirko, ki govori angleško in nima pri sebi osebnega dokumenta«. Zagovornik je ugotovil, da gre za okoliščine, ki so bile za položaj popolnoma nerelevantne, pa jih je varnostnik vseeno uporabil za opis osebe. Eden od varnostnikov je na zaslišanju povedal, da v drugih primerih po navadi policiji le sporočijo, da imajo »stranko v postopku« in da »potrebujejo pomoč«, ni pa znal pojasniti, zakaj tudi v tem primeru položaja niso opisali na ta način. Drug varnostnik pa je na zaslišanju izjavil, da se mu je zdelo, da bi predlagatelj lahko bil begunec in da včasih varnostna služba namenoma pretirava z opisom za policijo zato, da je situacija videti bolj nujna.

Zagovornik je na podlagi vseh zbranih dokazov ocenil, da je bila osebna okoliščina rase predlagatelja pomemben razlog za to, da se je varnostna služba odločila zoper predlagatelja izvesti ukrepe po Zakonu

22 Uradni list RS, št. 17/11

o zasebnem varovanju, s čimer so izpolnjeni znaki neposredne diskriminacije na podlagi rase iz prvega odstavka 6. člena ZVarD v zvezi s prvim odstavkom 1. člena ZVarD. Zagovornik je opozoril še, da posploševanje o begunskem oziroma migrantskem statusu, narodnosti ali rasi stranke lahko vodi do etničnega profiliranja pri izvajanju represivnih ukrepov, kar je nedopustna praksa, ki pomeni nezakonito diskriminacijo. Varnostna služba se z odločbo ni strinjala in je zoper odločbo Zagovornika sprožila upravni spor.

(št. zadeve 0700-30/2018, odločba z dne 18. 7. 2019)

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE (2)

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo domnevno diskriminatornih pogojev iz »Javnega razpisa za sofinanciranje programov aktivnosti organizacij romske skupnosti (romske zveze) v letu 2019«, ki ga je objavil Svet romske skupnosti Republike Slovenije (SRS). Po enem od meril je bilo organizaciji, registrirani na območju občine, ki ima romskega svetnika, dodeljenih pet dodatnih točk. Navedenega merila ne izpolnjujejo organizacije, ki imajo sedeže na območjih, na katerih romska skupnost ne šteje kot avtohtona. Predlagatelj je navedel, da pogoj v razpisu odraža sestavo SRS, v katerem imajo večino predstavniki Zveze Romov Slovenije, ostale zveze pa so podzastopane.

Zagovornik je v zadevi izpeljal postopek ugotavljanja diskriminacije. Ugotovil je, da merilo povzroča slabšo obravnavo t.i. neavtohtone romske skupnosti. Gre za presečno oz. intersekcijsko osebno okoliščino, sestavljeno iz narodnosti in kraja prebivanja. Pri razpisu sicer organizacije neavtohtone romske skupnosti niso izključene iz možnosti financiranja, vendar do njih težje dostopajo, saj lahko zaradi tega dodatnega merila zberejo premalo točk za uspeh na razpisu.

Merilo sicer zasleduje legitimen cilj, ki je v boljšem sodelovanju med romskimi združenji in romskimi svetniki, kar naj bi privedlo do izboljšanja položaja romske skupnosti. Pri presoji, ali so sredstva primerna in potrebna, pa se je Zagovornik naslonil tudi na stališče Vlade Republike Slovenije (sklep št. 09501-4/2019/6 z dne 4. 4. 2019), ki ga je ta podala na zahtevo SRS v zvezi s statusom tradicionalno in netradicionalno naseljene romske skupnosti v Sloveniji. V stališču Vlada RS razlikuje med posebnimi pravicami, ki naj bi se priznavale samo tradicionalno naseljeni (avtohtoni) romski skupnosti, in posebnimi ukrepi, ki pa naj bi bili namenjeni izboljševanju socialno-ekonomskega položaja vseh Romov ne glede na kraj njihovega bivanja, in torej ne smejo biti omejeni na avtohtono romsko skupnost. Javni razpis SRS je med drugim zasledoval tudi socialno-ekonomske cilje na področju vzgoje in izobraževanja ter zaposlovanja oz. trga dela. Gre torej za področja, na katerih tudi po stališču Vlade RS ne bi smel veljati pogoj avtohtonosti, ki pa je dejansko skrit v spornem merilu javnega razpisa SRS.

Glede na navedeno Zagovornik spornega merila ni prepoznal kot primerne za doseganje sicer legitimnega cilja. Izboljšanja položaja romske skupnosti namreč ni mogoče doseči le s sodelovanjem med romskimi svetniki in organizacijami romske skupnosti, še zlasti pa tega izboljšanja na navedeni način ni mogoče doseči na območjih, kjer romska skupnost nima predstavnikov v občinskih svetih.

(št. zadeve 0700-11/2019, odločba z dne 18. 7. 2019)

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE (3)

Zagovornik je na strani spletnega medija Pomurec.com pod novico na temo simpozija, ki je potekal v spomin na žrtve genocida nad Romi med 2. svetovno vojno, zasledil komentarja dveh uporabnikov portala, v katerih je prepoznal diskriminatorne izjave, ki so spodbujale sovraštvo in nestrpnost do Romov, na način, ki ga ZVarD opredeljuje kot pozivanje k diskriminaciji. Zagovornik je portal pozval k umiku komentarjev. Ker Zagovornik s strani portala ni prejel odgovora in ker je bilo po ponovnem vpogledu na spletno stran ugotovljeno, da sporna komentarja takrat še nista bila odstranjena, je sprožil postopek ugotavljanja diskriminacije po uradni dolžnosti.

Zagovornik je na podlagi izvedenega postopka izdal odločbo, s katero je ugotovil obstoj pozivanja k diskriminaciji iz 10. člena ZVarD, ki ga je s svojo opustitvijo uredniškega dela dopustil portal. V komentarjih so bile neprikrite grožnje, zmerjanja in žalitve pripadnikov romske skupnosti kot nevrednih življenj in vsakršnega človeka vrednega mesta v družbi. Izražale so obžalovanje, da je bil poskus iztrebljanja romskega prebivalstva v obdobju druge svetovne vojne in holokavsta »nedokončan« oz. »neuspešen«, kar učinkuje kot zmerjanje in žalitev vseh pripadnikov romske skupnosti. Zapisi so vključevali številne izključevalne in ponižujoče oznake za pripadnike romske skupnosti. V obeh zapisih je mogoče prepoznati zagovarjanje idej o večvrednosti ene rase nad drugo ter javno odobravanje, opravičevanje in zagovarjanje izvedenih dejanj genocida nad Romi v obdobju druge svetovne vojne.

Zagovornik se je pri obrazložitvi odločbe naslonil tudi na sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice Delfi AS proti Estoniji in pa na Zakon o medijih,²³ ki v tretjem odstavku 9. člena določa, da mora izdajatelj, ki v okviru medija dovoljuje komentiranje javnosti, oblikovati pravila za komentiranje ter jih javno objaviti na primernem mestu v mediju. Komentarje, ki niso v skladu z objavljenimi pravili, pa mora umakniti v najkrajšem možnem času po prijavi oziroma najpozneje v enem delovnem dnevu po prijavi. Zagovornik je ugotovil, da je portal pravila objavil med Splošnimi pogoji na svoji spletni strani, vendar jih v tem primeru ni izvajal.

ZVarD v 4. členu izrecno določa, da je prepovedano ravnanje mogoče izvesti ne le na način storitve (torej aktivnega ravnanja zavezanca), temveč tudi na način opustitve (torej pasivnega ravnanja zavezanca, ki ga zavezuje zakonska obveznost). Človekova pravica, ki je bila z opustitvijo prizadeta, je pravica do enakosti, določena v prvem odstavku 14. člena Ustave Republike Slovenije (Ustava), pravica oseb romske narodnosti do osebnega dostojanstva in varnosti iz 34. člena Ustave ter pravice oseb na ozemlju Republike Slovenije, ki izhajajo iz 63. člena Ustave, ki prepoveduje vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti. Vsakršno spodbujanje k nasilju in vojni pa opredeljuje kot protiustavno. Tudi Konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije v členu 5.b. opredeljuje pravice do osebne varnosti in državne zaščite pred nasiljem ali telesnimi poškodbami, ne glede na to, ali jih zadajo državni organi ali skupina, ustanova ali posameznik.

(št. zadeve 0700-53/2019, odločba z dne 25. 10. 2019)

²³ Uradni list RS, št. 110/06 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08 – ZPomK-1, 77/10 – ZSFCJA, 90/10 – odl. US, 87/11 – ZAvMS, 47/12, 47/15 – ZZSDT, 22/16, 39/16, 45/19 – odl. US in 67/19 – odl. US

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE (4)

ZZagovornik je po uradni dolžnosti obravnaval vprašanje, ali zavrnitev pokopa žrtev vojnih in povojnih pobojev romske narodnosti na Pokopališču Žale pomeni diskriminacijo v smislu ZVarD. Po pridobitvi informacij od vseh relevantnih akterjev (tj. od javnega podjetja Žale, d. o. o. ter od Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč, ki deluje v okviru Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo – MGRT) in po preučitvi vseh dejstev ter dokazov, je Zagovornik v upravnem postopku izdal ugotovitveno odločbo, s katero diskriminacije ni ugotovil.

Zagovornik ugotovi diskriminacijo takrat, ko se v postopku izkaže, da je z ravnanjem prišlo do posega v določeno pravico, pravni interes ali ugodnost. V tem primeru, kot temelj za priznanje statusa varovanih oseb po ZVarD predstavlja Zakon o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev (ZPVGPŽ), ki določa pravico do dokončnega dostojnega pokopa ter način, na katerega se izvede. Vendar pa v tem primeru obstaja pravna praznina, saj dolžnost izvedbe dostojnega pokopa in s tem uresničitve pravice do pokopa za žrtve vojnih in povojnih pobojev ni dosledno izpeljana na način, da bi bil določen tudi kraj pokopa, ter dolžnost posameznega pokopališča, da pokop omogoči.

V postopku je Zagovornik ugotovil, da bistvo vprašanja ni v tem, da bi Žale zavrstile pokop posmrtnih ostankov pokojnikov romske narodnosti, temveč v tem, da zavračajo pokop posmrtnih ostankov iz naslova ZPVGPŽ nasploh. Zagovornik se ni spuščal v presojo, ali bi Pokopališče Žale moralo prevzeti obveznost izpeljave teh pokopov, saj to vprašanje ne sodi v njegovo pristojnost, temveč sodi v pristojnost zakonodajalca, da pravico natančneje zakonsko opredeli. V pristojnosti MGRT na eni strani in pokopališč kot zavezancev na drugi strani pa je, da to pravico, ko bo določene zakonsko opredeljena, uresničijo. Nesporno je, da imajo vse žrtve pravico do dostojnega pokopa, ni pa po trenutnih predpisih to zgolj in samo pokop na Pokopališču Žale. Zagovornik je ugotovil, da je v predpisih položaj vseh žrtev vojnih in povojnih pobojev dejansko enak (in tudi enako neurejen), zato posledično v obravnavanem primeru ni ugotovil diskriminacije v smislu ZVarD. Zakonodajalcu priporoča, da to občutljivo področje ustrezneje zakonsko uredi.

(št. zadeve 0700-9/2019/12, odločba z dne 6. 5. 2019)

Jezik

Zagovornik v letu 2019 ni vodil postopkov ugotavljanja diskriminacije zaradi jezika.

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE (1)

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo s strani predlagatelja, ki je z oglaševalsko agencijo sklenil pogodbo. V pogodbi sta se podpisnika dogovorila za izdelavo oglasnega sporočila, ki se namesti na vozilo izvajalca javnega prevoza za določen čas dveh mesecev. Oglasno sporočilo je bilo na vozilo nameščeno, a predčasno, po devetih dneh, z njega odstranjeno. Zagovornik je ugotavljal, ali predčasna odstranitev oglasnega sporočila z vozila izvajalca javnega prevoza pomeni diskriminacijo predlagatelja, ki je pravni subjekt, zaradi osebne okoliščine vere ali prepričanja.

Ker se je postopek zoper enega od potencialnih kršiteljev zaradi poravnave ustavil, se je Zagovornik v nadaljevanju postopka osredotočil na ravnanje izvajalca javnega prevoza. V postopku je bilo ugotovljeno, da je bilo omenjeno oglasno sporočilo z vozila izvajalca javnega prevoza dejansko predčasno odstranjeno, in to na podlagi zahteve izvajalca javnega prevoza, ki jo je ta poslal svojemu pogodbenemu partnerju – oglaševalski agenciji, ki je odstranitev oglasnega sporočila tudi izvedla.

Zagovornik ni sledil argumentu izvajalca javnega prevoza, da razlog za odstranitev oglasa ni v naročniku oglasa niti v njegovi vsebini, temveč v tem, da je oglas v javnosti vzbudil nestrpnost, kar pa ni opravičljiv razlog za odstranitev oglasa. Odstranitev oglasov predlagatelja, ki skuša nasloviti vprašanja, povezana z odločitvami o rojstvih otrok, kar je povezano z izražanjem njegove osebne okoliščine vere ali prepričanja, je bila posledica navodil za diskriminacijo, ta pa pomenijo kršitev 9. člena ZVarD.

Kršitelj se je na odločbo pritožil na Upravno sodišče, kjer postopek še teče.

(št. zadeve 0700-2/2019, odločba z dne 4. 7. 2019)

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE (2)

Zagovornik je prejel anonimen predlog za obravnavo diskriminacije, v katerem je predlagatelj zatrjeval diskriminacijo pri verskih praznikih. Navajal je, da dela prosti dnevi, določeni v Zakonu o praznikih in dela prostih dnevih v Republiki Sloveniji (ZPDPD),²⁴ sovpadajo z verskimi prazniki ene same verske skupnosti (RKC). Po mnenju predlagatelja bi bilo prav, da bi vse ostale verske skupnosti dobile vsaj en dela prost dan, saj so po 7. členu Ustave RS enakopravne.

Zagovornik v primeru, da prejme anonimen predlog za obravnavo, postopek skladno s 34. členom ZVarD lahko vodi le po uradni dolžnosti, pri čemer se lahko glede na okoliščine primera odloči, ali ga bo sploh uvedel. V primeru konkretnega predloga se je odločil, da postopka ne bo uvedel. V zadevi je predlagatelj dejansko zatrjeval neskladnost določb ZPDPD z Ustavo, zaradi česar Zagovornik postopka ugotavljanja diskriminacije po 5. poglavju ZVarD niti ne bi mogel izvajati. O skladnosti predpisov z ustavo odloča

²⁴ Uradni list RS, št. 112/05 – uradno prečiščeno besedilo, 52/10, 40/12 – ZUJF, 19/15 in 83/16

Ustavno sodišče, slednje pa se je na isto temo že izreklo in neenake obravnave verskih skupnosti ni ugotovilo (sklep Ustavnega sodišča RS št. U-I-67/14 z dne 19. 1. 2017).

(št. zadeve 0700-34/2019, uradni zaznamek z dne 21. 6. 2019)

Invalidnost

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo s strani predlagatelja – osebe s paraplegijo, s katero zavarovalnica ni želela skleniti police za življenjsko zavarovanje. Predlagatelj je na zavarovalnico podal povpraševanje za življenjsko zavarovanje za dobo desetih let zaradi zavarovanja stanovanjskega posojila. Prejel je ponudbo zavarovalnice, ko pa je v komunikaciji razkril, da je oseba z invalidnostjo – paraplegik, mu je zavarovalnica odgovorila, da ga po veljavnih zavarovalnih pogojih ne more sprejeti v življenjsko zavarovanje. Predlagatelj, star 45 let in dobrega zdravja, je pred Zagovornikom zatrjeval diskriminacijo zaradi invalidnosti, pa tudi kršitev 8. člena Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI),²⁵ ki dodatno prepoveduje diskriminacijo zaradi invalidnosti na področju dostopa do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti.

Zagovornik je v zadevi prepoznal elemente možne neposredne diskriminacije zaradi invalidnosti pri dostopu do zavarovalniških storitev. Nezmožnost sklenitve življenjskega zavarovanja bi za predlagatelja lahko imela posledico omejitve pri možnosti pridobitve bančnega posojila za stanovanjski objekt, kar pa pomeni pomembno prikrajšanost pri pravici urejanja bivanjskih razmer.

Zavarovalnica je pojasnila, da pri prevzemanju tveganj izdela oceno tveganja na podlagi kvalitativnega in kvantitativnega ovrednotenja tveganj. Občasno v postopek vključi tudi pozavarovalnico. To je storila tudi v tem primeru. Pri tem je ugotovila, da bi se glede na starost predlagatelja lahko zavarovanje sklenilo le za obdobje petih let, saj bi po preteku teh petih let predlagatelj presegel dovoljeno starost za pogodbo življenjskega zavarovanja pri tej zavarovalnici. Vzrok za neskenitev zavarovanja naj tako ne bi bila paraplegija, ampak starost predlagatelja ob sklenitvi zavarovanja. Starostno omejitev je pozavarovalnica utemeljevala na podlagi več medicinskih raziskav, iz katerih naj bi izhajalo, da je pri diagnosticirani paraplegiji povprečna pričakovana življenjska doba nižja od splošno pričakovane življenjske dobe. Zavarovalnica je priložila strokovne članke o omenjenih medicinskih raziskavah. Nadalje je zavarovalnica še navedla, da skladno s šestim odstavkom 521. člena Zakona o zavarovalništvu (ZZavar-1)²⁶ vse potencialne zavarovance obravnava enako, vendar pa v postopku selekcije in ocene tveganj ter pri določanju premij in izplačevanju zavarovalnin lahko upošteva merila zavarovalne stroke ali le naslednje osebne okoliščine in značilnosti: starost, zdravstveno stanje, invalidnost in poklic ter druge osebne okoliščine, ki lahko utemeljeno vplivajo na višino prevzete nevarnosti, razen spola, materinstva in nosečnosti. To določilo naj bi tako izpolnilo tudi zakonske zahteve po 13. členu ZVarD in bi tako pomenilo izjemo od prepovedi diskriminacije.

²⁵ Uradni list RS, št. 94/10, 50/14 in 32/17

²⁶ Uradni list RS, št. 93/15 in 9/19

Zagovornik je ugotovil, da je zavarovalnica predložila dva starejša strokovna medicinska članka, od katerih je bil eden objavljen leta 2000, drugi pa leta 2006 ter da je iz vsebine obeh člankov mogoče razbrati, da se z leti trend izboljšanja življenjskih pogojev oseb s paraplegijo ter njihova pričakovana življenjska doba povečuje. Tako je Zagovornik zavarovalnico opozoril, da bi bilo treba upoštevati sodobnejše medicinske raziskave. Za predloženi dve je Zagovornik ocenil, da sta prestari, da bi lahko merodajno upoštevali aktualnost njihovih rezultatov. Medtem ko obstaja legitimni cilj zavarovalnice, da zmanjša, ali tudi preprečuje zavarovalna tveganja, morajo sredstva za doseganje tega cilja temeljiti na ustreznih medicinskih raziskavah. V konkretnem primeru pa ni bilo tako. Starostna omejitev pri sklenitvi življenjskega zavarovanja na podlagi pričakovane življenjske dobe za paraplegike je na splošno sicer ustrezen, potreben in sorazmeren ukrep, toda konkretna zgornja starostna meja ni bila primerno določena.

Na podlagi navedenih ugotovitev je Zagovornik zavarovalnico pozval k premisleku o možnosti, da predlagatelju vendarle ponudi sklenitev življenjskega zavarovanja. Tako bi spor lahko sporazumno rešili in preprečili diskriminacijo. Posledično je zavarovalnica obvestila Zagovornika, da je sledila njegovemu pozivu po sporazumni rešitvi zadeve. S strani pozavarovalnice je zavarovalnica prejela dodatne zahteve, ob izpolnitvi katerih pa je lahko predlagatelju ponudila sklenitev življenjskega zavarovanja. Po uspelem dosežku (skorajšnji sporazumni razrešitvi spora) in tako preprečitvi diskriminacije je predlagatelj Zagovorniku sporočil, da je od namere, da bi najel stanovanjsko posojilo, odstopil, posledično pa tudi življenjskega zavarovanja ne potrebuje več. Ker je predlagatelj tudi pisno umaknil predlog za obravnavo, je Zagovornik postopek s sklepom ustavil.

(št. zadeve 0700-40/2018, odločba z dne 4. 12. 2019)

Spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo domnevne diskriminacije, do katere naj bi prišlo z zavrnitvijo zdravstvenega posega na podlagi osebne okoliščine transspolnosti. Do diskriminacije naj bi prišlo s tem, ko naj bi imela domnevna žrtev – transspolni moški – po operaciji prilagoditve spola, zdravstvene težave, zaradi katerih je bila prepeljana v bolnišnico. Obnašanje zdravstvenega osebja naj bi bilo neprofesionalno, zdravnik naj ne bi želel opraviti zdravstvenega pregleda, osebju pa je odredil, da naj ga namestijo na kliniko.

Zagovornik je v postopku po pridobitvi podatkov od vseh vpletenih strani ugotovil, da diskriminacija ni dokazana. Ravnanje zdravnika kot tudi ravnanje zdravstvenega osebja je temeljilo na strokovni obravnavi pacienta in ne na dejstvu njegove transspolnosti oziroma spolne identitete. Ko je pacient zaradi bolečin izrazil nelagodje zaradi določenih možnih posegov, ki so v takšni obravnavi, kot je bilo pojasnjeno, običajni, je zdravstveno osebje namere po izvedbi takšnih obravnav opustilo. To Zagovornik smatra kot upoštevanje pacientovih opozoril, ne pa kot odrekanje zdravstvenih storitev ali neprimerno obravnavo. Pacientu zdravstvena obravnavo ni bila zavrnjena, saj je izvid vseboval vse bistvene sestavine, vključno z zapisom anamneze, opisom kliničnega pregleda pacienta, opredelitvijo diagnoze ter mnenjem oz. pre-

predlogom nadaljnega zdravljenja. Pacient posega zaradi bolečin ni želel brez anestezije, zato je zdravnik predlagal hospitalizacijo, ki pa je pacient prav tako ni želel.

Zagovornik tako ni ugotovil diskriminacije – ne v obliki neposredne diskriminacije v primeru zdravnikove odklonitve zdravstvenega posega ne v obliki nadlegovanja s komentarji ali v primeru s poskusoma slačenja spodnjega perila pacienta s strani zdravstvenega osebja.

(št. zadeve 0700-26/2019, odločba z dne 9. 12. 2019)

Starost

Zagovornik v letu 2019 ni vodil postopkov ugotavljanja diskriminacije zaradi starosti.

Družbeni položaj

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo diskriminacije brezdomne osebe, ki naj bi ji voznik avtobusa zavrnil uporabo avtobusnega prevoza, s čimer naj bi mu preprečil dostop do storitev, ki so na voljo javnosti.

V postopku je Zagovornik ugotovil, da je pred vstopom na avtobus oseba izgubila ravnotežje in padla pred avtobus. Posledično je voznik ocenil, da se oseba s tako slabim ravnotežjem med vožnjo z avtobusom lahko poškoduje, zaradi česar je voznik osebi povedal, da je v takem stanju ne more peljati. Iz splošnih prevoznih pogojev podjetja za javni prevoz izhaja, da oseba, ki kaže vidne znake, da je pod vplivom alkohola, mamil ali drugih psihoaktivnih snovi, ne sme vstopiti v vozilo. Ocena o tem, kdaj so ti pogoji izpolnjeni, je v pristojnosti posameznega voznika. Zagovornik pa je ugotovil, da sta zanašanje in izgubo ravnotežja pri osebi zaznala tako voznik avtobusa kot tudi priča dogodka.

Glede na navedeno Zagovornik ni potrdil, da bi bil posameznikov družbeni položaj (brezdomstvo) razlog, zaradi katerega mu je bil vstop na avtobus zavrnen, temveč mu je bil zavrnen zaradi svojega vedenja.

(št. zadeve 0700-41/2016-MDDSZ, odločba z dne 23. 5. 2019)

Premoženjsko stanje

Zagovornik v letu 2019 ni vodil postopkov ugotavljanja diskriminacije zaradi premoženjskega stanja.

Zagovornik v letu 2019 ni vodil postopkov ugotavljanja diskriminacije zaradi izobrazbe.

Druge osebne okoliščine

Zdravstveno stanje

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo diskriminacije osebe, ki živi s hivom, s strani zdravstvene ustanove. Predlagatelj je v zdravstveno ustanovo prišel po napotnico za zobozdravnika, pri čemer mu je zdravstveni delavec povedal, da bi se moral predlagatelj oglasiti pri njih ob koncu delovnega dne, saj ima HIV. Takšen odnos in razkrivanje njenega zdravstvenega statusa pred drugimi pacienti v čakalnici jo je zelo prizadel in užalil njeno dostojanstvo. Še toliko bolj, ko je predlagatelju zdravstveni delavec zdravstveno kartico vrnil na način, da si je na roke nadel medicinske rokavice rekoč, da se mora tako zaščititi pred okužbo. Predlagatelj se sicer uspešno zdravi. To pomeni, da je pri njej tako kot pri veliki večini (95 odstotkov) vseh tistih oseb, ki vedo za svojo okužbo s hivom in se zaradi nje zdravijo, z zdravili dosežena praktična nemožnost prenosa virusa na druge osebe, saj ta v krvi ni več zaznaven. Prav tako se virus ne prenaša z dotikom.

Zagovornik je v ravnanju zdravstvenega delavca prepoznal možno diskriminacijo na področju zdravstvenega varstva v obliki neposredne diskriminacije in nadlegovanja na podlagi osebne okoliščine zdravstvenega stanja. Zaradi pravila obrnjenega dokaznega bremena je morala zdravstvena ustanova dokazovati, da z ravnanjem zdravstvenega delavca ni bila kršena prepoved diskriminacije oz. da je bila neenaka obravnavo osebe, ki živi s hivom, dopustna v smislu izjeme od prepovedi diskriminacije.

Zdravstvena ustanova je ravnanje zdravstvenega delavca opravičevala s protokolom sprejema in obravnave pacientov, obolelih za nalezljivo boleznijo. Ta naj bi za osebe, za katere v zdravstveni ustanovi na podlagi njihove zdravstvene dokumentacije vedo, da so okužene z virusom HIV, določal ravnanja, kot je naročanje pacienta ob koncu dneva ali oznaka »HIV+« na zdravstvenem kartonu. Namen navedenih ukrepov naj bi bilo zavarovanje drugih pacientov in zdravstvenega osebja pred možnim prenosom okužbe.

Zagovornik je s strani priznanih strokovnjakov za HIV pridobil podatke, da ima več kot 95 odstotkov oseb, pri katerih je odkrit virus HIV, zaradi uspešnega zdravljenja nezaznaven virus v krvi. Tveganje za prenos virusa z oseb, ki se učinkovito zdravijo z zdravili proti hivu, je tako zanemarljivo. Zato niso ne nujni ne potrebni posebni ukrepi za preprečevanje prenosa okužbe z virusom HIV na druge osebe, temveč so dovolj že splošni previdnostni ukrepi za preprečevanje prenosa okužb z virusi, ki se prenašajo s krvjo.

Posebne ukrepe bi sicer bilo smiselno izvajati za osebe, ki se zaradi okužbe s hivom ne zdravijo. To pa so v večini prav tiste osebe, ki za svojo okužbo s hivom sploh ne vedo, zato tega ne vedo niti v zdravstvenih ustanovah. Ker se torej ne ve, kdaj bi dejansko morali izvajati posebne ukrepe, kaže, da bi bilo najprimerneje, če bi se ti izvajali za vse paciente. Glede na ugotovljeno dejstvo, da za vse (paciente in zdravstveno osebje) zadostujejo že splošni previdnostni ukrepi za preprečevanje prenosa okužb z virusi, ki se prenašajo s krvjo, pa je Zagovornik svoj test sorazmernosti zaključil z ugotovitvijo, da posebni ukrepi, ki jih zagovarja zdravstvena ustanova, če so ostrejši od omenjenih splošnih previdnostnih ukrepov, niso ne potrebno ne sorazmerno sredstvo za preprečevanje prenosa okužbe z virusom HIV. Posebni ukrepi so tako

za osebe, ki živijo s hivom (in se zaradi te okužbe tudi uspešno zdravijo) pretirani, saj nesorazmerno posegajo v enakopravno uživanje njihovih pravic na področju koriščenja zdravstvenih storitev, kar te osebe lahko občutijo kot žaljenje njihovega dostojanstva.

Tako je Zagovornik ugotovil, da je zdravstvena ustanova kršila prepoved diskriminacije s sprejemom in izvajanjem protokola, predpisanega za sprejem in obravnavo pacientov, obolelih z nalezljivo boleznijo, ker ta ni bil usklajen s sodobnimi priporočili za primerna ravnanja z osebami, ki živijo s hivom, in je zato s prekomernimi ukrepi, predvidenimi v njem, posegala v njihovo osebno dostojanstvo.

Prav tako je Zagovornik ugotovil, da je zdravstvena ustanova kršila prepoved diskriminacije, s tem, ko je zdravstveni delavec v čakalnici opravljal storitev sprejema osebe, ki živi s hivom, na način, da je s svojim odnosom in razkrivanjem podatka o njenem zdravstvenem stanju pred ostalimi pacienti žalil njeno dostojanstvo. V tem ravnanju zdravstvenega delavca je Zagovornik namreč prepoznal nadlegovanje kot posebno obliko diskriminacije. Zdravstvena ustanova se z odločbo ni strinjala, zato je proti njej sprožila upravni spor.

(št. zadeve 0700-3/2017, odločba z dne 6. 9. 2019)

Državljanstvo

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je s strani tretje osebe prejel predlog za obravnavo diskriminacije, v katerem predlagatelj opozarja, da je Javni zavod RTV Slovenija na svoji spletni strani objavil vabilo za sodelovanje na izboru predstavnika RTV Slovenija na 64. tekmovanju za pesem Evrovizije 2019 (EMA 2019). V vabilu je bilo med pogoji za sodelovanje navedeno, da morajo biti glavni izvajalci skladbe državljani Republike Slovenije. Predlagatelj je zatrjeval diskriminacijo zaradi državljanstva in opozoril, da navedenega pogoja med pogoji mednarodne zveze EBU ni. Zagovornik je na podlagi prejete prijave uvedel postopek ugotavljanja diskriminacije po uradni dolžnosti. V postopku je pridobil odziv in pojasnila RTV Slovenije, na podlagi mednarodne poizvedbe, s pomočjo mreže Equinet pa je pridobil tudi podatke o tem, kakšne pogoje za sodelovanje na tekmovanju določajo druge države.

Zagovornik je najprej ugotovil, da sta cilja, ki ju je Javni zavod RTV Slovenija zasledoval s pogojem državljanstva za glavnega izvajalca ali izvajalko oz. vse glavne izvajalce skladb, prijavljenih na razpisu za sodelovanje na EMA 2019; 1) predstavljane Republike Slovenije na mednarodnem glasbenem oz. pevskem tekmovanju ter 2) s tem tudi promocija slovenske glasbe in glasbenikov v mednarodnem prostoru. Zagovornik je ocenil, da gre za legitimna cilja, skladna tudi s poslanstvom RTV Slovenija.

Naprej je Zagovornik ugotavljal, ali je državljanstvo kot pogoj za glavnega izvajalca ali izvajalko oz. vse glavne izvajalce skladb, prijavljenih na razpisu, ustrezno sredstvo za doseg tega cilja. Sredstvo je ustrezno takrat, kadar je po naravi takšno, da cilj lahko doseže. Zagovornik ocenjuje, da gre za sredstvo, ki po svoji naravi nedvomno lahko doseže navedeni cilj; državljanstvo je najmočnejša in mednarodnopravno priznana vez med posameznikom ali posameznico in državo. Ker z izpolnjevanjem pogoja državljanstva

RTV Slovenija lahko doseže cilj predstavljanja države Slovenije na Tekmovanju za pesem Evrovizije ter s tem tudi promocijo slovenske glasbe in glasbenikov, je izpolnjeno kriterij ustreznosti sredstva. Temu pritrjuje tudi načelno sprejemanje tega pogoja tako s strani EBU kot tudi držav članic Equinet, ki so poslale odgovore, saj ga priznavajo kot takšnega, ki je v diskrecijski domeni organizacije izbora predstavnikov posameznih držav.

Nadalje je Zagovornik ugotavljal, ali je pogoj državljanstva potrebno sredstvo za doseganje navedenih ciljev. Zagovornik je sprejel razlago RTVSLO, ki je tekmovanje za pesem Evrovizije primerjala z nastopi reprezentanc na športnih tekmovanjih, kjer morajo imeti igralci prav tako slovensko državljanstvo. Na koncu je Zagovornik ocenil, da je postavljeni pogoj sorazmeren glede na cilje, ki jih zasleduje. Pri tem pa je Zagovornik kot pomembno dejstvo upošteval še, da pri dostopu do tekmovanja za pesem Evrovizije ne gre za dostop do temeljnih človekovih pravic, ki bi bile varovane z ustavo ali mednarodnopravnimi dokumenti, temveč gre za dostop do tekmovanja na področju pop-kulture, ki ima za državo v mednarodnopravnem prostoru simbolni pomen. Prav to vprašanje je prevladalo pri tehtanju med pravico do širšega dostopa do tekmovanja na eni strani in diskrecijo javnega zavoda na drugi strani.

Zagovornik je pri tem vzel v ozir tudi dejstvo, da pogoj državljanstva kot osebne okoliščine po sodni praksi ESČP šteje kot občutljiva okoliščina (suspect ground) in je za izključitev na tej osnovi treba izkazati »posebej tehtne razloge«. Vendar je ESČP ta test uporabilo predvsem v primerih, ko so države zanikale pravice iz socialne varnosti tujcem z urejenim statusom, ki zakonito prebivajo v državi, torej je šlo za dostop do temeljnih socialnih pravic.

Nazadnje je Zagovornik še ugotavljal, ali je Javni zavod RTV Slovenije zavezan z Direktivo 2004/38/ES o svobodi gibanja in ali bi moral dostop do tekmovanja poleg slovenskim državljanom omogočiti vsaj še državljanom drugih držav članic EU. Iz 18. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) izhaja, da je diskriminacija na podlagi državljanstva prepovedana na področjih, kjer se uporablja PDEU. Ta področja so določena v določbah od 3. do 6. člena. Področje kulture je navedeno v 6. členu, kjer Unija nima pristojnosti pravnega urejanja, temveč izvaja le podporno, usklajevalno in dopolnjevalno funkcijo. Glede na navedeno, kultura, s tem pa tudi dostop do Tekmovanja za pesem Evrovizije, ne sodita v pristojnost pravnega urejanja Evropske unije. Glede na navedeno in po skrbnem premisleku vseh relevantnih dejstev in okoliščin, je Zagovornik odločil, da določitev pogoja državljanstva pri dostopu do tekmovanja za pesem Evrovizije ne krši prepovedi diskriminacije v smislu ZVarD.

Je pa Zagovornik kljub svoji odločitvi na RTVSLO naslovil priporočilo, naj v prihodnje določi bolj vključujoče pogoje za dostop do tekmovanja, saj ji to omogoča polje proste presoje, ki ga omogoča EBU. Pogoj za glavne izvajalce ali izvajalke skladb bi bil lahko razen državljanstva Republike Slovenije alternativno tudi stalno oziroma začasno prebivališče v Republiki Sloveniji. RTVSLO je odgovorila, da bo priporočilo upoštevala.

(št. zadeve 0700-45/2018, odločba z dne z dne 19. 3. 2019)

7.4.2 Področja družbenega življenja

Dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica

PRIMER IZ DELA ZAGOVORNIKA

Prijavitelj je Zagovornika opozoril na domnevno diskriminacijo na podlagi spola. Šlo je za objavo delovnega mesta na spletni strani, specializirani za oglaševanje prostih delovnih mest, s strani zasebnega podjetja. V objavi za delovno mesto tehnologa je bilo zapisano, da delo ni primerno za ženske, čeprav iz opisa nalog ni bilo razvidno, da bi šlo za delo, pri katerem moški spol predstavlja bistveno in odločilno zahtevo. Zagovornik je podjetje pisno opozoril na prepoved diskriminacije pri dostopu do zaposlitve in ga pozval k spremembi ali umiku oglasa. Podjetje je na poziv odgovorilo, se zahvalilo za opozorilo, oglas umaknilo in navedlo, da bodo v prihodnje previdnejši.

(št. zadeve 0700-7/2019, poziv Zagovornika z dne 28. 1. 2019)

Dostop do karierne orientacije in svetovanja

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo, v katerem je predlagatelj zatrjeval diskriminacijo s strani delodajalca pri dostopu do strokovnega izobraževanja s področja informatike. Po oceni predlagatelja mu je bil dostop do izobraževanja preprečen, bodisi zato, ker se je pred časom prijavil na razpis za drugo delovno mesto, vendar se za zamenjavo zaposlitve nato ni odločil, bodisi zato, ker je zaradi dveh majhnih otrok občasno bolniško odsoten. Hkrati naj bi mu delodajalec sporočil, da išče njegovo zamenjavo, kar je predlagatelj razumel kot diskriminacijo.

Zagovornik je predlagatelju podal prvi odziv, v katerem je pojasnil, da nameravana menjava zaposlitve ni osebna okoliščina v smislu ZVarD, takšna osebna okoliščina pa bi lahko bilo starševstvo in posledično zdravstveno stanje otroka, zaradi katerega je občasno potrebna bolniška odsotnost. Predlagatelja je zaprosil za dopolnitev in natančnejšo opredelitev osebnih okoliščin kot razloga za domnevno diskriminacijo.

Predlagatelj se je na dopis zagovornika odzval ter pojasnil, da se je odločil za drugo pot (prijavo na Inšpektorat RS za delo ter na Komisijo za pritožbe iz delovnega razmerja pri Vladi RS), saj zakonske omejitve Zagovorniku ne omogočajo ukrepanja v primerih, kakršen je njegov. Zagovorniku se je zahvalil za obravnavo primera. Na podlagi prejetega obvestila je Zagovornik predlog za obravnavo s sklepom zavrgel.

(št. zadeve 0700-22/2019, sklep o zavrženju z dne 26. 4. 2019)

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je prejel anonimen predlog za obravnavo diskriminacije v zasebni gospodarski družbi. Družba je določila kriterije za upravičenost do izplačila delavcem za poslovno uspešnost družbe. Kriterije je določila v Dogovoru, podpisanem s strani vodstva družbe in predstavnikov delavcev. Kriteriji se nanašajo na prisotnost posameznega delavca na delu, na način, da se po vnaprej določeni lestvici niža odmerni odstotek nagrade za poslovno uspešnost v primerih odsotnosti iz vseh zdravstvenih razlogov, porodniške, očetovskega dopusta in neplačane odsotnosti. Prvo merilo je število dni odsotnosti z dela, drugo pa število neprekinjenih odsotnosti oz. večkratna odsotnost. V primeru, da je delavec zaradi odsotnosti iz zdravstvenih razlogov odsoten več kot dvakrat, se mu izplačilo v primeru tretje odsotnosti zniža za pet odstotkov, za vsako naslednjo odsotnost pa za deset odstotkov.

Zagovornik je ugotovil, da so kriteriji sicer oblikovani na pogled nevtrarno z ozirom na osebne okoliščine in veljajo za vse delavce, njihov učinek pa je tak, da dejansko določene delavce s specifičnimi osebnimi okoliščinami, na katere ti ne morejo vplivati (nosečnost, starševstvo, zdravstveno stanje), postavi v slabši položaj. Ti delavci so postavljeni v manj ugoden položaj, ki se kaže v nižjem odstotku izplačila poslovne uspešnosti, ki je sestavni del njihove plače v primerjavi z delavci, ki teh pravic ne koristijo, bodisi zato, ker za to nimajo potrebe ali pa zato, ker se poslužijo katere od možnih drugih oblik odsotnosti, ki jim jih omogoča delodajalec (delo od doma, kompenzacija ur, izraba dodatnega dopusta). Tako znižanje izplačila prizadene tiste delavce, ki so bodisi pogostejše bodisi dlje časa odsotni, to pa so lahko delavci z določenimi osebnimi okoliščinami. Nagrada za poslovno uspešnost sodi v obseg plačila za delo in s tem na področje, na katerem je diskriminacija izrecno prepovedana (tretja alineja prvega odstavka 2. člena ZVarD). Nagrada za poslovno uspešnost je prepuščena avtonomni ureditvi pri delodajalcu, vendar je avtonomija omejena z zakonsko določbo o prepovedi diskriminacije. Gre za poslovni uspeh družbe kot celote, zato so do izplačila dela plače za poslovno uspešnost po kolektivnih pogodbah praviloma upravičeni vsi delavci. Gre za nagrado vsem zaposlenim, pod pogojem, da je družba poslovno uspešna, in ne za nagrado posameznemu delavcu za njegovo individualno delovno uspešnost, ki bi bila sorazmerna njegovemu prispevku k poslovni uspešnosti družbe.

Ker je Zagovornik ugotovil prikrajšanje oz. manj ugoden položaj oseb z določeno osebno okoliščino, je v nadaljevanju presojal, ali določbe iz Dogovora objektivno temeljijo na legitimnem cilju in ali so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in nujno potrebna. Ugotavljal je torej, ali bi takšna neenaka obravnava lahko pomenila izjemo od prepovedi diskriminacije po drugem odstavku 6. člena ZVarD.

Družba v postopku skladno s pravilom obrnjenega dokaznega bremena ni izkazala, niti ni zatrjevala, da bi pri sprejemu Dogovora in oblikovanju kriterijev sledila legitimnemu cilju in da so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna in nujno potrebna. Zagovornik na podlagi odgovora družbe sklepa, da je družba zasledovala cilj zmanjšanja odsotnosti delavcev z dela, ki je lahko popolnoma legitimen cilj, vendar ocenjuje, da sredstva za doseganje tega cilja niso primerna in nujno potrebna. Že sama družba je navedla vrsto drugih ustrežnejših ukrepov, ki jih je že sprejela s ciljem zmanjšanja odsotnosti z dela. Zagovornik je zato ugotovil, da družbi ni uspelo izkazati, da bi bilo neenako obravnavanje oz. določitev presojanih kriterijev iz Dogovora v skladu z ZVarD, s čimer tudi ni uspela upravičiti izjeme od prepovedi posredne diskriminacije. Družba se z odločitvijo Zagovornika ni strinjala in je zoper odločbo Zagovornika sprožila upravni spor.

(št. zadeve 0700-30/2019, odločba z dne 4. 9. 2019)

Članstvo v organizacijah delavcev in delodajalcev

Zagovornik v letu 2019 ni vodil postopkov ugotavljanja diskriminacije na področju članstva v organizacijah delavcev in delodajalcev.

Socialna zaščita, vključno s socialno varnostjo in zdravstvenim varstvom

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo diskriminacije na področju posedanja nepokretnih stanovalcev doma starejših občanov na invalidski voziček. Predlagateljica je zatrjevala, da je s spremembo pravilnika, s katerim je bila uvedena sprememba, da se posedanje stanovalcev, ki za to potrebujejo pomoč dveh zaposlenih oziroma bolniškega dvigala, izvaja le še enkrat dnevno namesto dvakrat dnevno, kršena prepoved diskriminacije.

Zagovornik je v postopku ugotovil, da so splošni normativi in standardi za področje socialnega varstva določeni v Pravilniku o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Pravilnik). Ker podrobnejši standardi za izvajanje posameznih vrst oskrbe na področju institucionalnega varstva starejših niso določeni, vsak izvajalec glede na strokovna izhodišča in zmožnosti sam oblikuje ter določi podrobnejša merila v internih aktih, ki jih potrjuje organ upravljanja. V zvezi z razlogi za spremembo Pravilnika je ugotovil, da so ti povezani z notranjimi in zunanjimi omejitvami na področju kadrovskih in finančnih zmožnosti posameznega doma. Zaradi velikega števila zaposlenih, starih nad 50 let, se je povečalo število dni dopusta zaposlenih, kar posledično pomeni tudi večjo odsotnost zaposlenih iz tega razloga. Zato dom ne more več zagotavljati oskrbe kot do takrat, vsaj dokler deluje v obstoječih finančnih, kadrovskih in normativnih omejitvah, ki so trenutno veljavni in jih je predpisal zakonodajalec.

Zagovornik je v obravnavanem primeru kot osebni okoliščini nepokretnih stanovalcev doma, na podlagi katerih posamezniki uživajo varstvo pred diskriminacijo, prepoznal invalidnost. Ni pa bilo mogoče določiti pravice, v katero naj bi bilo z neenako obravnavo poseženo. Na tem področju obstaja omenjeni Pravilnik, podrobnejši standardi za izvajanje posameznih vrst oskrbe za področji institucionalnega varstva starejših in institucionalnega varstva posebnih skupin odraslega prebivalstva pa nikoli niso bili sprejeti. Za obravnavo konkretnega primera to pomeni, da imajo stanovalci v skladu z 8. členom Pravilnika pravico do pomoči pri vstajanju, oblačenju, premikanju, hoji, komunikaciji in pri orientaciji, vendar standard ni konkretiziran do te mere, da bi bil vsem stanovalcem vnaprej poznan zagotovljeni minimalni obseg teh storitev. Zagovornik v zaključku ugotavlja, da je v slovenski zakonodaji položaj vseh nepokretnih stanovalcev, ki so vključeni v institucionalno varstvo, primerljiv (in tudi enako neurejen). Zagovornik razlikovanja zato v omenjenem primeru ni ugotovil.

Zagovornik pa je s priporočilom pozval MDDSZ k podrobnejši opredelitvi standardov za izvajanje posameznih vrst oskrbe na področju institucionalnega varstva starejših, ki naj temelji na potrebah uporabnikov storitev.

(št. zadeve 0700-13/2019, odločba z dne 31. 5. 2019)

Zagovornik v letu 2019 ni vodil postopkov ugotavljanja diskriminacije na področju socialnih ugodnosti.

Vzgoja in izobraževanje

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je na podlagi prejetega novinarskega vprašanja po uradni dolžnosti sprožil postopek ugotavljanja diskriminacije pri neizvršitvi odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-269/12-24 z dne 4. decembra 2014 o financiranju zasebnih šol, kar pomeni diskriminacijo otrok, ki obiskujejo zasebne šole, in njihovih staršev. Po pridobitvi informacij od vseh relevantnih akterjev in po preučitvi vseh dejstev in dokazov je Zagovornik v upravnem postopku izdal ugotovitveno odločbo, s katero diskriminacije zaradi vere v smislu ZVarD ni ugotovil.

Zagovornik je v postopku naslovil zahteve za pošiljanje podatkov na vse zasebne šole brez koncesije, ki jih odločba Ustavnega sodišča zadeva, in na Državni zbor kot zakonodajalca, ki je zavezan k izvršitvi odločbe Ustavnega sodišča. Analiziral je opise programov na spletnih mestih šol, relevantne vsebine na spletnem mestu pristojnega ministrstva ter vse sejne zapise relevantnih plenarnih zasedanj in zasedanj odborov, na katerih je zakonodajalec obravnaval predloge novel Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI).²⁷

Zagovornik je ugotavljal, ali bi v zadevi lahko šlo za neposredno diskriminacijo na podlagi vere ali prepričanja. Poslanci in poslanke so v razpravah o predlogih novel ZOFVI kot ključne razloge za ne sprejem zakonskih predlogov navajali, da predlagane spremembe ne temeljijo na ustreznih analizah, da so predlogi pomanjkljivi, da ni bilo opravljeno posvetovanje s strokovno javnostjo, poudarjali pa so tudi pomen varovanja javnega izobraževalnega sistema ter javne šolske mreže. Te razloge je Zagovornik ocenil kot ključne za to, da odločba Ustavnega sodišča ni bila izvršena. Le nekateri posamezni poslanci in poslanke so v svojih govorih omenjali povezavo med nekaterimi zasebnimi šolami in verskimi skupnostmi, vendar po oceni Zagovornika teh posameznih stališč ni mogoče razširiti na vse poslance in poslanke. Iz parlamentarnih razprav tako po oceni Zagovornika izhaja, da najpomembnejši razlog za neizvršitev odločbe Ustavnega sodišča ni v osebni okoliščini vere ali prepričanja. Neposredna diskriminacija zaradi vere ali prepričanja zato ni bila ugotovljena.

Zagovornik je nadalje ugotavljal, ali bi v zadevi lahko šlo morebiti za posredno diskriminacijo, torej ali neizvršitev odločbe Ustavnega sodišča, ki zahteva 100-odstotno financiranje javno veljavnih programov zasebnih šol brez koncesije, dejansko postavlja v manj ugoden položaj otroke z določeno vero ali prepričanjem, ki obiskujejo te šole, in njihove starše. Ugotovil je, da sta le dve šoli od petih povezani z verskimi skupnostmi ter da le v teh dveh šolah izvajajo konfesionalne vsebine. Tudi šole, ki niso povezane z verskimi skupnostmi, so prizadete zaradi neizvršitve odločbe Ustavnega sodišča, čeprav njihovi ustanovitelji niso pravne osebe, povezane z verskimi skupnostmi, in jim ni mogoče pripisovati vere ali prepričanja, ki bi bilo relevantno za ustanoviteljstvo šol. Hkrati je Zagovornik še ugotovil, da zgolj dejstvo, da je otrok vpisan v katero od zasebnih šol brez koncesije, ne pomeni, da so ta otrok in njegovi starši določene vere

²⁷ Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr. in 25/17 – ZVaj.

ali prepričanja. Glede na navedeno Zagovornik zato ni ugotovil posredne diskriminacije zaradi vere ali prepričanja učencev in njihovih staršev.

Ne glede na to, da diskriminacije po ZVarD v postopku ni bilo mogoče ugotoviti, pa Zagovornik meni, da bi bilo treba odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-269/12-24 z dne 4. decembra 2014 v celoti in nemudoma izvršiti.

(št. zadeve 0700-37/2018/28, odločba z dne 7. 6. 2019)

Dostop do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti

PRIMER UGOTAVLJANJA DISKRIMINACIJE

Zagovornik je prejel anonimni predlog za obravnavo domnevne neposredne diskriminacije na podlagi spola, do katere naj bi prišlo pri pogojih za udeležbo na celodnevem rekreacijskem dogodku. Prijavitelj je v predlogu navedel, da je glede na objave o dogodku le za ženske ob prijavi vstop prost.

Zagovornik je na podlagi odgovorov organizatorja ugotovil, da ni najti dokazov, da bi bili moški in ženske pri prijavi na sam dogodek dejansko, tj. v praksi organizatorja, na dogodku obravnavani neenako. Ta ugotovitev pa ne zmanjša teže dejstva, da so bili v oglasih moški postavljeni v slabši položaj kot ženske. V oglasih je namreč jasno in izrecno besedilo, da je za ženske vstop prost. Podobnega stavka, ki bi se nanašal na moške, v oglasih ni. Običajna razlaga takega besedila napeljuje na zaključek, da moškim takšne cenovne ugodnosti v oglasih niso bile ponujene in da jih v praksi tudi na dogodku niso mogli pričakovati, kot je bilo to izrecno napovedano za ženske potrošnice. Zagovornik ugotavlja, da slabše obravnavanje ene skupine potrošnikov v tej zadevi temelji na spolu kot osebni okoliščini, ki je izrecno navedena v prvem odstavku 1. člena ZVarD. Tovrstna diskriminatorna pravila in prakse učinkujejo namreč odvrčalno in izključevalno ter že same po sebi pomenijo obliko zapostavljanja.

Zagovornik še ugotavlja, da je podjetje z oglasi zasledovalo sicer legitimen cilj, tj. povečati udeležbo na dogodku, ki ga je organiziralo in s tem pripomogli k uspešnosti dogodka. Vendar Zagovornik ocenjuje, da sredstva, ki so bila izbrana, niso primerna in tudi niso nujno potrebna za zasledovanje tega sicer legitimnega cilja, kot zahteva zakon. Ciljno oglaševanje je lahko primerno sredstvo, vendar mora biti izvedeno na način, ki ne posega v pogoje udeležbe na dogodku za en ali drugi spol.

(št. zadeve 0700-26/2018, odločba z dne 14. 6. 2019)

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik je v letu 2019 vodil 134 upravnih postopkov ugotavljanja diskriminacije, od tega jih je 63 zaključil. V zvezi z ugotovitvami Zagovornika v 5 primerih na upravnem sodišču še vedno poteka upravni spor.

7.5 Ravnanja, ki ne pomenijo diskriminacije v smislu ZVarD

Obravnava prejetih predlogov je pokazala, da v 35 primerih (20 odstotkih) zaključenih zadev v letu 2019 ni šlo za zadevo s področja (ne)enakega obravnavanja, saj kot razlog ni bila navedena ali identificirana nobena osebna okoliščina. V letu 2018 pa je bil odstotek takih zadev višji – 53 odstotkov. Iz navedenega je razvidno, da se je bistveno povečala ozaveščenost javnosti o tem, kaj je diskriminacija in v katerih primerih lahko oseba poišče pomoč pri Zagovorniku.

V nadaljevanju so predstavljene najpogostejše situacije, ko Zagovornik prejme predlog za obravnavo, ki se ne nanaša na diskriminacijo.

O diskriminaciji v smislu ZVarD ni mogoče govoriti, kadar gre za:

- dovoljene izjeme od prepovedi diskriminacije (glede na različne osebne okoliščine);
- razlog razlikovanja, ki ni z zakonom določena osebna okoliščina, ampak izbira oziroma odločitev posameznika;
- odsotnost posega v pravice, pravne interese ali ugodnosti;
- različna ravnanja, ki ne posegajo v pravice drugih;
- druge krivice oziroma nepravilnosti, ki jih ZVarD ne definira.

7.5.1 Izjeme od prepovedi diskriminacije

Ni namreč vsako neenako obravnavanje prepovedano. Situacije, v katerih je različno obravnavanje pravno dopustno, so zakonsko opredeljene v 13. členu Zakona o varstvu pred diskriminacijo. Ta v prvem odstavku določa splošno izjemo od prepovedi diskriminacije: ta je dopustna, če takšno različno obravnavanje temelji na legitimnem cilju in so sredstva za doseganje tega cilja ustrezna, potrebna in sorazmerna. Gre za t.i. tridelni test sorazmernosti. Zagovornik mora v zadevi najprej identificirati, ali določeno ravnanje zasleduje legitimen cilj. Če to potrdi, nadalje ugotavlja, ali so sredstva za doseg cilja primerna, torej ali je s temi sredstvi po naravi stvari mogoče doseči cilj, ki se zasleduje. Zatem ugotavlja, ali so sredstva potrebna, v smislu nujna, torej ali je cilj mogoče doseči samo s temi sredstvi, ali pa ga je mogoče doseči tudi z drugimi sredstvi. In nazadnje ugotavlja še, ali so sredstva sorazmerna.

Pri tem je treba poudariti, da navedene splošne izjeme od prepovedi diskriminacije ni mogoče uporabiti, ko gre za osebne okoliščine spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Gre torej za osebne okoliščine, ki so v ZVarD še posebej varovane, kar je skladno z določbami direktiv EU na področju prepovedi diskriminacije. Različno obravnavanje na podlagi teh osebnih okoliščin je skladno s tem dovoljeno samo v okviru zakonsko določenih specifičnih izjem.

Prva takšna specifična izjema za področje zaposlovanja in dela je določena v drugem odstavku 13. člena ZVarD, ki opredeljuje koncept bistvenih in odločilnih poklicnih zahtev. Tako je na področju zaposlovanja in dela dopustno različno obravnavati osebe na podlagi spola, rase

ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti samo, če je osebna okoliščina, na podlagi katere obstaja različna obravnava, nujna in pomembna za opravljanje dela, ki se od osebe pričakuje. Ob tem mora biti znova izpolnjen tridelni test sorazmernosti.

Druga specifična izjema je določena v tretjem odstavku 13. člena ZVarD za osebno okoliščino starosti in področje zaposlovanja in dela. Po tej izjemi delodajalci lahko različno obravnavajo osebe na podlagi starosti samo, če je to objektivno in razumno utemeljeno z legitimnim ciljem, vključno z legitimnimi cilji politike zaposlovanja, trga dela in poklicnega usposabljanja, pri čemer mora biti znova izpolnjen tridelni test sorazmernosti.

Tretja specifična izjema, določena s četrtem odstavkom 13. člena ZVarD, je povezana z verskim etosom in ravno tako velja za področje zaposlovanja. Po tej izjemi različno obravnavanje zaradi vere ali prepričanja posameznika pri poklicnem delu v cerkvah in drugih verskih skupnostih ali v drugih javnih ali zasebnih organizacijah, katerih etika temelji na veri ali prepričanju, ne pomeni diskriminacije, če zaradi narave tega dela ali zaradi konteksta, v katerem se izvaja, vera ali prepričanje predstavlja legitimno in upravičeno poklicno zahtevo glede na etiko organizacije.

Četrta specifična izjema, določena v petem odstavku 13. člena ZVarD, iz prepovedi diskriminacije izvzema ugodnejše varstvo žensk zaradi nosečnosti in materinstva ter prav tako velja za področje zaposlovanja in dela – tovrstna ugodnejša obravnava torej ne pomeni diskriminacije drugih, ki tega varstva niso deležni.

Peta specifična izjema, določena v šestem odstavku 13. člena ZVarD pa iz prepovedi diskriminacije izvzema zagotavljanje blaga ali storitev izključno ali predvsem osebam enega spola, pri čemer mora biti znova izpolnjen tridelni test sorazmernosti.

Šesti odstavek 13. člena nosi še eno sporočilo, in sicer vzpostavlja določeno dodatno hierarhijo varstva. Določa namreč, da **je načeloma neenako obravnavanje na podlagi spola, narodnosti, rase ali etničnega porekla vedno prepovedano na področjih vzgoje, izobraževanja, dostopa do socialnega in zdravstvenega varstva ter socialnih ugodnosti ter dobrin in storitev** (razen kar zadeva prej navedene izjeme blaga in storitev za en spol) in da tega ne more upravičiti niti navedeni tridelni test sorazmernosti.

7.5.2 Osebna izbira in ne osebna okoliščina

Zagovornik se velikokrat sooča z zatrjevanimi osebnimi okoliščinami, ki naj bi bile razlog za diskriminacijo, za katere pa ugotovi, da ne ustrezajo zakonskim elementom definicije osebnih okoliščin. Osebna okoliščina v zakonskem smislu pomeni, da gre za prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statuse, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka.

V ostalih primerih gre običajno (a ne nujno) za **osebno izbiro** oziroma **odločitev** posameznika. Ta je lahko pogojena tudi z nekaterimi objektivnimi dejavniki, preferencami, željami in življenjskimi težnjami, vendar pa v tem primeru ne govorimo o osebnih okoliščinah v smislu prirojenosti in neodtujljivosti.

PRIMER IZ DELA ZAGOVORNIKA (1)

Zagovornik je na podlagi prejetega novinarskega vprašanja po uradni dolžnosti sprožil postopek ugotavljanja diskriminacije, ali neizvršitev odločbe Ustavnega sodišča št. U-I-269/12-24 z dne 4. decembra 2014 o financiranju zasebnih šol, kar pomeni diskriminacijo otrok, ki obiskujejo zasebne šole, in njihovih staršev, v smislu ZVarD. Po pridobitvi informacij od vseh relevantnih akterjev in po preučitvi vseh dejstev in dokazov je Zagovornik v upravnem postopku izdal ugotovitveno odločbo, s katero diskriminacije v smislu ZVarD ni ugotovil.

Samo dejstvo, da nekateri otroci obiskujejo zasebne šole, ki niso v celoti financirane s strani javnih sredstev, ne predstavlja osebne okoliščine iz 1. člena ZVarD, ki se ji posameznik ne bi mogel odpovedati. Odločitev o tem, da otrok ne bo obiskoval javne osnovne šole, ampak se bo šolal na zasebni, je svobodna odločitev in izbira staršev teh otrok. V tem primeru torej ne gre za prirojeno ali pridobljeno osebno značilnost, lastnost, stanje ali status, ki bi bila trajno in nerazdružljivo povezana z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa se ji posameznik ne bi mogel odpovedati ali bi jo bilo težko spremeniti. Ker obiskovanje zasebne šole ni osebna okoliščina v smislu ZVarD, tudi ni mogoče ugotoviti neposredne diskriminacije na tej podlagi.

Ne glede na to, da diskriminacije po ZVarD v postopku ni bilo mogoče ugotoviti, pa Zagovornik meni, da bi bilo potrebno odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-269/12-24 z dne 4. decembra 2014 v celoti in nemudoma izvršiti.

(št. zadeve 0700-37/2018/28, odločba z dne 7. 6. 2019)

PRIMER IZ DELA ZAGOVORNIKA (2)

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo, v katerem je predlagatelj zatrjeval kršitve Zakona o varstvu potrošnikov²⁸ in ZVarD. Očitki so se nanašali na obravnavo domnevne diskriminacije v zvezi z akcijo dobavitelja električne energije. Ta je električno energijo pod ugodnejšimi pogoji nudil novim odjemalcem, ki so polnopravni člani katerega koli sindikata, navedenega v prilogi k prodajni ponudbi, ter njihovi družinski člani. Predlagatelj je zatrjeval, da je do diskriminacije prišlo s tem, da ponudnik električne energije ni ponujal vsem potrošnikom pod enakimi pogoji. Po mnenju prijavitelja obstaja diskriminacija glede na ostale potrošnike, ki ne izpolnjujejo pogojev za sodelovanje v ugodnosti in hkrati glede na člane ostalih sindikatov (in njihove družinske člane), ki niso navedeni v prilogi.

Zagovornik je ugotovil, da članstvo v sindikatu samo po sebi še ni nujno osebna okoliščina posameznika. Na področju delovnih razmerij je članstvo v sindikatu zaradi pomena sindikalne dejavnosti posebej in izrecno varovano, saj gre za obliko združevanja, ki svoje interese uveljavlja prav na področju dela in delovnih razmerij, medtem kot ti na trg dobrin in storitev ne segajo. Zagovornik zato v konkretnem primeru članstva v sindikatu pri omenjeni akciji ni prepoznal kot t.i. druge osebne okoliščine, ki bi skupino potrošnikov,

²⁸ Uradni list RS, št. 98/04 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUE, 126/07, 86/09, 78/11, 38/14, 19/15, 55/17 – ZKoliT in 31/18.

ki ni bila zajeta v akciji postavljala v položaj, da bi uživala pravno varstvo po ZVarD. Ker Zagovornik v opisanem primeru ni zaznal osebne okoliščine kot enega od ključnih elementov diskriminacije, kot je opredeljena v ZVarD, Zagovornik nadaljnjih elementov diskriminacije ni ugotavljal.

Odločba št. 0700-5/2017/17 z dne 10. 6. 2019

7.5.3 Odsotnost posega v pravice, pravne interese ali ugodnosti

Prav tako ne gre za diskriminacijo v primerih, ko iz opisa zadeve ni mogoče izluščiti posega v človekove pravice, temeljne svoboščine, druge pravice, pravne interese ali ugodnosti, kot zahteva 4. člen ZVarD. Zagovornik skladno s tem torej najprej preveri, ali je zavarovana dobrina, ki jo pobudnik ali predlagatelj zasleduje v svoji pritožbi ali vprašanju, določena v zakonu oziroma ali jo je mogoče opredeliti glede na veljaven zakonski okvir (tudi če ni izrecno določena kot pravica).

Takšna pravica, korist ali ugodnost je lahko opredeljena tudi na način, da ima na drugi strani država, lokalna skupnost, druga pravna ali fizična oseba, ali kateri koli drugi zavezanec po ZVarD v katerem koli predpisu opredeljeno specifično obveznost, ki je zrcalna pravicam, pravnim interesom ali ugodnostim. Če take pravice, pravnega interesa ali ugodnosti na eni strani ali take obveznosti na drugi strani ni mogoče identificirati, potem ne gre za diskriminacijo v smislu ZVarD.

PRIMER IZ DELA ZAGOVORNIKA (1)

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo, v katerem je prijaviteljica navedla, da mobilna aplikacija mCOBISS uporabnicam in uporabnikom ob registraciji dodeli pojavno profilno sličico – avatarja, ki predstavlja uporabnikovo identiteto na ekranu. Ker izbira avatarja ženskega spola ni mogoča, naj bi šlo po njenem mnenju za diskriminacijo na podlagi vsiljevanja moške spolne identitete.

Zagovornik je pojasnil, da v zadevi ne more biti podana diskriminacija v smislu ZVarD, ker določanje profilne sličice – avatarja v postopku registracije v mobilno aplikacijo mCOBISS ne posega v pravice, pravne interese ali ugodnosti za posameznika. Vsiljevanje moškega avatarja ne preprečuje koriščenja storitev baze mCOBISS in ne posega v pravico do dostopa do dobrin in storitev. Zagovornik je sicer soglašal, da ni primerno, da je v aplikaciji na izbiro samo moški avatar, ne pa tudi ženski oziroma nevtralni. Vendar gre v tem primeru za vprašanje reprezentacije raznolikosti v družbi, ni pa to vprašanje, ki bi ga bilo mogoče nasloviti na upravni postopek ugotavljanja diskriminacije po 5. poglavju ZVarD.

(št. zadeve 0700-51/2019, pojasnilo z dne 5. 9. 2019)

PRIMER IZ DELA ZAGOVORNIKA (2)

Predlagatelj je vložil predlog za obravnavo diskriminacije, iz katerega izhaja, da je občino zaprosil, naj katoličanom omogoči v mesecu oktobru, ki je mesec rožnega venca, obesiti rožni venec na mestno hišo. Pred tem je namreč opazil, da je občina ob paradi ponosa omogočila homoseksualni skupnosti obesiti svojo zastavo na mestno hišo. Od občine je prejel negativen odgovor. Predlagatelj je zato menil, da so katoličani diskriminirani, če ne morejo pod enakimi pogoji obesiti svojih simbolov na mestno hišo.

V konkretnem primeru je predlagatelj zatrjeval diskriminacijo zaradi verske pripadnosti rimokatoliški cerkvi. ZVarD vero izrecno določa kot eno od osebnih okoliščin, ki po ZVarD lahko uživajo pravno varstvo pred diskriminacijo. Zagovornik je ugotovil, da v pravnem redu Republike Slovenije ni določene niti individualne pravice posameznika niti skupine posameznikov, kakor tudi ne iztožljive obveznosti javno pravnega subjekta, da na stavbah ali drugem imetju, s katerim upravlja, izobeša kakršne koli simbole. V Ustavi RS (41. člen) je posameznikom zagotovljena svoboda vesti, kar pomeni, da je posameznikovo izpovedovanje vere in drugih opredelitev v zasebnem in javnem življenju svobodno. Nihče se ni dolžan opredeliti glede svojega verskega ali drugega prepričanja.

Prav tako Ustava RS določa (7. člen), da so država in verske skupnosti ločene. Izvedba te določbe je vsebovana tudi v tretjem odstavku 4. člena Zakona o verski svobodi, ki določa, da mora biti država nevtralna do verskih prepričanj. Neutemeljeno je torej prepričanje predlagatelja, da če gre za javne objekte, je mogoče simbole (tudi verskih skupnosti) izobešati pod enakimi pogoji kot simbole drugih organizacij oz. oblik združevanja, saj kot izhaja iz prej navedenega, je tovrstna omejitev v razmerju med državo in verskimi skupnostmi vsebovana že v Ustavi RS. Izrecne omejitve v razmerju med lokalno skupnostjo in verskimi skupnostmi v Ustavi RS ali v zakonu sicer ni, kar pa ne pomeni, da obstoji obveza lokalne skupnosti, da bi na pročelja sedežev svojih občin ali drugih objektov, ki so v njihovi lasti, morale nameščati simbole verskih ali drugih skupnosti oziroma skupin združevanja.

Zagovornik v opisanem primeru ni zaznal vseh elementov diskriminacije, kot je opredeljena v ZVarD, saj pravica do izobešanja simbolov (zastava, grb, druga grafična podoba, rožni venec itn.) na zgradbah v javni lasti ni nikogaršnja človekova pravica ali temeljna svoboščina, druga pravica, pravni interes ali ugodnost. Ker je manjkal eden od elementov diskriminacije, Zagovornik nadaljnje presojanje ugotavljanja diskriminacije ni preučeval.

(odločba št. 0700-9/2017-MDDSZ z dne 4. 3. 2019)

7.5.4 Ravnanje, ki ne posega v pravice drugih

Prav tako za diskriminacijo ni mogoče šteti ravnanja, ki ne posega v pravice drugih, kot so na primer posebni ukrepi in primerne/razumne prilagoditve. Gre za ukrepe, ki so potrebni zaradi izenačevanja izhodiščnih položajev in odpravljanje primanjkljajev oseb ali skupin z določeno osebno okoliščino, ki bi bile brez teh ukrepov v občutno slabšem položaju od oseb ali skupin, ki te osebne okoliščine nimajo.

V tem kontekstu gre lahko za posebne ukrepe, ki so lahko bodisi spodbujevalni bodisi pozitivni.²⁹ Ti ukrepi so namenjeni samo določenim skupinam, ki so nesorazmerno izpostavljene diskriminaciji, sprejeti pa so v cilju odpravljanja manj ugodnega položaja, ki je za te skupine že izkazan. Druge osebe, ki tej skupini ne pripadajo in torej nimajo dostopa do teh ugodnosti, diskriminacije ne morejo uspešno zatrdjevati.

Podobno velja za področje primernih / razumnih prilagoditev. Institut razumne prilagoditve je urejen v 5. členu Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu, ki pravi: »Da se zagotovi skladnost z načelom enakega obravnavanja, kar zadeva hendikepirane osebe, se zagotovijo razumne prilagoditve. To pomeni, da delodajalci sprejmejo ustrezne ukrepe glede na potrebe v konkretni situaciji, da se hendikepirani osebi omogoči dostop, sodelovanje ali napredovanje v službi ali usposabljanje, razen če bi taki ukrepi delodajalca nesorazmerno obremenili. Obremenitev ni nesorazmerna, če jo zadosti kompenzirajo ukrepi v okviru politike, ki jo zadevna država članica izvaja v zvezi s hendikepiranimi osebami.« Obveznost zagotavljanja razumnih prilagoditev določa tudi Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov (KOPI). V slovenskem zakonskem okviru je primerna prilagoditev nadalje izvedena le delno, in sicer le na področju invalidnosti, z Zakonom o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI) in Zakonu o izenačevanju pravic invalidov (ZIMI).

V zvezi z drugimi osebnimi okoliščinami primerne prilagoditve v slovenskih predpisih niso urejene, torej zavezanci po ZVarD k njim niso zavezani. Jih pa lahko ponudijo, saj je na določenih področjih le na ta način mogoče dosledno uresničevati določene pravice in svoboščine. V praksi se lahko izkaže potreba po razumnih / primernih prilagoditvah pri osebnih okoliščinah starševstva, veroizpovedi, zdravstvenega stanja in podobno.

7.5.5 Razlika med diskriminacijo in drugimi krivicami oziroma nepravilnostmi

Za diskriminacijo tudi ne gre v situacijah, ki predstavljajo neko drugo krivico, nepravilnost ali nezakonitost, katerih razlog pa ni osebna okoliščina posameznika ali posameznice. Tudi če Zagovornik ugotovi, da obstaja možnost, da bi v obravnavani zadevi lahko šlo za določeno nepravilnost, diskriminacije ne more ugotoviti, če v zadevi ni podana nobena od osebnih okoliščin. V takih primerih obstajajo številna druga pravna sredstva, s katerimi je nepravilnosti mogoče nasloviti, na primer redne pritožbene poti, sodno varstvo, področni inšpektorati in drugi specializirani neodvisni državni organi.

²⁹ Več v poglavju 11. Posebni in drugi ukrepi za odpravo diskriminacije in spodbujanje enakega obravnavanja.

Ugotavljanje, katera osebna okoliščina bi lahko bila razlog za zatrjevano obravnavo, predstavlja enega od prvih korakov v postopku pred Zagovornikom, da bi ugotovil, ali je za zadevo sploh pristojen. Pravna ureditev v Sloveniji Zagovorniku podeljuje širok obseg pristojnosti, saj ZVarD, pa tudi 14. člen Ustave RS, vsebujeta širok nabor zaščitenih osebnih okoliščin, poleg tega pa oba predpisa vsebujeta tudi odprto generalno klavzulo (»katera koli druga osebna okoliščina«), ki omogoča upoštevanje tudi tistih osebnih okoliščin, ki v določbah niso izrecno navedene. Te Zagovornik ugotavlja v skladu z definicijo osebnih okoliščin. Le v primeru spolnega nadlegovanja osebna okoliščina ni potrebna.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

O diskriminaciji v skladu z Zakonom o varstvu pred diskriminacijo ni mogoče govoriti, kadar gre za:

- dovoljene izjeme od prepovedi diskriminacije (glede na različne osebne okoliščine);
 - razlog razlikovanja, ki ni z zakonom določena osebna okoliščina, ampak izbira oziroma odločitev posameznika;
 - odsotnost posega v pravice, pravne interese ali ugodnosti;
 - različna ravnanja, ki ne posegajo v pravice drugih;
 - druge krivice oziroma nepravilnosti, ki jih ZVarD ne definira.
-

7.6 Omejitve za ugotavljanje diskriminacije pred Zagovornikom

Poleg navedenih situacij, ko diskriminacije ni mogoče potrditi, pa obstajata še dva položaja, ko diskriminacije ni mogoče ugotavljati pred Zagovornikom, saj Zagovornik zanju ni pristojen.

7.6.1 Tekoči postopki pred drugimi državnimi organi

Pristojnost Zagovornika je omejena z ZVarD, hkrati pa Zagovornik sledi načelu delitve oblasti in načelu zakonitosti, po katerih so za različna področja pravnega urejanja pristojni različni državni organi ali sodišča.

Skladno s preteklimi odločbami Ustavnega sodišča RS (npr. odločba št. U-I-92/12-13 z dne 10. 10. 2013) Zagovornik v posamične pravne postopke (upravne ali druge postopke, ki se vodijo na podlagi zakona, ki ureja upravni postopek ter sodne postopke), ki jih vodijo zanje pristojni organi, ne more vstopati oziroma ne more nadzorovati njihovega vodenja in preverjati pravilnosti sprejetih odločitev. V teh postopkih imajo prijavitelji možnost preverjati pravilnost (zakonitost) postopka ter izpodbijati končne odločitve s pravnimi sredstvi, ki jih za te postopke določa zakon. Takšno poseganje v posamične postopke mimo hierarhično strukturiranega sistema pravnih sredstev bi bilo v neskladju z 2. členom Ustave RS (načelo pravne države), ki vsebuje načelo večstopenjskega odločanja.

Če torej posameznik stopi v stik z Zagovornikom v zadevi, v kateri že teče pravni postopek pred drugim organom, Zagovornik ni pritožbeni organ in ne more ugotavljati, ali je v tem postopku prišlo do diskriminacije. V takih primerih lahko izvaja svojo pristojnost nudenja neodvisne pomoči diskriminiranim osebam pri uveljavljanju njihovih pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo v smislu svetovanja in pravne pomoči osebam v drugih upravnih in sodnih postopkih, povezanih z diskriminacijo (4. alineja 21. člena ZVarD).

7.6.2 Zasebna in druga razmerja zunaj pravnega urejanja

Druga omejitev, ki onemogoča odločanje o diskriminaciji, se pojavi, če se domnevna diskriminacija dogaja na področju, ki je zunaj pravnega urejanja. Gre torej predvsem za zasebna in intimna razmerja, ki jih pravo ne ureja, kot so na primer izbira partnerja, prijateljstvo, družinski, medčloveški ali sosedski odnosi v tistih sferah, kamor pravo ne seže. Tudi v teh situacijah je namreč prisotnih veliko predsodkov, a dokler predsodki ne trčijo v zakonsko ureditev, diskriminacije po ZVarD ni mogoče ugotavljati. V primeru pa, da tovrstni odnosi prekoračijo mejo pravnega urejanja in se začnejo nahajati v sferah življenja, ki jih ureja zakon, je ugotavljanje diskriminacije možno, ali pa so možni tudi drugi postopki pred drugimi pristojnimi organi (kazenski, odškodninski, inšpekcijski ipd.)

8 VARSTVO PRED DISKRIMINACIJO NA DRUŽBENI RAVNI

8.1 Pravna podlaga v zvezi z varstvom pred diskriminacijo na družbeni ravni

Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) opravlja naloge in pristojnosti varstva pred diskriminacijo po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) tudi na družbeni ravni, torej na ravni položaja družbenih skupin in družbenih razmerij, v povezavi z ureditvijo in regulacijo družbenih podsistemov.

O tem Zagovornik izdaja redno letno poročilo in posebna poročila, ki so namenjena osvetlitvi posameznih, tematsko zaokroženih vprašanj, povezanih z diskriminacijo, oziroma njenih posameznih vidikov.

Ker so državni organi, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilci javnih pooblastil dolžni zagotavljati enako obravnavno oseb z različnimi osebnimi okoliščinami po ZVarD, Zagovornik opravlja tudi analize teh ukrepov, saj to sodi v njegovo pristojnost in nalogo spremljanja splošnega stanja varstva pred diskriminacijo v državi.

V nadaljevanju so izpostavljena določila ZVarD, na podlagi katerih Zagovornik zagotavlja varstvo pred diskriminacijo na družbeni ravni.

Zagovornik ima skladu z **21. členom ZVarD** naslednje pristojnosti in naloge, ki sodijo v okvir varstva pred diskriminacijo na družbeni ravni, in sicer:

- opravlja neodvisne raziskave o položaju oseb z določeno osebno okoliščino, zlasti spola, narodnosti, rase ali etničnega porekla, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti in spolne usmerjenosti ter ostalih vprašanj v zvezi z diskriminacijo oseb z določeno osebno okoliščino;
- objavlja neodvisna poročila in daje priporočila državnim organom, lokalnim skupnostim, nosilcem javnih pooblastil, delodajalcem, gospodarskim subjektom in drugim subjektom v zvezi z ugotovljenim položajem oseb z določeno osebno okoliščino, in sicer glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije;
- osvešča splošno javnost o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje;
- spremlja splošno stanje v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami;
- predlaga sprejetje posebnih ukrepov za izboljšanje položaja oseb, ki so v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine;
- zagotavlja izmenjavo razpoložljivih informacij o diskriminaciji z organi Evropske unije;
- opravlja druge naloge, določene s tem zakonom.

V skladu s **prvo alinejo 22. člena ZVarD** Zagovornik: »Državnemu zboru Republike Slovenije z rednimi letnimi ali posebnimi poročili poroča o svojem delu in ugotovitvah o obstoju diskriminacije posameznih skupin oseb z določeno osebno okoliščino.«

Po **15. člen ZVarD** so vlada in drugi državni organi dolžni sodelovati s socialnimi partnerji in nevladnimi organizacijami »... pri oblikovanju rešitev in predlogov za doseganje namena tega zakona sodelujejo s socialnimi partnerji in nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju enakega obravnavanja, varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin, varstva pred diskriminacijo ranljivih skupin ali pravne ali socialne pomoči diskriminiranim osebam.« Zato Zagovornik kot državni organ posveča posebno pozornost dialogu z organizacijami civilne družbe.

Zagovornik ima v skladu s **16. členom ZVarD** poleg pristojnih inšpekcij pristojnost in nalogo zbirati »... anonimizirane podatke o številu obravnavanih primerov diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah diskriminacije in po posameznih področjih iz 2. člena tega zakona. Inšpekcije enkrat letno posredujejo te podatke zagovorniku.« Namen takšnega zbiranja podatkov je, kot izhaja iz druge alineje istega člena ZVarD, tudi »spremljanje, načrtovanje in vodenje nediskriminacijske politike«.

Spremljanje stanja, kot izhaja iz **16. in 21. člena ZVarD**, ni Zagovornikov cilj sam po sebi, temveč gre za metodo dela. Gre za vrsto aktivnosti, ki jih izvaja Zagovornik z namenom zbiranja, pridobivanja informacij in znanj, cilj tega pa je doseči čim bolj poglobljeno razumevanje diskriminacije na družbeni ravni, vključno z njenimi različnimi pojavnimi oblikami, vzroki in izvori ter družbenimi procesi, ki diskriminacijo generirajo. Spremljanje hkrati vključuje tudi zbiranje informacij o odzivih družbe na diskriminacijo, o regulativi in praksah družbenih podsistemov glede varstva pred diskriminacijo in o spremembah vrednostnega sistema v družbi.

8.2 Pregled poglavij aktivnosti varstva pred diskriminacijo na družbeni ravni

Zagovornik je izvajal varstvo pred diskriminacijo na sistemski oziroma družbeni ravni skozi več različnih vrst aktivnosti, ki so podrobno opisane **od osmega do vključno sedemnajstega poglavja**.

V **osmem poglavju** je predstavljena **pravna podlaga za izvajanje varstva pred diskriminacijo** in spodbujanja enakosti na sistemski oziroma družbeni ravni ter pregled vsebin po posameznih poglavjih.

Deveto poglavje predstavlja **predstavitev in analizo podatkov**, ki jih je Zagovornik na podlagi pisnih poizvedb, z namenom spremljanja stanja diskriminacije v državi, pridobil od naslednjih državnih organov:

- inšpektoratov,
- Varuha človekovih pravic,
- Policije,
- Vrhovnega državnega tožilstva in
- sodišč.

Zagovornik je navedene organe zaprosil za podatke o **številu obravnavanih primerov diskriminacije** v letu 2019 po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah diskriminacije in po posameznih področjih.

Na podlagi analize prejetih podatkov Zagovornik oceni stanje v zvezi z odzivanjem pristojnih organov na primere diskriminacije, hkrati pa gre tudi za delni vpogled v zaznavo diskriminacije pri posameznikih. Pri tem velja opozoriti, da ne gre za celosten prikaz stanja v smislu, da bi bilo mogoče verodostojno in celovito sklepati o obsegu in značilnostih pojava diskriminacije na družbeni ravni. Tako, denimo, število prijav na inšpektorat za delo zaradi diskriminacije na podlagi osebne okoliščine materinstva in starševstva ne pomeni, da je dejansko na nacionalni ravni na področju zaposlovanja in dela diskriminacije na podlagi te osebne okoliščine največ.

V **desetem poglavju** so predstavljena **priporočila**, ki jih je v letu 2019 izdal Zagovornik in so eno njegovih ključnih orodij pri doseganju cilja odprave ali preprečitve diskriminacije na sistemski ravni. S priporočili poskuša Zagovornik doseči preprečitev ali spremembo diskriminatorskih predpisov, politik ali praks pri odločevalcih ali nosilcih izvršne veje oblasti, pa tudi pri subjektih lokalne samouprave, drugih osebah javnega prava ter pri subjektih zasebnega prava.

V letu 2019 je Zagovornik v različnih postopkih obravnave diskriminacije izdal 27 priporočil. Od tega je bilo izdanih 16 priporočil v zvezi z zakonodajo (veljavno ali v povezavi s predlogi predpisov) ter 11 priporočil glede odprave diskriminacije in spodbujanja enakega obravnavanja.

V **enajstem poglavju** je podrobneje **predstavljen institut posebnih ukrepov**. V skladu s sedmo alinejo 21. člena ZVarD ima Zagovornik pristojnost predlagati sprejetje posebnih ukrepov za »... izboljšanje položaja oseb, ki so v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine« vsem subjektom javnega in zasebnega sektorja, za katere velja prepoved diskriminacije po ZVarD. Ravno tako pa ima Zagovornik v skladu s šesto alinejo 21. člena ZVarD nalogo »... spremljanja splošnega stanja v Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami«, kamor sodi tudi pregled na sprejetimi in izvajanimi posebnimi ukrepi ministrstev in vladnih služb.

Zagovornik je v letu 2019 prvič od svoje ustanovitve podal dva predloga za sprejetje posebnih ukrepov, in sicer:

- Ministrstvu za zdravje (MZ) v zvezi z zagotavljanjem enakega dostopa do zdravja pripadnikov romske skupnosti in
- Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT) v zvezi s predlogom uravnoteženosti spolov v nadzornih in poslovnih organih gospodarskih družb.

V skladu s 17. in 18. členom ZVarD akterji javnega in zasebnega sektorja sprejemajo posebne ukrepe, s katerimi se zagotovi ugodnejša obravnava oseb ali skupin oseb, ki so pri dostopu do določenih pravic v manj ugodnem položaju. Zagovornik je v letu 2019 vsem ministrstvom in organom v sestavi poslal vprašalnik o tem, katere posebne ukrepe izvajajo na ravni politik (policy) v okviru svojih zakonskih pristojnosti in nalog in kako izvajajo posebne ukrepe za svoje zaposlene. V enajstem poglavju je zato **predstavljena tudi analiza teh odgovorov**, saj je to eden izmed Zagovornikovih pristopov pri spremljanju splošnega stanja na področju varstva pred diskriminacijo v državi.

Dvanajsto poglavje je namenjeno **predstavitvi vseh raziskovalno-analitičnih aktivnosti**, ki jih je Zagovornik opravil v letu 2019 s ciljem zbiranja informacij in spremljanja splošnega stanja varstva pred diskriminacijo v državi. Cilj teh aktivnosti je ugotavljati položaj oseb z določeno osebno okoliščino in zbirati podatke o razširjenosti diskriminacije. Posebej je poudarjen problem pomanjkanja ustreznih raziskav in podatkov o razširjenosti diskriminacije, ki pomembno vplivajo na kakovost priprave ukrepov za varstvo pred diskriminacijo na družbeni ravni in na učinkovitost izvajanja teh ukrepov.

Zagovornik je raziskovalno-analitično dejavnost v letu 2019 opravljal na več zahtevnostnih ravneh – na ravni analiz, študij in raziskav. Opravil je eno raziskavo, dve študiji ter dve analizi.

Trinajsto poglavje je **pregled vseh oblik sodelovanja**, s subjekti v javnem in zasebnem sektorju (organizacije civilne družbe so predstavljene v posebnem poglavju). Delovna srečanja, sesanke, udeležbe na različnih javnih dogodkih, je Zagovornik izkoristil za izvajanje naslednjih zakonskih nalog, ki izhajajo iz 21. člena ZvarD:

- spremljanje splošnega stanja varstva pred diskriminacijo v državi,
- osveščanje splošne javnosti,
- izmenjava informacij z organi EU in drugimi deležniki.

Dobršen del sodelovanja na ravni državne uprave je povezan s predstavljanjem dela in pristojnosti Zagovornika ob predaji letnega poročila o delu Zagovornika za leto 2018, kar je opravil predstojnik Zagovornika.

Štirinajsto poglavje je namenjeno **predstavitvi Zagovornikovega sodelovanja s civilno družbo**, saj ga 15. člen ZVarD, tako kot vlado in vse druge državne organe, zavezuje k sodelovanju in posvetovanju pri oblikovanju rešitev in predlogov za doseganje ciljev ZVarD, torej varstva pred diskriminacijo.

Zagovornik je v letu 2019:

- opravil štiri tematske strukturirane dialoge po posameznih osebnih okoliščinah;
- gostil devet posvetovalnih in delovnih srečanj;
- sodeloval na enaindvajsetih dogodkih v organizaciji civilne družbe z različnih vsebinskih področij;
- s pismi podpore podprl devet projektov nevladnih organizacij.

Petnajsto poglavje je namenjeno **predstavitvi sodelovanja Zagovornika z akterji v gospodarskem sektorju**, ki jih je glede na prejšnja leta okrepil. V okviru treh terenskih obiskov, ki jih je izvedel v letu 2019, je organiziral tudi delovna srečanja s predstavniki regionalnega gospodarstva. Izkušnje s teh srečanj kažejo, da delodajalci potrebujejo jasne in nazorne informacije o tem, kako preventivno ravnati, da bi zagotovili varstvo pred diskriminacijo. Da bi te informacije zagotovil, je Zagovornik opravil raziskavo o upravljanju raznolikosti na delovnem mestu in primerih dobrih praks.

Zagovornik je sodeloval tudi na Forumu o odgovornem poslovnem ravnanju in človekovih pravicah v gospodarstvu, ki ga je spomladi 2019 organiziralo Ministrstvo za zunanje zadeve v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije, ter se jeseni 2019 udeležil Blejskega strateškega foruma.

V šestnajstem poglavju so **predstavljeni sklopi osveščevalnih, izobraževalnih in obveščevalnih aktivnosti Zagovornika**, s katerimi izpolnjuje svojo zakonsko pristojnost in nalogo osveščanja splošne javnosti (21. člen ZvarD).

Zagovornik je z namenom osveščanja izvedel trinajst izobraževalnih predavanj v različnih slovenskih mestih.

Poleg sodelovanja na prireditvah in drugih javnih dogodkih, ki so jih pripravili drugi akterji in je bil nanje Zagovornik povabljen, je Zagovornik z namenom osveščanja:

- organiziral štiri terenske obiske,
- sodeloval na treh velikih sejmskih prireditvah,
- sodeloval v eni informacijski kampanji,
- prisostvoval na šestih prireditvah,
- objavil eno izjavo za javnost.

Z namenom osveščanja je posebno skrb v letu 2019 namenil zagotavljanju dostopnosti svojih informacij in storitev za osebe z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi, in sicer je v lahkem branju zagotovil:

- osnovno predstavitev organa ter zakonskih pristojnosti in nalog,
- obrazec za prijavo diskriminacije in
- navodila za izpolnjevanje obrazca.

Za posebno ciljno javnost osveščanja – nosečnice in starše, je Zagovornik izdal tudi posebno informativno zloženko o pravicah otrok, nosečnic in staršev oziroma družin v okviru varstva pred diskriminacijo.

V letu 2019 je Zagovornik svojo osnovno informativno zloženko izdal tudi v:

- jezikih avtohtonih narodnih skupnosti - madžarskem in italijanskem jeziku,
- pisavi za slepe (brajici).

Prek aktivnosti informiranja (odnosov z javnostmi) je Zagovornik osveščal javnost tako, da je v letu 2019:

- izdal 19 sporočil za javnost,
- opravil pet intervjujev,
- podal 39 izjav za medije,
- redno objavljaj na spletu (na spletni strani www.zagovornik.si - 97 objav, na Facebooku 493 objav in na Twitterju 325 objav),
- odgovoril na vsa vprašanja medijev, ki jih je prejel.

Zagovornik je v letu 2019 začel izdajati tudi elektronske novice, in sicer: Novičnik za naročene predstavnike medijev in eNovice za naročene posameznike.

V **sedemnajstem poglavju** je pregled **vseh mednarodnih aktivnosti**, ki jih je v letu 2019 izvedel Zagovornik. Mednarodno sodelovanje Zagovornika načela enakosti je določeno v deveti alineji 21. člena ZvarD, ki navaja, da Zagovornik izmenjuje informacije o diskriminaciji z organi EU.

Zagovornikove aktivnosti na mednarodni ravni so bistveno bolj obsežne. Vključujejo sodelovanje v okviru različnih večstranskih organizacij, izmenjavo informacij, mednarodna izobraževanja, pa tudi različne oblike dvostranskega sodelovanja. V letu 2019 se je mednarodno sodelovanje Zagovornika intenziviralo glede na prejšnja leta – razlog je v kadrovski okrepitvi organa in predvsem v krepitvi ugleda in dejavnosti Zagovornika v mednarodnem prostoru.

V letu 2019 se je Zagovornik udeležil 47 mednarodnih strokovnih posvetov, konferenc in drugih dogodkov. Prav tako je z evropskimi in mednarodnimi institucijami izvedel 16 medsebojnih izmenjav informacij z namenom spremljanja stanja diskriminacije.

Mednarodna dejavnost Zagovornika vpliva na krepitev znanja in veščin zaposlenih pri Zagovorniku. To pomembno povečuje učinkovitost organa pri izvajanju zakonskih pristojnosti in nalog. Posledično to prispeva tudi k mednarodnemu ugledu Slovenije kot celote.

9 PODATKI O PRIMERIH DISKRIMINACIJE PRI DRUGIH DRŽAVNIH ORGANIH

9.1 Uvod

Na podlagi tretjega poglavja Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) spremlja stanje diskriminacije v Sloveniji. Zagovornik spremlja splošno stanje na področju varstva pred diskriminacijo na več načinov, med katerimi se uporabljajo metode raziskav (lastne in mednarodne), analiza stanja (v državi in mednarodne primerjave), spremljanje delovanja drugih organov ter analiza dejavnosti Zagovornika.

V skladu s 16. členom ZVarD Zagovornik in pristojne inšpekcije zbirajo anonimizirane podatke o številu obravnavanih primerov diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah diskriminacije in po posameznih področjih. Inšpekcije enkrat letno Zagovorniku pošljejo tovrstne podatke. Omenjeni podatki se zbirajo in uporabljajo za namene spremljanja, načrtovanja in vodenja nediskriminacijske politike ter za znanstvenoraziskovalne namene.

V okviru nalog in pooblastil, ki jih določa ZVarD, Zagovornik spremlja splošno stanje v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami (šesta alineja 21. člena ZVarD). Z namenom izvajanja spremljanja splošnega stanja je Zagovornik na pristojne organe naslovil prošnjo za podatke o številu obravnavanih primerov diskriminacije v letu 2019 po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah diskriminacije in po posameznih področjih. Za podatke je poleg inšpektoratov zaprosil tudi Policijo, Vrhovno državno tožilstvo, vsa sodišča in Varuha človekovih pravic.

Tožilstvo in policijo je Zagovornik zaprosil za podatke o obravnavanih primerih, ki izpolnjujejo znake kaznivega dejanja po 297. členu Kazenskega zakonika (KZ), tj. javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, ter po 131. členu KZ-1, tj. kršitev enakopravnosti, ki sta povezani s katero koli osebo okoliščino (spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali drugo) in bi kot takšna utegnili biti dejanja diskriminacije v skladu z ZVarD. Policijo je Zagovornik zaprosil tudi za podatke o prekrških po 20. členu Zakona o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1).³⁰

Sodišča je Zagovornik zaprosil za podatke o anonimiziranih pravnomočnih sodbah, ki se naslanjajo na 14. člen Ustave RS, ZVarD, ZUNEO, 6., 6.a, 27. in 133. člen Zakona o delovnih razmerjih, 6. člen Zakona o izenačevanju možnosti invalidov in 3. člen Zakona o verski svobodi (ZVS).³¹

Zagovornik je v letu 2019 z namenom spremljanja splošnega stanja na pristojne organe naslovil prošnjo za podatke o številu obravnavanih primerov diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, področjih in oblikah.

Ti organi so bili:

- inšpektorati,
- Varuh človekovih pravic,
- Policija,
- Vrhovno državno tožilstvo in
- vsa sodišča.

³⁰ Uradni list RS, št. 70/06

³¹ Uradni list RS, št. 14/07, 46/10 – odl. US, 40/12 – ZUJF in 100/13

9.2 Obravnavani primeri diskriminacije v letu 2019 – Inšpektorati

Zagovornik je prošnjo za predložitev podatkov v skladu s 16. členom ZVarD poslal na naslove 25 inšpekcijskih organov. Od 25 inšpekcijskih organov, ki jim je Zagovornik poslal prošnjo za predložitev anonimiziranih podatkov, jih je odgovorilo 18. Od 18 prejetih odgovorov 13 inšpekcijskih organov v letu 2019 (enako število kot leto prej) ni obravnavalo nobenega primera diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah diskriminacije in po posameznih področjih. **Inšpekcijski organi, ki v letu 2019 niso obravnavali nobenega primera diskriminacije, so:**

- Agencija za komunikacijska omrežja in storitve RS,
- Finančna uprava RS,
- Informacijski pooblaščenec,
- Inšpektorat RS za infrastrukturo,
- Inšpektorat RS za javni sektor,
- Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo,
- Inšpektorat RS za kulturo in medije,
- Javna agencija RS za zdravila in medicinske pripomočke,
- Uprava RS za jedrsko varnost – Inšpekcija za sevalno jedrsko varnost,
- Uprava RS za pomorstvo — Pomorska inšpekcija,
- Uprava RS za varstvo pred sevanji — Inšpekcija varstva pred sevanji,
- Urad RS za meroslovje – Sektor za meroslovni nadzor,
- Urad za kemikalije RS — Inšpekcija za kemikalije,

Pet inšpektoratov je predložilo odgovore o obravnavi primerov diskriminacije:

- Inšpektorat RS za delo,
- Inšpektorat RS za obrambo,
- Inšpektorat RS za šolstvo in šport,
- Tržni inšpektorat RS,
- Zdravstveni inšpektorat RS.

Na Zagovornikov poziv se niso odzvali:

- Inšpektor za elektronski podpis,
- Inšpektorat RS za notranje zadeve,
- Inšpektorat RS za okolje in prostor,
- Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami,
- Javna agencija za civilno letalstvo RS,
- Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin,
- Urad RS za nadzor proračuna — Sektor proračunske inšpekcije.

V nadaljevanju je podrobnejši pregled obravnavanih primerov diskriminacije glede na prejete odgovore tistih inšpekcijskih organov, ki so sporočili, da so obravnavali primere diskriminacije.

9.2.1 Inšpektorat RS za delo

Inšpektorat RS za delo ne vodi evidenc oziroma zbirk podatkov po obravnavanih zadevah, temveč po ugotovljenih kršitvah določb delovnopravne zakonodaje, tudi v primerih ugotovljenih kršitev prepovedi diskriminacije. Glavni razlogi za takšno vodenje evidenc so naslednji:

- V eni prijavi je običajno navedena več kot ena domnevna kršitev zakonodaje, pogosto celo veliko različnih in raznovrstnih kršitev.
- Navedbe v prijavah so največkrat zelo skope in premalo podrobne, da bi lahko že samo iz vsebine prijave sklepali o obstoju morebitne diskriminacije oziroma obstoju katere od osebnih okoliščin, zaradi katere naj bi se določena oseba ali skupina oseb počutila diskriminirano.
- Opredelitev kršitev, ki jih v prijavi navede kršitelj, se nujno ne ujema z opredelitvijo kršitev v materialnih predpisih oziroma z ugotovitvijo inšpektorja po opravljenem inšpekcijskem nadzoru v konkretnem primeru.

Inšpektorat za delo evidenc in statistike tudi ne vodi po osebnih okoliščinah, zaradi katerih je prišlo do diskriminacije.

Ugotovitve za leto 2019 kažejo, da so inšpektorji za delo kršitev prepovedi diskriminacije iz 6. člena ZDR-1 evidentirali v skupno 16 primerih, v enem primeru pa so posebej evidentirali še kršitev 27. člena ZDR-1, ki ureja obveznost enake obravnave glede na spol kandidatov za zaposlitev.

Večina kršitev je bila ugotovljena pri delodajalcih v zasebnem sektorju, ena pa pri društvu. Dva primera sta se nanašala na diskriminacijo kandidatov za zaposlitev, v vseh ostalih evidentiranih 15 primerih pa je šlo za diskriminacijo v času trajanja delovnega razmerja.

Pri kandidatih za zaposlitev je v enem primeru delodajalec objavil prosto delovno mesto samo za ženski spol, zato je bil v letu 2019 kaznovan z globo. V drugem primeru je delodajalec javno objavil oglas za prosto delovno mesto vodje lokala z navedbo, da zaposli »mlajšo osebo ženskega spola«. Tudi v tem primeru je inšpektorat zavezancu v prekrškovnem postopku izdal globo.

Diskriminacijo delavcev v času trajanja delovnega razmerja so inšpektorji v obravnavanih primerih evidentirali na podlagi naslednjih osebnih okoliščin:

- invalidnost – delavcem s statusom invalidnosti je delodajalec odredil delovni čas (tudi nadurno delo) in ga neenakomerno razporejal v nasprotju z omejitvami iz ZDR-1;
- državljanstvo – delavci s statusom tujca so v enem primeru prejeli plačo kasneje kot ostali delavci; v drugem primeru delavci, ki niso bili slovenski državljani, niso prejeli dodatka za delovno dobo, medtem ko so ga državljani RS pri istem delodajalcu prejeli;

v tretjem primeru je delodajalec delavcu, ki ni imel slovenskega državljanstva, izplačeval plačilo za delo v gotovini, ker naj omenjeni delavec ne bi imel odprtega transakcijskega računa v Sloveniji;

- opravljanje dela v drugi poslovni enoti delodajalca – delavci, ki so opravljali delo v drugi poslovni enoti delodajalca, so prejeli plačo kasneje kot ostali delavci;
- delavci, napoteni na delo v tujino, so v enem ugotovljenem primeru kršitve prepovedi diskriminacije prejeli plačilo prej kot ostali delavci;
- čas trajanja zaposlitve pri delodajalcu – delavci, ki so se pri delodajalcu zaposlili pred določenim letom, so bili v neenakem položaju z delavci, ki so se zaposlili kasneje, ker jim delodajalec ni pravilno odmeril letnega dopusta;
- odsotnost z dela iz zdravstvenih razlogov – v enem primeru je bila ugotovljena kršitev prepovedi diskriminacije pri delavcu, ki mu je delodajalec zaradi dolgotrajne odsotnosti z dela iz zdravstvenih razlogov nadomestilo plače izplačeval kasneje, kot ostalim delavcem plačilo za delo oz. nadomestilo plač;
- v letu 2019 je bila evidentirana tudi kršitev prepovedi diskriminacije na podlagi več osebnih okoliščin: nosečnost, materinstvo, starševstvo, starost, invalidnost, zdravstveno ali družinsko stanje; delodajalec je namreč izplačal višji regres (posebni del regresa nad minimalnim, ki je že bil izplačan pred tem) delavcem, ki v koledarskem letu 2018 niso bili zdravstveno odsotni z dela, s tem pa je postavil v neenakopraven položaj vse delavce, ki so bili zaradi svojih osebnih okoliščin primorani večkrat izostati z dela iz zdravstvenih razlogov (posredna diskriminacija zaradi zgoraj naštetih okoliščin).

V večini primerov so inšpektorji ukrepali z opozorili na zapisnik v skladu z Zakonom o prekrških³² ali Zakonom o inšpekcijskem nadzoru. V teh primerih je inšpektor izdal delodajalcu in njegovi odgovorni osebi plačilni nalog, v dveh primerih pa je bila izdana odločba o prekršku z opominom. Večina primerov se je nanašala na neposredno diskriminacijo, en primer pa na posredno diskriminacijo.

9.2.2 Inšpektorat RS za obrambo

Inšpektorat za obrambo je v letu 2019 obravnaval pet primerov prijav diskriminacije. Prijave so se nanašale na domnevne kršitve Zakona o obrambi³³ in Zakona o službi v Slovenski vojski³⁴ ter na njuni podlagi izdanih predpisov in aktov. Vsebinsko so bili obravnavani naslednji primeri:

- Pripadnica Slovenske vojske (SV) je podala anonimno prijavo zaradi neenakega obravnavanja pri razporejanju. Inšpektorat diskriminacije ni ugotovil.

³² Uradni list RS, št. 29/11 – uradno prečiščeno besedilo, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16, 15/17 – odl. US in 73/19 – odl. US

³³ Uradni list RS, št. 103/04 – uradno prečiščeno besedilo in 95/15

³⁴ Uradni list RS, št. 68/07 in 58/08 – ZSPJS-I

- Inšpektorat je obravnaval prijavo neenake obravnave v zvezi s statusom vojaka nad 45. letom starosti. Inšpektorat diskriminacije ni ugotovil.
- Naslednja prijava je bila prav tako anonimna in je vsebovala očitek o neenakomerni obremenitvi pripadnikov ene od enot SV pri opravljanju varnostno nadzorne službe in pri nagrajevanju v zvezi s tem. Analiza je potrdila neenakomerno obremenitev posameznikov, še posebej v času, ko je plačilo za opravljanje dela večje. Inšpektorat je ugotovil, da so bili določeni posamezniki favorizirani. Osebna okoliščina ni bila ugotovljena. Izdano je bilo inšpekcijsko opozorilo o upoštevanju enakomerne obremenitve posameznikov.
- Inšpektorat je obravnaval tudi dve prijavi o neenaki obravnavi pri izplačilu dodatkov po 59. členu Zakona o službi v Slovenski vojski. Prijavi sta še v obravnavi.

9.2.3 Inšpektorat RS za šolstvo in šport

Pobude s področja zatrjevane diskriminacije, ki jih je Inšpektorat za šolstvo in šport prejel v letu 2019, so se nanašale na področja ocenjevanja znanja, vzgojnega ukrepanja, sodelovanja s starši in delo z otroki s posebnimi potrebami. Inšpektorat opaža, da prijave pogosto odražajo lastno doživetje posameznikov o doživljanju posameznih dogodkov in ne ustrezajo nujno elementom diskriminacije po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo.

Inšpektorat za šolstvo in šport pri izvajanju svojih pristojnosti na področju neenake obravnave uporablja 2.a člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Ta člen določa, da se v vrtcih, šolah in drugih zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami zagotovi varno in spodbudno učno okolje, kjer je prepovedano telesno kaznovanje otrok in vsakršna druga oblika nasilja nad in med otroki in neenakopravna obravnava, ki bi temeljila na spolu, spolni usmerjenosti, socialnem in kulturnem poreklu, veroizpovedi, rasni, etnični in narodni pripadnosti ter posebnosti v telesnem in duševnem razvoju.

Prijave, ki jih je inšpektorat prejel, so se nanašale na neposredno diskriminacijo zaradi naslednjih osebnih okoliščin:

- narodnost (prijavitelj je zatrjeval diskriminatorno ravnanje šole do učenca, učiteljice in ravnanje organa do zavezanca);
- druga osebna okoliščina (invalidnost, osebne značilnosti).

Po oblikah diskriminacije je inšpektorat obravnaval naslednje prijave:

- primere nadlegovanja;
- primere opravičevanja zapostavljanja ali preziranja oseb ali skupine oseb zaradi osebnih okoliščin.

Inšpektorat je izvajal inšpekcijske nadzore in izrekal ukrepe na podlagi šolske zakonodaje. Ukrepov na podlagi ZVarD ni izrekal.

9.2.4 Tržni inšpektorat RS

Tržni inšpektorat RS izvaja nadzor v zvezi z dostopom do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti. Nadzor se izvaja samo na podlagi prejetih prijav. V letu 2019 je obravnaval naslednje primere:

- Uporaba jahališča (neenaki pogoji): Prijavitelj je navedel, da se ne omogoča koriščenje uporabe jahališča vsem pod enakimi pogoji. Po opravljenem pregledu ni bilo ugotovljenih kršitev ZVarD, šlo je za neizpolnjevanje pogodbenih obveznosti s strani prijavitelja.
- Zavrnjena prodaja vstopnice za fitnes (pripadnost določeni skupini): Pri pregledu je bilo ugotovljeno, da zaradi suma storitve kaznivega dejanja do razjasnitve zadeve potrošnici vstopnice za fitnes niso želeli prodati. Med osumljenimi je bila tudi potrošnica.
- Zaračunavanje fotografiranja v okolici gradu (poročna obleka): Prijavitelj – fotograf – je navedel, da je bil med fotografiranjem para v poročni obleki, ki se ni poročil na gradu, opozorjen, da na gradu ne sme fotografirati, če je par v poročni obleki, pa se ni tam poročil oziroma da je fotografiranje dovoljeno le proti plačilu. Po preučitvi zadeve je ugotovljeno, da v zadevnem primeru ni šlo za razmerje potrošnik – podjetje po Zakonu o varstvu potrošnikov (ZVPot),³⁵ zato določbe ZVPot (ki določa, da morajo biti storitve vsem potrošnikom na voljo pod enakimi pogoji) ne veljajo. Prijava je bila podana tudi Zagovorniku, ki je prijavitelju tudi podal odgovor, da poročna obleka ni osebna okoliščina v smislu ZVarD.
- Koriščenje kupona v trgovini na že znižane artikle (premoženjsko stanje): Prijava je bila podana zoper prodajalno, ki je zahtevala kupon za uveljavljanje popusta. Ker je potrošnica kupila le že znižane artikle (na katere se je tudi lahko uveljavljal kupon), naj bi prodajalka zahtevala, da je kupon lepo izrezan, potrošnica pa se je počutila manjvredno (da spada med reveže), ker je kupila samo že znižane artikle. Po preučitvi zadeve ni bilo ugotovljenih kršitev ZVarD.
- Odprtje bančnega računa (tuj državljan): Prijava je bila podana, da ni bilo mogoče odpreti bančnega računa, če ni slovenskega državljanstva. Ugotovljeno je bilo, da je šlo za napako, ki je bila odpravljena še pred obravnavo primera. Sicer pa omejitve glede odprtja računov pri bankah določa tudi Banka Slovenije in Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT-1).³⁶
- Nastanitveni gostinski obrat, različne cene (lokalni prebivalci – prebivališče): Inšpektorat je obravnaval prijavo zoper gostinski obrat, ki naj bi domačinom zaračunaval nižje cene gostinskih storitev. Pri nadzoru je bilo ugotovljeno, da nižje cene pijač veljajo za stalne goste pri točilnem pultu (to pa so tako domačini, kot tudi gostje, ki so v obratu nastanjeni, ki običajno večkrat dnevno koristijo storitve). V zadevnem primeru ni bila ugotovljena kršitev po ZVarD.

³⁵ Uradni list RS, št. 98/04 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUE, 126/07, 86/09, 78/11, 38/14, 19/15, 55/17 – ZKotI in 31/18

³⁶ Uradni list RS, št. 68/16 in 81/19

9.2.5 Zdravstveni inšpektorat RS

Zdravstveni inšpektorat je skladno z Zakonom o zdravstveni inšpekciji³⁷ pristojen za opravljanje inšpekcijskega nadzora na določenih področjih varovanja javnega zdravja. V letu 2019 je obravnaval eno prijavo pacienta zaradi diskriminatorne obravnave in izbrisa iz čakalne vrste za prvi zdravstveni pregled. Zdravstveni inšpektorat je prijavo obravnaval skladno z določili Zakona o pacientovih pravicah.³⁸

9.2.6 Analiza podatkov o primerih diskriminacije, ki so jih predložili inšpektorati

Pet inšpektoratov je v letu 2019 ugotavljalo diskriminacijo, kar sta dva več kot v letih 2017 in 2018. Glede na prejete podatke inšpektoratov je največ prijavljene diskriminacije na področju zaposlovanja in dela, sledita področji dostopa do dobrin in storitev ter vzgoje in izobraževanja. Nato sledi še področje obrambe, znotraj tega pa vprašanja zaposlovanja in pogojev dela v Slovenski vojski.

Inšpektorat za delo je v letu 2019 obravnaval eno prijavo manj kot v letu 2018. Inšpektorat RS za šolstvo in šport v letu 2019 ni več odstopal prejetih prijav v reševanje Zagovorniku (v letih 2017 in 2018 je odstopil 14 zadev), temveč jih je reševal v okviru 2.a člena ZOFVI. Na področju izobraževanja je število prijav bistveno upadlo, povečalo pa se je število prijav na področju zaposlovanja in dela v obrambi in na področju dostopa do dobrin in storitev.

Prijav v letu 2019 ni več prejemal Inšpektorat RS za kulturo in medije. Gre za specifičen položaj, saj ZMed ne vsebuje kazenskih določb za kršitev 8. člena, ki se nanaša na sovražni govor, zato lahko v primeru suma protipravnega ravnanja Inšpektorat RS za kulturo in medije v takih primerih zadeve le preusmeri na druge pristojne organe.

Inšpektorati so v obravnavanih primerih ugotovili, da so bile osebe diskriminirane na podlagi naslednjih osebnih okoliščin: nosečnost, materinstvo, starševstvo, starost, invalidnost, zdravstveno stanje, družinsko stanje, državljanstvo in drugo.

³⁷ Uradni list RS, št. 59/06 – uradno prečiščeno besedilo

³⁸ Uradni list RS, št. 15/08 in 55/17

Tabela: Pregled prejetih podatkov inšpekcijskih organov glede obravnavanih primerov diskriminacije – primerjava med leti 2017, 2018 in 2019*

Inšpekcijski organ	Število prejetih prijav 2017	Število ugotovljenih primerov v 2017	Število prejetih prijav 2018	Število ugotovljenih primerov v 2018	Število prejetih prijav 2019	Število ugotovljenih primerov v 2019	Opombe (2019)
1. Tržni inšpektorat	7	4	3	2	6	0	Inšpektorat ugotavlja kršitve Zakona o potrošnikih in ZVarD.
2. Inšpektorat za delo	/	11	/	17	/	16	Inšpektorat ne vodi evidence po prejetih prijavah diskriminacije, ker gre lahko v isti prijavi za več očitkov. Evidenco vodi po obravnavanih in ugotovljenih primerih.
3. Inšpektorat za obrambo	5	0	/	/	5	1	V enem primeru je bila ugotovljena diskriminacija, vendar ni podana osebna okoliščina v smislu ZVarD.
4. Inšpektorat za šolstvo in šport	9	/	16	2	6	/	Inšpektorat vodi evidenco po obravnavanih in ugotovljenih primerih.
5. Zdravstveni inšpektorat	0	0	0	0	1	0	V enem primeru je prijavitelj očital diskriminacijo.
6. Inšpektorat za javni sektor	0	0	6	/	0	0	Vse zadeve so se nanašale na delovnopravno zakonodajo in so bile odstopljene inšpektoratu za delo.

*Ko so se inšpektorati odzvali in sporočili, da prijav niso imeli, je navedena številka 0.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik spremlja splošno stanje v Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami. Zagovornik in pristojne inšpekcije zbirajo anonimizirane podatke o številu obravnavanih primerov diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah diskriminacije in po posameznih področjih.

9.3 Obravnavani primeri diskriminacije v letu 2019 – Varuh človekovih pravic

V skladu z 21. členom ZVarD, ki Zagovorniku nalaga spremljanje in oceno stanja na področju varstva pred diskriminacijo, je Zagovornik za podatke o obravnavanih primerih, povezanih z diskriminacijo v letu 2019, zaprosil tudi Varuha človekovih pravic.

Varuh je v svojem odgovoru navedel, da je v letu 2019 obravnaval 70 zadev z različnih področij, v katerih so prijavitelji zatrjevali diskriminacijo. Večino tovrstnih zadev Varuh obravnava in vodi na področju enakosti pred zakonom in prepovedi diskriminacije, kamor je bilo lani razvrščenih 49 zadev. Med obravnavanimi zadevami prevladujejo tiste, pri katerih glede na zatrjevanega kršitelja pristojnost Varuha ni bila podana ali pa iz različnih drugih razlogov ni bilo pogojev za vsebinsko presojo.

Med utemeljene je Varuh v letu 2019 štel štiri zadeve, kjer je bila kot osebna okoliščina kot razlog za neenako obravnavo zatrjevana invalidnost, štiri zadeve vezane na romsko skupnost oziroma njene pripadnike in dve zadevi diskriminacije na področju državljanstva (tujci). Varuh obravnava tudi številne primere, kjer se zatrjuje diskriminacija v postopkih odločanja o varstvu in vzgoji otrok s preživnino in stiki. Varuh je dodal še, da bo podrobnejši opis izbranih zadev objavljen v letnem poročilu za 2019.

9.4 Obravnavani primeri diskriminacije v letu 2019 – Policija

V skladu z 21. členom ZVarD Zagovornik z namenom spremljanja, beleženja in podajanja ocene stanja na področju varstva pred diskriminacijo v Republiki Sloveniji zbira tudi podatke o primerih kršitev, ki jih obravnava policija. Na področjih, ki sodijo v pristojnost policije, so tri takšna, ki so z vidika Zagovornikovega področja delovanja relevantna za spremljanje:

- 20. člen Zakona o varstvu javnega reda in miru (vzbujanje nestrpnosti),
- 131. člen Kazenskega zakonika (kršitev enakopravnosti),
- 297. člen Kazenskega zakonika (javno spodbujanje sovraštva).

Določba 20. člena ZJRM-1 navaja, da je prepovedano vzbujanje nestrpnosti z namenom vzbujanja narodnostne, rasne, spolne, etnične, verske, politične nestrpnosti ali nestrpnosti glede spolne usmerjenosti. Gre za kvalificirano obliko prekrškov, opredeljenih v 6., 7., 12., 13. in 15. ZJRM-1 (nasilno ali drzno vedenje, nedostojno vedenje, poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe, pisanje po objektih ali uničevanje državnih simbolov). Določba 20. člena ZJRM-1 torej določa diskriminatorni motiv pri izvajanju nekaterih drugih kršitev javnega reda in miru.

Med kaznivimi dejanji, ki jih preiskuje policija, Zagovornik zbira tudi podatke o obravnavanih primerih, ki izpolnjujejo znake kaznivega dejanja po:

- 131. členu KZ-1, tj. kršitev enakopravnosti, ki je povezana s katero koli osebno okoliščino (narodnost, rasa, barva, veroizpoved, etnična pripadnost, spol, jezik, politično ali drugačno prepričanje, spolna usmerjenost, premoženjsko stanje, rojstvo, genetska dediščina, izobrazba, družbeni položaj ali kakšna druga okoliščina).
- 297. členu KZ-1, tj. javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, ki so povezani s katero koli osebno okoliščino (spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali drugo) in bi kot takšna utegnili biti dejanja diskriminacije v skladu z ZVarD.

Na splošno se je izkazalo, da se je tudi pri Policiji tako kot pri inšpektoratih zaradi različnih sistemov beleženja in evidentiranja primerov diskriminacije pokazal problem strukturiranega pregleda podatkov v obliki, kot jo določa ZVarD: po osebnih okoliščinah, področjih in oblikah diskriminacije. Policija namreč obravnavane zadeve vodi drugače – po spolu, starosti in državljanstvu storilcev prekrškov in kaznivih dejanj. **Z vidika natančnega spremljanja obravnavanih primerov diskriminacije na nacionalni ravni v skladu z zahtevami ZVarD se kaže potreba po sistemski uskladitvi načina beleženja obravnavanih primerov diskriminacije.**

9.4.1 Prekrški po Zakonu po varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1) – vzbujanje nestrpnosti

Policija je v letu 2019 izrekla ukrepe v 53 primerih prekrškov po 20. členu ZJRM-1, kar je v sedmih primerih več kot v letu 2018. Največ kršitev 20. člena ZJRM-1 je bilo storjenih v povezavi s 6. členom ZJRM-1 (nasilno ali drzno vedenje), kar v praksi pomeni, da je do največ kršitev prihajalo ob pretepih in prepirih. Zmanjšalo se je število kršitev v povezavi z 12. členom ZJRM-1 (poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe), povečalo pa se je število primerov po 13. (pisanje po objektih) in 15. (uničevanje državnih simbolov) členu ZJRM-1.

Tabela: Pregled ukrepov po 20. členu ZJRM-1 – ugotovljene kršitve

Člen ZJRM-1	Število kršitev			
	2016	2017	2018	2019
6. nasilno ali drzno vedenje	29	32	31	39
7. nedostojno vedenje	11	8	4	7
12. poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe	1	7	10	1
13. pisanje po objektih	1	/	/	3
15. uničevanje državnih simbolov	/	1	1	3
SKUPAJ	42	48	46	53

9.4.2 Kazniva dejanja po 131. členu KZ-1 – Kršitev enakopravnosti

Določba 131. KZ-1 določa, da kdor zaradi razlike v narodnosti, rasi, barvi, veroizpovedi, etnični pripadnosti, spolu, jeziku, političnem ali drugačnem prepričanju, spolni usmerjenosti, premoženjskem stanju, rojstvu, genetski dediščini, izobrazbi, družbenem položaju ali kakšni drugi okoliščini prikrajša koga za katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki so priznane od mednarodne skupnosti ali določene z ustavo ali zakonom, ali mu takšno pravico ali svoboščino omeji ali kdor na podlagi takšnega razlikovanja komu da kakšno posebno pravico ali ugodnost, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zapornom do enega leta (1. odstavek). Enako se kaznuje, kdor preganja posameznika ali organizacijo zaradi zavzemanja za enakopravnost ljudi (2. odstavek). Če stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic, se kaznuje z zapornom do treh let (3. odstavek).

Policija je v letu 2019 obravnavala devet kaznivih dejanj po 131. členu KZ-1. Od tega je na tožilstvo vložila štiri kazenske ovadbe in pet poročil.

Tabela: Kazniva dejanja po 131. členu KZ-1 – kršitev enakopravnosti po letih

Leto	2016	2017	2018	2019
Število osumljencev	5	5	5	9
Število oškodovancev	11	13	10	14

9.4.3 Kazniva dejanja po 297. členu KZ-1 – Spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti

Po določbi 297. člena KZ-1 se kaznuje z zapornom do dveh let, kdor javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali kateri koli drugi osebni okoliščini, in je dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi, ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev (1. odstavek). Enako se kaznuje, kdor na način iz prejšnjega odstavka javno širi ideje o večvrednosti ene rase nad drugo ali daje kakršno koli pomoč pri rasistični dejavnosti, ali zanika, zmanjšuje pomen, odobrava, opravičuje, smeši ali zagovarja genocid, holokavst, hudodelstvo zoper človečnost, vojno hudodelstvo, agresijo ali druga kazniva dejanja zoper človečnost, kot so opredeljena v pravnem redu Republike Slovenije (2. odstavek). Če je dejanje iz prejšnjih odstavkov storjeno z objavo v sredstvih javnega obveščanja ali na spletnih straneh se s kaznijo iz prvega ali drugega odstavka tega člena kaznuje tudi odgovorni urednik oziroma tisti, ki ga je nadomeščal, razen če je šlo za prenos oddaje v živo, ki ga ni mogel preprečiti ali za objavo na spletnih straneh, ki uporabnikom omogočajo objave vsebin v dejanskem času oziroma brez predhodnega nadzora (3. odstavek). Če je dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena storjeno s prisilo, grdim ravnanjem, ogrožanjem varnosti, sramotitvijo etničnih, narodnostnih, narodnih ali verskih simbolov, poškodovanjem tujih stvari, skrunitvijo spomenikov, spominskih znamenj ali grobov, se storilec kaznuje z zapornom do treh let (4. odstavek). Če stori dejanja iz prvega ali drugega odstavka tega člena uradna oseba z zlorabo uradnega položaja ali pravic, se kaznuje z zapornom do petih let (5. odstavek).

Tabela: Pregled obravnavanih kaznivih dejanj po 297. členu KZ-1

Leto	Število obravnavanih primerov			
	2016	2017	2018	2019
Ovadb	18	13	13	16
Poročilo	31	13	19	23
Skupaj	49	26	32	39

9.5 Obravnavani primeri diskriminacije v letu 2019 – Tožilstva

V skladu z 21. členom ZVarD je Zagovornik z namenom spremljanja, beleženja in podajanja ocene stanja na področju varstva pred diskriminacijo v Republiki Sloveniji za podatke zaprosil Vrhovno državno tožilstvo (VDT). Slednje je predložilo podatke o pregonu kaznivih dejanj po 297. členu KZ-1 – javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti ter po 131. členu KZ-1 – kršitev enakopravnosti.

VDT v vpisniku vodi le podatke o izvršenemu kaznivemu dejanju, nikoli pa ne knjiži motiva, ki je vodil storilca k izvršitvi kaznivega dejanja, razen kadar je motiv kvalifikatorna okoliščina in je zakonski znak kaznivega dejanja, recimo koristoljubnost ali maščevanje. Želenih podatkov po okoliščinah, oblikah in področjih diskriminacije tako VDT ni moglo predložiti, predložilo pa je podatke o številu prejetih ovadb, sprejetih rešitvah in izrečenih sodbah za kaznivi dejanji po 297. členu KZ-1 in 131. členu KZ-1. Na podlagi odredbe generalnega državnega tožilca je bila konec leta 2018 na VDT ustanovljena posebna delovna skupina, ki je pristojna za obravnavo problematik kaznivega dejanja po 297. členu KZ-1.

Tabela: Pregon kaznivih dejanj po 297. členu KZ-1 – Javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti

Dogodek	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Prejete ovadbe	21	8	21	63	83	34	13	20	37	13	32	26
Sklepi o zavrženju ovadb	22	5	6	29	37	36	13	30	19	19	15	24
Vloženi obtožni akti ali predlogi za izrek VU/KAZ	1	3	5	5	26	15	1	2	1	2	6	2
Obsodilne sodbe	/	/	4	4	3	9	4	2	/	1	/	/
Sodbe o kaznovalnem nalogu	/	/	1	3	13	/	2	/	1	/	1	2
Oprostilne sodbe	2	/	/	1	/	/	/	/	1	/	1	/
Zavrnilne sodbe	/	/	3	/	/	2	/	/	/	/	/	3

Iz statistike je razvidno najprej naraščanje vloženi kazenskih ovadb od leta 2008 do leta 2012, ko je bilo število prejetih ovadb najvišje, nato sledi upadanje od leta 2013 do 2019. Leta 2013 je Vrhovno državno tožilstvo sprejelo pravno stališče z dne 27. februarja 2013, po katerem »sovražni« govor v nobenem primeru ne more biti kazniv, če v posledici ravnanja ni prišlo do ogrožitve ali motenja javnega reda in miru. V vsakem primeru mora za kaznivost izražanja

obstajati objektivna možnost in tudi verjetnost (pri čemer abstraktna nevarnost ni dovolj), da bi do kršenja javnega reda in miru prišlo. Pravno stališče so državni organi in drugi akterji, ki običajno podajajo kazenske ovadbe (npr. policija) začeli upoštevati kot merodajno usmeritev, zaradi česar se je število podanih kazenskih ovadb občutno zmanjšalo. Posledično se je drastično zmanjšalo tudi število zaključenih kazenskih postopkov kot tudi število obsodilnih sodb in kaznovalnih nalogov.

Leta 2019 je Vrhovno sodišče v zvezi z 297. členom KZ-1 izdalo sodbo št. I Ips 65803/2012, v kateri pa je odločilo drugače, kot se glasi pravno stališče VDT, in sicer da pri kaznivem dejanju javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti ni nujno, da pride do konkretnega ogrožanja javnega reda in miru. Gre za precedenčno sodbo na področju javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, ki bi lahko imela v prihodnjih letih za posledico ponovno naraščanje števila kazenskih ovadb ter povečanje števila zaključenih kazenskih postopkov, obsodilnih sodb in kaznovalnih nalogov na tem področju.

9.6 Obravnavani primeri diskriminacije v letu 2019 – Sodišča

V skladu z 21. členom ZVarD je Zagovornik z namenom spremljanja, beleženja in podajanja ocene stanja na področju varstva pred diskriminacijo v Republiki Sloveniji zbral podatke o sodni praksi na področju nediskriminacije. Najprej je vpogledal v bazo podatkov (iskalnik) Vrhovnega sodišča Republike Slovenije – www.sodnapraksa.si. Na podlagi iskalnika je identificiral 42 sodb s področja diskriminacije, ki so bile izdane leta 2019. Od 42 identificiranih sodb je 16 takšnih, iz katerih je razvidna določena osebna okoliščina, v vseh ostalih sodbah pa so tožniki pavšalno zatrjevali diskriminacijo, ne da bi opredelili osebno okoliščino in izpolnili druge elemente trditvenega bremena.

Poleg vpogleda v iskalnik sodne prakse je Zagovornik z namenom pridobitve čim bolj celovitih podatkov za podatke o sodbah zaprosil tudi vseh 66 sodišč neposredno. Zagovornik je prejel 55 odgovorov sodišč, med katerimi je 11 sodišč navedlo, da so v letu 2019 obravnavala zadeve s področja diskriminacije. Upravno sodišče je navedlo, da so prejeli pet tožb s področja diskriminacije. Višje delovno in socialno sodišče obravnavalo 11 zadev na temo diskriminacije. Delovno in socialno sodišče v Ljubljani je v obravnavo prejelo osem zadev, vendar se je izkazalo, da gre pri vseh za zatrjevanje mobinga in šikaniranja. Sodišče v Trebnjem je obravnavalo en primer na podlagi 297. člena KZ-1. Prav tako je bila po ena zadeva na podlagi 297. člena KZ-1 obravnavana na Okrajnem sodišču v Ljubljani ter na Okrajnem sodišču v Kranju. Na okrožnem sodišču v Novem mestu sta bila v obravnavi dva primera, prav tako na Okrožnem sodišču v Kranju. Na Okrožnem sodišču v Ljubljani so v obravnavi štirje primeri, na Delovnem sodišču v Kopru prav tako štirje primeri in na Vrhovnem sodišču v Ljubljani en primer.

Iz preostalih odgovorov sodišč je razvidno, da primerov diskriminacije niso obravnavali ali pa tovrstnih podatkov ne morejo preprosto pridobiti, ker sodišča zadev v vpisnikih ne vodijo po merilih, kot so zakonski členi, ki zanimajo Zagovornika, oziroma po osebnih okoliščinah, področjih ali oblikah diskriminacije. Pridobitev podatkov o vseh zadevah s področja diskriminacije bi torej morala potekati ročno, kar zaradi omejitev ni možno. Nekatera sodišča so zaradi tega opravila pogovore s sodniki in jih prosila, da identificirajo spise, ki bi lahko sodili v področje diskriminacije. Tudi tista sodišča, ki lahko predložijo podatke o obravnavanih primerih diskriminacije, ne vodijo evidence na način, da bi iz nje lahko preprosto pridobili podatke, katere sodbe s področja diskriminacije so pravnomočne in zoper katere je bila vložena pritožba. Poleg tega se vprašanje diskriminacije lahko pojavi ob drugih vprašanjih, ki so obravnavana pred sodiščem v določeni zadevi. Lahko gre, denimo, za položaj, ko je diskriminacija podlaga za odločanje o odškodninah, tožbah zaradi nezakonite odpovedi pogodbe o zaposlitvi, disciplinskih postopkih, denarnih zahtevkih in podobno. Sodbe na področju diskriminacije pa se tudi večkrat prepletajo z navedbami o trpinčenju.

Tabela: Sodbe sodišč s področja diskriminacije, izdane leta 2019

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebnostna okolščina	Področje	Oblika zatrjevanja diskriminacije	Odškodnina/opomba
Delovno sodišče v Kopru	Pd 7/2019	Ugotovitvena sodba	Nosečnost	Zaposlitev in delo	Neposredna	Prenehanje delovnega razmerja je bilo nezakonito.
Delovno sodišče v Kopru	Pd 28/2019	Tožbeni zahtevki se zavrne.	Stalno prebivališče, kraj zaposlitve.	Zaposlitev in delo	Posredna diskriminacija	Izplačevanje prevoza na delo.
Delovno sodišče v Kopru	Pd 132/2018	Ugotovitvena sodba	Zdravstveno stanje	Zaposlitev in delo	Neposredna	Odškodnina zaradi neizkoriščenega letnega dopusta.
Delovno sodišče v Kopru	Pd 146/2018	Ugotovitvena sodba	Zdravstveno stanje	Zaposlitev in delo	Neposredna	Prenehanje delovnega razmerja je bilo nezakonito.
Okrajno sodišče v Ljubljani	I K 19062/2019	Sklep o zavrženju	Drugo	Ni podatka	Javno spodbujanje ali razpihovanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti.	Obtožni predlog vložen prepozno.
Okrajno sodišče v Trebnjem	II K 28050/2019	Obsodilna sodba	Etnična pripadnost, vera.	Mediji	Zanikanje genocida	Sedem mesecev pogojnega zapora.
Okrožno sodišče v Novem mestu	P 41/2018	Zavrnilna sodba	Invalidnost	Dostop do dobrin in storitev	Neposredna	Zagotovitev primerne stanovanjskega prostora.
Upravno sodišče Republike Slovenije	I U 830/2019-5	Tožba se zavrne.	Invalidnost	Odvzem volilne pravice	Neposredna	Upravna enota je sledila sklepu sodišča, ni odgovorna za odvzem volilne pravice.
Upravno sodišče Republike Slovenije	I U 888/2019-5	Tožba se zavrne.	Invalidnost	Odvzem volilne pravice	Neposredna	Upravna enota je sledila sklepu sodišča, ni odgovorna za odvzem volilne pravice.

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebna okolščina	Področje	Oblika zatrjevan diskriminacije	Odškodnina/ opomba
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 957/2018	Zavrnitev pritožbe.	Starost	Zaposlitev in delo	Neposredna	Pritožnik je pavšalno navajal diskriminacijo zaradi starosti.
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 236/2019	Zavrnitev pritožbe.	Zdravstveno stanje	Zaposlitev in delo	Neposredna	Potrjena sodba, v kateri je tožnica prejela odškodni- no.
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 596/2019	Pritožbi se ugodi.	Starševski dopust	Zaposlitev in delo	Neposredna	Ocena delovne uspešnosti.
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 953/2018	Pritožba se zavrne.	Narodnost	Zaposlitev in delo	Neposredna	Zamuda 30-dnev- nega roka za sodno varstvo.
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 1049/2018	Pritožba se zavrne.	Starost	Zaposlitev in delo	Neposredna	Obvezna upokoji- tev ZUJF.
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 186/2019	Delna ugotovi- tev pritožbi.	Zdravstveno stanje	Zaposlitev in delo	Neposredna	Razveljavitev krivdne odpovedi.
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 550/2019	Pritožbi se ugodi.	Ni podana	Zaposlitev in delo	Neposredna; nadlegovanje.	Prvostopenjsko so- dišče naj ugotavlja diskriminacijo in nadlegovanje.
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 938/2018	Eni pritožbi se delno ugodi, druga se zavrne.	Starševstvo	Zaposlitev in delo	Neposredna	Nezakonitost odpovedi pogodbe o zaposlitvi.
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 909/2018	Pritožbi se ugodi.	Invalidnost	Zaposlitev in delo	Posredna	Nezakonitost odpovedi pogodbe o zaposlitvi.
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 742/2018	Pritožbi se delno ugotovi.	Starševstvo	Zaposlitev in delo	Neposredna	Ocenjevanje javnih uslužbencev.

Sodišče	Št. zadeve	Izid	Osebnostna okolščina	Področje	Oblika zatrjevanja diskriminacije	Odškodnina/ opomba
Višje delovno in socialno sodišče	Pdp 817/2018	Pritožbi se delno ugotovi.	Zdravstveno stanje	Zaposlitev in delo	Neposredna	Osnova za obračun odpravnine.
Višje sodišče v Ljubljani	II Cp 902/2019	Pritožbi se ugodi.	Invalidnost	Trg dobrin in storitev	Neposredna	Zagotovitev pri- merne stanova- vanja.
Višje sodišče v Mariboru	IV Kp 42389/2014	Pritožba se zavrne.	Izobrazba	Javni razpis	Neposredna	Postavitev pogoja izobrazbe za na- men favoriziranja enega od ponudni- kov.
Vrhovno sodišče	VSRS Sodba I Ips 65803/2012	Ugoditev zahtevi za varstvo zakonitosti.	Etnična pripadnost	Mediji	Javno spod- bujanje ali razpihovanje sovražstva, nasilja ali nestrpnosti.	Precedenčna sodba.
Vrhovno sodišče	VIII Ips 98/2018	Reviziji se ugodi.	Narodnost, vera.	Zaposlitev in delo	Neposredna	Nezakonitost odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Tabela vsebuje tako sodbe, ki so jih Zagovorniku predložila sodišča, kot tudi sodbe, ki jih je Zagovornik identificiral na portalu www.sodnapraksa.si. Število identificiranih sodb je bistveno višje v primerjavi z letom 2018 (ko je bilo identificiranih devet sodb), kar lahko kaže na večjo ozaveščenost javnosti, da je v primeru diskriminacije mogoče uveljavljati sodno varstvo, posledično pa tudi večjo aktivnost sodišč na tem področju.

10 PRIPOROČILA ZAGOVORNIKA

10.1 Obrazložitev koncepta priporočil Zagovornika

Temeljna naloga Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) je preprečevanje in odprava diskriminacije. Ena od metod dela je spodbujanje pravnih oseb javnega ali zasebnega prava, predvsem pa izvrševalcev politik in odločevalcev, da ustvarijo sistemske pogoje, da do neenake obravnave ne bi prišlo ali da jo, če se ta že zgodi, hitro odpravijo. V nasprotju s posamičnimi primeri, kjer je primer in učinek delovanja vedno konkreten, gre tu za univerzalen oziroma množičen pristop. **Posledica odprave diskriminatornega člena predpisa ali izvedba posebnega ukrepa ima lahko velik širši družbeni učinek, saj vpliva na večje število posameznikov oziroma družbenih skupin hkrati.** Pri tem ni zanemarljiva tudi simbolna vrednost pozitivnih sprememb, ki jih takšna sistematična odprava ali preprečitev diskriminacije prinaša. Ker gre za spremembe na ravni pravil večjih podsistemov (zakoni, predpisi itn.), so instrument Zagovornika za doseg tega cilja njegova **priporočila**.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) v 2. členu zavezuje državne organe, da »... morajo na vseh področjih oblastnega odločanja, delovanja v pravnem prometu in pri drugem svojem delovanju oziroma ravnanju v razmerju do tretjih oseb zagotavljati varstvo pred diskriminacijo oziroma enako obravnavanje.«

Državni organi, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilci javnih pooblastil so po ZVarD prav tako zavezani, da »... na svojem področju v okviru svojih pristojnosti ustvarjajo pogoje za enako obravnavanje vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino, z osveščanjem in spremljanjem položaja na tem področju ter z ukrepi normativne in politične narave« (14. člen).

Uspešnost zavezancev pri zagotavljanju enake obravnave je različna in odvisna od več dejavnikov. Zagovornik zato (horizontalno) spremlja, nadzoruje in usklajuje protidiskriminacijske politike. Druga alineja 21. člena ZVarD določa, da Zagovornik »... daje državnim organom, lokalnim skupnostim in drugim subjektom **priporočila** glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije«.

Glede na te vsebinske razlike je mogoče opredeliti dve osnovni vrsti priporočil Zagovornika:

- priporočila glede **odprave diskriminacije** (priporočila za odpravo ugotovljenega diskriminatornega ravnanja ali priporočila za veljavne zakone in druge predpise) ter
- priporočila glede **preprečevanja diskriminacije** (priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja in priporočila za predlagane zakone).

Priporočilo Zagovornika se izda kot **posledica oziroma rezultat** ene ali več predhodnih aktivnosti:

- zaključenega postopka ugotavljanja diskriminacije pred Zagovornikom,
- ugotovitev lastnih analiz in raziskav drugih,
- spremljanja splošnega stanja (na področju varstva pred diskriminacijo),
- sodelovanja z deležniki,
- mednarodnega sodelovanja in drugo.

10.2 Priporočila Zagovornika v letu 2019

V letu 2019 je Zagovornik v različnih postopkih obravnave diskriminacije izdal 27 priporočil. Od tega je bilo izdanih 16 priporočil v zvezi z zakonodajo (veljavno ali v povezavi s predlogi predpisov) ter 11 priporočil glede odprave diskriminacije in spodbujanja enakega obravnavanja.

V letu 2019 je Zagovornik izdal:

- **9 priporočil za predlagane zakone** (preprečevanje diskriminacije),
- **7 priporočil za veljavne zakone in druge predpise** (odprava diskriminacije),
- **6 priporočil za odpravo ugotovljenega diskriminatornega ravnanja** (odprava diskriminacije),
- **5 priporočil za spodbujanja enakega obravnavanja** (preprečevanje diskriminacije).

Glede na **pravno subjektiviteto** naslovnika je bilo:

- 22 priporočil namenjenim ministrstvom,³⁹
- 3 priporočila osebam zasebnega prava in
- 2 priporočili drugim osebam javnega prava.

Poleg priporočil Zagovornika, ki se nanašajo na odpravo ugotovljene diskriminacije ali na konkretno osebno okoliščino diskriminacije, je nekaj priporočil tudi takšnih, ki se nanašajo na splošno področje varstva pred diskriminacijo. Od skupno 27 se jih je sedem nanašalo na širše delovno področje varstva pred diskriminacijo oziroma splošno področje delovanja Zagovornika.

Priporočila, ki so se nanašala na **osebne okoliščine**, so se nanašala predvsem na:

- spol (v 5 primerih),
- narodnost/etničnost (v 5 primerih),
- kraj bivanja/rezidentstvo (v 4 primerih),
- starost (v 4 primerih),
- invalidnost (v 2 primerih),
- zdravstveno stanje (v 2 primerih),
- starševstvo,
- spolno usmerjenost in
- državljanstvo.

V nadaljevanju sledijo povzetki v letu 2019 izdanih priporočil, ki pa so v celoti dosegljiva na spletni strani Zagovornika.⁴⁰

³⁹ V devetih primerih so bila ministrstva naslovniki zato, ker so bila predlagatelj predlogov zakonov, ki so bili v javni razpravi.

⁴⁰ Več o priporočilih: <http://www.zagovornik.si/priporocila/>

10.2.1 Priporočila za predlagane zakone

Zagovornik v aktivnostih **preprečevanja diskriminacije** spremlja splošno stanje na področju varstva pred diskriminacijo, hkrati pa spremlja zakonodajne postopke, predvsem predloge predpisov, ki bi lahko povzročali tveganje za diskriminacijo. Če oceni, da bi lahko bil predlog predpisa po sprejemu diskriminatoren in npr. povzročil neenako obravnavo na sistemski ravni, predlagatelju v zakonodajnem postopku priporoči spremembe določb predloga predpisa.

Tabela: Pregled izdanih priporočil Zagovornika za predlagane zakone v letu 2019 (v času javne razprave)

Št. zadeve	Vsebina	Naslovnik	Osebna okoliščina / (področje)	Stanje priporočila na dan 31. 12. 2019
0070-1/2019	Zakon o varstvu osebnih podatkov	MP	(področje diskriminacije)	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0070-2/2019	Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami	MIZŠ	etničnost, narodnost / (področje diskriminacije)	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0070-3/2019	Zakon o urejanju trga dela	MDDSZ	državljanstvo	Neupoštevano
0070-4/2019	Stanovanjski zakon	MOP	(področje diskriminacije)	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0701-1/2019/1	Zakon o medijih	MK	(področje diskriminacije, pozivanje k diskriminaciji)	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0701-4/2019/1	Kazenski zakonik	MP	(področje diskriminacije, pozivanje k diskriminaciji)	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
007-3/2019	Zakon o Svetu za invalide Republike Slovenije	MDDSZ	invalidnost, (področje diskriminacije)	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
007-3/2019	Zakon o enakih možnostih žensk in moških	MDDSZ	spol	Priporočilo je bilo delno upoštevano.
070-87/2019/3	Zakon o prevozi v cestnem prometu	Državni zbor	starost	Priporočilo je bilo upoštevano.

Predlog Zakona o varstvu osebnih podatkov

Zagovornik se je v dveh komentarjih odzval na predlog Zakon o varstvu osebnih podatkov. Osredotočil se je na potrebo zbiranja **podatkov o enakosti (equality data)**, ki so pomembni za sprejemanje in izvajanje posebnih ukrepov za spodbujanje enakega obravnavanja, saj

morajo biti ti utemeljeni na konkretnih analizah. Opozoril je še na potrebo zbiranja **podatkov o zločinih iz sovraštva** ter vprašanje avtomatiziranega odločanja in **avtomatizirane obdelave** osebnih podatkov, ki lahko vodi v kršitve prepovedi diskriminacije.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Predlog Zakona o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami

Zagovornik je predlagatelju priporočil vključitev **načela nediskriminacije** v zakonsko besedilo. Izpostavil je potrebo po zapisu pravice otrok in mladostnikov do obveščenosti, do izjave in do posvetovanja v procesih odločanja (**pravica biti slišan**). Opozoril je tudi na vprašanje pomanjkljive ureditve zbiranja in obdelave **podatkov o enakosti**, v tem primeru po narodnosti ali etničnem poreklu. Postavlja se namreč vprašanje, ali bi dokazano nadpovprečen delež otrok določene narodnosti ali etničnega porekla v **vzgojnih ustanovah s prilagojenim programom** lahko pomenil diskriminacijo.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Predlog Zakona o urejanju trga dela

Zagovornik se je opredelil do predloga, ki je za registrirano brezposelne osebe, ki so tuji državljani, določil novo **zahtevo po znanju slovenskega jezika**. Zagovornik je ocenil (ne da bi sodil o vsebinskih razlogih), da je takšna določba predloga zakona v neskladju z zakonodajo EU, saj neupravičeno razlikuje med registrirano brezposelnimi osebami na podlagi (osebne okoliščine) državljanstva. Obstaja možnost, da bi na ta način prišlo tudi do posredne diskriminacije (na podlagi vere, narodnosti itn.) Kot problematične je zaznal tudi določbe, ki urejajo **spodbude za zaposlovanje**, saj razlikovanja na podlagi osebne okoliščine izobrazbe niso ustrezno utemeljena.

Zakon je bil sprejet brez upoštevanja priporočil Zagovornika.⁴¹

Osnutek Stanovanjskega zakona

Zagovornik ocenjuje, da prihaja na področju dostopa do stanovanj do neenakih možnosti že zaradi splošnega pomanjkanja javnih (predvsem najemnih) stanovanj. Predlagatelju je priporočil, da v predlog vključi splošno določbo, ki bo izrecno **prepovedovala diskriminacijo**. Izpostavil je potrebe po **razumni prilagoditvi** dostopa do stavb **osebam z invalidnostmi**. Opozoril je tudi, da morajo biti prednostne kategorije prosilcev za javna stanovanja, kadar se nanašajo na osebne okoliščine, vedno utemeljene z legitimnim ciljem. Določene pa morajo biti na podlagi podatkov in analiz.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

⁴¹ Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju trga dela – ZUTD-E (Uradni list RS, št. 75/19 z dne 12. 12. 2019)

Predlog Zakona o medijih

Zagovornik se je v javno razpravo vključil predvsem zaradi naslavljanja prepovedi spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti, ki je vsebinsko neposredno povezana s prepovedjo posebne oblike diskriminacije, tj. **pozivanje k diskriminaciji**. Zagovornik je ocenil, da bi predlagana diktica morala jasno zaobjeti vse pred diskriminacijo zaščitene osebnosti okoliščine, kot je to urejeno v ZVarD. Zagovornik je naslovil tudi vprašanje **(ne)dostopnosti medijev** oz. programskih vsebin za **osebe z invalidnostmi** in način ureditve statusa medija posebnega pomena za medije, namenjene manjšinskim **etničnim in narodnim skupnostim**.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Predlog novele Kazenskega zakonika

Zagovornik je delovni skupini na ministrstvu predlagal tri sklope sprememb KZ-1, in sicer določitev **diskriminatornega nagiba kot izrecne oteževalne okoliščine** katerega koli kaznivega dejanja (kodifikacija zločinov iz sovraštva); **prepoved** in sankcioniranje ustanavljanja, vodenja in **sodelovanja v skupinah**, ki zagovarjajo in spodbujajo rasizem ali katero koli drugo obliko nestrpnosti in sovraštva ter **prepoved** nenujnih **zdravstvenih posegov nad interseksualnimi otroki**.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Predlog Zakona o Svetu za invalide Republike Slovenije

Zagovornik je ocenil, da iz predloga zakona ni razvidno, ali so opredelitve področja dela ter izpeljava organizacijskih in postopkovnih rešitev ustrezne z vidika obveznosti po Konvenciji o pravicah invalidov. Vprašljivo je, ali je s predlogom zagotovljena zadostna reprezentativnost, pa tudi **pluralnost pri delovanju nove institucije**. Zagovornik je ocenil, da bi lahko prišlo do **prekrivanja nekaterih pristojnosti** med Zagovornikom, Varuhom človekovih pravic in Svetom za invalide.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Predlog Zakona o enakih možnostih žensk in moških

Zagovornik je ugotovil, da predlog ne navaja podatkov o tem, kakšen (pričakovani) **učinek** bodo predlagane spremembe prinesle in ne vsebuje **ustreznega mehanizma za spremljanje** uresničevanja predlagane ureditve. Dodatno je poudaril, da se predlagana ureditev nanaša zgolj na področje **javnega sektorja, ne pa tudi na zasebni sektor**.

Priporočilo je bilo delno upoštevano.

Predlog Zakona o prevozi v cestnem prometu

Zagovornik se je odzval na predlog zakona, ki je (med drugim) črtal starostno omejitev pri koriščenju pravice do subvencioniranega prevoza. Ker je Zagovornik že pred tem v postopku ocenil, da takšna določba predstavlja neposredno **diskriminacijo študentov zaradi starosti**, je priporočil sprejetje predloga zakona. Podprl je tudi določbe predloga zakona, ki **študentom z gibalnimi oviranostmi** zagotavljajo brezplačen prevoz oziroma brezplačen prilagojen prevoz.

Priporočilo je bilo upoštevano.

10.2.2 Priporočila za veljavne zakone in druge predpise

Zagovornik lahko na podlagi ugotovitev v postopku ugotavljanja diskriminacije pred Zagovornikom, na podlagi spremljanja splošnega stanja na področju varstva pred diskriminacijo oceni, da je določen predpis sporen z vidika diskriminacije, saj npr. povzroča neenako obravnavo na sistemski ravni. Takrat na podlagi te ocene z namenom odprave diskriminacije priporoči spremembo določb predpisa.

Tabela: Pregled izdanih priporočil Zagovornika za veljavne zakone in druge predpise v letu 2019

Št. zadeve	Vsebina	Naslovnik	Osebna okoliščina / (področje)	Stanje priporočila na dan 31. 12. 2019
0700-42/ 2015-MDDSZ	Oprostitve plačila prispevkov samostojnih podjetnikov	MDDSZ	starševstvo, spol	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0701-1/2018	Regulacija uniform v policiji	MNZ	spol	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0700-13/2019	Institucionalno varstvo starejših	MDDSZ	starost, invalidnost, zdravstveno stanje	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0701-8/2017/2	Pridobitev statusa družinskega pomočnika	MDDSZ	(samo)zaposlenost	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0701-34/ 2018/15	Subvencionirani prevozi študentov	MZI	starost	Priporočilo je bilo upoštevano.
0702-11/2019	Sporazum med RS in RH	MF	rezidentstvo	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
070-88/2019	Dajatve za motorna vozila	MZI	kraj bivanja	Neupoštevano

Priporočilo glede oprostitve plačila prispevkov samostojnih podjetnikov

Zagovornik je na podlagi prejete pobude obravnaval domnevno diskriminacijo pri ukrepu **oprostitve plačila prispevkov samostojnih podjetnikov** (na podlagi osebne okoliščine spola in materinstva). Ker je ugotovil, da zakon diskriminatorno ne dopušča možnosti prekinitve koriščenja ugodnosti v primeru odhoda samostojne podjetnice na starševski dopust ter nadaljevanja koriščenja po vrnitvi, je MDDSZ priporočilo, da s spremembo zakona **omogoči mirovanje** te pravice.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede ureditve uniform v Policiji

Zagovornik je prejel vprašanje v zvezi s pravilnikom MNZ, ki določa, da morajo imeti policisti med drugim kratko postrižene lase; policistke pa morajo imeti lase počesane, postrižene, segajoče največ do ramen ali spete itn. Zagovornik je ugotovil, da so **ureditve dolžine las** (kot spolno specifične ali nespecifične) v drugih državah precej različne, slovenska družba pa ne obsega le žensk, ki imajo dolge lase, in moških, ki imajo kratke lase. MNZ-ju je podal priporočilo, da spremeni ureditev tako, da bo **spolno nespecifična**, na primer na način, da naj lasje ne krnijo uniforme ter ne ovirajo funkcionalnosti uniforme oziroma ogrožajo varnosti osebe.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede kakovostnejšega institucionalnega varstva starejših

Zagovornik je na podlagi predloga za obravnavo diskriminacije, iz katerega je izhajalo, da je v domu starejših občanov prišlo do spremembe režima **posedanja stanovalcev na invalidski voziček** na škodo stanovalcev, in po pregledu zakonodaje ugotovil, da podrobnejši standardi za izvajanje posameznih vrst oskrbe na področju institucionalnega varstva starejših in institucionalnega varstva posebnih skupin odraslega prebivalstva **ne obstajajo**. Zagovornik je na MDDSZ naslovil priporočilo, da z namenom preprečevanja in odpravljanja diskriminacije v prihodnje takoj začne z dejavnostmi, usmerjenimi v sprejetje podrobnejših standardov.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede pridobitve statusa družinskega pomočnika

Zagovornik se je na pobudo Varuha človekovih pravic seznanil z različnim statusom zaposlenih po pogodbi o zaposlitvi in samostojnih podjetnikov pri merilih pridobitve **statusa družinskega pomočnika**. Zagovornik je ugotovil, da iz veljavne ureditve ne izhajajo utemeljeni razlogi za razlikovanje med omenjenima kategorijama, ko gre za **pravico do dela s krajšim delovnim časom**. Na podlagi svojih ugotovitev je Zagovornik MDDSZ podal priporočilo glede odprave zakonske diskriminacije.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede subvencioniranega prevoza študentov

Zagovornik je skladno s pobudo o domnevno diskriminatorni ureditvi subvencioniranega prevoza, ki starostno omejuje pravico do subvencioniranega prevoza študentov, ugotovil, da predstavlja neposredno **diskriminacijo študentov zaradi starosti**. MZI je priporočilo, da začne postopek spremembe zakonodaje, ki bo starostno diskriminacijo študentov pri uveljavljanju pravice do subvencioniranega prevoza odpravila.

Priporočilo je bilo upoštevano s sprejetjem Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o prevozih v cestnem prometu (ZPCP-2G).⁴²

⁴² Uradni list RS, št. 67/19 z dne 8. 11. 2019

Priporočilo glede sporazuma o izogibanju dvojnemu obdavčevanju med Slovenijo in Hrvaško

Zagovornik je na podlagi prejete pobude presojal diskriminatornost dvojne obdavčitve dnevnega migranta, ki v Sloveniji ustvarja ves svoj obdavčljivi dohodek, vendar ne more uveljavljati davčnih olajšav, zato meni, da je **v primerjavi z rezidenti Slovenije v neenakem položaju**. Po oceni Zagovornika je bila oseba med drugim v slabšem položaju v primerjavi z rezidenti Slovenije, ki lahko uveljavljajo davčne olajšave (na sicer višji davek kot v državi pobudnika). Zagovornik je na MF naslovil priporočilo, da naj na ustrezen način omogoči uveljavljanje davčnih olajšav pod enakimi pogoji, kot je to omogočeno rezidentom.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede kriterijev za upravičenost do oprostitve plačila letne dajatve za motorna vozila

Zagovornik je obravnaval primer, ki se je nanašal na vprašanje enega od kriterijev za upravičenost do oprostitve plačila letne dajatve za motorna vozila, ki je namenjena olajšani rabi osebnih vozil za prevoze oseb z različnimi invalidnostmi oziroma **statusi invalida**. Kot sporno je ocenil razlogo, po kateri lahko za mladoletno osebo uveljavljajo oprostitev plačila samo starši, pri katerih ima ta oseba **stalno prebivališče**. V neenakem položaju so lahko tujci in osebe v postopkih razveze, zato je Zagovornik predlagal spremembo zakona.

Priporočilo ni bilo upoštevano.

10.2.3 Priporočila za odpravo ugotovljenega diskriminatornega ravnanja

Če Zagovornik v postopku ugotavljanja diskriminacije pred Zagovornikom odloči, da je določeno ravnanje diskriminatorno, lahko s priporočilom zahteva odpravo ugotovljenih nepravilnosti in/ ali sprejetje ustreznih ukrepov za preprečitev nadaljnje diskriminacije.

Tabela: Pregled izdanih priporočil Zagovornika za odpravo ugotovljenega diskriminatornega ravnanja v letu 2019

Št. zadeve	Vsebina	Naslovnik	Osebna okoliščina / (področje)	Stanje priporočila na dan 31. 12. 2019
0700-23/2016	Vključujoče vabilo na prireditev	MIZŠ	spol	Priporočilo je bilo upoštevano.
0700-14/2015	Diskriminacija na področju zaposlovanja	MZZ	(sindikalizem, povračilni ukrepi)	Priporočilo je bilo upoštevano.
0700-6/2019	Sovražni govor na spletnem portalu	Uredništvo Sobotainfo	narodnost/ etničnost, (pozivanje k diskriminaciji)	Priporočilo je bilo upoštevano.

Št. zadeve	Vsebina	Naslovnik	Osebna okoliščina / (področje)	Stanje priporočila na dan 31. 12. 2019
0700-11/2019/23	Sofinanciranje programov aktivnosti organizacij romske skupnosti	Svet romske skupnosti	narodnost/ etničnost, kraj bivanja	Priporočilo še ni bilo upoštevano
0700-7/2019	Oglas za delovno mesto	GEAPRO-DUKT, d. o. o	spol	Priporočilo je bilo upoštevano.
070-84/2019/1	Sovražni govor na spletnem portalu Pomurec.com	Uredništvo portala Pomurec.com	narodnost, etničnost / (pozivanje k diskriminaciji)	Priporočilo je bilo upoštevano.

Priporočilo glede vključujočega vabila na prireditve

Zagovornik je prejel pobudo za obravnavo diskriminacije v zvezi z dogodkom, ki ga je organiziral javni vrtec ob **mednarodnem prazniku žensk** in na katerega so bile vabljeni zgolj mame otrok, kar je po mnenju pobudnika predstavljalo diskriminacijo očetov. Zagovornik ugotavlja, da je za otroke pomembno, da jih lahko na javni prireditvi podprejo njihovi bližnji, **ne glede na spol ali sorodstveno razmerje**, zato je MIZŠ priporočilo, da naj na ta vidik z okrožnico opozori vse vrtce in šole.

Priporočilo je bilo upoštevano.

Priporočilo glede diskriminacije na področju zaposlovanja na MZZ

Pobudnik je Zagovorniku predložil pobudo glede njegove prisilne premestitve iz MZZ na drugo delovno mesto. Zatrjeval je povračilne **ukrepe zaradi sindikalizma** in lastnega položaja, opozarjal pa je tudi na domneven »mobing« oziroma **trpinčenje**. Ker je pobudnik v času obravnave že razpolagal s pritrdilno pravnomočno sodno odločbo in že bil reintegriran v delovno razmerje, je Zagovornik MZZ izdal le priporočilo, da naj se v prihodnje dosledno vzdrži diskriminatornih dejanj na področju zaposlovanja.

Priporočilo je bilo upoštevano.

Priporočilo glede sovražnega govora na spletnem portalu Sobotainfo.com

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo diskriminacije, v katerem je anonimna oseba opozorila na **komentarje pod člankom**, objavljenim na spletnem portalu Sobotainfo.com na način, v katerem je mogoče prepoznati spodbujanje sovraštva, nestrpnosti in nepriznavanja drugih narodnosti (konkretno madžarske) v Republiki Sloveniji. Zagovornik je ugotovil nestrpnost kot množično nadlegovanje in tudi kot govor sovraštva v smislu **posebne oblike pozivanja k diskriminaciji**. Zato je Zagovornik uredništvu portala Sobotainfo.com priporočil, da tovrstne spletne komentarje dosledneje onemogočajo.

Priporočilo je bilo upoštevano.

Priporočilo glede javnih razpisov za sofinanciranje programov aktivnosti organizacij romske skupnosti

Zagovornik je na podlagi dopisa ugotavljal domnevno diskriminatornost pogojev za prijavo na javni razpis za sofinanciranje programov aktivnosti organizacij **romske skupnosti**, ki prijavitelju, registriranemu na območju občine, ki ima romskega predstavnika v občinskem svetu, prinaša dodatne točke. Zagovornik je v razpisnem merilu kot **osebno okoliščino** prepoznal **neavtohtonost romske skupnosti**, in sicer kot **presečno (intersekcijsko) osebno okoliščino**, sestavljeno iz narodnosti (oziroma rase ali etnične pripadnosti ter jezika) in kraja (stalnega) prebivanja, zato je Svetu romske skupnosti RS priporočil, da naj v prihodnjih javnih razpisih izpusti to merilo.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede pogoja v oglasu za delovno mesto

Zagovornik je od tretje osebe prejel predlog za obravnavo diskriminacije na podlagi spola. Ta je opozorila na **oglas za delovno mesto** na spletni strani, kjer naj bi bilo neupravičeno zapisano, da delo ni primerno za ženske. Zagovornik je začel obravnavo diskriminacije po uradni dolžnosti ter prepoznal **neposredno diskriminacijo zaradi spola**. Podjetje je opozoril, da je diskriminacija zaradi spola prepovedana, in priporočil, da sporni pogoj v oglasu za delovno mesto odstrani.

Priporočilo je bilo upoštevano.

Priporočilo glede sovražnega govora na spletnem portalu Pomurec.com

Zagovornik je na spletnem portalu Pomurec.com zasledil komentarja dveh anonimnih uporabnikov portala, v katerih je prepoznal diskriminatorne izjave, ki spodbujajo sovraštvo in nestrpnost do **Romov** na način, ki ga ZVarD prepoznava kot **množično nadlegovanje** ter tudi **pozivanje k diskriminaciji**. Zagovornik je uredništvu portala priporočil, da naj dosledno skrbi za odpravljanje primerov nestrpnosti na portalu, hkrati pa priporočil umik tistih komentarjev, ki so bili diskriminatorni.

Priporočilo je bilo upoštevano.⁴³

⁴³ Zagovornik je v zvezi s tem pristojnemu tožilstvu naznanili sum storitve kaznivega dejanja po 279. členu Kazenskega zakonika

10.2.4 Priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja

Priporočila Zagovornika se lahko nanašajo tudi na preprečevanje diskriminacije v smislu spodbujanja enakega obravnavanja, na širše delovno področje varstva pred diskriminacijo in zagotavljanja enakih možnosti ali na pogoje delovanja Zagovornika. V tem primeru diskriminacija ni ugotovljena, priporočeno ravnanje pa bi pozitivno vplivalo na zagotavljanje varstva pred diskriminacijo.

Tabela: Pregled izdanih priporočil Zagovornika za spodbujanje enakega obravnavanja v letu 2019

Št. zadeve	Vsebina	Naslovnik	Osebna okoliščina / (področje)	Stanje priporočila na dan 31. 12. 2019
511-29/2019/1	Predstavniki v HLG	MDDSZ	(področje diskriminacije)	Priporočilo še ni bilo upoštevano
0700-39/2018	Delovno mesto v SV	MO	starost	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0700-4/2019	Projekti s področja enakih možnosti žensk in moških	MDDSZ	spolna usmerjenost, starost	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0702-5/2019	Projekt Varna soba	MZ	zdravstveno stanje	Priporočilo še ni bilo upoštevano.
0700-45/2018	Tekmovanje za pesem Evrovizije	RTV Slovenija	kraj bivanja	Priporočilo je bilo upoštevano.

Priporočilo glede sodelovanja v Delovni skupini EU na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost in glede vzpostavitve kontaktne točke za koordinacijo protidiskriminacijskih politik vlade

Zagovornik je bil s strani Evropske komisije seznanjen, da je MDDSZ sekretariatu Delovne skupine na visoki ravni EU predlagalo, da se v imenu Slovenije njenega seminarja udeleži Zagovornik. Mesto stalnega predstavnika v delovni skupini je namenjeno vladnim organom, odgovornim za načrtovanje in izvajanje politik. Zato je Zagovornik MDDSZ priporočil, da naj **stalno mesto zasede predstavnik ministrstva oziroma vlade**. Opozoril je tudi na **odsotnost državnega organa za koordinacijo protidiskriminacijskih politik**, kar vodi v neorganiziranost vlade na tem področju. Prav tako je opozoril na **odsotnost kontaktne točke vlade za osebni okoliščini rase in spolne usmerjenosti** v Sloveniji.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede delovnega mesta v Slovenski vojski

Zagovornik je prejel predlog za obravnavo diskriminacije na podlagi **starosti** na področju **zaposlovanja** v Slovenski vojski ter ocenil, da je bila pobudniku storjena krivica, čeprav ne v smislu ugotovljene diskriminacije. Zagovornik je GŠSV priporočil, da razmisli o možnosti, da pobudnika vendarle razporedi na želeno delovno mesto. Z upoštevanjem priporočila bi GŠSV ravnal v duhu **večje vključenosti** vseh oseb v delovno okolje, ne glede na njihove osebne okoliščine.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede projektov s področja enakih možnosti žensk in moških

Predlagatelj je obravnaval javni razpis, ki je bil objavljen za namen sofinanciranja projektov na podlagi ZEMŽM in naj bi bil diskriminatoren, ker je izključeval osebe, ki sestavljajo pare istega spola in starejše. Zagovornik je ugotovil, da je razpis sicer zasledoval cilje in namen zakona, vseeno pa MDDSZ priporočil, da skuša z namenom preprečevanja diskriminacije in odpravljanja stereotipov v prihodnje v svoje razpise vključiti tudi **vidik istospolnih partnerskih zvez in starejših parov (ne glede na spolno usmerjenost)**.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede projekta Varna soba

Zagovornik je prejel obvestilo o stanju projekta Varna soba in pobudi, da bi se v Ljubljani odprla varna soba za injiciranje drog. Uživanje prepovedanih drog je sicer skrajno škodljivo, vendar pa **odvisnost kot trajnejšo bolezen** Zagovornik šteje za posebno zdravstveno stanje in jo razume tudi kot osebno okoliščino. Zagovornik se je seznanil z okoliščinami in priporočil MZ, da čim prej omogoči odprtje **varne sobe**. Zagovornik je prav tako pozval MZ in MDDSZ, da zagotovita sredstva za izvajanje ustrezne pomoči brezdomnim odvisnikom ob odpustu iz bolnišnic.

Priporočilo še ni bilo upoštevano.

Priporočilo glede tekmovanja za pesem Evrovizije

Zagovornik je na podlagi predloga za obravnavo diskriminacije v zvezi z določitvijo pogoja državljanstva za glavne izvajalce skladbe, prijavljene na izbor predstavnika za pesem Evrovizije, izdal ugotovitveno odločbo, v kateri ni ugotovil diskriminacije. Vendar je zaradi izenačevanja možnosti za vse prebivalce Slovenije, ne glede na pravni status državljanstva, Zagovornik izdal priporočilo RTV Slovenija, da za namen prihodnjih tekmovanj nadomesti izključni pogoj državljanstva s pogojem zgolj stalnega ali začasnega prebivališča.

Priporočilo je bilo upoštevano.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

V letu 2019 je Zagovornik izdal 27 priporočil, od katerih jih je bilo 22 naslovljenih na ministrstva, tri na osebe zasebnega prava in dve priporočili na druge osebe javnega prava. Priporočila so se nanašala predvsem na preprečevanje diskriminacije v zvezi z naslednjimi osebnimi okoliščinami: spol, narodnost/etničnost, kraj bivanja, starost, invalidnost in zdravstveno stanje. Priporočila so bila izdana za odpravo ali preprečevanje diskriminacije. Izdana so bila za posamezne primere ali za zakonodajne predpise.

11 POSEBNI IN DRUGI UKREPI ZA ODPRAVO DISKRIMINACIJE IN SPODBUJANJE ENAKEGA OBRAVNAVANJA

11.1 Obrazložitev koncepta posebnih ukrepov

Ustava Republike Slovenije v svojem 14. členu vsakomur zagotavlja »... enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino«. V drugem odstavku istega člena je navedeno, da so vsi »pred zakonom enaki«. S tem je zagotovljena **enakost pred zakonom vsem**.

Ta formalno zagotovljena enakost pred zakonom vselej ne pomeni, da določene skupine ne morejo biti **obravnavane drugače** (od drugih skupin). V nekaterih primerih je namreč **razlikovanje** dopustno oziroma zaželeno, in sicer takrat, ko so osebe v slabšem oziroma **manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine**.

Zagotovljena formalna enakost torej ne pomeni vedno tudi **enakih možnosti** za vse ljudi. Nekatere skupine oseb so zaradi določenih osebnih okoliščin v slabšem položaju kot druge, ne glede na to, da velja, da so pred zakonom vsi enaki, da imajo torej z zakoni zagotovljene enake pravice (enakopravnost). Skupine oseb, ki so v manj ugodnem položaju, zato potrebujejo **dodatne spodbude** (npr. več pravic, več ugodnosti), da bi bile v praksi lahko **dejansko izenačene** z drugimi v smislu, da bi imele enake možnosti sodelovanja in uveljavljanja na različnih področjih družbenega življenja.

Te spodbude so v terminologiji Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) **posebni ukrepi**, ki predstavljajo posebne instrumente za zagotavljanje enakih možnosti tistim, ki so dejansko v manj ugodnem položaju zaradi določene osebne okoliščine.

Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) ima po ZVarD nalogo in pristojnost, da **predlaga sprejetje posebnih ukrepov** za odpravo diskriminacije (sedma alineja 21. člena) vsem deležnikom javnega in zasebnega sektorja, ki so po ZVarD zavezanci za varstvo pred diskriminacijo (2. člen). Po drugi alineji 21. člena ZVarD pa ima Zagovornik nalogo in pristojnost v svojih neodvisnih poročilih poročati ali dajati priporočila zavezancem za varstvo pred diskriminacijo glede preprečevanja in odpravljanja diskriminacije, pa tudi glede sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije.

17. člen ZVarD (»**posebni ukrepi za zagotavljanje enakosti**«) navaja, da so posebni ukrepi začasni, in so namenjeni zagotavljanju uresničevanja »... **pravice do enakega obravnavanja, enake možnosti ali dejansko enakost in udeležbo na področjih družbenega življenja oseb**«. Drugi odstavek tega člena določa, da so ti posebni ukrepi lahko spodbujevalni ali pozitivni. **Spodbujevalni posebni ukrepi** pomenijo posebne ugodnosti ali omogočajo posebne spodbude za skupine v manj ugodnem položaju, medtem ko **pozitivni ukrepi**, ob enakem izpolnjevanju predpisanih meril in pogojev, dajejo prednost osebam z določeno osebno okoliščino in se lahko uporabijo zlasti, kadar pri teh osebah obstaja očitno nesorazmerje v možnostih dostopa do uveljavljanja pravic, dobrin, storitev ali ugodnosti.

18. člen ZVarD državnim organom, samoupravnim lokalnim skupnostim, nosilcem javnih pooblastil, delodajalcem, vzgojno-izobraževalnim institucijam, gospodarskim in drugim subjektom izrecno omogoča oziroma nalaga sprejemanje posebnih ukrepov. V skladu z drugim odstavkom 18. člena ZVarD morajo biti za sprejetje posebnih ukrepov izpolnjeni še naslednji pogoji:

- zasledovati morajo **cilj odprave manj ugodnega položaja** oseb z določeno osebno okoliščino,
- **utemeljeni** morajo biti na **ustreznih analizah** (dokazati manj ugoden položaj) in
- predstavljati morajo **potrebno in ustrezno sredstvo** za odpravo manj ugodnega položaja oseb z določeno osebno okoliščino.

Zagovornik se v svojih priporočilih in postopku pred Zagovornikom nenehno sooča s primeri posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti. Številni izmed njih so vprašljivi, saj niso upravičeni ali utemeljeni in se ne sprejemajo na podlagi relevantnih podatkov oziroma analiz. Po drugi strani pa neenak položaj določenih družbenih skupin terja posebne ukrepe, ki jih država (še) ne izvaja. Posebna težava je pri tem tudi pomanjkanje podatkov o enakosti (equality data), ki so neizbežna podlaga za utemeljevanje neugodnega položaja oseb z določeno osebno okoliščino ter potrebe po sprejetju posebnih ukrepov.

11.2 Zagovornikovi predlogi za sprejetje posebnih ukrepov

Zagovornik je v letu 2019 pripravil dva predloga za sprejetje posebnih ukrepov za odpravo strukturne neenakosti določene družbene skupine, ki je posledica določene osebne okoliščine, in sicer:

- Pobuda Zagovornika načela enakosti za sprejetje posebnih ukrepov z namenom večje uravnoteženosti spolov v nadzornih in poslovodnih organih gospodarskih družb ter
- Priporočila glede sprejetja posebnih ukrepov za izboljšanje zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti.

Predlog Zagovornika načela enakosti za sprejetje posebnih ukrepov z namenom večje uravnoteženosti spolov v nadzornih in poslovodnih organih gospodarskih družb

Zagovornik se je vključil v javno razpravo o Predlogu zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1K), ki ga je pripravilo Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT) na način, da je podal pobudo za sprejetje posebnih ukrepov. Cilj teh posebnih ukrepov **je zagotovitev uravnoteženosti spolov v nadzornih in poslovodnih organih gospodarskih družb.**

Novejši podatki, ki jih je v letu 2019 objavil Eurostat, kažejo, da v Sloveniji le četrtno najvišjih položajev v organih gospodarskega odločanja in upravljanja zasedajo ženske – 28 odstotkov v upravah podjetij in 25 odstotkov na izvršilnih funkcijah. Dejstvo je, da t. i. »stekleni strop« v poslovnem svetu ostaja resničnost tudi v EU, kjer je v velikih podjetjih, ki kotirajo na borzi, le 6,3 odstotka izvršnih direktoric.

Zato je Zagovornik dal pobudo MGRT, da tudi s posegom v zakonsko materijo (ne pa samo v to) omogoči uveljavitev novih, naprednih in vključujočih praks pri imenovanju **članov in članic v nadzorne in poslovodne organe gospodarskih družb.** Z uveljavitvijo zakonskih rešitev, ki zagotavljajo vsaj minimalno uveljavitev načela enakomerne zastopanosti obeh spolov v ključnih organih upravljanja gospodarskih družb, bi po zgledu najnaprednejših držav na svetu (Danska, Islandija, Francija idr.), na tem področju storila pomemben korak v smeri odpravljanja posredne diskriminacije.

Slovenija sicer s takšnimi prizadevanji v evropskem okviru ne bi bila osamljen primer, temveč bi sledila trendom, ki so se začeli bolj konkretno izrisovati s sicer neuspešnim poskusom sprejetja Direktive za spodbujanje enakosti pri odločanju v poslovodskih organih na ravni EU.

Zagovornik je ocenil, da bi bilo smiselno v Sloveniji v primeru uvedbe posebnih ukrepov za zagotovitev (večje) uravnoteženost spolov v nadzornih in poslovodnih organih gospodarskih družb slediti obstoječi zakonodaji, ki za odpravo podzastopanosti manj zastopanega spola opredeljuje vsaj 40 odstotkov.

Zagovornik je predlagal, da bi taka obveza zagotavljanja vsaj 40-odсотotne zastopanosti manj zastopanega spola zavezovala subjekte javnega interesa.⁴⁴

- družbe, s katerimi vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev (javne družbe);
- kreditne institucije, kot jih opredeljuje zakon, ki ureja bančništvo, in
- zavarovalnice, kot jih opredeljuje zakon, ki ureja zavarovalništvo.

Zagovornik je ob tem predlagal, da bi imeli zavezanci za uvedbo tega ukrepa na voljo triletno prehodno obdobje (od uveljavitve zakona) in da bi posebni ukrep veljal omejeno obdobje, in sicer deset let po izteku prehodnega obdobja.

Predlog za sprejetje posebnih ukrepov za izboljšanje zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti

Zagovornik je Ministrstvu za zdravje (MZ) kot nosilcu javno-zdravstvene politike v državi priporočil sprejetje posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti v zvezi z izboljšanjem zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti v Sloveniji.

Zagovornik ugotavlja, da ostajajo Romi ena od bolj diskriminiranih skupin v državi, na kar Slovenijo opozarjajo tudi različni mednarodni nadzorni mehanizmi na področju človekovih pravic. Zagovornik sicer pozdravlja in podpira dosedanja prizadevanja MZ za izboljšanje zdravja ter zmanjšanje neenakosti v zdravju za Rome ter za izvajanje ukrepov na področju zdravja in zdravstvenega varstva. Zagovornik je MZ opozoril na zelo skrb vzbujajoče podatke o zdravju Romov, ki nedvomno kažejo na veliko neenakost pri nekaterih kazalnikih zdravja in dostopnosti do zdravstvenega varstva Romov v Sloveniji v primerjavi s celotnim prebivalstvom.

Iz raziskave »Prikaz izbranih kazalnikov zdravja in zdravstvenega varstva pri Romih v Sloveniji«, ⁴⁵ ki jo je izvedel Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ), izhajajo med drugim naslednje ugotovitve:

- Romi umirajo mlajši – v povprečju 22 let mlajši kot splošno prebivalstvo.
- Umrljivost romskih otrok do petega leta je zelo visoka – kar štirikrat višja je umrljivost romskih dojenčkov do prvega leta starosti v primerjavi z dojenčki, ki se rodijo v celotni populaciji; umrljivost romskih otrok v starosti od prvega do četrtega leta starosti je kar sedemkrat višja v primerjavi z otroki enake starosti v celotni populaciji.
- Romi imajo višjo stopnjo hospitalizacij zaradi bolezni dihal, infekcijskih in parazitarnih bolezni, bolezni obtočil in prebavil – pri nekaterih diagnozah bolezni gre za več kot trikrat večjo možnost hospitalizacije glede na celotno prebivalstvo.
- Romske ženske rojevajo mlajše – povprečna starost porodnic je pri romskih ženskah skoraj za pet let nižja kot pri ženskah celotnega prebivalstva.

⁴⁴ Ti so opredeljeni v 4. odstavku 53. člena Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št.65/09–uradno prečiščeno besedilo 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13–odl. US,82/13,55/15,15/17in22/19–ZPosS).

⁴⁵ Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/publikacije/javnozdravstveni-pristopi-namenjeni-romski-etnicni-skupnosti-v-sloveniji>, str. 55

- Pri romskih ženskah je ugotovljena zelo visoka stopnja bolnišničnih obravnav zaradi stanj, povezanih z nosečnostjo, porodom in poporodnim obdobjem – kar šestnajstkrat višja je stopnja hospitalizacij romskih žensk za omenjena stanja v primerjavi s celotno populacijo žensk.

Zagovornik je na podlagi rezultatov omenjene raziskave MZ priporočil naslednje:

1. Ministrstvo za zdravje naj, če je to potrebno za pripravo spodnjih ukrepov, z neodvisno, poglobljeno in celovito raziskavo ugotovi dejavnike vpliva in vzroke, ki imajo za posledico slabše kazalce zdravja in dostopnosti do javnozdravstvenih storitev za pripadnike romske skupnosti glede na večinsko prebivalstvo v Sloveniji.
2. Ministrstvo za zdravje naj v skladu s 17. členom Zakona o varstvu pred diskriminacijo pripravi in zagotovi izvajanje posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti v zvezi z izboljšanjem zdravja in dostopnosti do javnozdravstvenih storitev za romsko skupnost v Sloveniji.
3. Ministrstvo za zdravje naj k pripravi posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti povabi predstavnike romske skupnosti in izhaja tudi iz njihovih potreb.
4. Ministrstvo za zdravje naj k pripravi posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti po potrebi in smiselno vključi tudi vse druge vladne deležnike, ki so odgovorni za položaj romske skupnosti na katerem koli področju družbenega življenja.
5. Ministrstvo za zdravje naj v pripravo posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti vključi tudi stroko in organizacije civilne družbe, ki se ukvarjajo s položajem in vključevanjem pripadnikov romske skupnosti v družbeno življenje.
6. Ministrstvo za zdravje naj zagotovi spremljanje učinkovitosti posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti, vključno z merjenjem kvantitativnih kazalnikov zdravja in dostopnosti do javnozdravstvenih storitev za pripadnike romske skupnosti.
7. Ministrstvo za zdravje naj določi odgovorno osebo v okviru ministrstva, ki bo koordinirala vse dejavnosti v zvezi z zagotavljanjem enakosti pripadnikov romske skupnosti na področju zdravja in dostopa do javnozdravstvenih storitev, in predloži načrt izvedbe posebnih ukrepov.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

V letu 2019 je Zagovornik pripravil dva predloga za sprejetje posebnih ukrepov za odpravo strukturne neenakosti, in sicer:

- za sprejetje posebnih ukrepov z namenom večje uravnoteženosti spolov v nadzornih in poslovnih organizacijah gospodarskih družb ter
 - za sprejetje posebnih ukrepov za izboljšanje zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti.
-

11.3 Pregled izvajanja posebnih in drugih ukrepov na ministrstvih in vladnih službah

Zagovornik je pri spremljanju stanja na področju varstva pred diskriminacijo v državi, naloge, ki mu jo določa šesta alineja 21. člena ZVarD, novembra in decembra 2019 izvedel poizvedbo med ministrstvi in izbranimi vladnimi službami glede ukrepov za varstvo pred diskriminacijo in spodbujanje enakosti, ki so jih izvajali v letu 2019.

V skladu s 14. členom ZVarD, ki opredeljuje nosilce nalog na področju varstva pred diskriminacijo, so državni organi, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilci javnih pooblastil zavezani k **ustvarjanju pogojev za enako obravnavo vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino, in sicer z osveščanjem in spremljanjem njihovega položaja ter z ukrepi normativne in politične narave**. Pri tem je **posebna obveznost naložena ministrstvom in vladnim službam**, ki so v okviru svojih pristojnosti na svojem delovnem področju dolžni pripraviti predloge zadevnih ukrepov.

Zagovornik od svoje ustanovitve konec leta 2016 razvija način sistematičnega spremljanja aktivnosti ministrstev in vladnih služb na področju izvajanja ukrepov varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakega obravnavanja. V letu 2017 je Zagovornik ministrstva zaprosil za podatke o izvajanju aktivnosti, izhajajočih iz nalog po 14. členu ZVarD, v letu 2018 pa specifično za podatke o sprejetih posebnih ukrepih za zagotavljanje enakosti, kot jih določata 17. in 18. člen ZVarD. Povzetke prejetih odgovorov in svoje ugotovitve o njih je Zagovornik objavil v svojih rednih letnih poročilih za leti 2017 in 2018.⁴⁶

Ker je Zagovornik pri navedenih preteklih poizvedbah ugotovil, da je razumevanje posameznih konceptov varstva pred diskriminacijo na strani državnih organov pomanjkljivo, je v tokratni poizvedbi za namene pridobivanja točnejših podatkov oblikoval poseben vprašalnik. Respondente je zaprosil za poročanje o treh sklopih ukrepov, ki so jih izvajali v letu 2019:

- **Ukrepi normativne in politične (policy) narave**, namenjeni **skupinam oseb z določeno osebno okoliščino** oziroma **širši javnosti**.
- **Posebni ukrepi za zagotavljanje enakosti**.
- **Ukrepi, namenjeni zaposlenim** v okviru posameznega organa.

Prav tako je Zagovornik v vprašalnik vključil podrobno obrazložitev ključnih uporabljenih pojmov, tj. osebnih okoliščin, področij varstva pred diskriminacijo oziroma enakega obravnavanja ter posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti (posebni ukrepi). Prav tako je pri vsakem izmed omenjenih treh sklopov vprašanj Zagovornik respondentom predstavil primere ukrepov, ki se (lahko) uvrščajo v posamezen sklop.

⁴⁶ Predstavitev in analiza odgovorov ministrstev iz leta 2017 se nahaja v Rednem letnem poročilu Zagovornika za leto 2017, str. 50-57 (dostopno na: <http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2018/11/Poro%C4%8Dilo-2017-.pdf>), predstavitev in analiza odgovorov ministrstev iz leta 2018 glede sprejetih posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti pa v Rednem letnem poročilu Zagovornika za leto 2018, str. 120-136 (dostopno na: <http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2019/10/Redno-letno-poro%C4%8Dilo-2018.pdf>).

Odgovore so Zagovorniku predložila vsa naslovljena ministrstva in vladne službe, in sicer v obdobju med koncem decembra 2019 in koncem januarja 2020. Čeprav pomanjkljivosti pri razumevanju njihovih nalog v skladu z ZVarD ter področja varstva pred diskriminacijo v smislu ZVarD še vedno obstajajo, Zagovornik ugotavlja, da je odziv velike večine zaprosenih respondentov v primerjavi s poizvedbama v letih 2017 in 2018 veliko ustrežnejši.

11.3.1 Povzetki odgovorov ministrstev in vladnih služb

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ)

Med **politične in normativne ukrepe**, ki jih je izvajalo MDDSZ spadajo:

- Prepoved diskriminacije in povračilnih ukrepov pri zaposlovanju.
- Zakon o izplačilu neizplačanega dodatka za nego otroka (omogoča upravičencem uveljavitev neizplačanih dodatkov za nego otroka od leta 2003 in uveljavitev povračila sodnih in izvršilnih stroškov).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (vključuje izboljšave: podaljšanje očetovskega dopusta za deset dni za vsakega otroka ob rojstvu dvojčkov ali več hkrati živo rojenih otrok, upravičenost rejnikov do 30 dni starševskega dopusta za otroka, ki še ni zaključil prvega razreda osnovne šole).
- Projekt Očka v akciji (izvajanje pa začnejo v letu 2020, gre za implementacijo Direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev, ki določa dva neprenosljiva meseca za vsakega od staršev).
- Javni razpis za sofinanciranje projektov s področja enakosti žensk in moških za leto 2019.
- Raziskava o spolnem nadlegovanju na delovnem mestu.
- Projekt Moje delo. Moja pokojnina. (Opozarjanje na pokojninsko vrzel med spoloma in izboljšanje znanja in informiranja o temeljnih dejavnikih oziroma vzrokih zanj ter povečanje ozaveščenosti o pomenu integracije načela enakosti spolov v pokojninsko politiko in pokojninsko reformo).
- Periodični načrt za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2018 in 2019.
- Projekt Odklikni spletno nasilje nad ženskami in dekleti.

Ministrstvo je sprejelo en **poseben ukrep za zagotavljanje enakosti**, in sicer Zakon o enakih možnostih žensk in moških, ki je bil dopolnjen z določbo, ki k spoštovanju načela uravnotežene zastopanosti spolov zavezuje tudi samoupravne lokalne skupnosti in samoupravne narodne skupnosti pri imenovanju ali predlaganju predstavnic in predstavnikov v organe upravljanja in nadzora oseb javnega prava.

Izvajali so tudi naslednje **ukrepe za zaposlene**: parkirna mesta za invalide; zaposlovanje invalidov; prepoved diskriminacije in povračilnih ukrepov pri zaposlovanju in na delovnih mestih; drugačna razporeditev začetka in konca premakljivega delovnega časa; delo na domu; Kava modrosti (zaposleni, ki so stari 55 let in več, so vabljeni na srečanja, na katerih lahko predstavijo svoje poglede na delo, predlagajo rešitve, delijo izkušnje z mlajšimi ...); označba stavbe in prostorov ministrstva s tablami z Braillovo pisavo; certifikat Družini prijazno podjetje.

Ministrstvo za finance (MF)

Ministrstvo za finance je v odgovoru navedlo le, da so izvajali vse predpisane ukrepe na področju varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti, (npr. ukrepe na področju varstva staršev, varstva delavcev pred diskriminacijo, spolnim in drugim nadlegovanjem, razporeditve delovnega časa, odreditve nadurnega in nočnega dela).

MF ni poročalo o **političnih in normativnih ukrepih**.

MF ni poročalo o **posebnih ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

MF ni poročalo o **ukrepih za zaposlene**.

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT)

Na MGRT so izvedli več **političnih in normativnih ukrepov**:

- Skupaj z Javno agencijo Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije (SPIRIT) so v okviru ukrepa spodbujanja ženskega podjetništva pripravili brezplačno spletno podjetniško izobraževanje za podjetnice začetnice, sledil mu je Natečaj za najboljši poslovni model in njegova predstavitev, kjer je 29 podjetnic prejelo nagrado v višini 3000 evrov.
- Podprli in organizirali so več promocijskih dogodkov.
- Na področju politike enakih možnosti žensk in moških izpostavljajo Zakon o gospodarskih družbah, ki določa, da družbe, ki so zavezane k reviziji, vključijo kot poseben oddelek v svoje poslovno poročilo izjavo o upravljanju družbe. Izjava vsebuje tudi opis politike raznolikosti, ki se izvaja za zastopnost v organih vodenja in nadzora družbe z vidika spola in drugih vidikov, kot so na primer starost ali izobrazba in poklicne izkušnje, in navedbe ciljev, načina izvajanja ter doseženih rezultatov politike raznolikosti v obdobju poročanja.
- Izvedli so dva javna razpisa na področju socialnega podjetništva; enega v Pomurski regiji, s katerim so socialnim podjetjem dodelili zagonska sredstva za nove podjeme ali za namen prestrukturiranja, in javni razpis »Mentorske sheme za socialna podjetja«, katerega cilj je spodbujanje, mobilizacija, motivacija in proaktivno delovanje zaposlenih v socialnih podjetjih s poudarkom na zaposlenih iz ranljivih skupin.

MGRT ni poročalo o **posebnih ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

MGRT ni poročalo o **ukrepih za zaposlene**.

Ministrstvo za infrastrukturo (Mzi)

Ministrstvo za infrastrukturo je izvajalo naslednje **politične in normative ukrepe**:

- Sofinanciranje ukrepov trajnostne mobilnosti v okviru Evropske kohezijske politike (več javnih razpisov in pozivov predvsem pri gradnji in izboljšavi infrastrukture za pešce, kjer se prednostno naslavlja tudi dostopnost za osebe z oviranostmi).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o prevozih v cestnem prometu omogoča boljšo dostopnost do izobraževanja s prevozom, ki je dostopen študentom, ki so težje ali težko gibalno ovirani; dostopnost do zavodov za osebe s posebnimi potrebami se s prevozom za dijake pri izven linijskem prevozu izboljša; do prevoza za osebe, ki so upokojene ali starejše od 65, z brezplačnim prevozom v notranjem cestnem ali železniškem prometu; za osebe, ki imajo EU kartico ugodnosti za invalide in so upokojene ali starejše od 65 let, z brezplačnim prevozom v notranje cestnem ali železniškem prometu; prevoz, ki je brezplačen za osebe, ki imajo status vojnega veterana v skladu z Zakonom o vojnih veteranih.
- Izvajali so projekt »Omogočanje multimodalne mobilnosti oseb z različnimi oviranostmi«. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o prometni signalizaciji in prometni opremi na cestah posega na področje enake obravnave spolov (na svetlobnih dajalnikih naprav za urejanje prometa pešcev – semaforjih – je dovoljeno uporabiti silhueto z ženskim likom, lahko pa tudi kombinacijo ženskega in moškega lika).

Med **posebnimi ukrepi za zagotavljanje enakosti** navajajo dostop invalidnim osebam v stavbo s pomočjo dvizne ploščadi, ki so jo uredili na Javni agenciji za varnost prometa.

Na področju **ukrepov, ki so namenjeni zaposlenim**, so izvedli predavanje »Enakost žensk in moških: kako daleč smo?«, izobraževanje za preprečevanje mobinga na delovnem mestu in uredili dostop invalidnim osebam v stavbo s pomočjo dvizne ploščadi (na Javni agenciji za varnost prometa).

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ)

MIZŠ je izvedlo naslednje **politične in normative ukrepe**:

- Zagotavljanje dodatne strokovne pomoči pri učenju slovenščine za učence, katerih materni jezik je slovenski in so se pred vključitvijo v osnovno šolo v RS izobraževali v tujini; oblikovanje heterogenih skupin, kjer so imeli dijaki, katerih materni jezik ni slovenščina ali niso končali osnovnošolskega izobraževanja v Sloveniji, možnost učenja slovenščine.
- Izobraževalni program Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov, vključno za mladoletne prosilce za mednarodno zaščito.
- Nastanitev mladoletnikov brez spremstva v dijaških domovih.
- Izzivi medkulturnega sobivanja, kjer je bil cilj izboljšanje strokovne usposobljenosti vodstvenih in strokovnih delavcev za uspešnejše vključevanje otrok priseljencev v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem.

- Ukrep »Le z drugimi smo«, pri katerem je bilo izvedenih več usposabljanj, s katerimi so ozaveščali o pomenu spoštovanja različnosti, medkulturnega sodelovanja in spoštljivega sobivanja.
- Izvedli so tudi programe usposabljanj »Z roko v roki poMOČ, »Skupaj za znanje: izvajanje aktivnosti podpornih mehanizmov pridobivanja znanja za pripadnike romske skupnosti«.
- Na področju posebnih pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti so izvedli več usposabljanj na področju vzgoje in izobraževanja.

MIZŠ ni poročalo o posebnih **ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Za zaposlene so izvajali dva ukrepa, in sicer: zaposlovanje invalidov in omogočanje obvezne prakse dijakom iz vzgojno-izobraževalnih zavodov s posebnimi programi ter prilagoditev delovnega časa družinskemu življenju in delo na domu.

Ministrstvo za javno upravo (MJU)

Na Ministrstvu za javno upravo so izvedli več **političnih in normativnih ukrepov** v okviru javnih razpisov za spodbujanje razvoja NVO in prostovoljstva v letih 2018 in 2019:

- Projekti nevladnih organizacij, ki jih sofinancirajo, naslavljajo osebne okoliščine spolne usmerjenosti, premoženjskega stanja, narodnosti, rase, etničnega porekla, starosti, invalidnosti, zdravstvenega stanja.
- Več projektov se izvaja tudi v okviru Javnega poziva za sofinanciranje projektov nevladnih organizacij, izbranih na razpisih sofinanciranih iz proračuna Evropske unije ali Urada za finančni mehanizem, Evropskega združenja za prosto trgovino – EFTA 2019, in sicer naslavljajo osebne okoliščine spolne usmerjenosti, starosti, premoženjskega stanja, narodnosti, etničnega porekla, zdravstvenega stanja, ter spolnega nadlegovanja kot oblike diskriminacije.
- MJU je izvedlo V. posvet o dvojezičnosti v devetih občinah, kjer prebivata italijanska in madžarska narodna skupnost, s čimer je želelo odpraviti razkorak med s predpisi določenimi obveznostmi občinskih organov in dejanskim izvajanjem dvojezičnosti v praksi.
- Izvajali so tudi aktivnosti na področju dvojezičnega poslovanja.
- Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij določa dostopnost do informacij in elektronskega poslovanja osebam z različnimi oblikami oviranosti in/ ali invalidnosti.
- Sodelujejo v programu Active and Assisted Living Programme (AAL) – »Sustainable Smart Solutions for ageing well«, ki prispeva k spodbujanju digitalnih veščin pri starejših odraslih in jih ne pušča izključene iz družbe.
- Pripravili so strokovno usposabljanje uslužbencev upravnih enot v okviru XI. Dnevi upravnih enot, ki so bili v letu 2019 namenjeni tudi poglobljeni predstavitvi in seznaitvi

z materijo poslovanja, komuniciranja s strankami s posebnimi potrebami, z načini, kako jim pristopiti nasproti in jim pomagati skozi upravni postopek.

MJU ni poročalo o posebnih **ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Vlada RS je na pobudo MJU septembra 2019 sprejela tudi **ukrep za zaposlene** na področju zaposlovanja mladih, in sicer posebne kvote za zaposlitev pripravnikov v vseh organih državne uprave, v sklopu Predloga skupnega kadrovskega načrta organov državne uprave za leti 2020 in 2021.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP)

MKGP ni poročalo o **političnih in normativnih ukrepih**.

MKGP pa je izvajalo dva **posebna ukrepa** na področju izobraževanja, ozaveščanja in krepitev samozavesti na podlagi osebne okoliščine spola, in sicer:

- Eden od izvedenih ukrepov izhaja iz Uredbe o ukrepih kmetijske strukturne politike in razvoja podeželja ter daje podporo društvom na podeželju, ki delujejo predvsem na področju izboljšanja pogojev dela in življenja kmečkih in podeželskih žensk.
- Izvajali so tudi ukrep za izvajanje načrta iz Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, s katerim spodbujajo k boljšemu položaju žensk na družinskih kmetijah.

MKGP ni poročalo o **ukrepih za zaposlene**.

Ministrstvo za kulturo (MK)

MK je izvajalo naslednje **ukrepe politične ali normativne narave**:

- Javni razpis za izbor projektov »Jezikovna integracija ranljivih skupin govorcev v Republiki Sloveniji«.
- Javni razpis za izbor kulturnih projektov za razširjanje programskih vsebin, namenjenih senzorno oviranim v njim prilagojenih tehnikah, ter za razvoj tehnične infrastrukture, namenjene senzorno oviranim.
- Javni razpis za izbor kulturnih projektov na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji.
- Javni razpis za izbor kulturnih projektov programa, namenjenega pripadnikom nemško govoreče etnične skupine v RS.
- Neposredni poziv madžarski in italijanski narodni skupnosti za leto 2019 (vsakoletni poziv za (so)financiranje kulturnih programov madžarske in italijanske narodne skupnosti).

- Javni razpis za izbor operacij za večjo socialno vključenost pripadnikov ranljivih družbenih skupin na področju kulture v okviru Evropskega socialnega sklada v letih 2018–2019 (spodbujanje, mobilizacija, motivacija in proaktivno delovanje posameznikov in ranljivih skupin za njihovo večjo socialno vključenost in zaposljivost ter višjo stopnjo zaposlenosti).
- Javni razpis za izbor kulturnih projektov različnih manjšinskih etničnih skupnosti in priseljencev v RS (izvaja ga Javni sklad RS za kulturne dejavnosti).

MK ni poročalo o **posebnih ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Sprejeli, ali izvajali pa so naslednje **ukrepe, namenjene zaposlenim**: delavnica oz. predavanje za zaposlene na temo mobinga, trpinčenja oz. šikaniranja na delovnem mestu; imenovanje treh svetovalcev za svetovanje in informiranje o ukrepih, ki so na voljo za varstvo pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem; usposabljanje svetovalcev za svetovanje in informiranje o ukrepih, ki so na voljo za varstvo pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem; sprejetje internega pravilnika o ukrepih za preprečitev mobinga oziroma trpinčenja, spolnega in drugega nadlegovanja na delovnem mestu; zaposlovanje invalidnih oseb; dostopnost prostorov in možnost dela na domu oz. na dislocirani enoti v posebnih primerih.

Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) in Policija

MNZ je v odgovoru zapisalo, da so njihova delovna področja neposredno povezana s pravicami ljudi, zato so pri izvajanju pristojnosti še posebej pozorni na dosledno uresničevanje 14. člena Ustave Republike Slovenije.

Na Policiji so sprejeli naslednje **ukrepe normativne in politične (policy) narave**:

- projekt Medvrstniško nasilje, katerega pričakovani rezultati so analiza pojavnosti medvrstniškega in drugega nasilja. Pregled dobrih praks, izvedba usposabljanj izvajalcev in priprava priporočil za izvedbo kampanje;
- priključitev k projektu Demenci prijazna točka;
- sodelovanje pri evropskem projektu »Men in Care. Workplace support for caring masculinities« za lažje usklajevanje poklicnih in zasebnih obveznosti žensk in moških;
- prijava na EU projekt TRUST CO(0)P (partnersko sodelovanje za postopno vzpostavitev sistema podpore LGBTI+ žrtvam kaznivih dejanj);
- izvedba dvodnevne posveta »Otrok v primežu preteklosti in prihodnosti«, na temo varnost otrok migrantov brez spremstva, porok mladoletnih romskih deklic in otrok staršev, ki prestajajo zaporno kazen);
- izvedba posveta »E-zlorabe otrok«;
- izvedba dvotedenskega seminarja v okviru CEPOL »Management of diversity«.

MNZ in Policija nista poročala o **posebnih ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Na področju **ukrepov, namenjenih zaposlenim**, so na Policiji izvedli več izobraževanj in oza-veščanj zaposlenih na področju diskriminacije, in sicer: Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturnih skupnostih; Varovanje dostojanstva na delovnem mestu; Prepoznavanje diskriminacije in ukrepajmo; Katerega spola je policija? Zaposleni so se udeležili več usposabljanj zunanjih izvajalcev. Določili so koordinatorici za enake možnosti žensk in moških in ustanovili Posvetovalno telo za integracijo načela enakosti spolov. Vzpostavili so varno točko za demenco, v ta namen pa so se zaposleni udeležili dveh usposabljanj.

Ministrstvo za obrambo (MORS)

Na Ministrstvu za obrambo so navedli dva **politična oziroma normativna ukrepa, in sicer**:

- pripravljajo navodilo o ukrepih za varovanje dostojanstva zaposlenih;
- dopolnili pa so tudi Standardni operativni postopek Generalštaba Slovenske vojske, in sicer Postopke in ukrepe za varovanje dostojanstva v Slovenski vojski.

MORS ni poročalo o **posebnih ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Med **ukrepi, namenjenimi zaposlenim**, so navedli imenovanje koordinatorskega centra za pomoč in informiranje o ukrepih za varstvo pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem; usposabljanje delavcev za svetovalce za pomoč in informiranje o ukrepih za varstvo pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem; vzpostavitev demenci prijazne točke; prilagoditev delovnih mest starejšim; udeležba na usposabljanjih in konferencah (Ženske in moški na delovnih mestih, Varovanje dostojanstva zaposlenih, Varnost in zdravje na delovnem mestu, Odklikni spletno nasilje nad ženskami in dekleti, Svetovanje in pomoč žrtvam nasilja na delovnem mestu).

Ministrstvo za okolje in prostor (MOP)

Med sprejete **politične in normativne ukrepe** Ministrstvo za okolje in prostor uvršča:

- Spremembo Stanovanjskega zakona (po novem je mogoče izvesti vsa gradbena dela in izboljšave za odpravo arhitektonski ovir, tudi kadar je zanje potrebno dobiti gradbeno dovoljenje, če se s tem strinja več kot 75 odstotkov etažnih lastnikov, kar bo omogočilo lažjo naknadno vgraditev dvigal in bo življenje olajšalo gibalno oviranim in starejšim).
- Pripravo novega stanovanjskega zakona (upoštevanje medgeneracijskega sodelovanja tako, da bi mladi prišli hitreje do stanovanj, starejši pa bi bili čim dlje vključeni v običajen način življenja).
- Odlok o načrtu kakovosti zraka ter odlok o določitvi otroških igrišč v vrtcih v Mestni občini Celje za degradirano okolje in o programu ukrepov za izboljšanje kakovosti tal na teh območjih.

MOP ni poročalo o **posebnih ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Med **ukrepe, namenjene zaposlenim**, so uvrstili priznanje javnim uslužbencem za življenjsko delo; dodatne zahteve za posebne skupine zaposlenih – delo študentov, dijakov in starejših delavcev (dolžnost delodajalca je, da te delavce razporedi na manj zahtevna delovna mesta); bistvene zahteve za noseče in doječe delavke pri delu izhajajoče iz izjave o varnosti z oceno tveganja (omogočanje lažjega usklajevanja družinskih in poklicnih obveznosti, v času nosečnosti in še eno leto po porodu delavka ne sme opravljati del, če ta s povečano nevarnostjo vplivajo na njeno zdravje in zdravje otroka); sprememba pravilnika o dodelitvi in uporabi službenih parkirnih mest (zaposleni s statusom invalida je neposredno upravičen do parkirnega mesta, zaposleni, ki imajo otroke stare do desetega leta ali otroke s posebnimi potrebami, pa so upravičeni do dodatnih točk pri posebnem merilu za dodeljevanje).

Ministrstvo za pravosodje (MP)

Lani je bila večina **političnih in normativnih ukrepov** Ministrstva za pravosodje namenjena osveščanju gradnikov pravosodnega sistema glede položaja ranljivih skupin oziroma uveljavitvi ukrepov, pri katerih gre zlasti za trajne rešitve v korist ranljivih oseb:

- V sklopu osveščanja in izobraževanja je bila sprejeta novela Zakona o kazenskem postopku in oblikovana posebna implementacijska skupina, ki je izdelala brošuro s pravicami žrtev kaznivih dejanj in obrazec individualne ocene žrtve.
- Konec leta so izdali zbornik ob 40-letnici Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk »O posebnem položaju žensk v zaporih: prispevki in izbrani mednarodni akti«.
- Center za izobraževanje v pravosodju je na večje dogodke uvrstil predavanje o posebnostih romske skupnosti.
- Povezali so se tudi z Zvezo društev slepih in slabovidnih Slovenije in Centrom IRIS ter na vse večje izobraževalne dogodke uvedli predstavitve posebnosti slepih in slabovidnih.
- Na podlagi zakona je bil ustanovljen Strokovni svet za sodno izvedenstvo, sodno cenilstvo in sodno tolmačenje. Strokovni svet je lani obravnaval tudi vprašanje systemske umestitve in položaja gluhega sodnega tolmača. Za spremljanje obravnav naglušnim osebam so nakupili IR prevajalne enote. Obravnave, v katerih so udeleženi invalidi ali osebe s posebnimi potrebami razpišejo v sodnih dvoranh, kjer je urejen dostop za invalide ali na voljo ustrezna oprema.
- Izpostavili so prilagoditve objektov, kjer izvajajo neposredne ukrepe za ureditev dostopnosti, kot so izdelava projektne dokumentacije in izvedba del z nadzori, ki omogočajo ureditev vertikalnih dostopov, primernih za invalide, v objekte (izgradnja dvigal, notranje preureditve stavb, dostopnost do sanitarij, sodnih dvoran ...) in posredne ukrepe, kot so primerno urejeni tlaki in večje preureditve sodnih stavb.

MP ni poročalo o **posebnih ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Pri **ukrepih, namenjenih zaposlenim**, poudarjajo, da omogočajo enake možnosti za zaposlovanje obema spoloma, pri tem pa upoštevajo specifiko delovnega področja v posameznem za-

vodu za prestajanje kazni zapora – določene delovne naloge in pooblastila pravosodne policije so namreč omejena na osebo istega spola glede na spol zaprte osebe.

Ministrstvo za zdravje (MZ)

Ministrstvo za zdravje je v letu 2019 izvajalo naslednje **normativne in politične ukrepe**:

- vzpostavljanje desetih Centrov za duševno zdravje otrok in mladostnikov in desetih Centrov za duševno zdravje odraslih (v zdravstvenih domovih se vzpostavlja mreža timov za obravnavo duševnih motenj v skupnosti, vključno z mobilnim timom za obravnavo odraslih na domu); javni razpis za sofinanciranje programov neposredne pomoči, svetovanja in oskrbe žrtev trgovine z ljudmi, ki jih izvajajo humanitarne organizacije v letu 2019; javni razpis za sofinanciranje programov neposredne pomoči, svetovanja in oskrbe ranljivih, ogroženih oseb ter bolnikov z redkimi boleznimi, ki jih izvajajo humanitarne organizacije v letu 2019.

Kot **posebni ukrep** so navedli Javni razpis za analizo programov skupinske obnovitvene rehabilitacije invalidov za leto 2018 s projekcijo za leto 2019.

MZ ni poročalo o **ukrepih za zaposlene**.

Ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ)

Ministrstvo za zunanje zadeve poroča, da so izvedli en **politični in normativni ukrep**, in sicer:

- Ustanovitev in začetek aktivnega dela projektne skupine za enake možnosti in družinsko politiko v diplomaciji (izvedba raziskave o enakih možnostih v diplomaciji in pridobitev certifikata družini prijazne organizacije).

MZZ ni poročalo o posebnih **ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

MZZ je za **zaposlene izvajalo naslednje ukrepe**: upoštevanje smernic za delo od doma, transparentnost zaposlovanja in aktivna politika nadomestnega zaposlovanja v primeru uslužbenk in uslužbencev, ki so na materinskem in starševskem dopustu, ter predavanje Ozaveščanje o mobingu na delovnem mestu.

Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (SVRK)

SVRK ni poročala o **normativnih in političnih ukrepih**.

SVRK ni poročala o posebnih **ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Na področju **ukrepov za zaposlene** so na podlagi akcijskega načrta z ukrepi za izboljšanje kakovosti v delovanju SVRK zagotovili parkirna mesta za zaposlene s specifičnimi potrebami (invalidi, nosečnice ...) ter prilagodili prostore in sanitarije za gibalno ovirane osebe. V odgovoru so priložili Sklep o potrditvi akcijskega načrta.

Urad Vlade RS za narodnosti (UN)

Urad vlade za narodnosti je med **politične in normativne ukrepe** navedel:

- izvajanje projekta »Krepite nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji z vzpostavitvijo Nacionalne platforme za Rome (SIFOROMA)« in
- koordiniranje priprave Nacionalnega programa ukrepov za Rome, katerih nosilci so pristojna ministrstva in drugi državni organi.

UN ni poročal o posebnih **ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Na področju **ukrepov, namenjenim zaposlenim**, so izvajali pomoč in informiranje o ukrepih, ki so na voljo v zvezi z varstvom pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem. Od leta 2013 imajo imenovano svetovalko za opravljanje nalog nudenja pomoči in informiranja o ukrepih, ki so na voljo v zvezi z varstvom pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem.

Urad Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov (UOIM)

Na področju **političnih in normativnih ukrepov** je UOIM:

- za spodbujanje strpnosti in informiranja javnosti o begunski problematiki organiziral Dan begunca, ki opozarja na nediskriminatornost do beguncev in ozavešča javnost o njihovem statusu. Društvo Up v Azilnem domu in njegovih izpostavah izvaja delavnice, ki pripomorejo k nediskriminatornemu odnosu med različnimi kulturami, verami, narodnostmi in sprejemanju različnosti ter razblinjanju stigem in predsodkov.

UOIM ni poročal o posebnih **ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Na področju **ukrepov za zaposlene** je UOIM izvedel izobraževanje zaposlenih o pomenu nediskriminacije prosilcev za mednarodno zaščito in oseb z mednarodno zaščito z namenom razblinjanja predsodkov in stigem med zaposlenimi o različnih osebnih okoliščinah prosilcev za mednarodno zaščito in osebah s priznano mednarodno zaščito (spol, narodnost, rasa, etnično poreklo, jezik, vera ...).

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu (USZS)

USZS ni poročal o **normativnih in političnih ukrepih**.

USZS ni poročal o **posebnih ukrepih za zagotavljanje enakosti**.

Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu je izvajal **ukrepe za zaposlene**, kot so določitev odgovorne osebe, izobraževanje in informiranje o varstvu pred diskriminacijo. Odgovorna oseba se je udeležila izobraževanja na temo varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti, o čemer je poročala zaposlenim in jim razdelila zloženke.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Uporaba instituta posebnih ukrepov za odpravo diskriminacije in spodbujanje enakega obravnavanja je v Sloveniji do sedaj izrazito nerazvita in neizkoriščena. Ministrstva in vladne službe imajo v zvezi s posebnimi ukrepi še veliko prostora za izboljšave in napredek.

11.3.2 Analiza odgovorov ministrstev in vladnih služb glede političnih in normativnih ukrepov

Ključno dejavnost ministrstev in vladnih služb v skladu s 14. členom ZVarD predstavlja načrtovanje in izvajanje ukrepov politične in normativne narave na področju varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti, vključno z osveščanjem in spremljanjem položaja oseb z določeno osebno okoliščino na relevantnih področjih družbenega življenja. Zagovornik je v svoji poizvedbi o teh ukrepih respondente povprašal v drugem delu v uvodu omenjenega vprašalnika. V njem je respondentom za lažje razumevanje in večjo preglednost njihovega poročanja razložil tudi, kaj razume pod pojmom normativni in politični ukrepi.

Med normativne ukrepe, primeroma, sodijo zakoni, podzakonski akti in drugi pravni predpisi ter resolucije in deklaracije.

Med politične (policy) ukrepe, primeroma, pa sodijo:

- izvršna dejanja in relevantni projekti, ki jih respondent izvaja sam ali v sodelovanju z zunanjimi deležniki;
- zadevni javni razpisi in pozivi, ki jih respondent izdaja;
- strategije in akcijski načrti, namenjeni urejanju položaja oseb z določeno osebno okoliščino;
- ozaveševalne dejavnosti, namenjene širši in posebnim javnostim;
- raziskave in študije, povezane z varstvom pred diskriminacijo.

Zagovornik je po vsebinskem pregledu prispevkov respondentov njihove odgovore želel analizirati na način, ki bi omogočal oceno celovitosti pokrivanja osebnih okoliščin in področij z ukrepi ministrstev in vladnih služb. Iz Tabele »Ukrepi normativne in politične narave glede na naslovljene osebne okoliščine in področja družbenega življenja v letu 2019 – odgovori ministrstev in vladnih služb« so tako razvidne:

- a) **osebne okoliščine**, ki so bile naslovljene v največ poročanih ukrepih;
- b) **področja**, na katerih je bilo s poročanimi ukrepi naslovljenih največ osebnih okoliščin;
- c) najpogostejša **presečišča** osebnih okoliščin in področij, ki jih poročani ukrepi naslavljajo.

Tabela tako ne prikazuje števila posameznih ukrepov, temveč naslovljene osebne okoliščine na posameznih področjih. Posamezni analizirani ukrep je lahko hkrati naslovil več osebnih okoliščin in več področij in je bil na ta način tudi beležen. Prikazana matrica omogoča vpogled

v pokritost vsake izmed kategorij glede na vsebino ukrepov, o katerih so respondenti poročali. Hkrati so iz matrice razvidni ministrstva in/ali vladne službe, ki so izvajali ukrepe na posameznem presečišču osebnih okoliščin in področij varstva pred diskriminacijo.

Zagovornik ugotavlja, da vsebina poročenih ukrepov včasih ni sovpadala z osebnimi okoliščinami ali področji, kot so jih razumeli oziroma identificirali respondenti; v teh primerih je Zagovornik iz razpoložljivih predloženih informacij sam identificiral ustrezna področja in osebne okoliščine, ki so jih poročani ukrepi naslavljali. Ker nekateri poročani ukrepi niso spadali na nobeno področje varstva pred diskriminacijo, opredeljeno v 2. členu ZVarD, je Zagovornik med analizirana področja dodal tri dodatne kategorije – »ozaveščanje splošne in posebnih javnosti«, »pravosodni in policijski postopki« ter »drugo«. V slednjo kategorijo sodijo zlasti ukrepi, ki predstavljajo odobrene projekte v okviru razpisov MJU za podporo razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva in se nanašajo na projekte, katerih vsebine izrecno ne sodijo na nobeno izmed področij iz 2. člena ZVarD.

Tabela: Ukrepi normativne in politične narave glede na naslovljene osebne okoliščine in področja družbenega življenja v letu 2019 – odgovori ministrstev in vladnih služb

področje življenja / osebne okoliščine	zaposlovanje in delo	socialna zaščita in socialno varstvo	zdravstveno varstvo	vzgoja in izobraževanje	dostop do dobrin in storitev	osveščanje splošne in posebnih javnosti	pravosodni in policijski postopki	drugo	SKUPAJ
spol	6 MDDSZ, MGRT, MJU	4 MDDSZ, Policija	1 MZ	2 MJU	1 MK	7 MDDSZ, MzI, MJU, MP	3 MJU, Policija	2 MDDSZ, MJU	26
narodnost / rasa / etnično poreklo / jezik	4 MGRT, MJU, MK, UOIM	1 Policija	1 MZ	10 MIZŠ, MJU	4 MK	5 MJU, UOIM	2 MJU, Policija	8 MJU, UN	35
invalidnost	4 MGRT, MJU	1 MDDSZ	1 MZ	3 MzI, MIZŠ, MK	5 MzI, MJU, MK, MOP	1 MJU	3 MP	7 MzI, MJU, MOP, MP	25
starost	4 MGRT, MJU	3 MJU, Policija	2 MJU, MZ	1 MJU	5 MzI, MK, MOP	1 MJU	1 Policija	12 MJU, MNZ, MOP	29

področje življenja / osebne okoliščine	zaposlovanje in delo	socialna zaščita in socialno varstvo	zdravstveno varstvo	vzgoja in izobraževanje	dostop do dobrin in storitev	osveščanje splošne in posebnih javnosti	pravosodni in policijski postopki	drugo	SKUPAJ
spolna usmerjenost, identiteta in izraz	1 MJU	6 MZ	7 MZ	/	/	3 MJU, MZ	1 Policija	2 MJU	20
družbeni položaj in premoženjsko stanje	1 MJU	9 Policija, MZ	9 MZ	1 MJU	/	2 MJU, MZ	/	5 MJU	27
izobrazba	1 MJU	/	/	/	/	/	/	1 MJU	4
vera ali prepričanje	/	/	/	1 MIZŠ	/	/	/	/	2
zdravstveno stanje	3 MGRT, MJU	8 MJU, MZ	9 MJU, MZ	1 MIZŠ	/	2 MZ	/	7 MJU, MNZ	30
starševstvo in nosečnost	3 MDDSZ, MGRT, MZZ	2 MDDSZ, Policija	/	/	/	/	/	2 MJU, MOP	7
splošno – vse osebne okoliščine	/	/	/	1 MIZŠ	/	/	8 MJU, MP	2 MO	11
SKUPAJ	29	34	30	20	15	21	19	48	215

Glede na posamezne osebne okoliščine oziroma smiselne skupine osebnih okoliščin iz prejetih odgovorov izhaja, da so respondenti najpogosteje poročali o ukrepih, ki naslavljaajo osebne okoliščine **rase/narodnosti/etničnega porekla/jezika** (35 ukrepov), zdravstvenega stanja (30 ukrepov) ter starosti (29 ukrepov).

Najpogosteje naslovljena osebna okoliščina je hkrati tudi na **drugem najbolj pogostem presečišču**, in sicer na področju vzgoje in izobraževanja (10 ukrepov na presečišču). Ukrepe na tem presečišču sta izvajala MIZŠ (8) in MJU (2), pri čemer gre poudariti, da se večina zadevnih ukrepov MIZŠ nanaša na izobraževanja slovenščine za osebe, ki jim slednja ni materni jezik, pri ukrepih MJU pa gre za odobrene projekte v okviru javnega razpisa za podporo razvoja nevladnih organizacij in prostovoljstva.

Druga najpogostejše naslovljena osebna okoliščina, tj. **zdravstveno stanje** (30 ukrepov) je hkrati tudi na **tretjem najbolj pogostem presečišču**, in sicer na področju zdravstvenega varstva (9 ukrepov na presečišču). Ukrepe na tem presečišču sta izvajala MZ (8) in MJU (1). Medtem ko gre pri slednjem ponovno za odobren projekt. V zgoraj omenjenem razpisu pa gre glede na ukrepe MZ v večini primerov za ukrepe, namenjene preprečevanju in odkrivanju okužb z virusom HIV ter zdravljenju oseb, ki živijo s HIV. MZ je sicer pri teh ukrepih hkrati navajalo tudi naslavljanje osebnih okoliščin spolne usmerjenosti (nadpovprečno izpostavljena družbeno skupina) ter družbenega položaja (neutemeljena stigmatizacija, ki jo prinaša bolezen kot takšna). Smiselno ter glede na njuno vsebino se dva tovrstna ukrepa MZ uvrščata tudi na področje ozaveščanja splošne in posebnih javnosti. Ker je MZ omenjene ukrepe povezovalo s sklopoma osebnih okoliščin »spolna usmerjenost, identiteta in izraz« ter »družbeni položaj in premoženjsko stanje« ter drugimi področji varstva pred diskriminacijo, z devetimi ukrepi izstopata tudi presečišči omenjenih dveh sklopov osebnih okoliščin ter področji socialne zaščite in socialnega varstva ter zdravstvenega varstva.

Tretja najpogostejše naslovljena osebna okoliščina je **starost** (29 ukrepov) in je hkrati na **najbolj pogostem presečišču**, ki pa ga predstavlja področje »**drugo**«. O največ ukrepih s tega presečišča je poročalo MJU (10), vsak o enem pa MO in MNZ. Pri slednjih dveh gre za vzpostavitev Demenci prijazne točke. Pri ukrepih MJU gre za odobrene projekte nevladnih organizacij, ki naslavljajo vprašanja vzpostavljanja posebnih storitev za starejše ter programov opolnomočenja mladih (tudi iz manjšinskih skupnosti, npr. mladih Romov ter oseb z mednarodno zaščito).

Respondenti so **najbolj redko** poročali o ukrepih, ki izrecno naslavljajo osebne okoliščine **vere ali prepričanja** (2 ukrepa) ter **izobrazbe** (4 ukrepi). Glede na **področja** varstva pred diskriminacijo so respondenti **najmanj** poročali o ukrepih s področja **dostopa do dobrin in storitev** (skupno zgolj 15 ukrepov).

Zagovornik v tem sklopu izpostavlja še naslednje dodatne ugotovitve in pojasnila:

Nekateri respondenti (npr. MNZ) so poročali, da pri svojem delu dosledno spoštujejo ustavno-pravno prepoved diskriminacije iz prvega odstavka 14. člena Ustave Republike Slovenije ter da niso zaznali potrebe po sprejemanju dodatnih ukrepov. Več respondentov je kot ukrep navajalo obstoječo zakonsko ureditev na področju varstva pred diskriminacijo (ZVarD in področni zakoni). **Zagovornik izpostavlja, da spoštovanje veljavnih predpisov na zadevnem področju ne predstavlja ukrepa v smislu 14. člena ZVarD.**

Glede na tovrstne odgovore Zagovornik ocenjuje, da ti predstavljajo pomanjkljivo razumevanje nalog ministrstev in vladnih služb, kar bi bilo treba nasloviti z ustreznim izobraževanjem in usposabljanjem zaposlenih.

Nekateri respondenti kljub poslanemu strukturiranemu vprašalniku **pomanjkljivo razlikujejo med ukrepi, namenjenimi zaposlenim** (usmerjeni »navznoter«), **in ukrepi, ki predstavljajo javno politiko ministrstva ali vladne službe**. Tako je npr. MO v tem sklopu kot ukrepe navajalo pripravo in spremembe internih aktov za varovanje dostojanstva zaposlenih, MZZ pa izvedbo raziskave o enakih možnostih v diplomaciji in aktivnostih za pridobitev certifikata družini prijazne organizacije.

Nekateri respondenti so poročali o **ukrepih, ki so jih sicer resda načrtovali in oblikovali, vendar zaradi narave njihovega postopka sprejemanja (še) niso bili uveljavljeni**. Med takšne primere npr. spadata novela Zakona o gospodarskih družbah (MGRT) ter novi Stanovanjski zakon (MOP), pri katerih zakonodajni postopek še ni bil zaključen. V teh primerih gre torej za dejansko aktivnost respondenta, vendar pa so (pričakovani) učinki ukrepa še vedno negotovi.

Nekateri respondenti (MJU, MK) so poročali o ukrepih, ki se nanašajo na področje **zagotavljanja učinkovite dvojezičnosti v odnosu do avtohtone madžarske in italijanske narodne skupnosti**. Ti ukrepi po oceni Zagovornika spadajo na širše področje varstva manjšin in ne izhajajo iz obveznosti ministrstev po nacionalnem, evropskem ali mednarodnem protidiskriminacijskem pravu, temveč iz posebnega pravnega statusa, ki ga navedenima narodnima skupnostma in njunim pripadnikom določa Ustava Republike Slovenije in področna izvedbena zakonodaja.

Zagovornik ugotavlja, da **niti eden izmed poročenih ukrepov ne naslavlja pozivanja k diskriminaciji** (10. člen ZVarD), kot posebne oblike diskriminacije, ki se v širšem kontekstu umešča na področje sovražnega govora. Ob tem velja poudariti, da pristojni resorji na tem področju sicer so delovali – MK je npr. pripravilo predlog novele Zakona o medijih, ki predvideva operacionalizacijo določbe o prepovedi spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti v programskih vsebinah medijev. Urad za mladino kot organ v sestavi MIZŠ pa je pripravil prevod priročnika Sveta Evrope »Zmoremo! Ukrepanje proti sovražnemu govoru skozi nasprotne in alternativne naracije«, namenjen izobraževalcem.⁴⁷

11.3.3 Analiza odgovorov ministrstev in vladnih služb glede posebnih ukrepov

V tretjem sklopu poizvedbe je Zagovornika zanimalo, katere posebne ukrepe za zagotavljanje enakosti v smislu 17. in 18. člena ZVarD (posebni ukrepi) so ministrstva in vladne službe sprejeli v letu 2019. Ker se je v primeru Zagovornikove poizvedbe v letu 2018, ki je bila osredotočena izključno na to vrsto ukrepov, izkazalo, da respondenti pomanjkljivo poznajo in razumejo pojem tovrstnih ukrepov, je v poslanem vprašalniku tega podrobno obrazložil, respondente pa napotil tudi na relevantne Zagovornikove izsledke iz lanskoletnega rednega letnega poročila.⁴⁸

V pričujoči poizvedbi so o sprejemanju **posebnih ukrepov poročala zgolj štiri ministrstva**, in sicer MDDSZ, Mzi, MKGP in MZ.

Zagovornik po vsebinskem pregledu poročenih posebnih ukrepov izpostavlja naslednje **ugotovitve in pojasnila**:

Razumevanje koncepta posebnih ukrepov na strani nosilcev nalog v skladu z ZVarD **ostaja pomanjkljivo**. MDDSZ in MKGP sta poročala o ukrepih, ki izpolnjujejo pogoje posebnih ukrepov v skladu z določbami 18. člena ZVarD (utemeljenost na analizah, primernost in sorazmernost,

⁴⁷ Več o tem: <https://mlad.si/e-katalogi/Zmoremo!/1777>

⁴⁸ Redno letno poročilo Zagovornika načela enakosti za leto 2018, str. 133-136.

spremljanje učinkov izvajanja). Pri tem velja izpostaviti, da lahko dva ukrepa, ki ju je navedlo MKGP in sta z uporabo orodij ozaveščanja namenjena izboljšanju pogojev dela in življenja kmečkih in podeželskih žensk, razumemo tudi kot ločeno kategorijo posebnih ukrepov v smislu tretje alineje 4. člena Zakona o enakih možnostih žensk in moških,⁴⁹ ki kot posebne ukrepe določa »... programsk/e/ ukrep/e/ v obliki aktivnosti za osveščanje in akcijskih načrtov za spodbujanje ter ustvarjanje enakih možnosti in enakosti spolov«.

Po drugi strani Zagovornik ugotavlja, da ukrepa, o katerih sta poročala MZI in MZ ne izpolnjujeta zakonsko predpisanih pogojev posebnih ukrepov, oziroma iz njunih opisov niti ni jasno, na kakšen način poročani ukrep zagotavlja bolj ugodno obravnavo oseb v dejansko neenakem položaju v primerjavi z osebami, ki te osebne okoliščine nimajo. Slednje velja zlasti za ukrep, o katerem je poročal MZ – javni razpis za analizo programov skupinske obnovitvene rehabilitacije invalidov –, ki se navezuje na posebno zdravstveno varstvo invalidov, ne pa tudi na izvajanje spodbujevalnih ali pozitivnih ukrepov za izboljšanje njihovega dejansko neenakega položaja. V primeru MZI, ki je poročalo o izboljšanju fizične dostopnosti prostorov ene izmed javnih agencij v njegovi pristojnosti, Zagovornik pojasnjuje, da gre v tem primeru za ukrep primerne prilagoditve, ki se bistveno razlikuje od posebnih ukrepov.⁵⁰

Težave z razumevanjem posebnih ukrepov kaže tudi dejstvo, da **respondenti nekaterih ukrepov, o katerih so poročali v drugem sklopu poizvedbe** (politični in normativni ukrepi), **niso uvrstili med posebne ukrepe, čeprav ti izpolnjujejo takšno kategorizacijo v skladu z ZVarD.** Takšna sta npr. ukrep MGRT, namenjen spodbujanju ženskega podjetništva, o katerem je respondent sicer (pravilno) poročal ob lanskim Zagovornikovim poizvedbi,⁵¹ ter ukrep MIZŠ, namenjen uspešnejšemu vključevanju romskih otrok v izobraževanje, tj. institut romskih pomočnikov. Prav tako **nekateri respondenti, ki so ob lanskim Zagovornikovim poizvedbi ustrezno poročali o posebnih ukrepih, teh v letošnji poizvedbi niso niti omenili.**

Takšni so npr. ukrepi na področju aktivne politike zaposlovanja, ki tudi sicer predstavljajo značilen primer posebnih ukrepov; medtem ko je MDDSZ kot pristojni resor lani o tem sklopu posebnih ukrepov poročalo obširno, jih v tokratni poizvedbi ne omenja.

Zagovornik ugotavlja, da **odsotnost osrednje koordinacijske točke za varstvo pred diskriminacijo na vladni (policy) ravni** toliko bolj zahteva znanje in usposobljenost zaposlenih na zadevnem področju, kar bi zagotavljalo sistematično in celovito naslavljanje vprašanja nediskriminacije in spodbujanja enakosti v javnih politikah. Varstvo pred diskriminacijo predstavlja horizontalno tematiko, ki se dotika delovnega področja slehernega ministrstva in vladne službe.

Zagovornik ocenjuje, da se pomanjkanje ustreznih znanj odseva tudi v dejstvu, da vladni organi pri načrtovanju ukrepov in politik izjemno redko ali skoraj nikoli ne izvajajo presoje vpliva teh na posamezne skupine oseb z določeno osebno okoliščino, čeprav to zahteva ZVarD.⁵² Iz navedenega po Zagovornikovem mnenju jasno izhaja potreba po sistemskem pristopu k izobraževanju in usposabljanju zaposlenih v državnih organih na področju varstva pred diskriminacijo.

⁴⁹ Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNE0-A, 33/16 – ZVarD in 59/19

⁵⁰ Več o tem: Redno letno poročilo Zagovornika načela enakosti za leto 2018, str. 121.

⁵¹ Več o tem: Redno letno poročilo Zagovornika načela enakosti za leto 2018, str. 126.

⁵² Več o tem: Predlog Zakona o varstvu pred diskriminacijo, EPA 1041-VII, obrazložitev k 14. členu, str. 30.

Zagovornik na podlagi poročanja respondentov **ugotavlja, da je uporaba instituta posebnih ukrepov v Sloveniji do sedaj izrazito nerazvita in neizkoriščena**. Nosilci nalog v skladu z ZVarD se instituta ne poslužujejo niti v okviru javnih politik, ki jih oblikujejo in izvajajo, niti v okviru lastnih politik zaposlovanja.

Ministrstva in vladne službe imajo v zvezi s posebnimi ukrepi še veliko maneverskega prostora, tako glede na posamezne skupine oseb z določeno osebno okoliščino kot tudi področja družbenega življenja, na katerih so te osebe v dejansko neenakem položaju.

Zagovornik ocenjuje, da gre neuporabo posebnih ukrepov pripisati tudi velikemu pomanjkanju podatkov o enakosti, na podlagi katerih je mogoče ugotoviti dejansko neenak položaj določenih družbenih skupin pri dostopanju do njihovih pravic, to pa je hkrati tudi podlaga za legitimno in zakonito izvajanje posebnih ukrepov, ki predstavljajo izjemoma legitimen odstop od načela enakega obravnavanja.

11.3.4 Analiza odgovorov ministrstev in vladnih služb glede ukrepov za zaposlene v teh organih

Ko je Zagovornik leta 2017 pri ministrstvih prvič opravljal poizvedbo oziroma pregled stanja na področju sprejemanja ukrepov za ustvarjanje pogojev za enako obravnavo vseh oseb, so mu nekateri respondenti sporočali ukrepe, ki so se nanašali na dejavnosti, namenjene zaposlenim na ministrstvih, ne pa tudi ukrepov, namenjenih koristnikom politik in storitev ministrstev.⁵³ Z namenom ločiti te ukrepe od sistemskih, torej »navzven« usmerjenih političnih in normativnih ukrepov, je Zagovornik v tokratni poizvedbi ministrstva in vladne službe izrecno povprašal tudi po aktivnostih, ki jih na področju nediskriminacije in spodbujanja enakosti izvajajo za svoje zaposlene. V priloženem vprašalniku je respondentom navedel tudi primere takšnih ukrepov, ki lahko zasledujejo različne cilje in odpravljajo različne oblike diskriminacije. Med takšne ukrepe spadajo izobraževanje in usposabljanje zaposlenih na področju diskriminacije (splošno ali v zvezi z določeno osebno okoliščino); (primerne) prilagoditve delovnih mest; zagotavljanje in izboljšanje dostopnosti delovnih mest itn. Prav tako se med tovrstne ukrepe uvrščajo posebni ukrepi za zagotavljanje enakosti na področju zaposlovanja v ministrstvih in vladnih službah.

V Tabeli »Poročani ukrepi za ustvarjanje pogojev za enako obravnavo vseh oseb, namenjeni zaposlenim v okviru ministrstev in vladnih služb« je prikazano **število sprejetih ukrepov za zaposlene**, kakor so o njih poročali respondenti, pri čemer so posebej izpostavljene **osebne okoliščine**, ki jih ti ukrepi naslavljaajo. O največ osmih izvajanih ukrepih je poročalo MDDSZ, sledijo MK s sedmimi ter MO in MOP s petimi ukrepi. Pri tem velja izpostaviti, da sicer veliko ukrepov pri navedenih respondentih naslavlja zakonske dolžnosti, ki pa izhajajo iz drugih zakonov in ne iz ZVarD. Med najbolj pogosto naslovljenimi osebnimi okoliščinami so **invalidnost**, ki jo naslavlja 13 ukrepov, **spol**, ki ga naslavlja 11 ukrepov, in **starost** ter **starševstvo in nosečnost**, ki jih naslavlja osem poročenih ukrepov. Največ ukrepov, ki so izrecno naslavljali točno določene osebne okoliščine oziroma povezane skupine osebnih okoliščin, je bila Policija, organ v sestavi MNZ.

⁵³ Več o tem: Redno letno poročilo Zagovornika načela enakosti za leto 2017, str. 52-58.

Tabela: Poročani ukrepi za ustvarjanje pogojev za enako obravnavo vseh oseb, namenjeni zaposlenim v okviru ministrstev in vladnih služb

	št. poročanih sprejetih ukrepov	št. izrecno naslovljenih osebnih okoliščin	naslovljene osebne okoliščine (v koliko ukrepih)
MDDSZ	8	3	invalidnost (3), starost (2), starševstvo in nosečnost (3)
MF	/	/	/
MGRT	/	/	/
MZI	/	2	spol (1), invalidnost (1), splošno (1)
MIZŠ	2	2	invalidnost (2), starševstvo in nosečnost (1), drugo (1)
MJU	1	1	starost (1)
MKGP	/	/	/
MK	7	4	spol (1), invalidnost (3), zdravstveno stanje (1), starševstvo in nosečnost (1), splošno (3)
MNZ	1	2	starost (1), zdravstveno stanje (1)
MO	5	3	spol (4), starost (2), zdravstveno stanje (1), splošno (3)
MOP	5	4	invalidnost (2), starost (2), zdravstveno stanje (1), starševstvo in nosečnost (2)
MP	/	/	/
MZ	/	/	/
MZZ	3	1	starševstvo in nosečnost (1), splošno (2)
Policija	4	7	spol (6), narodnost/rasa/etnično poreklo (3), invalidnost (1), spolna usmerjenost, identiteta in izraz (1), družbeni položaj in premoženjsko stanje (1), vera ali prepričanje (1), zdravstveno stanje (1), splošno (1)
SVRK	2	4	spol (1), invalidnost (1), zdravstveno stanje (1), starševstvo in nosečnost (1)
UN	1	/	splošno (1)
UOIM	1	3	spol (1), narodnost/rasa/etnično poreklo (1), vera ali prepričanje (1)
USZS	1	/	splošno (1)

Po vsebinskem pregledu poročenih zadevnih ukrepov za zaposlene **Zagovornik izpostavlja naslednje splošne ugotovitve in pojasnila.**

Nekateri respondenti (npr. MF, MNZ) so v spremnih dopisih poročali zgolj, da pri svojem delu spoštujejo in izvajajo veljavne predpise s področja varstva pred diskriminacijo ter da ne zaznavajo potreb za dodatne ukrepe. Teh odgovorov Zagovornik ni vključil v zgornjo analizo, ker respondenti pri odgovorjanju niso navedli, na katere predpise se nanašajo. Prav tako v analizo ni vključil odgovorov, ki so kot ukrep navajali, da respondent pri zaposlovanju upošteva prepoved diskriminacije iz ZVarD. Nekateri respondenti so kot ukrepe navajali **le izvajanje aktivnosti**, ki se sicer resda nanašajo na položaj oseb z določeno osebno okoliščino, **a so kot obvezna določena že z delovnopravno zakonodajo**. Takšni so na primer ukrepi za razporejanje delovnega časa v zakonsko določenih primerih ali ukrepi za pripravo predpisov in imenovanjem ter usposabljanjem svetovalk in svetovalcev za varstvo pred spolnim in drugim nadlegovanjem ali trpinčenjem. O teh ukrepih so sicer poročali le nekateri respondenti, a Zagovornik domneva, da jih izvajajo vsi, saj je to njihova zakonska dolžnost. Zagovornik dodatno izpostavlja, da pa nekateri respondenti na tem področju naredijo več od zakonsko predpisanih minimalnih zahtev, npr. imenujejo večje število omenjenih svetovalk in svetovalcev (MK) ali na področju usklajevanja družinskega in poklicnega življenja sprejmejo nadstandardne ukrepe, s katerimi pridobijo certifikat družini prijazne organizacije (MDDSZ).

Nekateri respondenti (npr. MK, MZl, MZZ) so med ukrepi navajali usposabljanja zaposlenih na področju preprečevanja in naslavljanja trpinčenja/mobinga. Pri tem Zagovornik izpostavlja, da **med trpinčenjem in nadlegovanjem** (kot samostojno obliko diskriminacije) **obstajajo pomembne razlike**, ki vplivajo na razumevanje vzrokov teh odklonskih vedenjskih oblik na delovnem mestu, posledično pa tudi na usposabljanje o njihovem preprečevanju in odpravljanju. Več o tem je Zagovornik predstavil že v svojem rednem letnem poročilu za leto 2018.

Skoraj pri nobenem izmed respondentov **ni zaslediti »mehkih« ukrepov**, ki bi predstavljali korak dlje v smislu **upravljanja z raznolikostjo** na delovnem mestu. Pri tem velja kot pozitiven izpostaviti ukrep MDDSZ »Kava modrosti«, ki starejšim zaposlenim omogoča predstavitev pogledov na delo v delovnem okolju ministrstva ter izmenjavo izkušenj z mlajšimi zaposlenimi. Tvrstni ukrepi, povezani s katero koli osebno okoliščino, so pomembni za ustvarjanje vključujočega delovnega okolja, v katerem se možnost diskriminacije pomembno zmanjšuje.

Nekateri respondenti izrecno poročajo o **izpolnjevanju zaposlitvene kvote za invalide** v skladu z Zakonom o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov.⁵⁴ Zagovornik pozdravlja odločitve ministrstev in vladnih služb, da zaposlujejo invalide, namesto da plačujejo prispevke za spodbujanje njihovega zaposlovanja. Neposredno zaposlovanje oseb z invalidnostmi, ki so na trgu delovne sile v ugotovljeno neenakem dejanskem položaju, je izjemnega pomena za njihovo socialno vključevanje in enakopravno sodelovanje v družbi.

Nihče od respondentov **pri svoji politiki zaposlovanja ne uporablja posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti**. Pri zaposlovanju so najbolj relevantni pozitivni ukrepi, pri uporabi katerih se osebam v ugotovljenem dejansko neenakem položaju ob enakem izpolnjevanju zaposlitvenih meril in pogojev nameni prednost pri dostopu do razpisane delovnega mesta. Glede na predložene odgovore ostaja ta instrument v politiki zaposlovanja ministrstev in vladnih služb popolnoma neizkoriščen.

⁵⁴ Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 87/11, 96/12 – ZPIZ-2 in 98/14

Z izjemo Policije – ta za šolajoče se policiste in svoje zaposlene nudi in omogoča več izobraževanj in usposabljanj na področju diskriminacije, tudi v zvezi s specifičnimi osebnimi okoliščinami – respondenti skorajda ne poročajo o **izobraževanjih in usposabljanjih na področju varstva pred diskriminacijo**, bodisi splošnega značaja bodisi izrecno usmerjenih na njihovo področje delovanja. Takšna izobraževanja in usposabljanja zaposlenih bi bila posebej potrebna v luči odsotnosti celovite nacionalne strategije varstva pred diskriminacijo, na kar Slovenijo opozarjajo tudi številni mednarodni akterji.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik ugotavlja, da je razlog za odsotnost posebnih ukrepov za odpravo diskriminacije in spodbujanje enakega obravnavanja po ministrstvih in vladnih službah v pomanjkanju t.i. podatkov o enakosti. Na podlagi teh podatkov je mogoče ugotoviti dejansko neenak položaj določenih družbenih skupin pri dostopanju do njihovih pravic, kar pa je po ZVarD ustrezna in potrebna podlaga za legitimno in zakonito izvajanje posebnih ukrepov.

12 RAZISKOVALNO – ANALITIČNA DEJAVNOST ZAGOVORNIKA

12.1 Pomen raziskav, študij in analiz za delo Zagovornika

Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) ima v skladu s prvo alinejo 21. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) pristojnost in nalogo opravljati neodvisne raziskave, katerih namen je razkrivati oziroma ugotavljati položaj oseb z določeno osebno okoliščino ter druga vprašanja, povezana z diskriminacijo. Rezultat katere koli vrste analitskega oziroma raziskovalnega dela v zvezi z diskriminacijo so podatki o enakosti (equality data).

Zagovornik svoje raziskovalne aktivnosti in povezano tudi spremljanje splošnega stanja na področju varstva pred diskriminacijo v državi (šesta alineja 21. člena ZVarD) izvaja na več zahtevnostnih ravneh:

- Na ravni **raziskav**, kadar je cilj s pomočjo znanstvenih orodij pridobiti kompleksen uvid v določen družbeni problem oziroma njegov vidik (npr. odnos javnosti do družbenih skupin z določeno osebno okoliščino).
- Na ravni **študij**, kadar želi pridobiti bolj poglobljeno in celovito predstavo o stanju stvari na določenem, tematsko zaokroženem področju varstva pred diskriminacijo.
- Na ravni **analiz**, kadar želi razčleniti in prepoznati ključne značilnosti manj obsežnega ali bolj konkretnega vprašanja, povezanega z diskriminacijo.

Pomanjkanje raziskav in podatkov o obstoju diskriminacije in dejanski neenakosti pomeni, da ne moremo v celoti razumeti vzrokov, obsega in značilnosti diskriminacije, posledično pa je oteženo tudi oblikovanje in izvajanje ukrepov ter politik varstva pred diskriminacijo. Zgolj s pridobivanjem kakovostnih podatkov in ugotovitev neodvisnih raziskav, ki dajo nepristransko in realno sliko o stanju diskriminacije, je mogoče zasnovati ukrepe in zakonodajne rešitve, ki zagotavljajo enako obravnavo vseh.

O pomembnosti sistematičnega in celovitega zagotavljanja dostopa do podatkov o enakosti Slovenijo opozarjajo tudi mednarodni nadzorni mehanizmi.⁵⁵ Ti poudarjajo pomanjkanje verodostojnih, razčlenjenih podatkov o posameznih skupinah oseb z določeno osebno okoliščino, v povezavi s tem pa tudi pomanjkanje pomembnih raziskav.

Podatki o enakosti so katere koli informacije, ki jih je mogoče uporabiti za opisovanje in analizo stanja dejanske enakosti v družbi. Informacije so lahko kvantitativne ali kvalitativne, iz njih je mogoče sklepati o obsegu neenakosti, vzrokih ali učinkih neenakosti v družbi. Viri podatkov o enakosti so popisi prebivalstva, upravni registri, ankete gospodinjstev in posameznikov, raziskave, ankete javnega mnenja, ki razkrivajo vrednote in stališča prebivalstva, po-

⁵⁵ Poročilo posebnega poročevalca Združenih narodov za manjšine (2019), dostopno v slovenskem prevodu v Rednem letnem poročilu Zagovornika načela enakosti za leto 2018 in na www.zagovornik.si

datki o obravnavanih primerih diskriminacije, situacijsko testiranje diskriminacije, spremljanje raznolikosti s strani delodajalcev in ponudnikov storitev, pa tudi kvalitativne raziskovalne strategije, kot so študije primerov, poglobljeni in strokovni razgovori.⁵⁶

Kakovostni in zanesljivi podatki o enakosti so bistvenega pomena za učinkovito varstvo pred diskriminacijo in spodbujanje enakega obravnavanja ter za opredelitev trendov na teh področjih.

Kakovostni in zanesljivi podatki o enakosti so potrebni predvsem zaradi:⁵⁷

- **Ugotavljanja in dokazovanja posredne diskriminacije.** Posredna diskriminacija v smislu drugega odstavka 6. člena ZVarD obstaja, kadar je oseba ali skupina oseb z določeno osebnostno okoliščino bila, je, ali bi lahko bila zaradi navidezno nevtralne določbe, merila ali prakse v manj ugodnem položaju kot druge osebe. Pravo EU izrecno določa, da lahko nacionalna pravila določijo, da se obstoj posredne diskriminacije ugotovi na podlagi statističnih podatkov.⁵⁸
- **Spremljanja in nadzora uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin z vidika enakosti.** ZVarD v šesti alineji 21. člena Zagovorniku nalaga spremljanje splošnega stanja v državi na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami. Dosledno izvajanje te naloge je za Zagovornika brez ustreznih podatkov o enakosti skorajda nemogoče in lahko temelji zgolj na parcialni in nereprezentativni sliki dejanskega stanja, pri čemer še dodatno izstopajo nekatere skupine oseb z določeno osebnostno okoliščino (npr. spolna identiteta, veroizpoved, etnična pripadnost, pa tudi spolna usmerjenost), o položaju katerih podatkov praktično ni. Odsotnost teh podatkov prav tako, na ravni državnih organov, onemogoča spremljanje izvajanja mednarodnih obveznosti Republike Slovenije po številnih konvencijah o človekovih pravicah v okviru različnih mednarodnih mehanizmov pod okriljem Organizacije združenih narodov in Sveta Evrope.
- **Oblikovanja in izvajanja javnih politik varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti.** V skladu s 14. členom ZVarD morajo državni organi, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilci javnih pooblastil na svojem področju v okviru svojih pristojnosti ustvarjati pogoje za enako obravnavanje vseh oseb, ne glede na katero koli osebnostno okoliščino, z osveščanjem in spremljanjem položaja na tem področju ter z ukrepi normativne in politične narave.
- **Sprejemanja in izvajanja posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti.** V skladu s 17. in 18. členom ZVarD lahko akterji javnega in zasebnega sektorja sprejemajo posebne ukrepe, s katerimi se zagotovi ugodnejša obravnavo oseb ali skupin oseb, ki je pri dostopu do

⁵⁶ Definicija podatkov o enakosti je povzeta po publikaciji Evropske komisije (2016) European Handbook on Equality Data, str. 15. Dostopno na: https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?action=display&doc_id=43205

⁵⁷ Podrobnejša analiza razlogov za potrebo po podatkih o enakosti v: Evropska komisija (2016) European Handbook on Equality Data, str. 19-22. Dostopno na: https://ec.europa.eu/newsroom/just/document.cfm?action=display&doc_id=43205.

⁵⁸ Kot naprimer: uvodna izjava št. 15 Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost.

določenih pravic v manj ugodnem položaju. Takšni ukrepi morajo biti v skladu z zakonskimi določbami utemeljeni na analizah, njihovo izvajanje se mora redno spremljati, prav tako pa se morajo ukrepi prenehati izvajati, ko dosežejo svoj cilj. Pomanjkanje kakovostnih podatkov o enakosti onemogoča Zagovorniku, da bi bistvenim subjektom v skladu z ZVarD priporočil sprejemanje ustreznih posebnih (in drugih) ukrepov, kar mu sicer nalaga druga alineja 21. člena ZVarD.

12.2 Pregled raziskovalno – analitične dejavnosti Zagovornika

Zagovornik je v letu 2019 opravil eno raziskavo, dve študiji ter dve analizi, in sicer:

- raziskavo dobrih praks upravljanja raznolikosti in spodbujanja enakosti v malih in srednjih podjetjih v Sloveniji;
- študijo o odvzemih volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi;
- študijo o položaju interspolnih ljudi v medicinskih postopkih;
- analizo o varovanju pravic otrok in njihove dostopnosti;
- analizo o položaju gluhih v visokem šolstvu.

Zagovornik je **načrtoval izvedbo še dveh raziskav**, in sicer o dojemanju diskriminacije (ki bi bila primerljiva s tisto, ki jo je opravil leta 2017), ter o dojemanju in izkušnjah javnosti s sovražnim govorom. Na podlagi odločitve Ministrstva za finance (MF) Zagovornik (kot samostojni proračunski uporabnik) od 2. septembra 2019 ni smel prosto razpolagati z lastnimi proračunskimi sredstvi, temveč samo na podlagi posebnih soglasij MF za vsako porabo proračunskih sredstev posebej. MF za navedeni raziskavi v letu 2019 Zagovorniku ni izdalo soglasja, čeprav je sredstva za ta namen Zagovornik v svojem proračunu imel in jih predvidel. Vsebinski opis obeh raziskav sledi v nadaljevanju.

Zagovornik je v letu 2019 za namene zbiranja oziroma uporabe podatkov o enakosti izvedel tudi naslednje aktivnosti:

- zaključil je vse postopke za sofinanciranje dveh ciljnih raziskovalnih projektov za sofinanciranje v obdobju 2019–2021 (v sodelovanju z Agencijo za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije);
- pripravil je povzetek raziskave o dojemanju diskriminacije v Sloveniji iz leta 2017, ki ga je Agencija EU za temeljne pravice (Fundamental Rights Agency – FRA) uvrstila v zbirko primerov dobrih praks;
- vsebinsko je zasnoval in izvedel vse postopke za izbiro izvajalca za ponovitev javnomnenjske raziskave o doživljanju diskriminacije;
- pripravil koncept raziskave o dojemanju in izkušnjah javnosti s sovražnim govorom;
- začel s sistematičnim zbiranjem nacionalnih in mednarodnih raziskav o enakosti in varstvu pred diskriminacijo;
- sodeloval je z Zavodom RS za zaposlovanje – EURES pri oblikovanju vsebinskih izhodišč za raziskavo o izzivih integracije delavcev iz drugih držav članic EU v Sloveniji;

- udeležil se je dveh delovnih sestankov Equinetove delovne skupine o raziskavah in zbiranju podatkov (Equinet Working Group Research and Data Collection), katere član je;
- postal je član podskupine o podatkih enakosti (Subgroup on Equality Data) v okviru skupine visokih predstavnikov članic EU s področja nediskriminacije, enakosti in raznolikosti (High Level Group on Non-Discrimination, Equality and Diversity).

12.3 Raziskave

12.3.1 Raziskava dobrih praks upravljanja raznolikosti in spodbujanja enakosti v malih in srednjih podjetjih v Sloveniji

V letu 2019 je Zagovornik v sodelovanju Šentprimo – Zavodom za rehabilitacijo in izobraževanje izvedel **Raziskavo dobrih praks upravljanja raznolikosti in spodbujanja enakosti v malih in srednjih podjetjih v Sloveniji**.⁵⁹

Ker zakonske pristojnosti Zagovorika segajo tudi v zasebni sektor, vključno s področjem zaposlovanja in trga dela, je raziskava pregled trenutnega stanja upravljanja z raznolikostjo v podjetjih z namenom priprave načrta osveščanja in preprečevanja diskriminacije pri delodajalcih. Zagovornik je pri sodelovanju z zasebnim sektorjem in v okviru terenskih obiskov namreč **zaznal pomanjkanje praktičnih znanj za učinkovito upravljanje z raznolikostjo in spodbujanje enakosti ter nerazumevanje pravne ureditve varstva pred diskriminacijo**.

Namen raziskave⁶⁰ je bil pridobiti pregled in ovrednotiti dobre prakse, ukrepe in podporno okolje za upravljanje raznolikosti in spodbujanje enakosti v slovenskem gospodarskem sektorju. Torej na enem mestu **povzeti dobre prakse** podjetij, ki izvajajo vsaj tri ukrepe na področju spodbujanja enakosti ali upravljanja z raznolikostjo. Namen je bil pridobiti tudi **informacije o ključnih prednostih zaposlovanja in vzpostavljanja delovnega okolja**, ki spodbuja enakost in raznolikost v majhnih in srednjih podjetjih v Sloveniji ter z dobrimi praksami zajeti vse osebne okoliščine diskriminacije in ranljive skupine. V okviru raziskave je bil pripravljen tudi **pregled in ovrednotenje podpornega okolja**, ki spodbuja delodajalce k upravljanju raznolikosti in spodbujanju enakosti na delovnem mestu in pri zaposlovanju (nagrade, certifikati in listine).

Pregled je bil potreben, da bi lahko podjetjem ponudili **celovito informacijo o možnih ukrepih spodbujanja enakosti in upravljanja raznolikosti na delovnem mestu**, kar omogoča konstruktiven dialog z delodajalci ter razvoj novih programov in pripravo novih ukrepov za spodbujanje enakosti in varstva pred diskriminacijo zaradi osebnih okoliščin, ki so v slovenskem delovnem okolju premalokrat naslovljene. V okviru raziskave je bil pripravljen **povzetek prednosti upravljanja z raznolikostjo v podjetjih ter nabor možnih ukrepov**, ki ga bo Zagovornik v prihodnje uporabil za ozaveševalne in izobraževalne namene podjetij ter za ostale aktivnosti preprečevanja diskriminacije in varstva pred diskriminacijo na področju zaposlovanja na trgu dela.

Sklepne ugotovitve raziskave so pokazale, da je slovensko podporno okolje v zadnjih letih **spodbudilo in izvedlo kar nekaj dobrih praks in ukrepov na področju spolne enakosti in uravnoveženosti, invalidnosti, LGBTI+, na področju usklajevanja poklicnega in zasebnega**

⁵⁹ Celotno poročilo o raziskavi je dostopno na: <http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2019/12/Dobre-prakse-raznolikost-in-enakost-v-MSP-2019.pdf>

⁶⁰ Raziskava se je osredotočila na mala in srednja podjetja v Sloveniji, katerih delež dosega 99,8 odstotkov od vseh podjetij v Sloveniji. Nesporno pa so rezultati raziskave uporabni tudi v velikih podjetjih.

življenja oz. podpore starševstva ter starejših. Področje enakosti in uravnoteženosti spola je eno najbolj prepoznanih področij v gospodarstvu. Primanjkuje sistematično zbiranje dobrih praks na področju osebnih okoliščin - narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba.

Raziskava je med drugim omogočila opredelitev naslednjih vrzeli, ki jih velja v prihodnje odpravljati:

- Pomanjkanje ukrepov za spodbujanje enakosti in uravnoteženosti v poklicih, kjer sicer prevladujejo ženske (npr. v pedagoškem poklicu).
- Iz zbranih, javno dostopnih podatkov ni bilo zaslediti naslavljanja nediskriminatornega zaposlovanja oz. odkrivanja predsodkov do starejših kandidatov za zaposlitve, ki na ZRSZ predstavljajo pomembno skupino v skupini dolgotrajno brezposelnih oseb.
- Še vedno je šibka vključenost oseb z invalidnostmi v delovno okolje, javne organizacije in tudi nevladne organizacije; prostor izboljšave je tudi iskanje vzornikov – zaposlenih oseb z invalidnostmi.
- Na področju osebnih okoliščin - narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje ter družbeni položaj, premoženjsko stanje in izobrazba v Sloveniji - sistematično ne beležimo dobrih praks in ne nagrajujemo tistih delodajalcev, ki za svoje zaposlene skrbijo tudi na omenjenih področjih. Prav tako primanjkuje oziroma je zaznati odsotnost smernic in nabora možnih ukrepov za upravljanje z raznolikostjo v okviru teh osebnih okoliščin.

Zagovornik ocenjuje, da so posamezni **pogoji za pridobitev nekaterih nagrad in certifikatov mestoma lahko diskriminatorni.** Na splošno Zagovornik ugotavlja, da ni zagotovljeno neprekinjeno spremljanje podjetij, ki so prejela nagrade, certifikate ali podpisala Listino raznolikosti.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zaradi zavrnitve soglasja Ministrstva za finance in s tem posrednega poseganja v samostojno delo Zagovornika, ta v letu 2019 ni mogel izvesti dveh načrtovanih raziskav: raziskave o dojemanju in izkušnjah javnosti s sovražnim govorom ter ponovitev javnomnenjske raziskave o dojemanju diskriminacije v Sloveniji.

12.3.2 Ciljna raziskovalna projekta

Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS je v začetku leta 2019 povabila Zagovornika k sodelovanju pri izvedbi Ciljnega raziskovalnega programa »CRP 2019«.⁶¹ Zagovornik se je odločil sodelovati v postopku izvedbe razpisa in sofinanciranju dveh dvehletnih raziskovalnih projektov, za katera je ocenil, da bosta bistveno prispevala k razumevanju vzrokov, obsega in značilnosti diskriminacije v Sloveniji. Znanstveno verodostojen in celovit vpogled v razmere v družbi glede diskriminacije ali določenih njenih razsežnosti bo Zagovorniku omogočil pripravo priporočil oziroma posebnih ukrepov za odpravo diskriminacije ali varstvo pred njenimi pojavnostmi. V nadaljevanju sledi opis obeh začetih ciljnih raziskovalnih projektov.

12.3.2.1 Strukturna diskriminacija kot ovira pri doseganju cilja dostojnega življenja za vse

Kljub dejstvu, da se je Slovenija v mednarodnih dokumentih in v nacionalni zakonodaji zavezala k spoštovanju načela enakosti in odpravi vseh oblik diskriminacije, za zdaj ni na voljo preglednih študij na tem področju, ki bi primerjalno in celovito naslavljale problematiko strukturne diskriminacije glede na osebne okoliščine in področja življenja. Na to opozarja tudi Poročilo Evropske mreže za pravo enakosti o stanju na področju diskriminacije v Sloveniji za leto 2017, nastalo pod okriljem Direktorata za pravosodje in potrošnike Evropske komisije.⁶² Brez tovrstnega vseobsegajočega pregleda ni mogoče načrtovati učinkovitih politik, ki bi lahko presegle obstoječe stanje na področju strukturne diskriminacije.

Raziskovalna tema je izrazito presečna in medsektorska ter naravnana k širšim družbenim ciljem, saj izhaja iz ključne zavezanosti države k uresničevanju načela enakosti in varstva pred diskriminacijo, ki jo imajo kot zakonsko nalogo udeležati vsi državni organi, lokalne skupnosti in drugi nosilci odločanja. Izsledki raziskovalnega projekta bodo podlaga za oblikovanje in izvedbo ukrepov za zmanjševanje ali odpravo posledic strukturne diskriminacije na horizontalni ravni.

Cilji raziskovalnega projekta:

- Na podlagi analize in s primerjanjem podatkov iz obstoječih raziskav, analiz, študij, poročil in priporočil mednarodnih organizacij, sodne prakse, primerov, v katerih je bila ugotovljena diskriminacija, ter z izvedbo intervjujev oziroma fokusnih skupin opredeliti najbolj izpostavljene skupine oseb, ki se soočajo z diskriminacijo na podlagi posameznih osebnih okoliščin (spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katera koli druga osebna okoliščina) v povezavi s področji življenja (delo in zaposlovanje, socialna varnost in zdravstveno varstvo, vzgoja in izobraževanje, trg dobrin in storitev), ki zahtevajo ukrepe za zmanjševanje posledic strukturne diskriminacije, in izsledke zapisati v dokumentu.
- Na podlagi analize in s primerjanjem podatkov iz prve alineje opredeliti najbolj izpostavljena področja življenja v povezavi z osebnimi okoliščinami, ki zahtevajo ukrepe za zmanjševanje posledic strukturne diskriminacije, in izsledke zapisati v dokumentu.

⁶¹ Dostopno na: <https://www.arrs.si/sl/progproj/crp/razpisi/19/razp-crp-19.asp>

⁶² Dostopno na: <https://www.equalitylaw.eu/downloads/4798-slovenia-country-report-non-discrimination-2018-pdf-2-48-mb>

- Na podlagi dokumentov iz prve in druge alineje pripraviti priporočila za izvedbo posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti, kot jih opredeljuje Zakon o varstvu pred diskriminacijo, glede na pristojnosti posameznih državnih organov, lokalnih skupnostih in nosilcev odločanja za izvajanje teh ukrepov.
- Seznaniti strokovno javnost z izsledki raziskovalnega projekta in jo opolnomočiti za ukrepanje pri odpravljanju strukturne diskriminacije.
- Seznaniti širšo javnost z izsledki raziskovalnega projekta in jo opolnomočiti za prepoznavanje strukturne diskriminacije in ukrepanje na individualni ravni.

12.3.2.2 Zmanjševanje in odpravljanje diskriminacije na podlagi etničnega porekla, rase ali vere

V Poročilu posebnega poročevalca Združenih narodov za manjšine,⁶³ ki je obiskal Slovenijo leta 2018, je kot ključni problem omenjeno pomanjkanje verodostojnih, razčlenjenih podatkov o posameznih skupinah pripadnikov etničnih in drugih manjšin; posebni poročevalec je državo pozval k ukrepanju. Ti podatki so potrebni za oblikovanje in spremljanje učinkovitosti vladnih politik in programov za ranljive skupine, kot so manjšine, ki odražajo dejanske potrebe teh skupin in izhajajo iz razmer na terenu.

Evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti Sveta Evrope v svojem zadnjem poročilu za Slovenijo iz leta 2019⁶⁴ državo opozarja na nesprejemljiv obstoj nestrpnosti do oseb z neslovenskim etničnim in/ ali verskim ozadjem, še posebej rasističnih in ksenofobičnih diskriminatornih praks kot so anti-gipsizem, anti-semitizem in anti-islamizem. Od države zahteva zbiranje razčlenjenih podatkov za namene preprečevanja rasne diskriminacije ob ustreznem spoštovanju načel zaupnosti, informiranega soglasja in prostovoljne samoopredelitve.

Cilji raziskovalnega projekta:

- Na podlagi analize stanja iz razpoložljivih virov (predpisi, poročila in priporočila relevantnih nacionalnih in mednarodnih organizacij) opredeliti področja življenja, iz katerih izhaja verjetnost za diskriminacijo oseb na osnovi osebne okoliščine etničnega porekla, rase in/ ali vere, in oblikovati metodologijo za pridobitev kvalitativnih in kvantitativnih podatkov neposredno od oseb z osebno okoliščino etničnega porekla, rase in/ ali vere, ter izsledke zapisati v dokumentu.
- Na podlagi analize stanja iz predhodne alineje z izvedbo situacijskega testiranja in drugih kvantitativnih ter kvalitativnih metod raziskovanja pridobiti kakovostne podatke s terena in preveriti obstoj diskriminacije za osebe z osebno okoliščino etničnega porekla, rase in/ ali vere na naslednjih področjih življenja: delo in zaposlovanje, socialno in zdravstveno varstvo, vzgoja in izobraževanje, dostop do dobrin in storitev, dostop do stanovanj in izsledke zapisati v dokumentu.
- Seznaniti strokovno javnost z izsledki raziskovalnega projekta in jo opolnomočiti za oblikovanje predlogov ukrepov pri odpravljanju diskriminacije na osnovi osebne okoliščine etničnega porekla, rase in/ ali vere.
- Seznaniti širšo javnost z izsledki raziskovalnega projekta in jo opolnomočiti za prepoznavanje diskriminacije na osnovi osebne okoliščine etničnega porekla, rase in/ ali vere in ukrepanje na individualni ravni.

⁶³ Slovenski prevod poročila je dostopen v Rednem letnem poročilu Zagovornika načela enakosti za leto 2018 na: www.zagovornik.si

⁶⁴ Dostopno na: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-slovenia-slovenian-translation-/168094caff>

12.3.3 Načrtovana izvedba raziskave o dožemanju in izkušnjah javnosti s sovražnim govorom

Zagovornik je jeseni 2019 načrtoval izvedbo raziskave o dožemanju in izkušnjah javnosti s sovražnim govorom. Sovražni govor je neposredno povezan z vprašanjem diskriminacije in je v 10. členu ZVarD opredeljen kot posebna oblika diskriminacije, tj. pozivanje k diskriminaciji. Izvira iz predsodkov, sam po sebi predstavlja diskriminatorno ravnanje in ima za posledico krepitev diskriminacije zoper osebe in skupine oseb z določeno osebnostno okoliščino.

Sovražni govor predstavlja tudi eno najbolj izpostavljenih tematik na področju diskriminacije, tako v Sloveniji kot v širšem mednarodnem okolju. Njegovo pojavnost v Sloveniji in nezadostno naslavljanje izpostavljata tudi Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) pri Svetu Evrope in Odbor OZN za človekove pravice.⁶⁵ Spremljanje in raziskovanje trendov sovražnega govora ter prepoznavanje vzrokov, akterjev ter multiplikatorjev sovražnega govora so določeni kot ključne prednostne naloge nedavno predstavljene Strategije in akcijskega načrta OZN o sovražnem govoru.

V nekaterih državah so se tovrstne in podobne raziskave že izvajale,⁶⁶ zaradi spremljanja trendov ponekod tudi periodično, v Sloveniji pa tovrstnih raziskav ni.

Namen raziskave, ki bi bila reprezentativna, je bil skozi štiri vsebinske sklope vprašanj zajeti:

- svetovni nazor, socialno distanco in družbeno participacijo respondentov;
- njihovo razumevanje in odnos do sovražnega govora;
- njihovo izkušnjo s sovražnim govorom ter;
- njihov odnos do naslavljanja in sankcioniranja sovražnega govora.

Na podlagi ugotovitev je Zagovornik nameraval pripraviti posebno poročilo o aktualnem stanju na področju sovražnega govora in pozivanja k diskriminaciji v Sloveniji, izsledke raziskav pa uporabil za načrtovanje aktivnosti na področju ozaveščanja ter podajanja priporočil relevantnim deležnikom za preprečevanje in naslavljanje sovražnega govora.

⁶⁵ Poročilo ECRI o Sloveniji (peti cikel opazovanja), objavljeno 5. 6. 2019, str. 16; Odbor za človekove pravice, Sklepne ugotovitve v zvezi s tretjim periodičnim poročilom Slovenije, CCPR/C/SVN/CO/3 odstavki 7-9.

⁶⁶ Na primer poljska raziskava Contempt Speech, Hate Speech: Report from research on verbal violence, Stefan Batory Foundation in Centre for Research on Prejudice of the University of Warsaw (2017), dostopno na: http://www.ngofund.org.pl/wp-content/uploads/2017/02/Contempt_Speech_Hate_Speech_Full_Report.pdf; norveško raziskavo The state of freedom of speech in Norway (2015) Institute for social research, dostopno na: <http://ytringsfrihet.no/status-for-ytringsfriheten-i-norge>, vprašalnik dostopen na: <https://press.nordicopen-access.no/index.php/noasp/catalog/view/16/56/287-1> in; metodološko relevantno ameriško raziskavo The State of Free Speech and Tolerance in America (2017) Cato Institute, dostopno na: <https://www.cato.org/sites/cato.org/files/survey-reports/pdf/the-state-of-free-speech-and-tolerance.pdf>.

12.3.4 Načrtovana izvedba ponovitve javnomnenjske raziskave o doživljanju diskriminacije

Zagovornik je v letu 2019 načrtoval ponovitev javnomnenjske raziskave o dojemanju diskriminacije v Sloveniji z namenom spremljanja trendov glede dojemanja diskriminacije v širši javnosti, torej z namenom primerjave s stanjem leta 2017, in ugotavljanja trendov spreminjanja javnega mnenja v dvoletnem obdobju.

Na podlagi tako pridobljenih podatkov in njihove analize bi lahko Zagovornik učinkovito načrtoval svoje prihodnje aktivnosti tako na ravni osveščanja širše javnosti o njegovem delovanju in promocijskih aktivnosti, kot tudi v smislu priprave predlogov različnih ukrepov za preprečevanje oziroma odpravo diskriminacije na individualni in družbeni ravni.

Sklopi raziskovalnih vprašanj načrtovane raziskave: splošna percepcija stanja v družbi, pojmovanje oziroma razumevanje diskriminacije, kakšen problem predstavlja diskriminacija v družbi, prepoznavanje različnih oblik diskriminacije, strinjanje s stališči glede enakopravnosti in diskriminacije, izkušnje z diskriminacijo, poznavanje ZVarD, poznavanje Zagovornika, njegovih nalog in funkcij, zaupanje v delo organa.

Zagovornik je pripravil in izvedel vse postopke javnega naročila za izbiro ekonomsko najugodnejše ponudbe za izvedbo javnomnenjske raziskave in ocenil prispele ponudbe. Raziskave ni mogel izvesti zaradi že omenjenega ne-soglasja MF za porabo sicer za ta namen že rezerviranih sredstev v proračunu Zagovornika.

Da je bila odločitev za tako raziskavo smiselna, potrjuje dejstvo, da je že prva Zagovornikova javnomnenjska raziskava o dojemanju diskriminacije v Sloveniji iz leta 2017⁶⁷ doživela precejšnje zanimanje mednarodne strokovne javnosti. Tako je Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) Zagovornika povabila, da pripravi predstavitev raziskave in njenih ključnih izsledkov ter se tako kot prvi slovenski primer dobre prakse uvrsti v Zbirko praks podatkov o enakosti (Compendium of Practices on Equality Data⁶⁸). FRA je povzetek Javnomnenjske raziskave o dojemanju diskriminacije v Sloveniji v letu 2017 objavila kot primer dobre prakse na svoji spletni strani.⁶⁹

⁶⁷ Raziskava je dostopna v Rednem letnem poročilu Zagovornika načela enakosti za leto 2017 in na www.zagovornik.si

⁶⁸ Dostopno na: https://fra.europa.eu/en/theme/racism-related-intolerances/racism-compendium-practices?field_fra_country_world_tid=All&field_fra_prom_practice_type_tid%5B%5D=951

⁶⁹ Dostopno na: <https://fra.europa.eu/en/promising-practices/survey-perception-and-experience-discrimination-slovenia>

12.3.5 Sodelovanje pri vsebinski zasnovi raziskave o integraciji delavcev iz drugih držav članic EU v Sloveniji

Kontaktna točka za spodbujanje enakega obravnavanja delavcev EU (EURES), ki deluje v okviru Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, je kot naročnik raziskave povabila Zagovornika k oblikovanju vsebinske zasnove raziskave o integraciji delavcev iz drugih držav članic EU in njihovih družinskih članov v slovensko družbeno in delovno okolje. Zagovornik se je vabilu odzval, saj je narodnost ena od posebej pred diskriminacijo varovanih osebnih okoliščin.

Namen raziskave je bil opraviti analizo obstoječega stanja na področju morebitne diskriminacije na podlagi državljanstva in integracije delavcev EU v družbeno in delovno okolje ter s konkretnimi predlogi prispevati k razvoju in izvajanju integracijskih programov in drugih pomoči pri integraciji delavcev EU.

Zagovornik se je večkrat sestal z naročnikom raziskave ter podal naslednje vsebinske usmeritve in predloge pred izvedbo raziskave:

- predhodni razmislek o učinkih raziskave v smislu načrtovanja prihodnjih ukrepov, temelječih na izsledkih raziskave;
- pozornost pri pregledu predlagane metodologije in načrta raziskave, da bodo cilji raziskave doseženi;
- pomembnost rezultatov raziskave v obliki merljivih podatkov, kar pomeni npr. zajem številčnih podatkov o prilivu in odlivu državljanov EU v Slovenijo in iz nje, saj so ti podatki pomembni za argumentiranje priporočil oz. predlogov zakonodajalcu;
- vključitev čim več komponent (osebnih okoliščin, področij in oblik diskriminacije) iz ZVarD, da bi bilo mogoče izsledke raziskave prikazati podrobneje po posameznih osebnih okoliščinah;
- sodelovanje s čim širšo paleto organizacij civilne družbe, akademske in raziskovalne sfere z namenom čim širšega dosega ciljne skupne, ki jo želi raziskava zajeti.

Zagovornik je v času izvedbe raziskave sodeloval z izvajalcem raziskovalnega projekta, Inštitutom za družboslovne študije Znanstveno-raziskovalnega središča Koper, tako da je odgovoril na raziskovalna vprašanja. Njegovi odgovori so bistveno prispevali k zaključnim ugotovitvam. Po zaključku raziskovalnega projekta je Zagovornik sodeloval na okrogli mizi, kjer je izvajalec raziskave predstavil ključne ugotovitve raziskave.

12.3.6 Sistematičen pregled obstoječih raziskav o diskriminaciji

V letu 2019 je Zagovornik začel sistematičen pregled obstoječih raziskav na temo diskriminacije, ki omogoča:

- pregled vseh relevantnih nacionalnih in mednarodnih raziskav na temo diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, področjih družbenega življenja, izvajalcih raziskav, s kratkim povzetkom posamezne raziskave s povezavo na spletno mesto, kjer je objavljeno raziskovalno poročilo;
- primerjalno analizo, katere osebne okoliščine naslavlja in na katera področja življenja se osredotočajo, kje na katerih področjih ni raziskav;
- ponovitev procesa glede na opredeljeno metodologijo vključitve posamezne raziskave v zbir;
- sprotno dopolnjevanje z najnovejšimi viri.

Gre za nadgradnjo aktivnosti zbiranja informacij o raziskavah na temo diskriminacije v obliki *kartiranja* (mapping), ki jo kot prvo priporočilo izpostavljajo Priporočila Evropske komisije o izboljšanju zbiranja in uporabe podatkov o enakosti (Guidelines on improving the collection and use of equality data⁷⁰). Namen tovrstnega kartiranja je opredeliti obstoječe izvajalce raziskav in identificirati podatkovne vrzeli. Za to priporočilo je EU High Level Group on Non-Discrimination, Diversity and Equality pripravila tudi pripomoček diagnostičnega kartiranja (diagnostic mapping tool),⁷¹ ki ga je Zagovornik uporabil kot osnovo za izvedbo tega projekta.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Pomanjkanje celovitih raziskav in podatkov o obstoju diskriminacije in neenake obravnave pomeni, da ne moremo v celoti razumeti vzrokov, obsega in značilnosti diskriminacije. Brez teh podatkov pa ni možno oblikovanje in izvajanje učinkovitih ukrepov in politik varstva pred diskriminacijo. Na pomen sistematičnega dostopa do podatkov o obstoju diskriminacije in neenake obravnave Slovenijo opozarjajo tudi mednarodni nadzorni mehanizmi.

⁷⁰ European Commission, Guidelines on improving the collection and use of equality data (2018) dosegljivo na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/final_guidelines_4-10-18_without_date_july.pdf

⁷¹ Diagnostic mapping tool, dosegljivo na: <https://fra.europa.eu/en/theme/racism-related-intolerances/racism-compedium-practices/about-compedium#guidelines>

12.4 Študije in analize Zagovornika

Zagovornik v skladu s šesto alinejo 21. člena ZVarD spremlja splošno stanje na področju varstva pred diskriminacijo v državi. Prepoznavanje vzrokov in posledic diskriminacije na družbeni ravni, ob opravljanju neodvisnih raziskav Zagovornik dosega tudi z obsežnim analitičnim delom. Zagovornik pripravlja analize posamičnih ali povezanih vprašanj glede položaja določene ali več družbenih skupin.

12.4.1 Povzetek študije o odvzemih volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi

Decembra 2019 je Zagovornik končal študijo, v kateri je preučil zapostavljenost oseb z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi pri uživanju volilne in drugih državljskih pravic.

Zagovornik je preučil položaj skupine 2035 državljanov, ki jim ni omogočeno glasovati na volitvah, ker jim je bila odvzeta volilna pravica.

Državljanu je (bilo) mogoče odvzeti volilno pravico, če mu je bila »zaradi duševne bolezni, zostalosti ali prizadetosti popolnoma odvzeta poslovna sposobnost ali podaljšana roditeljska pravica staršev ali drugih oseb čez njegovo polnoletnost ter ni sposoben razumeti pomena, namena in učinkov volitev«, kot to določa drugi odstavek 7. člena Zakona o volitvah v državni zbor (ZVDZ).⁷² Tako kot o odvzemu poslovne sposobnosti ali o podaljšanju roditeljske pravice nad nekom, tudi o odvzemu volilne pravice, v posamičnih zadevah odločajo sodišča s sklepi. To pomeni, da so ti državljani hkrati postavljeni pod skrbništvo kot domnevno voljno nesposobni. Volilno pravico je mogoče tako odvzeti izključno tej skupini oseb z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi in to prav zaradi teh invalidnosti.

Zagovornik je to vprašanje sistemskega značaja načel na lastno pobudo. Povod za to so bile volitve v Evropski parlament (EP) maja 2019. Zagovornik ni preučil le vprašanja onemogočanja glasovanja na volitvah v EP, ampak tudi v primeru volitev v Državni zbor. Prav tako je odprl tudi vprašanje, ali zakonodaja omejuje pravico do udeležbe na drugih volitvah, ki se izvajajo na državni in lokalni ravni, ter na referendumih in pri uresničevanju pravice do ljudske zakonodajne in ustavodajne iniciative. Poleg tega je analiziral vprašanje pravnih mehanizmov zaščite ljudi v teh položajih. Preučil je tudi vprašanje siceršnje (ne)dostopnosti volilnih postopkov in volilnih gradiv za osebe z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi.

⁷² Uradni list RS, št. 109/06 – uradno prečiščeno besedilo, 54/07 – odl. US in 23/17.

Zagovornik si prizadeva za razjasnitev, kaj je v dosedanjem pristopu neustrezno: odvzemi volilne pravice, neučinkovitost varstva ter pomanjkljivi mehanizmi za dolžno podporo tem ljudem kažejo na sum sistemske diskriminacije. Zagovornik si prizadeva, da bi skupaj s pristojnimi organi in kot družbena skupnost to stanje presegli in naredili potrebne korake, da se učinkovito zagotovi enako obravnavanje vseh državljanov in njihova družbena vključenost.

Zagovornik opozarja, da veljavna ureditev odvzemov volilne pravice nasprotuje prepovedi neposredne diskriminacije zaradi invalidnosti. Šteje, da to velja tako po merilih Ustave (ki izrecno omogoča le omejevanje pasivne volilne pravice za volitve poslancev v Državni zbor, ob najstrožjem testu sorazmernosti), kot tudi po merilih prevzetih mednarodnopravnih obveznosti.

Konvencija o pravicah invalidov (MKPI)⁷³ izrecno terja, da se vse človekove pravice, po 29. členu tudi volilna pravica, zagotovi vsem osebam z invalidnostmi v polni meri in enako kot drugim. Da MKPI odvzeme volilne pravice, prepoveduje Odbor MKPI, kar nedvoumno poudarja že skoraj celo desetletje. Tako načelno (v Splošnem komentarju št. 1 k 12. členu konvencije o enakem priznanju pred zakonom⁷⁴ ter v Splošnem komentarju št. 6 o enakosti in nediskriminaciji⁷⁵), v konkretnih primerih obravnave poročil posameznih držav pogodbenic o izvajanju MKPI (med drugim Slovenije v letu 2018⁷⁶ ter EU v letu 2015⁷⁷), pa tudi v primerih konkretnih pritožb posameznikov.⁷⁸ Zakonski in sodni odvzemi volilne pravice v konkretnih postopkih po MKPI niso dopustni.

Po oceni Zagovornika, ki jo utrjuje vrsta stališč organov Sveta Evrope,⁷⁹ je tak tudi zaključek po pravu Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP).⁸⁰ Evropska unija (EU) je od

⁷³ Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov, Uradni list RS, št. 47/2008.

⁷⁴ V 48. in 49. točki Splošnega komentarja države pogodbenice poziva k vključevanju oseb z invalidnostmi v volilne procese. Meni, da vsebina 29. člena MKPI pomeni, da posameznikova sposobnost odločanja (ang. decision-making ability) ne more biti opravičljiv razlog za odvzem aktivne ali pasivne volilne pravice osebam z invalidnostmi. Več o tem: General comment No 1 (2014), Article 12: Equal recognition before the law, CRPD/C/GC/1, sprejet 11. aprila 2014. Dostopno na: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/1&Lang=en

⁷⁵ Več o tem v 30. točki, kjer so naštet primeri sistemskih diskriminacij.

⁷⁶ Odbor je na svoji 386. seji 5. marca 2018 sprejel Sklepne ugotovitve glede uvodnega poročila Slovenije (CRPD/C/SVN/CO/1), glej zlasti 49. in 50. točko, glede vračanja popolne poslovne sposobnosti pa pripombe k izvajanju 12. člena konvencije. Besedilo je v slovenskem jeziku dostopno v Rednem letnem poročilu Zagovornika načela enakosti za leto 2018, str. 167 in naslednje, dostopno na: www.zagovornik.si

⁷⁷ Več o tem: Concluding observations on the initial report of the European Union, CRPD/C/EU/CO/12, Oktober 2015, zlasti 69. točko, dostopno na: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2FC%2FEU%2FCO%2F1.

⁷⁸ Tehni in prepričljivi razlogi za to stališče so posebej natančno obrazloženi ob obravnavi posamične pritožbe v zadevi Zsolt Bujdosó in pet drugih proti Madžarski Gre za zadevo CRPD/C/10/D/4/2011 (2013), dostopno na <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/Jurisprudence.aspx>

⁷⁹ Primer: Komisar za človekove pravice Sveta Evrope tako načelno že leta 2011, kot v svoji intervenciji pred Evropskim sodiščem za človekove pravice v zadevi María del Mar Caamaño Valle proti Španiji. O tem tudi Parlamentarna skupščina Sveta Evrope v Resoluciji 2155 (2017) "The political rights of persons with disabilities: a democratic issue". V njej se sklicuje tudi na starejšo resolucijo 2039 (2015), ki države poziva naj nadomestijo mehanizme nadomestnega odločanja (npr. skrbništva) z mehanizmi podpornega odločanja, v skladu z mednarodnimi zavezami. Pomembno tudi priporočilo CM/Rec(2011)14 Sveta ministrov državam članicam Sveta Evrope o sodelovanju oseb z invalidnostmi v političnem in javnem življenju.

⁸⁰ Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/94, glej tudi Zakon o ratifikaciji Protokola št. 12 h Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 8/10.

januarja 2011 naprej zavezana spoštovati MKPI. Zagovornik meni, da zato tudi primarnega prava EU (Listina EU o temeljnih pravicah⁸¹ ter Pogodba o delovanju Evropske unije⁸²) ni mogoče razlagati drugače kot skladno z MKPI tako, da te pravice varuje v enaki meri.

Agencija EU za temeljne pravice (FRA) spremlja odvzeme in druge ovire v postopkih za uresničevanje volilne pravice.⁸³ Odvzeme volilne pravice v svojih letnih poročilih uvršča med glavne »izzive« v EU pri uresničevanju pravic oseb z invalidnostmi do politične participacije. Problem odvzemov volilne pravice je torej znan in je bil državi večkrat predložen s pomočjo mednarodnih nadzornih mehanizmov prava človekovih pravic (Odbor MKPI, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi⁸⁴). Vseeno je zaznati oklevanje, ali naj bi ga presegli in na kakšen način.

Zagovornik je svojo analizo predstavil več organom, ki so pristojni za to vprašanje.⁸⁵ Dokončne izjasnitve teh pristojnih organov do zaključka priprave posebnega poročila še ni prejel.

Zagovornik opozarja na razsežnosti posledic izključitve te skupine ljudi z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi iz političnega življenja. Gledano z vidika osebnega dostojanstva pa so ti odvzemi volilne pravice ponižujoči in pomenijo nekakšen izbris iz politične in državljanske skupnosti.

Zagovornik ob tem opozarja na posledice takega izključevanja za druge pravno varovane temeljne vrednote v okviru evropske volilne dediščine, načel pravne države ter vladavine prava, ki so temelj demokratične družbe. Ne le teoretično, ampak tudi praktično bi bilo zaradi takšne systemske pravne nepravilnosti mogoče uspešno nasprotovati posameznim volilnim rezultatom oziroma postavljati pod vprašaj samo zakonitost posameznih volitev. Tak položaj je morda nastal prav ob volitvah v EP maja 2019. Število glasov onemogočenih volivcev je bilo tako visoko, da bi – če bi imeli možnost glasovati – lahko odločilno vplivalo na dodelitev posameznega mandata za poslanca ali poslanko EP.

Zagovornik po preučitvi razpoložljivih poti za varstvo volilne pravice ljudi z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi ugotavlja, da je varstvo volilne pravice zagotovljeno, kvečjemu teoretično, ne pa praktično.

Opozarja tudi na pravice tistih, ki volilno pravico sicer imajo, a jim je ta praktično nedosegljiva oziroma je ne morejo enako učinkovito in obveščeno uresničevati. To so poleg oseb z motnja-

⁸¹ Listina Evropske Unije o temeljnih pravicah (2012/C 326/02), Uradni list Evropske unije C 326/391.

⁸² Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije, Uradni list Evropske unije C 202.

⁸³ Več o tem v študiji The right to political participation of persons with disabilities: human rights indicators (2014) in Legal capacity of persons with intellectual disabilities and persons with mental health problems (2013); v slovenskem jeziku sta dostopna povzetka Pravica invalidov do političnega udejstvovanja in Pravna sposobnost oseb z motnjami v duševnem razvoju in oseb s težavami v duševnem zdravju (dostopno na <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/right-political-participation-persons-disabilities-human-rights-indicators> in na <https://fra.europa.eu/en/publication/2013/legal-capacity-persons-intellectual-disabilities-and-persons-mental-health-problems>. Zadnji podatki o stanju v državah članicah EU iz februarja 2019 so dostopni v dokumentu Who will (not) get to vote in the 2019 European Parliament elections? Dostopno na <https://fra.europa.eu/en/publication/2019/disability-voting-rights>

⁸⁴ Končno poročilo misije OVSE/ODIHR za ocenjevanje volitev, predčasne volitve v Državni zbor 3. junija 2018, str. 6 in str. 20, v slovenščini dostopno na <https://www.osce.org/si/odihr/elections/slovenia/400523?download=true>.

⁸⁵ To so: Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo na notranje zadeve, Ministrstvo za pravosodje in Svet za invalide Republike Slovenije.

mi v duševnem razvoju tudi starostniki z demenco, ljudje z motnjami v duševnem zdravju, ljudje z začasnimi kognitivnimi ovirami, npr. zaradi rabe zdravil, in drugi.

Potrebna je ureditev zadostne podpore, tudi s storitvami podpornega odločanja, zagotavljanja polne dostopnosti volilnih postopkov in gradiv ter informiranja oziroma opolnomočenje teh volivcev. Ob tem je treba zagotoviti instrumente preprečevanja možnih zlorab.

12.4.2 Povzetek študije o položaju interspolnih ljudi v medicinskih postopkih

Zagovornik je spomladi 2019 na podlagi 21. člena ZVarD začel obravnavati vprašanje položaja interspolnih ljudi v medicinskih postopkih zaradi suma, da so jim kršene človekove pravice oziroma so neenako obravnavane zaradi osebne okoliščine spolnega znaka. Na podlagi ugotovitev je pripravil posebno študijo, s katero želi opozoriti na pomembno vprašanje pravice do enake obravnave skupine oseb, v tem primeru interspolnih ljudi, ter okrepiti zavedanje o pomenu oblikovanja in sprejetja predpisov in ukrepov, ki bi preprečili vsakršno možnost diskriminatorne obravnave.

Izraz interspolnost se uporablja za osebe, ki se rodijo s telesnimi (spolnimi) značilnostmi, ki ne ustrezajo ustaljenim medicinskim in družbenim normam za žensko ali moško telo in obsega telesna odstopanja, ki se lahko kažejo v notranjih ali zunanjih spolnih organih, kromosomski ali hormonski strukturi, mišični masi, poraščenosti in postavi.

Zaradi odstopanja od ustaljenih medicinskih in družbenih norm so lahko interspolne osebe (v konkretnem primeru gre v prvi vrsti za otroke) podvržene različnim oblikam kršenja človekovih pravic, stigmatizaciji in diskriminaciji, ki se pogosto kaže na področjih zdravstvene oskrbe, izobraževanja in zaposlovanja.

Na področju zdravstvene oskrbe se problem odraža skozi različne vidike, denimo kot:

- Nenujni in medicinsko neutemeljeni operativni posegi za normalizacijo spolnih značilnosti, ki lahko povzročijo trajno neplodnost, bolečino, inkontinenco, izgubo želje po spolnosti in različne stopnje duševne stiske.
- Prikrivanje dejanske narave izvedenih operativnih posegov.
- Otežen dostop do ustreznega zdravljenja, potrebnih zdravil in zdravstvenih kartotek ter nezadostno poznavanje pojava interspolnosti med medicinskim osebjem.

Na področju izobraževanja se diskriminacija lahko kaže v obliki nevidnosti interspolnih teles oziroma odsotnosti interspolnosti kot osebne okoliščine v izobraževalnih kurikulumih, ustrahovanju in nasilju, ki lahko vodi v opustitev formalnega izobraževanja. To lahko negativno vpliva na položaj interspolnih ljudi na trgu dela in nasploh na vključevanje v družbeno življenje.

Na področju zaposlovanja se lahko interspolni ljudje soočajo s posredno ali neposredno diskriminacijo, strahom pred obveznimi zdravniškimi pregledi, nadlegovanjem, vsiljivim zanimanjem in nejevero sodelavcev.

Pomemben korak na področju razumevanja interseksualnosti in pravic interseksualnih ljudi predstavlja Resolucija o spodbujanju človekovih pravic in odpravljanju diskriminacije nad interseksualnimi osebami, ki jo je leta 2017 sprejela Parlamentarna skupščina Sveta Evrope, ter Resolucija o pravicah interseksualnih⁸⁶ oseb, ki jo je Evropski parlament (EP) sprejel leta 2019.

Primer dobre prakse obravnave interseksualnih ljudi predstavlja Malta, ki je s sprejetjem zakona o spolni identiteti, spolnem izrazu in spolnih znakih kot prva država na svetu prepovedala vse nenujne operacije interseksualnih ljudi brez njihove privolitve, kar zagotavlja varovanje njihove telesne integritete. S tako ureditvijo Malta zagotavlja visoko raven varstva človekovih pravic in enake obravnave interseksualnih ljudi.

Zagovornika je maja 2019 prejel dopis glede upoštevanja priporočil EP, zapisanih v Resoluciji EP o pravicah interseksualnih oseb, od skupine nevladnih organizacij.⁸⁷ Zagovornik se je seznanil z osnovnimi dejstvi o obravnavi interseksualnih ljudi v medicinskih postopkih v Sloveniji in s trendi v obravnavi vprašanja varstva (človekovih) pravic interseksualnih ljudi na politični ravni v Evropski uniji. Sodelavci Zagovornika so se zato sestali s predstavniki nevladnih organizacij: Amnesty International, Društvo Legebitra in Zavod TransAkcija. Zagovornik je na podlagi osnovne analize dostopnih informacij o varstvu človekovih in drugih pravic interseksualnih ljudi pripravil pisne poizvedbe z namenom preučiti stanje na področju enake obravnave interseksualnih ljudi v medicinskih postopkih. Skupaj je Zagovornik poslal 31 pisnih poizvedb, in sicer zastopnikom pacientovih pravic, Ministrstvu za zdravje, Komisiji za medicinsko etiko, Nacionalnemu inštitutu za javno zdravje, Porodnišnici Ljubljana, Ginekološki kliniki Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana (UKC Ljubljana), Kliniki za ginekologijo in perinatologijo Univerzitetnega kliničnega centra v Mariboru (UKC Maribor) ter Kliniki za pediatrijo v Mariboru.

Zagovornik je po prejetih odgovorih nekaterim ustanovam poslal dodatna vprašanja, na katera do konca decembra 2019 in izteka priprave pričujočega posebnega poročila – z izjemo Pediatrične klinike UKC Ljubljana – ni prejel odgovorov in jih bo obravnaval naknadno.

Pri analizi prejetih odgovorov zdravstvenih ustanov ključne ugotovitve nakazujejo na:

- nepoznavanje termina interseksualnosti med nekaterimi deležniki, zlasti pri zastopnikih pacientovih pravic;
- neseznanjenost deležnikov s primeri medicinske obravnave interseksualnih ljudi;
- operativni posegi se izvajajo v otroštvu ali adolescenci;
- spol otroka je določen v nekaj dneh po rojstvu na podlagi pregleda, genetske preiskave in postavljene diagnoze;
- operativni posegi se izvajajo tudi, če so potrebni zaradi »družbene sprejemljivosti«, čeprav niso nujni za zagotavljanje dojenčkovega oziroma otrokovega zdravja ali celo preživetja;
- protokoli sprejemanja odločitev o medicinskih posegih, ki niso nujno potrebni, pri interseksualnih ljudeh so nejasni in neenotni.

⁸⁶ V prevodu Resolucije se uporablja izraz »interseksualnost«, po oceni Zagovornika in skupine nevladnih organizacij je ustrežnejši izraz »interseksualnost«, zato se izraz interseksualnost v tem poročilu uporablja samo v primerih neposrednega sklicevanja na navedeno Resolucijo. Angleška beseda je sestavljena iz besede *inter* in *sex*, ki se v tem primeru sloveni kot spol (saj vsebinsko želi opisati ljudi, ki jim ni mogoče medicinsko določiti spola).

⁸⁷ To so: Amnesty International, društvo DIH, društvo Legebitra, društvo Parada ponosa, društvo ŠKUC in Zavod TransAkcija.

Zagovornik bo na podlagi dostopnih informacij izoblikoval več priporočil sistemskega značaja, namenjenih izvršni veji oblasti, ki je pristojna za oblikovanje in izvrševanje politik (vladi ter pristojnim ministrstvom), pa tudi zdravstvenim ustanovam ter zdravstveni in medicinski stroki, ki se neposredno srečuje z interspolnimi osebami.

Zagovornik bo podal naslednja priporočila:

- Ministrstvu, pristojnemu za zdravje, da imenuje neodvisno interdisciplinarno delovno skupino za revizijo trenutnih protokolov za medicinsko obravnavo interspolnih ljudi, pripravo enotnega protokola ter njegovo uskladitev s sodobnimi medicinskimi smernicami in praksami ter z (mednarodnimi) zavezami spoštovanja vseh človekovih pravic interspolnih oseb.
- Ministrstvom, pristojnima za zdravje in šolstvo, da v sodelovanju s stroko in civilno družbo zagotovita aktivnosti za osveščanje splošne in posebnih javnosti o človekovih pravicah interspolnih ljudi in o različnih oblikah diskriminacije, s katerimi se te (lahko) soočajo.
- Ministrstvom, pristojnima za zdravje in šolstvo, da vzpostavita sheme obveznega dodatnega usposabljanja o interspolnosti za vse zaposlene v zdravstvenih ustanovah ter na zdravstvenih in medicinskih izobraževalnih ustanovah na vseh ravneh.
- Ministrstvu, pristojnemu za šolstvo, da posodobi izobraževalna gradiva tako, da bodo vključevala sodobne izobraževalne vsebine o pojavu interspolnosti ter varstvu pred diskriminacijo interspolnih ljudi.

Zagovornik bo zdravstvenim ustanovam priporočil, da:

- Se vzdržijo izvajanja vseh nenujnih medicinskih posegov v spolne znake interspolnih otrok, ki bi bili opravljeni brez njihovega soglasja z namenom določitve njihovega spola oziroma/in so odložljivi do takrat, ko lahko otrok poda ustrezno soglasje.
- Zagotovijo, da so interspolni otroci in njihovi starši oziroma skrbniki pred medicinskim posegom v telo interspolne osebe ustrezno obveščeni o poteku teh posegov, vseh njihovih morebitnih posledicah ter o možnostih psihosocialnega in psihološkega svetovanja.
- Da dosledno upoštevajo definicije in termine, povezane z interspolnostjo, ki temeljijo na depatologizaciji in spoštovanju človekovih pravic interspolnih ljudi, pri čemer naj se opirajo tudi na zadevni resoluciji EP in Parlamentarne skupščine Sveta Evrope.

12.4.3 Povzetek analize o varovanju in dostopnosti pravic otrok

Otroci so subjekt varstva pred diskriminacijo, ki terja posebno pozornost in skrb. Štejejo se med posebej ranljive družbene skupine. Ranljivi so tudi za diskriminacijo, in sicer zaradi omejene sposobnosti, da se učinkovito branijo pred njo, zlasti v smislu potencialno dolgosežnih posledic, ki jih ima diskriminacija zanje. Vsaka diskriminacija nad otroki, skladno s 4. alinejo 14. člena ZVarD,⁸⁸ velja za hujšo obliko diskriminacije. V nekaterih situacijah so otroci posebej podvrženi najtežjim oblikam diskriminacije (npr. v primeru neprosto voljnih in nenujnih medicinskih posegov v telo interspolnih otrok). Diskriminaciji so lahko otroci neposredno izpostavljeni zaradi lastnih osebnih okoliščin, pa tudi čez povezavo, tj. zaradi osebnih okoliščin njihovih staršev ali skrbnikov. Poleg tega je treba upoštevati številne bolj ali manj neposredne posledice, ki jih ima na otroke diskriminacija nad njihovimi starši ali skrbniki.

Zagovornik je v letu 2019 ob načrtovanju zagotavljanja svoje dostopnosti za otroke in z namenom vzpostaviti protokol za otrokom prijazno obravnavo podrobneje preučil pravni položaj otrok. Najprej v postopkovnem smislu, zlasti glede meja sposobnosti otrok pred Zagovornikom. Zakonodaja, ki ureja poslovno oziroma procesno sposobnost strank, omejuje možnost samostojnega neposrednega nastopanja otrok kot strank v upravnih in drugih postopkih, tudi glede obravnave predlogov za obravnavo diskriminacije pred Zagovornikom. Določena vprašanja ureditve varstva pravic otrok pa niso nesporna z vidika prepovedi diskriminacije zaradi starosti (saj temeljijo na domnevi o voljni nezmožnosti zaradi starosti). Vprašljivo je, ali se otrokom procesna sposobnost za zaščito pravic sme vselej omejevati, tudi takrat, ko naj bi vsebinsko te pravice sicer že uživali. Takšen primer je, denimo, situacija, ko je otrok dopolnil 15 let. Ob tej starosti otrok dobi poslovno sposobnost sklepati pravne posle na večjem delu trga dobrin in storitev. Ob tej starosti otrok že v celoti uživa posamezne človekove pravice in svoboščine. Zastavlja se vprašanje, ali se 17-letni otrok res ne bi smel sam varovati, npr. pred kršitvijo potrošniških pravic ali poskusi omejevanja svoje verske svobode? So taki otroci glede varstva res upravičeno še vedno popolnoma odvisni od volje staršev in skrbnikov (razen, ko so denimo podani razlogi za imenovanje začasnega zastopnika ali skrbnika za poseben primer)? O takih položajih se odpirajo smiselno podobna vprašanja, kot ob procesni (ne)sposobnosti odraslih z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi.

Zagovornik je pri proučevanju vprašanja naletel na sklop zelo zahtevnih vsebinskih pravnih vprašanj. Zagovornik se zaveda, da mora otrokom priznavati poln obseg človekovih pravic in svoboščin, ki jih ti uživajo v skladu s svojo starostjo in zrelostjo. Zmožnost uživati te pravice, terja presojo telesne in duševne zrelosti, da lahko otrok razume pomen in posledice pravic in s tem povezanih obveznosti. Prav bi bilo, da bi tako presojo v čim več primerih že načelno opravil zakonodajalec in tega vprašanja ne bi preveč široko prepuščal le pravni razlagi v praksi. Zastavlja se vprašanje, kdaj so lahko otroci diskriminirani pri uživanju posamezne človekove pravice in svoboščine? V kateri starosti lahko uživajo (in v kakšni meri) katero od njih? Zagovornik ugotavlja, da je pravno nedvoumno urejenih zelo malo takih vprašanj. Tudi v primerih,

⁸⁸ Ta kot hujšo obliko diskriminacije opredeljuje diskriminacijo: »... ki vsebuje ali bi lahko vsebovala težko popravljive posledice za diskriminirano osebo glede povzročitve škode njenemu pravnemu položaju, pravicam ali obveznostim, **zlasti če je storjena v razmerju do otrok** ali drugih slabotnih oseb.«

kjer je to urejeno, je pretežno urejeno le vprašanje, kdaj lahko otroci posamezno pravico že uživajo samostojno in v polni meri (npr. verska svoboda), ne pa tudi kakšen je postopen prehod v to samostojnost oziroma razmejitev pravic s starši ali skrbniki.

Smiselno bi bilo določiti načelne časovne okvire, kjer je takšna sposobnost pri posamezni pravici podana, dopustiti pa tudi dokazovanje nasprotnega, ali pa da je takšna sposobnost podana tudi že pred tem. Zdajšnja neureditev številnih vprašanj tako dejansko otrokom nalaga breme dokazovanja svoje zmožnosti uživanja posameznih pravic. Prepoved diskriminacije je po razlagi Zagovornika sama zase samostojna pravica, ki jo otroci uživajo od rojstva naprej. Seveda se vsi otroci pred njo ne morejo sami vselej učinkovito varovati. Vendar: ali res sme biti varstvo pred katero koli diskriminacijo v upravnih in sodnih postopkih odvisno od volje staršev in skrbnikov vse do 18 leta starosti? Ali zakonodaja dovolj upošteva mladostnika tudi kot subjekt pravic, ne pa le objekt (posebnega) varstva?

Preliminarni izsledki analize kažejo, da so pomembna vprašanja v sferi otrokovih pravic urejena pomanjkljivo tudi z vidika zahtev po jasnosti, določenosti in natančnosti pri pravnem urejanju. Razen z zahtevno pravno razlago je velikokrat težko jasno določiti že vsebino oziroma obseg pravic otrok (in hkrati meje pravic staršev ali skrbnikov). Tu gre dodatno tudi za problem velike razdrobljenosti pri urejanju otrokovih pravic in položaja otrok v številnih zakonih. Ob takšni vsebini in načinu pravnega urejanja je njihov lastni pravni položaj zagotovo še najmanj razumljiv prav otrokom. To jih dela še bolj odvisne od ravnanja in podpore drugih.

Zagovornik bo izsledke analize javno predstavil v letu 2020.

12.4.4 Povzetek analize o položaju gluhih v visokem šolstvu

Zagovornik je opravil preliminarno analizo o visokošolski izobraženosti gluhih. Povod za to so bile informacije o njihovi izobrazbeni strukturi. Podatek, da je med gluhih le en odstotek višje- in visokošolsko izobraženih,⁸⁹ močno odstopa od povprečne izobrazbene strukture splošne populacije, saj delež višje in visokošolsko izobraženih prebivalcev v Sloveniji znaša 23,7 odstotka.⁹⁰ V Sloveniji je po podatkih Zveze gluhih in naglušnih Slovenije okrog 1000 gluhih ljudi, ki uporabljajo slovenski znakovni jezik (SZJ) kot svoj prvi jezik in imajo z odločbami priznано pravico do tolmačenja v SZJ. Sicer pa je v Sloveniji skupaj okrog 1500 gluhih oseb, kar med drugim vključuje osebe s polževim vsadkom in druge, ki za svoj prvi jezik uporabljajo slovensščino.⁹¹ Po dostopnih informacijah se v akademskem letu 2019/2020 na slovenskih fakultetah ne šola niti ena gluha oseba, ki bi pri študiju uporabljala SZJ.⁹²

⁸⁹ Glej Jakopič Bogo in Redžepovič Aljoša: 75 let organiziranega delovanja odraslih gluhih in naglušnih na slovenskem. Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, Ljubljana, 2006. V raziskavo je bilo zajetih 800 gluhih.

⁹⁰ Podatki o izobrazbeni strukturi prebivalstva starejšega od 15 let na 1. januar 2018, Statistični urad RS, dostopno na <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7835>.

⁹¹ Podatki na spletnih straneh Zveze gluhih in naglušnih Slovenije, dostopno na <http://zveza-gns.si/o-zvezi/o-gluhoti/>.

⁹² Zavod Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik v času nastajanja tega poročila ni imel zabeležen nobene ure tolmačenja v SZJ v te namene. Društvo študentov invalidov sicer zaznava, da sta vpisana dva taka študenta, a pri študiju uporabljata slušne aparate ter slovenski jezik, ne pa slovenski znakovni jezik.

Za takšna neravnovesja v izobrazbeni strukturi in pri vključenosti v visokošolsko izobraževanje ni mogoče sklepati, da so »naravna« posledica senzorne oviranosti oziroma gluhot. Vzroki za takšno neravnovesje so strukturni oziroma družbeni. Vzbujaajo zaskrbljenost in potrebo po natančni analizi vzrokov. Takšna neravnovesja pogosto oziroma praviloma nakazujejo, da je nesorazmerno manj ugodno stanje lahko pogojeno tudi z diskriminatornimi vzorci vedenja drugih ljudi v družbi. Pogost vir diskriminacije so strukturne ali sistemske značilnosti (npr. v predpisih, uveljavljenih politikah, praksah). Predmet analize je zapostavljenost gluhih kot jezikovne manjšine nasploh in še posebej v visokem šolstvu. Pri tem je Zagovornik izhajal iz hipoteze, da je med vzroki za zapostavljenost tudi diskriminacija. To hipotezo lahko Zagovornik na podlagi te analize potrdi.

Slabega položaja gluhih ni mogoče pripisati le posameznemu kršitelju, niti posamični kršitvi, prav tako ne le zakonodaji. Je posledica zgodovinskega procesa obravnave gluhih v smislu pretekle strukturne in sistemske (institucionalizirane) diskriminacije oziroma obotavljanja ali neučinkovitosti pri njenem odpravljanju ter odpravljanju njenih posledic.

Zagovornik je preučil komunikacijske in socialne ovire za učenje in rabo jezika, zlasti pa ureitev in rabo znakovnega jezika, v javnem življenju in v šolskem sistemu. Ugotavlja, da so bili gluhi do nedavno podvrženi poskusom jezikovne asimilacije. Pravica do rabe SZJ kot lastnega jezika je bila v Sloveniji urejena šele leta 2002 s sprejetjem Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ).⁹³ To pa ne pomeni, da so bile s tem odpravljene vse ovire tudi v vsakdanjem življenju, kot tudi ne vse posledice zatečenega stanja.

Kršitve pravice do rabe SZJ, tudi v sferi šolstva, potekajo še danes. Zagovornikova analiza daje uvid v razpoložljive podatke o tovrstnih kršitvah. Problem je še vedno sistemski, najmanj v tistem delu, ko se kršitev pravice do rabe SZJ ne naslavlja dovolj resno. Temeljno sporočilo Zagovornika je, da gre pri nezagotavljanju učinkovite rabe SZJ, tudi v okviru uresničevanja pravice do izobraževanja in pravice do izobrazbe, hkrati tudi za sum kršitve prepovedi diskriminacije. To spoznanje ima več poudarkov. Najprej, da rabo SZJ zagotavlja zapoved samih temeljev prava človekovih pravic, torej ne gre za posebno ugodnost socialne države, ki skrbi za osebe z invalidnostmi.

Drug poudarek je, da v nekaterih položajih, ki jih ZUSZJ ne ureja izrecno, zapoved enakega obravnavanja lahko terja dodatno uporabo SZJ v komunikaciji. Torej je orodje za širše priznavanje pravice do rabe tega jezika. Kot tretje pa velja opozoriti, da nadzor nad izvajanjem ZUSZJ oziroma uresničevanjem te pravice ni zadosten. Varstvo pred diskriminacijo lahko zato varstvo rabe SZJ bistveno okrepi in dopolni še z drugimi varstvenimi mehanizmi, zlasti po ZVarD ter po Zakonu o kolektivnih tožbah.⁹⁴

Zagovornik ugotavlja, da so prizadevanja za širše uveljavljanje, celo postopno dvojezičnost v šolstvu v zadnjih letih zelo okrepljena. Vendar je opaziti odsotnost tovrstnih politik prav na področju visokega šolstva.

Zagovornik je analiziral strukturne, sistemske, pravne in politične vzroke za slab položaj gluhih pri dostopu do izobraževanja in izobrazbe. Zato identificira pomanjkljivosti in predlaga tudi vrsto konkretnih ukrepov z namenom preprečiti in odpraviti diskriminacijo gluhih.

⁹³ Uradni list RS, št. 96/2002

⁹⁴ Uradni list RS, št. 55/17

Primeroma med bolj očitnimi pravno-sistemskimi pomanjkljivostmi Zagovornik izpostavlja, da še vedno ni sprejet podzakonski predpis, ki bi skladno z 69.a členom Zakona o visokem šolstvu (ZVisŠ) omogočil, da študenti s posebnimi potrebami, tudi gluhi ter študenti s posebnim statusom, enotno in učinkovito uživajo specifične pravice:

- do ugodnejše obravnave v izbirnem postopku v primeru omejitve vpisa ter
- do prilagoditve izvajanja študijskih programov in dodatne strokovne pomoči pri študiju;
- do napredovati in dokončati študij v daljšem času, kot je predvideno s študijskim programom in pravico, da pri tem obdržijo druge splošne pravice in ugodnosti študentov.

Zagovornik bo v zvezi s tem v letu 2020 v sferi visokega šolstva predlagal sprejetje nekaterih posebnih, tako spodbujevalnih kot pozitivnih ukrepov. Zagovornik bo predlagal ukrepe s ciljem razvijanja učinkovitejših nediskriminacijskih politik in politik enakih možnosti. Zelo je na mestu tudi širša razprava o jezikovni in kulturni raznolikosti, pa tudi o priznavanju posebnih pravic jezikovni manjšini gluhih (kar načenja predlog Vlade Republike Slovenije za vpis zaščite SZJ v Ustavo iz leta 2019). Zagovornik poudarja, da so prizadevanja gluhih za svoj jezik ter varovanje in ohranjanje kulture gluhih pomembna priložnost za poglobitev razumevanja novega modela enakosti v okviru sodobne teorije enakosti, t.i. vključujoče enakosti. O tem vprašanju bo v letu 2020 Zagovornik izdal posebno poročilo.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik je v letu 2019 izvedel dve študiji in dve analizi:

- študija o odvzemih volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi;
 - študija o položaju interspolnih ljudi v medicinskih postopkih;
 - analiza o varovanju pravic otrok in njihove dostopnosti;
 - analiza o položaju gluhih v visokem šolstvu.
-

12.5 Poizvedbe Zagovornika – vir študij in analiz

Zagovornik je v okviru obravnav posameznih vprašanj oziroma vsebinskih sklopov opravil skupaj **120 pisnih poizvedb**. Poizvedbe so se navezovala na naloge spremljanja in so podrobno predstavljene v poglavju 9. Podatki o primerih diskriminacije pri drugih državnih organih ter v poglavju 11. Posebni in drugi ukrepi za odpravo diskriminacije in spodbujanje enakega obravnavanja. V primeru poizvedbe z namenom spremljanja splošnega stanja v državi – podatki o primerih diskriminacije pri drugih državnih organih, je Zagovornik na več različnih organov naslovil **53 pisnih poizvedb**. V okviru poizvedbe o izvajanju posebnih ukrepov pri ministrstvih in organih v sestavi je bilo skupaj poslanih **18 pisnih poizvedb**.

Te pisne poizvedbe so eno od orodij Zagovornika za spremljanje splošnega stanja diskriminacije v državi, kot izhaja iz šeste alineje 21. člena ZVarD oziroma iz 17. in 18. člena ZVarD. Prek pisnih poizvedb Zagovornik pridobiva informacije in pojasnila od različnih deležnikov, bodisi da gre za tiste, ki so ali bi lahko diskriminacijo povzročili, ali pa lahko na položaj določene družbene skupine (z eno ali več osebnimi okoliščinami, na podlagi katerih Zagovornik ugotavlja diskriminacijo) pomembno vplivajo. Lahko gre tudi za deležnike, ki dobro poznajo okoliščine ali razpolagajo z drugimi vrstami konkretnih informacij, ki so pomembne za Zagovornikov proces spremljanja, ugotavljanja neenake obravnave posameznih družbenih skupin na podlagi ene ali več osebnih okoliščin ter priprave priporočil Zagovornika, vključno s posebnimi ukrepi.

V nadaljevanju po kronološkem zaporedju sledi opis posameznih tematsko zaokroženih primerov, ki jih je Zagovornik obravnaval prek pisnih poizvedb. V okviru teh primerov je Zagovornik na državne organe in druge institucije naslovil še **49 pisnih poizvedb**.

Obstoj plačne vrzeli zaradi spola, starosti in zaposlitvenega statusa v javnem sektorju

Zagovornik je 14. januarja 2019 poslal Ministrstvu za javno upravo (MJU) zaprosilo za predložitev združenih podatkov o javnih uslužbencih, zaposlenih pri neposrednih in posrednih uporabnikih državnega proračuna glede na **spol, starost in trajanje zaposlitve** (za nedoločen ali določen čas). Zaprosilo je utemeljil z namenom priprave analize stanja na področju zaposlenih v javnem sektorju, iz česar bi bilo mogoče potrditi ali ovreči sum o posredni diskriminaciji na presečišču med starostjo in spolom v povezavi s trajanjem zaposlitve. V primeru potrditve sistemske diskriminacije bi Zagovornik lahko pripravil predlog za uvedbo posebnih ukrepov za odpravo morebitnih neravnovesij pri dostopnosti nekaterih ciljnih skupin do trajnejših oblik zaposlitve.

Zagovornik je MJU zaprosil za združene podatke o številu zaposlenih v javnem sektorju, kot jih opredeljuje Zakon o sistemu plač v javnem sektorju, na presečen datum 31. december 2018, in sicer:

- število zaposlenih moških in žensk,
- število zaposlenih moških in žensk za nedoločen čas,
- število zaposlenih moških in žensk za določen čas,

- število zaposlenih v starosti do 25 let, od 25 do 45, in nad 45 let, za vsako od teh kategorij razdeljeno po spolu,
- število mlajših od 25 let, zaposlenih za nedoločen čas, razdeljeno po spolu,
- število mlajših od 25 let, zaposlenih za določen čas, razdeljeno po spolu.

MJU je v odgovoru 21. marca 2019 pojasnilo, da proračunski uporabniki v skladu s 40. členom Zakona o sistemu plač v javnem sektorju sporočajo podatke o plačah in drugih izplačilih v informacijski sistem za posredovanje in analizo podatkov o plačah, drugih izplačilih in številu zaposlenih v javnem sektorju – ISPAP. Vsebino podatkov, ki se posredujejo v ISPAP, določa Uredba o enotni metodologiji in obrazcih za obračun in izplačilo plač v javnem sektorju. Tako zbrani podatki, do katerih ima dostop tudi MJU, se zbirajo v skladu z omenjenim zakonom z namenom:

- zagotavljanja javnosti plač v javnem sektorju,
- izdelave analiz in
- izračunavanja finančnih učinkov ukrepov v zvezi s plačami v javnem sektorju.

Po mnenju MJU navedene pravne podlage ter v njih določen način in namen zbiranja podatkov MJU **ne omogočajo oziroma ne dovoljujejo zbiranja podatkov** o številu zaposlenih v javnem sektorju glede na spol, starost in trajanje zaposlitve, kot je to potrebno za namen priprave analize pri Zagovorniku.

Položaj interspolnih ljudi v medicinskih postopkih

Zagovornik je spomladi 2019 začel obravnavati vprašanje položaja interspolnih ljudi v medicinskih postopkih zaradi suma kršitve človekovih pravice oziroma neenake obravnave zaradi **osebne okoliščine spolnega znaka**.

Zagovornik se je v zvezi s tem sestal s predstavniki skupine nevladnih organizacij, ki so opozorili na težave, s katerimi se soočajo interspolne osebe, predvsem otroci, v medicinskih postopkih. Zagovornik je zatem na podlagi analize dostopnih informacij o varstvu človekovih in drugih pravic interspolnih ljudi pripravil pisne poizvedbe, ki jih je predložil ključnim deležnikom na področju zdravstvene politike in zdravstvenega varstva v Slovenji z namenom preučiti stanje na področju enake obravnave interspolnih ljudi v medicinskih postopkih. V tem okviru je Zagovornik opravil 37 poizvedb.

Pri analizi prejetih odgovorov zdravstvenih ustanov **ključne ugotovitve** nakazujejo na:

- nepoznavanje termina interspolnosti;
- neseznanjenost deležnikov s primeri medicinske obravnave interspolnih ljudi;
- operativni posegi se izvajajo v otroštvu ali adolescenci;
- spol otroka je določen v dveh dneh po rojstvu na podlagi pregleda, genetske preiskave in postavljene diagnoze;
- operativni posegi niso razumljeni kot nujni, a so v nekaterih primerih potrebni zaradi »družbene sprejemljivosti«;
- protokoli sprejemanja odločitev o medicinskih posegih pri interspolnih ljudeh so nejasni in neenotni.

Odvzem volilne pravice

Zagovornik je vprašanje (ne)utemeljenosti odvzemov volilne pravice odprl v času pred izvedbo volitev poslancev in poslank v Evropski parlament (EP). Skupno je Zagovornik v zvezi s tem vprašanjem opravil šest poizvedb. Volitve so bile izvedene 26. maja 2019, na njih pa ni imelo volilne pravice in s tem možnosti soodločati **2035 polnoletnih državljanov**.

Po volitvah se je na poizvedbo Zagovornika odzvalo MJU. Podalo je zgodovinski opis omejevanja volilne pravice v Sloveniji, predstavilo namene zakonodajalca ter navedlo nekaj starejših podatkov o primerjalnih ureditvah na tem področju v drugih državah. Iz dopisa MJU izhaja vztrajanje na stališčih, da naj bi bili odvzemi volilne pravice ustavnopravno dopustni.

Zagovornik je MJU avgusta 2019 v dopisu znova ponovno natančno obrazložil pomisleke o trenutni ureditvi tega občutljivega vprašanja. Hkrati je Zagovornik pisne poizvedbe s prošnjo, naj se izrečejo o teh in drugih vidikih, povezanih s to tematiko, predložil tudi drugim deležnikom: Ministrstvu za pravosodje (MP), Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) ter Svetu za invalide Republike Slovenije (SIRS).

O tem je Zagovornik poleg MNZ seznanil tudi Predsednika Republike Slovenije, Predsednika Državnega zbora, Predsednika Vlade Republike Slovenije, Predsednika Državnega sveta in Varuha človekovih pravic.

Vsi naslovniki Zagovornikove pisne poizvedbe so zaprosili za dodaten čas, da se izrečejo o teh vprašanjih. Zatem je Zagovornik sprejel pobudo MJU o delovnem medresorskem srečanju, ki je potekalo novembra. Srečanje je sodelavcem Zagovornika omogočilo podrobnejšo predstavitev razumevanja problema, medtem ko predstavniki ministrstev niso podali dokončnih stališč do vrste odprtih vprašanj, povezanih z odvzemi volilne pravice. Zato je bilo na tem sestanku dogovorjeno, da bodo ministrstva svoja stališča Zagovorniku predložila pisno. Do konca decembra 2019 Zagovornik ni prejel pisnih odgovorov ministrstev, kot tudi ne zapisnika delovnega srečanja.

Okolje, prostor in stanovanjska politika

Zagovornik se je 6. junija 2019 sestal z državnim sekretarjem za področje okolja Ministrstva za okolje in prostor (MOP) dr. Markom Mavrom. Po sestanku je Zagovornik pripravil povzetek sestanka, ki ga je 13. junija 2019 predložil MOP, v njem pa zaprosil za odziv na teme, ki jih je izpostavil na sestanku. Ker se MOP v roku treh mesecev ni odzvalo na Zagovornikovo zaprosilo, je Zagovornik 30. septembra 2019 poslal pisno poizvedbo.

Teme, glede katerih je Zagovornik prosil za pojasnila, so bile:

- Zagovornik je priporočil MOP, da preuči možnosti uporabe instituta **posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti**, kot ga opredelujeta 17. in 18. člena ZVarD, za ureditev bivalnih oziroma stanovanjsko-prostorskih razmer, v katerih živijo predstavniki romske skupnosti.
- Zagovornik ni bil seznanjen z zadnjo različico **Zaključnega poročila Medresorske delovne skupine za reševanje prostorske problematike Romov**,⁹⁵ zato je zaprosil MOP za predlo-

⁹⁵ Vlada Republike Slovenije se je s tem poročilom seznanila na svoji 58. redni seji, 23. 1. 2020.

žitev dokumenta, in ga v začetku leta 2020 tudi prejel. Prosil je za pojasnila, kako je potekalo medresorsko usklajevanje končne različice poročila, kakšne so načrtovane aktivnosti MOP na področju urejanja bivalnih oziroma stanovanjsko-prostorskih razmer, v katerih živijo predstavniki romske skupnosti, ter kako namerava MOP rešiti vprašanje pristojnosti med državo in lokalnimi skupnostmi glede reševanja prostorske problematike romske skupnosti.

- Zagovornik je priporočil MOP, da preuči potrebo po uskladitvi **Stanovanjskega zakona** z Direktivo 2003/109/ES o statusu nedržavljanov EU, ki so rezidenti za daljši čas, pri neprofitnem najemu nepremičnin.
- Zagovornik je prosil za pojasnilo, ali je MOP že preučilo, katere zakonske predpise s svojega področja bo moralo spremeniti, da bo zagotovljena dostopnost blaga in storitev osebam z invalidnostmi in starejšim glede na zahteve sprejetega Evropskega akta o dostopnosti.

V odgovoru je MOP 25. oktobra 2019 pojasnilo, da se že od leta 2006 naprej vključuje v reševanje bivalne problematike romske skupnosti, ko so začeli izvajanje aktivnosti osveščanja lokalnih skupnosti na območjih z romsko populacijo o pomenu sobivanja v prostoru in z aktivnostmi, povezanimi s pripravo novih prostorskih aktov občin. V teh bi bila opredeljena tudi romska naselja, kar je podlaga za postopke komunalnega opremljanja teh naselij. MOP je pojasnilo, da je bilo na podlagi slednje aktivnosti leta 2018 komunalno opremljeno romsko naselje Žabjak - Brezje, kar je sofinanciralo tudi MOP. Tudi v prihodnje nameravajo izvajati ukrepe na področju izboljšanja bivanjskih razmer in dostopa do stanovanj za pripadnike romske skupnosti. V nadaljevanju odgovora se je MOP oprlo na ukrepe Nacionalnega programa ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2017–2021, ki jih namerava nadaljevati in razdelati. Omenilo je tudi pristope in ukrepe, katerih cilj je spodbujanje oblikovanja in razvoj integracijskih pristopov na področju zagotavljanja lokalne stanovanjske politike na območjih, kjer živijo Romi.

V zvezi z uporabo Direktive 2003/109/ES o statusu nedržavljanov EU, ki so rezidenti za daljši čas, MOP je pojasnilo, da ocenjuje, da bodo vse določbe, povezane z omenjeno direktivo, prevzete s sprejetjem novega Stanovanjskega zakona. MOP je v odgovoru zatrdilo, da so vse zahteve iz Evropskega akta o dostopnosti že upoštevane tako v Gradbenem zakonu kot v Pravilniku o univerzalni graditvi in uporabi objektov.

Delovanje večnamenskih romskih centrov

Zagovornik med drugim posveča pozornost tudi položaju romske skupnosti kot manjšinske skupnosti v Sloveniji, ki so ji z Ustavo RS in **Zakonom o romski skupnosti v Republiki Sloveniji** podeljene posebne pravice. Upoštevajoč poseben status romske skupnosti v Sloveniji, pa tudi slabši socialnoekonomski položaj njenih pripadnikov, se lahko za to skupino na posameznih področjih družbenega življenja (npr. izobraževanje, zaposlovanje, bivalni pogoji, zdravstveno in socialno varstvo) sprejemajo **posebni ukrepi za zagotavljanje enakosti**,⁹⁶ ki imajo za cilj zagotoviti uresničevanje pravice do enakega obravnavanja, enake možnosti, ali dejansko enakost in udeležbo.

⁹⁶ Več o posebnih ukrepih v poglavju 11. Posebni in drugi ukrepi za odpravo diskriminacije in spodbujanje enakega obravnavanja

V zvezi s tem je Zagovornik 30. oktobra 2019 na MDDSZ naslovil pisno poizvedbo o rezultatih **Javnega razpisa za vzpostavitev večnamenskih romskih centrov**.

Zagovornik je MDDSZ zaprosil za:

- informacije o izvajanju projekta vzpostavitve centrov;
- agregatne podatke o doseganju ciljev in kazalnikov projekta ter
- zadnja poročila (vsebinska in finančna), ki jih je sedem izbranih izvajalcev predložilo ministrstvu in iz katerih so razvidne izvedene aktivnosti, doseženi cilji in kazalniki.

Hkrati je naprosil MDDSZ tudi za informacijo, kako namerava ministrstvo oziroma vlada zagotoviti nadaljevanje delovanja omenjenih večnamenskih romskih centrov po izteku projektnega obdobja. Zagovornik je prejel zaprosene informacije in jih uporabil pri spremljanju (in proučevanju) splošnega položaja pripadnikov romske skupnosti.

Varnost v šoli in na področju izobraževanja

Zagovornik je 14. novembra 2019 na Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) naslovil vprašanja glede:

- Upoštevanja poročila Sveta Evrope »**Varni v šoli**: odziv izobraževalnega sektorja na nasilje zaradi spolne usmerjenosti, spolne identitete oz. spolnega izraza ali spolnih značilnosti v Evropi«.
- Sistemskih ukrepov MIZŠ na področju preprečevanja in obravnave **vrstniškega nasilja in nadlegovanja** (tudi spletnega).
- Predvidenega sprejetja **Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji**, ki je bila v Nacionalnem programu ukrepov za Rome 2017–2021 s strani MIZŠ kot ukrep do konca leta 2018.
- Podatkov o izvajanju **posebnih ukrepov** v izobraževanju, namenjenih romski skupnosti (npr. o številu oddelkov v vrtcih in osnovnih šolah, kamor so vključeni romski otroci in o dodatno zagotovljenih sredstvih in dodatnih zaposlitvah).
- Promocije slovenskega prevoda **priročnika Sveta Evrope** z naslovom »Zmoremo! Ukrepanje proti sovražnemu govoru skozi nasprotne in alternativne naracije«, ki predstavlja smernice za razvijanje naracij za boj proti sovražnemu govoru, zlasti v spletnih okoljih.
- Procesu sprejema **Bele knjige v vzgoji in izobraževanju**.

MIZŠ je odgovorilo, da nameravajo leta 2020 pripraviti novo strategijo vzgoje in izobraževanja Romov, ter po letu 2021, ko se izteče projekt, sistematizirati delovna mesta romskih pomočnikov. Zagovornik je prejel tudi podatke o posebnih ukrepih za romske otroke, med drugim je bilo v letu 2019:

- 106 otrok, vključenih v ločene oddelke vrtcev (pet vrtcev in osem oddelkov) ter
- financiranih 60 delovnih mest dodatne strokovne pomoči za romske učence v osnovnošolskem izobraževanju.

MIZŠ glede preprečevanja (spletnega) nasilja v šolah izvaja več projektov – na primer »Medvrstniško nasilje – zmanjšanje nasilja med mladimi«, »Safe.si«, »Le z drugimi smo«, »Z roko v roki po poMOČ«. MIZŠ zagotavlja tudi posvete in spletne tečaje za zaposlene v javnem sistemu vzgoje in izobraževanja. Zavod za šolstvo Republike Slovenije je v povezavi s to temo izdal navodila s priročnikom za obravnavo medvrstniškega nasilja ter priročnik Vključujoča šola. V letu 2020 MIZŠ načrtuje izdajo priročnika »Zaznamki« Sveta Evrope (sovražni govor med mladimi na spletu).

Zagotavljanje pravice do rabe slovenskega znakovnega jezika v zdravstvu

Zagovornik je bil seznanjen s primeri oviranja oziroma nezagotavljanja pravice rabe slovenskega znakovnega jezika v bolnišnicah. Nekaj oviranj naj bi se pripetilo tudi na posameznih klinikah Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani (UKC Ljubljana). Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ⁹⁷) to pravico gluhih zagotavlja v vseh postopkih pred državnimi organi, organi lokalne samouprave, izvajalci javnih pooblastil oziroma izvajalci javne službe.

Zagovornik je v poizvedbi UKC opozoril, da gre pri nezagotavljanju učinkovite rabe slovenskega znakovnega jezika v teh primerih hkrati za sum kršitve prepovedi diskriminacije, saj gre za slabše obravnavanje v zvezi z uživanjem več človekovih in drugih pravic. Možnost uporabe slovenskega znakovnega jezika je za gluhega pacienta in zdravnika bistvena za zagotavljanje učinkovite komunikacije med njima in vpliva na ugotavljanje diagnoze, obveščeno privolitev pacientov ali na morebitno odklonitev zdravljenja. Tako se zagotovijo tudi pojasnilne dolžnosti zdravnikov, informacije o diagnozi, razumevanje navodil zdravnikov in zdravstvenega drugega osebja za zdravljenje in druge storitve v zvezi z njim.

Zagovornik je na UKC Ljubljana v zvezi s tem naslovil eno pisno poizvedbo, in sicer kako gluhih pacientom zagotavlja pravico do uporabe tolmača v skladu z ZUSZJ. UKC Ljubljana je konec januarja 2020 v pisnem odgovoru Zagovorniku pojasnil, da je resno pristopil k urejanju zaznanih težav, kljub odsotnosti individualnih pritožb pacientov. Zato je pridobil informacije in se sestal z več deležniki, med drugim z zastopnico pacientovih pravic, Združenjem tolmačev slovenskega znakovnega jezika ter predstavniki nekaterih, v bolnišnicah obravnavanih gluhih svojcev. UKC Ljubljana se je zavezal sprejeti nekatere sistemske ukrepe za informiranje gluhih pacientov o njihovih pravicah, posodobil je kontaktne podatke o tolmačih za SZJ, odločil se je za izvedbo dodatnega internega izobraževanja zaposlenih glede pravic pacientov, dal pa je tudi pobudo resornemu ministrstvu za dopolnitev Zakona o pacientovih pravicah, tako da bi ta izrecno in jasneje poudaril pravice gluhih pacientov.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik je v okviru obravnav posameznih vsebinskih tematik opravil skupaj 120 pisnih poizvedb. Z njimi Zagovornik pridobiva informacije in pojasnila različnih naslovnikov, bodisi da gre za tiste, ki so ali bi lahko diskriminacijo povzročili, ali pa lahko na položaj določene družbene skupine pomembno vplivajo.

⁹⁷ Uradni list, št. 96/2002

13 SODELOVANJE ZAGOVORNIKA NA DRŽAVNI RAVNI

13.1 Uvod

Aktivnosti, ki so predstavljene v tem poglavju, zasledujejo več različnih ciljev, ki izhajajo iz pristojnosti in nalog, določenih v Zakonu o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD).

Te aktivnosti so vezane predvsem na:

- Predstavljanje rednega letnega poročila o delu Zagovornika načela enakosti (Zagovornik), ki ga ta skladno z 22. členom ZVarD vsako leto predloži Državnemu zboru, predsednikoma obeh domov parlamenta, predsedniku republike, vladi, evropskim poslancem in drugim deležnikom v državni upravi oziroma javnem sektorju;
- spremljanje splošnega stanja v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo (21. člen ZVarD) in
- osveščanje splošne javnosti o diskriminaciji (21. člen ZVarD).

Zagovornik je v letu 2019 krepil sodelovanje s predstavniki tako v javnem kot zasebnem sektorju, kar je povezano s tem, da ima Zagovornik pristojnost ugotavljanja diskriminacije v obeh sektorjih. Cilji Zagovornika so se pri teh aktivnostih največkrat prepletali z osveščanjem splošne ali posebnih javnosti, spremljanjem splošnega stanja in izmenjavo informacij.

Najpogostejše oblike sodelovanja so bila srečanja pretežno delovne narave (npr. z ministri, državnimi sekretarji, predstojniki drugih samostojnih državnih organov), ki so praviloma vsebovala uvodno predstavitev rednega letnega poročila o delu Zagovornika v preteklem letu ter opis tematik, ki so sodili v delovno področje oziroma pristojnost predstavnika institucije in so hkrati predmet pristojnosti Zagovornika.

Raznovrstnost oblik sodelovanja je velika, mednje so uvrščeni tudi primeri, ko se je Zagovornik določenega dogodka udeležil, a je njegova vsebina tesno povezana z nalogami in pristojnostmi (npr. dogodki Urada Vlade RS za narodnosti, namenjeni urejanju odprtih vprašanj povezanih s položajem romske skupnosti v državi).

V poglavju so po kronološkem oziroma abecednem zaporedju zabeleženi in opisani primeri sodelovanja z akterji na najvišji državni ravni (udeležba predstojnika), na delovni ravni v okviru vlade (npr. medresorske delovne skupine), na ravni sodelovanja z drugimi samostojnimi državnimi organi, javnimi zavodi in javnimi gospodarskimi službami, organi lokalne samouprave in z državnimi institucijami na lokalni ravni ter z akterji v zasebnem sektorju.⁹⁸

⁹⁸ V zasebni sektor poleg gospodarstva sodi tudi civilna družba. Zaradi boljše preglednosti so aktivnosti Zagovornika z organizacijami civilne družbe predstavljene v poglavju 14. Sodelovanje Zagovornika s civilno družbo. Aktivnosti Zagovornika, ki se nanašajo na gospodarstvo so opisane v poglavju 15. Sodelovanje Zagovornika z gospodarstvom.

13.1 Sodelovanje Zagovornika z organi državne uprave

13.2.1 Predsednik Republike Slovenije

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je 16. maja 2019 predsedniku Republike Slovenije Borutu Pahorju predal redno letno poročilo o svojem delu v letu 2018. Ob tem je Lobnik povedal: »Redno letno poročilo za leto 2018 Zagovornika načela enakosti predstavlja vse oblike dela, ki smo jih na področju varstva pred diskriminacijo opravili v preteklem letu. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da leto 2018 pomeni začetek sistematičnega odpravljanja zamud na področju preprečevanja in varstva pred diskriminacijo v Sloveniji«.

Ob tej priložnosti je predstojnik Zagovornika pojasnil, da se je organ v zadnjem letu, predvsem pa s sprejetjem rebalansa proračuna za leto 2019, finančno in kadrovsko vzpostavil do te mere, da je začel opravljati zakonsko predpisane naloge. Poudaril je, da je Zagovornik konec leta 2018 odpravil večino zaostankov iz obdobja pred sprejetjem ZVarD leta 2016 in takoj po ustanovitvi organa, in rešil več kot polovico sprotnih primerov, prijavljenih v letu 2018. Zagovornik redno spremlja in analizira dobre evropske prakse, tudi zato je poročilu dodal prevod priporočil Evropske unije za delovanje organov enakosti ter dve posebni mednarodni poročili na področju etničnih manjšin in invalidnosti.

Foto: Bor Slana/STA

Predsedniku Republike Slovenije Borutu Pahorju je zagovornik načela enakosti Miha Lobnik med predstavitvijo Rednega letnega poročila za leto 2018 pojasnil razvoj in napredek organa.

Miha Lobnik je ob tem izpostavil tudi: »Država mora bolj sistematično zbirati podatke o stanju in pravicah manjšin. Za to so potrebne tudi ustrezne zakonske podlage. Naše poslanstvo je pomagati ljudem, kadar so ti zapostavljeni zaradi različnih osebnih okoliščin. S svojimi dejavnostmi podpiramo in spodbujamo varstvo pred diskriminacijo tako na ravni posamičnih primerov kot tudi na sistemski ravni. Slovenija ima na področju varstva in preprečevanja diskriminacije pred seboj še kar nekaj izzivov. Če se bo nanje ustrezno in celostno odzvala, jo bo to na tem področju znova postavilo ob bok tistim najrazvitejšim državam, ki so enakopravnost in enakost prepoznale kot ključna dejavnika družbenega razvoja.«

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 20. novembra 2019 na povabilo predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja udeležil sprejema v predsedniški palači ob Svetovnem dnevu otrok in 30. obletnici Konvencije o otrokovih pravicah. Na dogodku so otroci predstavili svoj pogled na uresničevanje otrokovih pravic. Poudarili so, da je Konvencija o otrokovih pravicah, ki jo je Slovenija ratificirala leta 1991, izboljšala življenja otrok, še vedno pa so številnim otrokom kršene njihove pravice. Otroci so pogosto žrtve diskriminacije na podlagi osebnih okoliščin, kot so spol, invalidnost, etnična pripadnost in premoženjsko stanje (revščina).

13.2.2 Državni zbor Republike Slovenije

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je 6. maja 2019 ob predaji Rednega letnega poročila za leto 2018 predsedniku Državnega zbora mag. Dejanu Židanu izrazil zadovoljstvo, da se je organ v zadnjem letu kadrovsko in finančno okrepil, kar mu omogoča normalno delovanje ter opravljanje nalog po ZVarD. Lobnik je poudaril, da je organ do konca leta 2018 odpravil večino zaostankov iz obdobja pred 2016 in takoj po ustanovitvi organa, kot tudi več kot polovico sprotnih primerov, prijavljenih v letu 2018.

Največ diskriminacije samostojni državni organ zaznava na podlagi osebnih okoliščin invalidnosti, narodnosti, rase in etničnega porekla, spola, ter vere ali prepričanja, in sicer na področjih zaposlovanja in dela, dostopa do dobrin in storitev, ki so na voljo javnosti, ter socialne zaščite. Diskriminacija se sicer kaže v različnih oblikah, najpogosteje gre za neposredno in posredno diskriminacijo ter nadlegovanje.

Predsednika Državnega zbora je predstojnik Zagovornika seznanil, da so se v procesu vzpostavljanja organa od ustanovitve leta 2016 pokazale pomanjkljivosti Zakona o varstvu pred diskriminacijo. Zakon je zato treba popraviti tako, da bo omogočal še učinkovitejšo podporo in pomoč ljudem, kadar so žrtve različnih oblik diskriminacije. Zakonodaja je namreč v Sloveniji takšna, da lahko Zagovornik le ugotovi diskriminacijo in opozarja kršitelje, medtem ko so prekrškovni organi inšpektorati.

Čeprav je sankcioniranje grobih kršiteljev v posameznih primerih, na podlagi izkušenj drugih držav, smiselno, pa to ni način celovitih sprememb na bolje. Zgolj s sankcijami namreč ni mogoče ustvariti strpnejše in bolj strpne družbe, je menil Lobnik. K temu je treba ljudi neprestano spodbujati in jih k izogibanju zapostavljanja drugih vedno znova povabiti. Del tega so tudi različne javne razprave in osveščanja. Zagovornik tako v letu 2019 že izvaja terenske obiske,

pogovore s predstavniki občin, gospodarstva, socialnih institucij in družbenega življenja. Z izobraževalno zloženko odpira vprašanja in soustvarja pogoje za dialog na tem področju.

Zagovornik Miha Lobnik je 13. junija 2019 članom odbora Državnega zbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide in komisije Državnega zbora za peticije, človekove pravice in enake možnosti predstavil Redno letno poročilo za leto 2018. Uvodoma je Miha Lobnik dejal: »Poročilo predstavlja dejavnosti Zagovornika na področju svetovanja in podpore kot tudi na področju obravnave prijav diskriminacije na ravni posameznika ali posameznice. Je krovni dokument o stanju diskriminacije pri nas.« Povzel je aktivnosti organa v preteklem letu in predstavil opravljeno delo v vseh treh osrednjih oddelkih institucije: pri pomoči in svetovanju ljudem, pri postopkih odločanja in pri vseh dejavnostih, ki jih je Zagovornik opravil v sodelovanju z nevladnimi, lokalnimi, državnimi in mednarodnimi organizacijami. Predstojnik Zagovornika je še dejal: »Ponosen sem, da nam je v zadnjem letu uspelo odpraviti večino zaostankov. Zaključili smo večino prijavljenih primerov iz obdobja pred ustanovitvijo organa in prvega leta obstoja, pa tudi več kot polovico v letu 2018 prijavljenih primerov.«

Foto: Arhiv DZ

Predsedniku Državnega zbora Republike Slovenije mag. Dejanu Židanu je zagovornik načela enakosti Miha Lobnik ob predstavitvi Rednega letnega poročila pojasnil, da je organ s kadrovsko in finančno okrepitvijo v letu 2018 razširil in pospešil delovanje ter opravljanje nalog po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo.

13.2.3 Državni svet Republike Slovenije

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je 16. maja 2019 predal Redno letno poročilo za leto 2018 predsedniku Državnega sveta Alojzu Kovšci in ga predstavil članom Komisije Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide. Predsednik Državnega sveta je ob prejemu Rednega letnega poročila za leto 2018 izrazil navdušenje nad delom, ki ga je Zagovornik

opravil v preteklem letu. Po predstavitvi Rednega letnega poročila za leto 2018 državnim svetnikom, ki delujejo v pristojni komisiji, so tudi oni pohvalili preteklo delo Zagovornika. Bili so pozitivno presenečeni nad opravljenim delom in napredkom, ki ga je Zagovornik dosegel v preteklem letu.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je državnim svetnikom predstavil ključne poudarke Rednega letnega poročila za leto 2018 na 19. seji Državnega sveta, ki je potekala 12. junija 2019. Izpostavil je ključne aktivnosti vzpostavljanja organa v letu 2018, svetovanje, obravnavo in spremljanje diskriminacije, sistemske naloge organa, diskriminacijo na področju zaposlovanja in dela ter mednarodno sodelovanje. Spregovoril je tudi o treh dodatnih sklopih poročila: prevodu poročila posebnega poročevalca OZN za vprašanja manjšin, prevodu sklepnih ugotovitev Odbora OZN za pravice oseb z invalidnostmi glede uvodnega poročila Slovenije o izvajanju Konvencije OZN o pravicah invalidov in prevod priporočila Evropske komisije o standardih za organe za enakost. Ob tem je predstojnik Zagovornika poudaril: »Leto 2018 je bilo drugo polno leto delovanja Zagovornika načela enakosti kot samostojnega organa. Finančno in kadrovsko smo se okrepili, kar nam omogoča normalno delovanje ter opravljanje nalog po ZVarD. Do konca leta 2018 smo odpravili večino zaostankov in zaključili večino prijavljenih primerov diskriminacije tako iz obdobja pred ustanovitvijo novega organa in prvega leta obstoja kot tudi več kot polovico v letu 2018 prijavljenih primerov.« Redno letno poročilo Zagovornika načela enakosti za leto 2018 je Državni svet podprl z glasovi 31 državnih svetnikov.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 5. septembra 2019 udeležil 26. seje Komisije Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide, na kateri so državni svetniki obravnavali predlog novele Zakona o enakih možnostih žensk in moških. Zagovornik je priporočila v zvezi s predlogom novele podal že v okviru javne razprave.⁹⁹

Zagovornik je v predstavitvi svojega stališča do predloga novele¹⁰⁰ poudaril, da ta predstavlja korak v pravo smer ter primer dobre prakse t.i. posebnih ukrepov, s katerimi se ne zagotavlja zgolj formalna enakopravnost, temveč tudi dejanska enakost. Uravnotežena zastopanost spolov v situacijah, ki jih obravnava predlog zakona, odseva družbeno realnost in zasleduje načelo družbene pravičnosti in enakosti spolov. Ženske predstavljajo polovico delovne sile in so v povprečju bolj izobražene od moških, vendar so na položajih odločanja podzastopane. Tudi Slovenija se sooča s problemom steklenega stropa (glass ceiling), ki ženskam na delovnem področju onemogoča zasedanje najvišjih položajev v organih upravljanja in odločanja.

Glede na konkretne rešitve, izhajajoče iz predloga novele, je Zagovornik, kot že v svojem priporočilu, izpostavil, da bi moral predlog vsebovati tudi ustrezen mehanizem uresničevanja predlaganih določb glede uravnotežene zastopanosti spolov ter opredeliti posledice njihovega neizvajanja. Predlagatelj novele je v odgovoru na Zagovornikova priporočila namreč sam priznal, da se je v praksi izkazalo, da rezultate na področju uravnotežene zastopanosti spolov prinašajo zavezujoči ukrepi, katerih nespoštovanje je sankcionirano. Prav tako je Zagovornik v svojem stališču izrazil nestrinjanje s črtanjem določbe ZEMŽM, ki je političnim strankam nalagala obveznost, da vsaka štiri leta sprejmejo načrt, v katerem se opredelijo do vprašanja uravnotežene zastopanosti spolov na različnih področjih politične participacije.

⁹⁹ Več o Zagovornikovem priporočilu v zvezi s predlogom novele ZEMŽM v poglavju 10.2.1 Priporočila na predlagane zakone.

¹⁰⁰ Državni zbor je sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o enakih možnostih žensk in moških 26. septembra 2019.

Milan Skledar/DS

Ob predstavitvi Rednega letnega poročila za leto 2018 je predsednik Državnega sveta Republike Slovenije Alojz Kovšca pozdravil napredek pri razvoju novega državnega organa.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 23. maja 2019 udeležil posveta »Znakovni jezik za vse«, ki sta ga pripravila Državni svet in Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije (ZDGNS). Posvet o položaju slovenskega znakovnega jezika je bil pomemben, saj je odprl tudi razpravo o predlogu za spremembo ustave, s katero bi dodatno zaščitili rabo tega jezika. Skupnost gluhih je ob tej priložnosti poudarila, da vidi vpis slovenskega znakovnega jezika v ustavo kot zagotovilo, da se tudi v praksi omogoči gluhim otrokom, da se učijo v svojem jeziku in o svojem jeziku. Zagovornik je ob tej priložnosti podprl vpis slovenskega znakovnega jezika v ustavo.

Zagovornik je zaradi te razprave svojo pozornost usmeril tudi v vprašanje posledic neuporabe znakovnega jezika v sistemu izobraževanja za izobraženost gluhih in posledično njihov položaj v družbi. ZDGNS je opozoril, da je dosežena stopnja izobrazbe gluhih v Sloveniji daleč pod povprečjem, tudi v primerjavi z drugimi skupinami oseb z invalidnostmi. To je bil eden od razlogov za to, da je Zagovornik v letu 2019 pripravil študijo o tem vprašanju.¹⁰¹

13.2.4 Vlada Republike Slovenije

Kabinet predsednika Vlade

Predstojnik Zagovornika je predsednika Vlade Republike Slovenije v začetku leta 2019 predlagal sestanek, na katerem je želel predstaviti pomen in naloge novega samostojnega državnega organa ter mu predati poročilo o delu v preteklem letu. Do srečanja s predsednikom Vlade ni prišlo.

¹⁰¹ Več v poglavju 12.4 Študije in analize Zagovornika

Zagovornik Miha Lobnik se je 19. decembra 2019 sestal z državnim sekretarjem v kabinetu predsednika vlade Igorjem Mallyem in vodjo projektne skupine za koordinacijo priprav in izvedbe predsedovanja Slovenije Svetu EU 2021 Gorankom Krošljem. Namen sestanka je bil preveriti možnosti sodelovanja Zagovornika v okviru predsedovanja Slovenije Svetu EU v drugi polovici leta 2021.

Zagovornik je državnega sekretarja in vodjo projektne skupine seznanil s svojim področjem delovanja in izpostavil svoje redne stike z Evropsko komisijo, ki je večkrat pripoznala velik napredek Zagovornikovega razvoja in dela, prav tako pa je poudaril široko strokovno mrežo na področju nediskriminacije in spodbujanja enakosti, ki jo je Zagovornik oblikoval v okviru mednarodnega sodelovanja. Zagovornik je sicer sam načrtoval konferenco v času predsedovanja Slovenije Svetu EU, ki bi bila namenjena izmenjavi informacij o primerih dobrih praks na področju nediskriminacije tako organov za enakost kot tudi vladnih organov v državah članicah EU. Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, dodeljenih v okviru proračuna za leto 2021, to ne bo mogoče. Sogovorniki so se strinjali, da bi bilo Zagovornikovo sodelovanje v okviru predsedovanja posebej smiselno predvsem na temo vladavine prava (med drugim z vidika izzivov, ki jih prinaša razširjena uporaba tehnologij umetne inteligence), ter prioritete trajnostnega razvoja (zlasti z vidika njegove socialne dimenzije).

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ)

Zagovornik je februarja 2019 na zaprosilo MDDSZ sodeloval pri izpolnjevanju vprašalnika za namen priprave poročila Slovenije o uresničevanju Pekinške deklaracije in Izhodišč za ukrepanje in zaključkov 23. posebnega zasedanja Generalne skupščine OZN. Zagovornik je odgovoril na vprašanja, vezana na nacionalne institucije za človekove pravice (NHRI). Med drugim je pojasnil, da v Sloveniji Zagovornik predstavlja neodvisni državni organ z izrecnim mandatom za vprašanje enakosti spolov in varstvo pred diskriminacijo zaradi spola. Kot temeljne oblike delovanja na tem področju je Zagovornik izpostavil obravnavo individualnih primerov diskriminacije zaradi spola, osveščanje (organizacija dogodkov in spletno osveščanje) ter dialog z zunanjimi deležniki, namenjen spremljanju stanja na tem področju.

Zagovornik je **februarja 2019** na zaprosilo MDDSZ sodeloval tudi pri izpolnjevanju **vprašalnika Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD)** z naslovom **Raznolikost na delovnem mestu**. Odgovoril je na vprašanja o pristojnostih in aktivnostih nacionalnega organa za enakost na področju dela in zaposlovanja ter javnih politik upravljanja raznolikosti na delovnem mestu. Glede na to je Zagovornik pojasnil, da Slovenija nima nacionalne strategije za upravljanje raznolikosti v javnem sektorju. Omenil je še, da ni zaznal posebnih ukrepov države, s katerimi bi ta k prijavi na delovna mesta v javni upravi poskušala nagovoriti skupine oseb s specifično osebno okoliščino, ki so med zaposlenimi v javni upravi podpovprečno zastopane.

Ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti mag. Ksenija Klampfer se je 23. julija 2019 s sodelavko na njegovo povabilo srečala s predstojnikom Zagovornika Miho Lobnikom. Na delovnem srečanju ji je predstojnik uvodoma predstavil bistvene poudarke iz Rednega letnega poročila Zagovornika načela enakosti za leto 2018. Zatem ji je predstavil predloge za izboljšave ZVarD, ki jih je Zagovornik pripravil na lastno pobudo in na podlagi konkretnih izkušenj v postopkih ugotavljanja diskriminacije.

Zagovornikovi predlogi zakonskih sprememb, ki so bili ministrici predloženi tudi v pisni obliki, so se nanašali na naslednje vsebinske sklope v ZVarD:

- postopek na predlog diskriminirane osebe;
- pristojnosti Zagovornika za vodenje postopka o prekršku;
- pooblastilo za izrekanje glob v razponu.

Zagovornik je ministrici zagotovil polno sodelovanje in pripravljenost na strokovno posvetovanje, ko bodo na MDDSZ začeli s pripravami sprememb ZVarD.

V nadaljevanju pogovora so se sogovorniki dotaknili vrste tem in vprašanj, povezanih z varstvom pred diskriminacijo in spodbujanjem enakosti na družbeni ravni.

Predstojnik je ministrici pojasnil, da se je na delovnem področju MDDSZ pri zakonodajnih postopkih posvetil predvsem:

- noveli zakona o enakih možnostih žensk in moških, ki jo je podprl;
- noveli zakona o gospodarskih družbah, s katero je dal predlagatelju priporočilo o uvedbi spolnih kvot v nadzornih in poslovodnih organih gospodarskih družb;
- predlogu zakona o svetu invalidskih organizacij;
- predlogu sprememb zakona o osebni asistenci (ki je bil kasneje umaknjen iz postopka zaradi velikega nasprotovanja zainteresirane javnosti).

Lobnik je ob tem povprašal o morebitnih načrtih MDDSZ glede priprav zakona o pravnem priznavanju spola. Ministrica je pojasnila, da se pripravljajo na ustanovitev medresorske delovne skupine.

Predstojnik je ministrici predlagal sodelovanje pri pripravi vseh zakonodajnih predlogov, ki posegajo oziroma vplivajo na enakost vseh družbenih skupin.

V sklepnem delu pogovora je predstojnik izpostavil teme, ki jih Zagovornik spremlja po načelu zakonsko določenih osebnih okoliščin pri varstvu pred diskriminacijo na družbeni ravni.

Posebno zaskrbljenost je Zagovornik izrazil glede:

- Odvzemov volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi.
- Trendov na področju zagotavljanja enakosti spolov (npr. glede naraščajoče plačne in pokojninske vrzeli, uravnoteženost na vodilnih odločevalskih položajih po spolu, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja).
- Položaja starejših v sistemu institucionalnega varstva (npr. pomanjkanja domov za starejše, neenotnih standardov domske oskrbe, odsotnosti sistema dolgotrajne oskrbe).
- Težav mladih na področju zaposlovanja in dela (prekarnost).
- Položaja Romov v okviru socialnega varstva in zaposlovanja (zagotavljanje enakosti pri zaposlovanju).

Predstojnik Zagovornika je ministrico opozoril tudi, da odsotnost enotne točke za koordinacijo oblikovanja in izvajanja javnih politik varstva pred diskriminacijo na ravni vlade otežuje vzpostavitev celovitega in učinkovitega sistema varstva pred diskriminacijo v državi. Prav

tako je pomembno, da je MDDSZ na tem področju dejavno tudi na mednarodnih forumih, denimo, skozi stalno obliko članstva in sodelovanja v Delovni skupini na visoki ravni za nediskriminacijo, enakosti in raznolikosti.

Predstavnik Zagovornika je se 27. novembra 2019 v okviru mednarodnih dni boja proti nasilju nad ženskami udeležil mednarodne konference »Odklikni spletno nasilje nad ženskami in dekleti«. Dogodek je na Brdu pri Kranju organiziralo MDDSZ. Namen konference je bil predstavitev rezultatov projekta »Odklikni!«, seznanitev z dejavnostmi na področju preprečevanja spletnega nasilja, izmenjava izkušenj in znanj ter razprava o možnih rešitvah z namenom omogočanja varne uporabe spleta za vse uporabnike. Udeleženci so skušali poiskati odgovore na vprašanje, kako (ne)prijazno je v Sloveniji spletno okolje do žensk, ter razpravljali o temah, povezanih z enakostjo spolov. Predstavljene so bile domače in tuje dobre prakse s področja preprečevanja spletnega nasilja nad ženskami in dekleti.

Zagovornik se je **20. decembra 2019** na njihovo pobudo sestal s predstavniki MDDSZ z namenom posvetovanja v zvezi z **12.–14. poročilom Slovenije po Mednarodni konvenciji o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije**. Na srečanju so predstavniki Zagovornika predstavili primere, ki jih je do takrat obravnaval s področja osebnih okoliščin etničnega porekla, narodnosti, rase in vere, ki spadajo v zaščitni domet omenjene konvencije. Prav tako je sogovornike seznanil z nekaterimi sistemskimi problemi, ki bi jih morali po Zagovornikovem mnenju odpreti v nacionalnem poročilu. Pri tem je izpostavil pomanjkanje kvantitativnih podatkov, razčlenjenih po za spremljanje uresničevanja konvencije relevantnih osebnih okoliščinah; težave pri naslavljanju širšega družbenega problema sovražnega govora; odsotnost ustrezne kazenskopravne obravnave zločinov iz sovraštva; izzive celovitega in sistematičnega naslavljanja diskriminacije in dejanske neenakosti romskega prebivalstva; ter problem odsotnosti centralne točke na vladi, ki bi bila odgovorna za vprašanje rasne diskriminacije.

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ)

Zagovornik je na zaprosilo MIZŠ junija 2019 sodeloval pri pripravi vprašalnika za ravnatelje javnih vrtcev v zvezi z **vključenostjo otrok Romov v predšolsko vzgojo**. Zagovornik je v luči širšega problema odsotnosti uradnih podatkov o romskih otrocih v sistemu vzgoje in izobraževanja pozdravil prizadevanja ministrstva.

Po pregledu osnutka vprašalnika je ministrstvu med drugim priporočil, da vanj vključijo tudi vprašanja, vezana na mnenje staršev romskih in neromskih otrok glede posameznih oblik vključevanja otrok Romov v oddelke vrtcev; na izkušnje morebitnega zbadanja otrok Romov s strani njihovih sovrstnikov zaradi njihove etnične pripadnosti in posledicah tega na obiskovanje vrtca; ter na oceno ravnateljev glede izboljšanja znanja slovenskega jezika ob zaključku predšolske vzgoje in ob prehodu v osnovno šolo. Ministrstvo se je Zagovorniku zahvalilo za konstruktivne sugestije in ga bo obvestilo o rezultatih analize vprašalnikov.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 10. septembra 2019 na sedežu ministrstva na njegovo povabilo sestal z **ministrom za šolstvo, znanost in šport dr. Jernejem Pikalom** s sodelavci. Po krajšem uvodnem delu, v katerem je predstojnik predstavil ključne poudarke iz Rednega letnega poročila Zagovornika načela enakosti za leto 2018 in dosednji razvoj organa, so se sogovorniki dotaknili primera ugotovljena diskriminacije v pogojih javnega razpisa za spodbujanje raziskovalcev na začetku kariere, ki jo je Zagovornik ugotovil v primeru MIZŠ zaradi neenake obravnave nosečnic oziroma staršev – raziskovalcev. Predstavniki MIZŠ so pojasnili, da razumejo namen in razloge Zagovornika o njegovi ugotovitvi in da iščejo sistemske rešitve, ki bi tako neenako obravnavo raziskovalk zaradi nosečnosti oziroma starševstva v prihodnje preprečile. Zatem je bilo omenjeno tudi priporočilo Zagovornika ministrstvu, naj v prihodnje v vrtcih in šolah ter drugih vzgojno-izobraževalnih zavodih ob prireditvah ob mednarodnem dnevu žensk omogočijo vključujoče sodelovanja vseh staršev in skrbnikov ne glede na spol, čemur so predstavniki MIZŠ pritrdili.

V okviru varstva pred diskriminacijo na družbeni ravni so predstavniki Zagovornika med drugim priporočili MIZŠ:

- Pripravo sistemskih ukrepov za preprečevanje nasilja nad šolajočimi zaradi spolne usmerjenosti, spolne identitete oziroma spolnega izraza ali spolnih značilnosti.
- Uvedbo oziroma nadgradnjo spletnih in nespletnih komunikacijskih in izobraževalnih pristopov ter orodij za preprečevanje razraščanja sovražnega govora – za šolajoče in pedagoške delavce v osnovnih in srednjih šolah predstavil in predložil priročnik.

MIZŠ je bilo v pogovoru tudi opozorjeno, da je v Nacionalnem programu ukrepov za Rome 2017–2021 kot ukrep do konca leta 2018 predvidena prenova Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji, medtem ko je bila ta nazadnje posodobljena leta 2011.

Ministrstvo za infrastrukturo (Mzi)

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 13. avgusta 2019 s sodelavci sestal z ministrico za infrastrukturo mag. Alenko Bratušek s sodelavko. Delovno srečanje je bilo namenjeno predstavitvi in obravnavi ključnih skupin tem, saj je delo Zagovornika v enem delu tesno zvezano z zagotavljanjem dostopnosti do javnega prevoza določenim ranljivim skupinam.

Predstojnik je v uvodu ministrici podrobneje predstavil potek razvoja organa od njegove ustanovitve leta 2016 naprej in ključne ovire, na katere je pri tem naletel glede zagotavljanja finančne in organizacijske neodvisnosti organa.

V nadaljevanju pogovora je Zagovornik opozoril na:

- Zavezo države, da v skladu z Zakonom o izenačevanju pravic invalidov do določenih rokov zagotovi dostopnosti prometnih storitev za osebe z invalidnostmi.
- Diskriminatornost sistemske ureditve davčnih olajšav glede letnih dajatev za motorna vozila po Zakonu o dajatvah za motorna vozila (po katerem pogoj stalnega prebivališča za pridobitev davčne ugodnosti izključuje ugodnost za tuje starše mladoletnih otrok z invalidnostmi).
- Potrebo po poenotenju pravice zagotavljanja financiranja prevozov študentov z invalidnostmi za vse, ne glede na to, kje bivajo oziroma kje se šolajo.

Ministrica je sogovornike obvestila o nekaterih načrtih ministrstva v zvezi z navedenimi vprašanji, med drugim je napovedala nekatere zakonodajne spremembe, s katerimi bi uredili dostop študentov z invalidnostmi do posebnih prevozov za potrebe visokošolskega izobraževanja.

Ministrstvo za javno upravo (MJU)

Predstojnik Zagovornika se je 18. marca 2019 sestal z vršilcem dolžnosti generalnega direktorja Direktorata za javni sektor Ministrstva za javno upravo Petrom Pogačarjem. Na sestanku sta spregovorila o namenih in načinih zbiranja in obdelave skupnih in anonimiziranih podatkov o javnih uslužbencih in njihovih pravicah iz dela na podlagi osebnih okoliščin spola in starosti. Zagovornika je zanimalo, ali MJU razpolaga s tovrstnimi podatki v povezavi s trajanjem zaposlitve (za nedoločen ali določen čas), saj je predhodno o tem poslal poizvedbo na MJU. Dogovorila sta se, da bo MJU predložilo Zagovorniku odgovor, v katerem bodo pojasnili razloge, zaradi katerih menijo, da zbiranje tovrstnih podatkov o javnih uslužbencih po njihovem mnenju ni v skladu z obstoječo zakonodajo.¹⁰²

Zagovornik je v zvezi s spremljanjem diskriminacije na družbeni ravni proučil¹⁰³ razloge, zakaj skupini ljudi z intelektualnimi ali psihosocialnimi invalidnostmi ni (bilo) omogočeno glasovanje na volitvah v Evropski parlament maja 2019, ker jim je bila s pravnomočnimi sklepi sodišč v nepravdnem postopku odvzeta volilna pravica:

- ali skupaj z odvzemom poslovne sposobnosti,
- ali s podaljšanjem roditeljske pravice nad njim.

Zagovornik je v zvezi s tem poslal pisne poizvedbe ministrstvu za notranje zadeve, javno upravo, pravosodje, delo in družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) ter Svetu za invalide Republike Slovenije (SIRS). Vsi naslovniki Zagovornikove poizvedbe so zaprosili za dodaten čas, da se izrečejo o teh vprašanjih. Zatem je Zagovornik sprejel pobudo MJU o delovnem medresorskem srečanju, ki se je odvijalo 21. novembra 2019 na sedežu MJU in so se ga udeležili predstavniki vseh navedenih ministrstev.

Srečanje je sodelavcem Zagovornika omogočilo podrobnejšo predstavitev razumevanja problema, medtem ko predstavniki ministrstev niso podali dokončnih stališč do vrste odprtih vprašanj, povezanih z odvzemi volilne pravice. Zato je bilo na tem sestanku dogovorjeno, da bodo ministrstva svoja stališča Zagovorniku predložila pisno. Do zaključka priprave tega posebnega poročila decembra 2019 Zagovornik ni prejel pisnih odgovorov ministrstev.

Ministrstvo za obrambo (MORS)

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je 10. januarja 2019 na delovnem sestanku gostil državnega sekretarja Ministrstva za obrambo mag. Miloša Bizjaka, ki se je sestanka udeležil v imenu obrambnega ministra Karla Erjavca. Predstojnik Zagovornika je državnemu sekretarju

¹⁰² Več o poizvedbi, ki je bila povod za delovni sestanek v poglavju 12.5 Poizvedbe Zagovornika – vir študij in analiz.

¹⁰³ Več o tem v poglavju 12.4 Študije in analize Zagovornika.

predstavil razvoj in delovanje organa ter ga seznanil z vsebino Rednega letnega poročila za leto 2017 in ključnimi izzivi, s katerimi se sooča edini neodvisni državni organ za enakost v državi. Pri tem se je posebej osredotočil na pomoč žrtvam diskriminacije, postopek ugotavljanja diskriminacije in spremljanje diskriminacije na družbeni ravni. Sodelavec Zagovornika je državnemu sekretarju predstavil tri primere, v katerih Zagovornik vodi postopek in zadeva MORS.

Ministrstvo za okolje in prostor (MOP)

Predstojnik Zagovornika se je s sodelavci 6. junija 2019 sestal z **državnim sekretarjem na Ministrstvu za okolje in prostor dr. Markom Mavrom**. Na sestanku je predstojnik izpostavil nekatere skupne teme, na primer prostorsko problematiko, povezano z romsko skupnostjo; neenako obravnavo nedržavljanov EU, ki so rezidenti za daljši čas, pri neprofitnem najemu ne-premičnin ter ga opozoril na priporočila iz Poročila Evropske komisije proti rasizmu in nestrpnosti Sveta Evrope o Sloveniji, ki se navezujejo na področji urejanja prostora in okolje. Dogovorila sta se, da bo Zagovornik predložil na MOP pisno poizvedbo s temami, ki jih je izpostavil na delovnem sestanku, in zaprosil za odgovore, saj se je obravnavana tematika nanašala na več ministrskih resorjev.¹⁰⁴

Ministrstvo za pravosodje (MP)

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 5. novembra 2019 na sedežu Zagovornika sestal z **ministrico za pravosodje Andrejo Katič**. V pogovoru je Zagovornik poudaril svoja prizadevanja v okviru priprav novega Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2), ki bi po Zagovornikovem mnenju moral vsebovati tudi jasno določbo, ki bi omogočala določitev pravnih podlag za zbiranje podatkov o enakosti (razčlenjenih po osebnih okoliščinah) v področni zakonodaji.

Sogovornika sta se dotaknila tudi napovedanih sprememb Kazenskega zakonika, ki jih pripravljajo na ministrstvu. Zagovornik je poudaril, da ta proces predstavlja priložnost, da se z ustreznimi spremembami zakonika Slovenija odzove tudi na nedavna priporočila Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) pri Svetu Evrope.¹⁰⁵ Zagovornik je ministrici predstavil tudi nekatere druge sistemske izzive svojega področja delovanja, ki so delno ali v celoti povezani z delokrogom ministrstva. Pri tem je med drugim izpostavil tudi odsotnost osrednje koordinacijske točke na ravni vlade in njenih resorjev za obravnavo vprašanj diskriminacije in javnih protidiskriminacijskih politik ter neustrezno urejeno pravno varstvo v primerih odvzemov volilne pravice osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi.

Sogovornika sta se strinjala, da varstvo pred diskriminacijo predstavlja pomemben vidik sistema varstva človekovih pravic v Sloveniji. Ministrica je v tem oziru Zagovorniku ponudila tudi pomoč pri vključevanju njegovih vsebin v aktivnosti Centra za izobraževanje v pravosodju, kar je predstojnik sprejel.

¹⁰⁴ Več o poizvedbi, ki je sledila sestanku, je v poglavju 12.5 Poizvedbe Zagovornika – vir študij in analiz.

¹⁰⁵ Zagovornik je Ministrstvu za pravosodje po sestanku z ministrico v zvezi s tem posredoval tudi predmetno priporočilo. Več o tem v poglavju 10.2.1 Priporočila na predlagane zakone.

Zagovornik je v letu 2019 dejavno sodeloval v procesu tretjega pregleda Slovenije po Univerzalnem periodičnem pregledu (UPP).¹⁰⁶ Na srečanju 20. maja 2019 s predstavniki Ministrstva za zunanje zadeve, ki koordinira proces priprave nacionalnega poročila po UPP, je Zagovornik v posvetu s sogovorniki izpostavil nekatere pomanjkljivosti osnutka nacionalnega poročila, ki jih je ministrstvu kasneje predložil tudi v pisni obliki.

Pri tem je predlagal spremembe besedila osnutka poročila, ki se nanašajo na njegovo področje delovanja, ter opozoril na nekatere terminološke in vsebinske netočnosti in pomanjkljivosti, med drugim v zvezi z varstvom pred diskriminacijo pripadnikov: romske skupnosti, narodnih manjšin, migrantov, LGBTI+ oseb, otrok v LGBTI+ družinah, oseb z invalidnostmi in starejših.

Zagovornik je pripravljavce poročila opozoril, da se to skoraj v celoti osredotoča zgolj na procesne indikatorje varstva človekovih pravic (sprejeta zakonodaja, ukrepi), ne predstavi pa podatkov o dejanskih učinkih izvedenih ukrepov, kar je posledica pretežne odsotnosti podatkov o enakosti, iz katerih je razviden dejanski položaj oseb z določeno osebno okoliščino.

V okviru svojih priprav na zasedbo delovnega mesta stalne predstavnice na **Stalnem predstavništvu Republike Slovenije pri Združenih narodih in ostalih mednarodnih organizacijah v Ženevi** se je 3. julija 2019 z Zagovornikom na njeno pobudo srečala veleposlanica Sabina Stadler Repnik.

Zagovornik je veleposlanici predstavil mandat in delovanje nacionalnega organa za enakost. V luči tretjega pregleda Slovenije v okviru Univerzalnega periodičnega pregleda (UPP) je sogovornici pojasnil velik pomen sprejema potencialnih priporočil, ki bi se nanašala na koordinacijo zadev, povezanih z nediskriminacijo, na nacionalni ravni ter na zbiranje razčlenjenih podatkov. Pri tem je pojasnil, da je takšna priporočila Slovenija prejela že v drugem krogu UPP leta 2014, vendar jih, bodisi ni sprejela bodisi ni ustrezno izvršila. Veleposlanica je v pogovoru dejala, da bo kot stalna predstavnica osebno zavezana k tematiki spodbujanja nediskriminacije s posebnim poudarkom na enakosti spolov.

Sodelovanje z diplomatskimi predstavniki Slovenije pri organizacijah, ki delujejo na področju človekovih pravic, je za Zagovornika pomembno, saj ti predstavljajo neposreden vir informacij v forumih, ki oblikujejo mednarodno agendo (tudi) na Zagovornikovem področju delovanja.

V tem oziru je Zagovornik 4. julija 2019 na posvet o njegovem delu ter ključnih izzivih Slovenije na področju nediskriminacije in spodbujanja enakosti sprejel tudi **ново svetovalko na Stalnem predstavništvu Republike Slovenije pri Združenih narodih v New Yorku**, ki pokriva delo III. odbora Generalne skupščine OZN za socialne, humanitarne in kulturne zadeve, kamor se uvrščajo tudi tematike, povezane s človekovimi pravicami.

¹⁰⁶ Spletna stran, na kateri so predstavljeni vsi podatki v zvezi s poročanjem Slovenije v okviru UPP, je dostopna na: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/SIindex.aspx>.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 5. novembra 2019 na Ministrstvu za zunanje zadeve srečal z **zunanjim ministrom dr. Miroslavom Cerarjem** in mu predal Redno letno poročilo Zagovornika za leto 2018 ter mu predstavil nadaljnje aktivnosti organa na področju varstva pred diskriminacijo. Minister je pozitivno ocenil dosednji hiter razvoj organa ter se zavzel za nadaljnje sodelovanje med institucijama.

Predstojnik Zagovornika je ob tem predstavil sodelovanje institucije v okviru mednarodne organizacije Equinet in povezovanje s tovrstnimi institucijami v EU in v regiji Zahodnega Balkana. Skupaj z ministrom sta se zavzela tudi za tesno sodelovanje tudi v času priprav na predsedovanje Slovenije Svetu EU, kjer bo Slovenija, po besedah ministra Cerarja, še naprej posvečala pomembno pozornost varovanju človekovih pravic in boju proti diskriminaciji ranljivih skupin v mednarodni skupnosti.

Predstojnik je ob tem izpostavil, da bi se Slovenija v okviru predsedovanja lahko predstavila kot primer dobre prakse razvoja neodvisnega organa za enakost ter normativnega urejanja področja varstva pred diskriminacijo. To pa zlasti v luči dejstva, da so se na ravni EU znova obudile razprave o t.i. horizontalni protidiskriminacijski direktivi, ki bi varstvo pred diskriminacijo v pravu EU razširila na vsa ključna področja družbenega življenja.

Srečanje predstojnika Zagovornika in ministra dr. Cerarja je potekalo tudi v luči priprav na zagovor Slovenije v Ženevi v okviru tretjega cikla Univerzalnega periodičnega pregleda. Zagovornik je ob tem izrazil upanje, da bo Slovenija, če jih bo prejela, v okviru pregleda sprejela priporočila, povezana z zbiranjem podatkov, razčlenjenih po posameznih osebnih okoliščinah.

Takšni podatki so bistveni za spremljanje stanja neenakosti v družbi in oblikovanje ustreznih politik varstva pred diskriminacijo.

Služba Vlade RS za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (SVRK)

Zagovornik se je 12. decembra 2019 v prostorih SVRK udeležil uvodnega srečanja s ključnimi deležniki glede priprave nacionalnega prostovoljnega pregleda ciljev trajnostnega razvoja po Agendi za trajnostni razvoj do leta 2030.¹⁰⁷ Agenda predstavlja mednarodni dokument, dogovorjen leta 2015 pod okriljem OZN, ki obsega nabor 17 ciljev, osredotočenih na ekonomski, družbeni in trajnostni razvoj držav in njihovih prebivalcev. Cilji temeljijo na načelih dostojanstva in vključenosti slehernega posameznika. V Sloveniji je izvajanje Agende 2030 sicer tesno povezano tudi z izvajanjem Strategije razvoja Slovenije 2030,¹⁰⁸ ki posamezne nacionalne strateške razvojne cilje povezuje s cilji trajnostnega razvoja iz Agende 2030.

Prostovoljni nacionalni pregled (Voluntary National Review) je proces vključujočega spremljanja izvajanja trajnostnih razvojnih ciljev Agende 2030, h kateremu se države prostovoljno zavežejo, voditi pa ga morajo v sodelovanju z zunanjimi deležniki. Zagovornik bo v procesu

¹⁰⁷ Besedilo dokumenta je v angleškem jeziku dostopno na: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>, neuradni slovenski prevod pa na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/razvojno-sodelovanje/1289ed1268/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf.

¹⁰⁸ Dostopno na: https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/SVRK/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf.

priprave poročila sodeloval predvsem z vidika izvajanja ciljev trajnostnega razvoja št. 5 (Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklic), in št. 10 (Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi).

Na uvodnem srečanju je predstavnik Zagovornika med drugim izpostavil, da bi morali dogodki, namenjeni ovrednotenju izvajanja Agende 2030, omogočiti dialog med pristojnimi vladnimi resorji ter zunanjimi deležniki. Ob tem je izpostavil tudi pomen podkrepitve ovrednotenja z ustreznimi kazalniki in pripadajočimi podatki. To bo pri Zagovorniku najbolj relevantnih ciljih trajnostnega razvoja omejeno, saj se v Sloveniji soočamo s pomanjkanjem ali celo odsotnostjo razčlenjenih podatkov, na podlagi katerih bi lahko natančneje ocenjevali učinkovitost javnopolitičnih ukrepov za zmanjševanje neenakega položaja posameznih družbenih skupin.

Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov

Predstavnik Zagovornika sta se 19. februarja 2019 v Azilnem domu Ljubljana sestala z mag. Dušanom Lužarjem, tedanjim vršilcem dolžnosti direktorja Urada Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov in mag. Katarino Štrukelj, vodjo Sektorja za nastanitev, oskrbo in integracijo. Želela sta se seznaniti z izvajanjem ukrepov za prosilce za azil in integracijskih ukrepov za osebe s priznano mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji. Poudarek sestanka je bil na uresničevanju pravic otrok v postopkih pridobivanja statusa mednarodne zaščite, še posebej mladoletnikov brez spremstva. Predstavnik Zagovornika sta predstavila pristojnosti državnih organov, kot so določene v ZVarD, in opozorila na morebitno presečno diskriminacijo na stičišču več osebnih okoliščin (npr. etničnega porekla, narodnosti, vere, jezika, spola in starosti) pri osebah v teh postopkih.

Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti (UN)

Predstavnik Zagovornika so se v letu 2019 udeležili naslednjih dogodkov Urada Vlade RS za narodnosti (UN), ki so bili izvedeni v okviru projekta Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji skozi nadaljevanje in nadgradnjo dela Nacionalne platforme za Rome:

- Predstavitve prve letne evalvacije uresničevanja Nacionalnega programa ukrepov Vlade RS za Rome za obdobje 2017–2021 (19. 2. 2019).
- Posveta, Izobraževanje kot temelj za uspešno vključevanje Romov v družbo (12. 3. 2019).
- Regijskega posveta, Skupaj smo uspešnejši: begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja t.i. prezgodnje poroke romskih otrok (18. 4. 2019).
- Usmerjene razprave, Iskanje novih pristopov in možnosti za večjo vključenost Romov na trg dela (3. 6. 2019).
- Predstavitve, Krepitev javnozdravstvenih pristopov in dostopnosti do zdravstvenega varstva na področju romske skupnosti (3. 9. 2019).
- Posveta, Aktualni izzivi sobivanja med romskim in večinskim prebivalstvom v Občini Kočevje (8. 10. 2019).

Zagovornik ocenjuje, da so navedeni dogodki Urada pomembni za razumevanje in spremljanje stanja na področju enakosti in diskriminacije romske skupnosti. Glede na opozorila mednarodnih nadzornih mehanizmov za človekove pravice pa ostajajo Romi najbolj diskriminirana skupina v Sloveniji.

13.2.5 Evropski parlament

Zagovornik je 28. januarja 2019 v svojih prostorih gostil delovno srečanje z evropskimi poslanci, ki so svoj mandat v Evropskem parlamentu opravljali v obdobju 2014–2019. Zagovornik je vabilo na srečanje preposlal vsem slovenskim evropskim poslankam in poslancem, nanj pa so se odzvali mag. Tanja Fajon, dr. Igor Šoltes in Ivo Vajgl.

Zagovornik je evropskim poslancem predstavil razvoj neodvisnega državnega organa za enakost in pojasnil, da ZVarD vzpostavlja enega najbolj naprednih normativnih sistemov varstva pred diskriminacijo v EU, ki v nekaterih pogledih presega obseg zaščite, predvidene v predlogu Evropske komisije iz leta 2008 o t.i. horizontalni protidiskriminacijski direktivi.¹⁰⁹ Predstavil jim je tudi izsledke Zagovornikove javnomnenjske raziskave v zvezi s stanjem diskriminacije v Sloveniji.

Evropski poslanci so pozdravili dosednji proces vzpostavitve institucije in dejstvo, da je Slovenija na področju varstva pred diskriminacijo primerljiva z ostalimi državami Evropske unije. Pozitivno so ocenili znotrajevropsko sodelovanje, ki ga je Zagovornik vzpostavil s sorodnimi nacionalnimi državnimi organi za enakost. Sogovorniki so se v razpravi strinjali, da Slovenija potrebuje neodvisni organ, namenjen varstvu marginaliziranih družbenih skupin pred neenako obravnavo in nestrpnostjo. Ocenili so, da v Sloveniji razumevanje in dojemanje neenakosti zaradi določenih osebnih okoliščin kot širšega družbenega problema še ni široko prepoznano in pripoznano. Evropski poslanci so menili, da so pred Zagovornikom pomembni izzivi, kako zagotoviti, da bo načelo nediskriminacije postalo uveljavljeno pri delovanju akterjev javnega in zasebnega sektorja. Izpostavili so, da se bo Zagovornik za nekatere lahko izkazal za nezaželeno institucijo, vendar pa bo to hkrati lahko tudi pokazatelj Zagovornikovega uspešnega dela.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik je v letu 2019 krepil sodelovanje s partnerji tako v javnem kot zasebnem sektorju, saj ima Zagovornik pristojnost ugotavljanja diskriminacije na obeh področjih. Pri tem so bili cilji Zagovornika; osveščanje splošne in posebnih javnosti, spremljanje stanja v državi in izmenjava informacij na tem področju.

¹⁰⁹ Več o tem: Predlog direktive Sveta o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na vero ali prepričanje, invalidnost, starost ali spolno usmerjenost {SEC(2008) 2180} {SEC(2008) 2181}, dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52008PC0426>

13.3 Sodelovanje Zagovornika z drugimi državnimi organi

13.3.1 Ustavno sodišče Republike Slovenije

Zagovornik se je 11. junija 2019 v prostorih Zagovornika srečal s **predsednikom Ustavnega sodišča Republike Slovenije dr. Rajkom Knezom in generalnim sekretarjem dr. Sebastijanom Neradom**. Na sestanku je Zagovornik sogovornikoma predstavil ustanovitev in dosednji razvoj neodvisnega državnega organa za enakost ter njegove naloge in pristojnosti. Posebno pozornost je Zagovornik namenil obrazložitvi postopka ugotavljanja diskriminacije, pri tem pa izpostavil nedoslednosti v ZVarD, predvsem v smislu nejasnosti faz postopka ugotavljanja diskriminacije, nejasnosti Zagovornikovega razmerja do posameznih inšpektoratov ter odsotnosti slednjih na nekaterih področjih, na katerih Zagovornik sicer lahko ugotavlja diskriminacijo v posameznih zadevah.

Zagovornik je na srečanju izpostavil tudi svojo pristojnost iz 38. člena ZVarD glede vlaganja zahtev za začetek postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov, kadar oceni, da so ti diskriminatorni, in pojasnil, da te pristojnosti še ni uporabil. Gosta sta v razpravi glede navedenega poudarila pomen izpolnitve trditvenega bremena in natančne obrazložitve posledic, ki jih prinašajo izpodbijani akti.

V pogovoru s predsednikom Ustavnega sodišča Republike Slovenije dr. Rajkom Knezom je zagovornik načela enakosti Miha Lobnik pojasnil različne postopke, ki jih organ v zvezi z diskriminacijo vodi; med drugim tudi postopek ocenjevanja diskriminatornosti predpisov, ki lahko vodijo do pobude za presojo ustavnosti.

13.3.2 Varuh človekovih pravic

Zagovornik se je **15. januarja 2019** sestal s **prvim varuhom človekovih pravic Republike Slovenije Ivom Bizjakom**. Sogovornik je v pogovoru z Zagovornikom, v katerem mu je bil podrobno predstavljen razvoj nacionalnega organa za enakost, izpostavil številne vzporednice z izzivi, s katerimi se je sam srečeval pri razvoju institucije Varuha človekovih pravic. Z vidika lastnih izkušenj je Zagovorniku svetoval, naj si prizadeva za svojo dejansko samostojnost in neodvisnost, vzdrževanje dobrih odnosov tako z državnimi organi kot civilno družbo, hkrati pa zagotavlja transparentnost in strokovnost svojega dela. Izpostavil je, da se na institucije, kot sta Zagovornik in Varuh človekovih pravic (Varuh) pogosto obračajo osebe z velikimi stiskami, zato je pomembno, da se jim poskusi pomagati in jih vsebinsko usmeriti na ustrezne akterje tudi v primerih, kadar zaradi zakonskih omejitev sami morda ne bi bili pristojni za obravnavo prijavljenega primera.

Varuh človekovih pravic Peter Svetina in zagovornik načela enakosti Miha Lobnik sta se zavzela za nadaljnje sodelovanje med obema institucijama, saj je to koristno pri ustvarjanju strpnejše in bolj vključujoče družbe.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je **22. julija 2019** v svojih prostorih na pogovoru gostil **varuha človekovih pravic Petra Svetino**. Predstojnik se je v pogovoru zavzel za okrepitev sodelovanja med obema institucijama. Ob tem je varuhu predal tudi posebno poročilo Evropske mreže organov za enakost Equinet z naslovom »Krepitev učinkov organov za enakost in uradov varuhov človekovih pravic: vzpostavljanje povezav«, ¹¹⁰ ki naslavlja možnosti sodelovanja med obema vrstama neodvisnih državnih organov. V pogovoru sta sogovornika med drugim odprla tudi vprašanje načina obravnave posameznih primerov kršitev človekovih pravic oziroma prepovedi diskriminacije, prizadevanja obeh organov za finančno neodvisnost

¹¹⁰ Equinet. 2017. Enhancing the impact of equality bodies and ombudsperson offices: Making links. Dostopno na: http://equineteurope.org/wp-content/uploads/2019/02/ebombud_final_web.pdf

in ustrezno financiranje, ki bi jima omogočalo izvajanje vseh zakonsko določenih nalog, ter nekatere konkretne aktualne tematike s področja varstva človekovih pravic in varstva pred diskriminacijo. Sogovornika sta se strinjala, da je sodelovanje institucij, ki jih vodita, izrednega pomena pri zavzemanju za strpnejšo in bolj vključujočo družbo.

13.3.3 Informacijski pooblaščenec

Zagovornik se je 14. novembra 2019 sestal z **informacijsko pooblaščenko Mojco Prelesnik**. Na srečanju ji je Zagovornik predstavil izzive na področju sistematičnega in periodičnega zbiranja podatkov o enakosti (equality data) v javnem sektorju, ki onemogočajo zanesljivo spremljanje stanja položaja oseb z določeno osebno okoliščino pri uresničevanju njihovih pravic. Zbiranje tovrstnih podatkov je kljub njihovi statistični naravi posredno povezano tudi z vprašanjem zbiranja in s tem varstva osebnih podatkov, ki pa predstavlja eno izmed temeljnih delovnih področij informacijskega pooblaščenca.

Zagovornik je pojasnil, da si v okviru postopka sprejemanja novega Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2) prizadeva za določitev ustrezne pravne podlage, ki bi nedvoumno dopustila področno zakonsko urejanje zbiranja podatkov o enakosti za namene sprejemanja, izvajanja in evalvacije javnih protidiskriminacijskih politik.¹¹¹

Informacijska pooblaščenka je pri tem pojasnila, da je Splošna uredba o varstvu podatkov¹¹² sicer spremenila obstoječi sistem varstva osebnih podatkov, vendar pa sama po sebi, ob upoštevanju njenih bistvenih določb, ne prepoveduje zbiranja podatkov o enakosti.

13.3.4 Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije

Zagovornik se je 28. marca 2019 srečal z **direktorjem Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije prof. dr. Józsefom Györkösem**. Namen sestanka je bila predstavitev delovanja nacionalnega organa za enakost sogovorniku v luči Zagovornikovega sodelovanja na javnem razpisu za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa »CRP 2019« v letu 2019.¹¹³

Zagovornik je pojasnil, da opravljanje raziskav sodi med njegove temeljne naloge po ZVarD ter da v Sloveniji izrazito primanjkuje sistemskih raziskav na temo diskriminacije, ki bi vsebovale kakovostne kvantitativne in kvalitativne podatke o neenakem obravnavanju in dejanskem neenakem položaju oseb in skupin oseb z določeno osebno okoliščino. Dr. Györkös je ob tem iz-

¹¹¹ Več o Zagovornikovih priporočilih glede ZVOP-2 v poglavju 10.2.1 Priporočila za predlagane zakone.

¹¹² Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES.

¹¹³ Več o Zagovornikovem sodelovanju na javnem razpisu za izbiro raziskovalnih projektov Ciljnega raziskovalnega programa v poglavju 12.3.2 Ciljna raziskovalna projekta

razil zadovoljstvo, da se je Zagovornik odločil za sodelovanje v ciljnih raziskovalnih programih, saj so ti namenjeni pridobivanju raziskovalnih podlag za oblikovanje, sprejemanje in izvajanje področnih politik javnega interesa.

Glede na Zagovornikovo področje delovanja je dr. Györkös v pogovoru pojasnil tudi, da ARRS aktivno sodeluje v Komisiji za enake možnosti na področju znanosti, ki deluje kot strokovno telo MIZŠ.

13.3.5 Policija

Predstavniki Zagovornika so 11. septembra 2019 v svojih prostorih gostili **višjega policijskega inšpektorja na Generalni policijski upravi Manuela Vesela iz Centra za raziskovanje in socialne veščine na Policijski akademiji**. Predstavniki Zagovornika so obvestili sogovornika o pomembnem mednarodnem seminarju o sodelovanju policije s prebivalstvom, o diskriminaciji in nezakonitosti etničnega profiliranja oseb, zlasti med policijskimi postopki.¹¹⁴

Dogovorili so se tudi o dodatnem delovnem srečanju, namenjenem predvsem predstavitvi primerov dobrih praks sodelovanja slovenske Policije z romsko skupnostjo. Delovno srečanje, ki se ga je udeležila večina zaposlenih pri Zagovorniku, je potekalo 14. novembra 2019 v obliki predavanja predstavnika Policije in razprave. Poudarek je bil na oblikah preventivnega dela policije s predstavniki romske skupnosti in njihovih opažanjih glede položaja romske skupnosti v Sloveniji.

Dogovorjeno je bilo, da bosta organa v prihodnje nadaljevala in poglobila sodelovanje, predvsem z medsebojnim obveščanjem o zadevah, povezanih z delovnim področjem Zagovornika.

¹¹⁴ Gre za 5. seminar mreže neodvisnih policijskih pritožbenih organov (IPCAN) z naslovom »Odnosi med policijo in prebivalstvom: izzivi in prakse«, ki ga organizirata francoski Zagovornik pravic (Défenseur des Droits) in Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA).

13.4 Sodelovanje Zagovornika v medresorskih skupinah in strokovnih svetih

13.4.1 Medresorska komisija za človekove pravice

Zagovornik je v letu 2019 aktivno sodeloval pri delu **Medresorske komisije za človekove pravice (MKČP)**, katere delo koordinira Ministrstvo za zunanje zadeve. MKČP predstavlja delovno telo vlade, ustanovljeno leta 2013, ki je zadolženo za koordinacijo poročanja Slovenije po ratificiranih mednarodnih pogodbah o človekovih pravicah, spremljanje izvajanja mednarodnih obveznosti Republike Slovenije na področju človekovih pravic ter širšo tematiko spoštovanja in varstva človekovih pravic v državi in po svetu. V MKČP kot člani sodelujejo predstavniki kabineta predsednika vlade, ministrstev in nekaterih vladnih služb, akademske skupnosti in civilne družbe. Odprto povabilo za sodelovanje na sejah MKČP (tj. sodelovanje brez glasovalne pravice) imata Zagovornik in Varuh.

V letu 2019 se je MKČP sestala trikrat. Zagovornik na tem mestu izpostavlja nekatere pomembnejše poudarke razprav, ki so neposredno ali posredno povezani z njegovim področjem delovanja:

- Na XXII. seji MKČP (4. 6. 2019) je razprava med drugim potekala o pripravah na tretji pregled Slovenije v okviru Univerzalnega periodičnega pregleda (UPP). V razpravi o samoočeni izvajanja priporočil iz drugega cikla UPP je Zagovornik poudaril pomanjkljivo izvajanje priporočila v zvezi s koordinacijo aktivnosti državnih organov na področju boja proti diskriminaciji. Prav tako je poudaril, da bi Slovenija – v nasprotju z drugim ciklom UPP – morala sprejeti priporočila, vezana na oblikovanje indikatorjev za spremljanje uresničevanja človekovih pravic ter na zbiranje podatkov, razčlenjenih po osebnih okoliščinah. Na seji so predstavniki civilne družbe člane MKČP seznanili s težavami, ki se pojavljajo pri implementaciji Zakona o partnerski zvezi. Izpostavili so neenotno prakso državnih organov pri izvajanju določb zakona ter problem neobveščenosti posameznikov o njihovih pravicah. O nekaterih takšnih primerih je bil obveščen tudi Zagovornik.
- Na XXIII. seji (17. 10. 2019) je MKČP potrdila z naslovom Predstavitveni dokument, ki je del poročil Republike Slovenije pogodbenim telesom Združenih narodov o človekovih pravicah. Zagovornik je sodeloval pri pripravi dokumenta, pri čemer je podal predloge sprememb besedila v zvezi z institucionalnim okvirjem varstva pred diskriminacijo in zagotavljanjem enake obravnave, ki so bila tudi sprejeta in vključena v končno različico dokumenta.
- MKČP je na seji sprejela sklep o ustanovitvi **neformalne delovne skupine za oblikovanje predlogov za rešitev vprašanja zbiranja razčlenjenih podatkov**, ki je bil sprejet na podlagi poročila Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI). Ta Sloveniji prednostno priporoča ureditev tega področja. Zagovornik je pozdravil ustanovitev delovne skupine, v kateri tudi sodeluje. V razpravi je izpostavil, da se problem odsotnosti

tovrstnih podatkov ne pojavlja zgolj pri poročanju ECRI, temveč tudi pri pripravi drugih sorodnih poročil. Zagovornik ima zaradi pomanjkanja teh podatkov težave pri izvajanju svojih zakonskih nalog (spremljanje stanja diskriminacije v družbi). Na prvem sestanku delovne skupine, ki je bil 22. novembra 2019 na MZZ, je Zagovornik prisotnim predstavil problematiko (ne)zbiranja in obdelave podatkov, razčlenjenih po osebnih okoliščinah, kar onemogoča identifikacijo in spremljanje stanja ter evalvacijo javnih politik s področja človekovih pravic (in zlasti varstva pred diskriminacijo). Predstavil jim je tudi svoja prizadevanja v okviru priprave novega Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2), v katerega bi se morala vključiti izrecna določba, ki bi dovoljevala področne zakonske ureditve zbiranja razčlenjenih podatkov z namenom zagotavljanja enake obravnave kot bistvenega javnega interesa.

- Na XXIV. seji MKČP (18. 12. 2019) je med drugim potekala razprava z Varuhom človekovih pravic Petrom Svetino glede priporočil, ki jih je Slovenija prejela v okviru tretjega cikla Univerzalnega periodičnega pregleda (UPP).

Slovenija je 12. novembra 2019 v Svetu OZN za človekove pravice v Ženevi predstavila in zagovarjala tretje nacionalno poročilo po UPP.¹¹⁵ V okviru pregleda je od drugih držav poleg pohval za dosežen napredek na področju varstva človekovih pravic prejela tudi 215 priporočil za dodatno izboljšanje situacije. Številna priporočila so se nanašala na diskriminacijo oseb oziroma skupin oseb z določeno osebno okoliščino, na podlagi katere je v skladu s slovenskim in mednarodnim pravnim redom diskriminacija prepovedana. Ta priporočila se nanašajo na primer na vprašanja enakosti spolov, neenakega položaja oseb z invalidnostmi, starejših, Romov in drugih etničnih skupin, migrantov, LGBT+ in interseksualnih oseb. Sprejem in izpolnjevanje teh priporočil bi po mnenju Zagovornika predstavljal pomembno sporočilo Slovenije o njeni zavezanosti spodbujanju enakosti in varstvu pred diskriminacijo ter prineslo pomembne spremembe za ciljne skupine. Zagovornik ocenjuje, da bi morala Slovenija s sistemskega vidika varstva pred diskriminacijo sprejeti priporočila, vezana na oblikovanje celovite nacionalne strategije boja proti vsem oblikam diskriminacije; vzpostavitev ustreznjega sistema pregonov in kaznovanja zločinov iz sovraštva; ter zagotovitev ustreznega financiranja in dejanske finančne neodvisnosti nacionalnih mehanizmov za varstvo človekovih pravic.

13.4.2 Kontaktna skupina za Nacionalni akcijski načrt za ČP v gospodarstvu

V letu 2019 je začela delovati **Kontaktna skupina za spremljanje izvajanja Nacionalnega akcijskega načrta (NAN) za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu**. Delovanje kontaktne skupine koordinira Ministrstvo za zunanje zadeve, v njej pa sodelujejo predstavniki ministrstev, socialnih partnerjev, akademske skupnosti, civilne družbe, Slovenskega državnega holdinga, Zagovornika in Varuha človekovih pravic. Zagovornik je svoje sodelovanje pri pripravi ter poglede na NAN predstavil že v svojem rednem letnem poročilu za leto 2018.¹¹⁶

¹¹⁵ Video posnetek zagovora Slovenije v okviru tretjega cikla UPR je dostopen na: <http://webtv.un.org/watch/slovenia-review-34th-session-of-universal-periodic-review/6102912996001/>.

¹¹⁶ Več o tem: Redno letno poročilo Zagovornika načela enakosti za leto 2018, str. 167-170. Dostopno na: <http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2019/10/Redno-letno-poro%C4%8Dilo-2018.pdf>.

V letu 2019 so potekali štirje sestanki kontaktne skupine, na katerih so udeleženci razpravljali o ukrepih, ki jih pristojni akterji izvajajo (tudi) glede na temeljna načela NAN.

V okviru kontaktne skupine so potekala tudi posvetovanja o izvedbi dogodka glede NAN z naslovom »Slovenski forum o odgovornem poslovnem ravnanju in človekovih pravicah v gospodarstvu«, ki ga je Ministrstvo za zunanje zadeve 31. maja 2019 organiziralo na Gospodarski zbornici Slovenije in na katerem je z vsebinskim prispevkom o preprečevanju diskriminacije na delovnem mestu nastopil tudi predstojnik Zagovornika Miha Lobnik.

13.4.3 Strokovni svet za enakost spolov

Strokovni svet za enakost spolov je strokovno-posvetovalni organ, ki deluje pri MDDSZ in je namenjen spremljanju in ocenjevanju stanja in napredka pri uresničevanju enakosti žensk in moških na različnih področjih družbenega življenja. V svetu sodelujejo predstavniki MDDSZ, civilne družbe, socialnih partnerjev, akademske skupnosti ter Zagovornika.

Druga seja sveta je potekala **29. marca 2019**. Na njej so prisotni obravnavali predlog novele Zakona o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM). Seje se je udeležil tudi predstojnik Zagovornika Miha Lobnik in opozoril na pomanjkljivosti predloga, ki jih je Zagovornik izpostavil tudi v okviru javne razprave. Ker predlog zakona v primeru neupoštevanja predpisane uravnotežene zastopanosti spolov ne predvideva sankcij, je potegnil vzporednico z delom Zagovornika, ki mu ZVarD ne predpisuje možnosti sankcioniranja. To v praksi, kadar za določene kršitve prepovedi diskriminacije ni pristojen noben inšpektorat, privede do situacije, v kateri kršitve ostanejo neobravnavane, kar bi se lahko kot problem pojavilo tudi pri kršitvah predlaganih določb ZEMŽM.

13.4.4 Svet Varuha za človekove pravice

Svet varuha človekovih pravic je posvetovalno telo Varuha za spodbujanje in varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter krepitev pravne varnosti, ki deluje po načelu strokovne avtonomije. Svet sestavlja 16 članov, od tega sedem iz vrst civilne družbe, trije predstavniki akademske skupnosti, dva predstavnika vlade ter predstavniki Zagovornika, Informacijske pooblaščenke, Državnega zbora in Državnega sveta.

Po izvolitvi novega Varuha človekovih pravic je svet v letu 2019 zasedal dvakrat, pri čemer je bilo prvo srečanje, ki je potekalo **10. junija 2019**, namenjeno predstavitvi članov, delovanja sveta ter prednostnih nalog delovanja Varuha človekovih pravic v novem mandatu. Drugo zasedanje sveta je **3. septembra 2019** potekalo ob robu Blejskega strateškega foruma (BSF), udeležila pa se ga je tudi Visoka komisarka OZN za človekove pravice Michelle Bachelet.

V svojem nagovoru članicam in članom sveta je izpostavila nekatere ključne globalne izzive človekovih pravic, med drugim tudi nevarnosti za človekove pravice pri razširjeni uporabi tehnologij umetne inteligence ter nevarnosti sovražnega govora, zlasti na družabnih omrežjih.

Posebna tema dnevnega reda, o kateri je razpravljala Svet, je bila spoštovanje in varstvo človekovih pravic na delovnopravnem področju.

Zagovornik se je v svoji razpravi osredotočil na delo in zaposlovanje kot najpogostejše področje diskriminatorne obravnave, izpostavil pa je tudi problem neprijavljanja primerov diskriminacije, nezaveščenosti žrtev, pomanjkanja razčlenjenih podatkov na tem področju ter pomanjkanje širšega interesa za upravljanje raznolikosti kot instrumenta preprečevanja diskriminacije na delovnem mestu.

13.5 Sodelovanje Zagovornika z organi lokalne samouprave

Zagovornik se je v okviru treh terenskih obiskov¹¹⁷ leta 2019 med drugim srečal tudi z **župani obiskanih regij**. Na delovnih srečanjih je bilo zaznati, da je poznavanje in razumevanje ZVarD in Zagovornikovih pristojnosti pomanjkljivo. Namen teh srečanj je bil zato v prvi vrsti informiranje in osveščanje odločevalcev na ravni lokalne samouprave o varstvu pred diskriminacijo in o spodbujanju enakosti. Ta delovna srečanja so hkrati tudi priložnost, da se Zagovornik iz prve roke seznani s stanjem in izzivi v zvezi z varstvom pred diskriminacijo oziroma (ne)enako obravnavo v lokalnem okolju. Slednje je v ZVarD opredeljeno kot spremljanje splošnega stanja diskriminacije.

V okviru obiska Šaleške doline 5. februarja 2019 se je predstojnik Zagovornika s sodelavci v prostorih Mestne Občine Velenje sestal z županom in drugimi predstavniki **Mestne Občine (MO) Velenje**, županom in predstavnikom Občine Šoštanj ter z županom **Občine Šmartno ob Paki**. Kot ključno je bilo **izpostavljeno vprašanje integracije albanskih priseljencev**.

Predstavniki lokalne samouprave so predstavili tudi nekatere dobre prakse na področju spodbujanja enakosti in varstva pred diskriminacijo:

- varna hiša, dom za brezdomce in javna kuhinja v Velenju,
- koordinatorka za enake možnosti na MO Velenje,
- integracijski sistem za priseljence v MO Velenje in Občini Šoštanj,
- sprejet akcijski načrt za enakost spolov, sprejet poslovnik za enako število zaposlenih po spolu, omogočanje dostopnosti invalidom na MO Velenje,
- v mestnem svetu Občine Šoštanj je 40 odstotkov žensk,
- Občina Šoštanj nudi finančno pomoč nezaposlenim,
- na Občini Šmartno ob Paki je v občinskem svetu približno 40 odstotkov žensk, v občinski upravi pa jih je zaposlenih 55 odstotkov.

V okviru terenskega obiska na Koroškem 26. marca 2019 se je predstojnik Zagovornika s sodelavci v prostorih Mestne Občine Slovenj Gradec srečal z županom in predstavnico MO **Slovenj Gradec**, podžupanom Občine **Radlje ob Dravi**, županom Občine **Mislinja**, županom **Občine Muta**, županjo Občine **Črna na Koroškem**, županjo **Občine Dravograd**, direktorico občinske uprave Občine **Podvelka**.

Po Zagovornikovi oceni je ključni izziv na tem območju **neenakost prebivalcev in prebivalcev Koroške pri dostopu do zdravstvenih, izobraževalnih in storitvenih dejavnosti**.

Z župani Goriške regije se je Zagovornik v okviru svojega terenskega obiska 4. junija 2019 srečal na sedežu MO Nova Gorica. Srečanja so se udeležili župan, podžupan in predstavnika Mestne občine **Nova Gorica**, župan **Občine Brda**, župan **Občine Šempeter - Vrtojba**, župan Občine Ajdovščina in podžupan občine **Miren - Kostanjevica**.

¹¹⁷ Več o tem v poglavju: 16.2 Delo Zagovornika v lokalnem okolju – terenski obiski.

V pogovoru so sogovorniki izpostavili naslednje ključne izzive:

- neenake možnosti otrok revnih staršev,
- neenakost pri zagotavljanju vode v odročnih predelih,
- vprašanje zagotavljanja dostopnosti volišč za osebe z invalidnostmi,
- integracija priseljencev.

Kot dobro prakso so na **MO Nova Gorica** predstavili **način reševanja primerov neenakosti** na ravni lokalne samouprave. Občani lahko v primeru diskriminacije poiščejo pomoč na MO Nova Gorica. Župan je poudaril, da večkrat za odpravo diskriminacije zadostuje že priporočilo za izenačitev pogojev, ki ga izda občina. Na srečanju so župani in drugi predstavniki občin pokazali veliko pripravljenost in zanimanje za sodelovanje z Zagovornikom tudi v prihodnje.

Na **Mestni občini Ljubljana (MOL)** je ob svetovnem dnevu invalidov 5. decembra 2019 potekala okrogla miza in predstavitev nove brošure Dostopna Ljubljana,¹¹⁸ ki sodi v serijo tiskovin Ljubljana – zdravo mesto. Dogodka se je udeležil tudi predstavnik Zagovornika, saj je zagotavljanje (komunikacijske) dostopnosti pomemben del prizadevanj za krepitev enakih možnosti oseb z invalidnostmi.

Brošura predstavlja pregleden in slikovno podprt zbir informacij o izvedenih ukrepih za večjo, ne le prostorsko, ampak tudi komunikacijsko dostopnost. Posebna vrednost brošure je v tem, da vsebuje povzetek, napisan na način lahkega branja. Pomemben prispevek k vključujoči politiki zagotavljanja dostopnosti na lokalni ravni predstavlja tudi **Svet MOL za odstranjevanje arhitekturnih in komunikacijskih ovir**, katerega aktivnosti so bile med drugim podrobneje predstavljene na okrogli mizi.

Predstavnik Zagovornika se je 12. decembra 2019 udeležil okrogle mize z naslovom 35 let organiziranega dela na LGBT+ področju in podelitve certifikatov »LGBT prijazno«. Oboje je pripravila MOL. Po podelitvi certifikatov je potekala okrogla miza »35 let organiziranega dela na LGBT+ področju«, na kateri so sodelovali predstavniki nevladnih organizacij Društvo DIH, Društvo ŠKUC, Legebitra, Zavod Open in Zavod Transakcija. Osvetlili so pomembne prelomnice v zadnjih 35 letih, med katerimi je bilo tudi sprejetje Zakona o varstvu pred diskriminacijo. Udeleženci so izpostavili, da se spremembe na bolje niso zgodile same od sebe, in da pravice niso za vedno izbornjene. V tem času so se vzpostavili varnejši prostori in programi za opolnomočenje posameznikov. Na sistemski ravni pa je prišlo do sprememb zakonodaje, ki je na večini področij uspela izenačiti pravice istospolno usmerjenih parov s pravicami heteroseksualnih parov. Kljub temu se ljudje še vedno skoraj vsakodnevno soočajo s homofobijo in diskriminacijo. Govorci so izpostavili tudi področja, ki še niso sistemsko dovolj urejena (npr. dostop do skupne posvojitve in postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo, pravno priznanje spola) in bi jih mora država čim prej rešiti.

¹¹⁸ Brošura je dostopna tudi na spletni povezavi: <https://www.ljubljana.si/assets/Uploads/Dostopna-Ljubljana-SLO-E.pdf>.

13.6 Sodelovanje Zagovornika z javnimi zavodi in javnimi (gospodarskimi) službami

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 21. maja 2019 s sodelavci sestal z **varuhinjo pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija** Ilinko Todorovski s sodelavko. Na delovnem srečanju ji je predstojnik predstavil ključne poudarke iz rednega letnega poročila o delu Zagovornika za leto 2018 ter način dela in zakonske pristojnosti Zagovornika pri varstvu pred diskriminacijo. Varuhinja je v pogovoru prav tako predstavila njen način dela, pristojnosti ter ključne poudarke iz rednega letnega poročila o delu.

Predstavnik Zagovornika se je 4. junija 2019 udeležil konference **RTV Slovenija v okviru projekta ADLAB PRO o zvočnem opisovanju**. Projekt ADLAB PRO (ang. Audio description: a laboratory for the development of a new professional profile) je v Sloveniji posvečen sistematičnemu opolnomočenju in zagotavljanju zvočnega opisovanja (avdiodeskripcije – AD). V projektu so z evropskimi partnerji razvili pomembna znanja in opredelili dobre prakse AD (med drugim usposabljanje tistih, ki te storitve zagotavljajo). AD lahko pomembno prispeva k zagotavljanju dostopnosti najrazličnejših vizualnih vsebin osebam, ki so senzorno ovirane (zlasti slepim in slabovidnim), ne le tistih, ki jih ponuja RTVS. Zagovornik pozdravlja ta in druga prizadevanja RTVS za sistematično zagotavljanje dostopnosti nekaterih vsebin za ljudi z različnimi vrstami oviranosti.

Predstavniki Zagovornika so se 12. decembra 2019 sestali z raziskovalcema na **Inštitutu za narodnostna vprašanja (INV) z namenom seznanitve z dostopnimi podatki o uspešnosti romskih učencev in dijakov v šolskem sistemu**. INV je v preteklosti izvedel oziroma še izvaja več raziskovalnih projektov, v katerih se osredotoča na področje izobraževanja in bivalnih pogojev romske skupnosti. Romi so družbena skupina, ki je deprivilegirana zaradi svojega etničnega porekla in slabega premoženjskega stanja, pri romskih otrocih pa lahko v primeru posredne diskriminacije govorimo o presečni diskriminaciji (starosti in etnični pripadnosti). Dostop do izobrazbe je eden od ključnih izzivov, s katerimi se srečujejo Romi pri vključevanju v družbo. Brez izobrazbe ima posameznik bistveno otežen dostop do trga dela in dostojnega življenja, povečuje se možnost za socialno izključenost in revščino. Kot ključni izzivi so bili izpostavljeni; zelo slab učni uspeh romskih učencev, njihovo osipništvo in absentizem pri pouku, pomembno vlogo pri blažitvi in izboljševanju tega stanja pa imajo t.i. romski pomočniki.

Predstavniki Zagovornika so se 3. decembra 2019 sestali s sodelavci projekta **Safe.si, ki ga izvajajo na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani** že od leta 2005. Njegov namen je osveščanje o varni rabi interneta. Njihove ciljne skupine so otroci, starši in učitelji. Izvajajo delavnice po osnovnih in srednjih šolah. Izzivi, ki jih zaznavajo, so: Nepoznavanje ali neupoštevanje spletnega bontona, nasilje na spletu, lažne novice, varna raba v tehničnem smislu, čezmerna raba, zasebnost na družabnih omrežjih. ZVarD kot eno od oblik diskriminacije navaja tudi nadlegovanje, zato je za Zagovornika ključno spremljanje stanja na tem področju. S tem ko se življenje vseh, še bolj intenzivno pa mladih, vse bolj dogaja v virtualnem svetu, je tudi prepoznavanje in naslavljanje spletnega nadlegovanja izziv, ki terja posebno pozornost.

13.7 Sodelovanje Zagovornika z državnimi institucijami na lokalni ravni

V okviru terenskih obiskov v lokalnem okolju je Zagovornik organiziral tudi dva sestanka s predstavniki lokalnih izpostav centrov za socialno delo (CSD), Zavoda RS za zaposlovanje (ZRSZ) in upravnih enot (UE). Osnovni namen sestankov je bilo informiranje teh služb o delovanju, zakonskih pristojnostih in nalogah Zagovornika ter preučitev možnosti sodelovanja. Na drugi strani pa Zagovornik na ta način tudi zbira informacije o diskriminaciji in s tem opravlja spremljanje splošne situacije v zvezi z diskriminacijo in težav, s katerimi se srečujejo omenjene službe.

Sestanek, ki je potekal 26. marca 2019 v prostorih Občine Ravne na Koroškem, so se udeležili predstavniki štirih UE, predstavnica enega CSD in predstavnice enega urada za delo. Izpostavljeni so bili naslednji problemi:

- diskriminatorni razgovori pri zasebnih delodajalcih;
- regijske neenakosti v dostopu do socialnih in socialnovarstvenih storitev;
- (ne)dostopnost nekaterih služb za osebe z invalidnostmi (starejše stavbe, pomanjkanje dvigal);
- integracija priseljencev ter njihovo neobiskovanje jezikovnih tečajev ter posledično vprašanje napovedane spremembe, po kateri naj bi bil pogoj za vpis v evidenco brezposelnih znanje slovenskega jezika.

Zagovornik je ob tem zabeležil tudi naslednjo dobro prakso: Upravne enote so izpostavile skrb za enako obravnavo pri javnih natečajih za zaposlovanje na upravnih enotah; merilom za izbor posvečajo veliko pozornosti, saj imajo številne izkušnje s pritožbami zoper izbere na javnih natečajih.

Zagovornik je imel delovno srečanje 4. junija 2019 na Goriškem, v prostorih MO Nova Gorica. Udeležili so se ga predstavniki treh UE, predstavnica enega CSD in predstavnica enega urada za delo. Kot osrednjo težavo so sogovorniki izpostavili problem odsotnosti ali počasnosti integracije priseljencev in nestrpnost lokalnega prebivalstva do priseljencev.

V okviru terenskega obiska 5. februarja 2019 v Velenju, se je Zagovornik ob obisku Doma za varstvo odraslih Velenje seznanil tudi s težavami, s katerimi se sooča vodstvo socialnovarstvene ustanove in njihovi zaposleni. Dom pestijo predvsem finančna stiska, zastarelost prostorov in opreme, kadrovska podhranjenost in prostorska stiska.

Zagovornik je v Domu prepoznal tudi nekaj dobrih praks, med katere sodijo:

- individualen pristop do varovancev doma za varstvo odraslih;
- vzpostavitev sistema nočnega varovanja za varovance, ki imajo težave z nespečnostjo;
- zagotavljanje enake obravnave vseh veroizpovedi;
- medgeneracijsko sodelovanje;
- deinstitutionalizacija skozi izlete in obiske različnih prireditev.

Zagovornik je za pridobivanje informacij o stanju diskriminacije oseb z motnjo v duševnem razvoju, v okviru terenskega obiska koroške regije, obiskal Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem. Tam se je seznanil s problemom presečne oziroma intersekcijske diskriminacije, saj so, po pojasnilih poznavalcev, v socialnovarstvenih ustanovah za osebe z motnjo v duševnem razvoju v slabem položaju predvsem starejše osebe, za katere ustanove nimajo primernih prostorov in prilagojene infrastrukture, finančnih virov in ustrezno usposobljenega kadra. Zagovornik ocenjuje, da bi bila pri tem potrebna sprememba normativov za oskrbo in varstvo starejših oseb z motnjo v duševnem razvoju, saj imajo ti drugačne potrebe od drugih uporabnikov. Zagovornik se je seznanil tudi z nekaterimi dobrimi praksami spodbujanja enakosti, ki jih izvajajo v CUDV.

14 SODELOVANJE ZAGOVORNIKA S CIVILNO DRUŽBO

14.1 Pregled sodelovanja Zagovornika s civilno družbo

Nevladne organizacije, socialni partnerji in druge organizacije civilne družbe predstavljajo eno izmed oblik sodelovanja državljanov pri upravljanju javnih zadev. Številne med njimi izvajajo projekte in programe v javnem interesu na ključnih področjih zagotavljanja enakosti ter varstva pred diskriminacijo. Organizacije civilne družbe zaznavajo probleme in potrebe v družbi na individualni in sistemski ravni in so pomembni povezovalci med posamezniki in javnimi strukturami. Prav tako pomembno prispevajo k učinkovitemu opozarjanju in odpiranju vprašanj v zvezi z enakim obravnavanjem, varstvom človekovih pravic in temeljnih svoboščin prek zagovorništva in neposredne pomoči diskriminiranim osebam. Za Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) so organizacije civilne družbe pomembni strateški partnerji pri spremljanju stanja na področju varstva pred diskriminacijo v državi (21. člen Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD)) ter tudi pri oblikovanju rešitev in predlogov za izvedbo ukrepov.

V skladu s 15. členom ZVarD Zagovornik pri oblikovanju rešitev in predlogov za doseganje namena zakona sodeluje z nevladnimi organizacijami, socialnimi partnerji in drugimi organizacijami civilne družbe, ki delujejo na področju enakega obravnavanja, varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin, varstva pred diskriminacijo ranljivih skupin ali pravne oziroma socialne in druge pomoči diskriminiranim osebam. Določba 15. člena ZVarD namreč nalaga obveznost sodelovanja, ne le vladi, temveč tudi drugim državnim organom, med katere sodi tudi Zagovornik.

Zagovornik je v letu 2019 sodeloval s civilno družbo tako, da je:

organiziral štiri tematske strukturirane dialoge po posameznih osebnih okoliščinah z:

- nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju kulturnih pravic narodov nekdanje Jugoslavije (osebne okoliščine: etnična pripadnost, jezik in/ ali vera);
- registriranimi cerkvami in verskimi skupnostmi (osebni okoliščini: vera in/ ali prepričanje);
- nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju pravic otrok (osebna okoliščina: starost);
- nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju enakosti spolov (osebna okoliščina: spol).

gostil devet posvetovalnih srečanj in delovnih sestankov z naslednjih vsebinskih področij:

- osveščanje širše javnosti o diskriminaciji;
- pereče stanje neenakosti romske skupnosti;
- varstvo človekovih pravic interseksualnih ljudi v medicinskih postopkih;
- odvzemi volilne pravice osebam z invalidnostmi.

sodeloval na 21 dogodkih v organizaciji civilne družbe iz naslednjih vsebinskih področij:

- pravice otrok in socialno vključevanje mladih;
- predsodki in izključenost starih (starizem);
- sovražni govor na spletu in lažne novice;
- usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja;
- pravice interspolnih oseb;
- slavnostni dogodki ob obeležitvi mednarodnih dni;
- boj proti anticiganizmu.

s pismi podpore podprl devet projektov, s katerimi so se organizacije civilne družbe na javnih razpisih potegovale za nacionalna in evropska finančna sredstva.

14.2 Dialog s predstavniki organizacij civilne družbe po posameznih osebnih okoliščinah

Zagovornik je v letu 2019 nadaljeval vodenje strukturiranega dialoga s predstavniki različnih organizacij civilne družbe po posameznih osebnih okoliščinah. Sistematičen dialog z različnimi skupinami je za delovanje Zagovornika in civilno-družbene organizacije zelo pomemben vir informacij. Posveti so namenjeni analizi stanja na področju diskriminacije, kakor ga različne skupnosti zaznavajo. Skupen cilj dolgotrajnega sodelovanja z organizacijami civilne družbe je preprečevanje in zmanjšanje diskriminacije ter s tem krepitev družbene kohezije in vključujoče družbe. Namen posvetov na način strukturiranega dialoga je Zagovornikova seznanitev z delovanjem civilno-družbenih organizacij ter s ključnimi izzivi na področju diskriminacije, s katerimi se po mnenju njihovih predstavnikov srečujejo njihove članice in člani ter ciljne skupine, za katere organizacije izvajajo aktivnosti.

Vsi opravljeni posveti so sledili naslednji vsebinski strukturi:

- V uvodnem delu je Zagovornik predstavil svoje zakonske pristojnosti in naloge ter aktivnosti in izzive, s katerimi se sooča pri svojem delu.
- Sledila je Zagovornikova specifična predstavitev aktivnosti varstva pred diskriminacijo na podlagi osebne okoliščine, ki je bila tema posveta, in obravnavani primeri diskriminacije.
- Ključen del je predstavljala razprava, v kateri so sodelujoči predstavili, kje sami v praksi in na terenu zaznavajo diskriminatorne prakse.

V nadaljevanju tega razdelka sledi povzetek ključnih vsebinskih poudarkov posameznih posvetov glede na nekatera izpostavljena vprašanja, povezana s posameznimi osebnimi okoliščinami.

14.2.1 Dialog z organizacijami pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije

Na sedežu Zagovornika je 14. marca 2019 potekal posvet strukturiranega dialoga s predstavniki organizacij narodnih skupnosti pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije. Zagovornik je povabila na srečanje preposlal zvezam društev albanske, bošnjaške, črnogorske, hrvaške, makedonske in srbske skupnosti v Sloveniji ter Zvezi zvez kulturnih društev konstitutivnih narodov in narodnosti razpadle SFRJ v Sloveniji (EXYUMAK).

Srečanja so se udeležili predstavniki:

- Zveze hrvaških društev v Sloveniji,
- Zveze črnogorskih društev Slovenije,
- Zveze zvez kulturnih društev konstitutivnih narodov in narodnosti razpadle SFRJ v Sloveniji (EXYUMAK),
- Zveze makedonskih kulturnih društev v Sloveniji.

Na predlog ene izmed udeleženk sestanka se je srečanja udeležil tudi predstavnik Hrvaškega društva Ljubljana. Srečanja se zaradi zadržanosti niso udeležili povabljeni predstavniki Zveze albanskih društev v Sloveniji, Bošnjaške kulturne zveze Slovenije, Zveze srbskih društev Slovenije in Združenja Nacionalni Svet Srbov Slovenije.

Različni udeleženci srečanja so Zagovorniku izpostavili več tematik in izzivov, med drugim:

- odsotnost ureditve kolektivnega položaja in pravic skupnosti pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije v Ustavi Republike Slovenije;
- potrebo po področnem zakonu, ki bi alternativno ali komplementarno uredil položaj in kolektivne (kulturne) pravice skupnosti pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije;
- občutek zapostavljenosti, ker predmetne skupnosti v slovenskem pravnem redu nimajo izrecnega statusa;
- potrebo po izpostavljanju dobrih praks multietničnih mest v Sloveniji, v katerih živi več pripadnikov predmetnih skupnosti;
- vprašanje, zakaj Statistični urad Republike Slovenije ob popisu prebivalstva ne zbira več podatkov o narodnosti.

V razpravi s sodelujočimi je Zagovornik poudaril:

- pomen prijavljanja primerov diskriminacije pripadnikov zadevnih skupnosti – Zagovornik lahko v odnosu do domnevnih kršiteljev prepovedi diskriminacije najlažje in najučinkoviteje ukrepa v okviru postopka ugotavljanja diskriminacije v skladu z ZVarD;
- pomen seznanitve pripadnikov skupnosti, ki jih zastopajo organizacije udeležencev srečanja, z Zagovornikom in njegovimi možnostmi ukrepanja;
- pomen povezovanja ustavno nepriznanega manjšinskega statusa z nedostopnostjo katere od konkretnih pravic, ki bi bile posledica takšnega statusa;
- odsotnost uradnih (kvantitativnih) podatkov o narodnosti, ki bi omogočali oceno stanja diskriminacije med pripadniki zadevnih skupnosti na družbeni ravni ter oblikovanje, izvajanje in evalvacijo politik varstva pred diskriminacijo, vključno s sprejemanjem posebnih ukrepov (kot so določeni v ZVarD).

Ustavnopravno priznanje položaja in (kolektivnih) pravic skupnosti pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije odpira širše vprašanje vsebine varstva manjšin. Kot v posebnem poročilu poudarja tudi Evropska komisija,¹¹⁹ je po mnenju večine strokovnjakov učinkovit sistem varstva manjšin sestavljen iz dveh ločenih stebrov. Pri tem prvi steber predstavlja pravica do nediskriminacije v odnosu do drugih pravic, drugi steber pa posebni standardi, namenjeni varstvu in spodbujanju pravice do kulturno-narodnostne identitete. Medtem ko se ustavnopravno priznanje predmetnih skupnosti primarno uvršča v drugi steber, sodijo Zagovornikova področja delovanja, njegove naloge in pristojnosti primarno v prvi steber varstva manjšin. To ne pomeni, da stebra med seboj nista povezana in se medsebojno ne podpirata. Uresničevanje kulturnih pravic manjšinskih skupnosti je tesno povezano z njihovim sprejemanjem v družbi, kar vpliva tudi na uresničevanje pravice do nediskriminacije njihovih pripadnikov ter njihovega dejanskega (ne)enakega položaja v družbi.

¹¹⁹ Evropska komisija. 2008. Equal Rights versus Special Rights? Minority Protection and the Prohibition of Discrimination, str. 14., dostopno na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/52629060-f3b7-4df2-ac64-3882c78bdef1>.

Predstavniki organizacij narodnih skupnosti pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije so se pri Zagovorniku načela enakosti zavzeli za ureditev kolektivnega položaja in pravic skupnosti pripadnikov narodov in narodnosti nekdanje Jugoslavije v Ustavi Republike Slovenije. Na sliki od leve proti desni: Milenko Vakanjac (član Zveze EXYUMAK), Filip Božič (Hrvaško društvo Ljubljana), Veselin Lakić (predsednik Zveze črnogorskih društev), Miha Lobnik (Zagovornik načela enakosti), dr. Vera Kržišnik Bukič (strokovna sodelavka EXYUMAK), dr. Neža Kogovšek Šalamun (Vodja oddelka - Koordinatorica za ugotavljanje diskriminacije in zagovorništvo), Samo Novak (Svetovalec Zagovornika), dr. Ilija Dimitrievski (član Zveze EXYUMAK).

14.2.2 Dialog z registriranimi cerkvami in verskimi skupnostmi

Zagovornik je 30. maja 2019 v Hiši Evropske unije v Ljubljani izvedel posvet strukturiranega dialoga s predstavniki registriranih cerkev in verskih skupnosti. Vabljeni so bili predstavniki vseh 54 cerkev in skupnosti, ki so bili na dan poslanega vabila v seznamu registriranih cerkev in verskih skupnosti.

Posveta so se udeležili (po abecednem redu):

- Budistična kongregacija Dharmaling,
- Čezvesoljska Zombi cerkev blaženega zvonjenja,
- Islamska skupnost v Republiki Sloveniji,
- Jehovove priče – krščanska verska skupnost,
- Katoliška cerkev – Slovenska škofovsko konferenca,
- Krščanska adventistična cerkev. Raeljanska religija v Sloveniji,
- Skupnost Baha'i Slovenije,
- Slovenska starokatoliška cerkev,
- UPASANA – SANJAVA prostost duha, svetovno-nazorska kozmološka skupnost,
- Verska skupnost enakih možnosti – VSEM.

Zagovornik je med vsemi prijavljenimi primeri diskriminacije v letu 2018 prejel manj kot pet odstotkov prijav, povezanih z osebno okoliščino vere ali prepričanja. Leta 2017 izvedena javno-mnenjska raziskava o dojemanju diskriminacije v Sloveniji je med drugim pokazala

precejšnje razlike med splošnim dojemanjem diskriminacije in tistim, ki je vezano na bolj osebne izkušnje oziroma poznavanje posameznikov ali posameznic, žrtev diskriminacije (tudi v primerih osebne okoliščine vere ali prepričanja).

V okviru razprave so udeleženci predstavili naslednje izzive in obstoječe diskriminatorne prakse:

- Javne institucije bi morale biti nediskriminatorne do manjših verskih skupnosti, na primer pri izrekanju čestitk za verske praznike.
- Diskriminatorne obravnave pripadnikov njihove verske skupnosti, in sicer to, da v šolah niso na voljo vegetarijanski obroki (čeprav je več tujih pediatričnih združenj potrdilo, da gre za zdrav način prehranjevanja).
- Diskriminacija med samimi verskimi skupnostmi – duhovna oskrba v zaporih.
- Pripadniki njihove verske skupnosti nimajo možnosti duhovne oskrbe v vojski.
- Javna medijska hiša ne dovoli predvajanja bogoslužij.

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je predstavnikom registriranih cerkva in verskih skupnosti na posvetu predstavil pravne možnosti v okviru varstva pred diskriminacijo. Udeleženci posveta so se skupaj zavzeli za strpnost do vseh verskih skupnosti v družbi.

Udeleženci so poudarili, da:

- se v vsakodnevnem življenju čutijo žrtve diskriminacije;
- imajo predstavniki verskih skupnosti različna razumevanja in pričakovanja glede varstva pred diskriminacijo;
- je za predstavnike verskih skupnosti pomembno vprašati se, kaj lahko sami storijo za zmanjšanje diskriminacije in neenakosti.

Udeleženci posveta so pozvali k medsebojni podpori in k skupnim prizadevanjem za izboljšanje enakosti in preprečevanja diskriminacije. Kot rezultat posveta strukturiranega dialoga s predstavnicami in predstavniki registriranih verskih skupnosti je bil pri Zagovorniku vložen

konkreten predlog za obravnavo diskriminacije glede prehrane otrok v vzgojno-izobraževalni ustanovi. Skozi postopek ugotavljanja diskriminacije so se s posredovanjem Zagovornika starši in vodstvo ustanove približali možni poravnavi na podlagi predvidenega dogovora. Vzgojno-izobraževalna ustanova naj bi upoštevala manj ugoden položaj otrok, ki zaradi svoje vere oziroma vere svojih staršev ne uživajo določene vrste živil. Z nadomestnimi obroki, pripravljenimi iz enako hranljivih drugih živil, bi poskrbeli za izvajanje razumnih prilagoditev, s katerimi bi preprečevali posredno diskriminacijo teh otrok. Za Zagovornika je ključno, da se je vodstvo vzgojno-izobraževalne ustanove po pojasnilih Zagovornika zavedalo svoje zavezaniosti k varstvu otrok pred diskriminacijo tudi na podlagi vere ali prepričanja (njihovih staršev) ter možnosti, da za to varstvo lahko poskrbijo na način, ki za ustanovo ne predstavlja prevelikega finančnega bremena. Omenjeni primer konec leta 2019 še ni bil zaključen.

14.2.3 Dialog z nevladnimi organizacijami na področju pravic otrok

Zagovornik je 29. oktobra 2019 v Hiši Evropske unije v Ljubljani izvedel posvet strukturiranega dialoga s predstavnicami nevladnih organizacij, ki delujejo na področju pravic otrok. Zagovornik je povabil 20 nevladnih organizacij, ki so na dan poslanega vabila:

- imele status društva v javnem interesu na področju družinske politike ali
- bile članice mreže Središče ZIPOM - Središča za zagovorništvo in informiranje o pravicah otrok in mladostnikov ali
- bile članice Sveta RS za otroke in družino.

Posveta so se udeležile predstavnice naslednjih nevladnih organizacij (po abecednem redu):

- Amnesty International Slovenija,
- Društvo Odnos,
- Društvo Sprememba.si,
- Društvo za nenasilno komunikacijo,
- Mirovni inštitut,
- UNICEF Slovenija,
- Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov,
- Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Zagovornik je izpostavil naslednje ključne poudarke v ZVarD, ki se navezujejo na pravice otrok:

- Starost (torej tudi v smislu otroštva) je ena od osebnih okoliščin, ki je posebej varovana pred diskriminacijo (1. člen).
- Diskriminacija, ki vsebuje, ali bi lahko vsebovala težko popravljive posledice za diskriminirano osebo, zlasti če je storjena v razmerju do otrok, šteje za hujšo obliko diskriminacije. Ta oseba je upravičena do višjega denarnega nadomestila, ki ga izplača povzročitelj diskriminacije, višja je tudi globa (12. člen, 39. in 45. člen).
- Nadlegovanje in spolno nadlegovanje sta obliki diskriminacije (7. in 8. člen).

V okviru razprave so udeleženske predstavile naslednje izzive in obstoječe diskriminatorne prakse, ki jih Zagovornik ocenjuje kot posebej pomembne:

- Neenak položaj otrok zaradi revščine, romskih otrok, otrok migrantov in otrok s posebnimi potrebami.
- Pomanjkanje potrebnih kompetenc učiteljev za ravnanje v primerih več vrst diskriminacije, njihovo nezanimanje in sistemsko ignoriranje problematike s strani šol in pristojnih ministrstev.
- Problem vrstniškega nasilja v smislu nadlegovanja kot oblike diskriminacije.
- Področja življenja, kjer zaznavajo diskriminacijo otrok: šolstvo, zdravstvo, trg blaga in storitev.
- Finančna podhranjenost NVO, ki izvajajo zagovorništvo.
- Pomanjkanje relevantnih (kvantitativnih) podatkov, zaradi česar ni mogoče izvajati posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti.

Kot neposreden rezultat posveta strukturiranega dialoga s predstavnicami z nevladnih organizacij, ki delujejo na področju pravic otrok, je Zagovornik za Ministrstvo za zdravje oblikoval priporočilo za sprejetje posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti v zvezi z izboljšanjem zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti v Sloveniji.¹²⁰ V raziskavi NIJZ, na katero se je oprl Zagovornik, je bila posebej izpostavljena zelo visoka umrljivost romskih otrok do petega leta starosti – kar štirikrat višja je namreč umrljivost romskih dojenčkov do prvega leta starosti v primerjavi z dojenčki, ki se rodijo v celotni populaciji; umrljivost romskih otrok v starosti od prvega do četrtega leta starosti pa je kar sedemkrat višja v primerjavi z otroki enake starosti v celotni populaciji.¹²¹

14.2.4 Dialog z nevladnimi organizacijami na področju enakosti spolov

Zagovornik je na posvet strukturiranega dialoga 19. decembra 2019 povabil predstavnike 15 nevladnih organizacij, ki so aktivne na področju enakosti spolov. Posveta se je udeležila predstavnica kolektiva Rdeče zore, ki je znan po prodornem aktivističnem delovanju v polju osveščanja o enakosti spolov, med drugim vsako leto organizira mednarodni feministični in kvirovski festival Rdeče zore ter so-organizira podeljevanje naziva Bodeča neža za najbolj seksistično izjavo leta v Sloveniji.

V okviru razprave so bile izpostavljene zlasti naslednje prakse in izzivi:

- Potreba po celostnem pristopu k odpravljanju problema seksizma in nasilja nad ženskami: razkrivanju obsega problemov (npr. pomen gibanja Me too!, raziskav), načrtovanju politik (kako naslavljati navedena vprašanja, pa tudi širše nasilne in izključevalne vzorce vedenja v družbi).

¹²⁰ Več o priporočilu za sprejetje posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti v zvezi z izboljšanjem zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti v Sloveniji v poglavju 11. Posebni in drugi ukrepi za odpravo diskriminacije in spodbujanja enakega obravnavanja.

¹²¹ Dostopno na: <https://www.nijz.si/sl/publikacije/javnozdravstveni-pristopi-namenjeni-romski-etnicni-skupnosti-v-sloveniji>, str. 57.

- Hkraten pristop od zgoraj navzdol (preventiva, med drugim osveščanje in vzgoja, ustrezna zakonodaja, vključno s kazensko, načrtne politike ter kurativa v obliki ustrezne kaznovalne politike) ter od spodaj navzgor (spodbujanje k prijavljanju kršitev, ustrezna in zadostna podpora žrtvam) ter pomen razumevanja osebnih izkušenj na mikro ravni.
- Interseksijska vprašanja in medsebojne krepitev (sinergije) pristopov k enakosti spolov (med drugim glede razumevanja izkušenj spolne identitete in spolne usmerjenosti, invalidnosti, položaja migrantk, samozaposlenih žensk).
- Pomen načrtnega upravljanja z raznolikostjo zaposlenih pri Zagovorniku za dojemanje in razumevanje institucije navzven, pa tudi njeno delovanje navznoter.
- Refleksija glede dosedanjih načinov delovanja v polju osveščanja in javnega naslavljanja kršitev ter razmislek o pristopih za naprej.

Zagovornik je posvete strukturiranega dialoga na področju enakosti spolov zaradi številnih deležnikov in raznolikih vsebinskih poudarkov znotraj področja sklenil izvesti na več ločenih posvetih. Poleg posveta z nevladnimi organizacijami je posebej organiziral posvet z akademskimi strokovnjakinjami, ki delujejo na področju enakosti spolov. Posebej je na pogovor povabil tudi organizacije iz gospodarstva, zlasti delodajalskih organizacij. Zagovornik poudarja, da je bil to uvodni krog posvetovanj in da je v tem polju zagotovo še veliko drugih deležnikov, ki jih bo v prihodnje skušal pritegniti k sodelovanju.

14.3 Posvetovanja Zagovornika

Namen delovnih srečanj in sestankov kot oblik posvetovanja Zagovornika z organizacijami civilne družbe je izmenjava informacij o aktualnih izzivih in težavah na področju varstva pred diskriminacijo, ki jih organizacije zaznavajo neposredno med ljudmi, ter o možnostih sodelovanja in podpori aktivnostim organizacij civilne družbe. Delovna srečanja in sestanki se izvajajo ali na podlagi pobude Zagovornika ali pa posamezne civilno-družbene organizacije, pri čemer je ključno, da se predlagana vsebina nanaša na področja iz ZVarD. V nadaljevanju sledijo povzetki posameznih delovnih srečanj in sestankov s predstavniki organizacij civilne družbe, ki jih je Zagovornik gostil v letu 2019.

Delovni sestanki v zvezi z izvedbo projekta »ZaVse/4ALL«

Zagovornik je na pobudo Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) v vlogi financerja 31. januarja 2019 gostil prvi delovni sestanek z mrežo partnerskih nevladnih organizacij, ki je bila izbrana za financiranje na podlagi Javnega razpisa za sofinanciranje projekta nevladnih organizacij na področju enakih možnosti in diskriminacije. Projekt »ZaVse/4ALL« izvaja Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v Republiki Sloveniji v projektnem partnerstvu z Zavodom VOZIM in Slovensko filantropijo. Cilj projekta je izvedba celostne kampanje ozaveščanja o diskriminaciji, ciljna skupina so nevladne organizacije. Del kampanje bo ciljno usmerjen v osveščanje o oblikah diskriminacije in k odpravi stereotipnih predstav o več ranljivih družbenih skupinah (Romi, istospolno usmerjeni, begunci in socialno šibkejši), drug del pa bo usmerjen v spodbujanje enakosti in preprečevanje diskriminacije s poudarkom na pomenu dostopnosti invalidov do grajenega okolja in informacij, ki invalidom omogočajo samostojno življenje in njihovo boljše vključevanje v družbo ter izboljšujejo njihovo vključevanje na trg dela. Predstavniki Zagovornika so se po prvem delovnem sestanku še večkrat srečali s posameznimi partnerskimi organizacijami z namenom aktivnega sodelovanja pri izvedbi projektnih aktivnosti, na katerih so sodelovali tako, da so izvedli delavnice o preprečevanju diskriminacije in zagotavljanju enakosti.

Posvetovanje Terminološke sekcije Slovenskega sociološkega društva

Zagovornik je 18. marca 2019 gostil srečanje Terminološke sekcije Slovenskega sociološkega društva (SSD). Srečanje je bilo namenjeno spoznavanju s področjem preprečevanja diskriminacije ter zagotavljanja enakega obravnavanja in s temi področji povezane terminologije. Razpravljavci so uvodoma govorili o pomenu pojma diskriminacija. V okviru te analize so članice in člani SSD primerjali različne slovarske definicije. Med drugim je bilo izpostavljeno, da je termin diskriminacija v zgodovinski perspektivi najprej pomenil zgolj rasno diskriminacijo. Med desetletji se je pomen pojma razširil na današnji obseg, ki vključuje neenako obravnavanje na podlagi več osebnih okoliščin.

Nadalje je bila odprta razprava o pomenu razlikovanja med sociološkim in pravnim razumevanjem termina 'diskriminacija'. V okviru tega je sociološko razumevanje pojma primernejše za snovanje in usmerjanje osveščevalnih aktivnosti in komunikacijskih strategij. Pravna definicija, kot je določa v ZVarD, pa je predpisana za formalne postopke ugotavljanja kršenja prepovedi diskriminacije.

Glede raziskovanja neenakosti in diskriminacije v družbi je bilo poudarjeno, da se večina raziskav opira zgolj na enodimenzionalne pristope, pri čemer so pristopi, ki bi dovoljevali analizo presečne (intersekcijske) diskriminacije, spregledani. Srečanja so se poleg predstojnika in sodelavcev Zagovornika udeležili dr. Maca Jogan, Rok Smerdelj, Jasna Mikić in mag. Jasna Jeram.

Sestanek z Zvezo Romov Slovenije o perečih izzivih romske skupnosti

Zagovornik se je 28. marca 2019 na pobudo Zveze Romov Slovenije srečal s predstavnikoma Zveze Romov Slovenije. Namen sestanka je bil seznanitev Zagovornika s težavami, s katerimi se po oceni sogovornikov srečuje romska skupnost v Sloveniji. V pogovoru sta sogovornika izpostavila nekatere konkretne sistemske težave, med drugim tudi:

- Pomanjkljivosti Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji in potrebo po njegovi temeljiti prenovi. Posebej je bila poudarjena potreba po uvedbi sistemskega financiranja romske skupnosti. Sogovornika sta dodatno pojasnila, da je bilo ob zadnji spremembi Zakona o financiranju občin črtano sofinanciranje uresničevanja pravic romske skupnosti po tem zakonu;
- manjše in revnejše občine, ki nimajo zadostnih sredstev za reševanje težav, s katerimi se srečuje lokalno romsko prebivalstvo;
- sovražni govor, ki je prisoten zlasti ob razpravah o posebni obravnavi romske skupnosti;
- težave v sistemu osnovnošolskega izobraževanja (vztrajajoča segregacija, usmerjanje otrok Romov v šole s prilagojenim programom);
- odsotnost napredka na področju urejanja prostorske problematike romskih naselij.

Delovno srečanje s skupino nevladnih organizacij za pravice LGBTI+ oseb o varstvu človekovih pravic interpolnih oseb v zdravstvu

Skupina nevladnih organizacij je maja 2019 Zagovorniku podala pobudo, povezano z vprašanji glede upoštevanja priporočil iz Resolucije Evropskega parlamenta o pravicah interseksualnih oseb s strani slovenske zdravstvene stroke. Skupina je naprej pisno seznanila Zagovornika z osnovnimi dejstvi o obravnavi interpolnih ljudi v zdravstvenih postopkih v Sloveniji in s trendi v obravnavi vprašanja varstva človekovih pravic interpolnih ljudi na politični ravni v EU.

Predstavnice Zagovornika so se na delovnem sestanku srečale s predstavniki nevladnih organizacij Amnesty International Slovenija, Društvo Legebitra in Zavod TransAkcija. Po sestanku je Zagovornik pripravil pisne poizvedbe, ki so bile predložene ključnim deležnikom na področju zdravstvene politike in zdravstvenega varstva v Sloveniji z namenom preučiti stanje na področju enake obravnave interpolnih ljudi v medicinskih postopkih. Zagovornik je po prejetih odgovorih pripravil osnutek študije o položaju interpolnih ljudi v medicinskih postopkih in povabil skupino nevladnih organizacij, da ga pregleda in poda predloge za izboljšave.

Sestanek z Zvezo Sonček – Zvezo društev za cerebralno paralizo Slovenije

Predstavnika Zagovornika sta se 18. septembra 2019 srečala na delovnem sestanku z Zvezo Sonček – Zvezo društev za cerebralno paralizo Slovenije, ki je bil namenjen izmenjavi informacij v zvezi s prizadevanji za odpravo posledic odvzemov volilne pravice. Predstavnika Zagovornika sta med drugim izrazila interes za neposredne izkušnje ljudi, ki jim je bila odvzeta volilna pravica, in za konkretne informacije o življenjskih izkušnjah oseb z intelektualnimi in psiho-

socialnimi invalidnostmi. Predstavnik Zagovornika sta poudarila velik pomen prizadevanj za sodelovalen način reševanja zadeve, pa tudi, da so na voljo tudi druge možnosti v konkretnem primeru (npr. zahteva za presojo ustavnosti).

Predstavljenih je bilo nekaj izkušenj oseb z odvzeto poslovno sposobnostjo oziroma podaljšano roditeljsko pravico, ki spominja na položaje »večnih otrok«, zlasti ko se znajdejo v situaciji ob smrti staršev. Imenovanje novih skrbnikov ni samoumevno, prav tako ni preprosto iskanje rešitev za življenje izven dosedanjega družinskega kroga, zato je nujen razvoj storitev za življenje v skupnosti.

Srečanje s predstavnikom organizacije Organisation Intersex International Europe o človekovih pravicah interpolnih oseb

Predstojnik Zagovornika je 1. oktobra 2019 gostil srečanje s predstavnikom evropske mreže organizacij za pravice interpolnih oseb Organisation Intersex International Europe (OII Europe). Srečal se je z Insom A Kromminga, članom upravnega odbora, s katerim sta govorila o diskriminaciji in kršenju človekovih pravic interpolnih oseb. Zagovornika je zanimalo, kakšne so izkušnje sodelovanja z medicinsko stroko na primeru varovanja pravic interpolnih oseb v drugih državah. Ins A Kromminga je poudaril pomembnost obravnave interpolnih oseb z vidika varovanja njihovih človekovih pravic. Po njegovem mnenju je treba o kršitvah človekovih pravic interpolnih oseb javno spregovoriti. Kot primer dobre prakse je omenil malteški zakon o spolni identiteti, izražanju spola in spolnih značilnostih, ki določa, da je izvajanje kakršnega koli medicinskega posega na spolne značilnosti mladoletnika, katerega zdravljenje in/ali poseg je mogoče odložiti, dokler oseba, ki jo je treba zdraviti, ne more dati informiranega soglasja, nezakonito.

Delovni sestanek s predsednikom Društva Anglunipe o perečih izzivih romske skupnosti

Predstavniki Zagovornika so se 10. oktobra 2019 na pobudo predsednika Društva Anglunipe srečali na delovnem sestanku, ki je bil posvečen predstavitvi izzivov romske skupnosti, kot jih ta zaznava na terenu. Predsednik Društva Anglunipe je Zagovorniku predstavil ključne izsledke opravljene terenske raziskave o diskriminaciji romskih otrok v šolskem sistemu, argumente, s katerimi utemeljujejo potrebo po spremembi Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, in projektni predlog mednarodnega povezovanja in krepitve romskih nevladnih organizacij. Predstavniki Zagovornika so prisotnim predstavili naloge in pristojnosti Zagovornika in izvedene aktivnosti, povezane s spremljanjem položaja romske skupnosti v državi.

Delovni srečanja z Zvezo Sožitje z namenom sodelovanja pri zagotavljanju dostopnosti informacij Zagovornika v lahkem branju

Predstavniki Zagovornika so se marca in novembra 2019 srečali na delovnih sestankih s predstavniki Zveze Sožitje, reprezentativno invalidsko organizacijo, ki združuje več kot 50 lokalnih društev v skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju, njihove starše in člane družin. Zagovornik se skuša približati svojim uporabnikom in razvija nove načine sodelovanja ter povečevanja svoje dostopnosti. V poglobljenem sodelovanju z Zvezo Sožitje in uporabniki invalidskega podjetja Želva, d. o. o. je Zagovornik pripravil izbrane informacije o delu Zagovornika v lahkem branju (vključno z navodili, kako prijaviti diskriminacijo in pripomočke za to), ki so jih testirale tudi osebe z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi.

Delovni sestanek z Amnesty International Slovenija o diskriminaciji Romov

Zagovornik je na delovno srečanje 10. decembra 2019 povabil predstavnika Amnesty International Slovenija z namenom izmenjave informacij o aktivnostih za izboljšanje položaja Romov v Sloveniji. Sogovorniki so se strinjali, da je opaziti, da ta tema v javnosti in s strani odločevalcev ni prepoznana kot pomembna. Pri tem pa tudi ni zaznati znatnejših pritiskov romske skupnosti za ureditev problematičnih področij, povezanih s slabim stanovanjsko-bivanjskim položajem, šolanjem in zaposlitvijo Romov, ki so nemalokrat posledica ekstremne revščine.

14.4 Udeležba Zagovornika na dogodkih v organizaciji civilne družbe

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik in sodelavci Zagovornika so se v letu 2019 z namenom spremljanja stanja na terenu udeležili več dogodkov v organizacij civilne družbe. Dogodkov, ki so vsebinsko posegali na področje varstva pred diskriminacijo in zagotavljanja enakosti, se je udeležil na vabilo posamezne organizacije. Na nekaterih je Zagovornik sodeloval kot aktivni govorec,¹²² na drugih kot udeleženec. Zagovornik se skuša tudi na tak način približati svojim partnerjem in razvija nove načine sodelovanja ter povečevanja svoje dostopnosti. V nadaljevanju sledijo povzetki posameznih dogodkov v organizaciji civilne družbe, ki se jih je Zagovornik s sodelavci udeležil v letu 2019.

Okrogla miza »Predsodki in izključenost starih«

Na okrogli mizi »Predsodki in izključenost starih«, ki jo je 15. februarja 2019 organiziral Zavod za aplikativne študije OPRO, je predstojnik Zagovornika Miha Lobnik sodeloval kot razpravljavec na okrogli mizi. Predstavil je pristojnosti in delovanje organa ter orisal nekaj primerov diskriminacije zaradi osebne okoliščine starosti, ki jih je do takrat obravnaval. Udeležencem je pojasnil, kako jim Zagovornik lahko pomaga, če se počutijo diskriminirane ali so priče diskriminacije. V pogovoru je predstojnik Zagovornika pojasnil tudi razliko med diskriminacijo na podlagi starosti, kar opredeljuje ZVarD, in sorodnimi pojmi, kot so šikaniranje in mobing oziroma trpinčenje na delovnem mestu.

Razprave na temo zaščite človekovih pravic starejših

Predstavniki Zagovornika so se udeležili treh razprav na temo zasedanja Odprte delovne skupine Združenih narodov za staranje. Prvo je bilo organizirano 22. marca 2019. Srečanja je organizirala Zveza društev upokojencev Slovenije na pobudo Ministrstva za zunanje zadeve. Razprav so se udeleževali predstavniki nevladnih organizacij, ministrstev ter drugih državnih organov. Zagovornik je zaskrbljujoče ugotovil, da se srečanj kljub tematiki, ki sektorsko preči vsa področja državne uprave, udeležujejo predstavniki le petih državnih organov. Na vsakem srečanju so udeleženci predstavili delovanje in izzive na področju starejših, s katerimi se soočajo. Tovrstna srečanja so ključna za medsebojno informiranje o mednarodnih in nacionalnih aktivnostih različnih deležnikov na področju pravic starejših. Prav tako so srečanja v pomoč pripravi gradiva za nastop mednarodne delegacije za vsakokratno zasedanje Odprte delovne skupine Združenih narodov za staranje.

¹²² Več o dogodkih na katerih je Zagovornik aktivno sodeloval kot razpravljavec ali predavatelj v poglavju 16.6 Izobraževalne aktivnosti Zagovornika.

29. seja nacionalnega Otroškega parlamenta

Mladi parlamentarci in parlamentarke so 8. aprila 2019 na plenarnem zasedanju 29. nacionalnega Otroškega parlamenta, ki se ga je udeležil tudi predstojnik Zagovornika, v Državnem zboru RS ga je organizirala Zveza prijateljev mladine Slovenije, prisotnim ministrom, parlamentarcem in drugim vabljenim gostom predstavili pobude za izboljšanje šolstva in šolskega sistema. O njih so razpravljali v skupinah glede na vsebinske sklope: šola za življenje, odnosi v šoli, metode in načini poučevanja oziroma učenja in učne vsebine. Kot novo metodo za soočanje s problemom neprimerne vedenja v šoli so predlagali uvedbo družbeno koristnega dela. Prav tako so izpostavili potrebo po več urah obveznih vsebin s področja etike in psihologije, predvsem z vidika učenja obvladovanja čustev, retorike in bontona. Mladi pričakujejo podporo pri medgeneracijskem druženju in mediaciji, kadar prihaja do konfliktov. Izpostavili so pomanjkljiva znanja za varno uporabo in sodelovanje na svetovnem spletu.

Mednarodna delavnica »O otroku prijaznem azilnem sistemu«

Predstavnica Zagovornika se je 9. aprila 2019 udeležila mednarodne delavnice o otroku prijaznem azilnem sistemu, ki so jo organizirali Visoki komisariat Združenih narodov za begunce, Unicef, PIC – Pravno-informacijski center ter Rdeči križ Slovenije. Delavnica je odprla zanimiva in relevantna vprašanja o prilagoditvah slovenskega azilnega sistema potrebam otrok. Sodelujoči so odprli vprašanje tako azilnega postopka kot nastanitve in oskrbe otrok - prosilcev za mednarodno zaščito ter oseb s priznano mednarodno zaščito. Primere dobrih praks prilagoditev azilnega sistema potrebam otrok iz drugih držav sta predstavili Julie Lebegue, predstavnica UNICEF-a za področje otrok beguncev in migrantov, ter Riikka Peltonen Quijano, kontaktna oseba UNHCR za Slovenijo.

Delavnica »Dostopnost za vse – spoštovanje za vse, za družbo brez diskriminacije«

Predstavniki Zagovornika se je udeležil delavnice, ki je bila izvedena 10. maja 2019 v okviru dejavnosti projekta »ZaVse/4ALL« v tistem delu, ki se osredotoča na položaj oseb z invalidnostmi in ki ga koordinira Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v Republiki Sloveniji. Delavnica je bila namenjena predstavnikom nevladnih organizacij in predstavnikom javnih institucij, ki se srečujejo z vprašanji zaposlovanja oseb z invalidnostmi, njihovo diskriminacijo pri zaposlovanju in dostopanju do grajenega okolja in informacij. Na delavnici so imeli udeleženci priložnost izkusiti, kako različne skupine oseb z invalidnostmi spoznavajo okolje. Predstavljeno je bilo nekaj informacij o preliminarne ugotovitvah iz raziskave v projektu, kjer je pri respondentih izstopala zlasti slaba informiranost in visoko zavedanje o nedostopnosti (68 odstotkov respondentov) in diskriminaciji (84 odstotkov respondentov) zaradi invalidnosti pri zaposlovanju. Predstavljeni so bili tudi različni ukrepi, usmerjeni v vprašanja rehabilitacije in spodbujanja zaposlovanja ter posebnih ukrepov za zaposlovanje teh oseb (npr. kvotni sistem, subvencije, strokovna pomoč) oziroma ukrepov, ki so na voljo po veljavni zakonodaji delodajalcem, nekateri tudi neposrednim proračunskim uporabnikom.

Nacionalni dogodek gradnje koalicije za nezakonit sovražni govor na spletu in lažne novice

Predstavnica Zagovornika se je 11. maja 2019 udeležila prvega srečanja predstavnikov različnih organizacij, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko sovražnega govora in lažnih novic. Organiziral ga je Inštitut Ekvilib. Udeleženci so opozorili, da v Sloveniji na državni ravni ni vzpostavljenega sistema za prepoznavo dezinformacij, kot ga imajo nekatere druge evropske

države. Prav tako je po mnenju udeležencev precej razširjen problem sovražnega govora. V okviru tega dogodka so bile predstavljene različne problematike, s katerimi se posamezne organizacije srečujejo v okviru svojega delovanja. Med drugim so bile predstavljene raziskovalna dejavnost Mirovnega inštituta, projekt Spletno oko, ki poteka že 11 let in deluje kot anonimna točka za prijave sovražnega govora, problematika nasilja nad ženskimi aktivistkami (s strani Ženskega lobija). Predstavnica Zagovornika je predstavila pristojnosti in delovanje Zagovornika, tudi na področju sovražnega govora. Predstavljen je bil potek projekta monitoringa, ki ga izvaja Ekvilib, kjer tudi pregledujejo različna družabna omrežja in ugotavljajo, katere skupine so na posameznem omrežju najbolj podvržene sovražnemu govoru.

Strokovni posvet ob 30. obletnici Konvencije o otrokovih pravicah »Slovenija: prijazna do vsakega otroka?«

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 27. maja 2019 udeležil strokovnega posveta v organizaciji Unicefa in Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ob 30. obletnici Konvencije o otrokovih pravicah »Slovenija: prijazna do vsakega otroka?«. Organizatorji strokovnega posveta so zapisali: »Letos mineva 30 let, odkar so Združeni narodi sprejeli Konvencijo o otrokovih pravicah. S tem so v svet poslali pomembno sporočilo in zavezo, da so otroci osebnosti z vsemi pravicami človeka, ki potrebujejo posebno skrb in zaščito.

Ta pomembna obletnica je tudi priložnost, da pozdravimo napredek, dosežen za otroke v tem času, ter hkrati opozorimo na izzive, ki ostajajo.« Predstojnik Zagovornika je izpostavil, da je ena od njegovih ključnih nalog sprejemanje individualnih predlogov za obravnavo diskriminacije in presoja, ali gre v konkretnih primerih za neenako obravnavo. Opozoril je, da je starost ena od posebej pred diskriminacijo varovanih osebnih okoliščin.

Slavnostna akademija ob 50. Obletnici Zveze društev delovnih invalidov Slovenije

Dogodek največje invalidske organizacije v Sloveniji - Zveze društev delovnih invalidov Slovenije, je bil predvsem protokolarne narave, saj je ta 6. junija 2019 v Čatežu obeležila svoje že polstoletno delovanje. Udeležil se ga je predstavnik Zagovornika, ki se strokovno ukvarja z vprašanji neenake obravnave oseb z invalidnostmi. Izkoristil ga je predvsem za povezovanje z deležniki, zlasti invalidskimi organizacijami.

Predstavitev strategije »Socialno vključevanje mladih v mladinskih centrih«

Mreža MaMa je 14. junija 2019 v sodelovanju z Mladinskim centrom Brežice organizirala zaključno srečanje mladinskih centrov, ki so člani Mreže MaMa. Organizatorji so predstavili strategijo Socialnega vključevanja v mladinskih centrih, ki je nastala v okviru istoimenskega projekta Erasmus+ Socialno vključevanje v mladinskih centrih, ki ga Mreža MaMa izvaja skupaj z mednarodnimi partnerji iz Estonije, Latvije in Nemčije. Njegov namen je razviti strateške usmeritve, ki bodo omogočile mladinskim centrom vpogled v programski razvoj na področju socialne vključenosti. Predstavnica Zagovornika je aktivno sodelovala na pogovoru ključnih deležnikov na temo socialnega vključevanja mladih v mladinske centre in v lokalnem okolju. Raziskava, ki jo je opravil Zagovornik, je pokazala, da so bile osebe, ki so se z diskriminacijo že srečale, največkrat diskriminirane zaradi njihove starosti, družbenega položaja in zdravstvenega stanja. Poudarila je, da je diskriminacija mladih še posebej problematična, ko nastopa v povezavi z drugimi osebnimi okoliščinami, kot so spol, narodnost, invalidnost, družbeni položaj, premoženjsko stanje ali katera koli drugo osebna okoliščina.

Strokovni seminar »Presežimo sovražni govor«

V okviru festivala Parada ponosa 2019 sta se predstavnika Zagovornika 20. junija 2019 udeležila strokovnega seminarja na temo »Presežimo sovražni govor« v organizaciji Društva Parada ponosa. Na seminarju so udeleženci prikazali in opozorili na povezavo med sovražnim govorom in sistemsko diskriminacijo skupin, ki so tarče oziroma žrtve takšnega govora. V okviru dogodka so bili predstavljeni tudi izsledki raziskave o pojavnosti zločinov iz sovraštva zoper LGBTI+ osebe v Sloveniji, ki je bila izvedena v okviru mednarodnega projekta »Call It Hate«, v katerem sta sodelovala tudi Društvo Legebitra in Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Predstavnika Zagovornika sta v svojem nastopu na seminarju pojasnila, kakšne dolžnosti ima Slovenija na področju obravnave sovražnega govora v skladu s svojimi mednarodnopravnimi obveznostmi. Posebej sta izpostavila, da primere sovražnega govora lahko v skladu z ZVarD obravnava tudi Zagovornik sam, in sicer z zakonsko prepovedjo pozivanja k diskriminaciji, v nekaterih primerih pa tudi z zakonsko prepovedjo nadlegovanja kot posebne oblike diskriminacije.

Zaključna mednarodna konferenca »Evropski mladi proti anticiganizmu«

Predstavnika Zagovornika se je 20. junija 2019 udeležil zaključne mednarodne konference »Evropski mladi proti anticiganizmu«, ki jo je organiziralo socialno podjetje Združenje EPEKA kot koordinator mednarodnega Erasmus+ projekta z istim imenom. V projektnem partnerskem konzorciju so sodelovali partnerji iz Italije, Bolgarije, Nizozemske in Hrvaške ter gostje iz Avstrije, Črne gore, Češke, Srbije in Albanije. Na konferenci so predstavili rezultate projekta in možnosti prenosa pridobljenih znanj o izvedbi delavnic na temo preprečevanja anticiganizma v druge organizacije. V okviru dogodka je bil premierno predvajan kratek film Evropski mladi proti anticiganizmu.

Javna razprava »Odrinjena stara ogledala: starostna diskriminacija in trpinčenje starih delavcev«

Na področju diskriminacije zaradi starosti se je predstavnik Zagovornika kot aktivni govorec 21. junija 2019 udeležil javne razprave z naslovom »Odrinjena stara ogledala: starostna diskriminacija in trpinčenje starih delavcev«, ki ga je organizirala Fakulteta za družbene vede v sodelovanju s Sindikatom novinarjev Slovenije in Zavodom OPRO. Vsebina razprave se je osredotočila na rezultate analize Odrinjena stara ogledala: Medijske reprezentacije starosti in trpinčenje starejših v novinarskem poklicu, ki so jo omenjeni partnerji pripravili v okviru projekta »Projektno delo z negospodarskim in neprofitnim sektorjem - Študentski inovativni projekt za družbeno korist 2016–2020«. Po predstavitvi rezultatov analize so sogovorniki spregovorili o širšem problemu trpinčenja starejših delavcev v kontekstu staranja prebivalstva in starostne diskriminacije, ki izvira predvsem iz starizma.

Posvet »Skrbna podjetja – izzivi v delovnem okolju«

Zagovornik redno spremlja tudi usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja in se udeležuje strokovnih dogodkov s tega področja. Tako se je Zagovornik 11. septembra 2019 udeležil posveta »Skrbna podjetja – izzivi v delovnem okolju« v Hiši Evropske unije, ki so ga v okviru projekta »MiC – Podporno delovno okolje za moške pri usklajevanju dela in skrbstvenih odgovornosti« organizirali Zveza svobodnih sindikatov, Združenje delodajalcev Slovenije in Mirovni inštitut. Sodelujoči v projektu so identificirali in razširjali dobre prakse za doseganje visoke ravni podpore v delovnih organizacijah pri usklajevanju dela in skrbstvenih odgovor-

nosti. Izhodišče je, da ženske in moški potrebujejo čas za skrb zase, za bližnje in za skupnost. Predstavniki podjetij, sindikalnih in delodajalskih združenj so predstavili svoja stališča o vlogi delodajalcev, sindikatov, vodstev podjetij in organizacij pri uvajanju ukrepov usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja.

Predavanje »Spoštovanje človekovih pravic interspolnih oseb«

Predstavnici Zagovornika sta se odzvali vabilu Društva Legebitra na predavanje »Spoštovanje človekovih pravic interspolnih oseb«, ki ga je 30. septembra 2019 izvedel izvršni direktor Organisation Intersex International Europe dr. Dan Christian Ghattas. Poudaril je, da je telesna avtonomija oz. sprejemanje lastnih informiranih odločitev o telesu in o tem, kaj se z njim zgodi, temeljna človekova pravica, ki je vključena v več instrumentov za varovanje človekovih pravic po vsem svetu. Na podlagi spolnih značilnosti se pravica do telesne avtonomije pri interspolnih osebah redno krši, tudi v Sloveniji. Te kršitve so vse bolj dokumentirane in danes so interspolne osebe mednarodno priznane kot žrtve škodljivih medicinskih praks in drugih kršitev človekovih pravic.

Okrogla miza »Duševno zdravje otrok – stanje, izzivi in nudenje pomoči«

Predstavnica Zagovornika se je 24. oktobra 2019 udeležila okrogle mize Zveza prijateljev mladine Slovenije z naslovom Duševno zdravje otrok: stanje, izzivi in nudenje pomoči, ki so jo izvedli v okviru Sejma Narava – Zdravje. Skupaj s strokovnjaki na področju dela z otroki so udeleženci iskali odgovore na vprašanja, ali smo dovolj pozorni na duševno zdravje otrok in mladostnikov; kakšne so konkretne težave otrok in mladostnikov in kakšni so njihovi vzroki; kakšno pomoč lahko nudimo otrokom in ali smo pri tem lahko uspešni; kako prepoznati psihične težave otrok.

Delavnica »Utrip raznolikosti: Prednosti in pasti tržnega komuniciranja raznolikosti«

Na področju trga storitev in dobrin je predstavnik Zagovornika 6. novembra 2019 s predstavitvijo sodeloval na delavnici Listine raznolikosti z naslovom Utrip raznolikosti: Prednosti in pasti tržnega komuniciranja raznolikosti. V Sloveniji je projekt Listina raznolikosti, ki je sicer del Evropske platforme listin raznolikosti, vzpostavil Zavod za rehabilitacijo in izobraževanje Šentprima v sodelovanju s skupino partnerjev. Zagovornik je predstavil nekatere primere diskriminacije na področju oglaševanja ter pravne omejitve pri oglaševanju z vidika varstva pred diskriminacijo.

Razprava o predlogu novega Stanovanjskega zakona

Mreža Stanovanja za vse in Mladinski svet Slovenije sta pripravila razpravo o predlogu novega stanovanjskega zakona, ki je potekala 19. novembra 2019 in ki se je je udeležil tudi predstavnik Zagovornika. Z razpravo so organizatorji želeli predstaviti čim širši nabor stališč, ki so jih nato preoblikovali v smernice in predloge ter jih v okviru javne razprave predložili Ministrstvu za okolje in prostor. Na razpravi, ki jo je moderiral predstavnik Inštituta za politike prostora, so razpravljavci odprli predvsem vprašanja, kot so:

- Ali bo zakon omogočal boljše delovanje stanovanjskih skladov?
- Kaj prinaša uvedba stroškovne najemnine?
- Kako bo zakon izboljšal pogoje za razvoj stanovanjskih zadrug?
- Ali z zakonom prihaja tudi sistemski vir financiranja?
- Ali bo nov stanovanjski zakon uspešno naslovil obstoječo stanovanjsko krizo?

7. nacionalna konferenca »Novodobno suženjstvo – prekarne oblike na trgu dela«

7. konferenca z naslovom »Novodobno suženjstvo – prekarne oblike na trgu dela«, je potekala 19. novembra 2019, pripravilo jo je Gibanje za dostojno delo in socialno družbo kot dogodek o prekarnosti z najdaljšo kontinuiteto v slovenskem prostoru. Konference se je udeležilo 70 ljudi, tudi predstavnik Zagovornika. Pomemben poudarek tokratne konference so bile konkretne možnosti prekarcev za povezovanje in bojevanje za boljši jutri.

Konferenca o participaciji otrok »Državljeni prihodnosti«

Zveza prijateljev mladine Slovenije je 27. novembra 2019 ob 30. obletnici sprejetja Konvencije o otrokovih pravicah in ob 30-letnici programa Otroški parlamenti pripravila konferenco o participaciji otrok »Državljeni prihodnosti«. Konference se je udeležilo več kot 140 učencev in dijakov iz vse Slovenije, ki so odločevalcem jasno sporočili: »Mi participiramo, a nismo slišani!«. Med gosti je bila tudi predstavnica Zagovornika. Uresničevanje pravice otrok do participacije ni mogoče brez sodelovanja pristojnih v državi, ki oblikujejo ključne politike tudi na področju življenja otrok. Zato je bilo na pobudo ZPMS v okviru konference podpisano pismo o sodelovanju med Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Nacionalnim odborom za Otroške parlamente in Zvezo prijateljev mladine Slovenije. Sopodpisniki pisma so se zavezali, da bodo v skladu z možnostmi sodelovali pri razvoju in implementaciji participacije otrok v zadevah, ki jih zadevajo in so zanje pomembne, ter uresničevali cilje Konvencije o otrokovih pravicah v skladu s svojimi pristojnostmi.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik je v letu 2019 sodeloval s civilno družbo tako, da je:

- organiziral štiri tematske strukturirane dialoge po posameznih osebnih okoliščinah;
 - gostil devet posvetovalnih srečanj in delovnih sestankov;
 - sodeloval na 21 dogodkih v organizaciji civilne družbe in
 - s pismi podpore podprl devet projektov organizacij civilne družbe.
-

15 SODELOVANJE ZAGOVORNIKA Z GOSPODARSTVOM

15.1 Pregled sodelovanja Zagovornika z gospodarstvom

Raziskava Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) o dojemanju diskriminacije, opravljena leta 2017, je pokazala, da je kar polovica tistih respondentov, ki so izkusili diskriminacijo, to doživela ravno na področju dela in zaposlovanja. S sprejemom Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) leta 2016 je Slovenija postavila ustrezne pogoje za izpolnjevanje mednarodnih obveznosti države na tem področju. Zato je Zagovornik v letu 2019 okrepil aktivnosti sodelovanja z zasebnim sektorjem. Pri tem je skušal Zagovornik poudariti, da pri varstvu pred diskriminacijo ni ključno le odkrivanje in ugotavljanje diskriminacije, temveč **predvsem preprečevanje pojava diskriminacije**. Poznavanje obveznosti in možnosti, ki jih vzpostavlja protidiskriminacijska zakonodaja, je prvi korak do vključujočega delovnega okolja in zmanjševanja poslovnih tveganj zaradi kršitve prepovedi diskriminacije.

Zagovornik je z zasebnim sektorjem v letu 2019 sodeloval v okviru treh regijskih terenskih obiskov, v okviru katerih je pripravil tudi pogovore s predstavniki gospodarskih združenj in podjetij. S praktičnimi pravnimi nasveti je predstavnikom gospodarstva predstavil **preprečevanje diskriminacije na delovnem mestu kot priložnost** in ne le kot obveznost.

Zagovornik je v preteklem letu izvedel **Raziskavo dobrih praks upravljanja raznolikosti in spodbujanja enakosti v malih in srednjih podjetjih v Sloveniji**,¹²³ katere del je tudi uporaben in praktičen povzetek ukrepov za izboljšanje upravljanja raznolikosti za podjetja. V letu 2020 Zagovornik načrtuje dodatne ozaveševalne aktivnosti v zvezi s spodbujanjem raznolikosti na delovnem mestu.

V tem okviru se je Zagovornik udeležil tudi **Foruma o odgovornem poslovnem ravnanju in človekovih pravicah v gospodarstvu**, ki ga je 31. maja 2019 organiziralo Ministrstvo za zunanje zadeve v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije. Forum so pripravili v okviru **Nacionalnega akcijskega načrta za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu**, katerega prednostna naloga je preprečevanje diskriminacije in spodbujanje enakih možnosti na delovnem mestu. Namenjen je bil predstavnikom podjetij, ki v svojih organizacijah razvijajo kulturo spoštovanja človekovih pravic in znajo to predstaviti kot svojo prednost pri poslovanju. Predstavljene so bile slovenske in tuje dobre prakse. Predstojnik Zagovornika je predstavnikom delodajalcev in drugim gostom spregovoril o tem, da preprečevanje diskriminacije na delovnem mestu ni le obveznost, ampak tudi priložnost.

Z namenom spremljanja trendov in novosti glede stanja človekovih pravic v gospodarstvu se je Zagovornik od 2. septembra do 3. septembra 2019 udeležil **Blejskega strateškega foruma** z naslovom Viri (ne)stabilnosti (ang. (Re)sources of (in)stability).

¹²³ Več o raziskavi v poglavju 12. Raziskovalno – analitična dejavnost Zagovornika.

16 OSVEŠČANJE, IZOBRAŽEVANJE IN INFORMIRANJE

16.1 Pregled delovanja Zagovornika v okviru osveščanja, izobraževanja in informiranja

Z namenom osveščanja, izobraževanja in informiranja splošne in izbranih ciljnih javnosti je Zagovornik načela enakosti (Zagovornik) v letu 2019 izvedel vrsto aktivnosti. Te aktivnosti po svoji vsebini in ciljih ustrezajo zakonskemu določilu pete alineje 21. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD), ki kot eno od nalog in pristojnosti Zagovornika opredeljuje osveščanje splošne javnosti o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje.

Zagovornik je z namenom osveščanja v letu 2019 izvedel **štiri terenske delovne obiske**, v okviru katerih je opravil pogovore in posvetovanja z več različnimi ciljnimi javnostmi.

V okviru osveščevalnih aktivnosti je Zagovornik dejavno sodeloval na **treh večjih sejemskih prireditvah**, ki so povezane z osebno okoliščino starost kot eno izmed osebnih značilnosti, na podlagi katere je lahko posameznik ali družbena skupina neenako obravnavana. V konkretnem primeru je šlo za dve sejemski prireditvi, posvečeni starosti, in eno, ki je bila namenjena otrokom in posredno staršem oziroma družinam (Zagovornik tudi starševstvo obravnava kot osebno okoliščino v smislu ZVarD).

Zagovornik se je dejavno pridružil **informacijski kampanji** Dan za spremembe.

Zagovornik šteje prizadevanja za **izboljšanje lastne dostopnosti**, zlasti komunikacijske kot del osveščanja. Posebnim javnostim, kot so, denimo, osebe z invalidnostmi ali posebej ranljive skupine (otroci, nosečnice), se namreč lahko približa le skozi sporočanja tem skupinam dostopnih in razumljivih oziroma prilagojenih vsebin in sporočil.

V letu 2019 je Zagovornik svojo osnovno informativno zloženko izdal tudi v:

- jezikih avtohtonih narodnih skupnosti - madžarskem in italijanskem jeziku,
- pisavi za slepe (brajici).

V elektronski obliki je Zagovornik izdal tudi posebno informativno zloženko¹²⁴ o pravicah otrok, nosečnic in staršev oziroma družin v okviru varstva pred diskriminacijo.

Zagovornik je v lahkem branju za osebe z intelektualnimi ali psihosocialnimi invalidnostmi pripravil:¹²⁵

- osnovno predstavitev organa ter zakonskih pristojnosti in nalog,
- obrazec za prijavo diskriminacije in
- navodila za izpolnjevanje obrazca.

¹²⁴ Dostopno na: www.zagovornik.si

¹²⁵ Dostopno na: www.zagovornik.si – zavihek Lahko branje

Zagovornik je v letu 2019 prejel več vabil k udeležbi na različne prireditve in kampanje, ki so jih pripravili bodisi drugi državni organi oziroma javne ustanove bodisi civilno-družbene organizacije. Zagovornik šteje udeležbo na takih dogodkih kot svojo simbolično podporo ciljem, ki jih zasledujejo prireditelji takšnih dogodkov in dogodki sami, in so tesno povezani z delovnim področjem Zagovornika – varstvom pred diskriminacijo in spodbujanjem enakosti. Zagovornik je prisostvoval na **šestih prireditvah oziroma javnih dogodkih** in objavil **eno izjavo za javnost**, s katero je izvajal osveščanje.

Izobraževanje zajema vse aktivnosti, ki jih izvede Zagovornik na način običajnih izobraževalnih oblik (npr. predavanj, delavnic) z namenom, da bi ključna sporočila o svojem delu in pristojnostih ter načinu varstva pred diskriminacijo in spodbujanju enakosti ponesel do določenih ciljnih javnosti. Gre za dogodke, ki jih je Zagovornik organiziral sam ali pa je sodeloval na dogodkih drugih deležnikov. **Takih izobraževalnih aktivnosti je Zagovornik v letu 2019 opravil trinajst**, na katerih so njegovi predstavniki izobraževali (in posredno osveščali) določene ciljne javnosti.

V zvezi z informiranjem, ki ga Zagovornik razume kot nujni in sestavni del vseh osveščevalnih aktivnosti, je bilo na **medijskem področju** v letu 2019 zaznati občuten napredek tako pri pojavljanju v klasičnih medijih, kot tudi na družabnih omrežjih.

Gospodarstvo je pomemben partner Zagovornika načela enakosti pri preprečevanju diskriminacije v zasebnem sektorju. Zato je Zagovornik načela enakosti na sedežu Severno-primorske gospodarske zbornice predstavil zakonsko opredelitev diskriminacije in pomen varstva pred diskriminacijo v gospodarstvu. Na fotografiji: Miha Lobnik, zagovornik načela enakosti, Nevenka Volk Rožič, direktorica Severno-primorske gospodarske zbornice in Neža Kogovšek Šalamon, Vodja oddelka - Koordinatorica za ugotavljanje diskriminacije in zagovorništva pri Zagovorniku načela enakosti.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik je v letu 2019 izvedel:

- 13 izobraževalnih dogodkov,
 - 12 dogodkov v organizaciji ali so-organizaciji,
 - 8 osveščevalnih delavnic za različne javnosti in
 - 4 terenske obiske.
-

16.2 Delo Zagovornika v lokalnem okolju – terenski obiski

Terenski obisk Šaleške doline

Predstojnik Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) Miha Lobnik je s sodelavci 6. februarja 2019 **obiskal Šaleško dolino**. Župani šaleških občin so mu predstavili težave, s katerimi se soočajo na področju socialne varnosti in zaščite, zdravstva in integracije priseljencev, ki živijo v njihovih občinah.¹²⁶ Velenjski župan Bojan Kontič je poudaril, da poskuša občina zagotoviti institucionalne pogoje za prihod tuje delovne sile, vendar pri tem potrebuje pomoč države. Zagovornik **podpira prizadevanja občin za pridobitev dodatnih državnih proračunskih finančnih sredstev za okrepitev procesa integracije priseljencev**.

Predstojnik Zagovornika je predstavil delovanje in pristojnosti leta 2016 ustanovljenega državnega organa na področju varstva pred diskriminacijo in možnosti, ki jih imajo občani pri soočanju z diskriminacijo. Izrazil je tudi **pripravljenost sodelovati z lokalnimi skupnostmi** na področjih, ki sodijo v njegovo pristojnost, in ki so jih župani izpostavili.

V času obiska je v prostorih velenjske občine delovala **terenska pisarna zagovornika**, kjer so lahko občani pridobili informacije in nasvete glede pravic in varstva pred diskriminacijo.

V sklopu terenskega obiska Šaleške doline so se z zagovornikom načela enakosti Miho Lobnikom srečali župani Mestne občine Velenje Bojan Kontič, Občine Šoštanj Darko Menih in Občine Šmartno ob Paki Janko Kopušar. Zagovorniku so predstavili dobre prakse spodbujanja enakosti in varstva pred diskriminacijo.

¹²⁶ Več o tem v poglavju 13.5 Sodelovanje Zagovornika z organi lokalne samouprave.

Zagovornik je svoj obisk nadaljeval v **invalidskem podjetju Gorenje IPC**, kjer je na delovnem sestanku s predstavniki lokalnega gospodarstva v okviru Savinjsko – Šaleške gospodarske zbornice spregovoril o konkretnih primerih varstva pred diskriminacijo na področju trga dela. Gorenje IPC, ki je največje invalidsko podjetje v državi, je predstavilo svoje ukrepe oziroma **dobre prakse na področju zaposlovanja oseb z invalidnostmi**.

Zagovornik je obiskal tudi **Dom za varstvo odraslih Velenje**, svoj obisk pa je sklenil z javnim pogovorom z direktorico Mreže MaMa Majo Hostnik v Knjižnici Velenje. Spregovorila sta o **pomenu sodelovanja neodvisnega državnega organa in nevladnega sektorja** v boju proti diskriminaciji in odgovarjala na vprašanja občinstva. Vprašanja so se nanašala predvsem na:

- področje pravic, ki izhajajo iz državljanstva,
- delovanja društev in
- izvajanje Zakona o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami.

Zagovornik aktivno spremlja področje institucionalnega varstva starejših. Direktorica Doma za varstvo odraslih Velenje doma Violeta Potočnik Kranjc (levo) je zagovorniku predstavila delovanje doma in izpostavila, da se kljub velikim finančnim težavam trudijo dobro poskrbeti za svoje varovance.

Terenski obisk koroške regije

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnika je s sodelavci 26. marca 2019 obiskal **koroško regijo**. Sprva se je v prostorih Mestne občine Slovenj Gradec srečal z župani in ostalimi predstavniki koroških občin. Predstojnik je predstavil, kako lahko organ pomaga občanom, ki so ali se počutijo diskriminirani. Župani so opozorili na **neenakost prebivalcev Koroške pri dostopu do zdravstvenih, izobraževalnih in storitvenih dejavnosti**, kot je dostop do bančnih storitev, zaradi slabe cestne infrastrukture in javno-prometne povezanosti. Lobnik je v zvezi s tem pojasnil, da je diskriminacija na podlagi kraja bivanja zakonsko prepovedana.

Župani koroških občin so ekipo Zagovornika načela enakosti seznanili z neenakostjo prebivalcev Koroške pri dostopu do zdravstvenih, izobraževalnih in storitvenih dejavnosti. Na fotografiji župani: Tilen Kluger, Slovenj Gradec, Bojan Borovnik, Mislinja, Mirko Vošner, Muta, mag. Romana Lesjak, Črna na Koroškem, dr. Marijana Cigala, Dravograd in podžupan Radelj ob Dravi Robert Potnik.

V sklopu njegovega obiska je v prostorih Občine Ravne na Koroškem delovala terenska pisarna Zagovornika za občane koroških občin. Zagovornik načela enakosti je obisk nadaljeval v Centru za usposabljanje, delo in varstvo v Črni na Koroškem, kjer se je seznanil z njegovimi izzivi. Strokovni sodelavci Zagovornika so se sestali tudi z zaposlenimi območnih služb centrov za socialno delo, zavoda za zaposlovanje in upravnih enot. Zagovornik je pripravil tudi **javno tribuno** v Medgeneracijskem centru v Ravnah na Koroškem, na kateri je predstavil delovanje organa in odgovarjal na vprašanja o diskriminaciji.

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik se je na terenskem obisku Koroške direktorici Centra za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem Dalji Pečovnik zahvalil za trud in srčnost, ki ga vlagajo v skrbi za najšibkeje v družbi.

Terenski obisk goriške regije

Predstojnik Zagovornika je Goriško obiskal 4. junija 2019. V prostorih Mestne občine Nova Gorica se je srečal z **župani in podžupani občin** goriške statistične regije. Predstojnik Zagovornika jim je predstavil naloge in pristojnosti organa ter pojasnil, kako potekajo postopki obravnave prijav diskriminacije. Župani so opozorili na izzive, povezane z diskriminacijo, s katerimi se srečujejo lokalne skupnosti, na primer:

- neenak dostop do pitne vode, tudi za tiste, ki v bolj odročnih krajih opravljajo ekonomsko in kmetijsko dejavnost,
- naraščajoče napetosti do priseljencev,
- dostopnost volišč za osebe z invalidnostmi,
- splošna slaba dostopnost uradov in drugih služb osebam z invalidnostmi,
- omogočanje enakih možnosti socialno ogroženim (otrokom in starejšim),
- enako javno financiranje športnih ekip ne glede na spol.

Med obiskom Goriške regije se je zagovornik načela enakosti Miha Lobnik sestel s tamkajšnjimi župani. Zagovornika so opozorili na izzive povezane z diskriminacijo, s katerimi se srečujejo lokalne skupnosti. Srečanja so se udeležili: župan in podžupan Mestne občine Nova Gorica dr. Klemen Miklavčič in Simon Rosič, župan Občine Brda Franc Mužič, župan Občine Šempeter - Vrtojba mag. Milan Turk, župan Občine Ajdovščina Tadej Beočanin in podžupan Občine Miren - Kostanjevica Zvonko Ferfolja.

Zagovornik je obiskal tudi **Severno Primorsko gospodarsko zbornico**, na sedežu katere se je sestel s predstavniki območne gospodarske zbornice, razvojne agencije in z nekaterimi lokalnimi gospodarstveniki. Zagovornik je predstavnikom gospodarstva predstavil zakonsko opredelitev diskriminacije in pomen varstva pred diskriminacijo v gospodarstvu. Podal je praktična priporočila v zvezi z izpolnjevanjem zakonsko določenih obveznosti in predstavil možne ukrepe za spodbujanje enakopravnosti v podjetjih. Kot del problematike je bilo izpostavljeno **upokojevanje starejših**, zaradi negativnega odnosa do starejših.

Zagovornik je delovni obisk sklenil na javni tribuni v veliki dvorani Mestne občine Nova Gorica, na kateri je v dialogu z občani predstavil pristojnosti, naloge in dejavnosti državnega organa ter odgovarjal na vprašanja in pobude.

Terenski obisk romskega naselja Brezje – Žabjak

Predstojnik Zagovornika je 23. aprila 2019 s sodelavci obiskal **romsko naselje Brezje – Žabjak** v Mestni občini Novo mesto. Z namenom seznanitve s položajem romske skupnosti na Dolenjskem, stanjem v romskih naseljih ter s primeri domnevne diskriminacije se je s prebivalci naselja sestal v Skupnostnem centru Brezje – Žabjak. V pogovoru so sodelujoči izpostavili **odnos policije do romske skupnosti**, ki po njihovih ocenah ni vedno korekten. Omenili so tudi **etnično profiliranje, ki naj bi bilo prisotno v postopkih nekaterih policistov**, ki se kaže v neutemeljenem ustavljanju vozil v prometu, preverjanju istovetnosti, pregledovanju vozil. Opisali so primere, ko je policija podala kazenske ovadbe zoper Rome na tožilstvo, ki jih je predalo ustreznemu sodišču, to pa je odločilo, da se postopki zaradi pomanjkanja dokazov ustavijo.

Zagovornik je v istem naselju obiskal tudi otroški vrtec Pikapolonica. Strokovno osebje je opozorilo, da še vedno **precej romskih otrok ne obiskuje vrtca**, kar se kasneje odraža v težavah pri prehodu v šolo, saj ti otroci ne znajo slovenskega jezika. Kot možen razlog za to so navedli (splošno) nezaupanje romskih staršev do institucij, pa tudi plačilo za storitve vrtca, kar za številne družine predstavlja oviro. Praksa kaže, da romski otroci, ki obiskujejo vrtec, hitro osvojijo slovenščino in socialne veščine, ki jim pomagajo pri enostavnejši vključitvi v osnovnošolsko izobraževanje.

Med ranljivimi družbenimi skupinami so tudi Romi, za katere je Zagovornik načela enakosti oblikoval priporočilo za sprejem posebnih ukrepov za zagotavljanje enakosti v zvezi z izboljšanjem njihovega zdravstvenega stanja. Fotografija, na kateri so predstavnik romske skupnosti v svetu Mestne občine Novo mesto Duško Smajek in zagovornik načela enakosti Miha Lobnik s sodelavci Nevenka Prešlenkova, Danilo Hovnik, Nika Stroligo Urankar in Črt Kaker, je nastala med obiskom romskega naselja Brezje – Žabjak v Mestni občini Novo mesto.

16.3 Osveščevalne aktivnosti Zagovornika na sejemskih prireditvah

Dnevi medgeneracijskega sožitja

Od 14. do 16. maja 2019 je Zagovornik sodeloval na prvih Dnevih medgeneracijskega sožitja, ki so v organizaciji Zveze društev upokojencev Slovenije potekali na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. Namen sejemske prireditve, ki jo je obiskalo približno 6000 ljudi, je bil opozoriti na vrsto izzivov, s katerimi se v vsakdanjem življenju soočajo vse generacije. Vrsta vsebinskih razprav, ki se je odvila v treh dneh, se je tokrat osredotočila na težave in ovire, povezane predvsem:

- s trgom dela in upokojevanja,
- z zaposlovanjem mladih,
- s povezovanjem izobraževalnega sistema z gospodarstvom in
- aktivnim staranjem.

Zagovornik je imel vse tri dni na sejemski prireditvi svoj razstavni prostor, kjer so strokovni sodelavci obiskovalcem predstavljali delovanje in poslanstvo organa ter svetovali zainteresiranim glede postopka obravnave primerov diskriminacije. Obiskovalcem so bila na voljo ozaveščevalna in informativna gradiva (brošure, letno poročilo o delu Zagovornika, obrazci za prijavo diskriminacije, priponke s spodbudnimi slogani o starosti in medgeneracijskem sodelovanju). V enem od razstavnih prostorov je bila postavljena tudi Zagovornikova razstava panojev, ki so predstavljali osebne okoliščine, na podlagi katerih se lahko zgodi diskriminacija.

Zagovornik je izvedel tudi dve ozaveščevalni delavnici z naslovom O prepovedi diskriminacije in starosti kot eni od posebej varovanih osebnih okoliščin. Na delavnicah so strokovni sodelavci Zagovornika predstavili zakonske podlage za varstvo pred diskriminacijo, delovanje samostojnega državnega organa, pojasnili razliko med krivico in diskriminacijo, predstavili raziskavo javnega mnenja o dojemanju diskriminacije s poudarkom na starosti ter udeležencem svetovali, kam se obrniti po pomoč in kako podati prijavo diskriminacije.

Otroški bazar

Med 14. in 15. septembrom 2019 je Zagovornik sodeloval na 15. Otroškem bazarju, kjer je posebno pozornost namenil diskriminaciji zaradi starševstva. Sejemska prireditev je potekala na Gospodarskem razstavišču, v organizaciji Proevent d. o. o, obiskalo jo je več kot 24.000 ljudi. Slovenska zakonodaja sicer ščiti nosečnice in starše pred diskriminacijo na področju dela in zaposlovanja, vendar so v praksi številne nosečnice in starši izpostavljeni diskriminaciji, a jo le redko prijavljajo Zagovorniku oziroma pristojnim inšpektoratom. Zato je bil ključni cilj Zagovornika informirati udeležence o možnostih preprečevanja in varstva pred diskriminacijo nosečnic in staršev pri zaposlovanju in na delovnem mestu.

Na razstavnem prostoru Zagovornika so strokovni sodelavci Zagovornika informirali, ozaveščali, svetovali in predstavljali pristojnosti in naloge organa. Z otroki in njihovimi starši oziroma spremljevalci so izdelovali priponke s sporočili na temo enakosti, se pogovarjali o diskriminaciji, brali knjige in zapisovali svoje misli o enakosti na pano z »drevesom enakosti«. Obiskovalcem so bili na voljo promocijski materiali (zloženka Zagovornika, zloženka o varstvu pred diskriminacijo nosečnic in staršev na delovnem mestu, letno poročilo o delu Zagovornika, pisna predstavitev pristojnosti Zagovornika ter obrazec za obravnavo diskriminacije).

Na Otroškem Bazarju so se strokovni sodelavci Zagovornika načela enakosti (na fotografiji sodelavca Zagovornika Ana Zupan in Samo Novak) z otroki in njihovimi starši pogovarjali o diskriminaciji in izdelovali priponke s sporočili na temo enakosti.

Festival za tretje življenjsko obdobje

Zagovornik je z lastnim razstavnim prostorom in nastopom predstojnika Mihe Lobnika na več dogodkih v okviru prireditve sodeloval tudi na 19. Festivalu za tretje življenjsko obdobje, ki je med 1. in 3. oktobrom 2019 potekal v Cankarjevem domu v organizaciji podjetja Proevent in Mestne zveze upokojencev Ljubljana.

Strokovni sodelavci Zagovornika so na razstavnem prostoru informirali, svetovali, ozaveščali in predstavljali delo organa. Poudarek je bil na informiranju udeležencev o možnostih varstva pred diskriminacijo na podlagi osebne okoliščine starosti. Obiskovalci so lahko zapisovali svoje misli o enakosti na pano z »drevesom enakosti«, brali publikacije o starosti, pregledovali letno poročilo o delu Zagovornika in se pogovorili s predstavniki Zagovornika. Na voljo so jim bili zloženka s predstavitevjo Zagovornika, pisni pregled pristojnosti Zagovornika ter obrazec za obravnavo diskriminacije. Obiskovalci so lahko izdelali tudi svoje priponke s sporočilom, ki spodbuja enakost.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je z nagovorom sodeloval na uradni otvoritvi festivala (1. oktober 2019). Predstojnik je sprejel obiskovalce festivala tudi na stojnici Zagovornika, 3. oktobra 2019, zatem pa je sodeloval tudi kot govorec na okrogli mizi z naslovom Operacionalizacija strategije dolgožive družbe in črpanje evropskih sredstev v novi finančni perspektivi.

Dan za spremembe – spregovorimo o diskriminaciji!

Zagovornik se je v letu 2019 prvič tudi aktivno pridružil akciji Dan za spremembe, ki je v organizaciji Slovenske filantropije 6. aprila 2019 že desetič potekal po vsej Sloveniji.

Udeleženci Dneva za spremembe so skozi vrsto različnih dogodkov in aktivnosti sporočali, da sobivanje in sožitje pomeni sprejemanje in medsebojno spoštovanje vseh ljudi, ne glede na njihove osebne značilnosti. Enake možnosti so neločljivo povezane z raznolikostjo, ki našo družbo krepí in bogati.

Zagovornik se je na Prešernovem trgu in na različnih lokacijah v Ljubljani in okolici predstavil z informacijami, kako lahko konkretno ponudi pomoč osebam, ki so doživele ali so priče diskriminaciji. V informativnih zloženkah, ki so bile obiskovalcem na voljo na stojnicah, so kontaktni podatki in osnovne informacije, kako lahko žrtve ali proče diskriminacije dobijo nasvet ali pomoč Zagovornika.

Na Prešernovem trgu v Ljubljani je Zagovornik postavil tudi svojo razstavo na panojih, na kateri so bili predstavljeni »ambasadorji načela enakosti in nediskriminacije«: generalna direktorica policije Tatjana Bobnar, zdravnik in nekdanji župan Peter Bosman, univerzitetna profesorica dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič, študent Tilen Albreht, častna ambasadorica medkulturnega dialoga Faila Pašić Bišić, športnik Gal Jakič in socialni delavec Rok Usenik.

16.4 Zagotavljanje dostopnosti Zagovornika in druge oblike osveščanja

Zagovornik je leta 2019 začel dejavno načrtovati zbir različnih ukrepov in aktivnosti, s katerim želi izboljšati lastno komunikacijsko dostopnost. Pri tem je in bo tudi v prihodnje zasledoval dva ključna cilja; v prvi vrsti gre za odpravo (morebitnih) ovir, zlasti tistih v komunikaciji med Zagovornikom in potencialnimi strankami. Daljnosežnejši cilj teh aktivnosti pa je aktivno približati Zagovornika in njegove dejavnosti v zvezi s preprečevanjem in odpravljanjem diskriminacije ter spodbujanjem enakosti različnim ciljnim skupinam, tudi vsem osebam z različnimi invalidnostmi, kar je tudi v skladu s Priporočili Evropske komisije o standardih za organe za enakost iz junija 2018 in Splošnimi priporočili Sveta Evrope o organih za načelo enakosti za boj proti rasizmu in nestrpnosti na nacionalni ravni iz februarja 2018.

Namen Zagovornika je narediti informacije o ključnih vsebinah prijazne in čim bolj razumljive, torej dostopne čim širšemu krogu ljudi. To, da ljudje razumejo koncept diskriminacije in enakosti, možnosti pravnega varstva v primeru kršitev prepovedi diskriminacije in druge vsebine iz ZVarD, je nujni predpogoj za uspešno preprečevanje in odpravljanje diskriminacije. Približevanje ljudem je Zagovornika vodilo, da je že v preteklosti uporabljal nekatere izmed orodij za večjo dostopnost, kot so poslovanje izven sedeža organa po različnih slovenskih krajih (npr. terenski obiski) in se dejavno udeleževal številnih dogodkov.

Leta 2019 je Zagovornik proučil dodatne možne prijeme pri zagotavljanju dostopnosti in pripravil osnutek notranjega načrta zagotavljanja dostopnosti. Analiziral oziroma opredelil je vse ključne ovire (grajene, komunikacijske, deloma tudi tiste v procesih) in izzive. V teku je načrtovanje njihove izvedbe, ki pa je oteženo zaradi pomanjkanja finančnih virov. Proces uvajanja novosti in izvajanja aktivnosti za zagotavljanje večje dostopnosti Zagovornika bo zato bolj postopen in časovno upočasnen. Kljub opisanim oviram je Zagovornik leta 2019 zagotovil tisk osnovne predstavitvene brošure o Zagovorniku, diskriminaciji in varstvu pred njo v pisavi za slepe (brajici).

Zagovornik je zagotovil osnovne informacije o svojih storitvah tudi v lahkem branju. Lahko branje je ustaljen izraz za posebno obliko zapisovanja besedil (informacij), ki jih poleg besedila v posebni obliki in s skrbno preverjeno vsebino spremlja tudi slikovno gradivo. Gradiva v lahkem branju zagotavljajo, da so vsebine oziroma informacije kar najlažje berljive in razumljive vsem, tudi osebam z intelektualnimi in psihosocialnimi invalidnostmi, ljudem z motnjami v duševnem zdravju, starejšim (npr. osebam z demenco), pa tudi ljudem, ki se šele učijo slovenskega jezika (otroci, tujci).

Strokovnjaki Zagovornika so ob sodelovanju z Zvezo društev za pomoč osebam z motnjo v duševnem razvoju Slovenije – Sožitje in testnimi bralci – uporabniki varstveno-delovnega centra v okviru invalidskega podjetja Želva, d. o. o., priredili obrazec za prijavo diskriminacije Zagovorniku ter navodila za izpolnjevanje tega obrazca. Prav tako so pripravili osnovno predstavitev Zagovornika in kako lahko pomaga žrtvam ali pričam diskriminacije. Ta gradiva so objavljena na spletni strani Zagovornika v posebnem zavihku »Lahko branje«. Poleg tega se eden od zaposlenih uči slovenskega znakovnega jezika.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo Zagovorniku načela enakosti med drugim v 21. členu organu nalaga osveščanje splošne javnosti o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje. Zagovornik načela enakosti je v sklopu osveščanja institucij, nevladnih organizacij in gospodarskih združenj v letu 2019 začel z osveščanjem po pošti in uradnem elektronskem naslovu. Zagovornik je tako poslal osnovne informacije o organu, zloženko s podatki o varstvu pred diskriminacijo in gradivih s katerimi razpolaga: javnim institucijam, državnim organom in nevladnim organizacijam s področja zaposlovanja, zdravstva in sociale in upravnih zadev (zavodi za zaposlovanje, bolnišnice, zdravstveni domovi, centri za socialno delo, varstveno-delovni centri, domovi za starejše, večgeneracijski centri, občine in upravne enote ...). Bistveno je, da so zaposleni v teh institucijah v dnevnem stiku s splošno javnostjo in na ta način informacije o varstvu pred diskriminacijo lažje dosežejo najranljivejše skupine. Na ta način je Zagovornik razdelil približno 7.000 informativnih zloženek. Več kot 3.000 osnovnih zloženek o varstvu pred diskriminacijo je Zagovornik razdelil tudi med terenskimi obiski in na vseh javnih dogodkih in sejnih, kjer je sodeloval (Festival za tretje življenjsko obdobje, Otroški bazar, Dnevi medgeneracijskega sožitja ...).

Zagovornik je v letu 2019 del osnovnih informacij o organu zagotovil tudi v italijanskem in madžarskem jeziku, ki sta uradna jezika na območjih, kjer narodni skupnosti živita. Zagovornik je zagotovil prevod uvodnega dela rednega letnega poročila Zagovornika načela enakosti za leto 2018, v katerem je predstavljen organ, njegov dosednji razvoj ter njegove zakonsko predpisane naloge in pristojnosti. Zagovornik je v sklopu osveščanja prevoda uvodnega dela rednega letnega poročila za leto 2018 poslal poslancema italijanske in madžarske narodne skupnosti ter enajstim italijanskim in madžarskim samoupravnim skupnostim. V oba jezika je prevedena tudi predstavitevna zloženka o delu in pristojnostih organa.

Poleg tega je Zagovornik redno letno poročilo za leto 2018 zagotovil tudi centrom za socialno delo, zavodom za zaposlovanje, samostojnim socialno-varstvenim zavodom, upravnim enotam, sodiščem, knjižnicam, zagovornikom pacientovih pravic, drugim zdravstvenim ustanovam in organom, univerzam in univerzitetnim knjižnicam, gospodarskim organizacijam, zbornicam, sindikatom, verskim skupnostim in nevladnim organizacijam. Skupaj je poročilo prejelo več kot 480 različnih naslovnikov. Zagovornik je v preteklem letu poročilo predal ministrom in drugim državnim organom, dostopno je bilo tudi na vseh dogodkih, predavanjih, okroglih mizah, sejmih in terenskih obiskih Zagovornika. Lani je bilo razdeljeno več kot 960 tiskanih izvodov rednega letnega poročila.

Redno letno poročilo za leto 2018 je Zagovornik prevedel tudi v angleški jezik in ga poslal 48 članicam Evropske mreže organov za enakost – Equinet in 28 veleposlaništvom v Sloveniji. Redno letno poročilo za leto 2018 je Zagovornik delil tudi po konferencah z mednarodno udeležbo, seminarjih in dogodkih v tujini. Skupaj je Zagovornik razdelil približno 200 tiskanih izvodov rednega letnega poročila v angleškem jeziku.

Za potrebe predstavitve in ozaveščanja posebnih javnosti je Zagovornik pripravil tudi posebno vsebinsko zloženko o pravicah nosečnic in staršev pri zaposlovanju in na delovnem mestu. Tako želi doseči tiste, ki so (lahko) neenako obravnavani zaradi osebne okoliščine nosečnosti oziroma starševstva, a se zelo redko odločajo za prijavo diskriminacije oziroma drugih nepravilnosti na strani delodajalcev. Distribucija zgibanke je predvidena v letu 2020.

Informativna zloženko z osnovnimi informacijami o varstvu pred diskriminacijo je bila v letu 2019 prevedena tudi v italijanski in madžarski jezik. V letu 2019 je Zagovornik izdal tudi informativno zloženko v brajci in posebno zloženko »Recimo ne diskriminaciji nosečnic in staršev na delovnem mestu«.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Potrebujete zloženko z osnovnimi podatki o varstvu pred diskriminacijo ali obrazce za prijavo diskriminacije?

Dobite lahko obrazec in navodila za izpolnjevanje obrazca za prijavo diskriminacije tudi v lahkem branju. Na voljo je tudi posebna zgibanka o pravicah nosečnic in staršev pri zaposlovanju in na delovnem mestu. Zloženko z osnovnimi informacijami o varstvu pred diskriminacijo lahko dobite v italijanščini, madžarščini in brajci.

Letna poročila so na voljo v elektronski obliki na spletni strani www.zagovornik.si

Vaš interes za navedene publikacije lahko vedno sporočite na elektronski naslov Zagovornika načela enakosti gp@zagovornik-rs.si ali na 080 81 80.

16.5 Osveščanje prek udeležbe v drugih aktivnostih in dogodkih

Podelitev priznanja Roža mogota za dosežek leta za enake možnosti, 4. 3. 2019

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je v Domu sindikatov udeležil podelitve priznanja Roža mogota za enake možnosti, ki ga ob 8. marcu – mednarodnem dnevu žensk organizira Zveza svobodnih sindikatov Slovenija (ZSSS). Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je čestital prejemnici priznanja Tjaši Stipanič, ki si prizadeva za boljše delovne pogoje zaposlenih v socialnovarstvenem zavodu Dom na Krasu v Dutovljah. Nagrado Roža Mogota podeljuje Odbor za enake možnosti ZSSS za dosežek leta na področju uveljavljanja enakih možnosti žensk in moških na trgu dela in v družbi.

Otvoritev 5. festivala Hiša strpnosti, 21. 3. 2019

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je udeležil otvoritve 5. festivala Hiša strpnosti. V pozdravnem nagovoru je organizatorjem festivala čestital za pogum, da slovenski prostor bogatijo z dragocenim prispevkom k ozaveščanju in boju proti nestrpnosti in diskriminaciji. Poudaril je, da ljudi k strpnosti ne moremo siliti, lahko pa jih k temu povabimo. Festival strpnosti predstavlja iskreno vabilo k skupnemu ustvarjanju vključujoče in strpnejše družbe.

Prireditve natečaja Snemimo roza-modra očala, 10. 5. 2019

Ustvarjamo družbo enakih možnosti za dekleta in fante je bilo osrednje sporočilo natečaja Snemimo roza-modra očala, ki je potekal pod okriljem Zveze prijateljev mladine Slovenije (ZPMS). Prireditve se je udeležil tudi predstojnik Zagovornika Miha Lobnik, ki je v svojem nagovoru udeležencem med drugim dejal: »Kako pester je svet, ko lahko drugačnost in različnost sprejemamo.«

Peticija »Naj bo starost lepa«, 15. 5. 2019

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je podpisal peticijo z naslovom Naj bo starost lepa, ki jo je pripravila nevladna organizacija Amnesty International Slovenija ob podpori Zveze društev upokojencev Slovenija. Peticija je pozvala slovenske oblasti, naj vsem starejšim zagotovijo dostop do oskrbe in drugih storitev, ki jih potrebujejo, da bodo lahko živeli dostojno in samostojno življenje ter da se bodo lahko sami odločali med različnimi možnostmi, ki so jim na voljo.

Mednarodni simpozij in položitev venca romskim žrtvam holokavsta v drugi svetovni vojni, 1. 8. 2019

Ob svetovnem dnevu spomina na romske žrtve genocida v drugi svetovni vojni, ki ga obeležujemo 2. avgusta, se je predstojnik Zagovornika načela enakosti Miha Lobnik udeležil mednarodnega simpozija in spominske slovesnosti s položitvijo venca k spominski plošči V spomin romskim žrtvam holokavsta v 2. svetovni vojni 1941–1945 v Murski Soboti. Dogodek je organiziral Svet romske skupnosti RS v sodelovanju z Evropsko romsko Zvezo in romskimi organizacijami. Slavnostna govornica poslanka Državnega zbora Lidija Divjak Mirnik je pozvala, da kot skupnost ne smemo pozabiti na Rome in Sinte, ki so bili žrtve nacističnega režima ter se moramo zavezati k boju proti anticiganizmu, antisemitizmu, ksenofobiji in diskriminaciji.

16.6 Izobraževalne aktivnosti Zagovornika

Izobraževanje na področju človekovih pravic je temelj za njihovo spoštovanje. Tako velja tudi za področje varstva pred diskriminacijo. S tem namenom Zagovornik izobražuje in na splošno osvešča splošno javnost o diskriminaciji in ukrepih za njeno preprečevanje, kar je sicer tudi njegova zakonsko določena naloga.

Zaradi kadrovskih in finančnih omejitev Zagovornika trenutno še ni možno izvajati izobraževanja v obsegu in obliki, kot bi bilo potrebno. Neposredno, množično izobraževanje splošne javnosti zato s strani Zagovornika v bližnji prihodnosti ni verjetno. Zagovornik si predvsem prizadeva za boljšo vključitev teme enakosti v kurikulum izobraževalnih programov na vseh ravneh. Na takšen način bi bil doseg in učinek izobraževanja največji, s tem pa tudi napredek na področju enakosti.

Zaradi objektivnih omejitev se Zagovornik trenutno osredotoča predvsem na izobraževanje zainteresirane javnosti in deležnikov (oz. njihovega kadra), torej tistih, ki imajo možnost nadaljnega, posrednega širjenja teh znanj in informacij po svojih kanalih, do svojega članstva kot tudi splošne javnosti. Ta prizadevanja so torej usmerjena k strokovnjakom, javnim uslužbencem, učiteljem, civilni družbi, nevladnim organizacijam itn.

Zagovornik poskuša sicer svojo funkcijo osveščanja in izobraževanja javnosti vključevati v vse svoje aktivnosti. Vsaka interakcija na primer: dopis, odločba, intervju, sestanek, poročilo, priporočilo itn. je namreč priložnost tudi za širjenje vsebinskih in teoretskih informacij s področja zagotavljanja enakosti.

V smislu neposrednega izobraževanja v ožjem pomenu pa se je Zagovornik udeležil **trinajst dogodkov**.

Tabela: Seznam izobraževalnih aktivnosti Zagovornika v letu 2019

	Dogodek	Kraj	Datum
1	Zdravstveni dom Kamnik	Kamnik	4. 2. 2019
2	Slovenska filantropija - "Za vse/ 4ALL	Ljubljana	16. 5. 2019
3	Posvet Sovražni govor	Ljubljana: FDV UL	18. 6. 2019
4	Združenje upravnih delavcev Slovenije	Moravske Toplice	27. 9. 2019 in 28. 9. 2019
5	Zveza društev upokojencev Slovenije	Novo mesto	4. 10. 2019

	Dogodek	Kraj	Datum
6	Kazenskoppravna sodniška šola	Portorož	23. 10. 2019 in 20. 11. 2019
7	LGBT+ mladi v šolah	Ljubljana	26. 11. 2019
8	ELSA - Sovražni govor na družbenih medijih in njegov pregon	Ljubljana: PF UL	27. 11. 2019
9	Nacionalni posvet ob svetovnem dnevu boja proti aidsu ter strokovni posvet HIV in zdravstveni delavci	Ljubljana: NIJZ in Legebitra	27. 11. 2019
10	Pravna fakulteta	Ljubljana	4. 12. 2019
11	Društvo Odnos	Ljubljana	12. 12. 2019
12	Dom starejših občanov Fužine	Ljubljana	16. 12. 2019
13	Slovenska filantropija - "Za vse/ 4ALL"	Ljubljana	18. 12. 2019

V nadaljevanju sledi podrobnejši opis izvedenih izobraževalnih aktivnosti po kronološkem zaporedju.

Predstavitev Zagovornika načela enakosti v Zdravstvenem domu Kamnik

Predstavnik Zagovornika je na pobudo dr. med. Tine Bregant iz Zdravstvenega doma Kamnik 4. februarja 2019 za medicinske sestre, zdravnike in ostalo strokovno osebje izvedel predstavitev. Predstavil je zakonske podlage za varstvo pred diskriminacijo s poudarkom na zakonodaji s področja zdravstvenega varstva, ustanovitvi in organizaciji avtonomnega organa Zagovornika načela enakosti, razlikovanju med krivico in diskriminacijo, zakonski opredelitvi diskriminacije, primeru iz sodne prakse (primer osebe, ki živi s hivom), izjemah od diskriminacije, javnem mnenju o doživljanju diskriminacije – poudarek na zdravstvenem varstvu. Udeleženci so dobili informacijo, kam lahko stopijo po pomoč, kadar menijo, da so bili žrtev ali priča diskriminacije. Nekateri udeleženci so predlagali, da bi Zagovornik imel predstavitev tudi za Nacionalni inštitut za javno zdravje, saj ocenjujejo, da so to informacije, ki bi jih zdravstveno osebje potrebovalo za celovitejšo pomoč pacientom.

Delavnica Preprečevanje diskriminacije in enake možnosti za vse v okviru dogodka Slovenske filantropije

Na povabilo Slovenske filantropije je predstavnik Zagovornika sodeloval na delavnici o preprečevanju diskriminacije in o enakih možnostih za vse, ki je bila izvedena 16. maja 2019 v Ljubljani v okviru projekta »Za vse/ 4ALL«. Vabljeni so bili predstavniki nevladnih organizacij. Udeleženci dogodka so se seznanili z veljavo zakonodajo na področju varstva pred diskriminacijo in zagotavljanja enakih možnosti. Predstavljena jim je bila analiza prepoznavanja diskriminacije v nevladnih organizacijah, ki jo je izvedla Slovenska filantropija. Predstavnik Zagovornika je z udeleženci spregovoril o vlogi in možnostih nevladnih organizacij v boju proti diskriminaciji in zagotavljanju dejanske enakosti, kako lahko prevzamejo aktivno vlogo pri

preprečevanju diskriminacije kot delodajalci, organizatorji izobraževanj in usposabljanj ter kako lahko uporabnike njihovih storitev opolnomočijo in jih informirajo, kako lahko poiščejo pomoč pri Zagovorniku.

Posvet Sovražni govor – lokalni odzivi na globalno nevarnost

Na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani je v organizaciji Spletnega očesa, ki deluje v okviru Centra za varnejši internet, 18. junija 2019 potekal posvet z naslovom »Sovražni govor – lokalni odzivi na globalno nevarnost«, na katerem je aktivno sodeloval tudi predstavnik Zagovornika. Namen posveta, ki je bil namenjen širši in strokovni javnosti, je bila predstavitev dobrih praks na področju omejevanja sovražnega govora v tujini ter pregled stanja in ukrepov na tem področju v Sloveniji. Poleg predstavnika Zagovornika sta na posvetu s svojimi prispevki nastopila tudi Paul Giannasi, svetovalec policije Združenega kraljestva za kazniva dejanja iz sovražstva ter Andrej Motl, koordinator Spletnega očesa, prijavnice točke za sovražni govor. Predstavnik Zagovornika je udeležencem predstavil stanje kazenskopravnega pregona sovražnega govora v Sloveniji ter pomanjkljivosti obstoječih zakonskih okvirov. Izpostavil je (še) neizkoriščene možnosti, ki jih pri pregonu sovražnega govora ponujata prekrškovno in medijsko pravo. Posebno pozornost je namenil tudi vlogi Zagovornika ter možnostim, ki jih v boju proti sovražnemu govoru ponuja protidiskriminacijsko pravo, zlasti z vidika prepovedi nadlegovanja in pozivanja k diskriminaciji.¹²⁷

Konferenca Združenja upravnih delavcev Slovenije

Strokovna sodelavca Zagovornika sta na povabilo Združenja upravnih delavcev Slovenije na njihovi konferenci 27. in 28. septembra 2019 v Moravskih Toplicah izvedla predavanje o pristojnostih in nalogah Zagovornika.

V enourni predstavitvi sta predstavila delo organa, njegov razvoj in možnosti sodelovanja v potencialnih primerih, ki se nanašajo na upravno-pravne notranje zadeve. Ob koncu predavanja sta obe strani izrazili željo po poglobljeni komunikaciji ter redni izmenjavi podatkov in primerov dobrih praks.

Delavnica Zveze društev upokojencev Slovenije o starizmu ob mednarodnem dnevu starejših oseb

Dogodek je organizirala Zveza društev upokojencev Slovenije (ZDUS), ki kot del globalne mreže »HelpAge International« že več kot desetletje izvaja globalno kampanjo ADA (akronim pomeni starost zahteva dejanja). Predstavnik Zagovornika je na dogodku aktivno sodeloval kot predavatelj. Delavnica je bila namenjena predstavnikom posameznih društev upokojencev iz regije (mdr. sodelavcem projekta vrstniške pomoči stari starejšim, pravni svetovalci članom društev, lokalni Zagovornik pacientovih pravic, predstavnica občine, CSD, bolnišnice). Zagovornik je predstavil fenomen diskriminacije, razloge zanj in posledice, vlogo vsakogar pri tem in zapletenost načinov potrebnega ukrepanja. Predstavil je poskus uvida v ranljivost

¹²⁷ Za podrobnejšo razlago in prikaz dobrih praks, kako sovražni govor naslavlja prek koncepta nadlegovanja v protidiskriminacijskem pravu: Schindlauer, Dieter. 2018. Using the concept of harassment in national anti-discrimination legislation as a tool in combating hate speech?. V *European Equality Law Review* 2018(2), str. 78-92. Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/law_review_2018_2.pdf.

starejših za diskriminacijo. Poudaril je, da je ključno pri sodelovanju vseh v prizadevanjih za vključujočo družbo, ki ne bo pustila nikogar za seboj. Pojasnil je, kako lahko Zagovornik pri tem pomaga na ravni ugotavljanja diskriminacije, z obravnavo primerov in sistemsko, pa tudi pri spodbujanju enakosti.

Kazenskopravna sodniška šola

Predstavnik Zagovornika se je na povabilo Ministrstva za pravosodje (Centra za izobraževanje v pravosodju) udeležil »Kazenskopravne sodniške šole« z namenom izvedbe predavanja z naslovom Vzpodbujanje sovraštva. V okviru dveh predavanj (23. oktober 2019 in 20. november 2019) je predstavil pravne podlage, ki urejajo navedeno področje, način njihovega izvajanja in nacionalno ter mednarodno sodno prakso. Prav tako je izpostavil odprta vprašanja v zvezi s pravno ureditvijo, predvsem vprašanja kumulativnosti, namesto alternativnosti leta 2011 dodanih kazenskih znakov v Kazenski zakonik; vprašanje standardov konkretne oziroma abstraktne nevarnosti; vprašanje zaostrovanja pogojev kaznivosti; vprašanje znatnega upada kazenskega pregona; neenotne sodne prakse itn. Še posebej je bil izpostavljen problem zakonskih znakov iz drugega odstavka 297. člena Kazenskega zakonika ter nedopustnost dodatnih pogojev (da dejanje lahko moti javni red in mir ali da je storjeno z grožnjo, zmerjanjem in žalitvijo), saj Zagovornik meni, da bi ravnanje moralo biti kaznivo brez dodatnih kazenskih znakov. Slovenska pravna ureditev je tudi neskladna s Konvencijo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije.

Strokovni posvet LGBT+ mladi v šolah

Zagovornik se je 26. novembra 2019 udeležil strokovnega posveta, ki je naslavljal problematiko medvrstniškega nasilja na podlagi spolne usmerjenosti in/ali identitete v izobraževalnih ustanovah, ki ga je organiziralo društvo Legebitra. Na posvetu so bili predstavljeni preliminarni rezultati raziskave o izkušnjah mladih LGBT+ oseb v šolah. Predstavnik Gay and Lesbian Independent School Teachers Network je predstavil dobre prakse naslavljanja homofobnega in transfobnega nasilja v šolah v ZDA. Predstavljene so bile tudi dobre prakse soočanja s problemom homofobije in transfobije v slovenskih šolah. Na koncu je bilo na okrogli mizi govora še o možnih sistemskih spremembah v šolah.

Na strokovnem posvetu LGBT+ mladi v šolah, ki je potekal v organizaciji Društva Informacijski center Legebitra, je zagovornik načela enakosti Miha Lobnik predstavil poročilo Sveta Evrope: Varni v šoli. Na fotografiji: zagovornik načela enakosti Miha Lobnik in predsednica Društva informacijski center Legebitra Lana Gobec.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je zbrane pozdravil v uvodnem nekaj minutnem nagovoru, predstavnik Zagovornika pa je v okviru posveta spregovoril o homofobiji in transfobiji v šolskem sistemu skozi prizmo antidiskriminacijskih politik. Predstavil je zakonsko opredelitev diskriminacije, kako Zagovornik ukrepa v konkretnih primerih diskriminacije, kaj Zagovornik počne v okviru sistemskega dela, v drugem delu pa še povzetek poročila Sveta Evrope: Varni v šoli.¹²⁸

Nacionalni posvet ob svetovnem dnevu boja proti aidsu ter posvet HIV in zdravstveni delavci

Svetovni dan aidsa je Svetovna zdravstvena organizacija razglasila že leta 1988 in od takrat je 1. december pomemben mednarodni dan, ki ga obeležujemo usklajeno po vsem planetu. Kljub zgodbi o uspehu okužba s HIV ostaja pomemben javnozdravstveni problem. Nacionalni strokovni posvet sta ob svetovnem dnevu boja proti aidsu organizirala Nacionalni inštitut za javno zdravje in Ministrstvo za zdravje. V preteklih treh letih v Sloveniji beležimo upad prepoznanih novih okužb. Leta 2016 smo jih zabeležili 59, leto kasneje 19 manj, leta 2018 še nekoliko manj, 35. Trend upadanja okužb se nadaljuje tudi letos, saj smo do 22. novembra zabeležili le 25 okužb. Hkrati pa se je zmanjšalo tudi število novih poznih diagnoz. Okužba s HIV je z ustreznim zdravljenjem postala kronično stanje. Osebe s HIV, ki se zdravijo, lahko živijo kakovostno življenje skoraj enako dolgo kot zdrave osebe. Med osebami s prepoznano okužbo s HIV jih po podatkih Klinike za infekcijske bolezni in vročinska stanja 96 odstotkov prejema protiretrovirusna zdravila in med njimi jih ima 95 odstotkov nezaznavno virusno breme. Tako večina oseb s prepoznano okužbo s HIV zaradi uspešnega zdravljenja ne more okužiti drugih. Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je na strokovnem posvetu predstavil diskriminacijo in njene ključne elemente ter delo Zagovornika. Poudaril je, da ima tako Zagovornik kot tudi druge institucije nalogo, da osebami, ki živijo s HIV in se zaradi tega soočajo s stigmatizacijo in diskriminacijo, pomagajo ter diskriminacijo odpravljajo in preprečujejo. Na posvetu je predstavil tri primere diskriminacije oseb, ki živijo s HIV.

Sovražni govor na družbenih medijih in njegov pregon, Pravna fakulteta

Predstavnik Zagovornika se je 27. novembra 2019 udeležil posveta »Sovražni govor na družbenih medijih in njegov pregon«, v organizaciji Evropskega združenja študentov prava – ELSA na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani. Nastopila sta tudi raziskovalec in koordinator prijavnice točke Spletno oko Andrej Motl ter odvetnik pri odvetniški družbi Čeferin Jernej Radež. Zagovornik je predstavil mednarodne pogodbe, ki prepovedujejo sovražni govor, Evropsko konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin in na njej temelječo prakso ESČP v zvezi s svobodo govora in njenim omejevanjem. V drugem delu je predstavil regulacijo in sankcioniranje sovražnega govora v Sloveniji v Kazenskem zakoniku, Zakonu o varstvu javnega reda in miru, Zakonu o medijih in ZVarD. Predstavil je tudi nekaj konkretnih primerov sovražnega govora oziroma pozivanja k diskriminaciji, s katerimi se je do zdaj srečal pri svojem delu.

128 Več o tem: Svet Evrope 2018: Varni v šoli: odzivi izobraževalnega sektorja na nasilje zaradi spolne usmerjenosti, spolne identitete oz. spolnega izraza ali spolnih značilnosti v Evropi.
Dostopno na: <http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2019/09/Povzetek-poro%C4%8Dila-Varni-v-%C5%A1oli-Svet-Evrope-2018.pdf>

Predavanje na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je imel v okviru sodelovanja s Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani 4. decembra 2020 predavanje na temo varstva pred diskriminacijo in vloge Zagovornika pri zagotavljanju enake obravnave ter preprečevanja diskriminacije. Študente je seznanil z vsebino letnega poročila o delu Zagovornika za leto 2018 in o posameznih primerih, ki jih je obravnaval organ. Predavanje je potekalo na povabilo profesorja Pravne fakultete Univerze v Ljubljani doc. dr. Tilna Štajnpihlerja Božiča, koordinatorja Pravne svetovalnice za varstvo pred diskriminacijo.

Predstavitve aktivnosti Zagovornika migrantskim ženskam, sodelujočim v projektu Društva Odnos

Zagovornik se je odzval na povabilo društva Odnos in 12. decembra 2019 v Ljubljani izvedel delavnico o uresničevanju načela enakosti in varstva pred diskriminacijo za ženske iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij, ki so brezposelne ali prejemnice denarne socialne pomoči. Namen srečanja je bil opolnomočiti udeleženke za primere, ko bi se one ali kdo v njihovi bližini soočil z diskriminatorno obravnavo ali nadlegovanjem. Delavnica je potekala v okviru programa Aktivni odnosi II – Socialna aktivacija za migrantske ženske, ki ga izvaja društvo Odnos v sodelovanju s partnersko organizacijo Oloop Design.

Na delavnici je sodelovalo deset žensk, večinoma iz Iraka, Sirije, tudi Palestine, Somalije, Makedonije in prevajalka v arabski jezik. Med drugim so opozorile, da bi bilo treba tudi večinsko prebivalstvo ozaveščati o prepovedi diskriminacije. Ob zaključku so poudarile, da imajo v Sloveniji sicer z ljudmi na splošno v pretežni meri dobre izkušnje. Ženske priseljenke so ena izmed bolj ranljivih skupin, zato Zagovornik skuša po svojih močeh prispevati k njihovem opolnomočenju.

Udeleženke delavnice, ki jo je organiziralo društvo Odnos so strokovno sodelavko Zagovornika Nevenko Prešienkovo opozorile, da bi bilo tudi večinsko prebivalstvo morali osveščati o prepovedi diskriminacije.

Predstavitev aktivnosti Zagovornika v Domu starejših občanov Fužine

Na pobudo Sveta stanovalcev v Domu starejših občanov Fužine v Ljubljani je predstavnik Zagovornika 16. decembra 2019 za 40 stanovalk in stanovalcev doma izvedel predavanje, v katerem je predstavil njegove pristojnosti, primere diskriminacije zaradi osebne okoliščine starosti ter postopek ugotavljanja diskriminacije. Udeležence je Zagovornik tako informiral, kako lahko pomaga, kadar menijo, da so diskriminirani. Stanovalci doma so v razpravi opozorili, da nizke pokojnine ne omogočajo varne starosti in dostojnega življenja za vse, zato se čutijo diskriminirane. Pohvalili so prizadevnost strokovnega osebja Doma starejših občanov Fužine. Pozdravili so obisk predstavnika Zagovornika in pohvalili njegovo prizadevnost za krepitev neposrednega stika z ljudmi.

Delavnica o diskriminaciji migrantov/ beguncev

Predstavnik Zagovornika je ob Mednarodnem dnevu migrantov sodeloval na dogodku, ki ga je 18. decembra 2019 v Ljubljani organizirala Slovenska filantropija v okviru projekta »Za vse/ 4ALL«. Vabljeni so bili predstavniki nevladnih organizacij, centrov za socialno delo, policije in druga zainteresirana javnost. Dogodka se je udeležilo okoli 40 udeležencev, večinoma iz vrst nevladnih organizacij in udeležencev programa Socialna aktivacija iz Združenja EPEKA. Delavnica je potekala tako, da so na začetku svoja pričanja o doživljanju diskriminacije na podlagi etničnega porekla, nacionalnosti oziroma rase, predstavili trije uporabniki storitev Slovenske filantropije. V drugem delu delavnice je predstavnik Zagovornika predstavil svoje zakonske pristojnosti v primeru, da se osebe čutijo žrtve ali so priče rasne diskriminacije.

16.7 Pregled medijskega delovanja Zagovornika

Novinarska vprašanja

V zadnji četrtini leta 2019 so novinarji na Zagovornika naslovili več novinarskih vprašanj kot v prvih devetih mesecih. Vprašanja so se vsebinsko največkrat navezovala na:

- Novinarska vprašanja, ki so se nanašala predvsem na opravljeno delo Zagovornika (odločanje v posameznih primerih, svetovanje, sistemska priporočila in vložitev prve tožbe).
- Novinarska vprašanja, pogojena z družbeno aktualnimi dogodki (napad na klub Tiffany, taxi služba je odklonila prevoz migrantov ...).

Sporočila za javnost

V letu 2019 je Zagovornik načela enakosti medijem poslal 19 sporočil za javnost, in sicer:

- ob terenskih obiskih Zagovornika načela enakosti po Sloveniji;
- ob kulturnem prazniku;
- ob Dnevu za spremembe;
- o sodelovanju Zagovornika načela enakosti na Dnevni medgeneracijskega sožitja;
- o sodelovanju Zagovornika načela enakosti na 14. otroškem bazarju;
- ob mednarodnem dnevu Romov;
- o prvi vloženi tožbi Zagovornika načela enakosti na okrajno sodišče v Ljubljani zaradi diskriminacije starejših;
- o sodelovanju zagovornika načela enakosti Mihe Lobnika na okroglih mizah;
- ob predaji rednega letnega poročila predstojnika Zagovornika Mihe Lobnika predsedniku Republike Slovenije in predsedniku Državnega zbora Republike Slovenije;
- o delovnem sestanku zagovornika načela enakosti Mihe Lobnika s slovenskimi poslanci v Evropskem parlamentu in
- o srečanju zagovornika načela enakosti Mihe Lobnika z visoko komisarsko Združenih narodov za človekove pravice.
- Novičnik (oktober, december).

Izjave za medije

V letu 2019 je predstojnik Zagovornika Miha Lobnik podal 39 izjav za različne radijske in televizijske postaje, ki so se vsebinsko največkrat navezovala na:

- primere ugotovljene diskriminacije;
- primere domnevnih diskriminatornih ravnanj na podlagi osebnih okoliščin;
- mednarodne dneve;
- vložitev prve tožbe Zagovornika na Okrajno sodišče v Ljubljani zaradi diskriminacije na podlagi starosti;
- terenske obiske;
- pristojnost in delo organa.

Intervjuji

Zagovornik načela enakosti Miha Lobnik je v letu 2019 opravil pet večjih intervjujev za tiskane medije (Delavska enotnost, Novis, Delo/Sobotna priloga, Vzajemnost, Svet24) ter enega za televizijo (VTV Studio Velenje). Intervjuji, ki so bili objavljeni v tiskani obliki, so dostopni na spletni strani Zagovornika.

Novičnik in eNovice

Za boljšo in sprotno obveščenost medijev je Zagovornik oktobra 2019 medijem razposlal prvi Novičnik, zainteresiranim posameznikom, ki so pisno izrazili željo po sprotnem prejemanju Zagovornikovih novic, pa eNovice.

Spletna stran www.zagovornik.si in družabna omrežja

Informacije za splošno javnost je Zagovornik v letu 2019 objavljaj na spletni strani www.zagovornik.si (97 objav) ter na družabnih omrežjih Facebook (493 objav) in Twitter (325 objav).

Zaradi večje in redne aktivnosti Zagovornika na družabnih omrežjih v drugi polovici leta 2019 se je predvsem na Facebooku opazno povečalo število sledilcev. Prelomnica je objava 24. aprila 2019, ki jo je delilo 1277 uporabnikov Facebooka. Po tem datumu je sledila občutna rast sledilcev Facebook strani Zagovornika. Na zadnji dan leta 2019 je imela Facebook stran Zagovornika 918 sledilcev, Twitter strani Zagovornika pa je zadnji dan leta 2019 sledilo 535 oseb. Decembra 2019 je bil največji doseg objave na Facebooku 1800 sledilcev, Twitterja pa 1850 ogledov.

17 MEDNARODNO SODELOVANJE ZAGOVORNIKA

17.1 Uvod

Mednarodno sodelovanje Zagovornika načela enakosti (Zagovornik) delno opredeljuje že Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD), ki v deveti alineji 21. člena Zagovorniku določa nalogo zagotavljanja izmenjave razpoložljivih informacij o diskriminaciji z organi Evropske unije (EU). Zagovornikove aktivnosti na mednarodni ravni so sicer bistveno bolj obsežne. Vključujejo sodelovanje v okviru različnih večstranskih organizacij, izmenjavo informacij o najboljših protidiskriminacijskih praksah, mednarodna izobraževanja o aktualnih izzivih varstva pred diskriminacijo, skupno načrtovanje odgovorov na te izzive ter sodelovanje z mednarodnimi mehanizmi za nadzor nad uresničevanjem mednarodnih obveznosti Republike Slovenije na področju varstva pred diskriminacijo in varstva človekovih pravic širše.

V okvir mednarodnega delovanja Zagovornika sodijo tudi dvostranske aktivnosti – srečanja z diplomatskimi predstavništvi drugih držav v Republiki Sloveniji ter s sorodnimi organi za enakost iz drugih držav. Pomen mednarodnega delovanja organov za enakost ter odgovornost držav članic EU, da jim takšno delovanje omogočijo, izpostavlja tudi priporočilo Evropske komisije (EK) o standardih za organe za enakost.¹²⁹

V letu 2019 so se mednarodne aktivnosti Zagovornika v primerjavi s prejšnjimi leti intenzivirale. Razlogi za to so:

- okrepljena prepoznavnost Zagovornika in njegova vse večja vpetost v širši mednarodni prostor;
- Zagovornikovo aktivno sodelovanje v Evropski mreži organov za enakost (Equinet) ter
- Zagovornikova prizadevanja za okrepitev zmogljivosti organa skozi različna usposabljanja in udeležbe na mednarodnih konferencah in seminarjih.

Mednarodno sodelovanje v tem oziru pomembno prispeva k razvoju znanja Zagovornikovih strokovnih sodelavcev, tako na področju razvoja protidiskriminacijskega prava kot oblikovanja politik varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti.

Iz poročila o Zagovornikovem mednarodnem (so)delovanju so razvidni tudi aktualni poudarki na področju njegovega delovanja skozi prizmo aktivnosti mednarodnih organizacij in drugih mednarodnih deležnikov.

V letu 2019 se je Zagovornik udeležil 47 mednarodnih strokovnih posvetov, konferenc in drugih dogodkov. Sem sodi 15 srečanj v okviru združenja Equinet, 26 drugih strokovnih dogodkov in srečanj ter 6 bilateralnih dogodkov. Prav tako je z evropskimi in mednarodnimi institucijami izvedel 16 medsebojnih izmenjav informacij z namenom spremljanja stanja diskriminacije.

¹²⁹ Priporočilo Komisije (EU) 2018/951 z dne 22. junija 2018 o standardih za organe za enakost, točka 1.3 (3).

17.2 Evropska mreža organov za enakost Equinet

Zagovornikov ključni strateški mednarodni forum predstavlja mednarodna nevladna organizacija **Evropska mreža organov za enakost – Equinet**,¹³⁰ ki združuje 47 nacionalnih organov za enakost iz 37 evropskih držav, pri čemer imajo nekatere države več tovrstnih organov, ki pokrivajo področje varstva pred diskriminacijo na podlagi posameznih osebnih okoliščin. Ključni namen mreže je zagotavljati stalno izmenjavo informacij med članicami Equineta s ciljem medsebojnega učenja na podlagi dobrih praks in izzivov, s katerimi se organi za enakost srečujejo pri izpolnjevanju svojih mandatov na nacionalni ravni. Equinet predstavlja pomembno stičišče za delo(vanje) organov za enakost na mednarodni ravni ter skuša aktivno prispevati k razvoju pravne prakse in standardov varstva pred diskriminacijo.

17.2.1 Letno zasedanje Generalne skupščine Equinet

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je **23. oktobra 2019** v Bruslju (Belgija) udeležil **letnega zasedanja Generalne skupščine Equineta**, ki jo sestavljajo predstavniki vseh v mreži sodelujočih institucij. Generalna skupščina je najvišji organ Equineta, zadolžen za odločanje o večletnih strateških usmeritvah mreže, njenem letnem delovnem načrtu, sprejemanju novih članov ter za volitve članov v Izvršni odbor Equineta. Na zasedanju so člani Equineta potrdili sprejem Institucije ombudsmana Kosova v članstvo mreže ter sprejeli njen letni delovni načrt za leto 2020.

Na letnem zasedanju Generalne skupščine Equineta je bil zagovornik načela enakosti Miha Lobnik izvoljen v Izvršni odbor za obdobje 2019–2021. V izvršni odbor so bili izvoljeni še predstavniki nacionalnih organov za enakost (na fotografiji od leve proti desni): Konstantinos Bartzeliotis (Grčija), Valérie Fontaine (Francija), Rhoda Garland (Malta), Patrick Charlier (Belgija), Kirsi Pimiä (Finska), Laurence Bond (Irska), Miha Lobnik (Slovenija), Tena Šimonović Einwalter (Hrvaška) in Sandra Konstatzky (Avstrija).

¹³⁰ <https://equineteurope.org/>

Letni delovni načrt na horizontalni ravni med drugim vključuje tudi naslednje prednostne naloge, ki jih Zagovornik izpostavlja kot posebej pomembne:¹³¹

- uresničevanje evropskih standardov za organe za enakost;
- spodbujanje trdnega in celovitega pravnega okvira za enakost v Evropi;
- pridobivanje podatkov o enakosti;
- vprašanja umetne inteligence in enakosti;
- razvojna vprašanja in varstvo pred diskriminacijo;
- krepitev stikov organov za enakost z različnimi mehanizmi Organizacije združenih narodov (OZN).

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

V okviru letnega srečanja Generalne skupščine Equineta potekajo tudi volilne aktivnosti. **Na tokratnem srečanju je bil v Izvršni odbor Equineta za mandatno obdobje 2019–2021 izvoljen tudi predstojnik Zagovornika Miha Lobnik.** Izvršni odbor je upravni organ Equineta in je odgovoren za nadzor nad razvojem, pripravo in uresničevanjem delovnih načrtov mreže. Pripravlja večletne strateške načrte delovanja Equineta, ki jih predlaga v sprejem Generalni skupščini, in nadzoruje delo Equinetovega sekretariata. Izvolitev predstojnika Zagovornika predstavlja priznanje dosedanjemu delu v širšem evropskem prostoru in je odraz doseženega institucionalnega razvoja, ki ga je Slovenija dosegla na področju varstva pred diskriminacijo v zadnjih treh letih.

17.2.2 Delovne skupine Equineta

Delovne skupine Equineta predstavljajo redna srečanja strokovnjakov nacionalnih organov za enakost, ki delujejo kot forum za izmenjavo mnenj v zvezi z delovanjem v skladu z njihovimi nacionalnimi mandati. Delovne skupine obravnavajo vprašanja o razvoju varstva pred diskriminacijo, vrzelih in potrebah za nadaljnje delo ter izmenjujejo informacije o primerih dobrih praks.

17.2.2.1 Delovna skupina za oblikovanje politik

Delovna skupina za oblikovanje politik (Policy Formation WG) je namenjena podpori dialoga Equineta z ustanovami EU, kar vključuje tudi pripravo Equinetovih mnenj (perspectives) o specifičnih tematikah na področju boja proti diskriminaciji ter spodbujanja enakosti in raznolikosti, ki so osnovana na prispevkih in izkušnjah nacionalnih organov za enakost. V letu 2019 se je delovna skupina sestala dvakrat (26. 3. 2019 ter 19. in 20. 11. 2019) obakrat v Bruslju, na obeh srečanjih je aktivno sodeloval tudi Zagovornik.

¹³¹ Prednostne naloge Equineta za leto 2020 na horizontalni sistemski ravni ter na ravni posameznih osebnih okoliščin so razvidne iz celotnega delovnega načrta, ki je dostopen na: <http://equineteurope.org/wp-content/uploads/2019/10/Work-Plan-2020-FINAL-1.pdf>.

Na srečanjih delovne skupine je bila posebej obravnavana vloga organov za enakost pri ureničenju Agende 2030 za trajnostni razvoj ter implementaciji ciljev trajnostnega razvoja. Delovna skupina je na podlagi prispevkov članov pripravila tudi posebno stališče Equineta (position paper), ki glede na mandate organov za enakost izpostavlja pomen ciljev trajnostnega razvoja št. 5 »Doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklic« ter št. 10 »Zmanjšati neenakosti znotraj držav in med njimi«¹³² Delovna skupina je v sodelovanju s sekretariatom Equineta pripravila tudi »Priporočila za boj proti diskriminaciji in sovražnemu govoru v volilnih kampanjah«. Čeprav so bila pripravljena v luči prihajajočih volitev v Evropski parlament leta 2019, se vsebinsko nanašajo na katere koli volilne kampanje. Zagovornik je, tako kot številni drugi organi za enakost, pripravil slovenski prevod priporočil in jih širil med relevantnimi deležniki.¹³³ Na novembrskem srečanju je delovna skupina posebno pozornost posvetila tudi izkušnji nacionalnih organov za enakost z implementacijo Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost in Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu v posameznih državah članicah EU.

Razprava se je osredotočila na potrebne poudarke novih strateških dokumentov na ravni EU glede enakosti spolov ter pravic oseb z invalidnostmi, Romov in LGBTI+ oseb.

17.2.2.2 Delovna skupina za pravo enakosti

Delovna skupina za pravo enakosti (Equality Law WG) je stalna platforma pravnih strokovnjakov v okviru nacionalnih organov za enakost, ki je namenjena izmenjavi izkušenj in znanj z namenom izboljšanja pravne varnosti pri varstvu pred diskriminacijo. Delovna skupina se pri svojem delu osredotoča na interpretacijo zapletenih pravnih vprašanj, analizo EU in nacionalne protidiskriminacijske zakonodaje ter na sodno prakso na področju prava enakosti in nediskriminacije. Zagovornik je aktivno sodeloval na srečanju delovne skupine, ki je potekalo **24. aprila 2019** v Bruslju.

V delu srečanja, namenjenem izmenjavi izkušenj pri obravnavi posamičnih primerov diskriminacije, je Zagovornik podrobneje v anonimizirani obliki predstavil primer varnostne službe, ki je preiskala in pridržala temnopoltega kupca v trgovini. Namen te predstavitve je bil zbrati odzive udeležencev srečanja v smislu ustreznosti preiskovalnega postopka in vsebinske obravnave primera. V drugem delu srečanja so predstavniki Equinetovega sekretariata predstavili načrte za vložitev intervencij tretje stranke v postopkih, ki tečejo pred Evropskim sodiščem za človekove pravice. Cilj takšne intervencije, ki je Equinet do zdaj še ni izvedel, je prispevati k razvoju sodne prakse in pravnih standardov na področjih, ki še niso pokrita (gap areas).

17.2.2.3 Delovna skupina za enakost spolov

Delovna skupina za enakost spolov (Gender Equality WG) je stalna platforma zaposlenih v nacionalnih organih za enakost, ki se ukvarjajo z vprašanji enakosti spolov, in je namenjena identifikaciji in analizi dobrih praks in aktualnih izzivov na tem področju tako na nacionalni

¹³² Equinetovo stališče je dostopno na: https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2019/05/sdg_position_paper_-_electronic.pdf.

¹³³ Priporočila v slovenskem jeziku so dostopna na: http://equineteurope.org/wp-content/uploads/2019/05/equinet-priporocila_slovenia.pdf.

kot na evropski ravni. Z uporabo različnih metod, kot so publikacije ter različne govorne in pisne intervencije, delovna skupina spodbuja k enakost spolov in preprečevanju diskriminacije na podlagi spola.

Zagovornik je sodeloval na srečanju delovne skupine, ki je potekalo 2. aprila 2019 v Lizboni (Portugalska). Delovna skupina se je ob tej priložnosti osredotočila na tri teme:

- diskriminacija in enake pravice transspolnih in interpolnih oseb;
- spolno nasilje in nasilje na podlagi spola;
- nova strategija EK za enakost spolov.

17.2.2.4 Delovna skupina za komunikacijske strategije

Delovna skupina za komunikacijske strategije (Communication Strategies WG) je Equinetova stalna platforma za predstavnike organov za enakost za odnose z javnostmi. Namen delovne skupine je raziskovati načine, na katere lahko organi za enakost svoje delo delijo z različnimi javnostmi, oblikovanje strateških pristopov h komuniciranju vrednot enakosti in nediskriminacije ter krepitev zmogljivosti organov za enakost na navedenih področjih. Zagovornik je v letu 2019 aktivno sodeloval na dveh srečanjih delovne skupine.

V Sofiji (Bolgarija) je od 11. do 13. marca 2019 poleg rednega srečanja delovne skupine potekalo tudi usposabljanje na področju pozitivnega komuniciranja. Udeleženci so obravnavali specifične tematske zgodbe in iskali načine, kako te zgodbe predstaviti širši javnosti, ter analizirali besede in besedne zveze, ki imajo pozitiven vpliv na ljudi. Posvetili so se tudi načinom, kako s pomočjo družabnih omrežij osveščati uporabnike. Redno srečanje, ki je potekalo 19. septembra 2019 v Rigi (Latvija), je bilo namenjeno razpravi o krepitvi sodelovanja organov za enakost na področju osveščanja. V okviru redne izmenjave dobrih osveščevalnih praks je Zagovornik predstavil svojo kampanjo »Zagovornik v vašem kraju« oziroma koncept terenskih obiskov Zagovornika. Predstavniki Equineta so predstavili tudi načrt dela na področju komuniciranja za leto 2020, kjer bo v ospredju delo z mladimi na področju nediskriminacije.

17.2.2.5 Delovna skupina za raziskave in zbiranje podatkov

Delovna skupina za raziskave in zbiranje podatkov (Research and Data Collection WG) je forum, na katerem se dvakrat letno srečajo predstavniki organov za enakosti iz vse Evrope. Namenjeno je izmenjavi informacij o dobrih praksah s področja zbiranja podatkov o enakosti ter zasnovi, izvedbi in distribuciji raziskav. Zagovornik je v letu 2019 aktivno sodeloval na dveh srečanjih delovne skupine.

V Lizboni (Portugalska) je 23. maja 2019 potekalo prvo srečanje delovne skupine, ki je bilo namenjeno izmenjavi informacij o delu posameznih članov delovne skupine in predstavitvi aktivnosti Agencije EU za temeljne pravice (Fundamental Rights Agency – FRA) na tem področju. Zagovornik je poročal o aktivnostih, ki jih je izvedel in jih še namerava izvesti v letu 2019.¹³⁴ Predstavniki Statističnega urada EU (EUROSTAT) je predstavil način zbiranja podat-

¹³⁴ Več o aktivnostih, ki jih je Zagovornik izvedel na področju zbiranja podatkov in raziskav v letu 2019 je predstavljenih v poglavju 12. Raziskovalno – analitična dejavnost Zagovornika.

kov in primerjalno analizo o plačni vrzeli med spoloma. Ti podatki so primerljivi na ravni držav članic EU in lahko služijo za nadaljnje načrtovanje nacionalnih raziskav. Sodelujoči so razpravljali o izzivih, ki jih prinaša umetna inteligenca in ima lahko potencialno velik vpliv na diskriminacijo oseb z različnimi osebnimi okoliščinami.

Na srečanju delovne skupine 19. in 20. novembra 2019 v Bruslju (Belgija), je delovna skupina proučila in podala komentarje na osnutek Equinetovega prihajajočega posebnega poročila o zbiranju podatkov v pritožbenih postopkih, ki jih vodijo organi za enakost. Del srečanja je bil namenjen seznanitvi z Equinetovim načrtom dela za leto 2020, pri čemer je delovna skupina kot vsebinski poudarek, povezan z njenim delom, identificirala področje uporabe sodobnih tehnologij umetne inteligence, vključno s tehnologijo samodejne prepoznave obrazov.

17.2.2.6 Equinetova skupina za svobodo gibanja

Equinetova skupina za svobodo gibanja (Equinet Freedom of Movement Cluster) je bila oblikovana jeseni 2018 na podlagi dejstva, da je več kot polovica držav članic EU na podlagi 4. člena Direktive 2014/54/EU o ukrepih za lažje uresničevanje pravic, podeljenih delavcem v okviru prostega gibanja delavcev, ki določa, da morajo države določiti enega ali več organov za spodbujanje enakega obravnavanja in za zagotavljanje podpore delavcem Unije in njihovim družinskim članom, določila njihove nacionalne organe za enakost.¹³⁵ Namen skupine je krepitev kapacitet organov za enakost za izvajanje zahtev direktive, analizirati ključne izzive pri prevzemu morebitnih novih funkcij, raziskati povezave med mandati varstva pred diskriminacijo in novimi funkcijami v skladu z direktivo ter zagotavljati forum za izmenjavo izkušenj.

V letu 2019 se je Zagovornik udeležil dveh srečanj skupine, in sicer 5. aprila 2019 v Pragi (Češka) in 12. ter 13. decembr 2019 v Bruslju (Belgija). Obe srečanji sta bili namenjeni seznanitvi z in izmenjavi mnenj o najnovejši sodni praksi nacionalnih sodišč držav članic EU in Sodišča EU s področja varstva pred diskriminacijo delavcev EU in njihovih družinskih članov v primeru, da so ti zaposleni v drugi državi članici. Poseben poudarek je bil namenjen tistim postopkom sodišč, kjer so imeli organi za enakost pristojnost sodelovati. Predstavniki EK so udeležencem predstavili novoustanovljeni Evropski organ za delo (European Labour Authority), katerega ključni namen je podpora državam članicam EU pri izvajanju evropske zakonodaje na področju mobilnosti delavcev.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Mednarodno sodelovanje Zagovornika vključuje sodelovanje v okviru različnih večstranskih organizacij, izmenjavo informacij o najboljših praksah varstva pred diskriminacijo, mednarodna izobraževanja ter sodelovanje z mednarodnimi mehanizmi za nadzor nad uresničevanjem mednarodnih obveznosti Slovenije na področju varstva pred diskriminacijo in varstva človekovih pravic. Zagovornik se je v okviru 47 mednarodnih dogodkov udeležil: 15 srečanj v okviru združenja Equinet, 26 drugih strokovnih konferenc in srečanj ter šest bilateralnih dogodkov.

¹³⁵ Zagovornik je funkcijo organa po 4. členu navedene direktive prevzel na podlagi drugega in tretjega odstavka 2. člena Odredbe o ukrepih za lažje uresničevanje pravic delavcev Evropske unije in njihovih družinskih članov (Uradni list RS, št. 52/16).

17.2.3 Seminarji in druge aktivnosti v okviru Equinet

Pod okriljem Equineta sta 8. maja 2019 v Antwerpnu (Belgija) in 25. septembra 2019 v Parizu (Francija) potekala **projektna sestanka na temo standardov za organe za enakost**, ki se ju je udeležil tudi predstojnik Zagovornika Miha Lobnik. Ti projektni sestanki so namenjeni praktični implementaciji standardov za organe za enakost, ki so bili določeni s priporočili EK in Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) pri Svetu Evrope. Na sestankih so udeleženci kot bistvene elemente njihovega dela poudarili:

- Razumevanje, kaj standardi, izhajajoči iz omenjenih dokumentov, so in kaj pomenijo za delo organov za enakost.
- Transformacijo standardov v delovne instrumente, ki bodo uporabni za izvajanje aktivnosti organov za enakost.
- Implementacijo standardov, vključno z oblikovanjem orodij za njihovo uresničevanje.

Udeleženci so v razpravah kot potencialne oziroma želene cilje in rezultate projekta izpostavili:

- vzpostavitev pravno zavezujočih standardov na ravni EU;
- pomoč pri aktivnostih EK, namenjenih implementaciji standardov, izhajajočih iz njenega priporočila;
- priprava nabora orodij in dobrih praks organov za enakost;
- priprava raziskave o organih za enakost z vidika uresničevanja standardov;
- razvoj kazalnikov za spremljanje uresničevanja standardov.

Zagovornik se je med 26. in 28. junijem 2019 v Bruslju (Belgija) udeležil seminarja za krepitev zmogljivosti organov za enakost in združenj starejših z naslovom **Kako se spopasti z ageizmom in starostno diskriminacijo starejših oseb?**, ki je potekal v organizaciji Equineta in platforme Age. Namen delavnice je bil medsebojno povezovanje in sodelovanje vladnih in nevladnih organizacij pri boju proti starizmu in starostni diskriminaciji. Starostna diskriminacija, ki izhaja iz stereotipov o starejših oziroma starizma, je prevečkrat obravnavana kot blažja oblika diskriminacije. Zaradi aktualnih demokratskih trendov lahko pričakujemo, da se bo starostna diskriminacija še povečevala.

Udeleženci seminarja, ki je potekal pod močnima gesloma »Človekove pravice nimajo roka trajanja« in »Človekove pravice se s staranjem ne krčijo«, so oblikovali nekatere zaključke in priporočila, med drugim:

- osveščanje in informiranje javnosti, s katerima razbijamo predsodke in spreminjamo sisteme vrednot, sta ključa za preprečevanje starizma;
- promocija pozitivnih lastnosti starejših s posameznimi primeri lahko pripomore k razbijanju mita, da je starost nekaj slabega;
- vsebine o diskriminaciji in enakem obravnavanju je treba vključiti v izobraževalne vsebine že od vrtca naprej;
- potrebno je medgeneracijsko sodelovanje, ki vključuje medsebojno izmenjavo znanj in osmišljanje življenja starejših po upokojitvi;
- treba je ozaveščati starejše o njihovih pravicah, razumevanju diskriminacije in kam se lahko obrnejo po pomoč, če jo doživijo.

Zagovornik je bil v okviru seminarja izpostavljen kot primer dobre prakse, saj mu ZVarD izrecno podeljuje pristojnosti delovanja in ukrepanja zoper diskriminacijo zaradi starosti. Prav tako je bilo poudarjeno Zagovornikovo sodelovanje s civilno družbo.

Sodelavka Zagovornika se je **23. in 24. oktobra 2019** v Bruslju (Belgija), udeležila dveh dogodkov v organizaciji Equineta in Regionalnega evropskega urada Visoke komisarke OZN za človekove pravice na temo evalvacije dosežkov globalnega gibanja #JazTudi (#MeToo). Prvi dogodek je bila okrogla miza z naslovom **»Post-#JazTudi obdobje v Evropi«**, na kateri so udeleženci spregovorili o krepitvi mednarodnih in nacionalnih zakonodajnih aktivnosti na področju spolnega nadlegovanja. Izpostavili so, da je gibanje #JazTudi ozavestilo odločevalce o potrebi po ukrepanju, delodajalci pa so v luči kampanje začeli vse pogostejše sprejemati politike ničelne tolerance do spolnega nadlegovanja na delovnem mestu. Kljub temu ostaja neprijavljanje primerov spolnega nadlegovanja zaskrbljujoče. Udeleženci so izrazili upanje, da bo nova EK nadaljevala delo na področju boja proti (spolnim) stereotipom in zagotavljanja varnega delovnega okolja za vse.

Dan po okrogli mizi je sledila še konferenca z naslovom **»Dve leti po »JazTudi, kaj zdaj? Organi za enakost v boju proti spolnemu nadlegovanju na delovnem mestu«**. Na konferenci so razpravljali predstavniki nacionalnih organov za enakost, Equineta, EK, Evropskega inštituta za enakost spolov (EIGE), Sveta Evrope in Mednarodne organizacije za delo. Namen konference je bil osvetliti vlogo in pomen organov za enakost pri oblikovanju učinkovitih politik preprečevanja in sankcioniranja spolnega nadlegovanja.

17.3 Evropska komisija

Evropska komisija kot varuhinja pravne ureditve Evropske unije skrbi za oblikovanje zakonodajnih predlogov in politik Evropske unije ter pravilno in popolno izvajanje pravnega reda Evropske unije. Področje boja proti diskriminacije v okviru Evropske komisije pokriva Generalni direktorat za pravosodje in potrošnike.

Za zagotovitev ustrezne uporabe pravic Evropske unije do enakega obravnavanja v praksi Evropska komisija državam članicam priporoča, da si prizadevajo:

- Povečevati **ozaveščenost javnosti o protidiskriminacijskih pravicah** in prizadevanja osredotočijo na tiste, ki so najbolj ogroženi, ter v ta prizadevanja vključijo delodajalce in sindikate.
- Olajšati poročanje o diskriminaciji za žrtve z izboljšanjem dostopa do mehanizmov za pritožbe. Nacionalni organi za spodbujanje enakosti imajo pri tem ključno vlogo. Evropska komisija podpira **mreženje organov za načelo enakosti** in zagotavlja, da lahko učinkovito izvajajo svoje naloge v skladu z zahtevami zakonodaje EU.
- Zagotoviti **dostop do sodnega varstva za žrtve diskriminacije**. Priročnik Evropske komisije za žrtve vključuje posebne smernice o tem, kako vložiti in nadaljevati pritožbo zaradi diskriminacije, poleg tega pa Evropska komisija financira usposabljanje za pravnike in nevladne organizacije, ki zastopajo žrtve diskriminacije, glede načina uporabe zakonodaje EU o enakosti.
- **Obravnavati posebno diskriminacijo**, s katero se soočajo Romi, kot del svojih nacionalnih strategij za vključevanje Romov.

Skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost

Skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost (High Level Group on Non-Discrimination, Equality and Diversity – HLG) ima status neformalne stalne strokovne skupine, ki jih EK ali njeni generalni direktorati ustanovljajo z namenom pridobivanja zunanjih znanj in izkušenj, ki bi Evropski komisiji lahko pomagale pri oblikovanju politik in zakonodajnih predlogov na različnih področjih. HLG je leta 2015 ustanovil Generalni direktorat za pravosodje in potrošnike, jedro njenega mandata pa obsega razvoj in izvajanje politik na evropski in nacionalni ravni za boj proti diskriminaciji ter spodbujanje enakosti in raznolikosti; poglobljanje sodelovanja in usklajevanja pristojnih organov držav članic za doseganje raznolikosti in dejanske enakosti v praksi ter; usklajevanje skupnih prizadevanj članov HLG za zagotavljanje enakosti in varstvo pred diskriminacijo.

HLG je v skladu s svojim mandatom¹³⁶ skupina, ki je v prvi vrsti namenjena sodelovanju med predstavniki nacionalnih vlad oziroma odločevalskih (policy-making) organov, predstavniki organov za enakost pa v njej sodelujejo zgolj kot sekundarni člani. **Predstavniki vlade Republike Slovenije oziroma pristojnih resorjev se zasedanj HLG ne udeležujejo (redno).**

¹³⁶ Mandat HLG je dostopen na <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=18850&no=1>.

To je v prvi vrsti posledica odsotnosti centralne koordinacijske točke za vprašanja varstva pred diskriminacijo na ravni vlade in odsotnosti celovite nacionalne strategije varstva pred diskriminacijo, ki bi določila vladne organe, pristojne za zadevna vprašanja. Neudeležba vladnih predstavnikov na HLG je bila zato tudi povod za Zagovornikovo priporočilo.¹³⁷

V letu 2019 se je Zagovornik udeležil dveh srečanj HLG. Namen zasedanja HLG, ki je potekalo 20. in 21. marca 2019 v Bruslju (Belgija) je bil pregled novosti na področju normativnih podlag za področje načela enakosti in nediskriminacije na ravni EU kot tudi na ravni posameznih držav članic za bolj usklajeno in skupno delovanje na tem področju. Sodelujoči so se seznanili z aktivnostmi EK na področju boja proti rasizmu in diskriminaciji v obdobju 2014–2019. Predstavniki mrež nevladnih organizacij, ki se zavzemajo za pravice diskriminiranih oseb, so ocenili napredek v tem obdobju in nakazali predlog usmeritev za prihajajoč mandat EK v obdobju 2019–2024. Pozvali so k skupnemu delovanju zoper nacionalistične desne politike in diskurz, ki se avtorizira kot normalen z rasističnim sovražnim govorom celo na ravni Evropskega parlamenta. **Zagovornik je postal tudi član Podskupine za področje zbiranja podatkov v okviru HLG.**

Zasedanje HLG, ki je potekalo 19. in 20. junija 2019 v Stockholmu (Švedska), je bilo namenjeno izmenjavi mnenj o usmeritvah uresničevanja **priporočil EK o standardih za enakost**¹³⁸ glede na obstoječe dobre prakse v posameznih državah članicah EU. V skladu s temi usmeritvami bi se nadalje lahko oblikovali tudi kazalniki, s katerimi bi se izmerili učinki priporočil EK. Zaključki HLG so povzeti v posebnem poročilu, ki identificira tri področja usmeritev dobrih praks, in sicer:

- **usmeritve za odločevalsko funkcijo organov za enakost** (npr. lahka dostopnost postopkov za pritožnike; ločevanje odločevalske od drugih funkcij organa; močne preiskovalne pristojnosti organa; pristojnost organov za izrekanje sankcij);
- **usmeritve za imenovanje predstojnikov organov za enakost** (npr. imenovanje prek parlamenta in ne vlade; imenovanje z zahtevnejšo večino; transparenten postopek na podlagi javnega razpisa, ki temelji na kvalifikacijah kandidatov; vključevanje zunanjih deležnikov v postopek imenovanja);
- **usmeritve za svetovalno funkcijo organov za enakost** (npr. obvezna pridobitev mnenja organa v primerih zakonov, ki bi lahko učinkovali na enakost; posebne določbe v področnih zakonih o načinih sodelovanja organa na določenih področjih).

Zagovornik se je 25. junija 2019 v Madridu (Španija) udeležil **delavnice »Sinergije in dobre prakse boja zoper protimuslimanski rasizem in diskriminacijo«**, ki je potekalo pod okriljem Evropske komisije (EK). Dogodek je organiziral koordinatorski EK za boj zoper proti-muslimansko sovražstvo Tommaso Chiamparino v sodelovanju s španskim Ministrstvom za delo, migracije in socialno varnost. Sodelovalo je 114 udeležencev iz vladnih organov držav članic EU, organov za enakost, uradov ombudsmanov, muslimanskih in drugih civilnodružbenih organizacij ter FRA, Equineta in OVSE. Namen delavnice je bil spodbuditi zbiranje podatkov o

¹³⁷ Več o tem v poglavju 10.2.4 Priporočila za spodbujanje enakega obravnavanja.

¹³⁸ Priporočilo Komisije (EU) 2018/951 z dne 22. junija 2018 o standardih za organe za enakost

protimuslimanskih zločinih iz sovraštva, okrepiti zavedanje udeležencev o potrebi po odzivu na primere islamofobnega javnega diskurza ter nasloviti diskriminacijo muslimanov pri dostopu do dela in storitev (zlasti vprašanja presečne diskriminacije muslimanskih žensk).

Udeleženci so v delovnih skupinah kot ključne izzive med drugim identificirali:

- Neprijavljanje nasilja zoper muslimane, ki izvira iz pomanjkanja zaupanja med deležniki.
- Odsotnost operativne definicije islamofobije kot oblike protimuslimanskega rasizma.
- Pomanjkanje dialoga med muslimanskimi organizacijami in državnimi organi.
- Pomanjkanje znanj policije in tožilstva, kako prepoznati islamofobna kazniva dejanja iz sovraštva.
- Pomanjkanje zavedanja o povečani ranljivosti žrtev v primerih več osebnih okoliščin, ki so razlog za diskriminacijo (zlasti spol in veroizpoved).
- Muslimanska oblačila kot ovira pri dostopu do izobraževanja in trga dela.
- Nesorazmeren učinek »politike politične, filozofske in verske nevtralnosti«¹³⁹ na delovnem mestu na muslimanske ženske.

EK in finsko predsedstvo Svetu EU sta 23. in 24. septembra 2019 v Bruslju (Belgija) organizirala **Konferenco na visoki ravni z naslovom »Spodbujanje enakosti LGBTI oseb v EU: od leta 2020 naprej«**, ki se je je udeležil tudi Zagovornik. V okviru uvodnih nagovorov predstavnikov in predstavnic finskega predsedstva in EK je bila predstavljena močna podpora obravnavani tematiki in pripravljenost za nadaljevanje aktivnosti, ki so na tem področju v pristojnosti EK. Predstavljeni so bili tudi izsledki javnomnenjske raziskave Eurobarometra o diskriminaciji iz leta 2019 s posebnim poudarkom na tematikah enakosti LGBTI+ oseb.¹⁴⁰

V nadaljevanju sta potekali dve okrogli mizi, in sicer o izzivih, s katerimi se srečujejo LGBTI+ osebe v EU, in glede vprašanja, kako nadaljevati s spodbujanjem enakosti LGBTI+ oseb. Drugi dan konference je bil namenjen delavnicam na različnih področjih. Organiziranih je bilo osem delavnic, in sicer na teme: sovražnega govora in zločinov iz sovraštva zoper LGBTI+ osebe; interseksionalnosti in multiple diskriminacije; diskriminacije zoper transspolne in interpolne osebe, človekovih pravic LGBTI+ oseb pri širitvi EU, v soseščini EU in v tretjih državah; LGBTI+ osebe v čezmejnih situacijah; položaj LGBTI+ organizacij civilne družbe v EU; izzivi za LGBTI+ enakost pri izobraževanju, zaposlovanju in zdravju; ter zaščite pravic LGBTI prosilcev za azil.

Zagovornik se je 29. novembra 2019 v Bruslju (Belgija) udeležil letnega **Pravnega seminarja o nediskriminaciji in enakosti spolov** Evropske mreže ekspertov za protidiskriminacijsko pravo in enakost spolov, ki je potekal v organizaciji EK in partnerjev. V uvodnem nagovoru je Tiina Astola, generalna direktorica v generalnem direktoratu za pravosodje in potrošnike pri EK,

¹³⁹ Več o tem: Zadeva Sodišča EU C-157/15 Achbita, v kateri je sodišče odločilo, da »interno pravilo /prepovedi nošenja muslimanske naglavne rute/ zasebnega podjetja pomeni posredno diskriminacijo v smislu člena 2(2) (b) Direktive 2000/78, če se dokaže, da so zaradi navidezno nevtralne obveznosti, ki jo določa, osebe določene vere ali prepričanja dejansko v slabšem položaju, razen če ga objektivno upravičuje legitimen cilj, kot je politika politične, filozofske in verske nevtralnosti, ki jo delodajalec vodi v razmerju do svojih strank, in če so ukrepi za uresničitev tega cilja primerni in potrebni«.

¹⁴⁰ Izsledki so predstavljeni v infografiki; dostopna na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/infographics_2019_lgbti_final.pdf.

predstavila sprejete in načrtovane ukrepe EU institucij na tem področju ter poudarila, da namerava nova EK področju enakosti nameniti posebno pozornost, kar je razvidno tudi iz posebnega komisarskega portfelja. V nadaljevanju je Sacha Prechal, sodnica na Sodišču EU, predstavila delo in razvijajočo se prakso Sodišča EU na zadevah s področja nediskriminacije. Izpostavila je področja uporabe prava EU in pojasnila, da protidiskriminacijske direktive pomenijo konkretizacijo 21. člena Listine temeljnih pravic, ki načelo nediskriminacije vzpostavlja kot temeljno načelo prava EU, v govoru pa se je sprehodila čez najpomembnejše nedavne primere, ki jih je obravnavalo Sodišče EU (npr. C-414/16 Egenberger, C-406/15 Milkova, C-68/17. IR v JQ in C-193/17 Cresco).

V nadaljevanju dogodka so bili organizirani različni tematski seminarji. Zagovornik se je udeležil treh, in sicer na teme:

- rasne segregacije v izobraževanju;
- pozitivnih ukrepov na področju enakosti spolov in nediskriminacije ter
- strateške litigacije na področju enakosti spolov in nediskriminacije zlasti rase.

V okviru zadnjega seminarja je Zagovornik predstavil izkušnje z vložitvijo prve civilne tožbe v skladu z ZVarD ter razloge, ki so organ vodili k vložitvi tožbe. Predstavil je tudi izkušnje z izpodbijanjem odločb Zagovornika pred upravnim sodiščem, v katerih brani svojo odločitev o ugotovljeni diskriminaciji in ki jih Zagovornik prav tako razume kot svojevrstno strateško litigacijo. Tudi s tovrstnimi primeri se namreč ustvarja in utrjuje sodna praksa ter vzpostavlja nove standarde sodnega varstva pred diskriminacijo.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 9. decembra 2019 srečal z **vodjo Predstavništva Evropske komisije v Sloveniji dr. Zoranom Stančičem**. Ob predaji in predstavitvi ključnih poudarkov rednega letnega poročila za leto 2019 je predstojnik Zagovornika sogovorniku v pogovoru med drugim izpostavil tudi:

- Pomen Priporočila EK z dne 22. junija 2018 o standardih za organe za enakost, zlasti glede na zagotavljanje neodvisnosti dela Zagovornika, njegovo ustrezno financiranje ter izvajanje nekaterih funkcij, ki jih bo s prihodnjimi spremembami ZVarD še potrebno urediti (npr. možnost izrekanja sankcij).
- Delovanje EK kot pomembnega zaveznika v procesu Zagovornikovega vzpostavljanja.
- Potrebo po zbiranju podatkov o enakosti, ki bi omogočilo učinkovitejše spremljanje stanja (ne)enakosti v Sloveniji, in ki predstavlja velik izziv tudi v širšem kontekstu EU.

Dr. Stančič je predstojniku Zagovornika čestital za napredek pri razvoju organa in poudaril, da EK in drugi organi na ravni EU Zagovornika dojemajo kot kredibilnega partnerja. Ob tem je omenil, da je dojemanje Zagovornika kot pomembnega deležnika na tem področju zaznavno tudi iz njegove vse bolj relevantne prisotnosti v medijskem prostoru, v katerem Zagovornik odpira pomembne teme, ob tem pa osvešča splošno javnost o varstvu pred diskriminacijo in spodbujanju enakosti. Dr. Stančič je poudaril tudi, da bo področju, na katerem deluje Zagovornik, v mandatu nove EK namenjena posebna pozornost, kar izhaja tudi iz samostojnega portfelja za enakost nove komisarke Helene Dalli.

Vodja predstavništva Evropske komisije v Sloveniji dr. Zoran Stančič je zagovorniku načela enakosti Mihi Lobniku, v imenu Evropske komisije, čestital za uspešno vzpostavitev organa v skladu z Evropskimi smernicami in opravljeno delo v zadnjih treh letih.

17.4 Agencija Evropske unije za temeljne pravice

Evropska unija je leta 2007 ustanovila Agencijo Evropske unije za temeljne pravice – FRA (Fundamental Rights Agency), da bi institucijam in državam članicam EU zagotavljala neodvisno pomoč in strokovno znanje s področja temeljnih pravic. FRA izvaja tudi več vseevropskih raziskav s posameznih področij, ki predstavljajo pomemben doprinos k razumevanju in naslavljanju negativnih družbenih pojavov, kot sta npr. diskriminacija ali sovražni govor. FRA izdaja pravne priročnike o zakonodaji in sodni praksi Evropske unije.

Platforma za temeljne pravice – FRP (Fundamental Rights Platform) se uporablja za gradnjo dialoga s civilno družbo. Znotraj FRP sodeluje okoli štiristo organizacij civilne družbe iz vse EU, ki se sestanejo enkrat letno in zajemajo raznolike akterje z različnih področij delovanja.

V Bruslju (Belgija) je 12. novembra 2019 v organizaciji FRA, EK, in finskega predsedstva Svetu EU potekala konferenca z naslovom **»Naj Listina EU o temeljnih pravicah postane realnost za vse«**, ki se je je udeležil tudi predstojnik Zagovornika Miha Lobnik. Namen konference je bil pregled sprememb in učinkov, ki jih je v polje varstva človekovih pravic v EU in državah članicah prinesla Listina po 1. decembru 2009, ko je z uveljavitvijo Lizbonske pogodbe postala pravno zavezujoč dokument. V okviru razpravljalnih panelov so udeleženci izpostavili tudi vlogo organov za enakost in drugih državnih mehanizmov za človekove pravice, ki delujejo kot referenčne točke, kadar posamezniki in civilnodružbene organizacije potrebujejo informacije, pomoč ali nasvete.¹⁴¹

Med konferenco **»Naj listina EU o temeljnih pravicah postane realnost za vse«** se je zagovornik načela enakosti Miha Lobnik srečal z evropsko komisarko za pravosodje Vero Jourovo. Seznanil jo je z delom organa in razvojem na področju varstva pred diskriminacijo v Sloveniji.

¹⁴¹ Več informacij o prispevkih, predstavljenih na konferenci, ter zaključkih, izhajajočih iz razprav, je dostopno na https://ec.europa.eu/info/events/2019-conference-eu-charter-fundamental-rights-2019-nov-12_en.

17.5 Svet Evrope

V okviru Sveta Evrope (SE) delujejo štirje organi, ki so posebej pomembni z vidika varstva pred diskriminacijo.

Komisar za človekove pravice Sveta Evrope je politični organ in skrbi za spoštovanje in uveljavljanje človekovih pravic, spodbujanje izobraževanja in ozaveščanja o človekovih pravicah ter zagotavljanje spoštovanja aktov Sveta Evrope s področja človekovih pravic. Njegova vloga je pretežno preventivna in dopolnjuje vloge Evropskega sodišča za človekove pravice in drugih konvencijskih teles. Protokol št. 14. k Evropski konvenciji o človekovih pravicah uvaja nastop Komisarja za človekove pravice pred sodiščem kot tretje stranke in mu omogoča vlaganje pisnih mnenj ter sodelovanje v postopku.

Komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti Sveta Evrope (European Commission against Racism and Intolerance – ECRI) deluje na področju človekovih pravic. Sestavljena je iz neodvisnih strokovnjakov in nadzoruje težave v povezavi z rasizmom, ksenofobijo, antisemitizmom, nestrpnostjo in diskriminacijo na podlagi rase, nacionalnega ali etničnega porekla, barve kože, državljanstva, religije in jezika. Izdaja poročila o državah članicah na teh področjih in priporočila glede ukrepanja. Komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti meni, da imajo organi za načelo enakosti pomembno vlogo za preprečevanje diskriminacije na nacionalni ravni. V svojih splošnih priporočilih spodbuja njihovo ustanavljanje in krepitev že obstoječih organov.

Svetovalni odbor za Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin nadzoruje implementacijo in izvrševanje Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin Sveta Evrope. Slovenija je kot pogodbenica Okvirne konvencije, zavezana vsakih pet let poročati Odboru o stanju znotraj svojih nacionalnih meja, povezanim z varstvom manjšin. Člani Svetovalnega odbora nato Slovenijo obiščejo in Svetovalni odbor poda mnenje o izboljšanju, stagnaciji oziroma poslabšanju stanja v državi, hkrati pa tudi predloge za naslavljanje perečih težav. Na podlagi mnenja Svetovalnega odbora nato Odbor ministrov izda resolucijo, katera priporočila državo pogodbenico politično obvezujejo k izpolnitvi.

Evropski odbor za socialne pravice spremlja in nadzoruje izvajanje Evropske socialne listine, ki dostop do v njej vsebovanih pravic izrecno zagotavlja brez diskriminacije zaradi katerekoli osebne okoliščine. Odbor svoje naloge izvaja na podlagi nacionalnih poročil pogodbenic ter postopka kolektivnih pritožb, ki ga lahko sprožijo (le) organizacije socialnih partnerjev ter nekatere nevladne organizacije s posebnim statusom pri Svetu Evrope. Odbor sprejema zaključke in odločitve, ki so – v kolikor se nanašajo na zavezujoče določbe Evropske socialne listine – za države pogodbenice pravno zavezujoče.

Zagovornik je v letu 2019 sodeloval na treh zasedanjih dveh platform, ki delujejo pod koordinacijo Sveta Evrope v partnerstvu s FRA, Equinetom in Evropsko mrežo nacionalnih institucij za človekove pravice (ENNHRI). Prvo predstavlja **Operativna platforma za enakost Romov (OPRE)**, drugo pa **Sodelovalna platforma za ekonomske in socialne pravice (CPSER)**. Na srečanjih sodelujejo predstavniki omenjenih organizacij in strokovnjaki iz nacionalnih organov za enakost in nacionalnih institucij za človekove pravice.

V Bratislavi (Slovaška) je 14. in 15. maja 2019, potekalo **6. zasedanje OPRE** na temo **pravice romskih otrok do kakovostnega in vključujočega izobraževanja** s posebnim poudarkom na **desegregaciji izobraževanja romskih otrok**. Številni udeleženci so izrazili zaskrbljenost nad naraščajočim trendom segregiranega izobraževanja romskih otrok, ki se nadaljuje navkljub obstoječi protidiskriminacijski zakonodaji in praksi Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP). Na srečanju so udeleženci oblikovali priporočila, ki so se nanašala na potrebo po:

- Razumevanju ponavljajočih se vzorcev sistemskih in sistematičnih kršitev pravic romskih otrok do izobraževanja in posledice tega na njihove druge pravice.
- Implementaciji jasnih in učinkovitih desegregacijskih politik v državah članicah SE, tudi v strateških načrtih izobraževanja.
- Zagotavljanju enakega dostopa do kakovostnega izobraževanja, temelječega na doseganju ciljev (outcome based).
- Spodbujanju vključujočih pedagoških procesov.

8. in 9. zasedanje platforme CPSE sta potekali 10. aprila 2019 v Atenah (Grčija) in 28. novembra 2019 v Strasbourgu (Francija). Srečanje v Atenah se je osredotočilo na temo **»Odpornost pod pritiskom: enakost in človekove pravice v času ekonomske in finančne nestabilnosti«**. Namenjeno je bilo izmenjavi izkušenj držav z varčevalnimi ukrepi, specifično z vidika njihovega vpliva na enakost, ter razpravi o možnih odzivih nacionalnih mehanizmov za človekove pravice.

V zaključkih srečanja so udeleženci med drugim poudarili:

- Potrebo po izboljšanju komunikacijskih veščin in dejavnosti organov za enakost in nacionalnih institucij za človekove pravice, ki morajo biti enakovredne strokovnemu znanju in delovanju.
- Da bi se morale države v kontekstu varčevalnih ukrepov, ko se soočajo z izbiro med izdatki za zaščito človekovih pravic in izdatki za druge ukrepe, biti vedno bolj naklonjene varstvu človekovih pravic.

Tema srečanja v Strasbourgu je bila **sodno varstvo oziroma iztožljivost ekonomskih in socialnih pravic**. Tematika se nanaša na desetletja trajajočo razpravo o domnevni »drugačnosti« teh pravic, ki jih države tradicionalno obravnavajo zadržano in jih potiskajo v polje politične diskrecije. Udeleženci so na srečanju izpostavili, da gre za »ugrabljeno« razpravo, v kateri se namesto vsebinskih vprašanj pozornost praviloma preusmerja k operativnim izzivom (prezahtevno uresničevanje pravic zaradi njihovih strukturnih in sistemskih posledic) in domnevnih mejah teh pravic, ki naj bi izhajale iz vprašanja razpoložljivosti virov in njihovega postopnega uresničevanja. Srečanje je izpostavilo potencial pravice do enakega obravnavanja in vloge organov za enakost pri njenem uresničevanju v kontekstu ekonomskih in socialnih pravic. Zagovornik je na srečanju poudaril, da je Slovenija med redkimi državami, kjer je diskriminacija pri uživanju vseh pravic, pravnih interesov in ugodnosti prepovedana tudi zaradi gmotnega položaja in socialnega porekla oziroma statusa, kar daje močne vzvode za odpravljanje revščine in njenih posledic, za presojanje v tovrstnih individualnih primerih pa je pristojen tudi Zagovornik.

V Beogradu (Srbija) je 17. septembra 2019 potekala konferenca **»Boj proti nestrpnosti in spodbujanje enakosti«**, ki sta jo organizirala Oddelek SE za nediskriminacijo in ECRI. Konferenca, na kateri je aktivno sodeloval tudi Zagovornik, je bila namenjena razpravi o varstvu narodnih manjšin, varstvu in spodbujanju pravic LGBTI+ oseb in boju proti sovražnemu govoru. V okviru razpravljalnega panela **»Vloga organov za enakost pri zoperstavljanju sovražnemu govoru: standardi in dobre prakse«** je Zagovornik udeležencem predstavil:

- možnosti svojega delovanja na področju preprečevanja sovražnega govora;
- namen izdelati raziskavo o dojemanju in izkušnjah javnosti s sovražnim govorom;
- pravne podlage, ki jih Zagovornik lahko uporabi za ukrepanje (npr. pozivanje k diskriminaciji in možnost sprožitve postopka po uradni dolžnosti);
- konkretne primere, v katerih je zagovornik to storil;
- namen Zagovornika, da ukrepa zlasti zoper multiplikatorje sovražnega govora, ki omogočajo, da se ta govor širi (kot so na primer spletni portali ali organizatorji tistih koncertov, ki so namenjeni pozivanju k diskriminaciji).

V Parizu (Francija) je 26. in 27. septembra 2019 potekala **konferenca na visoki ravni ob 25. obletnici Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI)** z naslovom **»Pot do učinkovite enakosti: potreba po novih odzivih na rasizem in nestrpnost?«**, ki se je udeležil tudi predstojnik Zagovornika Miha Lobnik.

Namen konference je bil pregled dela ECRI od njene ustanovitve ter konsolidacija njenega dela ter sodelovanja z državami članicami Sveta Evrope (SE) v obdobju, v katerem se soočamo s porastom nacionalističnega populizma in sovražnega govora. Razpravljavci – predstavniki državnih in mednarodnih organizacij ter neodvisnih institucij – so v svojih izvajanjih ključne trende na področju na področju spodbujanja enakosti in boja proti rasizmu. Posebna pozornost je bila namenjena dvema temama, in sicer vključevanju rasizma izpostavljenih oseb v družbo ter priložnostim in tveganjem (vključno s sovražnim govorom), ki jih v zvezi z rasizmom, nestrpnostjo in diskriminacijo prinašajo sodobne tehnologije in splet. Na konferenci je bil predstavljen tudi **Načrt ECRI za učinkovito enakost**,¹⁴² ki med drugim:

- Države članice SE poziva, da vzpostavijo učinkovit sistem, ki bo zagotavljal hitro in sistematično uresničevanje teh ECRI-jevih priporočil, pri tem pa naj pomembno vlogo igrajo tudi organi za enakost.
- V luči naraščajočega sovražnega govora in nestrpnosti v političnem diskurzu parlamente in vlade držav članic SE poziva, da se zavedajo svoje odgovornosti pri spodbujanju enakosti in vključenosti in se vzdržijo obsojanja in grešnih kozlov v specifičnih družbenih skupinah.
- Poziva države članice SE in donatorje, da podprejo politike, dolgoročne aktivnosti in projekte, s katerimi se uresničujejo ECRI-jeva priporočila.

¹⁴² Načrt ECRI za učinkovito enakost (ECRI Roadmap to Effective Equality), objavljen 27. 9. 2019, dostopen na <https://rm.coe.int/ecri-roadmap-final-version-/168097e13d>.

Ob praznovanju 25-letnice delovanja Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) pri Svetu Evrope se je zagovornik načela enakosti Miha Lobnik v Parizu sestal s komisarko Sveta Evrope za človekove pravice Dunjo Mijatović in ji predstavil razvoj Zagovornika načela enakosti v Sloveniji in Redno letno poročilo 2018.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je ob robu konference srečal tudi s **Komisarko SE za človekove pravice Dunjo Mijatović**, izvršno direktorico **Komisije za enakost Severne Irske Evelyn Collins** in članico Izvršnega odbora Equinet **Valérie Fontaine** s francoskega organa za enakost **Varuha pravic**. Z njimi je ob predaji Zagovornikovega letnega poročila spregovoril o delu in izzivih na področju varstva pred diskriminacijo in predstavil napredek Slovenije na tem področju, ki se kaže predvsem z vzpostavitvijo in razvojem samostojnega državnega organa za enakost.

Zagovornik se je v Parizu (Francija) 26. oktobra 2019 udeležil tudi delavnice »**Homofobno in transfobno nasilje in sovražni govor**«, ki jo je organiziral Oddelek za pravice oseb ne glede na njihovo spolno usmerjenost in spolno identiteto (SOGI) pri SE, katere namen je bil pregled izvajanja priporočil Odbora ministrov SE o ukrepih za boj proti diskriminaciji zaradi spolne usmerjenosti in spolne identitete. Na podlagi priporočil je SE državam članicam poslal vprašalnik o ukrepih in dobrih praksah s tega področja, na podlagi prejetih odgovorov pa bo pripravljeno tudi posebno poročilo.

V okviru delavnice je bila organizirana okrogla miza, na kateri je bilo med drugim izpostavljeno:

- Sovražni govor in zločini iz sovraštva zoper LGBTI+ osebe so simptom naraščajoče polarizacije sodobnih družb.
- Spolna usmerjenost in spolna identiteta sta osebni okoliščini, ki sta redko vključeni v zakonodajo o zločinih iz sovraštva.
- Policija mora zagotoviti, da bodo LGBTI+ žrtve zločinov iz sovraštva ob prijavi kaznivih dejanj na policijskih postajah počutile varne.
- Politični akterji so posebej odgovorni za boj proti vsem oblikam nestrpnosti in sovraštva.

17.6 Organizacija združenih narodov

Spoštovanje in varstvo človekovih pravic, katerih temelj je načelo nediskriminacije in človeško dostojanstvo, so ena izmed glavnih prioritet delovanja Organizacije združenih narodov (OZN). Človekove pravice so torej poleg ohranjanja mednarodnega miru in varnosti, spodbujanja prijateljskih odnosov med narodi, zavzemanjem za mednarodno sodelovanje in delovanja kot platforma svetovnega obsega, eno izmed ključnih področij razvoja Organizacije združenih narodov in njenih struktur.

Urad Visoke komisarke Združenih narodov za človekove pravice (Urad VKČP) predstavlja zavezo sveta k univerzalnim idealom človeškega dostojanstva. Je del sekretariata OZN in pretežno deluje v Ženevi. Prioritete delovanja Urada VKČP so predvsem utrjevanje mednarodnih mehanizmov za varstvo človekovih pravic, spodbujanje enakopravnosti in boj proti diskriminaciji, prizadevanja v smeri delovanja vladavine prava, integracija človekovih pravic na področje razvojnih problematik in v gospodarstvo in koordinacija izobraževanja o človekovih pravicah. Zagovornik se pri svojem delu v določeni meri opira tudi na priporočila in smernice Urada VKČP, prav tako pa sodeluje z njihovo regionalno izpostavo.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 2. septembra 2019 ob robu Blejskega strateškega foruma srečal z **Visoko komisarko OZN za človekove pravice Michelle Bachelet**. V pogovoru je predstojnik Zagovornika sogovornici predstavil dosednji razvoj organa in poudaril, da je Slovenija z ustanovitvijo Zagovornika naredila pomemben korak naprej na področju varstva pred diskriminacijo. Pri tem je posebno pozornost posvetil strukturnim vprašanjem s področja varstva pred diskriminacijo, vključno z odsotnostjo celovite nacionalne strategije varstva pred diskriminacijo in odsotnostjo centralne točke na ravni vlade za obravnavo vprašanj diskriminacije; pomanjkanjem razčlenjenih podatkov; zatečenim stanjem v zvezi s pravicami in diskriminacijo pripadnikov romske skupnosti; nezadostnim uresničevanjem Mednarodne konvencije o pravicah invalidov ter; sovražnim govorom.

Visoka komisarka Bachelet je v pogovoru predstojniku Zagovornika čestitala za napredek pri razvoju in delu organa. V zvezi z izpostavljenimi temami je poudarila, da strateški načrt Urada VKČP za obdobje 2018–2021 veliko pozornosti posveča tudi področju spodbujanja enakosti in boja proti diskriminaciji. Med vprašanji, ki jih želijo v njenem mandatu zaradi aktualnih izzivov v svetu še posebej pozorno obravnavati, je izpostavila:

- naraščajočo nestrpnost do migrantov,
- prizadevanja na področju enakosti spolov,
- diskriminacijo starejših in oseb z invalidnostmi ter
- boj proti sovražnemu govoru, zlasti v digitalnem okolju.

V zvezi s slednjim je izpostavila nevarnosti sovražnega govora na spletu, ki ima velik potencial hitrega širjenja nestrpnosti in sovraštva. V tem oziru so po njenem mnenju dobrodošla digitalna orodja za zaznavanje in odstranjevanje tovrstnih spletnih vsebin, vendar pa je potrebno biti pri uporabi teh orodij izjemno previden, saj lahko hitro posežejo v pravico do svobodnega izražanja. Kot je poudarila, želi Urad VKČP posebno pozornost posvetiti tudi analizi razširjene

uporabe tehnologij umetne inteligence z vidika njihovega potencialnega poseganja v človekove pravice in posebej na polje diskriminacije. Visoka komisarka in predstojnik Zagovornika sta se strinjala, da je učinkovito sodelovanje nacionalnih in mednarodnih deležnikov, poleg zadostnih finančnih sredstev, ki jih potrebuje organ za enakost, ključnega pomena za uresničevanje človekovih pravic in načela enakosti.

Visoka komisarka Združenih narodov za človekove pravice Michelle Bachelet je Zagovorniku načela enakosti Mihi Lobniku na Blejskem strateškem forumu čestitala za napredek pri razvoju in delu organa. Zagovornika je seznanila, da bodo v njenem mandatu še posebej izpostavili naraščajočo nestrpnost do migrantov, prizadevanja na področju enakosti spolov, diskriminacijo starejših in invalidov ter boj proti sovražnemu govoru.

Zagovornik se je 25. novembra 2019 na njeno pobudo na delovnem sestanku sestal s predstavnico **Visokega komisariata OZN za begunce (UNHCR)**, zadolženo za spremljanje stanja v Sloveniji, **Riikke Peltonen Quijano**. Predstavnica UNHCR je pojasnila, da je organizacija dejavna na področju spremljanja izvajanja postopkov pri prečkanju slovenske državne meje. Opozorila je na pereče izzive, kot sta zagotavljanje dostopnosti do kakovostnih azilnih postopkov in prenatrpanost azilnega doma v Ljubljani. Sodelujoči so se dogovorili, da se bodo v prihodnje medsebojno obveščali o aktivnostih in sodelovali pri odpiranju tovrstnih skupnih vprašanj.

17.7 Mednarodna izmenjava informacij v zvezi z diskriminacijo

ZVarD v deveti alineji 21. člena Zagovorniku določa nalogo zagotavljanja izmenjave razpoložljivih informacij o diskriminaciji z organi EU. V praksi je Zagovornikova izmenjava mnenj in informacij precej širša in vključuje širok nabor mednarodnih akterjev, ki se jim Zagovornik odziva v okviru njihovih poizvedb in raziskav. Posebno obliko izmenjave mnenj predstavlja Delovna skupina Equineta za pravo enakosti (Equality Law WG), ki je namenjena izmenjavi mnenj in informacij o vprašanjih, s katerimi se pri svojem delu srečujejo člani mreže. Poleg tega Zagovornik aktivno sodeluje tudi pri izmenjavi mnenj in informacij z drugimi mednarodnimi organizacijami.

Zagovornik je v letu 2019 v okviru **Delovne skupine Equineta za pravo enakosti prejel 11 prošenj za informacije** o tem, na kakšen način so določena področja urejena v Sloveniji. Poleg tega je Zagovornik obravnaval še **šest drugih obširnejših mednarodnih poizvedb** oziroma vprašalnikov iz različnih mednarodnih organizacij, in sicer dvakrat od FRA, dvakrat od OZN in dvakrat od Equineta. **Skupno je v letu 2019 izvedel 17 medsebojnih izmenjav informacij s področja diskriminacije.**

17.7.1 Izmenjava informacij v okviru Delovne skupine Equineta za pravo enakosti

Zagovornik je v letu 2019 v okviru Delovne skupine Pravo enakosti v mreži Equinet prejel 11 krajših prošenj za informacije s strani organov za enakost iz drugih držav članic Evropske unije in nevladnih organizacij iz različnih držav članic EU o tem, na kakšen način so določena konkretna ozko določena področja ali pravna vprašanja urejena v Sloveniji.

Od tega je sedem zadev zaključil, štiri so še v reševanju. Od sedmih zaključenih zadev je v petih pripravil kratke odgovore na poizvedbe. Na dve vprašanji Zagovornik ni odgovoril zaradi kadrovske omejitve. Pripravljeni odgovori so se nanašali na naslednje tematike:

- Prvi odgovor se je nanašal na pravno prepoved viktimizacije kot oblike diskriminacije, ki je v Sloveniji urejena.
- Drugi odgovor se je nanašal na sprejem IHRA definicije na temo antisemitizma, ki jo je Vlada Republike Slovenije (Vlada) sprejela.
- Tretje vprašanje se je nanašalo na ureditev obvezne upokojitvene starosti za policiste in podano je bilo pojasnilo, da v Sloveniji obstaja obvezna upokojitvena starost za javni sektor, za policiste pa velja še dodatna ureditev in možnost zgodnejšega upokojevanja zaradi narave poklica.
- Četrto vprašanje se je glasilo, ali je iz javne objave podatkov v javnopravnih evidencah samostojnih podjetnikov razvidno, da je samostojni podjetnik uveljavljal pravno priznanje spola ter vprašanje, na kar je bil podan negativen odgovor.

- Peto vprašanje pa se je glasilo, ali v posamezni državi članici pogoji za sodelovanje na lepotnih tekmovanjih in pogoji za kandidatke sodijo v sfero zaposlovanja in dela v smislu Direktive 2000/78/EK. Podan je bil odgovor, da je v Sloveniji ureditev prepovedi diskriminacije širša in ni omejena na področja, ki so določena v evropskih direktivah.

V leto 2020 so bila prenesena štiri vprašanja, ki so jih v okviru navedene delovne skupine predložili organi za enakost iz drugih držav članic EU, in sicer:

- Prvo vprašanje se nanaša na način, na katerega je določeno pravilo nošenja rut in drugih pokrival v postopkih pred sodišči.
- Drugo vprašanje se nanaša na pogoje za uveljavljanje sodnega varstva pred diskriminacijo, in sicer mora rasne žrtve diskriminacije na področju dostopa do blaga in storitev pred vložitvijo tožbe najprej obvestiti kršitelja o očitku diskriminacije in počakati na odgovor.
- Tretje vprašanje se nanaša na primer, ki ga je Zagovornik obravnaval s področja diskriminacije pri dostopu do storitev in na prošnjo za dodatne informacije in pojasnila o tem primeru.
- Četrto vprašanje pa se nanaša na kriminalizacijo zanikanja genocida, ki jo je uvedla ena od držav članic EU, vendar je zanikanje genocida pregonljivo samo, če je obstoj genocida pred tem priznalo mednarodno sodišče. Posledično nekateri primeri zanikanja genocida, kot je armenski, ne bodo pregonljivi, saj niso bili vsi genocidi ugotovljeni pred mednarodnimi sodišči. Vprašanje se je glasilo, ali države članice EU kriminalizirajo zanikanje armenskega genocida in po kateri zakonski določbi.

17.7.2 Druge mednarodne izmenjave informacij

V okviru drugih zahtevnejših mednarodnih poizvedb in vprašalnikov je Zagovornik prejel šest poizvedovanj. Gre za konkretnejše in obsežnejše vprašalnike, ki zajemajo več področji ali vprašanj povezanih z diskriminacijo. Zagovornik je pripravljala odgovore za različne mednarodne organizacije, in sicer dvakrat za FRA, dvakrat za OZN in dvakrat za Equinet.

Raziskava o manjšinah v EU in diskriminaciji (EU MIDIS III), FRA

Marca 2019 je Zagovornik pripravil prispevek za tretjo **Raziskavo o manjšinah v EU in diskriminaciji (EU MIDIS III)**, ki jo pripravlja FRA. Ta je nacionalne organe za enakost zaprosil za **informacije o pripadnikih družbenih skupin, za katere po podatkih organov za enakost iz let 2018 in 2019 obstaja največje tveganje diskriminacije in nadlegovanja zaradi njihove etnične ali narodne pripadnosti, rasnega izvora, barve kože, vere ali prepričanja**. Poleg osebnih okoliščin, ki so razlog diskriminacije, in o področju, kjer prihaja do diskriminacije, je FRA zaprosil tudi za podatke o državi rojstva in narodnosti, priseljenem poreklu (generacija) ter rezidentstvu žrtev diskriminacije.

Zagovornik je glede na **22 relevantnih primerov**, ki jih je obravnaval v izbranem obdobju, identificiral štiri skupine rizičnih skupin, in sicer pripadnike romske skupnosti, migrante (zlasti prosilce za azil iz držav Bližnjega vzhoda in Afrike), muslimane ter osebe s priseljenim poreklom iz držav nekdanje Jugoslavije. Ob tem je Zagovornik izpostavil naslednje:

- Podatki niso reprezentativni, ker temeljijo na izjemno majhnem vzorcu pritožb, kar je posledica neprepoznavnosti Zagovornika kot novega državnega organa, ki deluje tudi kot pritožbeni organ na področju varstva pred diskriminacijo.
- Zagovornik več vrst zaprošenih podatkov v postopku ugotavljanja ne spremlja, če podatek ni neposredno relevanten za ugotavljanje diskriminacije v konkretni zadevi.
- Diskriminacija pripadnikov romske skupnosti predstavlja v Sloveniji strukturni problem, vendar je število prijav konkretnih zadev pri Zagovorniku (ali drugem državnem organu) nizko.
- Diskriminacija navedenih rizičnih skupin v obliki sovražnega govora je pogost pojav, vendar so primeri prijav sodnim in nesodnim mehanizmom redki.
- Državni organi ne zbirajo in obdelujejo podatkov sistematično, razčlenjenih po osebnih okoliščinah, ki so predmet raziskave MIDIS III, kar onemogoča spremljanje dejanskega stanja (ne)enakosti na tem področju.

Raziskava FRA MIDIS III v času priprave Zagovornikovega rednega letnega poročila za leto 2019 še ni bila objavljena.

Nacionalni prispevek k Letnemu poročilu FRA za leto 2020

Septembra in novembra 2019 je Zagovornik pripravil vsebinske prispevke za **nacionalni prispevek k Letnemu poročilu FRA za leto 2020**, ki ga v okviru multidisciplinarne raziskovalne mreže FRANET pripravlja Mirovni inštitut. Zagovornik je v svojih prispevkih poročal o:

- razčlenjeni statistiki primerov ugotavljanja diskriminacije in svetovanja v posameznih primerih;
- vsebinskih usmeritvah, aktivnostih in izdelkih Zagovornika na področju enake obravnave in spodbujanja enakosti v zvezi z zaposlovanjem in delom;
- ozaveščevalnih dejavnostih Zagovornika;
- raziskavah, ki jih Zagovornik načrtuje, izvaja, ali je že izvedel.

Letno poročilo FRA (*FRA Fundamental Rights Report*) običajno izide sredi tekočega koledarskega leta. Poročilo, za katerega prispevke je pripravljala Zagovornik, bo predvidoma objavljeno sredi leta 2020.¹⁴³

Posebno poročilo Neodvisnega strokovnjaka OZN za spolno usmerjenost in spolno identiteto

Maja 2019 je Zagovornik pripravil vsebinski prispevek za **posebno poročilo Neodvisnega strokovnjaka OZN za spolno usmerjenost in spolno identiteto (SOGI)**, ki je bilo predstavljeno v okviru 74. zasedanja Generalne skupščine OZN.¹⁴⁴ Poročilo se osredotoča na marginalizacijo in izključenost LGBTI+ oseb iz sociokulturnih okolij in prikazuje doprinos politik vključevanja k varstvu teh oseb pred nasiljem in diskriminacijo, hkrati pa izpostavlja ključno vlogo države pri spodbujanju njihovega vključevanja na različnih področjih družbenega življenja.

¹⁴³ Zadnje letno poročilo FRA za leto 2019, je dostopno na https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-fundamental-rights-report-2019_en.pdf.

¹⁴⁴ Dokument A/74/181 z dne 17. julij 2019, dostopen na <https://undocs.org/A/74/181>.

Zagovornik je v svojem prispevku predstavil nacionalno zakonsko ureditev pravic LGBTI+ oseb, izpostavil pa tudi nekatere probleme v zvezi z:

- izobraževanjem (vrstniško nasilje nad LGBTI+ osebami; poročana nizka udeležba pedagoških delavcev na relevantnih usposabljanjih);
- dostopom do zdravstvenih storitev (neprimerna komunikacija zdravstvenih delavcev; nadlegovanje; neurejeno področje pravic interspolnih ljudi);
- odsotnostjo ocene stanja starejših LGBTI+ oseb, ki se soočajo z izolacijo;
- neurejenim postopkom pravnega priznanja spola;
- brezdomstvom LGBTI+ oseb, zlasti mladih;
- diskriminacijo LGBTI+ oseb pri dostopu do stanovanj.¹⁴⁵

Poizvedba na temo novih in nastajajočih tehnologij v povezavi s človekovimi pravicami, OZN

Oktobra 2019 je Zagovornik na zaprosilo sekretariata Svetovalnega odbora Sveta OZN za človekove pravice pripravil vsebinski prispevek za poizvedbo na temo **novih in nastajajočih tehnologij v povezavi s človekovimi pravicami**. Svetovalni odbor bo na podlagi prejetih prispevkov pripravil posebno poročilo o učinkih, priložnostih in izzivih novih in nastajajočih tehnologij za spodbujanje in varstvo človekovih pravic, vključno s kartiranjem obstoječih pobud OZN in priporočilo za prihodnje delovanje organov OZN.

Zagovornik je v svojem prispevku kot pozitivne prispevke novih tehnologij na področju varstva pred diskriminacijo izpostavil možnosti mreženja relevantnih struktur civilne družbe, krepitev glasov diskriminiranih skupin ter povečano dostopnost informacij za osebe z invalidnostmi. Prav tako je izpostavil tehnološki potencial pri spremljanju dejanske neenakosti zaradi interoperabilnosti in medsebojne povezljivosti razpoložljivih podatkov o enakosti (če jih državni organi zbirajo), kar lahko prispeva k učinkovitejšemu oblikovanju in izvajanju relevantnih javnih politik.

Med izzivi novih tehnologij na zadevnem področju je izpostavil multiplikatorski učinek novih tehnologij na širjenje sovražnega govora ter nevarnosti krepitve obstoječih vzorcev diskriminacije z uporabo avtomatiziranega algoritemskega odločanja (umetna inteligenca).

Glede na izrecno postavljeno vprašanje o potrebi po novih mednarodnopravnih instrumentih na tem področju je Zagovornik ocenil, da bi bila lahko podrobnejša analiza človekovih pravic v kontekstu uporabe novih in nastajajočih tehnologij sicer koristna in dobrodošla, vendar bi bilo treba najprej pozornost posvetiti jasni opredelitvi varstvenih vrzeli (protection gap) v obstoječih instrumentih.

Poizvedba o vlogi organov za enakost v javnem diskurzu glede umetne inteligence, algoritemskega odločanja in diskriminacije, Equinet

Septembra 2019 je Zagovornik pripravil vsebinski prispevek k poizvedbi Equineta v zvezi z **vlogo organov za enakost v javnem diskurzu glede umetne inteligence, algoritemskega od-**

¹⁴⁵ Zagovornikov prispevek in prispevki drugih deležnikov k posebnemu poročilu so dostopni na <https://www.ohchr.org/EN/Issues/SexualOrientationGender/Pages/SubmissionsSocioCulturalEconomicInclusion.aspx>.

ločanja in diskriminacije. Equinet je poizvedbo opravil v okviru nastajajoče študije, katere namen bo:

- oceniti mandat in potencial organov za enakost za intervencijo v javno razpravo o zadevnem področju;
- predstaviti trenutne aktivnosti organov za enakost na tem področju;
- identificirati načine, na katere se lahko organi za enakost vključijo v javne razprave na tem področju.

Zagovornik je v svojem prispevku med drugim pojasnil, da diskriminacijo na področju umetne inteligence trenutno ureja zgolj splošna protidiskriminacijska zakonodaja (ZVarD), vendar ne izrecno. Pojasnil je tudi, da je v postopku sprejemanja nova zakonodaja na področju varstva osebnih podatkov, ki naj bi ta vprašanja uredila bolj eksplicitno.

Posebno poročilo Equineta v času priprave Zagovornikovega letnega poročila še ni bilo objavljeno.

Trojna poizvedba Equineta

Equinet je septembra in oktobra 2019 med nacionalnimi organi za enakost, vključno z Zagovornikom, opravil poizvedbo v zvezi z:

- implementacijo Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (direktiva o rasni enakosti) in Direktive Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (direktiva o enakosti pri zaposlovanju);
- implementacijo Priporočila EK o standardih za organe za enakost;
- vsebinski poudarki strateških dokumentov na področju enakosti in nediskriminacije, ki jih bo morala pripraviti nova EK.

Zagovornik je za namen poizvedbe pripravil obširen vsebinski prispevek, katerega poudarki so izpostavljeni spodaj. Equinet bo v zvezi z implementacijo direktiv in standardov za organe za enakost na podlagi prejetih prispevkov objavil tudi lastno poročilo.

Poizvedba v zvezi z **implementacijo direktive o rasni enakosti in direktive o enakosti pri zaposlovanju** izhaja iz njune skupne določbe, da EK vsakih pet let Evropskemu parlamentu in Svetu EU predloži poročilo o uporabi direktiv. Zadnje takšno poročilo je EK pripravila leta 2014.¹⁴⁶

Zagovornik je v oceni uporabe direktiv, ki izhaja iz njegovega dela, in oceni ustreznosti področja veljavnosti direktiv širše med drugim izpostavil:

- vprašanje uporabnosti direktiv na področju prostovoljnega in neplačanega dela;
- potrebo po razširitvi spektra osebnih okoliščin, zaradi katerih je diskriminacija prepovedana, vsaj v skladu s členom 21 Listine EU o temeljnih pravicah;

¹⁴⁶ Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=COM:2014:0002:FIN>.

- potrebo po določnejši opredelitvi sankcij, vključno z zožitvijo polja proste presoje države pri določanju razpona in vrste sankcij;
- potrebo po določitvi pristojnosti organov za enakost za izrekanje sankcij;
- potrebo po izrecni opredelitvi zanikanja primerne prilagoditve kot oblike diskriminacije;
- potrebo po uporabi koncepta primerne prilagoditve ne le za osebno okoliščino invalidnosti, ampak tudi za druge osebne okoliščine (npr. starost, vera ali prepričanje, nosečnost, starševstvo);
- preširok obseg izjem od diskriminacije zaradi starosti, ki ne omogoča ustrezne uporabe testa sorazmernosti.

Glede na izzive, s katerimi se Zagovornik sooča pri **implementaciji standardov za organe za enakost**, ki izhajajo iz priporočila EK, je Zagovornik med drugim izpostavil:

- Odsotnost pristojnosti sankcioniranja kršiteljev prepovedi diskriminacije v okviru Zagovornikovega postopka ugotavljanja diskriminacije.
- Neupoštevanje Zagovornikovih priporočil v (širšem) zakonodajnem postopku brez poglobljene argumentacije oziroma brez dodatnega posvetovanja z Zagovornikom.
- Nezadostna sredstva Zagovornika za učinkovito izvajanje vseh nalog v skladu z ZVarD ter neprimeren postopek določanja Zagovornikovega proračuna, ki posega v njegovo neodvisnost.
- Odsotnost centralne točke na ravni Vlade za koordinacijo zadev v zvezi z nediskriminacijo, ki se kaže (tudi) v odsotnosti celovite nacionalne strategije za varstvo pred diskriminacijo ter v prelaganju odgovornosti med ministrstvi glede pristojnosti za specifične tematike na področju enakosti in nediskriminacije.
- Nepripravljenost državnih organov glede zbiranja razčlenjenih podatkov o enakosti (equality data), ki bi omogočili spremljanje dejanske neenakosti posameznih družbenih skupin ter načrtovanje, izvajanje in evalvacijo javnih politik, ki bi te neenakosti naslovile.

V letih 2019 in 2020 se je oziroma se bo iztekla veljavnost **ključnih strateških dokumentov na ravni EU na področjih pravic oseb z invalidnostmi, enakosti spolov, pravic LGBTI+ oseb ter pravic Romov**.¹⁴⁷ Zagovornik je v okviru Equinetove poizvedbe na podlagi lastnih aktivnosti ter izsledkov dialoga z deležniki izpostavil naslednje prednostne naloge, ki bi po njegovi oceni morale biti vključene v prihodnje strateške dokumente na ravni EU:

- Pravice oseb z invalidnostmi
 - harmonizacija EU prava z Mednarodno konvencijo o pravicah invalidov (MKPI);
 - dostop do informacij in komunikacij na ravni EU v dostopnih formatih in tehnologijah za vse osebe z invalidnostmi;
 - strateško načrtovanje evropskih strukturnih in investicijskih skladov v smeri krepitve vključevanja (mainstreaming) nediskriminacije, deinstitucionalizacije ter dostopnosti in mobilnosti oseb z invalidnostmi.

¹⁴⁷ Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir; Strateško sodelovanje za enakost spolov 2016–2019; Seznam ukrepov za spodbujanje enakopravnosti oseb LGBTI; Okvir EU za nacionalne strategije vključevanja Romov

- Enakost spolov
 - boj proti feminizaciji revščine z zapiranjem plačne in pokojninske vrzeli;
 - spodbujanje enakosti spolov v odločevalskih procesih;
 - splošno spodbujanje enakosti spolov (npr. boj proti stereotipizaciji, neprijavljanju diskriminacije zaradi spola itn.)
- Pravice LGBTI+ oseb zapiranje vrzeli v varstvu LGBTI+ oseb pred diskriminacijo – oblikovanje nacionalnih sistemskih politik, strategij in kontaktnih točk;
 - osveščanje, spodbujanje raznolikosti in nediskriminacije v izobraževanju;
 - boj proti sovražnemu govoru zoper LGBTI+ osebe.
- Pravice Romov
 - dostop do vključujočega izobraževanja (zagotoviti dokončanje osnovnošolskega izobraževanja za vse romske otroke);
 - dostop do zaposlitve (zapiranje vrzeli v brezposelnosti med romskim in večinskim prebivalstvom);
 - dostop do stanovanja in osnovnih življenjskih storitev.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik je v letu 2019 od Delovne skupine Equineta za pravo enakosti prejel 11 prošenj za informacije s strani organov za enakost iz drugih držav članic Evropske unije. Poleg tega pa je obravnaval še šest drugih obširnejših mednarodnih poizvedb iz različnih mednarodnih organizacij (FRA, OZN in Equinet).

17.8 Mreža organov za enakost v Jugovzhodni Evropi

Osem organov za enakost iz Albanije, Bosne in Hercegovine, Črne gore, Hrvaške, Severne Makedonije in Srbije je 16. novembra 2016 podpisalo **Izjavo o sodelovanju organov za enakost v Jugovzhodni Evropi**, ki poudarja spoštovanje človekovih pravic in prepoved diskriminacije kot temeljno vrednoto in izhodiščno točko družbenega in gospodarskega razvoja vsake države. V izjavi so se sodelujoče ustanove zavezale k sodelovanju v skladu z načeli medsebojnega spoštovanja, usklajevanja, partnerstva, enakosti, skupnega načrtovanja, harmonizacije svojih dejavnosti in stalnega medsebojnega dialoga.

Vzpostavljena mreža predstavlja edinstveno skupnost sorodnih institucij, ki lahko s skupnim delovanjem in izmenjavo najboljših praks ter izkušenj izboljšajo delovanje posameznih sodelujočih partnerjev ter širše, varstvo pred diskriminacijo v celotni regiji.

Zagovornik je 11. decembra 2019 sodelujočim organom za enakost poslal **formalno prošnjo za pristop k Izjavi o sodelovanju organov za enakost v Jugovzhodni Evropi**.

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik je 28. oktobra 2019 v Podgorici (Črna gora) sodeloval na **Četrti regionalni konferenci organov za enakost v Jugovzhodni Evropi**, ki jo je gostil Varuh človekovih pravic in svoboščin Črne Gore.

Udeleženci so razpravljali o več tematikah, povezanih z varstvom pred diskriminacijo v regiji, med drugim o diskriminaciji v kontekstu pravic otrok, etničnih in verskih stereotipih in predsodkih, odnosih organov za enakost z mediji ter o vprašanju neodvisnosti organov za enakost.

Predstojnik Zagovornika je kot govorec aktivno sodeloval na okrogli mizi o zagotavljanju materialnih pogojev dela organov za enakost. Predstavil je proces rasti Zagovornikovega proračuna ter učinek tega na izpolnjevanje zakonskih nalog in pristojnosti. Poudaril je, da je zagotavljanje ustreznih virov – finančnih in kadrovskih – bistveno za neodvisno in učinkovito delo organa za enakost.

Udeleženci 4. konference organov za enakost v Jugovzhodni Evropi so razpravljali o tematikah, povezanih z varstvom pred diskriminacijo v regiji, med drugim o etničnih in verskih stereotipih in predsodkih ter vprašanju neodvisnosti organov za enakost.

17.9 Drugi mednarodni dogodki

Predstojnik ter strokovni sodelavci Zagovornika so se v letu 2019 udeležili in aktivno sodelovali tudi na mednarodnih dogodkih, ki so potekali izven okvira zgoraj navedenih večstranskih organizacij.

Tabela: Pregled udeležbe Zagovornika na drugih mednarodnih dogodkih

Naslov dogodka	Kraj	Datum
Delavnica »Vključevanje načela enakosti spolov v proračun«	Mednarodni denarni sklad	20., 21., 22. 2. 2019 Dunaj, Avstrija
Usposabljanje »Boj proti zločinom iz sovraštva v EU: preprečevanje zločinov iz sovraštva, pregon storilcev in podpora žrtev«	Public Policy Exchange	27. 3. 2019 Bruselj, Belgija
Suplementarno srečanje Človekove dimenzije z naslovom »Ohranjanje načel strpnosti in nediskriminacije pri spodbujanju in varstvu svobode vere ali prepričanja«	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi	1. in 2. 4. 2019 Dunaj, Avstrija
Konferenca »Naslavljanje kršitev človekovih pravic na meji: rasizem, ksenofobija in zločini iz sovraštva v jugovzhodni Evropi«	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi	16. in 17. 4. 2019 Zagreb, Hrvaška
Konferenca »IDAHOT+ Forum 2019: LGBTIQ politike v gibanju: izzivi in naslednji koraki«	Ministrstvo za kulturo Kraljevine Norveške	13. in 14. 5. 2019 Oslo, Norveška
Letni forum evropskih Listin raznolikosti »Združena raznolikost – skupen izziv«	Evropske Listine raznolikosti	16. 5. 2019, Bruselj, Belgija
Letna konferenca Berkeley študijske skupine za primerjalno pravo enakosti in nediskriminacije	Univerza v Stockholmu, Pravna fakul. Univerze v Kaliforniji Berkeley	16., 17., 18. 6. 2019 Stockholm, Švedska
Letna Nordijska konferenca o pravu in spolu	Pravna fakulteta Univerze v Oslu	23. in 24. 9. 2019 Oslo, Norveška
Konferenca o Indeksu enakosti spolov 2019	Evropski inštitut za enakost spolov	15. 10. 2019 Bruselj, Belgija
Seminar »Odnosi med policijo in prebivalstvom: izzivi in prakse«	Mreža neodvisnih policijskih pritožbenih organov, FRA	17. in 18. 10. 2019 Pariz, Francija
Konferenca »Dobre prakse v boju proti zločinom iz sovraštva in sovražnemu govoru«	Hiša človekovih pravic, Center za mirovne študije	21. 10. 2019, Zagreb, Hrvaška
Usposabljanje »Sovražni govor na spletu v EU: pravni odzivi«	Akademija za evropsko pravo ERA	12. in 13. 12. 2019 Trier, Nemčija

V nadaljevanju sledi v kronološkem vrstnem redu podrobnejši opis predstavljenih dogodkov.

Delavnica »Vključevanje načela enakosti spolov v proračun«

Zagovornik se je med 20. in 22. februarjem 2019 udeležil delavnice **Mednarodnega denarnega sklada (IMF)** na temo **vključevanja načela enakosti spolov v proračun** (gender budgeting). Namen delavnice je bil udeležencem pomagati pri jasnejšem razumevanju tovrstnega proračunskega načrtovanja in cikličnega upravljanja z javnimi sredstvi, jih seznaniti z inovativnimi pristopi k proračunskemu načrtovanju in z izzivi tovrstnih pristopov ter vzpostaviti dialog med raznovrstnimi deležniki iz različnih držav glede dobrih področnih pobud in praks s ciljem izboljšati učinek takšnih proračunskih aktivnosti.

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020¹⁴⁸ vključevanje načela enakosti v vse programe in politike (gender mainstreaming) opredeljuje kot osnovni pristop doseganja ciljev na področju enakosti spolov. Poleg tega na področju evropske kohezijske politike specifično predvideva »/zagotavljanje usposabljanj/ in krepitev zmogljivosti upravljavcev skladov za spodbujanje enakosti spolov in integracijo načela enakosti spolov, vključno s t. i. vključevanjem vidika spola v proračun (gender budgeting)«. Pristojni resor je pripravil tudi Smernice za vključevanje vidika enakosti spolov v delo ministrstev 2016–2020,¹⁴⁹ ki pa načela enakosti spolov pri proračunskem načrtovanju izrecno ne določajo, kar izpostavlja tudi **Evropski inštitut za enakost spolov (EIGE). EIGE v svoji oceni za obdobje 2018–2019 ugotavlja, da se v Sloveniji vključevanje načela enakosti v proračunsko načrtovanje v praksi ne izvaja.**¹⁵⁰

Usposabljanje »Boj proti zločinom iz sovraštva v EU: preprečevanje zločinov iz sovraštva, pregon storilcev in podpora žrtev«

Zagovornik se je 27. marca 2019 v Bruslju (Belgija) udeležil **usposabljanja** z naslovom **Boj proti zločinom iz sovraštva v EU: preprečevanje zločinov iz sovraštva, pregon storilcev in podpora žrtev**, ki je potekal v organizaciji britanskega izobraževalnega inštituta Public Policy Exchange. Usposabljanje je bilo razdeljeno na štiri tematska področja (poudarki v oklepaju):

- Ocena obstoječih ukrepov za boj proti kaznivim dejanjem iz sovraštva (težave pri policijskih in tožilskih preiskavah, odsotnost kvalificiranih kaznivih dejanj iz sovraštva v nacionalnih zakonodajah).
- Preprečevanje in beleženje kaznivih dejanj iz sovraštva (pomanjkanje podatkov o kaznivih dejanjih iz sovraštva pomeni odsotnost ustrezne javne politike na področju).
- Spodbujanje vidnosti kaznivih dejanj iz sovraštva v javnih politikah v EU (poudarjanje vloge neodvisne nasprotne in alternativne naracije).

¹⁴⁸ Uradni list RS, št. 84/15, zlasti poglavji 1.1 in 1.5.

¹⁴⁹ <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Dokumenti/Enakost-spolov/6bb50055f7/EnakostSpolovKoordi-natorstvoSmernice.pdf>

¹⁵⁰ Več o tem: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/countries/slovenia>

- Obravnava in pomoč žrtvam kaznivih dejanj iz sovraštva (šibka pomoč žrtvam pomeni nižjo stopnjo prijavljenih kaznivih dejanj iz sovraštva).

Zagovornik je pridobljeno znanje uporabil (tudi) pri pripravi priporočil za spremembe Kazenskega zakonika in Zakona o medijih.¹⁵¹

Suplementarno srečanje Človekove dimenzije z naslovom »Ohranjanje načel strpnosti in nediskriminacije pri spodbujanju in varstvu svobode vere ali prepričanja«

OVSE je 1. in 2. aprila 2019 na Dunaju (Avstrija) organizirala **suplementarno srečanje Človekove dimenzije z naslovom »Ohranjanje načel strpnosti in nediskriminacije pri spodbujanju in varstvu svobode vere ali prepričanja«**, na katerem je Zagovornik aktivno sodeloval. Srečanje je naslovido tri tematske sklope:

- Ključni vzroki in posledice rasizma in diskriminacije v povezavi z vero ali prepričanjem.
- Dobre prakse zagotavljanja varnosti (verskih) skupnosti in zaščite žrtev diskriminacije, sovraštva in nasilja proti kristjanom, judom, muslimanom in drugim skupnostim.
- Vloga izobraževalnih programov in civilnih iniciativ v zvezi z bojem proti negativnim stereotipom in stigmatizacijo ter spodbujanje medsebojnega spoštovanja med deležniki.

Zagovornik je v okviru tretjega tematskega sklopa predstavil delovanje Sveta Vlade Republike Slovenije za dialog o verski svobodi; možnosti Sveta glede predlaganja ukrepov za naslavljanje identificiranih težav; ter izzive, s katerimi se Svet sooča pri svojem delovanju.

Konferenca »Naslavljanje kršitev človekovih pravic na meji: rasizem, ksenofobija in zločini iz sovraštva v jugovzhodni Evropi«

Pisarna za demokratične institucije in človekove pravice (ODIHR) pri Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) v Zagrebu, Hrvaška, **16. in 17. april 2019** organizirala dogodek **Naslavljanje kršitev človekovih pravic na meji: rasizem, ksenofobija in zločini iz sovraštva v jugovzhodni Evropi**, na katerem je sodeloval tudi Zagovornik. Strokovnjaki iz regije so razpravljali o trenutnih izzivih na področju vračanja migrantov, nečloveškega in ponižujočega ravnanja, rasizma, ksenofobije in zločinov iz sovraštva zoper migrante ter zoper civilnodružbene organizacije, ki delujejo na področju migracij. Namen dogodka je bil tudi predstaviti orodja in znanje, ki ga je razvila ODIHR in ga lahko akterji uporabijo na predmetnem področju. V razpravah so bile za Zagovornika pomembne zlasti naslednje teme:

- Rasno in etnično profiliranje na mejah in letališčih ter vprašanje, ali usposabljanja policistov sploh delujejo glede na stalne izkušnje določenih oseb z etničnim profiliranjem (osebe z rutami; osebe, ki so videti, kot da prihajajo z določenega območja itn.).
- Vloga algoritmov pri zavračanju prošelj za vizume na rasni, etnični, verski in drugi osnovi, ki je povezana z osebnimi okoliščinami.
- Sistematično in odprto zbiranje podatkov OVSE o zločinih iz sovraštva.
- Razpoložljivi viri OVSE za komentiranje zakonodaje, ki vpliva na varstvo pred diskriminacijo, migracije in integracijo.

¹⁵¹ Več o tem v poglavju 10.2.1 Priporočila za predlagane zakone.

Dogodek je izpostavil pomembno vlogo organov za enakost pri spremljanju in naslavljanju diskriminacije tujcev in beguncev. Zagovornik je v svoji intervenciji predstavil lastne pristojnosti in dejavnosti na področje, obravnavano na dogodku, ter opozoril OVSE na načrtovane spremembe slovenskega Zakona o urejanju trga dela, s katerimi bi se znanje slovenskega jezika vzpostavilo kot pogoj za dostop do socialnih pravic.

Konferenca »IDAHOT+ Forum 2019: LGBTIQ politike v gibanju: izzivi in naslednji koraki«

V Oslu (Norveška) je 13. in 14. maja 2019 v organizaciji norveškega ministrstva za kulturo potekala konferenca **»IDAHOT+ Forum 2019: LGBTIQ politike v gibanju: izzivi in naslednji koraki«**, na kateri je sodeloval tudi Zagovornik. Namen konference je bilo obeležje Mednarodnega dne proti homofobiji, transfobiji in bifobiji (17. maj – International Day Against Homophobia, Transphobia and Biphobia – IDAHOT). Na ta dan v številnih državah potekajo dogodki ozaveščanja o nasilju in diskriminaciji LGBTIQ skupnosti. Predstavniki EK, OZN, SE, Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj v Evropi (OECD), ministrstev in civilne družbe so na konferenci razpravljali o pereči temi sovražnega govora zoper LGBTIQ osebe, ki je v večini primerov neprijavljen, zato tudi ni možnosti za njegov kazenski pregon.

Posebno pozornost so namenili nasilju iz sovraštva, ki ga v več primerih organi pregona ne prepoznajo kot nasilje zaradi osebnih okoliščin spolne usmerjenosti, spolne identitete ali spolnega izraza. Izpostavljen je bil tudi izziv manjkajočih celovitih razčlenjenih podatkov, ki so potrebni za oblikovanje učinkovitih vladnih politik na področju zagotavljanja človekovih pravic LGBTIQ osebam. Predstavljen je bil osnutek Deklaracije s pozivom k ponovni zavezi Evropske unije, Sveta Evrope in držav članic EU, naj zagotovijo izvedbo potrebnih ukrepov za udeležanje in promocijo načela enakosti oseb z osebnimi okoliščinami spolne usmerjenosti, spolne identitete in spolnega izraza na mednarodni, nacionalnih in lokalnih ravneh.

Letni forum evropskih Listin raznolikosti »Združena raznolikost – skupen izziv«

Zagovornik se je 16. maja 2019 na povabilo Listine raznolikosti udeležil **letnega foruma evropskih Listin raznolikosti 2019** v Bruslju (Belgija) z naslovom **»Združena raznolikost – skupen izziv«**, ki je potekal v organizaciji Evropske komisije. Dogodek je namenjen **promociji raznolikosti in vključenosti na delovnem mestu** med različnimi deležniki.

Na forumu je sodelovalo štiriindvajset držav, iz vsake države pa se lahko dogodka udeležiti pet različnih deležnikov (Listine raznolikosti, državni resorji in drugi organi, nevladne organizacije itn.) Dogodek je bil sestavljen iz dveh panelov:

- Refleksija o raznolikosti in vključenosti – preteklost, sedanjost, prihodnost.
- Več raznolikosti na najvišjih položajih – lahko premagamo ta izziv?

Udeleženci so poudarili, da se moramo pri promociji raznolikosti in vključenosti osredotočiti predvsem na osveščanje otrok in mladih v šolah. Predstavljena je bila situacija Romov v Bolgariji, predvsem njihova šibka vključitev v zaposlovanje in izobraževanje ter pomanjkanje integracijskih projektov.

V drugem delu dogodka so bili predstavljeni načini in ukrepi/dobre prakse za osveščanje vodstvenih kadrov, ki so ključni pri spodbujanju enakosti in raznolikosti v organizacijah. Prika-

zato je bilo, da posamezne ranljive skupine potrebujejo različne pristope. Rdeča nit foruma je bil termin **nezavedna pristranskost**, na katero vplivajo številni dejavniki, in kako jo nasloviti.

Letna konferenca globalne Berkeley študijske skupine za primerjalno pravo enakosti in nediskriminacije

V Stockholmu (Švedska) je od 16. do 18. junija 2019 potekala **Letna konferenca globalne Berkeley študijske skupine za primerjalno pravo enakosti in nediskriminacije**, ki jo je gostila Univerza v Stockholmu, in se je je udeležil tudi Zagovornik. Konferenca, na kateri je sodelovalo več kot 200 akademskih in praktičnih strokovnjakov s področja prava enakosti in nediskriminacije, je predstavljala edinstveno priložnost tako za krepitev Zagovornikovih znanj, kot za mreženje in izmenjavo mnenj s predstavniki drugih sodelujočih organov za enakost, civilno-druženih akterjev ter aktivistov s področja varstva pred diskriminacijo.

Konferenca je naslovlila nekatere najbolj aktualne področne izzive, med drugim: diskriminacijo oseb z invalidnostmi in vprašanje deinstitucionalizacije; učinkovitost protidiskriminacijske zakonodaje; izbrana vprašanja diskriminacije zaradi spola (starševske pravice, umetne oploditve, ravnotežje zasebnega in poklicnega življenja); večplastnost verske in etnične diskriminacije (zaposlovanje, litigacija islamofobije); vloga in opolnomočenje organov za enakost in nacionalnih institucij za človekove pravice; spolno nadlegovanje in nasilje zaradi spola; rasna diskriminacija in dostop do stanovanj.

Letna Nordijska konferenca o pravu in spolu

Zagovornik se je 23. in 24. septembra 2019 v Oslu (Norveška) udeležil letne »**Nordijske konference o pravu in spolu**« (Nordic Law and Gender Conference), ki je potekala v organizaciji Inštituta za enakost spolov Pravne fakultete Univerze v Oslu. Konferenca je bila namenjena mednarodni predstavitvi skandinavskega modela enakosti spolov, ki je tradicionalno povezan z močnimi feminističnimi vrednotami v delovanju državne uprave in poudarjanju razkoraka med formalno in dejansko enakostjo. Konferenca je med drugim naslovlila prednosti in slabosti eno- in dvotirnih sistemov varstva pred diskriminacijo zaradi spola, tj. sistema, ki spol kot osebno okoliščino vključuje v splošni okvir varstva pred diskriminacijo, in sistema, ki vprašanja enakosti spolov na ravni zakonodaje ureja ločeno od splošnih protidiskriminacijskih aktov. Poleg splošnih sistemskih vprašanj so udeleženci v tematskih sekcijah razpravljali tudi o ožjih, specializiranih vprašanjih. Zagovornik je sodeloval v sekcijah, ki so naslovile plačno vrzel med spoloma; vlogo spola v azilnih postopkih; zakonsko urejanje pravic transspolnih oseb; ter pravice do starševskih in drugih odsotnosti, vezanih na materinstvo in očetovstvo.

Konferenca o Indeksu enakosti spolov 2019

V Bruslju (Belgija) je 15. oktobra 2019 v organizaciji EIGE potekala **Konferenca o Indeksu enakosti spolov 2019**, ki se je je udeležil tudi Zagovornik. Konferenca predstavlja osrednji dogodek EIGE, na katerem so bili predstavljeni najnovejši izsledki spremljanja stanja v EU in po vseh državah članicah EU ne le v zadnjem raziskovalnem odboju.¹⁵² Prav tako je konferen-

¹⁵² Raziskava Gender Equality Index 2019 je v obliki publikacije in spletnih orodij dostopna na <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019>.

ca podala uvid v trende v zadnjih petnajstih letih. EIGE primerljive, metodološko ustrezno in dosledno zbrane podatke o stanju v posameznih državah zbira, analizira in primerja. S tem nastavlja ogledalo napredku po posameznih državah in na ravni EU. V tem smislu so uvidi v takšne rezultate temeljni vir informacij pri spremljanju stanja Zagovornika na področju enakosti spolov. Posebni tematski poudarek tokratne raziskave je bil prav tako zelo aktualen – usklajevanje poklicnega in siceršnjega življenja (work-life balance).

Iz raziskave Gender Equality Index 2019 Zagovornik posebej izpostavlja:

- **Skupni napredek v EU na področju enakosti spolov je skromen** (»polžji tempo« izboljšanja za približno 5-odstotnih točk v zadnjih 13 letih).
- **Slika trendov ni enovita** – nekatere države z relativno ugodnim začetnim stanjem celo upočasnjujejo napredek, nekatere res znatno napredujejo, spet tretje pa celo vse bolj zaostajajo.
- V posameznih elementih indeksa so zanimiva odstopanja in poudarki – skrbi, da se **stanje slabša pri razpoložljivem (prostem) času (skrbstvene dolžnosti) ter pri zdravju**.
- **Manjkajo ustrezni podatkov o nasilju nad ženskami**, saj jih nekatere države (mdr. Slovenija) sploh ne zbirajo ali pa so neprimerljivi.
- **Dosežena raven enakosti spolov v Sloveniji je v sivem nadpovprečju** (za najboljšimi zaostaja za več kot 15-odstotnih točk), posebej skrbi očiten upad stopnje napredka.
- Glede **usklajevanja poklicnega in zasebnega ter družinskega življenja** so zanimivi poudarki iz primerjave v **pravici do starševskega dopusta**. **Slovenija negativno odstopa** zaradi sistemske diskriminacije istospolnih parov (stanje pred sprejemom Zakona o partnerski zvezi, zaradi omejitev posvojitve številni nimajo statusa družinskih članov), poleg tega je ta pravica vezana na zaposlitev, v najnaprednejših državah pa dostopna vsem ženskam in moškim.
- Zelo **velike korelacije s povečevanjem enakosti spolov zagotavljajo brezplačni vrtci za vse** (Malta).

Seminar »Odnosi med policijo in prebivalstvom: izzivi in prakse«

V Parizu (Francija) se je Zagovornik 17. in 18. oktobra 2019 udeležil **petega seminarja mreže neodvisnih policijskih pritožbenih organov z naslovom »Odnosi med policijo in prebivalstvom: izzivi in prakse«**, ki sta ga organizirala Mreža neodvisnih policijskih pritožbenih organov (IPCAN) in FRA. Seminar je opozoril na pasti zbiranja podatkov o osebnih okoliščinah (npr. etnično poreklo, narodnost, rasa, spolna usmerjenost) prebivalstva za namene policijskih postopkov, predvsem v smislu vprašljive zakonitosti razlogov za zbiranje ter potencialnih negativnih učinkov tovrstnega profiliranja. Temnopolte osebe in pripadniki nekaterih drugih ranljivih skupin so neporocionalno večkrat tarče nezakonitega preverjanja identitete (stop and search) s strani policije, kar nakazuje tudi na diskriminatornost etničnega profiliranja. Poseben poudarek je bil na povezavi policijskega etničnega profiliranja z nezaupanjem žrtev etničnega profiliranja v delo policije, ki se kaže tudi v zmanjšanem poročanju žrtev o tovrstnih nezakonitih praksah. Udeleženci seminarja so razpravljali tudi o izzivih uvajanja tehnologije prepoznavne obrazov (face recognition technology) in izzivih, ki jih ta prinaša v smislu diskriminatornega profiliranja oseb glede na njihovo raso ali etnično poreklo.

Konferenca »Dobre prakse v boju proti zločinom iz sovraštva in sovražnemu govoru«

Zagovornik se je na povabilo hrvaških nevladnih organizacij Hiše človekovih pravic in Centra za mirovne študije 21. oktobra 2019 v Zagrebu (Hrvaška) udeležil konference z naslovom **»Dobre prakse v boju proti zločinom iz sovraštva in sovražnemu govoru«**. Dogodek je izpostavil povezavo med govorom, ki spodbuja sovraštvo, in kaznivimi dejanji, ki temeljijo na izrecnem sovražnem oziroma diskriminatornem motivu. Udeleženci so poudarili težavnost razmejevanja med kaznivim in nekaznivim sovražnim govorom ter potrebo po oblikovanju ustreznih orodij za naslavljanje obeh. Ključnega pomena pri tem je večdeležniško sodelovanje ter ustrezno usposabljanje pravosodnih delavcev, policije ter področnih nevladnih organizacij. Ti morajo pozornost posvečati tako preprečevanju sovražnega nasilja kot tudi ustrezni zaščiti žrtev.

Tri vsebinske sekcije so obravnavale pomen ozaveščanja in participacije javnosti v boju proti sovražnemu govoru in zločinom iz sovraštva (predstavljen je bil tudi slovenski projekt Spletno oko), civilnodružbene pristope k preprečevanju in obravnavi sovražnega nasilja ter dobre prakse odziva državnih organov na tem področju. Predstavniki hrvaških oblasti so poudarili pomen celostnega strateškega pristopa k soočanju s problemom sovraštva in nestrpnosti, ki je vključen v hrvaški Nacionalni načrt za boj proti diskriminaciji 2017–2022.¹⁵³

Usposabljanje »Sovražni govor na spletu v EU: pravni odzivi«

V kontekstu aktivnosti, ki jih je v letu 2019 izvajal na področju sovražnega govora oziroma pozivanja k diskriminaciji, se je Zagovornik 12. in 13. decembra 2019 v Trierju (Nemčija) udeležil usposabljanja z naslovom **Sovražni govor na spletu v EU: pravni odzivi**, ki ga je organizirala Akademija za evropsko pravo ERA. Usposabljanje je bilo za Zagovornika dragoceno in koristno, saj sovražni govor na spletu v Sloveniji predstavlja pomemben izziv, predvsem zaradi pomanjkanja ustrezne regulacije. Usposabljanje je vključevalo tudi vaje presojanja kaznivosti v konkretnih primerih spletnih zapisov sovražnega govora in iskanje primernih pristopov k obravnavi takih primerov z vidika 10. člena (legitimno in sorazmerno omejevanje svobode izražanja) ali 17. člena (izključitev konvencijske zaščite v primeru zlorabe pravice do svobode izražanja).

¹⁵³ Hrvaški Nacionalni načrt za boj proti diskriminaciji 2017–2022. Dostopno na: <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalni%20plan%20za%20borbu%20protiv%20diskriminacije%20za%20razdoblje%20od%202017.%20do%202022.pdf>

17.10 Dvostransko sodelovanje Zagovornika

Predstojnik Miha Lobnik je 24. januarja 2019 v prostorih Zagovornika gostil **srečanje z veleposlaniki držav članic EU v Republiki Sloveniji in vodjo Predstavništva EK v Sloveniji**. Srečanja so se udeležili veleposlaniki in drugi diplomatski predstavniki Avstrije, Belgije, Bolgarije, Francije, Grčije, Hrvaške, Irske, Italije, Nemčije, Nizozemske in Poljske ter predstavnica Predstavništva EK v Sloveniji.

Namen srečanja je bila krepitev prepoznavnosti Zagovornika v mednarodnem okolju ter opredelitev možnosti sodelovanja s predstavništvom držav članic EU v Sloveniji. Predstojnik Zagovornika je gostom predstavil proces ustanovitve in razvoja nacionalnega organa za enakost, pri čemer je izpostavil napredno naravo določb ZVarD, ki v številnih pogledih presega varstvo pred diskriminacijo, kakršnega bi nudila t. i. horizontalna protidiskriminacijska direktiva, ki je na ravni EU v razpravi že od leta 2008. Zagovornikom je predstavil aktivnosti, ki jih je Zagovornik v preteklosti že izvajal z nekaterimi diplomatskimi predstavništvom v Ljubljani, ter jih spodbudil, da Zagovornika kot državni organ, na katerega se lahko obrnejo v primeru izkušnje domnevne diskriminacije, predstavijo tudi državljanom držav, ki jih predstavljajo, kadar ti delajo, prebivajo v ali obiščejo Slovenijo.

Predstavniki veleposlaništev so v razpravi čestitali Zagovorniku za uspešno vzpostavljanje Zagovornika. Glede na predstavljene rezultate raziskave o izkušnjah diskriminacije v Sloveniji, ki jo je Zagovornik izvedel v letu 2017, so poudarili, da je močan nacionalni organ za enakost bistvenega pomena za varstvo pred diskriminacijo, ki v javnem prostoru sicer še vedno prevečkrat predstavlja obrobno tematiko. Spregovorili so tudi o razmerju med Zagovornikovim delovanjem in vprašanjem varstva narodnih manjšin. Strinjali so se, da bi njihovo dvo- ali večstransko sodelovanje z Zagovornikom lahko prispevalo k javni razgrnitvi družbeno aktualnih vprašanj varstva pred diskriminacijo ter izrazili pripravljenost za pomoč pri nadaljnjem povezovanju Zagovornika z organi za enakost v državah, ki jih v Sloveniji predstavljajo.

Zagovornik je 22. marca 2019 na svojem sedežu gostil **delegacijo Odbora za človekove pravice Skupščine Črne gore**, in sicer poslanca Skupščine Črne gore Mirsada Murića in Momčila Martinovića, ki sta ju spremljali strokovni sodelavki odbora ter predstavnica Veleposlaništva Črne gore v Ljubljani. Namen srečanja, ki je potekalo na pobudo delegacije, je bila izčrpna seznanitev z delovanjem Zagovornika. Poslanca Skupščine Črne gore sta pojasnila, da je cilj njihovega obiska – in specifično Zagovornika – identificirati ideje za ustrezne spremembe zakonodaje v Črni gori, zlasti v luči približevanja države EU in postopkov harmonizacije pravnega reda Črne gore s pravom EU. Delegacija je v pogovoru posebej izpostavila vprašanje o Zagovornikovih nalogah in pristojnostih v odnosu do akterjev zasebnega sektorja ter vprašanje morebitnih prikrivanj delovanja Zagovornika in Varuha človekovih pravic.

Zagovornik je kot partner v projektu **Veleposlaništva Italije v Ljubljani** in Pravne fakultete Univerze v Ljubljani sodeloval pri izvedbi okrogle mize »**30 let Konvencije o otrokovih pravicah**«, ki je potekala 17. aprila 2019. Razpravljavci so na dogodku poudarili, da je bistveni prispevek Konvencije v tem, da so z njeno uveljavitvijo vse osebe, mlajše od 18 let, obravnavane kot dejanski pravni subjekti in s tem nosilci pravic in ne zgolj objekti, ki jih je treba zaščititi. V okviru dogodka je potekala tudi podelitev priznanj za najboljši esej študentov in predstavitev najboljšega prispevka na temo uresničevanja pravic otrok v Sloveniji. Zagovornik je v svojem nastopu poudaril, da je pravica do nediskriminacije ena od ključnih pravic, ki jih uvaja Konvencija o otrokovih pravicah, ter da je izrecno pristojen za ugotavljanje diskriminacije tudi na podlagi osebne okoliščine starosti.

Bruseljski urad Avstrijske zvezne delavske zbornice (AK Europa) pri Stalnem predstavništvu Republike Avstrije v EU je 16. oktobra 2019 v Bruslju (Belgija) organiziral konferenco »**Kartiranje diskriminacije v Avstriji in širše: odzivi na ravni EU in na nacionalni ravni**«. Zagovornik je na dogodku na povabilo AK Europa sodeloval z vsebinskim prispevkom. Konferenca je postavila aktualno problematiko diskriminacije v Avstriji v širši kontekst EU, njen namen pa je bil najti rešitve za boljše spopadanje z diskriminacijo v času, ko so se v več evropskih državah okrepila nacionalistično-populistična gibanja, ki pod vprašaj postavljajo tudi načelo enakosti in nediskriminacije.

Konferenca je bila sestavljena iz dveh delov, delavnice in panelnih predstavitev. V okviru delavnic so udeleženci naslovili vprašanja ustreznega zakonskega urejanja varstva pred diskriminacijo; ukrepov in programov varstva pred diskriminacijo; ter vloge spremljanja stanja diskriminacije na nacionalni in EU ravni. V razpravi so udeleženci slovenski ZVarD opredelili kot primer posebno dobre (normativne) prakse, saj vsebuje številna določila, ki jih protidiskriminacijske ureditve v drugih državah članicah ne – npr. odprt nabor osebnih okoliščin ter prepoved viktimizacije, ki vključuje tudi zaščito osebe, ki diskriminirani osebi pomaga pri ukrepanju zoper diskriminacijo.

Zagovornik je pred začetkom panelnih predstavitev nastopil s prispevkom »(Pozitivni) učinki slovenskega prava enakega obravnavanja«, v katerem je predstavil:

- delovanje slovenskega nacionalnega organa za enakost;
- izsledke raziskave javnega mnenja »Percepcija diskriminacije v Sloveniji«, ki jo je Zagovornik izvedel v letu 2017;
- osveščevalne ukrepe, ki so sledili v letih 2018 in 2019, ter
- postopek ugotavljanja diskriminacije kot učinkovito sredstvo za reševanje primerov diskriminacije na individualni ravni.

Zagovornikovo sodelovanje na konferenci predstavlja **primer odličnega dvostranskega sodelovanja slovenskih in avstrijskih deležnikov**, ki delujejo na področju varstva pred diskriminacijo. Avstrijski gostitelji so izrazili interes za obisk Zagovornika v Sloveniji ter za poglobitev sodelovanja v prihodnje. Posebej so izrazili **interes za dodatne informacije v zvezi z oblikovanjem in sprejemanjem ZVarD ter v zvezi z uspešnim vzpostavljanjem Zagovornika, oboje kot primer dobre prakse.**

Predstojnik Zagovornika Miha Lobnik se je 9. decembra 2019 sestal z **veleposlanico Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske v Ljubljani nj. eksc. Sophie Honey**. Ob predstavitvi letnega poročila za leto 2018 in predstavitve ključnih izzivov delovanja institucije je Zagovornik poudaril, da britanski organ za enakost, tj. Komisija za enakost in človekove pravice,¹⁵⁴ v več pogledih predstavlja vzor za delovanje drugih sorodnih organov.

Pri tem je izpostavil prednosti britanskega sistema zbiranja podatkov o enakosti (equality data) ter pomen, ki ga organu za enakost pripisujejo britanske oblasti, kar se odraža v zagotavljanju ustreznih virov ter upoštevanju njihovih priporočil. Predstojnik Zagovornika je s sogovornico spregovoril tudi o možnostih prihodnjega sodelovanja. Veleposlanica Honey je poudarila, da predstavlja za britansko veleposlaništvo v Ljubljani vprašanje zagotavljanja enakih pravic in enakega obravnavanja zelo pomembno tematiko, ki so jo v preteklosti že izpostavljali, vendar bi jo želeli v prihodnje obravnavati bolj sistematično.

Veleposlaniki so na srečanju z zagovornikom načela enakosti Miho Lobnikom na začetku leta 2019 pozdravili vzpostavitev novega slovenskega samostojnega organa za enakost. Ob tem so poudarili, da je delujoč nacionalni organ za enakost bistvenega pomena za varstvo pred diskriminacijo. Na fotografiji od leve proti desni: veleposlanik Republike Irske Myles Geiran, veleposlanica Republike Avstrije Sigríd Berka, veleposlanik Republike Poljske Paweł Czerwiński, zagovornik načela enakosti Miha Lobnik, Blanka Mekinda Vidmar s Predstavništva Evropske komisije v Sloveniji, veleposlanik Kraljevine Nizozemske Bart Twaalfhoven, diplomatski predstavnik Kraljevine Belgije Adrien Vernimmen, veleposlanik Republike Italije Paolo Trichilo, diplomatska predstavnica Francoske republike Katharina Bartsch, diplomatski predstavniki Helenske republike Grčije Stamatios Messinis in diplomatski predstavnik Češke republike Jan Beneš.

154 Več o tem: <https://www.equalityhumanrights.com>

18 PRILOGI

18.1 Povzetek Poročila Evropske komisije proti rasizmu in nestrpnosti o Sloveniji (peta faza spremljanja)

Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) je v letu 2019 izdala novo poročilo o Sloveniji (peta faza spremljanja). ECRI je specializirano telo Sveta Evrope za spremljanje stanja človekovih pravic v državah članicah, ki se osredotoča na vprašanja boja proti rasizmu, diskriminaciji na podlagi rase, etnične oziroma nacionalne pripadnosti, barve kože, državljanstva, vere ali jezika, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti. Telo je sestavljeno iz 47 strokovnjakov, ki jih države članice imenujejo na podlagi njihove neodvisnosti in nepristranskosti, moralne avtoritete ter ekspertize z zadevnega področja. V okviru svojih aktivnosti ECRI izvaja spremljanje posameznih držav, v katerem analizira stanje na normativnem in praktičnem področju ter podaja specifična priporočila v zvezi z identificiranimi problemi na področju rasizma, nestrpnosti in diskriminacije. V okviru terenskega obiska, ki ga je delegacija ECRI izvedla aprila 2018 za namene priprave zadnjega poročila v Sloveniji, se je sestala tudi s predstojnikom Zagovornika načela enakosti (Zagovornik).

ECRI v poročilu ugotavlja, da je Slovenija dosegla napredek na številnih področjih boja proti rasizmu in nestrpnosti, vendar pa nekatera nerešena vprašanja, kot je na primer vrzel na področju nekaznovanosti sovražnega govora, kljub temu vzbujajo skrb. Poročilo med drugim izpostavlja tudi, da Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) zagotavlja ustrezno zaščito pred rasizmom in rasno diskriminacijo na vseh področjih vsakdanjega življenja. Prav tako poročilo ugotavlja, da predstavlja Zagovornik institucijo, katere pravna podlaga delovanja je skladna s priporočili ECRI o standardih za nacionalne organe za enakost. Posebej poročilo izpostavlja tudi podrobno ureditev sovražnega govora – tj. pozivanja k diskriminaciji v smislu ZVarD. Ne glede na ta pozitivni razvoj pa ECRI hkrati poudarja, da nekatera nerešena vprašanja vzbujajo skrb, med drugim tudi nedoslednosti in nejasnosti v ZVarD, zlasti glede pristojnosti in pooblastil Zagovornika v razmerju do drugih institucij, kot so npr. inšpekcijske službe.

Ugotovitve ECRI, ki se dotikajo posameznih vsebinskih področij boja proti rasizmu, diskriminaciji in nestrpnosti v Sloveniji, so Zagovorniku v letu 2019 služila kot pomembna osnova za identifikacijo pomanjkljivosti varstva pred diskriminacijo v državi ter utemeljeno izhodišče za spremljanje stanja ter pripravo podrobnejših priporočil državnim organom za sistemske izboljšave. Na izbrane ugotovitve ECRI se je Zagovornik tako naslonil pri pripravi številnih priporočil, predstavljenih v tokratnem rednem letnem poročilu Zagovornika.

Z vključitvijo poročila ECRI o Sloveniji med priloge svojega letnega poročila želi Zagovornik širšo javnost ozaveščati o pogledih mednarodnih nadzornih institucij na področju človekovih pravic na aktualno situacijo na področju diskriminacije, rasizma in nestrpnosti v Sloveniji ter dodatno opozoriti na sistemske pomanjkljivosti na zadevnem področju.

Poročilo o Sloveniji je bilo sprejeto 3. aprila 2019, objavljeno pa 5. junija 2019.

18.2 Poročilo Evropske komisije proti rasizmu in nestrpnosti o Sloveniji

Sprejeto: 3. aprila 2019, objavljeno: 5. junij 2019

UVOD

POVZETEK

UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA

I. SKUPNE TEME

1. ZAKONODAJA PROTI RASIZMU IN RASNI DISKRIMINACIJI

Kazensko pravo
Civilno in upravno pravo
Organi za enakost

2. SOVRAŽNI GOVOR

Podatki
Sovražni govor v političnem in drugem javnem diskurzu
Sovražni govor v klasičnih medijih in na internetu
Odgovor organov oblasti

3. RASISTIČNO IN HOMOFOBNO/TRANSFOBNO NASILJE

Podatki/obseg težave
Rasistično nasilje
Homofobno/transfobno nasilje
Odgovor organov oblasti

4. POLITIKE VKLJUČEVANJA

Podatki
Strukture za vključevanje in ukrepi
Begunci in prosilci za azil
Preostale pomanjkljivosti in izzivi integracije
Romi
Statistika in dejstva
Nedavne spremembe
Druge pomanjkljivosti
Muslimanske skupnosti

II. TEMATIKE, KI ZADEVAJO SLOVENIJO

1. PRIPOROČILA IZ VMESNEGA SPREMLJANJA ZA ČETRTO FAZO

2. POLITIKA ZA BOJ PROTI DISKRIMINACIJI IN NESTRPNOSTI DO PRIPADNIKOV SKUPNOSTI LGBT

Podatki
Pravna vprašanja
Transspolne osebe
Neodvisni organi
Dostop do dobrin in storitev, trga dela ter zdravstvene oskrbe
Izobraževanje in ozaveščanje

PRIPOROČILA IZ VMESNEGA SPREMLJANJA

SEZNAM PRIPOROČIL

VIRI IN LITERATURA

Uvod

Evropsko komisijo proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) je ustanovil Svet Evrope. To je neodvisen organ za spremljanje spoštovanja človekovih pravic, ki je specializiran za vprašanja, povezana z rasizmom in nestrpnostjo. Sestavljajo ga neodvisni in nepristranski člani, ki so imenovani na podlagi svoje moralne avtoritete in priznanega znanja in izkušenj pri obravnavanju rasizma, sovraštva do tujcev, antisemitizma in nestrpnosti.

ECRI v okviru svoje statutarne dejavnosti opravlja nadzor po državah, s katerim v vsaki od držav članic Sveta Evrope preverja stanje z vidika rasizma in nestrpnosti ter pripravi priporočila in predloge za rešitev ugotovljenih težav.

ECRI v okviru nadzora po državah vse države članice Sveta Evrope obravnava enakopravno. Delo poteka v 5-letnih krogih in na letni ravni zajema 9–10 držav. Poročila prvega kroga so bila zaključena ob koncu leta 1998, poročila drugega kroga ob koncu leta 2002, poročila tretjega kroga ob koncu leta 2007, poročila četrtega kroga pa na začetku leta 2014. Delo na petem krogu poročil se je začelo novembra 2012. Delovne metode za pripravo poročil zajemajo analizo dokumentov, obisk v zadevni državi in nato zaupen dialog z nacionalnimi organi.

Poročila ECRI niso rezultat preiskav ali pričevanj. So analize, izdelane na podlagi velikega obsega informacij, zbranih iz širokega razpona virov. Študij dokumentov temelji na velikem številu nacionalnih in mednarodnih pisnih virov. Obiski na terenu nudijo priložnost za srečanje s stranmi (tako vladnimi kot nevladnimi), ki jih problematika neposredno zadeva, in so namenjeni pridobivanju podrobnih informacij. Postopek zaupnega dialoga z nacionalnimi organi slednjim omogoča, da po potrebi podajo komentarje na osnutek poročila, če želijo popraviti morebitne napačne podatke v poročilu. Po opravljenem dialogu imajo nacionalni organi možnost zahtevati, da se njihova stališča priložijo h končnemu poročilu ECRI.

Poročila petega kroga po posameznih državah so osredotočena na štiri teme, ki so skupne vsem državam: (1) zakonodajna vprašanja, (2) sovražni govor, (3) nasilje, (4) politike vključevanja. Poleg tega so obravnavane tudi številne tematike, ki so specifične za vsako od zadevnih držav. V zvezi s tem bo preverjeno izvajanje priporočil iz vmesnega spremljanja za četrto fazo, ki niso bila upoštevana oziroma so bila deloma upoštevana v četrti fazi spremljanja. V okviru pete faze se za dve specifični priporočili, izbrani med priporočili iz poročila, znova zahteva prednostna izvedba. ECRI bo najpozneje v dveh letih po objavi tega poročila izvedla postopek vmesnega spremljanja razvoja v zvezi z obema priporočiloma.

To poročilo je ECRI pripravila na lastno odgovornost. Predstavlja stanje, kakršno je bilo na dan 5. decembra 2018; razen če ni izrecno navedeno drugače, razvoj dogodkov po tem datumu ni zajet v tej analizi niti ni upoštevan v podanih sklepih in predlogih.

Povzetek

Od objave četrtega poročila ECRI o Sloveniji, 17. junija 2014, je bil dosežen napredek na številnih področjih.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) zagotavlja ustrezno zaščito pred rasizmom in rasno diskriminacijo na vseh področjih vsakdanjega življenja in predvideva ustanovitev organa za enakost, tj. Zagovornika načela enakosti (v nadaljnjem besedilu „Zagovornik“), kar je skladno s standardi, priporočenimi s strani ECRI.

V ZVarD je sovražni govor sedaj podrobneje opredeljen. Na voljo je tudi javni sistem, ki omogoča anonimno prijavo nezakonitih spletnih vsebin in podatke o primerih sovražnega govora zbira od leta 2009.

Policija aktivno sodeluje pri preprečevanju rasne diskriminacije in rasističnega nasilja v Sloveniji, med drugim tudi z izvajanjem številnih dejavnosti v skupnosti.

Osrednje oblasti izvajajo vrsto pobud, ki so usmerjene v iskanje rešitev za odpravljanje številnih oblik diskriminacije, ki ima za posledico nezadostno vključevanje dela romskega prebivalstva.

V Ljubljani poteka gradnja prvega islamskega kulturnega centra in džamije v državi.

Z novim Zakonom o partnerski zvezi je registrirana istospolna partnerska skupnost postala primerljiva z zakonsko zvezo v skoraj vseh vidikih.

ECRI pozdravlja takšen pozitiven razvoj v Sloveniji. Kljub vsemu nekatera nerešena vprašanja vzbuja skrb.

Sovražni govor je v Sloveniji redko predmet sodnega pregona zaradi razlage zakona s strani organov pregona, na podlagi katere zadeve skoraj nikoli ne izpolnjujejo pogojev za uveljavitev kazenske odgovornosti.

V ZVarD so prisotne nedoslednosti in nejasnosti, zlasti glede pristojnosti in pooblastil Zagovornika v razmerju do drugih institucij, kot so inšpekcije.

Podatki o primerih sovražnega govora, ki so jih zbrale različne institucije, niso kategorizirani na enoten način in so preveč razdrobljeni. Poleg tega imajo organi oblasti zaradi Zakona o varstvu osebnih podatkov močne zadržke glede zbiranja razčlenjenih podatkov o enakosti, ki zadevajo ranljive skupine.

Učinek pobud osrednjih oblasti za izboljšanje vključevanja Romov je v veliki meri odvisen od politične volje lokalnih oblasti, ki pogosto ne pokažejo pripravljenosti za sodelovanje. V Sloveniji ni posebnega zakonskega predpisa, ki bi izrecno urejal spremembo imena in spola za transspolne osebe.

ECRI v tem poročilu organe oblasti poziva k ukrepanju na številnih področjih; v zvezi s tem podaja vrsto priporočil, vključno z naslednjimi.

Organi pregona ne bi smeli uporabljati pogojev za uveljavitev kazenske odgovornosti v primeru dejanj, ki spodbujajo sovraštvo in nasilje, če ti niso zakonsko določeni.

Zagotoviti je treba vse potrebne pogoje za učinkovito delovanje funkcije Zagovornika in ustrezno seznanjenost javnosti z njegovimi pristojnostmi.

Zbrati je treba razčlenjene podatke o enakosti za namen boja proti rasni diskriminaciji.

Po potrebi morajo organi oblasti podati zakonodajno pojasnilo, s katerim se zagotovi, da se podatki v vseh primerih zbirajo ob upoštevanju načel zaupnosti.¹⁵⁵

Zakonodaja bi morala jasno določati pristojnost osrednjih oblasti, da sprejmejo nadomestne ukrepe, če in ko lokalne oblasti ne izvajajo zakonskih določil.

Sprememba imena in spola za transspolne osebe bi morala biti izrecno urejena z zakonom.

155 ECRI bo najpozneje v dveh letih po objavi tega poročila opravila postopek vmesnega spremljanja razvoja v zvezi s priporočil iz tega odstavka.

Ugotovitve in priporočila

I. Skupne teme

1. Zakonodaja proti rasizmu¹⁵⁶ in rasni diskriminaciji¹⁵⁷

Kazensko pravo

1. ECRI je že v prejšnjih poročilih o spremljanju proučila, ali je slovensko kazensko pravo skladno s Splošnopoličnim priporočilom št. 7 o nacionalni zakonodaji za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji. V tem razdelku bodo zato obravnavane pretežno preostale pomanjkljivosti in aktualni razvoj.
2. V 131. členu Kazenskega zakonika je predvidena denarna ali zaporna kazen za vsakogar, ki zaradi razlike v narodnosti, rasi, barvi, veroizpovedi, etnični pripadnosti, spolu, jeziku, političnem ali drugačnem prepričanju, spolni usmerjenosti, premoženjskem stanju, rojstvu, genetski dediščini, izobrazbi, družbenem položaju ali kakšni drugi okoliščini prikrajša koga za katero izmed človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, ki so priznane s strani mednarodne skupnosti ali določene z ustavo ali zakonom, ali mu takšno pravico ali svoboščino omeji ali na podlagi takšnega razlikovanja komu da kakšno posebno pravico ali ugodnost.
3. ECRI razume, da seznam „prepovedanih motivov“ iz 131. člena ni izčrpen in da termin „kakšna druga okoliščina“ implicitno vključuje tudi katero koli drugo osebno lastnost potencialnih žrtev rasne diskriminacije, ki ni izrecno navedena. Skladno z informacijami, ki so bile posredovane ECRI, pa ta določba ni bila nikoli uporabljena v praksi.
4. V 297. členu Kazenskega zakonika je vsebovana splošna prepoved o spodbujanju sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, vključno z zanikanjem, zmanjševanjem pomena ali zagovarjanjem genocida, holokavsta, hudodelstva zoper človečnost in vojnega hudodelstva.¹⁵⁸ S spremembo 297. člena, s katero je bil v nacionalno zakonodajo prenesen Okvirni sklep Sveta Evropske unije 2008/913/PNZ o boju proti rasizmu in ksenofobiji (v nadaljnjem besedilu „Okvirni sklep“), je bilo določeno, da so dejanja, opisana v tem členu, kazniva samo, ko 1) lahko ogrozijo javni red in mir ali 2) so storjena z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev. Skladno z razlago člena, ki jo je v pravnem stališču podal kolegij kazenskega oddelka Vrhovnega državnega tožilstva,¹⁵⁹ je spodbujanje sovraštva mogoče preganjati kot kaznivo dejanje samo v primeru, ko konkretno ogroža javni red in mir.

¹⁵⁶ V skladu s Splošnopoličnim priporočilom ECRI št. 7 o nacionalni zakonodaji za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji se pojem „rasizem“ nanaša na prepričanje, da lastnosti, kot so „rasa“, barva kože, jezik, vera, narodnost ali narodnostno ali etnično poreklo, upravičujejo zaničevanje osebe ali skupine oseb ali upravičujejo prepričanje v superiornost osebe ali skupine oseb.

¹⁵⁷ Slovenija je ratificirala Protokol št. 12 h Konvenciji o zaščiti človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki je začel veljati 1. novembra 2010.

¹⁵⁸ Besedilo člena določa, da se z zaporom do dveh let kaznuje „kdor javno spodbuja ali razpihuje sovraštvo, nasilje ali nestrpnost, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali kateri koli drugi osebni okoliščini, in je dejanje storjeno na način, ki lahko ogrozi ali moti javni red in mir, ali z uporabo grožnje, zmerjanja ali žalitev“. Z istim členom je sedaj prepovedano tudi zanikanje, zmanjševanje pomena ali zagovarjanje genocida, holokavsta, hudodelstva zoper človečnost in vojnega hudodelstva.

¹⁵⁹ Pravno stališče z dne 27. februarja 2013 je dostopno na: www.spletnooko.si/sites/default/files/sovrazni_govor_pravno_stalisce_-_vrhovno_tozilstvo_0.doc.

5. Številni pravni strokovnjaki, raziskovalci in nevladne organizacije ugotavljajo, da je zaradi zakonske določbe o motenju javnega reda in miru ter celo strožjih pogojev iz pravnega stališča kolegija Vrhovnega državnega tožilstva prišlo do pomembne vrzeli, ki vodi v ne-kaznovanost; primeri sovražnega govora v Sloveniji namreč skoraj nikoli niso preganjani, kar je razlog za nezadovoljstvo žrtev. Poleg tega je skrb vzbujajoče tudi, da domnevna žrtev nima na voljo učinkovitega pravnega sredstva, če tožilstvo zavrže kazensko ovadbo ali se odloči, da ne bo začelo kazenskega pregona.¹⁶⁰ ECRI bi na tem mestu želela izpostaviti člen 43 evropske Direktive 2012/29/EU,¹⁶¹ ki žrtvam kaznivega dejanja daje pravico do zahteve za preskus odločitve, da se pregon ne izvede, in s tem povezano dolžnost države, da takšen preskus omogoči in tudi zagotovi njegovo učinkovitost.
6. Kazenskopravne sankcije proti uporabi sovražnega govora v javnosti bi morale biti načeloma predvidene za primere, ko ne bi bil učinkovit noben drug, manj omejevalen ukrep, pri čemer mora biti spoštovana pravica do svobode izražanja in mnenja. ECRI kljub temu ugotavlja, da: razlaga iz pravnega stališča Vrhovnega državnega tožilstva ni povsem v skladu z besedilom 297. člena; je vzročni element „motenja javnega reda in miru“ iz člena 1(2) Okvirnega sklepa EU neobvezen;¹⁶² je skladno z 18.a odstavkom Splošnopolitičnega priporočila št. 7 kazenska odgovornost pogojena samo z javnim spodbujanjem. Poleg tega je v skladu s Splošnopolitičnim priporočilom št. 15 o boju proti sovražnemu govoru pogoj glede motenja javnega reda in miru lahko pomemben pri oceni tveganja za dejansko možnost ogrožanja, vendar pa ločena opredelitev tega pogoja, ki nato predstavlja ključni element kazenske odgovornosti, pomeni dodatno oviro pri doseganju obsodb.¹⁶³
7. Za zagotavljanje skladnosti s Splošnopolitičnim priporočilom ECRI št. 7 o nacionalni zakonodaji za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji in št. 15 o boju proti sovražnemu govoru ECRI slovenskim organom priporoča, da odpravijo pomanjkljivosti iz 4. do 6. odstavka v tem poročilu. Organi pregona ne bi smeli uvajati pogojev za uveljavitev kazenske odgovornosti v primeru dejanj, ki spodbujajo sovraštvo in nasilje, če ti niso zakonsko določeni.
8. Glede na specifične predloge iz Splošnopolitičnega priporočila št. 7 je ECRI v četrtem poročilu o Sloveniji izpostavila dve dodatni pomanjkljivosti, ki zadevata določbe kazenskega prava. Prvič, v zakonodaji ni bilo določbe, s katero bi se rasistična motiviranost obravnavala kot oteževalna okoliščina za vsa dejanja, kot je priporočeno v 21. odstavku Splošnopolitičnega priporočila št. 7. Drugič, v zakonodaji ni bilo določbe, s katero bi bilo prepovedano oblikovanje ali vodenje skupin, ki spodbujajo rasizem, kot je priporočeno v 18.g odstavku Splošnopolitičnega priporočila št. 7.
9. V zvezi z navedbama iz zgornjega odstavka ECRI ugotavlja, da razen splošne določbe iz 3. odstavka 297. člena (vodenje skupine, ki izvaja nasilje nad osebami ali poškoduje tuje stvari) še vedno ni specifične določbe glede skupin, ki spodbujajo rasizem.
10. Kar zadeva rasno motiviranost kaznivega dejanja, so kazniva dejanja, motivirana s sovraštvom, ki niso zajeta v 297. členu Kazenskega zakonika (glej zgoraj), obravnavana v okviru posebnih členov Kazenskega zakonika.¹⁶⁴ Poleg tega 20. člen Zakona o varstvu

¹⁶⁰ Varuh človekovih pravic 2017: 120.

¹⁶¹ Evropska Direktiva 2012/29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj, <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=EN>.

¹⁶² „Za namen odstavka 2 se države članice lahko odločijo kaznovati le dejanja, ki so bodisi izvršena na način, ki lahko moti javni red in mir, bodisi so to grožnje, zmerjanje ali žaljenje.“ Člen 1 Okvirnega sklepa Sveta Evropske unije 2008/913/PNZ o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko-pravnimi sredstvi.

¹⁶³ Splošnopolitično priporočilo ECRI št. 15 o boju proti sovražnemu govoru, 177. odstavek.

¹⁶⁴ Umor (116. člen Kazenskega zakonika), grožnja (135. člen), nasilništvo (296. člen), lahka, huda in posebno huda telesna poškodba (122. do 124. člen).

javnega reda in miru predvideva, da se dejanja, ki so prekrški po tem zakonu, obravnavana kot hujša oblika kršitev, če so zagrešena z namenom javnega spodbujanja nestrpnosti.¹⁶⁵ V 49. členu Kazenskega zakonika je vsebovana tudi splošna določba o odmeri kazni (olajševalne ali oteževalne okoliščine), ki pri določanju kazni omogoča upoštevanje diskriminatornega motiva.

11. V parlamentarnih razpravah je bilo izpostavljeno, da bi se moral element sovraštva pogostejše upoštevati pri odmerjanju kazni.¹⁶⁶ Ta ugotovitev je skladna s prepričanjem, ki ga je ECRI izrazila v 21. odstavku Splošnopolitičnega priporočila št. 7, in sicer da bi morala biti v kazenskem zakoniku rasna motiviranost opredeljena kot oteževalna okoliščina za vsa kazniva dejanja. Splošna določba o odmerjanju kazni (olajševalne in oteževalne okoliščine) ne zadošča za izpolnitev te zahteve, ker so dokazi o takšnem motivu lahko nezadostni že v fazi preiskovalnega postopka.
12. V nasprotju z odstavkom 18.b Splošnopolitičnega priporočila ECRI št. 7 v Kazenskem zakoniku javno žaljenje ali obrekovanje, ki je namerno usmerjeno proti posameznikom ali skupinam oseb na podlagi njihove rase, barve, jezika, vere, državljanstva, nacionalne pripadnosti ali etničnega porekla, tudi ni sankcionirano kot **ločeno kaznivo dejanje**.

13. Skladno s svojim Splošnopolitičnim priporočilom št. 7 o nacionalni zakonodaji za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji ECRI znova poudarja, naj slovenski organi sprejmejo določbo kazenskega prava, kjer bo rasistična motiviranost izrecno opredeljena kot oteževalna okoliščina za katero koli kaznivo dejanje. ECRI priporoča tudi zaostritev kazni za rasizem in rasno diskriminacijo z uvedbo določbe, s katero bi bilo izrecno prepovedano oblikovanje ali vodenje skupin, ki spodbujajo rasizem, in ločeno določbo, s katero bi bilo kot kaznivo dejanje opredeljeno žaljenje in obrekovanje, ki je namerno usmerjeno proti posameznikom ali skupinam oseb na podlagi njihove rase, barve, jezika, vere, državljanstva, nacionalne pripadnosti ali etničnega porekla.

Civilno in upravno pravo

14. Kljub nekaterim neskladjem (glej 34. odstavek v nadaljevanju) sta novi Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD) iz leta 2016 in Zakon o delovnih razmerjih iz leta 2003 zagotovila ustrezno zaščito proti rasizmu in rasni diskriminaciji na vseh področjih vsakdanjega življenja z odprtim seznamom osebnih okoliščin, ki so podlaga za diskriminacijo. ZVarD velja za skladnega s specifičnimi priporočili iz 4. do 15. odstavka Splošnopolitičnega priporočila št. 7, poleg tega pa sta med prepovedanimi motivi za diskriminacijo vključena tudi spolna usmerjenost in spolna identiteta.
15. Za zdaj ni mogoče opaziti vidnega napredka glede upoštevanja predlogov ECRI iz Splošnopolitičnih priporočil št. 7 in 15, da se zakonsko določi obveznost prepovedi javnega financiranja organizacij, ki spodbujajo rasizem, vključno s političnimi strankami, in da se za najresnejše primere uzakoni možnost razpustitve takšnih organizacij.

16. ECRI priporoča, da organi oblasti zakonsko določijo obveznost prepovedi javnega financiranja organizacij, ki spodbujajo rasizem, vključno s političnimi strankami, in za najresnejše primere uzakonijo možnost razpustitve takšnih organizacij.

¹⁶⁵ 6. člen (nasilno in drzno vedenje), 7. člen (nedostojno vedenje), 12. člen (poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe), 13. člen (pisanje po objektih) in 15. člen (uničevanje državnih simbolov).

¹⁶⁶ Skladno s pisnimi informacijami, ki so jih ECRI posredovali slovenski organi

17. ZVarD iz leta 2016 predvideva ustanovitev Zagovornika načela enakosti (v nadaljnjem besedilu „Zagovornik“). ECRI v svojih sklepnih ugotovitvah iz leta 2016¹⁶⁸ šteje Zagovornika kot organ skladen s standardi iz Splošnopoličnih priporočil št. 7 in št. 2 o specializiranih organih za boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti na državni ravni.
 18. Formalna zakonska vzpostavitev te institucije je zelo pozitivno dejstvo. Kljub vsemu pa se je novi Zagovornik ukvarjal skoraj izključno z zadevami, povezanimi z ustrezno višino proračunskih sredstev, kadrom, administrativno podporo in prostori, da bi zagotovil potrebne pogoje za neodvisno in učinkovito delovanje.¹⁶⁹ To je povzročilo zaostanke pri obravnavi tako novih primerov kot zadev, prevzetih od prejšnje institucije. Poleg tega je v ZVarD treba odpraviti nedoslednosti in nejasnosti, zlasti v zvezi s podobnimi pristojnostmi in pooblastili drugih institucij, kot so inšpekcije (glej 34. odstavek v nadaljevanju).
 19. Poleg tega je javnost slabo seznanjena z vlogo in pristojnostmi Zagovornika. Zaradi tega je treba okrepiti prizadevanja v tej smeri in povečati učinkovitost usposabljanja osebja, ki sodeluje pri izvajanju nove zakonodaje.
 20. V boju proti rasizmu in diskriminaciji je pomembna tudi dejavnost Varuha človekovih pravic (v nadaljnjem besedilu „Varuh“).¹⁷⁰ V letu 2017 je s spremembami Zakona o varuhu človekovih pravic delovanje tega organa postalo skladno z zahtevami, ki veljajo za status „A“ iz pariških načel Združenih narodov glede statusa nacionalnih institucij. Med drugim se pričakuje, da bo ustanovitev centra za človekove pravice okrepila možnosti Varuha za izvajanje raziskav in izobraževanj ter povečala vidnost te institucije. Varuh vsako leto prejme številne prijave, ki zadevajo diskriminacijo. V tem poročilu bodo ugotovitve Varuha in Zagovornika omenjene vsakič, ko je to primerno.
 21. ECRI spodbuja vse organe oblasti, da ustrezno podprejo krepitev nacionalnega sistema varstva človekovih pravic, ki je bila dosežena z vzpostavitvijo Zagovornika in spremembami Zakona o varuhu človekovih pravic. Podporo Zagovorniku bi bilo treba zagotoviti s stalnim in primernim dvoletnim proračunom, nadaljnjo natančnejšo opredelitvijo in krepitevijo zakonskih pooblastil ter neprekinjenim sodelovanjem in medsebojno podporo med novoustanovljeno institucijo in Varuhom.
22. ECRI priporoča, da organi oblasti zagotovijo vse potrebne pogoje za učinkovito delovanje Zagovornika načela enakosti in poskrbijo za ustrezno seznanjanje javnosti o njegovih funkcijah v skladu s Splošnopoličnimi priporočili ECRI št. 2 o specializiranih organih za boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti na državni ravni. Brez vpliva na specifične pristojnosti in pooblastila obeh institucij je treba zagotoviti strogo usklajevanje funkcij Zagovornika in Varuha človekovih pravic, da bi preprečili prekrivanje, omogočili skupno ukrepanje in optimizirali učinkovito uporabo virov. Instituciji morata sprejeti enotno razlago protidiskriminacijske zakonodaje in koordinirano izvajati svoje pristojnosti in pooblastila na tem področju.

¹⁶⁷ Termin „državni specializirani organi“ je bil v revidirani različici Splošnopoličnega priporočila št. 2, ki je bilo objavljeno 27. februarja 2018, spremenjen v „organe za enakost“.

¹⁶⁸ ECRI 2017, <https://rm.coe.int/ecri-conclusions-on-the-implementation-of-the-recommendations-inrespe/16808b78bb>.

¹⁶⁹ Zagovornik načela enakosti 2018.

¹⁷⁰ Skladno s 159. členom Ustave je varuh pristojen za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil.

2. Sovražni govor¹⁷¹

Podatki

23. Policija, državno tožilstvo, neodvisne institucije in nevladne organizacije zbirajo statistične podatke o sovražnem govoru. V praksi večino podatkov o sovražnem govoru zberejo civilna družba in akademski krogi ob finančni podpori organov oblasti.
 24. Projekt spletno-oko.si je javen sistem, ki omogoča anonimno prijavo primerov sovražnega govora in drugih nedovoljenih spletnih vsebin. V obdobju 2007–2017 je bilo v okviru projekta zabeleženih 16.685 prijav sovražnega govora, od katerih jih je bilo 541 posredovanih policiji za morebiten kazenski pregon.¹⁷² V zadnjih letih je večina primerov domnevnega sovražnega govora zadevala priseljence, zlasti pripadnike muslimanske veroizpovedi.
 25. V obdobju 2015–2016 je Varuh poročal o porastu sovražnega govora, uperjenega proti beguncem/prosilcem za azil, ki je bil zaznan med migracijsko krizo. Leta 2017 je institucija obravnavala 68 prijav zaradi diskriminacije,¹⁷³ od katerih jih je bila večina povezanih z Romi in etnično ali narodnostno pripadnostjo, sledile so prijave, ki so se nanašale na spolno usmerjenost (7). Število prijav iz te kategorije se je povečalo v letu 2015 zaradi referendumске kampanje o spremembah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.¹⁷⁴
 26. V 16. členu ZVarD je določeno, da morajo Zagovornik in pristojne inšpekcije zbirati anonimizirane podatke o številu obravnavanih primerov diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah, po oblikah diskriminacije in po posameznih področjih iz 2. člena tega zakona (večinoma v zvezi z diskriminacijo pri zaposlovanju). V poročilu Zagovornika za leto 2017 je bilo med 79 pritožbami, naslovljenih na njegov urad, šest prijav zaradi pozivanja k diskriminaciji.
 27. ECRI pozdravlja vsa prizadevanja za zbiranje podatkov in sprejete zakonske določbe (zlasti 16. člen ZVarD). Vseeno pa so podatki, ki so jih zbrale različne institucije, kategorizirani na različne načine in preveč razdrobljeni, da bi bilo na njihovi podlagi mogoče ustvariti celotno sliko o situaciji v državi.
28. ECRI organom oblasti priporoča, naj zagotovijo specifične in zanesljive podatke o kršitvah, povezanih s sovražnim govorom, in da so odločitve sodnih organov v takšnih primerih razpoložljive javnosti. Organi oblasti bi tudi morali poskrbeti za zbiranje razčlenjenih podatkov skladno s 16. členom Zakona o varstvu pred diskriminacijo za namen boja proti sovražnemu govoru in rasni diskriminaciji ter zagotoviti, da se takšno zbiranje v vseh primerih izvaja ob doslednem upoštevanju načela zaupnosti.

¹⁷¹ V skladu s Splošnopoličnim priporočilom ECRI št. 15 o boju proti sovražnemu govoru pojem „sovražni govor“ označuje kakršno koli obliko zagovarjanja, spodbujanja ali napeljevanja k zaničevanju, sovraštvu ali obrekovanju osebe ali skupine oseb kot tudi nadlegovanje, žaljenje, negativno stereotipiziranje, stigmatizacijo in grožnje na podlagi „rase“, barve kože, porekla, narodnosti ali etnične pripadnosti, starosti, invalidnosti, jezika, vere ali prepričanj, spola, spolne identitete, spolne usmerjenosti in drugih osebnih lastnosti ali statusa.

¹⁷² V letu 2017 ni bil uveden kazenski pregon v nobenem od 25 primerov, ki jih je policiji prijavila točka spletnooko.si; leta 2016 je bil kazenski pregon uveden v dveh primerih od 23 prijavljenih.

¹⁷³ Med 68 obravnavanimi prijavami jih je bilo 56 rešenih pozitivno. Varuh človekovih pravic: 2018, stran 91.

¹⁷⁴ Varuh človekovih pravic v Republiki Sloveniji 2015, 2016 in 2017. Urad varuha človekovih pravic ne more neposredno obravnavati primerov, če kršitelj ni javna institucija, vendar pa pogosto izkoristi priložnost za javno obsodbo kršitev in najresnejše primere preda policiji in tožilstvu.

Sovražni govor v političnem in drugem javnem diskurzu

29. Leta 2017 je Odbor ZN za človekove pravice izrazil zaskrbljenost zaradi rasistične in ksenofobne retorike politikov, usmerjene proti pripadnikom manjšinskih skupin, vključno z migranti in begunci.¹⁷⁵ Varuh tudi opozarja na pogosto nizko raven etike v javnem diskurzu in skrb vzbujajoče nizko število primerov iz sodne prakse na tem področju, ki je zelo omejena zaradi razlogov, navedenih v zgornjem podrazdelku „Kazensko pravo“.¹⁷⁶ Tudi OVSE/ODIHR je izrazil skrb, da sta predvolilno kampanjo pred predčasnimi parlamentarnimi volitvami 3. junija 2018 zaznamovali negativna propaganda in nestrpna retorika nekaterih kandidatov.¹⁷⁷ Kljub vsemu so bili zabeleženi tudi nekateri odzivi na izražanje sovražstva in uporabo sovražnega govora, ki sta bila usmerjena zlasti proti migrantom in prosilcem za azil. Leta 2017 se je Mestna občina Nova Gorica odzvala na deljenje nalepk z žaljivim sloganom proti beguncem v mestu in odredila takojšnjo odstranitev materiala.¹⁷⁸ Maja 2018 se je nekaj sto ljudi udeležilo mirnih demonstracij v Ljubljani proti vse bolj razširjenemu sovražnemu govoru med politično kampanjo.¹⁷⁹ Septembra 2018 je več kot 3000 oseb podpisalo peticijo proti imenovanju državnega sekretarja zaradi njegovih ksenofobnih zapisov na družbenih omrežjih, ki jih je objavil pred nastopom mandata.¹⁸⁰
30. Tudi predstavniki judovske skupnosti so prijavili primere predsodkov, ignorance in napačnih stereotipov o Judih, ki so se širili v družbi. Med prijavljenimi primeri pa ni bilo nasilja nad Judi ali očitne diskriminacije.¹⁸¹ Poleg tega so bili v zadnjih letih Romi še naprej tarča žaljivega javnega diskurza, čeprav se je ta pojavljal v bolj prikritih oblikah kot v preteklosti.¹⁸²

Sovražni govor v klasičnih medijih in na internetu

31. Odbor OZN za človekove pravice je izrazil skrb zaradi porasta sovražnega govora na internetu, ki se med drugim pojavlja na spletnih forumih, in je usmerjen zlasti proti migrantom, Romom, pripadnikom skupnosti LGBT in muslimanom. Odbor je izrazil obžalovanje zaradi nizkega deleža prijav in pravnih odzivov, ki zadevajo primere rasne diskriminacije, vključno s pregonom vpletenih v resne primere sovražnega govora, ki so privedli do spodbujanja sovražnosti ali nasilja.¹⁸³
32. Tako imenovana migracijska kriza je vzbudila islamofobne odzive nekaterih tiskanih in spletnih medijev, kot sta Nova24tv in Demokracija.¹⁸⁴ Oglaševanje državnih podjetij v takšnih medijih je bilo predmet javne kritike, zato je predsednik vlade moral pozvati

¹⁷⁵ Odbor OZN za človekove pravice 2016: § 7.

¹⁷⁶ Varuh človekovih pravic 2016: 15.

¹⁷⁷ OVSE-ODIHR 2018, <https://www.osce.org/odihr/elections/slovenia/394106?download=true>.

¹⁷⁸ Varuh človekovih pravic 2018: 81.

¹⁷⁹ OVSE-ODIHR 2018.

¹⁸⁰ <https://siol.net/novice/slovenija/sarec-in-lms-v-bran-crncecu-peticijo-proti-drzavnemu-sekretarjupodpisalo-zetriti-tisoc-ljudi-477961>.

¹⁸¹ Ministrstvo za zunanje zadeve ZDA 2017: 13.

¹⁸² ACFC 2018: 2.

¹⁸³ Odbor OZN za človekove pravice 2016: § 7.

¹⁸⁴ http://www.demokracija.si/images/demokracija_35_low_Page_01.jpg. (naslovnica tednika Demokracija, na kateri je naslov „Z migranti v Slovenijo prihaja kultura posilstev“) <http://nova24tv.si/slovenija/foto-rjuharcevisistanbulu-ne-v-mariboru-tista-na-desni-bo-verjetno-zaprosila-za-borcevsko-pokojnino-ostali-dve-pa-sta-otroski-kirurginji/>. (V tem članku med drugim piše, da so „štajersko prestolnico okupirale rjuharice“, spremlja pa ga fotografija žensk, ki nosijo hijab.)

k opustitvi te prakse.¹⁸⁵ Poleg tega se na številnih straneh Facebooka redno objavljajo najbolj skrajne oblike islamofobnega materiala.¹⁸⁶ Na družabnih omrežjih ohranjajo pomembno število sledilcev, čeprav se je število prosilcev za azil in migrantov, ki prečkajo ozemlje Slovenije, drastično zmanjšalo. Ta islamofobna retorika na internetu je še posebej skrb vzbujajoča, saj islam omeji na stereotipne podobe, muslimani pa so na ta način razčlovečeni.^{187, 188, 189}

Odgovor organov oblasti

33. ECRI se navezuje na 7. odstavek, v katerem priporoča ukrepanje glede pomembne vrzeli, ki vodi v nekaznovanost, saj primeri sovražnega govora v Sloveniji skoraj nikoli niso sodno preganjani. Od zadnjega poročila o Sloveniji je bilo sproženih le nekaj sodnih postopkov proti avtorjem sovražnih izjav, vendar le v primerih zelo očitnega sovražnega govora in izključno na podlagi ogrožanja javnega reda in miru. To je mogoče pojasniti tako z že omenjeno strogo razlago zakonodaje s področja sovražnega govora, ki jo je podal kolegij kazenskega oddelka Vrhovnega državnega tožilca, kot tudi z zelo široko razlago svobode govora in splošno nenaklonjenostjo zapuščini tako imenovanega „verbalnega delikta“ iz časa Jugoslavije.
34. V ZVarD je ena od oblik sovražnega govora natančneje opredeljena, in sicer gre za pozivanje k diskriminaciji, ki pomeni vsako spodbujanje drugih oseb k diskriminatornim dejanjem. To je zgolj dispozitivna določba, ki ne vključuje kazni, predvidenih z Zakonom. Pristojnost Zagovornika na področju kršitev 10. člena ZVarD (pozivanje k diskriminaciji) bi bila učinkovito sredstvo za boj proti sovražnemu govoru. A za ta namen bi seznam prekrškov iz 45. člena ZVarD moral vključevati tudi pozivanje k diskriminaciji. Zagovornik je v zvezi s tem sam podal predlog, ki zadeva: večje pristojnosti Zagovornika pri vodenju postopkov v primeru manjših kršitev in določanju sankcij; natančno določitev razmerja med različnimi postopki za ugotavljanje diskriminacije; natančnejšo opredelitev administrativnih in inšpekcijskih postopkov.¹⁹⁰
35. Varuh je pogosto poudaril pomen samoregulacije kot načina za boj proti sovražnemu govoru. Skladno s priporočilom ECRI iz četrtega poročila (80. odstavek) je Varuh v svojem poročilu iz leta 2016 (str. 37) predlagal, da poslanci in drugi politiki sprejmejo etični kodeks. Na žalost to priporočilo še ni bilo upoštevano.
36. V okviru skupnega projekta civilne družbe in raziskovalne skupnosti „Z (od)govorom na sovražni govor – zagon neodvisnega povezovalnega telesa (ZaGovor)“ je bil leta 2015 ustanovljen Svet za odziv na sovražni govor (v nadaljnjem besedilu „Svet“), ki se je v primerih sovražnega govora na zahtevo pravne ali fizične osebe oziroma na predlog člana Sveta odzval z javnimi izjavami. Čeprav se je ta projekt sedaj že zaključil, je pripomogel k vzpostavitvi standardov javnega diskurza in začetku razprav o tej temi.¹⁹¹ Že omenjena

¹⁸⁵ <https://siol.net/novice/slovenija/sarec-problematiziral-ogljase-drzavnih-podjetij-v-medijih-ki-spodbujajo-nestrpnost-483780>

¹⁸⁶ Med temi stranmi so: Radikalna Ljubljana, Stop islamizaciji Slovenije, Generacija identitete Slovenija, Slovenija zavaruj meje, Slovenska milica in Nočemo beguncev in migrantov v Sloveniji, Nočemo džamije v Ljubljani.

¹⁸⁷ Zalta, A. 2016: 541.

¹⁸⁸ 133. člen Kazenskega zakonika SFRJ.

¹⁸⁹ 10. člen ZVarD.

¹⁹⁰ Izvajanje novih pristojnosti Zagovornika lahko omejuje dejstvo, da bodo odločitve tega organa, kadar ne bodo upošteevane, ostale pretežno deklarativne zaradi pomanjkanja pooblastil, s katerimi bi lahko zavezal inšpektorate k nadaljevanju preiskave.

¹⁹¹ Varuh človekovih pravic 2016: 30.

prijavna točka spletno-oko.si je del Centra za varnejši internet, ki ga koordinira Univerza v Ljubljani v sodelovanju z drugimi partnerji,¹⁹² financirajo pa ga Evropska komisija (agencija INEA) in Ministrstvo za javno upravo.

37. Na področju množičnih medijev in avdiovizualnih medijskih storitev zakonodaja prepoveduje spodbujanje diskriminacije in nestrpnosti ter ureja vlogo medijev pri boju proti sovražnim vsebinam. Spodbujanje sovraštva v množičnih medijih in avdiovizualnih medijskih storitvah spremljata Ministrstvo za kulturo in Agencija za komunikacijska omrežja in storitve (AKOS), ki je neodvisno telo. AKOS ima pooblastila za izvajanje inšpekcijskega nadzora in lahko prekliče ali umakne dovoljenje izdajateljem radijskih in televizijskih programov, poda kazensko ovadbo pristojnim organom, vendar ne more naložiti globe.¹⁹³ V praksi pa ta institucija ni nikoli obravnavala primerov sovražnega govora.
38. Tiskane medije nadzoruje Novinarsko častno razsodišče. To je samoregulativni organ, ki ga sestavljajo novinarji, uredniki in dva predstavnika javnosti. Prijavijo se lahko kršitve Kodeksa novinarjev Slovenije, v katerem je z 20. in 21. členom določeno izogibanje stereotipom ter prepovedano razlikovanje, žaljenje in spodbujanje k nasilju.¹⁹⁴ Tako zakonodaja s področja množičnih medijev kot etični kodeks urednikom nalagata odgovornost, da spremljajo komentarje na družbenih medijih, povezanih z novinarskimi vsebinami, in pravočasno odstranijo neprimerne objave. Ob valu prosilcev za azil so se številni glavni izdajatelji radijskih in televizijskih programov ter mediji odločili, da bodo omejili ali onemogočili možnost komentiranja.¹⁹⁵ Marca 2016¹⁹⁶ je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih (ZMed-C), s katerim so bila določena pravila objavljanja spletnih komentarjev in njihovega umika v primeru sovražnih vsebin. V primeru neizpolnjevanja določb ni zakonsko predpisanih glob.
39. ECRI pozdravlja uvedbo teh regulativnih in samoregulativnih mehanizmov za preprečevanje uporabe sovražnega govora v medijih in na internetu. ECRI pri tem opozarja, da so za učinkovitost sprejetih določb potrebna tudi prizadevanja za zagotavljanje njihovega upoštevanja, kot je na primer izvajanje ustreznega nadzora in uvedba sankcij v primeru kršitev.
40. ECRI priporoča, da organi oblasti spremenijo in dopolnijo Zakon o varstvu pred diskriminacijo in okrepijo odzive na sovražni govor, ki ne temeljijo na kazenskih ukrepih, temveč predvsem na izpodbijanju sovražnih izjav z nasprotnimi dejstvi. Poleg tega bi morali podpreti kodekse ravnanja izvoljenih teles in okrepiti pobude medijev za samoregulacijo. ECRI nadalje priporoča izvedbo ocene preteklih pobud za preprečevanje sovražnega govora z namenom nadgradnje trenutnih prizadevanj in razširitve dobrih praks, zlasti na področju medijev in šolstva.

¹⁹² Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Akademsko in raziskovalna mreža Slovenije (Arnes), Zveza prijateljev mladine Slovenije (ZPMS) in Mladinsko informativno svetovalno središče Slovenije (MISSS); Center za varnejši internet, <https://safe.si/center-za-varnejsi-internet/o-centru>.

¹⁹³ ACFC 2018: 24.

¹⁹⁴ Med letoma 2011 in 2017 je bilo prejetih 18 prijav, povezanih s prepovedjo stereotipiziranja (20. člen), 11 prijav se je nanašalo na spodbujanje k nasilju, 5 pa na širjenje nestrpnosti (21. člen), glej ACFC 2018: 24.

¹⁹⁵ ACFC 2018: 18.

¹⁹⁶ Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o medijih je bil za drugim odstavkom 9. člena Zakona o medijih (ZMed) dodan nov (tretji) odstavek.

3. Rasistično in homofobno/transfobno nasilje

Podatki/obseg težave

41. VSE-ODIHR je ugotovil, da Slovenija ne posreduje redno zanesljivih informacij in statistike o kaznivih dejanjih iz sovraštva.¹⁹⁷ Policija uporablja generični obrazec za poročanje o kaznivih dejanjih, ki omogoča beleženje pravne kvalifikacije kaznivega dejanja, npr. 297. ali 131. člen Kazenskega zakonika. Računalniški sistem po drugi strani ne podpira vnosa posebnih šifer za kazniva dejanja, s katerimi bi bilo mogoče označiti kazniva dejanja iz sovraštva, ravno tako pa policisti nimajo na voljo navodil glede beleženja tovrstnih dejanj. Tajništvo Vrhovnega sodišča anonimizira sodbe sodišča in jih dnevno objavlja na spletni strani <http://www.sodnapraksa.si/>. Pred objavo je vsaka sodba obdelana, tako da je razvidno področje, na katerega se nanaša. Seznam primerov iz sodne prakse pa ne vključuje tudi prvostopenjskih sodb. To pomeni, da sodbe, zoper katere ni bila vložena pritožba, javnosti niso preprosto dostopne. Zbiranje informacij o pravnih sredstvih in njihovi učinkovitosti ostaja zato še vedno težavno. Podobno je težko najti tudi informacije glede sodne prakse, ki zadeva rasistično in homofobno/transfobno nasilje, ker sodišča ne zbirajo sistematično podatkov na tem področju.¹⁹⁸ ECRI je kljub temu imela omogočen dostop do podatkov o kršitvah 20. člena Zakona o varstvu javnega reda in miru (kršitev javnega reda in miru z namenom vzbujanja nestrpnosti) v obdobju 2013–2017.¹⁹⁹
42. Štirje odstotki anketirancev iz vseh ciljnih skupin in držav, ki so sodelovali v raziskavi EU-MIDIS II, so navedli, da so v obdobju petih let pred raziskavo doživeli nasilje, katerega motiv je bilo sovraštvo.²⁰⁰ V istem obdobju sta 2 % novih priseljencev, ki sta prebivala v Sloveniji, doživela nasilje, motivirano s sovražstvom zaradi etničnega ali priseljskega porekla (ti anketiranci so omenjali vsaj enega ali več fizičnih napadov).
43. Kljub številnim pravnim oviram, povezanim z občutljivimi podatki, so organi oblasti za ECRI dejali, da bi bilo mogoče zabeležiti motiv kaznivega dejanja, ne da bi to vodilo v identifikacijo žrtve. Tudi če bo zagotavljanje anonimnosti tovrstnih podatkov zahtevalo dodatno delo, ECRI meni, da bo to potrebno za ustrezno spremljanje učinkovitosti dela policije in sodstva na tem področju. Za ta namen se organi oblasti lahko oprejo na trden okvir standardov in dobrih praks, vključno z ustreznimi Splošnopolitičnimi priporočili ECRI²⁰¹ in zakonodajo EU,²⁰² poleg tega pa so na voljo tudi praktične smernice.²⁰³
44. ECRI priporoča, da organi oblasti zagotovijo beleženje motivov kaznivih dejanj, ki zadevajo rasistično in homofobno/transfobno nasilje. V ta namen bi bilo treba vzpostaviti sistem za zbiranje podatkov in pripraviti javne statistike, s čimer bi zagotovili celovit in dosleden pregled nad primeri rasističnega in homofobnega/transfobnega nasilja, prijavljenih policiji, ter spremljanje njihove obravnave v okviru sodnega sistema.

¹⁹⁷ „Kazniva dejanja iz sovraštva so kazniva dejanja, katerih motiv je predsodek“, Sklep št. 9/09 Ministrskega sveta OVSE o boju proti kaznivim dejanjem iz sovraštva.

¹⁹⁸ Sklep št. 9/09 Ministrskega sveta OVSE.

¹⁹⁹ Podatki o številu kršitev: 55 v letu 2013, 44 v letu 2014, 43 v letu 2015, 43 v letu 2016 in 41 v letu 2017. Dodatne informacije je posredovala Republika Slovenija na prošnjo ECRI v okviru priprav na kontaktni obisk.

²⁰⁰ EU FRA 2016.

²⁰¹ Glej Splošnopolitična priporočila ECRI št. 4, št. 9 in št. 11.

²⁰² Glej Direktivo 2012/29/EU in Sklepe Sveta 2013/PNZ z dne 6. decembra 2013. 48

²⁰³ OVSE-ODIHR 2014, EU FRA 2018.

Rasistično nasilje

45. Iz najnovejših razpoložljivih podatkov (2016) organizacij civilne družbe in UNHCR, ki so bili posredovani OVSE-ODIHR, izhaja, da je bilo prijavljenih 11 incidentov, od tega osem napadov na lastnino in trije nasilni napadi na ljudi. Tarča so bili pretežno prosilci za azil ali osebe in lastnina institucij, ki proslcem nudijo pomoč.²⁰⁴
46. Prav tako je bilo poročano, da je bilo v Ljubljani večkrat vandalizirano gradbišče prvega islamskega kulturnega centra in džamije v državi. Vlada, nevladne organizacije in verske skupnosti so podale izjave, v katerih so obsodile skrunitev in pozvale k večji strpnosti in spoštovanju raznolikosti. Neznani vandali so oskrunili tudi stolnico sv. Nikolaja v Ljubljani.²⁰⁵

Homofobno/transfobno nasilje

47. Po podatkih nevladne organizacije, ki se osredotoča na pravice skupnosti LGBTI, je 49 % pripadnikov skupnosti LGBTI vsaj enkrat doživelo nasilje ali diskriminacijo na podlagi svoje spolne usmerjenosti; od teh jih je približno 44 % doživelo nasilje ali ustrahovanje v šoli.²⁰⁶ Iz uradne statistike in podatkov, ki so jih zbrale nevladne organizacije, ne izhaja točno število primerov homofobnega/transfobnega nasilja. Po navedbah nevladnih organizacij LGBTI velika večina žrtev takšnih primerov ne prijavi.

Odgovor organov oblasti

48. Policija aktivno sodeluje pri preprečevanju rasne diskriminacije in rasističnega nasilja v Sloveniji. Policijska akademija od leta 2009 izvaja program „Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov ter preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti“, katerega cilj je zagotoviti prepoznavanje in razumevanje različnih oblik diskriminacije s strani policije. Od leta 2013 je to usposabljanje, ki je namenjeno tudi določenim skupinam javnih uslužbencev, sestavni del letnega načrta Policije in je zdaj vključeno v Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2017–2021.²⁰⁷ Policija poleg tega izvaja tudi številne dejavnosti v skupnosti, ki so med drugim namenjene preprečevanju in spremljanju rasističnega nasilja z večjo prisotnostjo in prepoznavnostjo policistov v lokalni skupnosti.²⁰⁸
49. V Sloveniji domnevne žrtve redko uporabijo razpoložljiva pravna sredstva. Kot je bilo omenjeno v prejšnjih odstavkih, je to deloma posledica zelo omejenega izvajanja zakona proti rasnemu nasilju, kar je vzrok za veliko nezadovoljstvo žrtev. ECRI se v zvezi s tem sklicuje na svoje priporočilo iz 44. odstavka, saj je natančno evidentiranje in zbiranje podrobnih

²⁰⁴ OVSE-ODIHR 2016, <http://hatecrime.osce.org/slovenia?year=2016>.

²⁰⁵ Ministrstvo za zunanje zadeve ZDA 2016b: 1.

²⁰⁶ Ministrstvo za zunanje zadeve ZDA: 2016a: 17

²⁰⁷ 3.3.7.1.3.1 Podcilj: ozaveščanje policistov in drugih delavcev Policije za delo v romski skupnosti, Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2017–2021: 59.

²⁰⁸ Generalna policijska uprava – Strategija policijskega dela v skupnosti iz leta 2013 in Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025. Policijska akademija je leta 2016 organizirala posvet „Obvladovanje predsodkov in kulturne raznolikosti pri delu z migranti“. Namen posveta je bil združiti znanje in izkušnje glede strpnega ravnanja in spoštovanja posebnih okoliščin, ki izhajajo iz razlik v narodnosti, veri, kulturi in jeziku migrantov.

podatkov o incidentih na vseh stopnjah kazenskega postopka nujno tako za učinkovito izvajanje zakonodaje, skladno s katero se kaznuje rasistično nasilje, kot za obveščanje političnih organov z namenom odpravljanja pomanjkljivosti pri njenem izvajanju.

4. Politike vključevanja

Podatki

50. V Sloveniji živita približno dva milijona prebivalcev.²⁰⁹ Leta 2016 je bila praksa neobveznega zbiranja podatkov o narodni pripadnosti ob prijavi prebivališča dokončno odpravljena.²¹⁰ Zadnji podatki o narodnosti temeljijo na popisu prebivalstva iz leta 2002, skladno s katerim sta ustavno priznani narodni manjšini (tj. avtohtoni Madžari in Italijani) predstavljali okoli 0,3 % oziroma 0,1 % vsega prebivalstva.^{211, 212} Romi, ki jim je z Ustavo dodeljen poseben status, so predstavljali približno 0,2 % prebivalstva.²¹³ Tri največje narodne manjšine glede na popis so Srbi (2 %), Hrvati (1,8 %) in Bošnjaki (1,1 %). Med vsemi prebivalci se jih je 57,8 % opredelilo za pripadnike rimskokatoliške vere, 10,1 % se jih je izreklo za ateiste, 2,4 % za muslimane, 2,3 % je navedlo pripadnost pravoslavni veri, 0,9 % je bilo protestantov, 26,5 %²¹⁴ pa ni izreklo pripadnosti nobeni religiji ali sistemu prepričanj.
51. Število priseljencev v Slovenijo se od leta 1995 vztrajno povečuje, od vstopa Slovenije v EU leta 2004 pa je ta rast še izrazitejša. Število tujih državljanov je od konca leta 2015 do decembra 2016 naraslo z 91.400 na 107.800, kar predstavlja približno 5 % vsega prebivalstva.²¹⁵ Večina priseljencev prihaja iz držav nekdanje Jugoslavije.²¹⁶ Med septembrom 2015 in marcem 2016 je državo prečkalo skoraj 500.000 nezakonitih migrantov, od katerih jih je le majhen delež zaprosil za mednarodno zaščito v Sloveniji in jo tudi dobil.²¹⁷ Oktobra 2018 je bilo registriranih 2555 prosilcev za azil, od katerih jih je 99 medtem že pridobilo mednarodno zaščito.²¹⁸ Osebe, ki so v preteklih treh letih pridobile status begunca ali subsidiarno zaščito, so bili večinoma Sirci, Iračani, Iranci, Afganistanci, Eritrejci in Somalijci.²¹⁹

²⁰⁹ Statistični urad Republike Slovenije, demografski podatki: https://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp.

²¹⁰ Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002: https://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Popis2002/04_Slovenija/03_Prebivalstvo/02_05W16_Demografske_znacilnosti/02_05W16_Demografske_znacilnosti.asp.

²¹¹ Stran rtvslo.si, 2010, 18. december: <https://www.stat.si/popis2002/si/default.htm>.

²¹² 65. člen.

²¹³ Ustava Republike Slovenije 2013; Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti, Manjšine ter Statistični in osnovni podatki o romski skupnosti: <http://www.un.gov.si/si/manjsine/>; http://www.un.gov.si/si/manjsine/romska_skupnost/statisticni_in_osnovni_podatki/.

²¹⁴ Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002.

²¹⁵ Vsak osmi prebivalec Slovenije priseljenec: <http://www.rtvsl.si/slovenija/vsak-osmi-prebivalec-slovenijepiseljenec/246585>; Statistični urad Republike Slovenije, Selitveno gibanje prebivalstva: https://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05I2006S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivals_tvo/25_selitveno_gibanje/10_05I20_selitveno_gibanje/&lang=2.

²¹⁶ Statistični urad Republike Slovenije, demografski podatki: https://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp.

²¹⁷ OECD 2017: 230–231.

²¹⁸ Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, http://www.mnz.gov.si/mnz_zas_vas/tujci_v_sloveniji/statistika/.

²¹⁹ Svet Evrope, komisar za človekove pravice 2017: 9.

52. ECRI je v svojem četrtem poročilu (§ 184) priporočila, naj organi oblasti zberejo razčlenjene podatke o enakosti za namen boja proti rasni diskriminaciji. Kakor je že bilo omejeno, pa imajo organi oblasti zaradi Zakona o varstvu osebnih podatkov močne zadržke glede zbiranja takšnih razčlenjenih podatkov. V okviru nekaterih raziskovalnih projektov nevladnih organizacij in akademskih krogov, ki so bili financiranih iz javnih sredstev, so bili kljub temu zbrani nekateri podrobni podatki o ranljivih skupinah, čeprav so bili ti anonimizirani. To kaže, da je varovanje osebnih podatkov pri zbiranju razčlenjenih podatkov mogoče izvajati na način, ki ga uporabljajo organi oblasti pri popisih ali v okviru drugih metod, s katerimi pridobijo podatke o spolu, starosti in drugih značilnostih. Ta prakso omogoča tudi 16. člen ZVarD, ki predvideva zbiranje „anonimiziranih“ podatkov o številu obravnavanih primerov diskriminacije po posameznih osebnih okoliščinah in po oblikah diskriminacije. ECRI in druge mednarodne organizacije²²⁰ menijo, da pomanjkanje zanesljivih in posodobljenih podatkov o enakosti ovira boj proti diskriminaciji ter otežuje učinkovito oblikovanje politik in izvajanje pozitivnih ukrepov za vključevanje ranljivih skupin v družbo.²²¹

53. ECRI znova priporoča, naj organi oblasti zberejo razčlenjene podatke o enakosti za namene boja proti rasni diskriminaciji. Po potrebi morajo organi oblasti podati zakonodajno pojasnilo, s katerim se zagotovi, da se podatki v vseh primerih zbirajo ob upoštevanju standardov o varstvu podatkov, vključno z načeli zaupnosti, informiranega soglasja in prostovoljne samoidentifikacije.

Strukture za vključevanje in ukrepi

54. Svet za vključevanje tujcev in Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov sta vladna organa, dejavna na področju vključevanja tujih državljanov. Svet za vključevanje tujcev je posvetovalni organ, ki zaseda dvakrat na leto in podaja predloge glede programov za vključevanje migrantov, poleg tega pa spremlja tudi njihovo izvajanje.²²² Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov je nov vladni urad, ki je od Ministrstva za notranje zadeve marca 2017 prevzel nekatere zadolžitve glede oskrbe in vključevanja priseljencev. Pooblastila urada vključujejo upravljanje objektov za nastanitev in oskrbo ter druge vidike vključevanja migrantov v slovensko družbo.²²³ Od leta 2013 nevladna organizacija Odnos izvaja dejavnosti za vključevanje oseb z mednarodno zaščito. Podoben program za begunce, ki so bili premeščeni iz Italije in Grčije, izvaja nevladna organizacija Slovenska filantropija.²²⁴ Drugi migranti („državljeni tretjih držav“) so vključeni v program „Začetna integracija priseljencev“ (ZIP), ki obsega učenje osnov slovenščine ter spoznavanje slovenske kulture, zgodovine in ustave. V letih 2016 in 2017 je Inštitut ČKZ v Socialnem centru Rog v Ljubljani izvajal projekt Urbano onkraj

²²⁰ Posebni poročevalec OZN za vprašanja manjšin 2018.

²²¹ Glej tudi ACFC 2018: 10.

²²² Svet, ki je bil ustanovljen leta 2012, združuje predstavnike več ministrstev, ki sodelujejo pri procesu vključevanja tujcev, Slovenski andragoški inštitut, nevladne organizacije, občine in predstavnike migrantov iz različnih regij.

²²³ Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov je organ, pristojen za varovanje pravic oseb, ki so pridobile mednarodno zaščito, in izvajanje ukrepov za njihovo vključevanje, http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook-2017-38-en.

²²⁴ Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov.

meja, ki je bil namenjen povečevanju prepoznavnosti kulture migrantov, prosilcev za azil in beguncev.²²⁵ Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) je financiralo tudi nekatere druge programe vključevanja, katerih cilj je bil med drugim spodbujanje medkulturnega dialoga.

Begunci in prosilci za azil

55. Zakon o mednarodni zaščiti, ki je bil sprejet aprila 2016, določa pogoje za dodelitev mednarodne zaščite v Sloveniji v skladu s standardi EU. Osebe, ki jim je priznana mednarodna zaščita, skladno z 90. členom Zakona uživajo enake pravice kot državljani Republike Slovenije, kar vključuje pravico do denarnega nadomestila za zasebno nastanitev, zdravstvenega varstva, socialnega varstva, izobraževanja ter zaposlitve in dela.
56. Organi oblasti so poročali, da razmeroma nizko število beguncev v državi omogoča izvajanje triletnega integracijskega načrta za vsako osebo, ki pridobi mednarodno zaščito.²²⁶ Leta 2016 je bilo v triletni integracijski program vključenih 242 oseb z mednarodno zaščito.²²⁷ Na področju nastanitve imajo osebe z mednarodno zaščito pravico do bivanja v integracijskih hišah (v Mariboru, Ljubljani in Velenju) ali drugih nastanitvenih objektih, kjer lahko ostanejo do enega leta, to obdobje pa se lahko iz posebnih razlogov podaljša za nadaljnjih šest mesecev. Mladolletniki brez spremstva, ki jim je priznana mednarodna zaščita, bivajo pri rejniških družinah ali pa so nastanjeni v kriznih centrih za mlade oziroma v dijaških domovih v Postojni in Novi Gorici.²²⁸ Osebe, ki jim je priznana mednarodna zaščita, so upravičene do brezplačnega tečaja slovenščine, ki obsega 300 ur,²²⁹ in brezplačnega prvega opravljanja izpita iz slovenskega jezika.²³⁰
57. Vključevanje otrok prosilcev za azil in beguncev v izobraževalni sistem je del ločenega programa in kljub začetnim kritikam ni opaziti težav pri njegovem izvajanju. Ti otroci so upravičeni do programov, kjer spoznajo osnove slovenskega jezika, temu pa sledi vpis v redne razrede, kjer jim je nudena dodatna pomoč. Za učitelje je organizirano usposabljanje za vključevanje otrok migrantov.²³¹

Preostale pomanjkljivosti in izzivi integracije

58. Kljub zgoraj navedenim ukrepom ostaja nekaj nerešenih težav. Glede na Kazalnik politike vključevanja migrantov (MIPEX) 2015 je v Sloveniji vključevanje migrantov „delno ugodno“, saj je bila dosežena skupna ocena 44 %.²³² Država se je morala spopasti z novimi izzivi, povezanimi z vključevanjem oseb, ki so se priselile v zadnjem obdobju, pri čemer so bile v ospredju predvsem jezikovne in kulturne razlike. To je povzročilo sovražen odnos nekaterih segmentov prebivalstva, ki je bil usmerjen zlasti proti beguncem in osebam s

²²⁵ <https://urbanoonkrajmeja.wordpress.com/2016/09/09/operacija-urbano-onkraj-meja/>

²²⁶ <https://infotujci.si/osebe-z-mednarodno-zascito/>; Svet Evrope, komisar za človekove pravice 2017: 9; OECD 2017: 230–231; Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 2017: 47–54.

²²⁷ Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 2017: 47–54; Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 2016: 49–54.

²²⁸ Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 2017: 47–54; Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 2016: 49–54.

²²⁹ Svet Evrope, komisar za človekove pravice 2017: 10.

²³⁰ Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 2017: 47–54; Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 2016: 49–54.

²³¹ Svet Evrope, komisar za človekove pravice 2017: 10.

²³² MIPEX 2015 – Slovenija.

subsidiarno zaščito. Glede na študijo MIPEX se je javno mnenje o migrantih v Sloveniji v zadnjem času izboljšalo. Kljub vsemu pa le 61 % vprašanih meni, da je Slovenija država, kjer so migranti dobrodošli.²³³ Družba je pokazala odpor do ukrepov vključevanja, še posebej odklonilen odziv je vzbudila prisotnost begunskih otrok v šolah.²³⁴

59. Nevladne in mednarodne organizacije so poročale, da tečaji slovenskega jezika za osebe, ki pridobijo mednarodno zaščito, ne zadoščajo vedno, zato priporočajo bolj individualiziran pristop.²³⁵ Prav tako so bile kritične do nedavne uvedbe upravnih taks za državljane tretjih držav, ki želijo ob koncu jezikovnega tečaja pridobiti potrdilo o znanju jezika.²³⁶
60. Prosilci za azil nimajo pravice do zaposlitve v obdobju prvih devetih mesecev po vložitvi prošnje za azil. Za osebne potrebe prejmejo mesečno žepnino v višini 18 EUR. Številni se počutijo izolirani od lokalnega prebivalstva. ECRI spodbuja krepitev programov na področju politik vključevanja, ki jih izvajajo lokalne oblasti, saj imajo te ključno vlogo pri zagotavljanju učinkovitih ukrepov za vključevanje migrantov.
61. Za osebe z mednarodno zaščito je bila v letu 2016 odpravljena enkratna finančna pomoč v višini 288 EUR, ki je bila izplačana, ko so prosilci za azil pridobili status begunca. Sedaj se redna socialna pomoč začne nakazovati z določeno zamudo. Zaradi te vrzeli lahko številne osebe s priznanim statusom begunca ostanejo brez sredstev za preživetje ravno v obdobju, ko bi najbolj potrebovale socialno pomoč.²³⁷ Poleg tega je Varuh človekovih pravic prejel prijave, ker so banke zavrnile odprtje tekočih računov za osebe iz Afganistana, Iraka ali Sirije, ki so pridobile mednarodno zaščito. Kaže, da se je po posredovanju Varuha človekovih pravic ta situacija izboljšala.
62. Begunci poročajo tudi o diskriminaciji, ki zadeva dostopnost stanovanj, zaradi česar zelo težko najdejo zasebno nastanitev. Velik del dejavnosti za vključevanje, ki jih izvajajo nevladne organizacije, predstavlja zato iskanje ustreznih namestitvenih kapacitet za begunce v različnih delih države. ECRI je v svojem četrtem poročilu (§ 162) priporočila, da se zagotovi dostop do socialnih stanovanj za vse osebe, ki zakonito prebivajo v Sloveniji, ne glede na njihovo državljanstvo, kar vključuje upravičence do mednarodne zaščite. Na žalost kaže, da to priporočilo ni bilo upoštevano. Kljub sovražnemu odzivu prebivalstva pa so lokalne oblasti pokazale pripravljenost, da prosilcem za azil in beguncem zagotovijo nastanitev.²³⁸
63. ECRI priporoča krepitev programov na področju politik za vključevanje upravičencev do mednarodne zaščite, ki jih izvajajo lokalne oblasti, saj imajo te ključno vlogo pri zagotavljanju učinkovitosti tovrstnih ukrepov.
64. S težavami se srečujejo tudi prosilci za azil in upravičenci do mednarodne zaščite, ki vstopajo na trg dela v Sloveniji, saj nepoznavanje njihovega statusa, nezaupanje in stereotipi predstavljajo oviro za zaposlovanje.²³⁹ Sodelovanje z delodajalci bi bilo treba okrepiti, da bi se povečale zaposlitvene možnosti za to skupino iskalcev zaposlitve oziroma migrante na

233 MIPEX 2015 – Slovenija.

234 Svet Evrope, komisar za človekove pravice 2017: 10–11; Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije 2017: 48–49.

235 Svet Evrope, komisar za človekove pravice 2017: 10.

236 Taksa za udeležbo v programu za začetno integracijo znaša 4,50 EUR, izdaja potrdila o opravljenem tečaju pa 18,10 EUR. OECD 2017: 230–231.

237 Svet Evrope, komisar za človekove pravice 2017: 10–11.

238 Poročano je bilo, da je Mestna občina Koper potrdila načrt za naselitev 50 beguncev, <https://www.sta.si/2367687/koprski-obcinski-svet-za-naselitev-beguncev-v-vec-krajevnih-skupnosti-vobcini?q=koper>.

239 IOM 2016, <http://www.slovenia.iom.int/sites/default/files/documents/IOM-integracija-trg%20dela-EN.pdf>.

splošno. Obenem pa migranti in begunci niso seznanjeni z delovno zakonodajo, vključno z delavskimi pravicami in možnostmi glede iskanja pomoči, če so žrtev diskriminacije. Nekatere pobude so bile izvedene v obliki javnih dogodkov, ki so se jih udeležili predstavniki zasebnega sektorja in begunci, poleg tega pa je bil pripravljen tudi priročnik za zagotavljanje boljše seznanjenosti delodajalcev o prostem dostopu do trga dela, do katerega so begunci zakonsko upravičeni.

65. ECRI priporoča, da organi oblasti okrepijo sodelovanje z delodajalci in s tem povečajo zaposlitvene možnosti upravičencev do mednarodne zaščite in migrantov. ECRI se navezuje na svoje Splošnopolitično priporočilo št. 14 o boju proti rasizmu in rasni diskriminaciji pri zaposlovanju, kjer so podani praktični primeri pozitivnih ukrepov in spodbud za lažji vstop migrantov na trg dela.

Romi

Statistika in dejstva

66. Romska skupnost je razmeroma majhna, saj po ocenah šteje med 7000 in 12.000 pripadnikov,²⁴⁰ kljub temu pa so Romi glavni upravičenci politik vključevanja v Sloveniji. Položaj Romov je zelo različen; Romi, ki živijo v Prekmurju in v večjih mestih, so bolje vključeni v družbo kot ostali pripadniki skupnosti v jugovzhodnih regijah, tj. na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju.²⁴¹
67. ECRI je v svojih predhodnih poročilih izrazila zaskrbljenosti zaradi razlikovanja med avtohtonimi in neavtohtonimi Romi. Razlikovanje med obema skupinama ni predvideno z zakonodajo, kjer je uporabljen samo izraz „avtohtoni“, ki pa ni opredeljen.²⁴² Za avtohtone veljajo Romi, ki so tradicionalno naseljeni na območju Slovenije že stoletja in imajo praviloma slovensko državljanstvo. Za neavtohtone Rome se štejejo pripadniki skupnosti, ki so se priselili v novejšem obdobju z območja Balkana. Glede na razpoložljive podatke številni „neavtohtoni“ Romi, ki predstavljajo približno polovico vseh Romov v državi, prebivajo v Sloveniji že več desetletij.
68. Po navedbah organov oblasti razlikovanje med dvema romskima skupnostma ne vpliva na uživanje posebnih pravic, ki jih zagotavlja Zakon o romski skupnosti. Kljub temu pa številni sogovorniki, s katerimi je ECRI stopila v stik, navajajo, da ima takšno razlikovanje še vedno vpliv, predvsem kar zadeva politično udeležbo na lokalni ravni, saj Romi, ki veljajo za „neavtohtone“, nimajo zagotovljenega sedeža v občinskih svetih občin, kjer imajo prebivališče.²⁴³

²⁴⁰ Državni organi v skladu z veljavno zakonodajo o varstvu osebnih podatkov iz leta 2005 ne smejo voditi evidenc o osebah na podlagi narodne ali etnične pripadnosti. ECRI ugotavlja, da Splošna uredba o varstvu podatkov EU ne prepoveduje obdelave podatkov, kadar ti ne omogočajo identifikacije posameznikov, na katere se nanašajo.

²⁴¹ Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti, Statistični in osnovni podatki o romski skupnosti: http://www.un.gov.si/si/manjsine/romska_skupnost/statisticni_in_osnovni_podatki/.

²⁴² Ustavno sodišče Republike Slovenije je v zadevi št. U-I-416/98 z dne 22. marca 2001 odločilo, da v primerih, ko so Romi naseljeni na določenem ozemlju „že stoletja“, skupnost velja za avtohtono (AI 2006: 59; AI 2011b: 7).

²⁴³ V 39. členu Zakona o lokalni samoupravi, ki je bil sprejet leta 1993, je navedeno, da „na območjih, kjer živi avtohtono naseljena romska skupnost, imajo Romi v občinskem svetu najmanj po enega predstavnika“. V zakonu je naštetih 20 takšnih občin. Seznam, ki je vključen v besedilo zakona, ne zajema Ljubljane in Maribora, kjer živi veliko število neavtohtonih Romov. Občine, ki niso izrecno navedene v zakonu, se lahko odločijo, da ustanovijo komisijo za romska vprašanja (na podlagi Zakona o lokalni samoupravi in 7. člena Zakona o Romski skupnosti). Ena od takšnih občin je Ribnica, kjer je bila ustanovljena komisija (za obdobje 2014–2018).

Nedavne spremembe

69. ECRI bo podala le strnjeno predstavitev nedavnih sprememb, saj poročila drugih nadzornih organov Sveta Evrope ali mednarodnih organizacij²⁴⁴ že vsebujejo izčrpne informacije. Vprašanje dostopa do pitne vode je obravnavano ločeno v razdelku Priporočila iz vmesnega spremljanja za četrto fazo.
70. Maja 2017 je vlada sprejela nov Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2017–2021 (v nadaljnjem besedilu „Nacionalni program“).²⁴⁵ Izvajanje Nacionalnega programa spremlja Komisija Vlade Republike Slovenije za zaščito romske skupnosti.²⁴⁶ Hkrati je bila ustanovljena medresorska delovna skupina za reševanje bivanjske problematike v romskih naseljih. Na podlagi vprašalnika, ki je bil poslan občinam, je medresorska delovna skupina ocenila, da je za zagotavljanje dostojnih bivanjskih razmer potrebna uvedba več začasnih ukrepov (vzpostavitev sanitarij/objektov javne infrastrukture in drugih rešitev), saj je razkorak med trenutnim stanjem in ciljnim standardom prevelik. ECRI na tem področju ugotavlja aktivno sodelovanje Ministrstva za okolje in prostor.
71. Maja 2018 je bil postopek sprejemanja sprememb in dopolnitev Zakona o romski skupnosti iz leta 2007 začasno ustavljen zaradi prihajajočih državnozborskih volitev, ki jim je sledilo oblikovanje nove vlade. Številni akterji, vključno z Varuhom človekovih pravic,²⁴⁷ so menili, da osnutek sprememb ne bo prispeval k dejanski rešitvi problematike in odpravi spornega razlikovanja med avtohtonimi in neavtohtonimi Romi, saj gre za zadevo, ki je v pristojnosti lokalnih oblasti. Nasprotno pa po navedbah vlade predlagane spremembe osrednjim organom oblasti zagotavljajo dodatna orodja, s katerimi bodo lahko sprejeli nadomestne ukrepe, če in ko lokalne skupnosti ne bodo uvedle ustreznih ukrepov na področju prostorskega načrtovanja, kar je ključno za ureditev zakonitega in stalnega bivanja ter s tem dostopa do pitne vode in elektrike.²⁴⁸
72. Junija 2018 je začel veljati nov Gradbeni zakon, ki omogoča legalizacijo nezakonitih objektov v okviru nove gradbene zakonodaje. Na tem mestu je treba omeniti tudi, da je Upravno sodišče odločilo, da skladno z 8. členom EKČP za Rome velja posebna pravica do varstva prebivališča tudi, če živijo v nezakonito zgrajenih objektih. To sodbo je potrdilo tudi Ustavno sodišče.²⁴⁹

Druge pomanjkljivosti

73. Te in druge pobude iz zadnjega obdobja (npr. vsesplošna uvedba romskih pomočnikov v romskih naseljih in šolah, ki jih obiskujejo romski učenci) so hvalevredni poskusi organov oblasti pri iskanju rešitev za odpravljanje številnih oblik diskriminacije, ki imajo za posledico nezadostno vključevanje dela romskega prebivalstva. Učinek predlaganih ukrepov je

²⁴⁴ Svet Evrope, komisar za človekove pravice 2017 in ACFC 2018. Posebni poročevalci OZN za vprašanja manjšin bo svoje poročilo o Sloveniji Svetu OZN za človekove pravice predložil marca 2019. 90 Pisne informacije, ki jih je vlada posredovala 26. januarja 2018: 13; ACFC 2018: 14.

²⁴⁵ Pisne informacije, ki jih je vlada posredovala 26. januarja 2018: 13; ACFC 2018: 14.

²⁴⁶ Pisne informacije, ki jih je vlada posredovala 26. januarja 2018: 13; ACFC 2018: 14.

²⁴⁷ Varuh človekovih pravic v Republiki Sloveniji 2018: 101–103.

²⁴⁸ ECRI je januarja 2018 prejela informacijo, da so predlagane spremembe in dopolnitve Zakona o romski skupnosti pomenile korak nazaj za vlado, saj je skušala „prenesti svojo dolžnost sprejemanja nadomestnih ukrepov.“ Predlagane spremembe in dopolnitve so bile objavljene na strani: http://www.un.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/predpisi_v_pripravi/zakon_o_romski_skupnosti_v_republiki_sloveniji/. Organi oblasti so ECRI seznanili, da bodo to pripombo proučili.

²⁴⁹ Slovenija, Ustavno sodišče (2017): Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-64/14 z dne 12.10.2017.

v veliki meri odvisen od sodelovanja in politične volje lokalnih oblasti. ECRI je poleg tega zaskrbljena zaradi poročil, ki opozarjajo na visoko stopnjo romskih učencev, ki predčasno opustijo šolanje, in nesorazmerno velik delež romskih otrok v šolah s prilagojenim programom.²⁵⁰

74. ECRI se je lahko tudi na kraju samem prepričala o slabih in v nekaterih primerih povsem nedostojnih bivalnih razmerah Romov v dveh nelegalnih, vendar „toleriranih“ naseljih v občini Grosuplje. Delegacija ECRI se je tam sestala tudi z lokalnimi oblastmi in lokalnim romskim svetnikom,²⁵¹ vendar sta bili srečanja na žalost ločeni. Namen je bil razpravljati o vprašanih legalizacije teh in drugih romskih naselij. Lokalne oblasti so navedle, da se soočajo s številnimi ovirami pri reševanju vprašanja romskih naselij zaradi pravnege nereda in nejasnosti na področju prostorskega načrtovanja. Poleg tega trenja med romskimi družinami in lokalnim prebivalstvom ali bližnjimi podjetji lokalnim oblastem ne omogočajo preproste rešitve težav, saj se bojijo, da bi v svojem volilnem okraju naletele na nasprotovanja.²⁵² Glede na vse navedeno bi bilo nerealno pričakovati, da bodo lokalne oblasti našle preprosto rešitev, zlasti kar zadeva legalizacijo romskih naselij in/ali določitve nadomestnih lokacij, saj so nelegalna romska naselja splošno razširjen pojav v državi.
75. Po obisku na terenu in srečanjih s številnimi sogovorniki se ECRI ne more strinjati z Varuhom človekovih pravic, ki je v svojem poročilu za leto 2017 navedel, da „je še vedno videti, kot da se s strani oblasti status quo bolj kot ne jemlje kot nujno zlo oziroma nekaj tako rekoč za večno pač danega in zato neizogibnega“.²⁵³ Tak odnos lahko v najboljšem primeru vodi le do začasnih rešitev za romske skupnosti, kot je priključitev nelegalnih objektov na električno omrežje ali zasilna oskrba z vodo, ki se jo dostavlja s cisternami. Takšna miselnost tudi ne prinaša trajnih rešitev za te skupnosti, kot je npr. zagotovitev enakih možnosti glede dostopnosti stanovanj in sprejetje pozitivnih ukrepov, s katerimi bo tlakovana pot do boljšega vključevanja Romov v slovensko družbo.

76. Za zagotavljanje uravnoteženega pogleda na položaj Romov v Sloveniji je nujno poročati tudi o težavah, s katerimi se sooča Svet romske skupnosti. Svet v trenutni sestavi ne odraža v zadostni meri raznolikosti romskih skupnosti, ravno tako pa nima ustreznih pooblastil za predložitev konkretnih predlogov, ki bi omogočali rešitev težav, s katerimi se skupnost sooča.²⁵⁴ ECRI se v zvezi s to problematiko sklicuje na 90. do 97. odstavek Četrtega mnenja o Sloveniji Svetovalnega odbora o Okvirni konvenciji za varstvo narodnih manjšin.

77. ECRI organom oblasti znova priporoča, naj se izognejo neupravičenemu razlikovanju med avtohtonimi in neavtohtonimi Romi ter na podlagi posvetovanja s predstavniki različnih romskih skupnosti sprejmejo potrebne spremembe zakonodaje in predpisov, s katerimi da bo Svet romske skupnosti postal bolj reprezentativen in učinkovit.

250 Glej poročilo organizacije Amnesty International 2018, <http://www.amnesty.si/podatki-o-solskem-uspehuromskih-otrok-kazejo-da-se-jih-pusca-na-cedilu.html>.

251 Glej ACFC 2018: § 89 o zapletih pri volitvah romskega svetnika v občini Grosuplje.

252 Lastnik sosednje tovarne je zgradil štiri metre visok zid z nadzornimi kamerami, ki obkroža del enega od romskih naselij.

253 Varuh človekovih pravic: 91.

254 ECRI se v zvezi s to problematiko sklicuje na ACFC 2018: §§ 90.–97.

78. ECRI priporoča čim prejšnje dokončanje postopka za spremembo Zakona o romski skupnosti, v katerem naj bo jasno določeno, da lahko osrednje oblasti sprejmejo nadomestne ukrepe, če in ko lokalne oblasti ne izvajajo zakonskih določil. Organi oblasti bi morali v okviru nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2017–2021 zagotoviti tudi hitro izvedbo posebnih ukrepov na področju izobraževanja in enakopravnosti pri zaposlovanju ter ukrepov, usmerjenih v izboljšanje trenutnih bivanjskih razmer.

Muslimanske skupnosti

79. Zadnji uradni podatki o številu muslimanov niso na voljo,²⁵⁵ glede na ocene pa v Sloveniji živi 50.000 pripadnikov islamske veroizpovedi. Prisotni sta dve ločeni skupnosti, in sicer Islamska skupnost v Republiki Sloveniji in Slovenska muslimanska skupnost.²⁵⁶
80. ECRI je v predhodnih poročilih večkrat ponovila svoje priporočilo, naj slovenski organi pripadnikom muslimanske skupnosti zagotovijo uporabo prave džamije, kjer bodo lahko izvajali svoje verske obrede. Pozitivno je, da trenutno v Ljubljani poteka gradnja²⁵⁷ prvega islamskega kulturnega centra in džamije v državi. Gradnja džamije, ki je postala osrednji simbol prizadevanj muslimanskih skupnosti za priznanje v Sloveniji, je pri določenem delu slovenskega prebivalstva sprožila negativen odziv, ki se je poglobil med begunsko krizo, k temu pa so dodatno prispevali tudi nekateri politiki in mediji (glej zgornje razdelke o sovražnem govoru in nasilju ter povezana priporočila).
81. Predmet spora je povezan z zakonodajo, sprejeto leta 2013, o zaščiti živali, ki prepoveduje zakol brez predhodne omame.²⁵⁸ V zvezi s tem vprašanjem je Ustavno sodišče nedavno odločilo,²⁵⁹ da je svoboda veroizpovedi ustavna pravica. Hkrati je Sodišče zaradi dejstva, da je mogoče meso halal preprosto kupiti v tujini,²⁶⁰ ocenilo, da ima Zakon o zaščiti živali precej omejen učinek na svobodo veroizpovedi. Zaradi tega je zavrnilo pritožbo o neustavnosti Zakona o zaščiti živali.
82. ECRI je v svojem četrtem poročilu (141. in 142. odstavek) organe oblasti pozvala, naj sprejmejo zakonodajo, v kateri bodo spoštovane verske potrebe nekaterih skupnosti glede ritualnega zakola živali, in poiščejo rešitve, s katerimi bo upoštevana pravica do svobode veroizpovedi. ECRI organe oblasti poziva, naj zagotovijo, da so vse omejitve v zvezi z izpovedovanjem islamske ali katere koli druge vere v skladu z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah in povezano sodno prakso.²⁶¹

²⁵⁵ Glede na podatke, zbrane med popisom prebivalstva, je leta 2002 bilo v Sloveniji 47.488 pripadnikov islamske verske skupnosti (2,4 % celotnega prebivalstva).

²⁵⁶ Za več informacij glej četrto poročilo ECRI o Sloveniji iz leta 2014: § 138.

²⁵⁷ Po zadnjih informacijah, ki so na voljo ECRI, je bila gradnja začasno prekinjena zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Takrat je bila organizirana kampanja za zbiranje sredstev in povečanje omejenih finančnih virov.

²⁵⁸ Zakon o zaščiti živali, 25. člen

²⁵⁹ Odločba št. U-I-140/14 z dne 25. aprila 2018.

²⁶⁰ ECRI 2017.

²⁶¹ Glej zlasti sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice v zadevi Cha'are Shalom Ve Tsedek proti Franciji z dne 27. junija 2000.

II. Tematike, ki zadevajo Slovenijo

1. Priporočila iz vmesnega spremljanja za četrto fazo

83. ECRI v prvem prednostnem priporočilu iz četrtega poročila (36. odstavek) slovenske organe poziva, naj skupaj z vsemi vpletenimi stranmi poiščejo ustrezno rešitev, ki bo omogočila čim prej začetek delovanja povsem neodvisnega specializiranega državnega organa, ki se bo boril proti diskriminaciji, zlasti rasni. ECRI je v sklepnih ugotovitvah iz leta 2017 ocenila, da je bilo to priporočilo upoštevano z ustanovitvijo Zagovornika načela enakosti, kot je predvideno z ZVarD, ki je stopil v veljavo maja 2016. Glede učinkovitosti funkcije Zagovornika in zakonskih nedoslednosti glej 18. in 34. odstavek.
84. ECRI v drugem prednostnem priporočilu iz četrtega poročila (130. odstavek) slovenske organe poziva, naj skladno z zahtevo Evropskega sodišča za človekove pravice poiščejo ustrezno in pravično rešitev za povračilo škode „izbrisanim“²⁶² in uredijo pravni status vseh „izbrisanih“, ki želijo pridobiti slovensko državljanstvo ali stalno prebivališče v Sloveniji. ECRI je v sklepnih ugotovitvah iz leta 2017 ocenila, da je bilo to priporočilo že upoštevano. ECRI je prepoznala prizadevanje slovenskih organov za preprostejšo ureditev pravnega statusa in oblikovanje načrta za povračilo škode. Ustavno sodišče je marca 2018 ukinilo omejitev višine odškodnine, ki se izbrisanim lahko prisodi v sodnem postopku.²⁶³ Decembra 2018 je bil Zakon o povračilu škode, ki je določal višino odškodnine v sodnem postopku, spremenjen skladno z odločbo Ustavnega sodišča.
85. ECRI v tretjem prednostnem priporočilu iz četrtega poročila (112. odstavek) slovenske organe poziva, naj nemudoma ukrepajo in zagotovijo, da bodo imeli vsi Romi dostop do pitne vode v svojih naseljih ali njihovi neposredni bližini, kjer to še vedno predstavlja težavo. ECRI je v sklepnih ugotovitvah iz junija 2017 ocenila, da to priporočilo ni bilo upoštevano. ECRI je ugotovila, da imajo številni Romi kljub prizadevanjem slovenskih organov še naprej težave z dostopom do pitne vode.
86. Organi oblasti so po prejemu sklepnih ugotovitev iz junija 2017 ECRI obvestili o vrsti novih namenskih ukrepov, ki so jih pripravili za odpravo takšnih razmer. Poleg tega je bila novembra 2016 pravica do pitne vode zapisana v Ustavo.²⁶⁴ Zaradi nove ustavne določbe je potrebna uskladitev aktov, ki urejajo pravico do pitne vode, za kar je bila ustanovljena medresorska delovna skupina. Do sprejema nove zakonodaje ostajajo veljavni predpisi, ki so se uporabljali pred sprejetjem ustavnega zakona.²⁶⁵
87. Trenutno pred Evropskim sodiščem za človekove pravice še vedno tečeta dva postopka proti Sloveniji v zvezi z zagotavljanjem dostopa Romov do osnovne infrastrukture, vključno z vodo.²⁶⁶ Jasno je, da odločitev Evropskega sodišča ne bo pomembno pripomogla samo k rešitvi teh dveh zadev, temveč tudi k odpravi zgoraj omenjenih težav. Vse kaže, da do razglasitve sodb v obeh zadevah nobena od vpletenih strani ni zainteresirana za spremembo trenutnega stanja. Tudi če bo Evropsko sodišče ugotovilo, da je prišlo do kršitve EKČP, ni gotovo, ali bo sodba vsebovala dovolj podrobne ukrepe, ki bi sami po sebi zadoščali za odpravo takšnega stanja.

²⁶² Dne 26. februarja leta 1992 je bilo 25.671 oseb „izbrisanih“ iz registra stalnega prebivalstva. Postale so tujci brez urejenega pravnega statusa.

²⁶³ Odločbe št. U-I-80/16, U-I 166/16, U-I-173/16.

²⁶⁴ Primerjaj 70.a člen Ustave Republike Slovenije (2013, kakor je bila spremenjena leta 2016): <http://www.us-rs.si/media/constitution.-.2016.-.precisceni.dokument.dodan.70a.clen.pdf>.

²⁶⁵ Informacije, ki jih je vlada posredovala prek e-pošte dne 26. januarja 2018, str. 14.

²⁶⁶ Hudorovič proti Sloveniji, pritožba št. 24816/14, in Novak proti Sloveniji, pritožba št. 25140/14.

88. ECRI vidi pomanjkanje dostopa do pitne vode v nekaterih naseljih ali njihovi bližini kot enega najbolj resnih razlogov za slabe bivanjske razmere Romov v Sloveniji. Organi oblasti so se implicitno strinjali s tem stališčem, saj so potrdili, da trenutno problem izhaja iz dejstva, da v skladu z veljavno zakonodajo ni mogoče vzpostaviti javnega vodovoda v nelegalnem naselju. Poleg tega je oskrba z vodo (skupaj z drugimi vprašanji, povezanimi s prostorskim načrtovanjem) v pristojnosti občin. Kot je že bilo predhodno izpostavljeno, osrednje oblasti navajajo, da ne morejo enostavno posegati v to pristojnost. ECRI še enkrat opozarja na težavo, ki izhaja iz dejstva, da imajo osrednje oblasti pomanjkljiva pooblastila za uvedbo nadomestnih ukrepov, kadar so zaradi neukrepanja lokalnih oblasti ogrožene temeljne človekove pravice. ECRI se strinja s stališčem Varuha človekovih pravic, da morajo biti nacionalni organi pooblaščen za posredovanje na podlagi 5. člena Ustave, ki določa, da „država na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine.“²⁶⁷

89. ECRI slovenskim organom znova priporoča, naj nemudoma ukrepajo in zagotovijo, da bodo imeli vsi Romi dostop do pitne vode v svojih naseljih ali njihovi neposredni bližini, kjer to še vedno predstavlja težavo.

2. Politika za boj proti diskriminaciji in nestrpnosti do pripadnikov skupnosti LGBT

Podatki

90. Uradni podatki o številu pripadnikov skupnosti LGBT v Sloveniji niso na voljo.²⁶⁸ Skladno s 13. in 19. odstavkom 6. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov se podatki o zdravstvenem stanju in spolnem življenju štejejo za „občutljive osebne podatke“, ki se jih ni dovoljeno zbrati in obdelati brez izrecnega pisnega soglasja osebe.²⁶⁹
91. Vlada je poročala, da ni vzpostavljenih ukrepov za zbiranje in analizo podatkov o diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete.²⁷⁰ Na voljo je le malo uradnih podatkov o življenjskih razmerah pripadnikov skupnosti LGBT ali homofobiji, transfobiji in diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete.²⁷¹ Znano je, da je bilo v obdobju od začetka veljavnosti Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti leta 2006 do leta 2016 skupno registriranih 164 istospolnih partnerskih skupnosti. Po uradnih demografskih podatkih je bilo leta 2015 v Sloveniji 64 istospolnih družin brez otrok in 17 istospolnih družin z otroki.²⁷²
92. V prvi raziskavi na ravni EU o izkušnjah pripadnikov skupnosti LGBT z diskriminacijo, ki jo je pripravila Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) in je bila objavljena leta 2013, je sodelovalo 636 anketirancev iz Slovenije, od katerih se jih je 54 % opredelilo kot geji, 25 % kot lezbijke, 16 % kot biseksualci in 5 % kot transspolne osebe.²⁷³ Na Mavričnem

²⁶⁷ Varuh človekovih pravic v Republiki Sloveniji 2017: 94.

²⁶⁸ Mavčič, A. M. in Avbelj, M. 2010: 14, 27.

²⁶⁹ Zakon o varstvu osebnih podatkov 2004: http://ec.europa.eu/justice/dataprotection/law/files/implementation/personal_data_protection_act_rs_2004.pdf. Glej tudi opombo 84.

²⁷⁰ CDDH 2013: 566–567.

²⁷¹ COWI 2009: 3.

²⁷² Statistični urad Republike Slovenije, demografski podatki: https://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp.

²⁷³ EU FRA 2013: 25.

zemljevidu Evrope (Rainbow Europe Map) za leto 2017, ki prikazuje stanje zakonodaje in politik na področju varovanja človekovih pravic pripadnikov skupnosti LGBT, se je Slovenija s skupno oceno 44 % uvrstila na 20. mesto med 49 državami.²⁷⁴ Glede na anketo Eurobarometra za leto 2015 54 % vprašanih v Sloveniji verjame, da bi morali pripadniki skupnosti LGBT imeti enake pravice kot heteroseksualci. Raziskava javnega mnenja, ki je bila opravljena februarja 2015, je pokazala, da 59 % anketiranih Slovencev podpira istospolne poroke, 38 % pa jih odobrava posvojitve s strani istospolnih parov.²⁷⁵

93. Skladno s priporočilom CM/Rec(2010)5 Odbora ministrov Sveta Evrope o ukrepih za boj proti diskriminaciji na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne identitete se osebni podatki, ki zadevajo spolno usmerjenost ali spolno identiteto osebe, lahko zbirajo, kadar je to potrebno za izvajanje določenega, pravno utemeljenega in zakonitega namena. Jasno je, da brez takšnih podatkov ne more biti trdne podlage za razvoj in izvajanje politik za preprečevanje diskriminacije in nestrpnosti do pripadnikov skupnosti LGBT.
94. ECRI organom oblasti tako kot zgoraj (53. odstavek) znova priporoča, naj zberejo razčlenjene podatke o enakosti za namene boja proti diskriminaciji.

Pravna vprašanja

95. Načelo enakosti je zapisano v 14. členu Ustave, ki med drugim določa enake pravice in svoboščine za vse osebe v državi ne glede na „družbeni položaj“ ali „katero koli drugo osebno okoliščino“. ²⁷⁶ Julija 2009 je Ustavno sodišče odločilo, da načelo varstva pred diskriminacijo iz 14. člena vključuje tudi diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti. ²⁷⁷ V novem ZVarD iz leta 2016 je naveden obsežen seznam prepovedanih motivov za diskriminacijo, ki med drugim vključuje spolno usmerjenost, spolno identiteto, spolni izraz, družbeni položaj in zdravstveno stanje. ²⁷⁸
96. Na področju družinskih zadev je od leta 2006 možna registracija istospolne partnerske skupnosti. Februarja 2017 je z 2. odstavkom 2. člena novega Zakona o partnerski zvezi postala primerljiva z zakonsko zvezo v skoraj vseh vidikih. Edini razliki, določeni s 3. odstavkom 2. člena Zakona, se nanašata na skupno posvojitve otroka in upravičenost do postopkov oploditve z biomedicinsko pomočjo, do česar imajo pravico izključno heteroseksualni pari. ²⁷⁹ Čeprav istospolni pari niso upravičeni do skupne posvojitve, lahko pripadniki skupnosti LGBT posvojijo otroka kot posamezniki, saj v 135. členu in naslednjih Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih niso navedene izrecne prepovedi za posvojitve s strani posameznika, ki pripada skupnosti LGBT. ²⁸⁰ Posvojitve pastorka (posvoji-

²⁷⁴ Rainbow Europe 2017: <https://rainbow-europe.org/country-ranking>. Dostop 8. februar 2018.

²⁷⁵ RTVSLO 2015, Večina podpira istospolne poroke do posvojitve je zadržana: <http://www.rtvsl.si/slovenija/vecina-podpira-istospolne-poroke-do-posvojitve-je-zadrzana/358447>.

²⁷⁶ Ustava Republike Slovenije (1991, kakor je bila spremenjena leta 2013).

²⁷⁷ Equal Rights Trust 2009.

²⁷⁸ Evropska mreža pravnih strokovnjakov na področju enakosti spolov in nediskriminacije 2016: <http://www.equalitylaw.eu/downloads/3836-slovenia-new-protection-from-discrimination-act-adopted-pdf66-kb>.

²⁷⁹ Nov Zakon o partnerski zvezi, ki je stopil v veljavo 24. maja 2016, je nadomestil prej veljaven Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti z dne 22. junija 2005. Določbe novega zakona so začele veljati 24. februarja 2017.

²⁸⁰ Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (1977, kakor je bil spremenjen leta 2015): http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti___pdf/zzzdr_upb.pdf. Ta zakon bo zamenjal nov Družinski zakonik z dne 15. aprila 2017, ki se bo začel uporabljati 15. aprila 2019.

tev biološkega otroka partnerja) je za istospolne pare dovoljena.²⁸¹ Na področju sklenitve zakonske zveze istospolnih parov je Državni zbor marca 2015 sprejel novelo zakona za namen ureditve istospolne zakonske zveze, ki je bil na referendumu decembra 2015 zavrnjen z več kot 60 % glasov.²⁸²

Transspolne osebe

97. V Sloveniji ni specifične zakonodaje, ki bi izrecno urejala spremembo imena in spola za transspolne osebe. Skladno z 11. členom Zakona o osebnem imenu se ime lahko spremeni ob spremembi nekaterih družinskopravnih razmerij ali na podlagi prošnje posameznika. Skladno s Pravilnikom o izvrševanju zakona o matičnem registru je pravno mogoče, da transspolne osebe podajo zahtevo za vpis spremembe imena in spola v matični register. Skladno s 37. členom Pravilnika se sprememba spola vpiše na podlagi „odločbe pristojnega organa o spremembi vpisanega podatka“. Podlaga za izdajo odločbe je potrdilo pristojne zdravstvene ustanove ali zdravnika, iz katerega je razvidno, da je oseba spremenila spol. Skladno s 30. členom Pravilnika se sprememba osebnega imena vpiše v register na podlagi odločbe o spremembi osebnega imena.²⁸³

98. Na področju pravic transspolnih oseb so prisotne pomembne zakonske vrzeli. Medicinski vidik postopka za spremembo spola je zakonsko povsem neurejen in prepuščen zdravstvenemu sistemu, ki odloča na podlagi posameznega primera. Glede na to, da postopek ni pravno urejen, ni pravnih pogojev, ki bi morali biti izpolnjeni za zakonito spremembo spola. Zakonodaja kot pogoj ne določa sterilizacije, operacije za spremembo spola ali starostne omejitve. Poročila nevladnih organizacij vključujejo pričevanja oseb, ki so opravile postopek za spremembo spola v Sloveniji. Iz tako zbranih podatkov izhaja, da se prakse razlikujejo. V nekaterih primerih matični urad zahteva potrdilo psihiatra, v drugih pa potrdilo kirurga, ki je opravil operacijo za spremembo spola.²⁸⁴

99. ECRI priporoča, da slovenski organi čim prej sprejmejo zakonodajo, ki bo izrecno urejala spremembo imena in spola transspolnih oseb. Organi oblasti bi morali tudi določiti jasne smernice glede postopkov za spremembo spola in njihovega uradnega priznanja ter pri tem upoštevati mednarodne standarde, zlasti Resolucijo 2048 (2015) parlamentarne skupščine Sveta Evrope.

²⁸¹ Rainbow Europe, Slovenija; Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 19. julij 2011, http://www.mdds.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1966/6725/.

²⁸² Le Libre Penseur 2015, <http://www.lelibrepenseur.org/lobby-lgbt-la-slovenie-dit-non-au-mariagehomosexuel/>.

²⁸³ Mavčič, A. M. in Avbelj, M. 2010: 14, 27; Rainbow Europe, Slovenija: <https://rainboweurope.org/#8660/0/0>; Pravilnik o izvrševanju zakona o matičnem registru (2005, kakor je bil spremenjen leta 2016): <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV5572>.

²⁸⁴ Šalamon, K. 2014: 4–5: http://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2013/01/Grid-forsurvey_Slovenia_WEB-PUBLICATION.pdf. Leta 2017 je Evropsko sodišče za človekove pravice odločilo, da pogojevanje pravnega priznanja spola s sterilizacijo predstavlja kršitev človekovih pravic: A.P., Garçon in Nicot proti Franciji, pritožbe št. 79885/12, 52471/13 in 52596/13, 6. april 2017.

Neodvisni organi

100. Varuh lahko obravnava prijave, ki so podane zaradi diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti. Varuh je leta 2017 prejel sedem prijav zaradi diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti. V novem ZVarD so med prepovedanimi motivi za diskriminacijo vključeni tudi spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz. Zagovornik, ki spremlja izvajanje ZVarD, je pristojen tudi za obravnavno tovrstnih primerov diskriminacije.²⁸⁵

Dostop do dobrin in storitev, trga dela ter zdravstvene oskrbe

101. Glede na raziskavo Agencije Evropske unije za temeljne pravice (FRA) o skupnosti LGBT iz leta 2013 se samo 10 % vprašanih iz Slovenije počuti diskriminirane pri iskanju zaposlitve zaradi svoje pripadnosti skupnosti LGBT, 14 % pa jih diskriminacijo doživlja na delovnem mestu. Na področju reševanja stanovanjskega vprašanja se počuti diskriminiranih 13 % vprašanih, 8 % pa jih je navedlo, da so diskriminirani s strani zdravstvenega osebja.²⁸⁶

Izobraževanje in ozaveščanje

102. V Sloveniji se izvajajo številna izobraževanja za večjo ozaveščenost o pravicah pripadnikov skupnosti LGBT, ravno tako pa je bila prepoznana vrsta dobrih praks. Socialni partnerji (ZSSS, SVIZ in ZDS), raziskovalni inštituti in nevladne organizacije v državi so vključeni v uvajanje politik za boj proti diskriminaciji in upravljanje raznolikosti na delovnem mestu, pri čemer se posebna pozornost namenja skupnosti LGBT, ukrepi pa zadevajo tudi druge ranljive skupine. V tem kontekstu so bili pripravljene posebni priročniki in zbirke dobrih praks. Leta 2015 je Mestna občina Ljubljana uvedla izobraževanje za večjo ozaveščenost o težavah in diskriminaciji, ki zadevajo pripadnike skupnosti LGBT in jih heteroseksualci pogosto ne opazijo. Udeleženci (občinska uprava, podjetja, institucije in organizacije iz Ljubljane) prejmejo po opravljenem izobraževanju certifikat odličnosti.²⁸⁷
103. Vlada je poročala, da so izobraževalne vsebine na temo preprečevanja diskriminacije in človekovih pravic vključene v vse šolske učne načrte ter da učenci in dijaki dobijo dodatne informacije o spolni usmerjenosti in spolni identiteti, in sicer predvsem v okviru obveznega predmeta Državlјanska vzgoja v osnovni šoli in predmetov Sociologija in Psihologija v srednji šoli.²⁸⁸

²⁸⁵ Evropska mreža pravnih strokovnjakov na področju enakosti spolov in nediskriminacije, 24. januar 2017.

²⁸⁶ EU FRA 2012, <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorerlgbt-survey-2012>.

²⁸⁷ Fric, K. 2016: 14–15.

²⁸⁸ CDDH 2013: 577.

Priporočila iz vmesnega spremljanja

Specifični priporočili, za kateri ECRI zahteva, da ju slovenski organi začnejo izvajati prednostno, sta naslednji:

- Za zagotavljanje skladnosti s Splošnopolitičnim priporočilom ECRI št. 7 o nacionalni zakonodaji za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji ter Splošnopolitičnim priporočilom št. 15 o boju proti sovražnemu govoru ECRI slovenskim organom priporoča, da odpravijo pomanjkljivosti iz 4. od 6. odstavka v tem poročilu. Organi pregona ne bi smeli uvajati pogojev za uveljavitev kazenske odgovornosti v primeru dejanj, ki spodbujajo sovraštvo in nasilje, če ti niso zakonsko določeni.
- ECRI znova priporoča, naj organi oblasti zberejo razčlenjene podatke o enakosti za namene boja proti rasni diskriminaciji. Po potrebi morajo organi oblasti podati zakonodajno pojasnilo, s katerim se zagotovi, da se podatki v vseh primerih zbirajo ob upoštevanju standardov o varstvu podatkov, vključno z načeli zaupnosti, informiranega soglasja in prostovoljne samoidentifikacije.

ECRI bo najpozneje v dveh letih po objavi tega poročila opravila postopek vmesnega spremljanja razvoja v zvezi z obema priporočiloma.

Seznam priporočil

Položaj priporočil v besedilu poročila je naveden v oklepajih.

1. (§ 7) Za zagotavljanje skladnosti s Splošnopolitičnim priporočilom ECRI št. 7 o nacionalni zakonodaji za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji in št. 15 o boju proti sovražnem govoru ECRI slovenskim organom priporoča, da odpravijo pomanjkljivosti iz 4. do 6. odstavka v tem poročilu. Organi pregona ne bi smeli uvajati pogojev za uveljavitev kazenske odgovornosti v primeru dejanj, ki spodbujajo sovraštvo in nasilje, če ti niso zakonsko določeni.
2. (§ 13) Skladno s svojim Splošnopolitičnim priporočilom št. 7 o nacionalni zakonodaji za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji ECRI znova poudarja, naj slovenski organi sprejmejo določbo kazenskega prava, kjer bo rasistična motiviranost izrecno opredeljena kot oteževalna okoliščina za katero koli kaznivo dejanje. ECRI priporoča tudi zaostritev kazni za rasizem in rasno diskriminacijo z uvedbo določbe, s katero bi bilo izrecno prepovedano oblikovanje ali vodenje skupin, ki spodbujajo rasizem, in ločeno določbo, s katero bi bilo kot kaznivo dejanje opredeljeno žaljenje in obrekovanje, ki je namerno usmerjeno proti posameznikom ali skupinam oseb na podlagi njihove rase, barve, jezika, vere, državljanstva, nacionalne pripadnosti ali etničnega porekla.
3. (§ 16) ECRI priporoča, da organi oblasti zakonsko določijo obveznost prepovedi javnega financiranja organizacij, ki spodbujajo rasizem, vključno s političnimi strankami, in za najresnejše primere uzakonijo možnost razpustitve takšnih organizacij.
4. (§ 22) ECRI priporoča, da organi oblasti zagotovijo vse potrebne pogoje za učinkovito delovanje Zagovornika načela enakosti in poskrbijo za ustrezno seznanjanje javnosti o njegovih funkcijah v skladu s Splošnopolitičnimi priporočili ECRI št. 2 o specializiranih organih za boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti na državni ravni. Brez vpliva na specifične pristojnosti in pooblastila obeh institucij je treba zagotoviti strogo usklajevanje funkcij Zagovornika in Varuha človekovih pravic, da bi preprečili prekrivanje, omogočili skupno ukrepanje in optimizirali učinkovito uporabo virov. Instituciji morata sprejeti enotno razlago protidiskriminacijske zakonodaje in koordinirano izvajati svoje pristojnosti in pooblastila na tem področju.
5. (§ 28) ECRI organom oblasti priporoča, naj zagotovijo specifične in zanesljive podatke o kršitvah, povezanih s sovražnim govorom, in da so odločitve sodnih organov v takšnih primerih razpoložljive javnosti. Organi oblasti bi tudi morali poskrbeti za zbiranje razčlenjenih podatkov skladno s 16. členom Zakona o varstvu pred diskriminacijo za namen boja proti sovražnemu govoru in rasni diskriminaciji ter zagotoviti, da se takšno zbiranje v vseh primerih izvaja ob doslednem upoštevanju načela zaupnosti.
6. (§ 40) ECRI priporoča, da organi oblasti spremenijo in dopolnijo Zakon o varstvu pred diskriminacijo in okrepijo odzive na sovražni govor, ki ne temeljijo na kazenskih ukrepih, temveč predvsem na izpodbijanju sovražnih izjav z nasprotnimi dejstvi. Poleg tega bi morali podpreti kodekse ravnanja izvoljenih teles in okrepiti pobude medijev za samoregulacijo. ECRI nadalje priporoča izvedbo ocene preteklih pobud za preprečevanje sovražnega govora z namenom nadgradnje trenutnih prizadevanj in razširitve dobrih praks, zlasti na področju medijev in šolstva.

7. (§ 44) ECRI priporoča, da organi oblasti zagotovijo beleženje motivov kaznivih dejanj, ki zadevajo rasistično in homofobno/transfobno nasilje. V ta namen bi bilo treba vzpostaviti sistem za zbiranje podatkov in pripraviti javne statistike, s čimer bi zagotovili celovit in dosleden pregled nad primeri rasističnega in homofobnega/transfobnega nasilja, prijavljenih policiji, ter spremljanje njihove obravnave v okviru sodnega sistema.
8. (§ 53) ECRI znova priporoča, naj organi oblasti zberejo razčlenjene podatke o enakosti za namene boja proti rasni diskriminaciji. Po potrebi morajo organi oblasti podati zakonodajno pojasnilo, s katerim se zagotovi, da se podatki v vseh primerih zbirajo ob upoštevanju standardov o varstvu podatkov, vključno z načeli zaupnosti, informiranega soglasja in prostovoljne samoidentifikacije.
9. (§ 63) ECRI priporoča krepitev programov na področju politik za vključevanje upravičencev do mednarodne zaščite, ki jih izvajajo lokalne oblasti, saj imajo te ključno vlogo pri zagotavljanju učinkovitosti tovrstnih ukrepov.
10. (§ 65) ECRI priporoča, da organi oblasti okrepijo sodelovanje z delodajalci in s tem povečajo zaposlitvene možnosti upravičencev do mednarodne zaščite in migrantov. ECRI se navezuje na svoje Splošnopolitično priporočilo št. 14 o boju proti rasizmu in rasni diskriminaciji pri zaposlovanju, kjer so podani praktični primeri pozitivnih ukrepov in spodbud za lažji vstop migrantov na trg dela.
11. (§ 77) ECRI organom oblasti znova priporoča, naj se izognejo neupravičenemu razlikovanju med avtohtonimi in neavtohtonimi Romi ter na podlagi posvetovanja s predstavniki različnih romskih skupnosti sprejmejo potrebne spremembe zakonodaje in predpisov, s katerimi da bo Svet romske skupnosti postal bolj reprezentativen in učinkovit.
12. (§ 78) ECRI priporoča čim prej dokončanje postopka za spremembo Zakona o romski skupnosti, v katerem naj bo jasno določeno, da lahko osrednje oblasti sprejmejo nadomestne ukrepe, če in ko lokalne oblasti ne izvajajo zakonskih določil. Organi oblasti bi morali v okviru nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2017–2021 zagotoviti tudi hitro izvedbo posebnih ukrepov na področju izobraževanja in enakosti pri zaposlovanju ter ukrepov, usmerjenih v izboljšanje trenutnih bivanjskih razmer.
13. (§ 89) ECRI slovenskim organom znova priporoča, naj nemudoma ukrepajo in zagotovijo, da bodo imeli vsi Romi dostop do pitne vode v svojih naseljih ali njihovi neposredni bližini, kjer to še vedno predstavlja težavo.
14. (§ 99) ECRI priporoča, da slovenski organi čim prej sprejmejo zakonodajo, ki bo izrecno urejala spremembo imena in spola transspolnih oseb. Organi oblasti bi morali tudi določiti jasne smernice glede postopkov za spremembo spola in njihovega uradnega priznanja ter pri tem upoštevati mednarodne standarde, zlasti Resolucijo 2048 (2015) parlamentarne skupščine Sveta Evrope.

Viri in literatura

V seznamu literature so naštetih glavni objavljeni viri, uporabljeni med preučitvijo situacije v Sloveniji. Ne sme se obravnavati kot izčrpen seznam vseh virov informacij, ki jih je imela ECRI na voljo med pripravo poročila.

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)

1. ECRI (2017), *Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Slovenia subject to interim follow-up* (CRI(2017)39).
2. ECRI (2014), *Fourth report on Slovenia*, CRI(2014)38.
3. ECRI (2007a), *Third report on Slovenia*, CRI(2007)5.
4. ECRI (2003a), *Second report on Slovenia*, CRI(2003)39.
5. ECRI (1998a), *Report on Slovenia*, CRI(98)26.
6. ECRI (1996), *General Policy Recommendation No. 1: Combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance*, CRI(96)43.
7. ECRI (1997), *General Policy Recommendation No. 2: Specialised bodies to combat racism, xenophobia, antisemitism and intolerance at national level*, CRI(97)36.
8. ECRI (1998b), *General Policy Recommendation No. 3: Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies*, CRI(98)29.
9. ECRI (1998c), *General Policy Recommendation No. 4: National surveys on the experience and perception of discrimination and racism from the point of view of potential victims*, CRI(98)30.
10. ECRI (2000), *General Policy Recommendation No. 5: Combating intolerance and discrimination against Muslims*, CRI(2000)21.
11. ECRI (2001), *General Policy Recommendation No. 6: Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet*, CRI(2001)1.
12. ECRI (2003b), *General Policy Recommendation No. 7: National legislation to combat racism and racial discrimination*, CRI(2003)8.
13. ECRI (2004a), *General Policy Recommendation No.8: Combating racism while fighting terrorism*, CRI(2004)26.
14. ECRI (2004b), *General Policy Recommendation No.9: The fight against antisemitism*, CRI(2004)37.
15. ECRI (2007b), *General Policy Recommendation No.10: Combating racism and racial discrimination in and through school education*, CRI(2007)6.
16. ECRI (2007c), *General Policy Recommendation No.11: Combating racism and racial discrimination in policing*, CRI(2007)39.
17. ECRI (2009), *General Policy Recommendation No. 12: Combating racism and racial discrimination in the field of sport*, CRI(2009)5.
18. ECRI (2011), *General Policy Recommendation No.13: Combating anti-Gypsyism and discrimination against Roma*, CRI(2011)37.
19. ECRI (2012), *General Policy Recommendation No.14: Combating racism and racial discrimination in employment*, 2012, CRI(2012)48.
20. ECRI (2016a), *General Policy Recommendation No. 15: Combating Hate Speech*, CRI(2016)15.
21. ECRI (2016b), *General Policy Recommendation No. 16: Safeguarding irregularly present migrants from discrimination*, CRI(2016)16.

Other sources

22. *Advocate of the Principle of Equality* (2018), Annual Report 2017 <https://bit.ly/3fXLgNE>
23. *Amnesty International* (2018), *Amnesty International Report 2017/2018, Slovenia 2017/2018*, <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-centralasia/slovenia/report-slovenia/>.
24. Bajt, V. (2016), *Anti-Immigration Hate Speech in Slovenia in Razor-Wired, Reflections on Migration Movements through Slovenia in 2015*, pp. 50-61.
25. Chopin, I., Germaine, C. and Tanczos, J. (2017), *Roma and the enforcement of antidiscrimination law, European network of legal experts in gender equality and nondiscrimination, European Commission*.
26. *Constitutional Court (Ustavno Sodišče)* (2017) *Decision of the Constitutional Court No. UI-64 of October 2017 (Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-64/14 z dne 12.10.2017)*.
27. *Council of Europe, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities (ACFC)* (2017), *Fourth Report submitted by Slovenia pursuant to Article 25, paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities (Received on 6 January 2017)*, ACFC/SR/IV(2017)001.
28. *Council of Europe, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities (ACFC)* (2018), *Fourth Opinion on Slovenia*, ACFC/OP/IV(2017)003.
29. *Council of Europe, Commissioner for Human Rights* (2011), *Discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity in Europe*, 2nd edition.
30. *Council of Europe, Commissioner for Human Rights* (2017), *Report on his visit to Slovenia from 20 to 23 March 2017*, CommDH(2017)21, <https://rm.coe.int/report-on-the-visit-to-slovenia-from-20-to-23-march-2017-by-nils-muizn/1680730405>.
31. *Council of Europe, Commissioner for Human Rights* (2017, January 12), *Letter to Dr Milan Brglez, President of the National Assembly of the Republic of Slovenia*.
32. *Council of Europe, Commissioner for Human Rights* (2017, January 17), *Reply from Dr Milan Brglez, President of the National Assembly of the Republic of Slovenia*.
33. *Council of Europe, Steering Committee for Human Rights (CDDH)* (2013), *Follow-up to Committee of Ministers' Recommendation CM/Rec(2010)5 on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity - Member States replies*, CDDH(2013)004FIN, [https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cddh/CDDHDOCUMENTS/CDDH\(2013\)004_FIN.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cddh/CDDHDOCUMENTS/CDDH(2013)004_FIN.pdf).
34. *COWI* (2009), *The social situation concerning homophobia and discrimination: Slovenia*, <https://www.coe.int/en/web/commissioner/thematic-work/lgbti-country-studies>.
35. Dolenc, D. (2016), *Dad, Mom, Grandpa, Grandma ... Households and Families in Slovenia*, Republic of Slovenia, Statistical Office.
36. *Equal Rights Trust* (2009, July 20), *Constitutional Court of Slovenia Upholds Equal Rights for Same Sex Partners*: <http://www.equalrightstrust.org/news/constitutional-courtslovenia-upholds-equal-rights-same-sex-partners>.
37. *European Commission* (2015), *Eurobarometer 83.4, Discrimination in the EU in 2015, results for Slovenia*.
38. *European Court of Human Rights* (2000), *Cha'are Shalom Ve Tsedek v. France*, application no. 27417/95, Judgment.
39. *European Court of Human Rights* (2015), *Hudorovič and Hudorovič v. Slovenia*, application no. 24816/14 and *Novak and others v. Slovenia*, application No. 25140/14, statement of facts.
40. *European Court of Human Rights* (2017), *A.P., Garçon and Nicot v. France*, Applications nos. 79885/12, 52471/13 and 52596/13, Judgment, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001172556>.

41. *European network of legal experts in gender equality and non-discrimination*, 2016, May 27, News Report, Slovenia, New protection from Discrimination Act adopted, <http://www.equalitylaw.eu/downloads/3836-slovenia-new-protection-from-discriminationact-adopted-pdf-66-kb>.
42. *European network of legal experts in gender equality and non-discrimination* (2017, January 24), News Report, Slovenia, New Equality Body Established and New Advocate Nominated, <http://www.equalitylaw.eu/downloads/4019-slovenia-new-equality-body-established-and-new-advocate-nominated-pdf-151-kb>.
43. European Union Agency for Fundamental Rights (EU, FRA) (2012), *EU LGBT Survey Data Explorer*: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/surveydata-explorer-lgbt-survey-2012>.
44. *EU General Data Protection Regulation (EU) 2016/679* <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
45. EU, FRA (2013), *EU LGBT survey, Technical report*, https://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-technical-report_en.pdf.
46. EU, FRA (2016), *European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II)*.
47. EU, FRA (2018) *Hate crime recording and data collection practice across the EU*, <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/hate-crime-recording>.
48. Faculty of Social Sciences at the University of Ljubljana, Academic and Research Network of Slovenia (Arnes), Slovenian Association of Friends of Youth (ZPMS) and Youth Information and Counselling Center of Slovenia (MISSS), Safer Internet Centre, <https://safe.si/english/safer-internet-centre>.
49. Fric, K. (2016, May 13), *Working life experiences of LGBT people and initiatives to tackle discrimination*, Eurofound, <http://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/working-conditions-lawandregulation/working-life-experiences-of-lgbt-people-and-initiatives-to-tacklediscrimination>.
50. Government Office of the Republic of Slovenia for Support and Integration of Migrants, *Persons under international protection*, <http://infotujci.si/en/persons-under-internationalprotection>.
51. Huddleston, T. et al (2015), *Migrant Integration Policy Index (MIPEX) 2015 – Slovenia*: <http://www.mipex.eu/slovenia>.
52. Human Rights Ombudsman of the Republic of Slovenia (2018), *Annual Report for 2017*.
53. Human Rights Ombudsman of the Republic of Slovenia (2017), *Annual Report for 2016*.
54. Human Rights Ombudsman of the Republic of Slovenia (2016), *Annual Report for 2015*.
55. International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans & Intersex Association (ILGA)-Europe, *Rainbow-Europe*, <https://rainbow-europe.org/>, Slovenia, <https://rainboweurope.org/#8660/0/0>.
56. ILGA-Europe (2017), *Rainbow Europe 2017*, <https://rainbow-europe.org/country-ranking> last accessed 8 February 2018.
57. International Organization for Migration (IOM) (2017), *Labour integration of beneficiaries of international protection in Slovenia*, <http://www.slovenia.iom.int/sites/default/files/documents/IOM-integracija-trg%20delaEN.pdf>.
58. Kogovšek Šalamon, N. (2014), *Slovenia: Full Recognition as a Continuous Challenge*, http://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2013/01/Grid-forsurvey_Slovenia_WEB-PUBLICATION.pdf.
59. Kogovšek Šalamon, N. (2017), *Country report non-discrimination Slovenia 2017*, European network of legal experts in gender equality and non-discrimination, European Commission.

60. *Le Libre Penseur*, 24 December 2015, Lobby LGBT : la Slovénie dit non au mariage homosexuel: <http://www.lelibrepenseur.org/lobby-lgbt-la-slovenie-dit-non-au-mariage-homosexuel/>.
61. Mavcic, A.M. and Avbelj, M. (2010), *Legal Study on Homophobia and Discrimination: Slovenia*, <https://www.coe.int/en/web/commissioner/thematic-work/lgbt-country-studies>.
62. Office of the State Prosecutor General of the Republic of Slovenia (2013), *Legal Opinion of the Criminal Department*, www.spletno-oko.si/sites/default/files/sovrazni_govor_pravno_stalisce_-_vrhovno_tozilstvo_0.doc
63. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2017), »Slovenia« in *International Migration Outlook 2017*, pp. 230-231, http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook-2017-38-en.
64. Organisation for Security and Co-operation in Europe (OSCE), Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) (2014), *Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms - A Practical Guide*.
65. OSCE-ODIHR (2017), *Hate Crime Reporting: Slovenia*, <http://hatecrime.osce.org/slovenia?year=2016>.
66. OSCE-ODIHR (2018), *Republic of Slovenia. Early Parliamentary Elections, 3 June 2018 ODIHR Election Assessment Mission Final Report*, <https://www.osce.org/odihr/elections/slovenia/394106?download=true>.
67. Republic of Slovenia, Ministry of the Interior (2017), *Report on the Working Field of Migration, International Protection and Integration for 2016*.
68. Republic of Slovenia, Ministry of the Interior (2016), *Report on the Working Field of Migration, International Protection and Integration for 2015*.
69. Republic of Slovenia, Ministry of Interior, Statiska, *Statistični podatki o tujcih v Sloveniji*, Statistics, *Statistical data on foreigners in Slovenia* http://www.mnz.gov.si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/statistika/.
70. Republic of Slovenia, Ministry of Labour, Family and Social Affairs (2011, July 19), *News, Ministry response regarding the decision to adopt a biological child of a same-sex partner*: http://www.mddsz.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1966/6725/.
71. Republic of Slovenia, Office for National Minorities, *Minorities & Statistical and Basic Data on Roma Community*: <http://www.un.gov.si/en/minorities/>; http://www.un.gov.si/en/minorities/roma_community/statistical_and_basic_data/.
72. Republic of Slovenia, Office for National Minorities (2017), *Zakon o Romski Skupnosti v Republiki Sloveniji*, Case-law on the Roma community in the Republic of Slovenia, http://www.un.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/predpisi_v_pripravi/zakon_o_romski_skupnosti_v_republiki_sloveniji/.
73. Republic of Slovenia, Statistical Office, *Migration change of population*, http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05I2006E&ti=&path=../Database/Demographics/05_population/25_Migration_Change/10_05I20_Migration_Change/&lang=1
74. Republic of Slovenia, Statistical Office, *Population by ethnic affiliation, Slovenia, Census 1953, 1961, 1971, 1981, 1991 and 2002*, https://www.stat.si/popis2002/en/rezultati/rezultati_red.asp?ter=SL0&st=7.
75. RTVSLO.SI (2010, December 18), *Vsak osmi prebivalec Slovenije priseljenec*, Every eight person in Slovenia is an immigrant, <http://www.rtvlo.si/slovenija/vsak-osmiprebivalec-slovenije-priseljenec/246585>.
76. RTVSLO.SI (2015, February 16), *Večina podpira istospolne poroke, do posvojitve je zadržana*, The majority supports same-sex marriage, if adoption rights are withheld, <http://www.rtvlo.si/slovenija/vecina-podpira-istospolne-poroke-do-posvojitve-jezadrzana/358447>.

77. *United Nations (UN), Human Rights Committee (2016), Concluding observations on the third periodic report of Slovenia, CCPR/C/SVN/CO/3.*
78. *UN, Special Rapporteur on minority issues Fernand de Varennes (2018, April 13), Statement on the conclusion of his official visit to Slovenia, 5-13 April 2018, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=22935&LangID=E>*
79. *United States Department of State (2017a), International Religious Freedom Report for 2016.*
80. *United States Department of State (2017b), Country Reports on Human Rights Practices for 2016.*
81. *Valfort, M. (2017), "LGBTI in OECD Countries: A Review", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 198, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/d5d49711-en>.*
82. *Zalta, A. (2017): Islamophobia in Slovenia: National Report 2016, in: Bayraktı, E. & Hafez, F., European Islamophobia Report 2016, Istanbul, SETA, 2017.*

18.3 Povzetek Univerzalnega periodičnega pregleda OZN

Univerzalni periodični pregled (UPP)²⁸⁹ je edinstveni meddržavni nadzorni mehanizem za spremljanje uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, v katerem sodelujejo vse države članice Organizacije združenih narodov (OZN). UPP predstavlja poseben postopek, ki poteka pod okriljem Sveta OZN za človekove pravice, in državam nudi možnost, da v dialogu z državo v pregledu naslovijo ključna področja varstva in spodbujanja človekovih pravic v tej državi.

Pregled vsake države temelji na treh sklopih dokumentacije:

- nacionalnem poročilu države v pregledu;
- informacijah sistema OZN, ki vključujejo poročila t.i. posebnih postopkov, poročila pogodbenih teles OZN za človekove pravice in druge informacije organov OZN;
- informacije zunanjih deležnikov, vključno z nacionalnimi institucijami za človekove pravice in organizacijami civilne družbe.

Postopek pregleda sicer upravlja 47 držav članic Sveta OZN za človekove pravice, ki delujejo v okviru posebne Delovne skupine za UPP, vendar lahko v razpravi oziroma interaktivnem dialogu z državo v pregledu sodeluje katera koli država članica OZN. Tovrstni dialog predstavlja ključni del pregleda, v katerem sodelujoče države podajo svoja stališča o napredku države v pregledu in ji podajo morebitna priporočila za izboljšanje stanja varstva in spodbujanja človekovih pravic. Po zaključenem pregledu Delovna skupina za UPP pripravi zaključni dokument, ki povzame vsebino pregleda ter naniza priporočila, ki jih je država v pregledu prejela. Država v pregledu se mora do priporočil praviloma opredeliti do naslednjega zasedanja Sveta OZN za človekove pravice. Posamezno priporočilo lahko država sprejme ali ga »jemlje na znanje«, kar dejansko pomeni, da ga zavrne.

Slovenija je 12. novembra 2019 sodelovala v tretjem ciklu UPP, prva dva je opravila v letih 2010 in 2014.²⁹⁰ Med pregledom so sodelujoče države v interaktivnem dialogu s Slovenijo prepoznale napredek na nekaterih področjih človekovih pravic, številne so kot pomemben korak naprej poudarile ustanovitev Zagovornika.²⁹¹

Vendar je hkrati dialog izpostavil tudi področja, kjer je prostora za izboljšavo še veliko. Slovenija je prejela skupno 215 priporočil za izboljšanje stanja človekovih pravic, pri čemer jih je sprejela 182, preostalih 33 priporočil pa je zgolj »vzela na znanje«. Številna izmed njih se nanašajo na varstvo pred diskriminacijo oseb oziroma skupin oseb z določeno osebno okoliščino, na podlagi katere je v skladu s slovenskim in mednarodnim pravnim redom diskriminacija prepovedana.²⁹²

²⁸⁹ Več o tem: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/UPRMain.aspx>

²⁹⁰ Zgodovina sodelovanja Slovenije v okviru UPP, vključno z vso pripadajočo dokumentacijo in informacijami, ki so podlaga za pregled v posameznem ciklu, je dostopna na <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Pages/SIindex.aspx>.

²⁹¹ Več v zaključnem dokumentu pregleda Slovenije, ki je dostopen na <https://undocs.org/A/HRC/43/15>.

²⁹² Povzetek interaktivnega dialoga s Slovenijo ter podana priporočila so razvidni iz zaključnega dokumenta A/HRC/43/15 z dne 19. 12. 2019, ki je dostopen na <https://undocs.org/A/HRC/43/15>.

Ta priporočila se nanašajo na primer na vprašanja enakosti spolov, neenakega položaja oseb z invalidnostmi, starejših, Romov in drugih etničnih skupin, migrantov, LGBT in interspolnih ljudi. V zvezi s temi skupinami je Zagovornik v preteklosti že podajal priporočila glede sprejemanja normativnih, političnih in posebnih ukrepov.

Poleg navedenih pa so bila Sloveniji podana tudi številna priporočila, ki so posebej pomembna z vidika sistemskega delovanja Zagovornika ter njegovih nalog in pristojnosti. To so priporočila glede:

- Sprejetja celovite nacionalne strategije na področju boja proti vsem oblikam diskriminacije.
- Ustrezne zakonske ureditve in obravnave zločinov iz sovraštva (tj. kaznivih dejanj, storjenih s sovražnim oziroma diskriminatornim motivom).
- Preprečevanja in obravnave sovražnega govora.
- Zagotavljanja (finančne) neodvisnosti delovanja nacionalnih mehanizmov za človekove pravice.

Vlada Republike Slovenije (Vlada) se je do vseh priporočil opredelila na svoji 59. redni seji, ki je potekala 30. januarja 2020.²⁹³ Napredek pri izvrševanju sprejetih poročil bo spremljala Medresorska komisija za človekove pravice, v kateri z odprtim povabilom sodeluje tudi Zagovornik.

ZAGOVORNIK IZPOSTAVLJA

Zagovornik si bo v okviru pristojnosti še naprej prizadeval, da Slovenija napreduje tudi na zgoraj omenjenih sistemskih področjih varstva pred diskriminacijo. Pozorno bo spremljal tudi področja, na katerih je Slovenija prejela priporočila, vendar se je Vlada do njih opredelila tako, da jih je zgolj »vzela na znanje«.

Slovenija je prejela skupno 215 priporočil za izboljšanje stanja človekovih pravic, pri čemer je sprejela 182, »vzela na znanje« pa 33 priporočil.

²⁹³ Več o tem: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/clovekove-pravice/Odziv-Slovenije-na-prejeta-priporocila-tretjega-UPP.pdf>

18.4 Odločitev Vlade RS o 215 priporočilih, ki jih je Republika Slovenija prejela na interaktivnem dialogu v okviru univerzalnega periodičnega pregleda stanja človekovih pravic 12. 11. 2019 v Ženevi

Vlada je na 59. redni seji, 30. januarja 2020, potrdila Dodatek k poročilu Delovne skupine za univerzalni periodični pregled, s katerim se je Republika Slovenija opredelila do priporočil držav, ki so jih te podale Sloveniji v 3. krogu Univerzalnega periodičnega pregleda.

1. Dokonča naj postopek ratifikacije Izbirnega protokola k Mednarodnemu paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (Senegal).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
2. Ratificira naj Mednarodno konvencijo o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin (Bangladeš); (Egipt).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
3. Sprejme naj ukrepe za ratifikacijo Mednarodne konvencije ZN o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin (Indonezija);/Preuči naj možnost ratifikacije Mednarodne konvencije o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin (Niger);/Preuči naj možnost pristopa k Mednarodni konvenciji o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin (Filipini).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
4. Dokonča naj postopek ratifikacije Mednarodne konvencije o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in članov njihovih družin (Senegal).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
5. Preuči naj možnost ratifikacije Konvencije o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva iz leta 1961 (Urugvaj).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
6. Pristopi naj h Konvenciji o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva iz leta 1961 in izvede ustrezne ukrepe za opredelitev oseb brez državljanstva, da zagotovi njihovo varstvo (Brazilija).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.

7. Ratificira naj Konvencijo o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva iz leta 1961 (Slovaška); (Španija); (Severna Makedonija).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
8. Podpiše in ratificira naj Konvencijo o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva (Hrvaška).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
9. Ratificira naj Konvencijo o zmanjšanju števila oseb brez državljanstva, Izbirni protokol k Mednarodnemu paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah ter druge mednarodnopravne akte s področja človekovih pravic (Honduras).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
10. Preuči naj možnost ratifikacije Konvencije MOD št. 189 o dostojnem delu za delavce v gospodinjstvu (Filipini).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
11. Odboru za prisilna izginotja naj prizna pristojnost za sprejemanje in obravnavo prijav od ali v imenu posameznikov ali drugih držav pogodbenic (Litva); Odboru za prisilna izginotja naj prizna pristojnost za sprejemanje in obravnavo prijav od ali v imenu žrtev ali drugih držav pogodbenic (Slovaška).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
12. Uvede naj odprt, na strokovni usposobljenosti temelječ postopek izbire nacionalnih kandidatov na volitvah pogodbenih teles OZN (Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
13. S spremembo zakonodaje o javnih financah naj zagotovi popolno samostojnost varuha človekovih pravic in njegovo neodvisnost od vlade (Danska).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
14. Zagotovi naj ustrezno financiranje varuha človekovih pravic in drugih nacionalnih mehanizmov na tem področju ter poskrbi, da je finančni nadzor v celoti neodvisen od vlade (Irska).
Slovenija priporočilo **sprejema**. priporočilo **sprejema in hkrati meni, da je priporočilo že izvedeno**. Sredstva za delo Varuha se na podlagi 55. člena ZVarCP zagotovijo v proračunu Republike Slovenije. Višino sredstev določi državni zbor na predlog Varuha. Varuh človekovih pravic je neposredni proračunski uporabnik in skladno temu uvrščen v sektor država, kar pomeni, da je ravno tako podvržen vsem javnofinančnim predpisom, vključno z neodvisnim nadzorom računskega sodišča.
15. Okrepi naj prizadevanja za ustanovitev nacionalne institucije za človekove pravice (Jordanija).
Slovenija priporočilo **sprejema in hkrati meni, da je priporočilo že izvedeno**. Slovenija ocenjuje, da z institucijo Varuha človekovih pravic že izpolnjuje priporočilo. Pri varstvu pravice do nediskriminacije ima posebno vlogo tudi Zagovornik načela enakosti, v okviru sodne veje oblasti pa Ustavno sodišče RS odloča o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti.

16. Preuči naj možnost ustanovitve nacionalne institucije za otrokove pravice (Libanon). Slovenija priporočilo **sprejema in hkrati meni, da je priporočilo že izvedeno**. S sprejemom Družinskega zakonika 2017 je bil ustanovljen tudi Svet za otroke in družine, ki ga vodi minister, pristojen za družino. Člani Sveta so ministri s področij, ki so najpomembnejša za blaginjo otrok in predstavniki NVO s področja otrokovih pravic v Sloveniji.
17. Zagovorniku načela enakosti naj zagotovi dodatne vire za celovito in učinkovito delovanje (Severna Makedonija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
18. Sprejme naj ukrepe za boj proti vsem oblikam kršitev človekovih pravic starejših (Angola). Slovenija priporočilo **sprejema**.
19. Nadaljuje naj sprejemanje ukrepov za spodbujanje in zagotavljanje uveljavljanja vseh človekovih pravic mladih (Moldavija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
20. Uveljavi naj odločbe ustavnega sodišča, v zvezi s katerimi ni bil sprejet noben ukrep, lasti tiste, ki se nanašajo na spremembe Zakona o duševnem zdravju (Mehika). Slovenija priporočilo **sprejema**.
21. Pospeši naj izvajanje že obstoječih in novo sprejetih ukrepov v zvezi s povedanim (Turčija). Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
22. S celovito strategijo naj okrepi boj proti vsem oblikam diskriminacije, tudi na podlagi statusa migranta, begunca, prosilca za azil, invalidnosti ali kakršne koli druge osebne okoliščine, ter okrepi politike za boj proti rasizmu in sovražnemu govoru (Bolivarska republika Venezuela). Slovenija priporočilo **sprejema**.
23. Nadaljuje naj spreminjanje zakona o enakih možnostih žensk in moških (Albanija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
24. Nadaljuje naj prizadevanja za spodbujanje enakosti spolov (Jordanija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
25. Oblikuje naj celovito protidiskriminacijsko politiko za preprečevanje in odpravo rasizma in ksenofobije (Azerbajdžan). Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
26. Sprejme naj celovito protidiskriminacijsko strategijo v posvetovanju s predstavniki civilne družbe (Luksemburg). Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
27. Še naprej naj krepí institucionalni in normativni okvir varstva pred diskriminacijo (Črna gora). Slovenija priporočilo **sprejema**.

28. Za odpravo rasizma in ksenofobije naj oblikuje in v celoti izvaja strategije za preprečevanje vseh oblik diskriminacije, vključno z vključevanjem nediskriminacijskih vrednot v učne načrte (Indonezija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
29. V zakonodajo, politike in strategije boja proti diskriminaciji naj vključi eksplicitno priznavanje večplastne in horizontalne diskriminacije na podlagi spola, starosti, etničnega izvora ali spolne usmerjenosti ali statusa migranta, prosilca za azil, begunca, invalida ali kakršne koli druge osebne okoliščine (Honduras).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
30. Oblikuje naj javne politike za odpravo diskriminacije, skupaj z rasno diskriminacijo, in v zvezi s tem izboljša odziv kazenskega pravosodja v primerih sovražnega govora in nasilja iz rasnih vzgibov, tako da poskrbi za preiskavo in pregon (Kostarika).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
31. Opredeli naj ukrepe za boj proti vsem oblikam diskriminacije, predvsem rasne diskriminacije, s posebnim poudarkom na boju proti sovražnemu govoru ter rasističnim in ksenofobnim izjavam proti manjšinam (Džibuti).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
32. Okrepi naj dejavnosti ozaveščanja družbe o nujnosti odprave diskriminacije, nestrpnosti in sovražnega govora (Grčija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
33. Okrepi naj aktivnosti in zakone za odpravo diskriminacije v družbi, druge nestrpnosti in sovražnega govora proti manjšinam in drugim skupinam, tudi na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete ali spolnih značilnosti (Islandija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
34. Sprejme naj bolj učinkovite ukrepe proti diskriminaciji, sovražnemu govoru in rasizmu (Turčija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
35. Okrepi naj ukrepe in programe za boj proti rasizmu, ksenofobiji in nestrpnosti (Filipini).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
36. Uveljavi naj strožje ukrepe za omejevanje primerov rasne diskriminacije in diskriminacije na podlagi etnične pripadnosti ter za odvrčanje od sovražnega govora in se zaveže k vztrajnim prizadevanjem za odvrčanje od nasilja iz rasnih vzgibov, zlasti proti ogroženim skupinam (Bahami).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
37. Sprejme naj učinkovite ukrepe za preprečevanje, preiskovanje in kaznovanje rasističnih kaznivih dejanj, rasističnega sovražnega govora in nasilja nad manjšinskimi skupinami, vključno z migranti in begunci (Ekvador).
Slovenija priporočilo **sprejema**.

38. Sprejme naj celovito strategijo boja proti diskriminaciji in rasizmu s posvetovanji z vsemi zainteresiranimi stranmi (Uzbekistan).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
39. Nadaljuje naj prizadevanja v boju proti diskriminaciji in sovražnemu govoru proti manjšinam in tujcem (Tunizija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
40. Okrepi naj prizadevanja za boj proti kaznivim dejanjem iz sovraštva in sovražnemu govoru v skladu z zavezami v Durbanski deklaraciji in akcijskem programu (Afganistan).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
41. Okrepi naj prizadevanja za boj proti naraščanju števila primerov sovražnega govora, zlasti na družbenih omrežjih, z obsodbo rasističnega sovražnega govora v javni sferi in okrepljenim odzivom kazenskega pravosodja v zvezi s tem (Bangladeš).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
42. Okrepi naj zakone o rasističnem sovražnem govoru in nasilju iz rasnih vzgibov ter s tem dodatno podpre delo zagovornika načela enakosti in zagotovi kaznovanje storilcev (Bocvana).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
43. Uveljavi naj celovito zakonodajo za obravnavo pojavov sovražnega govora na družbenih omrežjih in drugje (Gana).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
44. Nadaljuje naj prizadevanja za boj proti sovražnemu govoru ter okrepi zmožnosti kazenskega pravosodja za odziv na primere kaznivih dejanj iz sovraštva (Indonezija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
45. Izvede naj kampanje ozaveščanja za boj proti sovražnemu govoru (Irak).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
46. Okrepi naj prizadevanja za boj proti sovražnemu govoru, rasizmu do muslimanov in etničnih manjšin (Jordanija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
47. Nadaljuje naj prizadevanja v boju proti sovražnemu govoru in drugim kaznivim dejanjem iz sovraštva (Nigerija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
48. Sprejme naj ukrepe za učinkovitejše preprečevanje in boj proti sovražnemu govoru in spodbujanju nasilja proti manjšinam, na spletu in drugje (Republika Koreja).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
49. Uvede naj ničelno toleranco do vseh primerov sovražnega govora proti migrantom ter etničnim in verskim manjšinam (Uzbekistan).
Slovenija priporočilo **sprejema**.

50. Poglobi naj prizadevanja za preiskavo in kaznovanje rasističnega sovražnega govora in primerov nasilja iz rasnih vzgibov ter zagotovi njihovo takojšnjo in učinkovito preiskavo (Argentina).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
51. Okrepi naj odziv kazenskega pravosodja v primerih rasističnega sovražnega govora in nasilja, tako da poskrbi za učinkovito preiskavo in ustrezen pregon in kaznovanje storilcev (Islamska republika Iran).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
52. Okrepi naj odziv kazenskega pravosodja v primerih sovražnega govora in nasilja iz sovraštva, tako da zagotovi učinkovito preiskavo ter ustrezen pregon in kaznovanje storilcev (Izrael).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
53. Okrepi naj odziv kazenskega pravosodja v primerih sovražnega govora in z njim povezanega nasilja, tako da zagotovi učinkovito preiskavo ter ustrezen pregon in kaznovanje storilcev (Pakistan).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
54. Okrepi naj sistem kazenskega pravosodja in tako zagotovi učinkovito in ustrezno preiskavo, pregon in kaznovanje kaznivih dejanj sovražnega govora in rasističnega nasilja (Luksemburg).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
55. Spremeni naj kazenski zakonik in v njem navede rasistične vzgibe kot okoliščino za kvalificirano obliko kaznivega dejanja (Islamska republika Iran).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
56. Okrepi naj prizadevanja za boj proti stereotipom in predsodkom proti LGBTI osebam, tudi z uvedbo nacionalne kampanje ozaveščanja (Irska).
Slovenija priporočilo **sprejema** ob tem, da je potrebno za izvajanje aktivnosti zagotoviti dodatna kadrovska in finančna sredstva.
57. Okrepi naj prizadevanja za odpravo diskriminacije proti LGBTI osebam, tudi z ozaveščanjem za večje družbeno sprejemanje LGBTI skupnosti na vseh področjih poklicnega in družbenega življenja (Nizozemska).
Slovenija priporočilo **sprejema** ob tem, da je potrebno za izvajanje aktivnosti zagotoviti dodatna kadrovska in finančna sredstva.
58. Spodbuja naj dostop istospolnih parov do programov spolnega in reproduktivnega zdravja ter zlasti zagotovi dostopnost specifičnih zdravstvenih storitev za transspolne osebe (Urugvaj).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
59. Uveljavi naj splošno zakonodajo o priznavanju obeh istospolnih staršev, ki sodelujeta pri vzgoji otroka, ter razširi dostop do posvojitve za istospolne pare na enakopravni podlagi (Islandija).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.

60. Sprejme naj zakonske določbe, ki bodo transspolnim osebam omogočale pravno priznanje spola, ter sprejme učinkovite ukrepe za senzibilizacijo državnih organov in javnosti glede njihovih človekovih pravic (Malta).
Slovenija priporočilo **sprejema**. Zakonodaja se že izvaja. Ustanovljena je medresorska delovna skupina za pravno priznanje spola, ki preučuje ustreznost pravne ureditve v Sloveniji.
61. Prizadeva naj si za odpravo postopkov, ki so namenjeni »normalizaciji« interseksualnih teles s škodljivimi in medicinskimi/operativnimi posegi, vključno z operacijami brez privolitve (Malta).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
62. Utrdi naj doseženi napredek pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja ter izboljšanju kazalnikov človekovega razvoja (Indija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
63. Postopoma naj poveča uradno razvojno pomoč za dosego mednarodnega cilja 0,7 % bruto nacionalnega dohodka (Luksemburg).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
64. Poveča naj znesek humanitarne in razvojne pomoči skladno z BDP (Turčija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
65. Še naprej naj zagotavlja, da bo preambula Pariškega sporazuma udejanjena v naslednjem nacionalno določenem prispevku leta 2020, v skladu z zavezami po Pariškem sporazumu (Fidži).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
66. Zagotovi naj, da so ženske, otroci in invalidi dejavno vključeni v oblikovanje zakonodaje, politik in programov v zvezi s podnebnimi spremembami in zmanjševanjem tveganja nesreč (Fidži).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
67. Poskrbi naj za namensko financiranje Komisije za preprečevanje korupcije za oblikovanje in udejanjenje kodeksa ravnanja, vključno z vzpostavitvijo verodostojnih mehanizmov nadzora, glede zlorabe informacij in javnih virov s strani poslancev Državnega zbora in članov Državnega sveta (Združene države Amerike).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
68. Sprejme naj potrebne ukrepe za bolj učinkovito obravnavo korupcije in nekaznovanosti v zvezi z njo ter boj proti njima, da bi zagotovila preglednost upravljanja v javni upravi (Bolivarska republika Venezuela).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
69. Okrepi naj nadzor nad slovenskimi podjetji, ki poslujejo v tujini, kar zadeva morebitne negativne vplive njihovih dejavnosti na uživanje človekovih pravic, zlasti na konfliktnih območjih, kar vključuje zasedena ozemlja, kjer obstaja povečano tveganje za kršitev človekovih pravic (Država Palestina).
Slovenija priporočilo **sprejema**.

70. Okrepi naj ukrepe za obravnavo nasilja v družini in spolnih zlorab, tudi z zagotavljanjem učinkovitega dostopa do podpornih služb, pravnih sredstev in sredstev zaščite za ženske žrtve (Filipini).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
71. Uveljavi naj ukrepe za zagotavljanje varstva starejših pred nasiljem in vsemi oblikami grobega ravnanja v praksi ter za preiskavo tovrstnih primerov in pregon storilcev (Uzbekistan).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
72. Sprejme naj ukrepe za boj proti nasilju v družini ter za varstvo pravic ranljivih skupin, vključno z ženskami, otroci, invalidi in starejšimi (Ruska federacija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
73. Še naprej naj zmanjšuje sodne zaostanke z dodatnimi izboljšavami kadrovskih in finančnih virov sodišč (Nemčija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
74. Poskrbi naj za pravico do sodnega varstva za vse osebe, ki jim je bila odvzeta prostost, tako da jim zagotovi brezplačno pravno pomoč odvetnika, da se udejanji pravica do obrambe in poštenega sojenja (Kostarika).
Slovenija priporočilo **sprejema in hkrati meni, da je priporočilo že izvedeno**. Skladno s 4. členom Zakona o kazenskem postopku (ZKP) ima osumljenec pravico do zagovornika od odvzema prostosti dalje. Če si tisti, ki mu je vzeta prostost, ne vzame zagovornika v 24. urah, odkar je bil poučen o tej pravici, ali izjavi, da si ga ne bo vzel, mu ga postavi sodišče po uradni dolžnosti.
75. Poskrbi naj, da je vsem osebam, ki jim je bila odvzeta prostost, dejansko zagotovljena pravica do odvetnika že vse od odvzema prostosti, po potrebi brezplačno (Danska).
Slovenija priporočilo sprejema in hkrati meni, da je priporočilo že izvedeno. Skladno s 4. členom Zakona o kazenskem postopku (ZKP) ima osumljenec pravico do zagovornika od odvzema prostosti naprej. Če si glede na svoje premoženjske razmere ne more zagotoviti zagovornika sam, mu ga na njegovo zahtevo in stroške države postavi policija, če je to v interesu pravičnosti.
76. Izboljša naj življenjske razmere v zaporih in priporih v skladu z Mandelovimi pravili (Angola).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
77. Spremeni naj zakonodajo o obrekovanju, da to ne bo več kaznivo dejanje, temveč prekršek (Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
78. Nadaljuje naj prizadevanja v boju proti trgovini z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, predvsem z učinkovitim pregonom storilcev (Čile).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
79. Okrepi naj prizadevanja za preprečevanje trgovine z ljudmi in izkoriščanja otrok ter za zaščito in podporo žrtvam (Egipt).
Slovenija priporočilo **sprejema**.

80. Nadaljuje naj prizadevanja v boju proti trgovini z ljudmi ter spoštuje pravice žrtev trgovine z ljudmi in pravice migrantov (Nigerija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
81. Nadaljuje naj prizadevanja v boju proti trgovini z ljudmi ter okrepi mehanizme za spremljanje in zbiranje podatkov (Tunizija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
82. Še naprej naj krepí svojo institucionalno strukturo za boj proti trgovini z ljudmi ter žrtvam trgovine z ljudmi zagotovi ustrezen dostop do zdravstvenega varstva, svetovanja in učinkovite zaščite (Pakistan).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
83. Poskrbi naj za preiskavo, pregon in kaznovanje vseh primerov trgovine z ljudmi ter žrtvam tovrstnih kaznivih dejanj omogoči ustrezno zadoščenje (Izrael).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
84. Okrepi naj prizadevanja v boju proti trgovini z ljudmi, zlasti z zagotavljanjem primerne podpore in virov za rehabilitacijo žrtev ter z okrepljenimi preiskavami in pregonom (Bahami).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
85. Nadaljuje naj prizadevanja za zaščito žrtev, odkrivanje in dosledni pregon ter preprečevanje trgovine z ljudmi za spolne namene in prisilno delo ter izrekanjem primernih kazni, tudi z ustrezno dolgimi zapornimi kaznimi za vse obsojene trgovce z ljudmi (Združene države Amerike).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
86. Zagotovi naj, da imajo žrtve trgovine z ljudmi na voljo ustrezno pomoč ne glede na to, ali med preiskavo in kazenskim postopkom sodelujejo z organi pregona (Belorusija).
Slovenija priporočilo **sprejema in hkrati meni, da je priporočilo že izvedeno**. Vlada Republike Slovenije je maja 2016 sprejela Priročnik o identifikaciji, pomoči in zaščiti žrtev trgovine z ljudmi, ki v IV. poglavju (Nameščanje žrtev trgovine z ljudmi) določa, da ima žrtev pravico do pomoči in podpore takoj, ko se upravičeno domneva, da je morda žrtev trgovine z ljudmi.
87. Še naprej naj podpira družino kot osnovno in naravno enoto družbe (Egipt).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
88. Preuči naj možnost uvedbe politik in programov proti revščini, ki bi zagotavljali celovito varstvo in spodbujanje otrokovih pravic (Gana).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
89. Pospeši naj sprejemanje stanovanjske politike, ki bo med drugim obravnavala dostop do socialnih stanovanj za vse prebivalce brez diskriminacije ter obravnavala posebne potrebe invalidov, in starejših na tem področju (Bolivarska republika Venezuela).
Slovenija priporočilo **sprejema**.

90. Utrjuje naj dosežke pri izboljšanju dostopa do zdravstvenega varstva za vse in učinkovito izvaja Resolucijo o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 (Etiopija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
91. Pospeši naj prizadevanja za izboljšanje dostopa do storitev zdravstvenega varstva (Gruzija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
92. Nadaljuje naj prizadevanja v zvezi s pravico do zdravstvenega varstva ter zagotovi enakopraven dostop do kakovostnih zdravstvenih storitev za vse osebe, tudi na podeželju, invalide in starejše (Država Palestina). Slovenija priporočilo **sprejema**.
93. Zagotovi naj razpoložljivost in dostopnost paliativne oskrbe za vse starejše (Malezija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
94. Uredi naj dodeljevanje sredstev za izobraževanje, da odpravi razlike med regijami pri dostopu do izobraževanja (Alžirija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
95. Zagotovi naj enak dostop do kakovostnega izobraževanja za vse (Malezija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
96. Nadaljuje naj ukrepe za izboljšanje enakega dostopa do kakovostnega izobraževanja za vse ter naslovi razlike med regijami pri dostopu do izobraževanja (Nepal). Slovenija priporočilo **sprejema**.
97. Oblikuje naj ukrepe in politike za zagotavljanje kakovostnega vključujočega izobraževanja na vseh ravneh (Izrael). Slovenija priporočilo **sprejema**.
98. Okrepi naj prizadevanja za uvedbo celovitih programov izobraževanja o človekovih pravicah za uslužbenke organov pregona na temo pravic migrantov in beguncev (Grčija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
99. Prizadeva naj si za nadaljnji napredek pri izvajanju strategij za doseganje enakosti spolov na vseh področjih ekonomskega, političnega in družbenega življenja, vključno z zaposlovanjem in enakim plačilom (Kuba). Slovenija priporočilo **sprejema**.
100. Okrepi naj ukrepe za povečanje stopnje zaposlenosti žensk in njihove zastopanosti v upravnih strukturah (Mjanmar). Slovenija priporočilo **sprejema**.
101. Okrepi naj ukrepe za preprečevanje nasilja nad ženskami, tudi nasilja v družini in spolnih zlorab in boj proti njim, tako da žrtvam zagotovi dostop do učinkovitih pravnih sredstev in zaščite (Ruanda). Slovenija priporočilo **sprejema**.

102. Izboljša naj ozaveščanje javnosti ter okrepi pregon v boju proti nasilju na podlagi spola (Bahami).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
103. Dopolni naj zakonodajo z vključitvijo vseh oblik nasilja nad ženskami, okrepi ukrepe za preprečevanje spolnih zlorab in boj proti njim ter zagotovi dostop do učinkovite zaščite (Španija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
104. Nadaljuje naj prizadevanja za boj proti nasilju nad ženskami z uskladitvijo notranje zakonodaje z mednarodnimi standardi, zlasti z Istanbulsko konvencijo Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Francija). Slovenija priporočilo **sprejema**. V zvezi s pridržki k Istanbulski konvenciji, dodatno pojasnujemo, da razlogi oz. bistvene okoliščine, zaradi katerih je bila sprejeta odločitev za uveljavitev pridržkov, ostajajo nespremenjeni, zato pridržkov še ni možno umakniti.
105. Okrepi naj ukrepe za preprečevanje in omejevanje vseh oblik nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini, med drugim z zagotavljanjem učinkovitih pravnih sredstev žrtvam (Malezija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
106. Spremeni naj pravno opredelitev posilstva v kazenskem zakoniku, da bo temeljila na odsotnosti privolitve, ter jo tako uskladi z mednarodnim pravom človekovih pravic in standardi (Islandija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
107. Spremeni naj pravno opredelitev posilstva v kazenskem zakoniku, da bo temeljila na odsotnosti privolitve, ne na sili ali prisili, ter jo tako uskladi z mednarodnimi standardi, kot je Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija) (Mehika).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
108. Okrepi naj kakovostne dostopne javne storitve spolnega in reproduktivnega zdravja za ženske iz ranljivih skupin (Peru).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
109. Spodbuja naj nenasilne oblike discipliniranja in izvaja informacijske kampanje za ozaveščanje o škodljivih posledicah telesnega kaznovanja otrok (Alžirija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
110. Oblikuje in izvaja naj nacionalno strategijo za zaščito otrok žrtev izkoriščanja in spolne zlorabe, da bi prepoznavala, preprečevala in podpirala otroke, ki so žrtve različnih oblik izkoriščanja in zlorabe (Francija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
111. Oblikuje in izvaja naj nacionalno strategijo za zaščito otrok pred spolnim izkoriščanjem in zlorabo (Islandija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.

112. Oblikuje in udejanji naj dodatne politike za zaščito otrok, s čimer bo zagotovila, da bodo otroci migranti, romski otroci in drugi ogroženi otroci imeli prost dostop do izobraževanja, zdravstvenega varstva, dostojnega bivališča in primerne prehrane ter za boj proti revščini in socialni izključenosti otrok (Urugvaj)
Slovenija priporočilo **sprejema**.
113. Pregleda naj notranjo zakonodajo, politike in programe ter jih uskladi z določbami Konvencije o pravicah invalidov (Španija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
114. Naredi naj nadaljnje korake za sprejetje področne zakonodaje in politik v zvezi z varstvom pravic žensk in deklic invalidk (Bolgarija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
115. Preuči naj možnost uvedbe podrobnejših določb o vključujočem izobraževanju invalidnih otrok v obstoječo zakonodajo in politike (Bolgarija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
116. Zagotovi naj enak dostop do kakovostnega izobraževanja za vse invalidne učence brez diskriminacije (Katar).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
117. Sprejme naj celovito strategijo za preprečevanje vseh oblik nasilja, zlorab in grobega ravnanja do invalidov, zlasti žensk, otrok in starejših (Ekvador).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
118. Uvede naj skupnostne in na posameznika osredotočene oblike zdravstvene oskrbe za ljudi s težavami v duševnem zdravju, ki v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov spoštujejo pravice, voljo in izbiro oseb z duševnimi ali psihosocialnimi motnjami (Portugalska).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
119. Spremeni naj ustrezno veljavno zakonodajo, da bo bolje ščitila pravice vseh manjšin in uvede zakonodajo o manjšinskih pravicah, ki bo vključevala dodatne določbe o izobraževanju v jeziku manjšine na območjih, kjer za to obstaja interes (Srbija).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
120. Uvede naj celovito zakonodajo za varstvo pravic manjšin (Malezija).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
121. Še naprej naj krepí prizadevanja za spodbujanje in varstvo pravic manjšin na povezan, celovit in vključujoč način, zlasti z izboljšanjem njihovega dostopa do bistvenih javnih storitev, kot so stanovanjska politika, izobraževanje in neoporečna pitna voda ter komunalna ureditev (Tajska).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
122. Zagotovi naj ustrezno zastopanost manjšinskih etničnih skupin v voljenih organih, da bodo sodelovale pri upravljanju (Nepal).
Slovenija **priporočilo sprejema in obenem meni, da je priporočilo že izvedeno**. Manjšin-

ske etnične skupnosti (italijanska in madžarska narodna skupnost ter romska skupnost v Sloveniji) so v voljenih organih ustrezno zastopane. Pravna ureditev manjšinskega varstva prej omenjenih treh skupnosti je v Sloveniji ustrezna in je s tega vidika priporočilo že uresničeno.

123. Podvoji naj prizadevanja za enakopraven dostop manjšin do osnovnih storitev za njihovo vključevanje v družbo in udejanjenje njihovih človekovih pravic v celoti (Filipini). Slovenija priporočilo **sprejema**.
124. Slovenski znakovni jezik naj zapiše v ustavo (Avstrija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
125. Začne naj strukturiran dialog z nemško govorečo etnično skupino, vključno s krovno organizacijo "Zvezo kulturnih društev nemško govoreče narodne skupnosti", kot priporoča tudi Svet Evrope (Avstrija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
126. Dodatna sredstva naj nameni za ohranjanje kulture in jezika nemško govoreče etnične skupine v Sloveniji, kot je bilo že predlagano (Avstrija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
127. Sprejme naj vse potrebne korake, da hrvaško skupnost prizna kot avtohtono narodno manjšino in ji podeli pravice, ki izhajajo iz tega statusa, ki je že priznan italijanski in madžarski skupnosti (Hrvaška). Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
128. Nadaljuje naj prizadevanja za spodbujanje vključujočega okolja za etnične manjšine in za zagotovitev njihovega celovitega dostopa do javnih storitev, tudi z učinkovitim izvajanjem, spremljanjem in evalvacijo Nacionalnega programa ukrepov za Rome 2017–2021 (Republika Koreja). Slovenija priporočilo **sprejema**.
129. Še več pozornosti naj namenja vprašanjem etničnih manjšin, vključno z Romi (Ruska federacija). Slovenija priporočilo **sprejema**.
130. Obravnava naj nadaljnjo diskriminacijo pripadnikov družbeno marginalizirane romske skupnosti v nekaterih delih države, zlasti glede na njihove nenehne težave pri pridobivanju ustreznih stanovanj in komunalnih storitev, z nadaljnjim izvajanjem Nacionalnega programa ukrepov za Rome 2017–2021 (Združene države Amerike). Slovenija priporočilo **sprejema**.
131. Sprejme in v celoti naj udejanji zakonodajo za izboljšanje zdajšnjega položaja romske manjšine (Gana). Slovenija priporočilo **sprejema**.
132. V zakonodaji in drugih ukrepih naj odpravi razlikovanje med »avtohtonimi« in »neavtohtonimi« romskimi skupnostmi (Grčija). Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.

133. Sprejme naj nadaljnje ukrepe za spoštovanje pravic Romov in jih zaščiti pred predsodki, diskriminacijo in socialno izključenostjo, tudi z učinkovitim izvajanjem Nacionalnega programa ukrepov za Rome (Brazilija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
134. Preoblikuje naj Nacionalni program ukrepov za Rome, tako da bo določal jasne prednostne naloge in roke za izvedbo ukrepov, zlasti glede dostopa do osnovnih storitev, s čimer bo zagotovljeno celovito vključevanje romskih skupnosti (Kanada).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
135. Okrepi naj Nacionalni program ukrepov za Rome z opredelitvijo konkretnih ciljev za spodbujanje enake, zakonite in poštene obravnave manjšin, v skladu z 10. in 16. ciljem trajnostnega razvoja (Nizozemska).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
136. Izvede naj neodvisno evalvacijo v skladu z Nacionalnim programom ukrepov za Rome za obdobje 2017–2021 (Španija).
Slovenija priporočilo **sprejema in obenem meni, da je priporočilo že izvedeno**. V letu 2018 je Urad za narodnosti naročil neodvisno zunanjo evalvacijo uresničevanja NPUR 2017–2021, ki jo je izvedel Mirovni inštitut za obdobje od 25. 5. 2017 do 1. 6. 2018.
137. Izboljša naj življenjske pogoje romskega prebivalstva, tudi z zagotavljanjem boljšega dostopa do osnovne komunalne ureditve in storitev ter izboljšanjem učnih izidov romskih učencev na vseh stopnjah (Avstralija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
138. Širi naj zavedanje, da anticiganizem vodi v socialno izključenost Romov in Sintov in okrepi prizadevanja za izboljšanje njihovih življenjskih razmer, denimo s sprejemanjem ukrepov za zagotavljanje njihovega dostopa do pitne vode, kanalizacije in elektrike (Avstrija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
139. Okrepi naj ukrepe za zagotovitev pitne vode in sanitarij romskemu prebivalstvu, ki živi v neformalnih naseljih (Čile).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
140. Nadaljuje naj prizadevanja za izboljšanje življenjskih razmer Romov in zlasti zagotovi pravico do pitne vode za vse, kakor določa Ustava Republike Slovenije (Nemčija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
141. Še bolj naj izboljša življenjske razmere romskega prebivalstva in bolje uveljavi njihovo pravico do izobraževanja (Kitajska).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
142. Sprejme naj učinkovite ukrepe in predvidi zadostna sredstva za vključevanje romskih otrok v vrtce, odpravo ločevanja v šolah in zmanjšanje šolskega osipa (Kostarika).
Slovenija priporočilo **sprejema**.

143. Nadaljuje naj prizadevanja za vključevanje Romov, migrantov in drugih manjšin, predvsem za njihov dostop do izobraževanja, zdravstvene oskrbe, zaposlitve in stanovanj, ter zagotovi njihovo vključevanje v politično in družbeno življenje (Kuba).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
144. Sprejme naj dokončen zakonodajni okvir in politiko za preprečevanje neutemeljenega izгона delavcev migrantov (Azerbajdžan).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
145. Zagotovi naj, da so migranti, ženske, otroci in invalidi dejavno vključeni v pripravo in izvajanje vladne strategije o migracijah (Fidži).
Slovenija priporočilo **sprejema in meni, da se priporočilo že izvaja**. Vlada je sprejela strategijo na področju migracij, ki v IV. stebru govori o integraciji. V tem delu so izpostavljene tudi ranljive kategorije oseb.
146. Zaščiti naj pravice novih prišlekov in vseh priseljencev v skladu s svojimi mednarodnimi obveznostmi in zavezami (Tajska).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
147. Poskrbi naj za višjo kakovost in celovit dostop do zdravstvenih in socialnih storitev ter izobraževanja za migrante, ne glede na njihov status, ter uvede alternativne ukrepe odvzemu prostosti za vse otroke migrante (Portugalska).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
148. Še naprej naj izvaja nacionalno strategijo na področju migracij, zlasti prizadevanja za usklajevanje dela pristojnih služb v primeru porasta migracijskega toka (Ruska federacija).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
149. Spremeni naj notranjo zakonodajo, da udejanji svoje mednarodne obveznosti glede migrantov, beguncev in prosilcev za azil (Kanada).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
150. Okrepi naj programe izobraževanja o človekovih pravicah migrantov in beguncev za uradnike, ki se ukvarjajo z migracijami, varnostne sile, vojsko, tožilce in sodnike, s posebnim poudarkom na načelu nevračanja (Mehika).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
151. Prizadeva naj si za izvajanje dodatnih ukrepov, s katerimi bo zagotovila, da otroci brez spremstva ali družine z otroki ne bodo pridržani (Ciper).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
152. Poskrbi naj za varstvo pravic otrok, ločenih od družine, in otrok brez spremstva in olajša postopke za združitev družine kot tudi enakopraven dostop prosilcev za azil in beguncev do javnih storitev, kot so namestitve, javno zdravstveno varstvo in izobraževanje (Ekvador).
Slovenija priporočilo **sprejema in meni, da se priporočilo že izvaja**. Prosilci za mednarodno zaščito so v skladu z Zakonom o mednarodni zaščiti vključeni v vse ravni izobraževanja, omogočena jim je nastanitev, glede zdravstvenega varstva pa je prosilec za

mednarodno zaščito na voljo dostop do najnujnejših storitev, ženske so upravičene do dodatnih zdravstvenih storitev, prav tako tudi ostali prosilci za mednarodno zaščito, če tako odloči posebna komisija. Otrokom (do 18. leta) pa je na voljo enak oseb zdravstvenih storitev, kot je otrokom, ki so državljani Republike Slovenije.

153. Okrepi naj azilni sistem, da bo v celoti spoštovano načelo nevračanja (Ciper).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
154. Poskrbi naj, da mejni organi in policisti prosilcem za azil in migrantom zagotovijo zadostne informacije o ustreznih postopkih in njihovih pravicah v jeziku, ki ga razumejo (Malta).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
155. Okrepi naj ukrepe za zagotavljanje, da lahko »izbrisani« znova pridobijo stalno prebivališče na dostopen in hiter način na podlagi zakona iz leta 2010 (Argentina).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.
156. Nadaljuje naj prizadevanja za učinkovito obravnavo vprašanja »izbrisanih« (Slovaška).
Slovenija priporočilo **sprejema**.
157. Vzpostavi naj postopek za opredelitev in registracijo oseb brez državljanstva, da se jim zagotovi varstvo človekovih pravic (Kostarika).
Slovenija priporočilo **jemlje na znanje**.

Seznanitev Vlade RS z 58 priporočili, prejetimi med interaktivnim dialogom, dne 12. 11. 2019. Slovenija je ta priporočila sprejela neposredno po zagovoru, dne 13. 11. 2019, saj glede omenjenih priporočil že potekajo aktivnosti oziroma so aktivnosti že bile načrtovane:

1. Ratificira naj Mednarodno konvencijo za zaščito vseh oseb pred prisilnim izginotjem (Francija); (Litva).
2. Dokonča naj postopek ratifikacije Mednarodne konvencije za zaščito vseh oseb pred prisilnim izginotjem (Ukrajina).
3. Okrepi naj prizadevanja za ratifikacijo Mednarodne konvencije za zaščito vseh oseb pred prisilnim izginotjem (Slovaška).
4. Ratificira naj in začne izvajati Protokol iz leta 2014, h Konvenciji o prisilnem delu Mednarodne organizacije dela iz leta 1930 (Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska).
5. Utrdi naj dosežke Gradi naj na napredku pri zagotavljanju neodvisnosti slovenske nacionalne institucije za človekove pravice ter njenem napredovanju na najvišji akreditacijski status (Ukrajina).
6. Izboljša naj dostop do cenovno sprejemljive in kakovostne oskrbe starejših ter ljudi z motnjami v duševnem in telesnem razvoju (Avstralija).
7. Še naprej naj sprejema učinkovite ukrepe za varstvo pravic - ranljivih skupin, med njimi žensk, otrok, starejših in invalidov (Kitajska).
8. Sprejme naj ustrezne ukrepe za učinkovito izvajanje nacionalnega programa za enake možnosti žensk in moških (Afganistan).
9. Še naprej naj ozavešča družbo o nujnosti odprave diskriminacije, nestrpnosti in sovražnega govora (Slovaška).
10. Okrepi naj prizadevanja vlade za boj proti rasizmu, nestrpnosti in sovražnemu govoru (Egipt).
11. Dodatno naj okrepi prizadevanja za ozaveščanje javnosti o nujnosti odprave sovražnega govora in nestrpnosti (Litva).
12. Okrepi naj zakonodajni okvir v primerih rasističnega sovražnega govora in nasilja iz rasnih vzgibov, tako da poskrbi za učinkovite preiskave ter ustrezen pregon in kaznovanje storilcev (Ruanda).
13. Izrecno naj prepove diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete ter spodbuja kampanje ozaveščanja za boj proti stereotipom in predsodkom glede oseb LGBTI (Izrael).
14. Okrepi naj prizadevanja v boju proti nasilju v družini (Irak).

15. Nadaljuje naj prizadevanja v boju proti nasilju v družini ter okrepi mehanizme za zaščito žrtev (Libanon).
16. Sprejme naj učinkovite ukrepe za pripravo in izvajanje nacionalnega načrta za preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami, vključno s smernicami za delo s spolno zlorabljenimi otroki (Bocvana).
17. Še naprej naj krepí prizadevanja v okviru celovite strategije za zaščito starejših pred nasiljem in vseh oblik zlorabe ter poskrbi za preiskavo in pregon primerov zlorabe starejših oseb (Maldivi).
18. Okrepi naj ukrepe za preprečevanje trgovine z ljudmi za spolne namene in prisilno delo, vključno z ukrepi za prepoznavanje in podporo žrtvam in ogroženih, ter nameni sredstva za preiskavo, pregon in kaznovanje storilcev (Avstralija).
19. Nadaljuje naj prizadevanja v boju proti trgovini z ljudmi, zlasti izkoriščanju otrok in žensk, z okrepitevijo boja proti trgovcem z ljudmi (Džibuti).
20. Nadaljuje naj prizadevanja za preprečevanje trgovine z ljudmi, zlasti otroki (Mjanmar).
21. Dodatno naj si prizadeva za preiskavo, pregon in kaznovanje vseh primerov trgovine z ljudmi sorazmerno s težo kaznivega dejanja (Srbija).
22. Nadaljuje naj prizadevanja v boju proti trgovini z ljudmi ter zagotovi zaščito žrtev (Jordanija).
23. Okrepi naj prizadevanja, da se zagotovijo ustrezni mehanizmi za prepoznavanje in zaščito žrtev trgovine z ljudmi, zlasti otrok, vključno z zagotavljanjem celovite pomoči na podlagi potreb posameznikov (Filipini).
24. Okrepi naj ukrepe za prepoznavanje in podporo ženskam, ki jim grozi trgovina z ljudmi, zlasti Rominj, migrantk, begunk in prosilk za azil, ter ukrepe za obravnavo temeljnih vzrokov trgovine z ljudmi (Belorusija).
25. Izvaja naj politike, ki zagotavljajo, da bodo žrtve trgovine z ljudmi deležne ustrezne pomoči in oskrbe (Islamska republika Iran).
26. Nadaljuje naj prizadevanja za zmanjševanje revščine ter zagotavljanje večje vključenosti ranljivih skupin, zlasti starejših (Butan).
27. Nadaljuje naj prizadevanja za boj proti revščini in neenakosti (Mjanmar).
28. Nadaljuje naj izvajanje ukrepov za zmanjšanje stopnje revščine in socialne izključenosti, s posebnim poudarkom na blaginji najbolj ranljivih skupin (Indija).
29. Nadaljuje naj s sprejetimi pozitivnimi pobudami za blaginjo starejših (Indija).
30. Nadaljuje naj že tako pohvalna prizadevanja za dosego enakosti spolov in krepitev moči žensk, vključno z večjim sodelovanjem žensk v političnem življenju na lokalni in državni ravni (Avstralija).

31. Nadaljuje naj prizadevanja za odpravo diskriminacije žensk, tudi na trgu dela (Tunizija).
32. Nadaljuje naj izvajanje politik za spodbujanje sodelovanja žensk v javnem življenju in politiki ter sprejme nadaljnje korake v boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini ter njunem preprečevanju (Moldavija).
33. Nadaljuje naj ukrepe za varstvo pravic žensk, zlasti pri preprečevanju nasilja nad ženskami (Butan).
34. Spremeni naj pravno opredelitev posilstva v kazenskem zakoniku, tako da bo temeljila na odsotnosti privolitve, namesto na sili, prisili ali fizični grožnji (Čile).
35. Nadaljuje naj politike, namenjene boju proti vsem oblikam nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini in spolnimi zlorabami, ter njihovem preprečevanju (Gruzija).
36. Nadaljuje naj prizadevanja za preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami s sprejetjem nacionalnega načrta v ta namen (Luksemburg).
37. Okrepi naj ukrepe za preprečevanje nasilja nad ženskami in boj proti njemu (Mjanmar).
38. Okrepi naj ukrepe za preprečevanje in boj proti nasilju nad ženskami, vključno z nasiljem v družini in spolnimi zlorabami (Maldivi).
39. Spremeni naj pravno opredelitev posilstva v kazenskem zakoniku, tako da bo temeljila na odsotnosti privolitve (Grčija).
40. Še naprej naj utrjuje dosežke pri spodbujanju pravic, vključevanju, enakih možnosti in blaginje invalidov v okviru izvajanih nacionalnih programov (Dominikanska republika).
41. Nadaljuje naj prizadevanja za varstvo invalidov in spodbujanje civilne družbe k sodelovanju pri pripravi zakonov in načrtov za izboljšanje njihovega položaja (Libanon).
42. Zagotovi naj popolno vključenost invalidov v družbo prek programa enakih možnosti ter zagotovi, da ne bodo žrtve diskriminacije (Katar).
43. Še naprej naj izvaja dejavnosti, ki zagotavljajo popolno vključevanje invalidov v družbo (Črna gora).
44. Še naprej naj veliko pozornosti namenja učinkovitemu izvajanju obstoječega zakonodajnega okvira glede uporabe manjšinskega jezika, zlasti kar zadeva dvojezičnost zaposlenih v javnih službah, uradih in medijih (Italija).
45. Nadaljuje naj prizadevanja za preprečevanje diskriminacije Romov (Albanija).
46. Še naprej naj deluje v skladu z nacionalnim programom na področju boja proti diskriminaciji romskih skupnosti za obdobje 2017–2021 (Libanon).
47. Nadaljuje naj z napredkom pri spodbujanju človekovih pravic in blaginje romskih skupnosti prek Nacionalnega programa ukrepov za Rome (Dominikanska republika).

48. Še bolj naj okrepi izvajanje Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2017–2021 (Gruzija).
49. Okrepi naj politike, ki zagotavljajo vključevanje romskih otrok v večinsko izobraževanje (Peru).
50. Še naprej naj spodbuja izvajanje politik za integracijo migrantov (Dominikanska republika).
51. Izboljša naj življenjske, delovne in socialne pogoje migrantov in beguncev ter njihov dostop do zdravstvenega varstva (Turčija).
52. Nadaljuje naj prizadevanja za spodbujanje pravic migrantov in prosilcev za azil (Irak).
53. Zagotovi naj spoštovanje načela nevračanja s posamično presojo vsakega primera migracij (Peru).
54. Zagotovi naj, da imajo prosilci za azil dostop do poštenih azilnih postopkov (Afganistan).
55. Zagotovi naj, da imajo vsi prosilci za azil dostop do poštenih in učinkovitih azilnih postopkov, in preišče vse prijave v zvezi s tem (Azerbajdžan).
56. Zagotovi naj usposabljanje organov pregona za okrepitev ozaveščenosti in znanja ter poskrbi, da je njihovo ravnanje pri obravnavi prosilcev za azil skladno z evropskimi in mednarodnimi obveznostmi in normami (Kanada).
57. Zagotovi naj, da imajo vsi prosilci za azil dostop do pravnega zastopanja, z zagotavljanjem brezplačne pravne pomoči tistim, ki ne si morejo plačati odvetnika (Ciper).
58. Zagotovi naj, da imajo vsi prosilci za azil dostop do poštenih in učinkovitih azilnih postopkov, v skladu s slovenskim Zakonom o mednarodni zaščiti in mednarodnim pravom (Honduras).
59. Sprejme naj ustrezne ukrepe za zagotavljanje pravic osebam, izbrisanim iz registra stalnega prebivalstva, v skladu z odločbo ustavnega sodišča iz leta 2018 (Francija).

19 SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

AD	Avdiodeskripcija
ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
CPSER	Sodelovalna platforma za ekonomske in socialne pravice
Državni zbor	Državni zbor Republike Slovenije
ECRI	Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti
EGP	Evropski gospodarski prostor
EIGE	Evropski inštitut za enakost spolov
EK	Evropska komisija
ENNHRI	Evropska mreža nacionalnih institucij za človekove pravice
Equinet	Evropska mreža organov za enakost
ESČP	Evropsko sodišče za človekove pravice
EU	Evropska unija
FRA	Agencija Evropske unije za temeljne pravice
FRP	Platforma za temeljne pravice
FURS	Finančna uprava Republike Slovenije
GŠSV	Generalštab Slovenske vojske
HLG	Skupina na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost
IDAHOT	Mednarodni dan boja proti homofobiji, transfobiji in bifobiji
IMF	Mednarodni denarni sklad
IPCAN	Mreža neodvisnih policijskih pritožbenih organov
KME	Komisija Republike Slovenije za medicinsko etiko
KOPI	Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov
KPDR	Komisija za pritožbe iz delovnega razmerja pri Vladi Republike Slovenije
KZ-1	Kazenski zakonik
LGBTI+	Lezbijke, geji, biseksualne, transspolne in interspolne osebe ter osebe z drugimi spolno nenormativnimi identitetami
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MF	Ministrstvo za finance
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKČP	Medresorska komisija za človekove pravice
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MKPI	Konvencija o pravicah invalidov
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MORS	Ministrstvo za obrambo
MP	Ministrstvo za pravosodje
MZ	Ministrstvo za zdravje
MzI	Ministrstvo za infrastrukturo
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
NAN	Nacionalni akcijski načrt
NHRI	Nacionalna institucija za človekove pravice
NVO	Nevladne organizacije
ODIHR	Pisarna za demokratične institucije in človekove pravice pri OVSE
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OPRE	Operativna platforma za enakost Romov
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija Združenih narodov
PFN	Predlog finančnega načrta
RS	Republika Slovenija
RTVS	Radiotelevizija Slovenija
SE	Svet Evrope
SPIRIT	Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije
SRS	Svet romske skupnosti Republike Slovenije
SSD	Slovensko sociološko društvo
SVRK	Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj in evropsko kohezijsko politiko
SZ-2	Stanovanjski zakon
UN	Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti
UNHCR	Visoki komisariat Združenih narodov za begunce
UOIM	Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov
UPP	Univerzalni periodični pregled
Urad VKČP	Urad Visoke komisarke Združenih narodov za človekove pravice

Ustava	Ustava Republike Slovenije
USZS	Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu
Varuh	Varuh človekovih pravic
VDT	Vrhovno državno tožilstvo
VKČP	Visoka komisarka Združenih narodov za človekove pravice
Vlada	Vlada Republike Slovenije
Zagovornik	Zagovornik načela enakosti
ZDajMV	Zakon o dajatvah za motorna vozila
ZDDO	Zakon o delavcih v državnih organih
ZDGNS	Zveza gluhih in naglušnih Slovenije
ZDR-1	Zakon o delovnih razmerjih
ZDRS	Zakon o državljanstvu Republike Slovenije
ZDUS	Zveza društev upokojencev Slovenije
ZEMŽM	Zakon o enakih možnostih žensk in moških
ZGD-1K	Zakon o gospodarskih družbah
ZIMI	Zakon o izenačevanju možnosti invalidov
ZIN	Zakon o inšpekcijskem nadzoru
ZJRM-1	Zakon o varstvu javnega reda in miru
ZJU	Zakon o javnih uslužbencih
ZMed	Zakon o medijih
ZOA	Zakon o osebni asistenci
ZPCP-2	Zakon o prevozi v cestnem prometu
ZPIZ	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
ZPIZ-2	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
ZPZ	Zakon o partnerski zvezi
ZRC SAZU	Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje
ZSV	Zakon o socialnem varstvu
ZUNEO	Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja
ZUP	Zakon o splošnem upravnem postopku
ZUSZJ	Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika
ZVarD	Zakon o varstvu pred diskriminacijo
ZVOP-2	Predlog Zakona o varstvu osebnih podatkov
ZZRZI	Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov

20 KAZALO KLJUČNIH POJMOV

Redno letno poročilo obsega 410 strani in predstavlja celovit pregled vseh aktivnosti Zagovornika načela enakosti, kot tudi pregled aktivnosti na področju preprečevanja diskriminacije v državi v preteklem letu. Po vsebini se v poročilu ves čas prepletajo ključni pojmi, ki diskriminacijo opisujejo in ključni pristopi ter metode dela na tem področju. S kazalom ključnih pojmov Zagovornik uvaja pristop, ki bo omogočal in olajšal selektivno branje poročila iz vidika posameznega ožje določenega zanimanja ali perspektive.

Ključni pojmi Rednega letnega poročila Zagovornika načela enakosti so vse z zakonom določene osebne okoliščine, področja in oblike diskriminacije. Ob tem za potrebe kazala dodajamo tudi ključne resorje vlade in druge državne organe, ki se z diskriminacijo ukvarjajo. Za vsakega od teh ključnih pojmov je v tem kazalu s številko strani navedeno, kje se v poročilu nahaja, pri čemer so vnosi organizirani glede na siceršnjo strukturo poročila. Za vsak ključni pojem je mogoče s tem kazalom hitro najti, kje se poročilo nanaša nanj in v okviru katere vrste dejavnosti ali sklopa se omemba nahaja (svetovanje, ugotavljanje, raziskovanje, priporočila, posebni ukrepi, sodelovanje, mednarodno sodelovanje, Poročilo ECRI Sveta Evrope, Univerzalni periodični pregled OZN). To pomeni, da je mogoče bralcu hitreje določiti stran, kjer lahko npr. v poročilu najdemo več o »posebnih ukrepih« glede na osebno okoliščino »starosti« ali več o »priporočilih« na področju »zaposlovanja«.

Izbor navedenih števil strani za posamezne ključne pojme pa ne vključuje vedno samo dobesedno izbranih pojmov ampak tudi relevantne vsebinsko smiselne povezane besede (npr. osebna okoliščina starost vključuje tudi številke strani, ki se vsebinsko navezujejo na druge povezane izraze: otroci, mladi, stari, starizem ...).

Zaradi dosledne sistematičnosti in večje preglednosti vključuje to kazalo tudi pregled posamičnih ključnih pojmov, kadar ti v poročilu niso omenjeni oziroma jih Zagovornik načela enakosti v letu 2019 ni obravnaval. Odsotnost vsebine je pri teh ključnih pojmi označena s poševnico (/).

20.1 Po osebnih okoliščinah

SPOL

	št. strani
svetovanje	60-61
ugotavljanje	53, 82, 89, 101, 105, 109
raziskovanje	190-191, 208
priporočila	31, 145, 147-149, 150-152, 154, 219
posebni ukrepi	36, 159-160, 163-164, 167, 294-295
sodelovanje	126, 218-219, 221, 228-229, 237, 252
mednarodno sodelovanje	294, 298, 320, 323-324
Poročilo ECRI Sveta Evrope	355
Univerzalni periodični pregled OZN	371-372, 375--379, 386

NARODNOST ALI RASA

svetovanje	51-52, 62, 71-71, 74-75
ugotavljanje	51-52, 90, 92
raziskovanje	175, 191, 193, 196
priporočila	146, 147, 152, 151
posebni ukrepi	160-61
sodelovanje	223-224, 229, 247-249, 284, 286, 287
mednarodno sodelovanje	307, 312-313, 315-316, 321-322, 324
Poročilo ECRI Sveta Evrope	345, 346-349, 360-361
Univerzalni periodični pregled OZN	369-371, 380-384

št. strani

ROMI

svetovanje	/
ugotavljanje	86, 91, 92, 93
raziskovanje	176, 178, 210-211, 211-212, 212-213
priporočila	151, 152, 153
posebni ukrepi	118, 160, 161
sodelovanje	229, 234, 241, 255, 256, 273
mednarodno sodelovanje	280, 306, 313, 316-317
Poročilo ECRI Sveta Evrope	350-353, 354-355, 361
Univerzalni periodični pregled OZN	367, 380, 381, 382, 383, 386, 387, 388

št. strani

JEZIK

svetovanje	62, 74
ugotavljanje	51, 82, 93,
raziskovanje	165, 167-168, 205-207, 213
priporočila	146, 152
posebni ukrepi	175
sodelovanje	220, 223, 242, 277-278
mednarodno sodelovanje	321-322
Poročilo ECRI Sveta Evrope	338, 348-349, 360
Univerzalni periodični pregled OZN	380, 381, 384, 387

št. strani

VERA ALI PREPRIČANJE

svetovanje	51, 63, 71
ugotavljanje	51, 86, 94, 104, 107, 110
raziskovanje	138, 140, 191, 193, 204
priporočila	/
posebni ukrepi	172, 175, 176, 180
sodelovanje	217, 223, 229, 242, 245, 249-251
mednarodno sodelovanje	301, 305, 312, 316, 318, 319, 321, 323
Poročilo ECRI Sveta Evrope	331, 336, 338, 340, 341, 345, 346, 353, 360
Univerzalni periodični pregled OZN	373

št. strani

INVALIDNOSTI

	št. strani
svetovanje	63-64, 71
ugotavljanje	51-52, 95-96, 103, 125-126, 131, 138-140
raziskovanje	30-32, 190-191, 198-201, 205-207, 213, 224, 225
priporočila	31, 144-146
posebni ukrepi	174, 178
sodelovanje	220, 222, 224-225, 226, 240, 241, 242, 255-256, 259
mednarodno sodelovanje	309, 314, 316
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	371, 372, 375, 376, 377, 378, 380, 383, 385, 387

INVALIDNOST – GIBALNA OVIRANOST

	št. strani
svetovanje	63-64
ugotavljanje	95-96, 103
raziskovanje	/
priporočila	144, 145, 146, 147
posebni ukrepi	/
sodelovanje	224, 259
mednarodno sodelovanje	316
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	385

INVALIDNOST – SENZORNA OVIRANOST

	št. strani
svetovanje	71
ugotavljanje	/
raziskovanje	205-207, 213
priporočila	144, 145, 146
posebni ukrepi	/
sodelovanje	220, 241, 259
mednarodno sodelovanje	316
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	381

INVALIDNOST – INTELEKTUALNE

	št. strani
svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	198-201, 225
priporočila	144, 145, 146
posebni ukrepi	/
sodelovanje	222, 225, 242, 255-256, 267, 277
mednarodno sodelovanje	316
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	371, 380, 385

INVALIDNOST – PSIHOSOCIALNE

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	198-201, 225
priporočila	144, 145, 146
posebni ukrepi	/
sodelovanje	222, 255-256, 267
mednarodno sodelovanje	316
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	371, 380, 383

št. strani

STAROST

svetovanje	37, 51, 52, 58-59, 78
ugotavljanje	51, 52, 82, 97
raziskovanje	127, 129, 139, 204-205
priporočila	31, 144, 148, 153
posebni ukrepi	166-167, 174-176, 179-180
sodelovanje	222, 229, 251-252, 258, 270, 272
mednarodno sodelovanje	297, 306
Poročilo ECRI Sveta Evrope	348-349
Univerzalni periodični pregled OZN	383-384, 385, 387, 388

št. strani

SPOLNA USMERJENOST

svetovanje	51, 64-65
ugotavljanje	51, 106
raziskovanje	190-191, 192, 212-213
priporočila	153, 154, 224
posebni ukrepi	166, 175, 176, 180
sodelovanje	240, 252-253, 261, 284
mednarodno sodelovanje	301, 308, 313-314, 317, 322
Poročilo ECRI Sveta Evrope	338, 345, 355, 356, 357, 358
Univerzalni periodični pregled OZN	367, 372, 374

št. strani

SPOLNA IDENTITETA IN SPOLNI IZRAZ

svetovanje	51
ugotavljanje	51, 96-97
raziskovanje	190-191, 192, 201-203, 212-213
priporočila	224
posebni ukrepi	175, 180
sodelovanje	240, 252-253, 261, 184
mednarodno sodelovanje	301, 308, 313-314, 317, 322
Poročilo ECRI Sveta Evrope	338, 345, 355, 356, 358
Univerzalni periodični pregled OZN	367, 374

št. strani

SPOLNI ZNAKI (INTERSPOLNOST)

	št. strani
svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	190-191, 201-203, 204-205
priporočila	147, 203
posebni ukrepi	/
sodelovanje	209, 240, 255, 261, 262
mednarodno sodelovanje	256, 295, 301, 314, 317
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	368, 375

DRUŽBENI POLOŽAJ

	št. strani
svetovanje	51, 67, 74-75
ugotavljanje	51, 82, 97
raziskovanje	132, 133, 134, 176, 191
priporočila	154
posebni ukrepi	/
sodelovanje	283-284
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	374

PREMOŽENJSKO STANJE

	št. strani
svetovanje	51
ugotavljanje	51, 82
raziskovanje	128 132, 133, 134, 176, 191
priporočila	/
posebni ukrepi	/
sodelovanje	216-217, 251-252, 257, 260
mednarodno sodelovanje	305
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	376, 378, 385

IZOBRAZBA

	št. strani
svetovanje	51, 68
ugotavljanje	51
raziskovanje	133, 134, 140
priporočila	146
posebni ukrepi	/
sodelovanje	/
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

DRŽAVLJANSTVO

svetovanje	68-69, 74-75
ugotavljanje	52, 99-100, 125-126, 128, 131
raziskovanje	196, 210-211
priporočila	31, 99-100, 144, 145, 146, 150, 154
posebni ukrepi	/
sodelovanje	125-126, 128, 131, 224-225, 229, 286, 287
mednarodno sodelovanje	296, 309-310, 312-313, 321, 326
Poročilo ECRI Sveta Evrope	338, 340, 346-350
Univerzalni periodični pregled OZN	369-370, 380, 382-383, 386, 388

ZDRAVSTVENO STANJE

svetovanje	63-64, 67, 70
ugotavljanje	52, 89-90, 95-96, 98-99, 101, 102
raziskovanje	138-140, 147-176, 180
priporočila	31, 144, 149, 154
posebni ukrepi	160-161
sodelovanje	260, 262, 269, 285
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	355, 356, 357
Univerzalni periodični pregled OZN	/

20.2 Po področjih

ZAPOSLOVANJE IN DELO

svetovanje	54, 60, 63, 63-64, 68, 69-70, 71-72
ugotavljanje	54, 82, 101, 102, 106-107
raziskovanje	125-126, 138-140, 190-191, 192, 193, 196, 208-209
priporočila	146, 151, 154
posebni ukrepi	159-160, 163-164
sodelovanje	221-222, 263-267, 259, 261-262, 263, 265
mednarodno sodelovanje	296
Poročilo ECRI Sveta Evrope	349-350, 361
Univerzalni periodični pregled OZN	378

št. strani

SOCIALNA ZAŠČITA

svetovanje	54, 60, 61-62, 66-67, 72-73
ugotavljanje	54, 89-90, 101, 102, 103
raziskovanje	139-140, 193, 211-212
priporočila	149
posebni ukrepi	163-164, 174-176, 180
sodelovanje	217, 221-222, 242-243, 245-246, 269, 272, 273, 278, 280, 286, 287
mednarodno sodelovanje	297-298, 306, 311-312, 316-317, 323
Poročilo ECRI Sveta Evrope	347-348
Univerzalni periodični pregled OZN	369-370, 282-383

št. strani

ZDRAVSTVENO VARSTVO

svetovanje	67, 72-73
ugotavljanje	53, 96-97, 98-99, 103
raziskovanje	176, 178, 193, 201-203, 213
priporočila	147, 154
posebni ukrepi	160-161
sodelovanje	255-256, 285
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	348, 356, 357, 358
Univerzalni periodični pregled OZN	374, 377, 378, 380, 383-384, 388

št. strani

SOCIALNE UGODNOSTI

svetovanje	54, 68-69, 73
ugotavljanje	102
raziskovanje	/
priporočila	148, 149, 150-151
posebni ukrepi	/
sodelovanje	/
mednarodno sodelovanje	št. str./
Poročilo ECRI Sveta Evrope	348, 349, 361
Univerzalni periodični pregled OZN	377

št. strani

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

svetovanje	74
ugotavljanje	53, 54, 104-105
raziskovanje	192-193, 201-203, 205-207, 212-213
priporočila	146
posebni ukrepi	/
sodelovanje	220, 223, 224, 249-251
mednarodno sodelovanje	297, 301-302, 306, 313-314, 317
Poročilo ECRI Sveta Evrope	348, 353, 358
Univerzalni periodični pregled OZN	378, 380, 382, 383

št. strani

DOSTOP DO DOBRIN IN STORITEV

svetovanje	53, 74-75
ugotavljanje	53, 95-96, 105, 108, 109
raziskovanje	128, 129, 138, 140, 174-175, 193
priporočila	/
posebni ukrepi	176
sodelovanje	262
mednarodno sodelovanje	300-301, 312
Poročilo ECRI Sveta Evrope	358
Univerzalni periodični pregled OZN	380, 381, 382, 384

št. strani

DOSTOP DO STANOVANJ

svetovanje	54, 74-75
ugotavljanje	54
raziskovanje	138-140, 193, 210-211
priporočila	146
posebni ukrepi	169
sodelovanje	257, 262
mednarodno sodelovanje	313-314, 323
Poročilo ECRI Sveta Evrope	349, 352, 358
Univerzalni periodični pregled OZN	377, 380, 381, 383

št. strani

20.3 Po oblikah diskriminacije

NEPOSREDNA DISKRIMINACIJA

svetovanje	60-61, 62, 64-65, 71-72, 74-75
ugotavljanje	55, 104, 90-91, 95-96, 96-97, 98-99, 105, 108
raziskovanje	125-126, 127, 138-140, 198-201, 201-203
priporočila	147, 149, 151
posebni ukrepi	/
sodelovanje	/
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

št. strani

POSREDNA DISKRIMINACIJA

svetovanje	55, 61-62, 68-69
ugotavljanje	55, 89-90, 102, 104, 125-126
raziskovanje	186, 208-209
priporočila	146
posebni ukrepi	/
sodelovanje	241, 249-251
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

št. strani

NADLEGOVANJE

svetovanje	55, 63, 71-72
ugotavljanje	98-99, 111-112
raziskovanje	138-140, 212-213
priporočila	151, 152
posebni ukrepi	164, 166-167, 167, 168, 169, 181
sodelovanje	217, 218, 219, 251-252, 283, 286
mednarodno sodelovanje	298, 305, 313-314, 319, 321, 374
Poročilo ECRI Sveta Evrope	340, 341-342, 342, 345
Univerzalni periodični pregled OZN	/

št. strani

NAVODILA ZA DISKRIMINACIJO

svetovanje	55
ugotavljanje	94
raziskovanje	/
priporočila	/
posebni ukrepi	/
sodelovanje	/
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

št. strani

POZIVANJE K DISKRIMINACIJI IN SOVRAŽNI GOVOR

svetovanje	55
ugotavljanje	55, 92
raziskovanje	129, 135-136, 176-177, 194, 212-213
priporočila	147,151,152
posebni ukrepi	/
sodelovanje	223, 261, 283, 285
mednarodno sodelovanje	307, 309, 325
Poročilo ECRI Sveta Evrope	336, 337, 341-343, 360
Univerzalni periodični pregled OZN	368, 371, 372, 373, 374, 385

POVRAČILNI UKREPI (VIKTIMIZACIJA)

št. strani

svetovanje	55,
ugotavljanje	55
raziskovanje	/
priporočila	150-151
posebni ukrepi	163-164
sodelovanje	/
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

20.4 Po resorjih

DELO, DRUŽINA, SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

svetovanje	61-62, 64-65, 73
ugotavljanje	82, 103
raziskovanje	210, 211, 212
priporočila	61-62, 82, 103, 145, 148-149, 153-154
posebni ukrepi	163-164, 147-175, 177-179
sodelovanje	221-222, 237, 254
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

FINANCE

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	124
priporočila	60-61, 68-69, 148, 150
posebni ukrepi	164, 174-175, 181
sodelovanje	22-25
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	338, 339, 340
Univerzalni periodični pregled OZN	368, 370

GOSPODARSTVO IN TEHNOLOGIJA

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	93
raziskovanje	164
priporočila	/
posebni ukrepi	159-160, 164, 174-175
sodelovanje	/
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

INFRASTRUKTURA

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	/
priporočila	146-149
posebni ukrepi	165, 174-175
sodelovanje	224-225, 226
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

št. strani

svetovanje	74
ugotavljanje	89-90
raziskovanje	212-213
priporočila	145-146, 150-151, 203
posebni ukrepi	165-166, 174-175
sodelovanje	223-224, 251-252
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

JAVNA UPRAVA

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	198-201, 208-209, 210
priporočila	/
posebni ukrepi	166-167, 174-175
sodelovanje	225
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	342-343
Univerzalni periodični pregled OZN	/

KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANA

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	/
priporočila	/
posebni ukrepi	167, 174-175
sodelovanje	/
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

KULTURA

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	/
priporočila	145, 147
posebni ukrepi	167-168, 174-175
sodelovanje	/
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	343
Univerzalni periodični pregled OZN	/

NOTRANJE ZADEVE

	št. strani
svetovanje	62, 66
ugotavljanje	91
raziskovanje	198-201, 225
priporočila	149
posebni ukrepi	168-169, 174-175
sodelovanje	124, 234, 284, 287
mednarodno sodelovanje	305, 319, 325
Poročilo ECRI Sveta Evrope	324-325, 344-345, 345-346, 348
Univerzalni periodični pregled OZN	375, 376, 386

OBRAMBA

	št. strani
svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	126-127, 129, 130
priporočila	153-154
posebni ukrepi	169, 174-175
sodelovanje	225-226
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	383

OKOLJE IN PROSTOR

	št. strani
svetovanje	75
ugotavljanje	/
raziskovanje	/
priporočila	145-146, 210-211
posebni ukrepi	169-170, 174-175, 177, 210-211
sodelovanje	210-211, 226
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	351, 352 354-355
Univerzalni periodični pregled OZN	380

PRAVOSODJE

	št. strani
svetovanje	51-52, 81
ugotavljanje	85-86
raziskovanje	123, 137-140, 170-171, 198-201, 210
priporočila	145
posebni ukrepi	170-171, 174-175
sodelovanje	226, 231, 284
mednarodno sodelovanje	299, 301-302
Poročilo ECRI Sveta Evrope	354
Univerzalni periodični pregled OZN	376, 388

ZDRAVJE

	št. strani
svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	171, 175-176, 200-203
priporočila	154
posebni ukrepi	160-161, 171, 174-175
sodelovanje	252, 285
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

ZUNANJE ZADEVE

	št. strani
svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	171, 176, 181
priporočila	151
posebni ukrepi	174-175
sodelovanje	227-228, 235-236, 258, 265
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	368

20.5 Po drugih državnih organih

URAD VLADE RS ZA NARODNOST

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	/
priporočila	/
posebni ukrepi	172
sodelovanje	215, 229
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	382

URAD VLADE RS ZA OKSRBO IN INTEGRACIJO MIGRANTOV

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	172, 229
priporočila	/
posebni ukrepi	172
sodelovanje	188
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	347-348
Univerzalni periodični pregled OZN	383, 388

URAD RS ZA MLADINO

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	/
priporočila	/
posebni ukrepi	177
sodelovanje	/
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

AGENCIJA RS ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	192
priporočila	/
posebni ukrepi	/
sodelovanje	233-234
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	/

VARUH ČLOVEKOVIH PRAVIC

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	131
priporočila	147, 149
posebni ukrepi	/
sodelovanje	232-233, 236, 237-238
mednarodno sodelovanje	326
Poročilo ECRI Sveta Evrope	339, 360
Univerzalni periodični pregled OZN	370

INFORMACIJSKI POOBLAŠČENEC IN VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	124
priporočila	145
posebni ukrepi	/
sodelovanje	226, 233, 235-236
mednarodno sodelovanje	314
Poročilo ECRI Sveta Evrope	334-335, 346-347, 350, 355-356
Univerzalni periodični pregled OZN	/

KOMISIJA ZA PREPREČEVANJE KORUPCIJE

št. strani

svetovanje	/
ugotavljanje	/
raziskovanje	/
priporočila	/
posebni ukrepi	/
sodelovanje	27
mednarodno sodelovanje	/
Poročilo ECRI Sveta Evrope	/
Univerzalni periodični pregled OZN	375

Redno letno poročilo Zagovornika načela enakosti za leto 2019

Izdajatelj

Zagovornik načela enakosti Republike Slovenije

Zanj

Miha Lobnik, Zagovornik načela enakosti

Uredila

mag. Karmen Merlov

Pri pripravi vsebine so sodelovali

Miha Lobnik, mag. Karmen Merlov, dr. Neža Kogovšek Šalamon, mag. Jelena Aleksić, Samo Novak, Nevenka Prešlenkova, dr. Alja Žorž, Boštjan Vernik Šetinc, dr. Matevž Kokol, David Kovič, Nika Stroligo Urankar, Majda Hostnik, Črt Kaker, Sergeja Oštir, Mojca Šmid, Aljoša Gadžijev, Danilo Hovnik

Pri izvedbi poročila so sodelovale

Katja Grubar, Maja Rangus, Urška Osterc

Fotografije

Arhiv Zagovornika načela enakost, če ni drugače navedeno

Lektura

Umetnost besede, Jasmina Spahalić, s. p.

Avtor celostne grafične podobe

Luka Pajntar, kaloop.si

Prelom in priprava na tisk

Blaž Rat, IDEJA.si

Tisk

CICERO, Begunje, d.o.o.

Število izvodov

1.000

Ljubljana, 2020

Uporaba vsebine poročila je dovoljena z navedbo vira.
Uporabljen slovnični spol v poročilu se nanaša na kateri koli spol.
Publikacija je brezplačna in dostopna vsem.

Redna letna in posebna poročila Zagovornika načela enakosti so objavljena na spletni strani
www.zagovornik.si

Tiskana izdaja

ISSN 2630-1946

Spletna izdaja

ISSN 2630-1954

www.zagovornik.si